

MAGYARORSZÁG RÉGI VÍZRAJZA

A XIII-ik SZÁZAD VÉGEIG.

IRTA

D^R ORTVAY TIVADAR

AKAD. L. TAG.

KIADJA

A M. TUD. AKADEMIA TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA

ELSŐ KÖTET.

BUDAPEST, 1882.

A M. T. AKADEMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

BEVEZETÉS.

Hazánk egy úttörő tudósa, *Pesty Frigyes*, ezelőtt tizen-négy évvel Magyarország régi vízhálózatára hívta fel a tudományos közfigyelmet. Felszólalásának célja nem volt kevesebb, mint annak megmutatása, *hogy Magyarország régi hydrographiájának megírása a lehetőség körében fekszik*. Egy igen figyelemre méltó cikkel az eszmecserét meg is indította, felszólítva az ügybarátokat, hogy a mit valamely vidék vízirati régi viszonyáról és alkotásáról tudnak, hazánk multjának felderítésére közzétenni sziveskedjenek.¹⁾ Kevéssel e felszólítás után egy másik nagy tevékenységű tudósunk: *Rómer Flóris* azon indítvánnyal lépett a magyar orvosok és természetvizsgálók XIII-ik nagygyűlésén működött archaeologiai bizottság elé, *hogy időszerű volna merő régészeti szempontból hazánk különböző korszakainak hydrographiai térképét elkészíttetni*. A nagygyűlés az indokolt javaslatot magáévá tette, s elhatározta annak sürgetését, hogy a hazai geologiai társulat, a geographiai intézettel szövetkezvén, ez eszmére figyelmét kiterjeszse.²⁾ A magyar történelmi társulatnak azon bizottsága, mely 1872-ben a vármegyék történeti monographiai tervrajzának kidolgozására ki lett küldve, javaslatételében kiemelte, *hogy egyéb történelmi objektumok mellett a helytörténetirő a folyókat, patakokat, tavakat, mocsárokat és gyógyforrásokat is vegye figyelembe*. A magyar történelmi társulat e tervrajzot elfogadta s helytörténetirőink figyelmébe ajánlotta.³⁾ Még későbbben, 1874-ben egy kiváló palaeographusunk és monographusunk, *Nagy Imre*, az Akademia II-ik osztályához benyuj-

¹⁾ *Századok* I, 68—78.

²⁾ *Archaeologiai Értesítő* I, 10.

³⁾ *Századok* VI, 412 . 413.

tott bírálati jelentésében oda nyilatkozott, *hogy az Árpád-korról szóló vármegyék térképeinek nem a jelen alakot kellene előtűntetni, hanem azt, a miért készült, t. i. az illető megyének az Árpád-korszakban volt helyzetét. Szerinte a sok patak és folyó, melyekkel régi határjárásainknál találkozunk, s melyeknek ma már semmi nyomuk sincs, a térképen szintén megjelölendők volnának.*⁴⁾

Ily tekintélyes nyilatkozatok után azon erős meggyőződésre kellett jutnom, hogy nemcsak hasznos, de *szükséges* munkát is fognék teljesíteni akkor, ha a fennebbi igényeknek megfelelőleg, hazánk régi vízrajzának anyagát összegyűjteném, és kritikailag feldolgoznám. A tárgy tényleg oly érdekes volt, hogy munkakedvemet mindinkább fokozta, bár legott be kellett látnom, hogy kitartás és szorgalom daczára is befejezett *tökéletes munkát* létesíteni nem foghatok.

A mi munkám *anyagának keretét* illeti, kiterjeszkedik az a hazánkat érdeklő legrégibb történeti időktől a XIII-ik század végéig, vagyis az árpádházi királyok korszakának befejeztéig és magában foglal minden *álló és folyó, forrás- és kutvizet, lápot és mocsarat, fürdőt és vízvezetékét, árkot, vízfogógútát, gázlót, révet és hidat*, melynek az egykoru történeti és okiratos emlékekben nyoma van.

Forrásul szolgált nekem a XIII. századot megelőzőtt történeti, geographiai, térrajzi és epigraphiai irodalom. A legelső vízrajzi adatokat egy Kr. e. V. századbeli írónál találtam, *Herodotnál* és a pogány-keresztény átmeneti korban élt *Strabon*nál, aztán az öregebb *Plinius*nál és *Vellejus Paterculus*nál az I-ső, *Tacitus*nál az I—II-ik, *Ptolemaeus*nál a II-ik, *Cassius Dio Coccejanus*nál a II—III-ik századból; néhány *feliratos emlékkövn* a rómaiaknak pannoniai és dáciai uralma idejéből; továbbá a régibb méretek és minták alapján a III. vagy IV-ik században készült *Peutinger-féle táblán*; *Ammianus Marcellinus*nál a IV-ik, a byzantin *Priszkosz Rhetornál* és *Zozimosnál* az V-ik, a góth *Jornandesnél* a VI-ik, *Theophylaktus Simocattanál* a VII-ik, a ravennai *Névtelennél* és a *fuldai évkönyvekben* a IX-ik, *Konstantinosz Porphyrogenetasnál* a X-ik, *Freisingeni Ottónál* a XI-ik, a *Census Roma-*

⁴⁾ Akadémiai Értesítő VIII, 185.

nae sedis in Hungaria és a *Status regni Hungariae sub Bela III. Rege* néven ismert codex-töredékekben és a lengyel *Chronica Hungarorum*ban a XII. századból. Továbbá a *váradí regestrum*ban, *Béla névtelen jegyzőjének* és *Kézai Simon* mester krónikáiban, *Rogerus* mester siralmas énekében, az *észtergomi Breviarium*ban és *Tamás* spalatói esperes *Historia Salonitájában*, mind a XIII-ik századból. De használtam még a *Vita Sancti Gerardi*-t is, mert érveim vannak, hogy e felette becses életírat árpádkorszaki, aminek igazolatlanságát *Pauler Gyula* ugyan említette, de tudtommal még be nem bizonyította. Végül mindezekhez árpádkori *diplomatikai* készletünket kell sorolnom, mely a különböző kiadások beszámításával a *húszezer* darabot megközelíti.

Maga a vízrajzi anyag azonban mind e forráskészletben nagyon aránytalanul van elosztva. A régi görög s latin klaszszikusoknál, valamint a középkori írók műveiben mindössze nagyon csekély hydrographiai adat található. Az általam összegyűjtött anyagösszeg jó kilencz-tized részét csakis *okiratokból* meríthettem. Sokszor egy jelentéktelennek látszó okirat határjárása oly gazdag vízrajzi adatokban, hogy túltesz a régi krónikák egész cyklusán. Főleg áll ez a XIII-ik századbeli okiratokról. Azonban mulasztást követtem volna el, ha az anyaggyűjtésben csakis diplomákra szorítkoztam volna. Ezek vízrajzi adataik bősége mellett is, sokszor mélyen hallgatnak még jelentősb vizekről is s e hézagokat számos esetben csakis krónikáinkból s az ó-kor íróiból sikerült kiegészítenem. Magyarország keleti határfolyóját, a *Csernát* például sem okirataink, sem krónikáink nem említik, de említik a csernai coloniát a *Peutinger-térkép*, *Ptolemaeus* és a feliratos kövek. A *mehadiai* és a *kis-kaláni* hévvizeket szintén csak a lapidaris emlékek s illetőleg a római katonai úttérkép emlegetik. Hogy a *Balatont* és *Fertőt* *Peiso*-nak vagy *Pelso*-nak nevezték, csakis *Plinius*ból tudjuk. Hogy hazánk folyóvizei közül némelyiket *Scarniunga*, *Aqua Nigra*, *Nedad*, *Auha*, *Bollia* névvel illeltek, csakis *Jornandes*ből tudjuk. A *Tausis* vagy *Flatausis*-a *Gülpil* vagy *Gülpit*, a *Miliare* vagy *Arine* oly folyóvíznevek melyekre csakis *Jornandes*nél és a *ravennai Névtelennél* találunk. Csakis a *ravennai Anonymus* juttatta ránk a *Bustricius*,

a *Parsium*, a *Betere*, a *Gubulus* folyónevek hírét. A *lacus Mursienus* csakis Jornandes, a *Cusus* csakis Tacitus, az *Alpis* és *Karpis* csakis Herodot, az *Atlas* csakis Herodot és a ravennai Névtelen, a *Bacuntius*, *Duria* és *Vallasus* csakis Plinius, az *Urpanus* csakis Plinius és Strabo, a *Bathinus* csakis Vellejus Paterculus, a *Noaros* csakis Strabo, a *Volcaeus* s illetőleg *Hiulkas* csakis Cassius Dio és Zozimus, a *Toutesz* csakis Biborban született Konstantin császár, a *Drecon* vagy *Drica* csakis Priszkosz Rhetor, Jornandes és a Ravennainak ránk hagyott örökségei. Igaz, mindezek közül alig tudunk biztossággal egyet-kettőt is mai térképünkön elhelyezni, de vizeink történetére nézve mégis felette érdekes a régi neveket regisztrálni. Több esetben pedig ép a régi írók szolgáltatják kezünkbe annak bizonyítékát, hogy vizeink elnevezései a politikai átalakulásoktól nagyrészt érintetlenek maradtak. A *Duna*, *Tisza*, *Temes*, *Kulpa*, *Száva*, *Dráva*, *Rába*, *Ompoly*, *Körös*, *Berzava*, *Cserna*, *Szamos* mind oly folyónevek, melyek folytonosságát az avar, hun, római és dák uralmak idejéig szemmel kísérelhetni.

A mi a középkori krónikás műveket illeti, ugyancsak tapasztalhattam azok hézagpótló jelentőségét. A *Kökenyér* csakis a Vita S. Gerardiban, a *Tófü* csakis a váradi regestrumban, a *székesfejérvári tó* csakis a lengyel compiler krónikájában és Rogerius siralmas énekében, az *Ónod* és *Tamálda vidéki mocsártavak* s *lápok* csakis Rogeriusnál, a *mező-örsi ingoványok*, a *bánhidai Rákos vize* és a *szobi Dunarév* csakis Kézainál, a *Szirbium* vize csakis Tamás esperesnél említvék. Még sokkal többet mondhatni azonban a magyar Anonymusról. Valami ötvennégy folyót, tavat s révet említ s ezekből *huszonhat* olyan, melynek sehol másutt nyoma nem maradt. Neki köszönhetjük, hogy árpádkori térképünkön megjelölhetjük a *Ládi*, *Luczi*, *Dorogmai*, a tiszai és dunai *Görög*, a *Böldi*, a *Szlankameni* és a *Fövényes* réveket; a *Panocsa*, *Bega*, *Csesztreg*, a plavniczai *Vajas*, a *Galya*, a nógrádmegyei *Verőcze*, a szilágy-, szatmár-, biharmegyei *Ér*, az erdélyi *Almás* és *Kapus*, a borsodmegyei *Ostoros*, továbbá a *Jószás*, a *Tekerőér*, a csongrádmegyei *Kórogy*, a budavidéki *Kömeder* nevű vizeket, valamint a *Fertőt* Csákvár határában és a *Bócsa* mocsárt Pest-Pilis-Solt megyében. Már

csak e nagy szolgálatért is, melyet a Névtelen hazai árpádkori hydrographiánknak tett, sem érdemli meg azon ócsárlást, melylyel őt ujabban jeles írók elhalmozták. A Névtelen vízrajzi adatbősége, krónikája hasznavehetőségének egy újabb fényes bizonyítéka.

Azon különféle vizek száma, melyeknek az egymást kölcsönösen kiegészítő forráskészletben nyomára találtam, egy-két százal haladja meg a *négyszázat*. Ebből 3050 *folyó*, valami 1050 ellenben *álló víz*, illetőleg *halastó*. Pesty Frigyes egymaga a halastavak számát 3—4000-re becsülte. Azonban itt meg kell jegyezmem, hogy a jeles buvár ezen felbecslése, mint az az általa kifejezett számmennyiségi különbözetből is kitetszik, csak a hozzávetésen alapszik, de másrészt ő még a XIII-ik század után való időszakra is kiterjeszkedik. Az Árpád-korszak végeig a rekonstruálható vízrajzi térkép eddigelé csakis az általam fenn kijelölt vizek számára szorítkozhatik.

Az adatgyűjtés mellett másik főtörekvésem volt régi vizeink meghatározása, vagyis a vízrajzi topographia. E nélkül sem térképet nem construálhatni, sem pedig azon nagyfontosságú kérdések meg nem oldhatók, melyek napjainkban a culturtörténészt, a hydrotechnikust és a nemzetgazdászt egyformán közelről érdeklik. A culturtörténétirő száz meg száz analogiából tudja, hogy a folyó-völgyek jelölik a fajok geographiai és társadalmi előhaladásának útját. Az őskori telepek, az ősi és középkori védelmi intézkedések, az internationalis és a közgazgatási beosztások mind szoros kapcsolatban voltak és vannak a vízfolyásokkal s egynél több jelenséget csakis a vizek történetének ismeretéből fog helyesen megfejtetni. A hydrotechnikust viszont, ki a vizek működésében a természet törvényeit kutatja azon czélból, hogy azokat vízépítészeti vállalkozásaiban hasznára fordítsa, közelről kell hogy érintse azon tudásvágy, hogy vajjon mennyiben érvényesül hazája vízrendszerében a föld rotationális forgásán alapuló Bähr-féle folyóvíz-vándorlási theoria? A nemzetgazda pedig nagyon is érzi hogy hazája vizeinek kérdése a közélet érdekeivel a legszorosabb kapcsolatban van, de ő is csak a régi vizek történetéből s korántsem az eső- és vízméretekből fog az iránt okulhatni, hogy a növényzet éltető erejét képező s a levegőt fogyaszt-

hatóvá tevő vizek geographiailag és mennyiségileg apaduak-e vagy sem?

Képzeltetetlen azonban azon nehézség, mely e feladatnál a vízrajzi topographus elé tornyosúl. A régi s középkori írók egy-egy nevet említve, olykor minden további tájékoztatás nélkül hagynak. Innen azon diametralis ellenkezés, mely egyes folyóvizek topographiai meghatározásaiban a buvárok fáradságának eredményét képezi. A kutató sok esetben a merő *combinatio* terére van utalva, ez pedig oly terrenum, melyen még a lángész sem nyerhet mindig igazolást. Legujabban *Salamon* Ferencz az *Attilánál* követségben járt *byzantinus* írónak *Priszkosznak* excerptáit fejtegetve, régi hydrographiánk egyik-másik contravers kérdését végleg ép oly kevesebbé oldotta meg, mint elődei. Úgy, mint ezek, ő is csak egy újabb nézetet szaporította a régieket. Mert hiszen hogyan szülhetne meggyőződést az olvasóban a buvárnak egy olyan állítása, melylyel ellenkezni látja a százados közélet praxisát? Azon usust, mely mint hagyomány ment át a dákoktól a rómaiakra s ezektől a népvándorlási csoportokra? De magok az ifjabb keltű okiratok is elég gyakran tartalmaznak egy-egy vízrajzi adatot, melylyel boldogulni teljes lehetetlenség, miután sem megye, sem vidék, sem semminemű felismerhető geographiai tárgy érintve nincsen, úgy, hogy a vízrajzi adatnak csakis egyszerű regisztrálására kell szorítkoznunk.

Nem kevesebb bajt okoznak az okiratokban olvasható víznevek *variánsai*. Egy s ugyanazon víz sokszor különféle nevek alatt említettetik a különböző, de sőt még ugyanazon okmányokban is. Az orthographia dolgában régi literátoraink mondhatni furcsán remekeltek. Némely királyi kanczellár vagy káptalani jegyző, mintha csak különös kedvtelését lelte volna az eredeti nevek kiforgatásában. Számos víznév úgy van írva, hogy eredetijére semmiképen rá nem ismernénk, hacsak az illető okirat többi topographiai meghatározásai biztos útbaigazítást nem adnának. A legtöbb esetben azonban nem is az eredeti stylizálás, hanem az okmánymásolók rossz olvasása okozta a tengernyi váriánst. Ez okból nekem az okiratokat nagy gonddal kellett egymással egybevetni, bár merészség volna részemről azt állítani, hogy minden eltorzított névben

ráismertem az eredeti alakra. Az még egy oly tudósna sem sikerült mindig, mint a milyen Pesty Frigyes, kinek pedig a régi topographia terén bámulatos ismeretei vannak. Minden fogyzatkozásom és tévedéseim daczára azonban annyit mégis constatálhatok, hogy a mintegy 6700 víznevet, melylyel a XIII-ik század végeig régi irományainkban találkozunk, a fenn említett négyezer s néhány vízindividualitásra szoríthatam. Sikerült pedig ezek 110%-kát megyék szerint is meghatároznom. E meghatározások szerint csoportosulásuk következő :

Abauj megyében: Aranas rivulus, fluvius; Azev-potok rivus; Azunthapathaka rivulus; Bela fluvius; Blathan palus; Boldua (*Boldva*, *Buldua*) fluvius *); Borsoa (*Bursua*, *Bursuafew*) fluvius **); Bruzov rivus; Bykfev locus lutosus; Bykpotok rivus; Chermele (*Chernuta*) rivulus fluvius; Cochen-seiffe (*Konseiffen*, *Sokirchu*) rivus ***); Crismend (*Cuzmend*) fluvius; Egraspataka (*Egraspotoka*, *Egrespataka*, *Egruspathaka*, *Egruspotoka*) aqua; Egrys lacus; Elsoa (*Il-sua*) fluvius †); Fok aqua **); Grachna fluvius; Gunu-potoka; Hernad (*Harnad*, *Harrad*, *Herrad*, *Hornad*, *Hornath*, *Honrad*, *Honrat*, *Chongrad*, *Chonrad*, *Conrada*, *Chornad*, *Chunerth*) aqua, fluvius ††); Homad fluvius; Ida (*Jela*) aqua, fluvius; Ilsua rivus; Isra stagnum; Kanapota; Kech helysége áthaladó folyó (fluvius per medium villae Kech discurrens); Kemenchepathaka rivulus; Kulbasa rivus **); Kumlospathaka (*Kumlovs*) rivus; Magitapataka (*Madicapotoka*, *Magica pataka*) rivulus **); Magna palus; Mizla (*Myzla*) aqua, fluvius; Mortua stagnum; Muhuspotok fons; Munurouspotok rivulus; Mylychkwi patak (rivus de Mylichkw); Névtelen csermely; Névtelen csermelyek; Névtelen tó; Ozev-potok rivus; Pistrunk Potol rivulus; Pochev fluvius; Reue (*Rew*) **); Rodnuk rivulus; Rokochapotoka (*Rococha*) *†);

*) Borsodban, Szepesben, Tornában is.

**) Zemplénben is.

***) Szepesben is.

†) Sárosban is.

††) Sárosban és Szepesben is.

*†) Borsodban is.

Sartostou ; Saruspotok rivus ; Scecpotok rivus **); Scortas fluvius ; Sebuspotok rivus ; Taarcha (*Tarcha, Tharcha*) aqua, fluvius††); Terpech ; Tharzcha minor, aqua, fluvius††); Tholchotho (*Tholchoapataka* stb., mint Zemplinben) aqua, potok, fluvius, vadum **); Vluespotok rivus ; Wyzkopathaka rivulus ; Zarazporthok rivulus ; Zeremch (*Zerempch*) aqua, fluvius, flumen **); Zyne (*Zine*) fluvius ; Zyryna aqua, fluvius.

Alsó-Fehér megyében: Buchad (*Bucsád*) fluvius ; Chylina flumen ; Coppani halas (piscina in Coppán); Fequet (*Fequetfee, Fequetkopna*) (?); Gyulafehérvári római vízvezeték ; Kisfaludi róm. vízvezeték ; Maris (*Marisius* stb.) ; Nadospotok (*Hadaspatak*) rivulus ; Névtelen folyó vagyis a Csombord ; Névtelen halastavak ; Ompay (*Ompey, Ompoy, Ampela*) fluvius ; Pokluspatak ; Sard fluvius ; Szekásbervei róm. vízvezeték ; Tow ; Tyri fluvius ; Udvarag (*Udvaray, Vdvaray*) völgyi patak (rivus vallis Udvarag)¹⁾ ; calatnai róm. vízvezeték.

Arad megyében: Chekafoka ; Crisius (*Arine, Chrysius, Cris, Crisus, Crisyus, Crys, Gerasus, Gilfil, Gilpit, Gresia, Grisius, Grissia, Keres, Keurus, Kewres, Kris, Krisius, Krisus, Kriss, Kriszosz, Kyrus, Miliare*) fons, fluvius, flumen²⁾ ; Jouxas fluvius ; Lehudfoka ; Ludylevscekura ; Maris (*Marisius* stb.) ; Perafoka ; Solfuca ; Yciafucara (?) ; Zarazer (*Zarrazer*).³⁾

Árva megyében: Arua fluvius ; Beztrech fluvius ; Chenk fluvius ; Lutosus fons, Lutosus fons ; Lutosus fons ; Raich predii piscina ; Revissnye fluvius.

Bács-Bodrog megyében: Belsar ; Bozyasfoka (*Bozyafuka, Buziasfuka, Surmyasfuka*) ; Bozyastou ; Budrug portus ; Chamul (*Schamul*) sár ; Chechtoo (*Chechtow*) aqueductus ; Chechtoo (*Chetó, Chechtou Chechtow, Chektou*) piscina ; Churna piscina ; Danubius (*Danavius* stb.) ; Dissa (*Cissava, Παρισος, Pariszosz, Parisus, Parthiscus, Parthissus, Pathissos, Thice, Thicia, Thicie, Thiscia, Thize, Thizia, Thycia, Thyca, Thyscia, Thyza, Thyzia, Tichia, Ticia, Ticien, Tisze, Ticzya, Tyczya Tigas, Tiyas, Tiscia, Tiscus, Tisia, Tisianus, Tisscia, Tissa, Tissus, Tisza, Titia, Titza, Τιτξα, Tiza*).

¹⁾ Hunyadban is.

²⁾ Biharban és Békésben is.

³⁾ Csanádban és Csongrádban is.

Tize, Tizia, Tychia, Tycche, Tycia, Tycya, Tyscia, Tysia, Tytia, Tyza, Tyzan, Tyzia) fons aquarum, aqua, fluvius, flumen, flumen ingens, portus ⁴⁾; Eus; Feest stagnum; Feyrtow (*Feyrtou, Ffeyrtow*) piscina; Folutoa piscina; Fossatum magnum ad Vscy; Fyzeg; Hagymas (*Hagimas, Hagmas*) stagnum; Halaz villae piscina; Keley piscina; Kelifuka; Keurcha piscina; Lapusfeu (*Laposfeu, Capusfeu*) lacus; Loseuduna (*Losiuduna, Losyuduna*) Névтелен tó; Nodalos aqua; Portus de Futog; Posontova (*Posuncoua*); Puc Rewy; Querchapiscina; Sar; Scecloi tó (stagnum ad Sceclloc); Stephani piscina; Titili casalis piscariae; Tulgufoca (*Tulgusfoca, Tulusfocca, Tulkofoca, Tilgusfoca, Kalozfoka*) aqua; Uoyos (*Voyas*) fluvius; Veyrmurthouua (*Veyrmathouua*) stagnum; Voios (*Vojos*) stagnum; Vrrewy (*Vireui*) ⁵⁾; Welchya piscina; Woyas; Woyos piscina, stagna; Wyos (*Wios, Woyos, Woios*); Zund villae stagnum; Zyntarew (*Zyntha, Zynta*) portus. ⁶⁾

Báni kerületben: Adulnak fluvius; Aqua currens (*erumpens*); Behon (*Behov*) fluvius; Belypotok fluvius; Blagusgy fluvius; Bluotichi (*Bluotycha*) aqua, fluvius; Brachyna (*Brathyna, Brochina, Brochyna, Brohina, Brosina*) rivus, fluvius; Brack puteus; Brathchouycha piscatura; Bruznyk fluvius; Bukouia piscatura; Castanicha fluvius; Chaoval pons; Cerita (*Corica, Corita*) fluvius; Chemernica (*Chemernicha minor*); Cheresuench fons; Chernech (*Chernechtu, Chernechtuu, Cherneteuu, Chernuch, Chernut, Chernez*) rivulus, fluvius; Chernechina (*Chernehina, Chernehyna, Cherenchina*) aqua fluvius; Chernet piscatura; Chygovge aqua ⁷⁾; Clenouez fons; Clocoheues fluvius; Cozopor rivulus; Crauazca fluvius; Cremekysa flumen; Cremenitez rivus; Crenichischa fossae; Culpa (*Cvlpá, Cupa, Cuppa, Calapis, Colapis, Kalapis, Kolapis, Κόλαπης, Kolops, Κόλοψ, Gulpa*) aqua, fluvius, flumen ⁸⁾; Descilo fons;

⁴⁾ Borsod-, Csongrád-, Hajdu-, Heves-, Jászkún-, Máramaros-, Pest-Pilis-, Szabolcs-, Szatmár-, Torontál-, Ugocsa-, Zemplénben és a pétervárad-i kerületben is.

⁵⁾ Verőczében is.

⁶⁾ Torontálban is.

⁷⁾ Zágrábban is.

⁸⁾ Szluini végvidéken és Zágrábban is.

Dramonin; Fons sub Ecclesia S. Michaelis; Fossa magna; Glinai vizek és halasok (aquae, piscinae de Glyna); Glinyza fluvius; Globoky potok; Glyna aqua⁹⁾; Golobynnik (*Golobynnyk*) fluvius; Gosd; Gradicha (*Gradycha, Gradiza*) rivulus, fluvius; Gustuni (*Gustunt*) melletti forrás; Illouenie piscatura; Jelesnicha aqua; Jezenova; Jeztrebnichicha fluvius; Kerleuch fluvius; Lesconz (*Lescones, Lescouz, Lescoues, Leskouez*) rivulus, rivus; Liscouch (*Lyscouch, Listouch, Listowch, Lystouz, Lyztouch, Lyztouz, Lyztouc*) rivulus, rivus, fluvius; Lokauech rivus; Lubyn piscatura, Lumno rivulus; Maya fluvius; Mirogna fons, fons magna; Mirorien fons; Mlaka; Moriuicha (*Merivicha*) palus; Mosceniza (*Meseniza*) parva, rivus; Moschenicha (*Moscheniza*) fluens, fluvius; Moscheniza sicca; Mozlauiniza rivulus; hét külön Névtelen csermely; két külön Névtelen folyó; Névtelen forrása; két Névtelen forrás; két Névtelen halastó; három Névtelen kút; Névtelen mocsártó; három Névtelen patak; Ogrageniche rivulus; Parvus fluvius; Parvus rivulus; Perna; Peten (*Petin, Petyn*) fons, rivus, fluvius; Petnita magnum; Petnita minor; Petrina aqua, rivus, fluvius; Piauisema (*Piauihena, Piaviscina, Prauichna, Pyauichna*) palus, lacus; Polozka (*Pulizka*) aqua, fluvius; Ponikeu (*Poniqui*) rivus, fluvius; Potok; Prelizin fons; Prichlisnica; Prodor palus; Prozhak fons; Rezuicha fluvius; Saba (*Sabe, Sava, Saaii, Sava, Savus, Sawa, Soa, Sowa, Szába, Σάβα, Szabaria, Σαβαρια, Szaosz, Σάος, Szaoviosz, Σαούιος, Szavios, Szaua, Szava, Szavos, Σαῦος, Szawa, Zaua, Zaua, Zaunia, Zauus, Zava, Zawa, Zoa, Zoua, Zova, Zowa*) aqua, fluvius, alveus, flumen, portus⁷⁾; Scopnik rivulus; Slepcht (*Szlepeht*) rivus; Smerdz rivulus; Strasny-studenech fons; Struzeht (*Strusez, Stwdech, Ztwdech, Ztwdecho, Ztrusech*); Surno (*Zemo*) rivulus; Terdecha piscatura; Thorbochyn (*Torbochyn*) rivus, fluvius; Turicha rivulus; Tutia (*Tvtja, Thuria*) fluvius; Vn (*Vun, Una, Un, Wn*) fluvius¹⁰⁾; Wlche pons; Wlchie (*Wlchi, Ulchi*) rivulus, rivus; Velseu-

⁹⁾ Ogulini ezred területén is.

¹⁰⁾ Az egykori Dubicza megyének boszniai részében is.

niza rivulus; Vustiloygne piscatura; Wichcha pons; Wolchenisi csermely (rivulus de Wolchenis); Woloule rivulus; fluvius; Wologych (*Wolaych*) fons; Zebedei portus; Zuhodol, *Zuchodol*, *Sukkodol*) rivulus, fluvius; Zuynchy fluvius.

Baranya megyében: Abba lacus; Abna fluvius; Alma (*Almas, Olma*) aqua, rivulus, rivus, fluvius ¹¹⁾; Baluanus (*Bachuto*); Byrew; Chabakuta puteus; Chergeud; Chuhafeu (*Chuchafeu*) fluvius; Cozia aqua; Cuest rivulus; Danubius; Daros (*Δάρος, Draawa, Drabos, Drabus, Draua, Draus, Draua, Drawa, Drava, Draves, Dravis, Dravos, Dravus, Dravva, Drawa, Drawey, Droaha, Drova, Travus, Trawus*) aqua fluvius, flumen, amnis, portus ¹²⁾; Dolonch (*Donole*) aqua, fluvius; Draucha (*Drauka, Drawcha, Drauchfok*) aqua major; Eчекud lacus; Eer rivus; Egreh (*Egrek*) fluvius ¹³⁾; Ferieuae (*Ferierae*) villae piscina; Fuk aqua (*parva aqua Fuk*); Fuk loci magnum stagnum; Gumulchenus (*Sumulchenus*) aqua; Gyoznoufertes lacus; Hathias piscina; Hodus (*Hodos*) aqua, fluvius; Hoscha aqua; Hydas fluvius ¹³⁾; Ireg ville fluvius (*Irugh, Yrug* rivulus); Kalista (*Kalystha*) aqua; Kalysta (*Kalystha, Mulachycha, Mulachycza*) aqua; Karaso (*Krassow*) fluvius; Kengelug (*Kengelucz*) lacus; Kewrus aqua; Kopach piscina; Kopachföldi egyéb halasok (aliae piscinae in eadem terra Kopach); Kopus; Kükuth aqua; Kygous (*Kigous*) stagnum; Letfok (*Letfoka, Let-Foka, Let Fok*) lacus; Magnum stagnum; Malaka aqua, stagnum; Michocha lacus; Myler (*Miller*) aqua; Névtelen csermely (vetus meatus cujusdam ryuuli); Névtelen folyam; három Névtelen folyó; Névtelen halastavak; két Névtelen kút; Névtelen mocsártó; két Névtelen tó; Névtelen vizek; Nizdula fuka; Nyrokol aqua, fluvius ¹¹⁾; Okur magnum, flumen ¹¹⁾; Otologa (*Stologa*) stagnum; Pockh palus; Potochi csermely (rivulus de Potoch); Potok; Potok palus; Ruch; Sarus; Sceretcche aqua ¹³⁾; Scharduna (*Schtarduna*), Sciluas fluvius; Sebesnilaka fluvius; Sicule (*Situlae*) puteus;

¹¹⁾ Somogyban is.

¹²⁾ Belovár-, Kőrös-, Somogy-, Varasd-, Verőcze-, Zalában is.

¹³⁾ Tolnában is.

Skalch (*Scalch*) aqua, fluvius; Themench aqua; Topolcha fons; Vrman (*Vnna*) fluvius; Vidria (*Vidra*) lacus; Vosian felől leszálló folyam (flumen quod descendit a villa Vosian); Vy-zate aqua; Zopurca, (*Zopurka, Zepurka, Soporca, Sthupurca*) fluvius, flumen.

Bars megyében: Belechpataka fluvius; Belus Studeniche fons, puteus comitis Mixe ¹⁴⁾; Beruenche rivus; Braian (*Brajan*) vadum; Brisneborod (*Kryonborod*) vadum ¹⁵⁾; Bunos rivus ¹⁴⁾; Compa (*Cumpa, Cupa*) aqua, fluvius, flumen ¹⁶⁾; Cumpuska (*Cupuska*) ¹⁶⁾; Draguna (*Dragunce*) torrens, fluvius ¹⁵⁾; Drahoside rivulus ¹⁴⁾; Feniosaunicza (*Senyosamucza, Teniosamnicza*) rivulus; Gai (*Gaj, Csaj*) rivulus; Garana (*Geron, Goran, Goron, Graan, Gran, Grana, Granna, Granne, Granua, Granus, Gron, Grona*) aqua, fluvius, flumen ¹⁷⁾; Hecha fluvius; Hrabich (*Hlabich*) torrens ¹⁵⁾; Lisna (*Liszna, Lysna*) rivulus; Lodomera fluvius; Lvcovcha (*Lucovcha*) torrens; Nastasov rivulus ¹⁴⁾; Névtelen csermely; Névtelen forráská; Nitria (*Nitra, Nittra, Nytra, Nytria, Nitriensis fluvius*) aqua, rivulus, fluvius, flumen ¹⁸⁾; Nogsar rivulus; Orduksara lacus; Pél villae piscinae; Radmera (*Radmora, Radmeri, Zadmera, Zadmara, Sivka-Zakmera, Sivkva-Zakmera, Sikva-Zadmera*) rivulus; Rasnicha lacus; Rvchka (*Ryachka, Ryochka*), torrens ¹⁵⁾; Sarraczka (*Saroczka*) rivulus; Scevrchen rivulus ¹⁴⁾; Scithnice (*Sathnice*) ¹⁶⁾; Sikua (*Sikva, Sithua*) rivulus; Sithvan (*Gytuathu, Sitoua, Sitouatu, Sitouatuin, Sitouua, Situa, Situa magna, Situatw, Sitva, Sitwa, Syma, Symatw, Sythva, Sythva, Sytowa, Sytua, Sytva, Sytwa, Sytuathw, Zichwatw, Zitua, Zitva, Zythwa, Zytua*) aqua, aqua fluvialis, rivus, fluvius, flumen ¹⁸⁾; Stranya fluvius; Tepla rivulus, fluvius; Terenche flumen ¹⁴⁾; Topolniche fons ¹⁴⁾; Vichema flumen ¹⁴⁾; Viduchky rivulus; Zopna fons. ¹⁴⁾

Békes megyében: Berukio (*Berykiou, Berukiou, Bere-*

¹⁴⁾ Nyitrában is.

¹⁵⁾ Esztergomban is.

¹⁶⁾ Hontban is.

¹⁷⁾ Esztergom-, Gömör-, Zólyomban is.

¹⁸⁾ Nyitrában és Komáromban is.

Kiou, Berkijov, Turu) fluvius ¹⁹⁾; Crisius (*Arine* stb. mint Aradban) fons, fluvius, flumen ²⁰⁾; Fas palus; Kamawlther (*Gamother*); Kerthweler (*Kerthwelerthew*).

Belovár megyében: Aquosa silua; Babich rivulus; Bachapotoka (*Bothapothoka*); Bacchyn rivus; Belablata (*Bela Blata*); Blanicha (*Blanica, Blanycha*) fluvius; Bosouth fluvius ²¹⁾; Brezcoch aqua; Breztous (*Brestous*) ²¹⁾; Bursonouch rivulus; Cadenche rivus; Camona fluvius ²¹⁾; Charnareka (*Chernalika*) rivulus, fluvius; Chasma (*Chasman, Chasme, Chazma, Cesma, Chesma*) aqua, fluvius, flumen; Chemernicha fluvius; Cheresneycha aqua; Cheret ²¹⁾; Chernech (*Churnuch, Churnuc*) aqua, fluvius; Chernusnyk rivus; Clokocheuch; Cobila rivus; Colomani (*Colomanni*) Regis pons; Colomani Regis puteus; Csazlo fluvius; Daros (*Δάρος* stb. mint Baranyában) aqua, fluvius flumen, amnis, portus ²²⁾; Dethcha (*Desche, Deccha*) rivulus; Disnicha (*Desnicha, Dysnicha, Lisnicha*) major et minor, aqua, rivulus; Diuich fluvius; Dobnicha (*Dobnichica, Dobnicza*) aqua; Dobouc (*Dobouch, Dobouk, Dobohuc*) rivus, fluvius; Dobouch siccus fluvius; Dobouech rivus; Dobovch aqua; Dobrolech (*Dobrolych*) rivus, fluvius; Drinus rivulus; Egun puteus; Ezdench aqua; Garig (*Garyg, Gorigh, Sarig*) aqua, rivulus, fluvius; Glogoniza (*Glogonica, Glogonicza, Glougoniza, Clogonizan, Golgonicha, Glogoncha, Golgonycha, Gologowa, Glogoncha major*) aqua, rivus, fluvius ²¹⁾; Glonnicha flumen; Glonnycha fluvius; Golgouch rivulus ²³⁾; Golobug (*Globok*) rivulus, flumen; Graduch fluvius; Guersenicha (*Guersenche* stb.) rivulus, fluvius, flumen; Hubena potok; Jaurowa (*Jawarawa*) rivulus, fluvius; Jelsowa (*Ilsa, Yelsowa*) rivulus ²⁴⁾; Kamarcza fluvius ²¹⁾; Katinna rivulus; Kisurbona aqua; Koledyn fluvius; Kolinoa (*Kalinoa*) rivus; Konzchicha parva; Konzka magna (*Konuzka fluvius*); Kopriwni rivus; Kousouch (*Kusouch*) flu-

¹⁹⁾ Biharban és Jász-Nagykún-Szolnokban is,

²⁰⁾ Aradban és Biharban is.

²¹⁾ Kőrösben is.

²²⁾ Baranya-, Kőrös-, Somogy-, Varasd-, Verőcze-, Zalaiban is.

²³⁾ Pozsegában is.

²⁴⁾ Pozsegában és a gradiskai területben is.

men; Lakauch fluvius; Leskouch (*Lokouch*) rivulus; Lizcouch rivulus; Louna campus, ubi stat aqua; Lypnich (*Lypeniche*) aqua, rivulus; Lypouch aqua; Lysna rivulus; Malacha (*Mlaca*); Malaka; Marauth fluvius²¹⁾; Medueganuga fluvius; Melichnek fluvius; Mlaca; Mlaca; Mlaca; Mlacagcetera; Mlaka; Mlaka; Mlaka; Morovcha (*Moroucha, Mazavcha*) aqua, rivus, fluvius; Mosonycha aqua; Musina aqua; Nemus paludosus; hat Névtelen csermely; Névtelen folyó; négy Névtelen kút; Nogurbona aqua; Orbolch fluvius; Ossewpatak rivus; Palichna (*Polychna*) rivulus, fluvius; Palouinaztu rivulus; Parvus fluvius; Parvus fluvius; Pelgrina rivus; Platerni (*Pleterna*) rivulus, fluvius; Plauna; Poloziticha; Pribin (*Pribyn*) rivulus²³⁾; Pribinisych aqua; Pritiska (*Pritisca, Prestika*) fluvius; Prodani episcopi pons; Raduan fluvius; Ramurna potok; Raquitnica (*Rakitnitza*) parva, fluvius; Ratcha aqua Rawenni (*Katren*) fluvius; Ribinac aqua; Ripan rivulus; Rogozna aqua, rivus; Rosech aqua; Scelep (*Siletelep*, clausura piscium in Chasma, que Scelep, *Siletelep* dicitur); Scelna aqua, rivulus, fluvius; Scemeta; Soplanha major (*Suplonicha*) aqua, fluvius; Sordura; Steuenicha; Stupna rivulus; Suloch (*Sulyo*) rivulus; Sydin rivulus; Sywinna; Teztenik (*Terztenik*) rivulus; Tymennicha fluvius; Tyzkeuch (*Tyzkouch*) potok; Vrbona; Velica (*Velicor, Velika, Weliba, Welica, Welika*) rivus, fluvius²¹⁾; Waratna (*Varatna*); Wydomia (*Vidoim*) fons; Zabordna (*Zaburna*) rivulus; Zeregna; Zidriach(?) Ztermech vallis rivus; Zuoytin (*Zuouyn*) rivulus.

Bereg megyében: Andree clausura; Ataab lacus²⁵⁾; Basa aqua; Belua fluvius; Boltrag (*Boltrágy, Boltray*) aqua; Borsua fluvius²⁶⁾; Chakanegefoka²⁵⁾; Chernauoda (*Chornawoda, Csoma . . . voda, Csoma*) aqua, fluvius; Fuk; Harasztow; Hillinnua (*Hilimma*) rivulus; Holuth Mych fluvius; Huzeumezeu melletti csermely (rivulus juxta campum Huzeumezeu); Jaznow (*Jaszna*) rivulus; Kerepech fluvius; Kochua (*Kothna, Kothua*) aqua; Kouachna stagnum; Latricia (*Latericia, Lateritia, Latorica, Lathorcha, Laturcha, Latorza, Loturcha,*

²⁵⁾ Ugocsában is.

²⁶⁾ Máramarosban és Ugocsában is.

Lecurtha, Luthurta, Lotrucha) aqua, fluvius, portus ²⁷⁾; Machalmicha fluvius; Menyge (*Medwyge*) locus lutosus ²⁸⁾; Mercice fluvius; Mych clausura, fluvius; Névtelen csermely; Névtelen folyó; két Névtelen tó; Olbua (*Obua*) rivulus; Othwyche (*Ochwyche*) rivulus; Prenez stagnum; Sartow (*Sartos*) stagnum ²⁸⁾; Schomoga (*Scumuga*) rivulus; Scroufluvius; Sebuspotok (*Sebespatak, Sebes-Potak*) rivulus; Spantoa stagnum; Stegenmalakarivulus, fluvius; Sumus Pothok rivulus; Thamas Egge (*Thamasegre*) stagnum, locus; Thou piscina; Tybapothoka (*Tyba potoka, Tiltapataka*); Vtiche fluvius; Vztro stagnum; Vechke (*Vethke*) lacus; másik Vechke lacus; Zabezwl aqua; Zolwa aqua; Zypoa fluvius; Zyrma (*Zyrnua, Zyrnia, Zirnia, Scerneue*) aqua, fluvius.

Besztercze-Naszód megyében: Bodagd; Sajo (*Soyon, Soyou, Suyo, Syou, Syov* fluvius ²⁹⁾); Zomus (*Zamos, Zamus, Zumus, Zhomos, Somysius, Szamos, Samus*) aqua, fluvius, magnus fluvius. ³⁰⁾

Bihar megyében: Berukio (*Berykiou, Berkyov, Berukiou, Berekiou, Turu*) fluvius ³¹⁾); Cheguercuta puteus; Chokuder fluvius; Chorgueer fluvius; Choykacuzdyre (*Chokacuzdyre, Chojkakuzelyre, Csojkakuzelyre*); Crisius (*Arine* stb. mint Aradban) fons, fluvius, flumen ³²⁾); Derges rivulus; Eer; Gergurgata clausura; Her (*Er*) fluvius; Heuyofluvius; Humusover (*Humusover, Her*) fluvius ³³⁾); Hydes torrens; Irud (*Irug, Yrug*) fossatum; Jeneu (*Jenev*) piscina; Jepus (*Lepus*) torrens; Julia kuta puteus; Kalendavize (*Kalenda Vyze, Kalendawyze, Kalendawyz*); Kegek rivulus; Kevesfeo (*Keuefozon*); Koppankwnnek aqua; Kuegeg (*Ruegeg, Rueggeg*) torrens; Kukerkuta; Kukurd aqua ³⁴⁾); Kukurd piscina ³⁴⁾); Kulhus (*Kutus*) rivus; Kutharhalma (*Gutharzolma, Gutharzetma*) vadum; Kyssobenkye (*Kissobenkye*) fluvius; Magsar (*Mugsar*); Mehsepothoka rivu-

²⁷⁾ Ungban és Zemplénben is.

²⁸⁾ Szabolcsban is.

²⁹⁾ Szolnok-Dobokában is.

³⁰⁾ Kolozs-, Szatmár-, Szilágy-, Szolnok-Dobokában is.

³¹⁾ Békésben és Jász-Nagykún-Szolnokban is.

³²⁾ Aradban és Békésben is.

³³⁾ Szatmár- és Szilágyban is.

³⁴⁾ Szatnárban is.

lus; Michaelis (*Mychaëlis*) Besseneő, Mich in Beseneu portus; Narher fluvius; öt Névtelen csermely; Névtelen folyó; Névtelen halastó; Névtelen mocsártavak és halászhelyek (paludas et loca piscacionis); Regnethyze (*Regne Thyzy, Regne Thuy*); Saard piscina; Scydeag (*Seydeny*); Selmehuz (*Selmekuz, Zehnehuz*); Sumessaga (*Summesaga, Somossaga*); Suuri halas (piscina in Suur); Sycusfoku (*Sytusfoku, Sikusfoku*); Tekereu fluvius; Vassaner rivulus; Zakaler fluvius; Zyler rivulus.

Borsod megyében; Bagun puteus; Béli három-forrás; Boldua (*Boldva, Buldua*) fluvius³⁵); Cheyey vena; Dissa (*Cissava* stb. mint Bács-Bodrogban) fons aquarum, aqua, fluvius, flumen ingens, portus³⁶); Drugma portus; Egur (*Agria*) rivulus, fluvius³⁷); Filchov piscina^{**}); Foloard stagnum; Forrod aqua; Fyzege fluvius; Galaturkapotaka; Hango (*Hangon, Hangos, Hongu, Hongun*) fluvius³⁸); Heuyou (*Heugoch, Hevyou, Heyew, Hewyotheu, Topulucca*) fluvius, clausura; Holboca potoka; Hwzyverem stagnum; Hidegkuth fons; Kamunuska potoka (*Kamunusnapotoka*); Kengeler aqua; Ladykpataka (*Radikpataka*) fossata; Liscopotoca (*Lizopotaka, Lisco*) lacus; Lubna; Lubunapotaka lacus; Lypouch potoka; Medwefeu (?); Melpataka lacus; Milecpatak; Nadestygug; Naragi (*Naragy*) fluvius, flumen; Negewen (*Negewenpotaka*) palus; Névtelen folyó; Névtelen forrás; Névtelen hid; Névtelen mocsártó; Névtelen tó; Névtelen tó³⁷); Petri aqua; Potok (*Pothok*); Ragalzuhaya fluvius; Rednichpotoca; Rithonichpotoka; Rokochapotoka (*Rococha*)³⁹); Sar (*Sartue*)³⁷); Sajo (*Sajóvize, Seov, Soviou, Soyoyou, Souyou, Soio, Su, Sojou, Sayo, Sayou, Sayow, Sayw, Souyoy Sajov Sajov, Sajou, Seyo, Seyou, Soyo, Soyov, Soiou, Soyou, Soyow, Gayou*) aqua, fluvius, flumen, portus, palus³⁸); Souspotak lacus; Souspotaka lacus; Thelukerfoka; Turduna potoka; Ustoros (*Vstoros, Ystoros*), fluvius; Woyos suren aqua; Yrmeg

³⁵) Abauj-, Szepes-, Tornában is.

³⁶) Bács-, Csongrád-, Hajdu-, Heves-, Jász-kún-, Máramaros-, Pest-, Szabolcs-, Szatmár-, Torontál-, Ugocea-, Zemplénben és a pétervárad-i kerületben is.

³⁷) Hevesben is.

³⁸) Gömörben is.

Potoka rivulus; Ztaraztudnichia fluvius; Zuha (*Zwcha*) aliud fluvium; Zwcha (*Zwcha, Zuha*) fluvius, flumen ³⁸⁾; Zynua fluvius.

Brassó megyében: Aluta (*Αλούτα, Ald, Alt, Alth, Atlas, Olta, Olth*) aqua, fluvius ⁴⁰⁾; Borsa (*Borsza, Borza, Bursa, Burtza*) aqua ⁴¹⁾; Timis (*Tirnis, Zymis*) aqua; Tortillou (*Tartelowe, Tertilon, Tortillow, Tortillou, Szerzylon, Zercyllon*) ⁴²⁾.

Bródi végvidéken: Basa (*Baza, Boza, Bozna*) aqua ⁴³⁾; Ulcaeus (*Ulkäa, Oulkaia, Ούλκαϊα, Oulkaiois, Οούλκαιοις, Heulki tó, Hiulca, Hiulkas, Volcea, Volcea, Volcaee, Volcäus, Volcaeus, Volocaeus, Volocca*) palus, lacus.

Csanád megyében: Arokgzeg vízgát; Maris (*Marisius* stb.); Pangrachewreme piscina; Thembesi halas (piscina in Thembes); Zarazer (*Zarrazer*) ⁴⁴⁾; Zent Leurenczi tó (stagnum in Zent Leurencz).

Csik megyében: Aluta (*Αλούτα* stb. mint Brassó-ban) aqua, fluvius ⁴⁵⁾; Maris (*Marisius* stb.)

Csongrád megyében: Aron Morvajo stagnum; Asvantou piscina; Beuldu (*Benildi, Beuildi*) portus; Chon villae piscinae et stagna; Citei (*Etei*) vivarium; Couroug fluvius; Cunutou (*Cünütou, Enuntou, Enuutou, Kunotho, Kunothou*); Curice (*Curicea, Curiae, Euricea, Kuru*) aqua, flumen; Curisa stagnum; Dissa (*Cissava* stb. mint Bács-Bodroghban) fons aquarum, aqua, fluvius, flumen, flumen ingens, portus ⁴⁶⁾; Durha fluvius; Ecetoua (*Eczethowa, Eczetova, Eczetoua, Eretova, Ezetova*) piscina; Ertue (*Ertu, Ertuh, Ertuk, Erthöwe, Értéöve*) piscina; Filu (*Filo, Silu*) piscina; Gehgi (*Gehgyz, Gelghy*) halas; Halasztoua (*Halasztoua*) piscina; Haperies (*Hapernyás, Hepernyes, Superies*) piscina; Hucu (*Hiaen, Hicen, Hiven*) fluvius; Keubi (*Kemby, Kenby, Kerby, Keriby, Kerebeo, Kerebeü*) piscina; Kurtuelis (*Kurtvelis* vivarium, *Curtuelto*) stagnum; Lutea piscina; Nandortou (*Nandurtou,*

³⁸⁾ Abaujban is.

⁴⁰⁾ Csik-, Háromszék-, Nagyküküllő-, Fogaras- és Szebenben is.

⁴¹⁾ Fogarasban is.

⁴²⁾ Háromszékben is.

⁴³⁾ A péterváradí végvidéken is.

⁴⁴⁾ Aradban és Csongrádban is.

⁴⁵⁾ Brassó-, Háromszék-, Nagyküküllő-, Fogaras-, Szebenben is.

Handurtou, Handurtow, Nádortó, Nandur, Nandor, Nandus) piscina; *Ostra (Osztra, Vztura, Ostu)* piscina; *Quortueles (Qurruelug)* portus; *Rotunda* piscina; *Sarustou (Sarostou)* piscina; *Sulmus (Sulmos, Solymos)* piscina; *Wartako stagnum*; *Wartow* piscina; *Wolue (Wolve, Velveö, Wosve, Woswe, Wosue)* piscina; *Zarazer (Zarrazer)*⁴⁷⁾; *Zirega (Zurga, Zuzga, Zraga)* piscina.

Az egykori Dubicza megyének boszniai részében: *Alseunicha (Alscheunicha)* aqua; *Dolbocha*; *Ispras fluvius*; *Jalsenycha (Jelsonicha)* fluvius; *Jamnych fossatum*; *Jelavechpotok (Jelauech)*; *Kallysche*; *Kastaynancha (Koztonichafeu)* rivulus; *Konzkystrug*; *Liscorih fluvius*; *Mequin rivulus, fluvius*; *Mescenicha, rivulus, fluvius*; *Strigonina (Stergomla)* rivulus, rivus, fluvius, flumen; *Temechech lutum*; *Tempnifeu aqua*; *Urbas (Urpas, Urpanus)*; *Vn (Vun, Una, Un, Wn)* fluvius⁴⁸⁾; *Vožzka (Vulchija, Voiszka)* fluvius; *Zana fluvius*; *Zuonna rivulus*.

Esztergom megyében: *Aprik (Apurig)* rivus⁴⁹⁾; *Banhida rév*; *Bela torrens*; *Bela Patak (Belapatak)*¹⁶⁾; *Brisneborod (Kryonborod)* vadum⁵⁰⁾; *Calide aque lacus fons, (Toplycha, Toplycha, Taplycha, Taplycha, clausura aque)*; *Danobius minor*; *Danubius*; *Danubius parvus, (Kisduna, Kysduna)* aqua, flumen; *Danubii minoris portus*; *Derden (Derden)* fossatum antiquum; *Draguna (Dragunce)* torrens fluvius⁵⁰⁾; *Ebedi halastavak (piscariae, piscaturae, piscinae, Tana, Thanae circa Ebed)*; *Ér alveolus*; *Esztergomi közfürdők (balnea communia)*; *Fossatum foeneti S. Luciae*; *Fossatum in Koachy*; *Fossatum Strigoniense*; *Garana (Geron stb. mint Barsban)* aqua, fluvius, flumen⁵¹⁾; *Hrabich (Hlabich)* torrens⁵⁰⁾; *Juver (Jver)*; *Kakath portus*; *Koed (Kved)* aqua; *Kokoth-egyházi halászó (piscatura Ecclesie de Kokoth)*; *Lacus felicitis*⁶⁰⁾; *Macellariorum (Ma-*

⁴⁶⁾ Bács-, Borsod-, Hajdú-, Heves-, Jászkún-, Máramaros-, Pest-, Szabolcs-, Szatmár-, Torontál-, Ugocsa-, Zemplénben és a pétervárad-i kerületben is.

⁴⁷⁾ Aradban és Csanádban is.

⁴⁸⁾ A báni kerületben is.

⁴⁹⁾ Pest-Pilis-Solt-Kiskún megyében is.

⁵⁰⁾ Barsban is.

⁵¹⁾ Bars-, Gömör-, Zólyomban is.

cellorum) puteus; Malena uocati hominis puteus; Névtelen folyó; Névtelen forrás; Névtelen halastó, vulgo toгна, tona; Névtelen mocsártó; Névtelen tó; Névtelen tó; Névtelen tó (stagnum antiqui fossati); Névtelen tó⁴⁹⁾; Névtelen vizek; Paludalis locus, stagnum; Pilisi folyó⁴⁹⁾; Poutou fons⁴⁹⁾; Ryvchka (*Ryachka, Ryochka*) torrens⁵⁰⁾; Siccus fluvius; Vrkuta (*Wrutha, Wrkutha*) fons, puteus; Vrkuta fontis rivulus.

Fejér megyében: Albe regis palus; Aldocut (*Alsocut*); Biquacut (*Biguacut*); Bugud possessionis piscinae; Burd aqua, fluvius; Ceraka piscina; Csurgói római caldarium; Cutfew; Dobos felől jövő víz; Eleusar (*Eleusaar*) lacus; Érd-batai római lid; Ferteu; Ferteu stagnum; Fuzeg (*Fizegy, Füzeg, Fyzeg*) aqua; Gorinnbuka (*Gorimbuka*) piscina; Gyurskut puteus; Hér rivulus; másik Hér rivulus; Huzetow (*Huzetony*) piscina; Hydus (*Hidus, Hidus Scege, Hydus Sceg*) aqua, fluvius; Kekkektowa patak; Kikiritói római vízgát; Lenozou; Magnus fluvius, aqua, flumen⁵²⁾; Marag (*Narag*) piscina; Moluneuren; Mugsar lacus; Narag piscina; két Névtelen kút; Névtelen mocsártavak; Névtelen tó; Nog-aruk; Ostompa (*Csompá*) piscina; Petri fossata; Peyth fluvius⁵²⁾; Quiescut (*Quescut, Kueskut*) puteus; Quiestow (*Qui-nostow*) piscina; Saar (*Sar, Saru*) aqua, fluvius⁵³⁾; Sar paludes; Salsus puteus; Százhalomi vagy battai róm. fürdő; Tarinew piscina; Taynad piscina; Werek fons²⁾; Wertí halasok (piscinae in Wert); Wyzesfener árok; Zilukut.

Fogaras megyében: Aluta (*Αλούτα* stb. mint Brassóban) aqua, fluvius⁵³⁾; Arpas rivulus; Borsa (*Borsza* stb. mint Brassóban) aqua⁵⁵⁾; Egwerpotac (*Egwerpatak, Pyarpotok*) palus; Kerch rivus; Torrens rivulus.

Gömör-Kishont megyében: Apathrewy; Baduspotoka; (*Baduspatak, Bakuspatak, Bakospatak*); Baracha fluvius. Bechkepataka; Belapathakzada (*Belapothok*); Cech potoka; Chakanpataka (*Chakanpathoka*) fluvius; Charmasna fluvius⁵⁶⁾; Charmasnarew (*Charmasnarewi, Charmosnarevi*) locus; Cher-

⁴⁹⁾ Veszprém-ben is.

⁵⁰⁾ Veszprém-ben és Tolnában is.

⁵¹⁾ Brassó-, Csik-, Háromszék-, Nagyküküllő- és Szebenben is.

⁵²⁾ Brassóban is.

⁵³⁾ Szepesben és Tornában is.

niche fons; Csekpataka (*Cschpatak, Chehpatak*) rivulus, fluvius; Custatonpotoka (*Guztetunpataka*) aqua lutosa; Detrici ferricudinae fluvius; Druha flumen; Eer; Er fluviolus; Farkaspotoka rivulus⁵⁷⁾; Feketesaar; Garana (*Geron* stb. mint Barsban) aqua, fluvius, flumen¹⁶¹⁾; Gelnicz (*Gilnich, Gylnich, Gulnych, Gulnichvize, Gulnichwyze, Gulnuch*) fluvius^{***)}; Geztenepotoka (*Geztinepotoka, Geztune-potok*) fluvius; Gyartyanospataka; Hango (*Hangon, Hangos, Hongu, Hongun*) fluvius^{*†)}; Helenna fluvius; Honua fluvius; Hulusukapathaka; Ilsua (*Ilsua*) fluvius; Jakatyastow stagnum; Kabalasar; Katuspatak; Keortvelespatak (*Keurtvelespatak*); Kochowyzzy (*Kochowyzzi*) aqua, fluvius; Kowachosrew; Koyacha fluvius⁵⁷⁾; Kuenespataka; Kuuesheer fluvius; Kuzephonua fluvius; Kyspotok; Lamiztha rivulus; Lezneche rivulus; Lipouchothaua; Lipoupataka (*Lypoupatak*); Lumnica; Mavaypataka; Monoroskuth fons; Nagypatak; Nednek fluvius; négy Névtelen csermely; két ízben Névtelen folyók; Névtelen folyam; Névtelen tó; Nogpotokzada (*Nagpotokzada*); Nogysyzpataka; Pacha fluvius; Paludosus locus; Patak Prepositi rivulus (*Praepostpataka*); Potok; Precupna; Pykente rivulus; Pykente stagnum; Ragalzuhaya fluvius; Rakatyastho lacus; Rednuk rivulus; Rednuk rivulus; Rima (*Ryma*) fluvius, flumen; Rogyolch fluvius; Rosusna (*Rususna*) fluvius; Saar (*Sar*) fluvius; Saar; Saar; Sáros; Sajo (Sajovize stb. mint Borsodban) aqua, fluvius, flumen, portus palus^{*†)}; Schinna (*Stinna, Zynica*) aqua; Sebespatak (*Sebuspotok*) fluvius; Sumuspatak; Sygypataka fluvius; Tamasffoluai mocsáros hely (locus paludosus a parte possessionis Tamasffolua); Toplacha (*Toplocha, Topolcha*) aqua; Turuch (*Thurch, Thurocz, Thuruck, Thurucz, Turch*) aqua, fluvius; Vtospatak rivulus; Vadum ante domum Leukes; Zalathnapatoka; Zalmapataka; Zelespataka; Zeuleuskerek (*Zelusberuk, Kara*) vallis, rippa; Ztaraztudni-cha fluvius^{*†)}; Zwcha (*Zuha, Zuka*) fluvius, flumen. ^{*†)}

Gradiskai kerületben: Chernech; Clokonech fluvius; Dobroreka fluvius; Granicha fluvius; Jelsowa (*Ilsa, Yelsowa*) rivulus⁵⁸⁾; Kossathyna (*Kossachyna*) aqua, fluvius; Lesnica

⁵⁷⁾ Tornában is.

⁵⁸⁾ Belovárban és Pozsegában is.

(*Lesnissa, Lescnica*) aqua, rivus, flumen; Nagachyn fluvius; két Névtelen folyó; két Névtelen forrás; Ozywpoker (*Ozywpuker, Zeupuker*); Reuenize (*Reueneche, Revenicha*) rivulus, fluvius; Trebes fluvius; Velika (*Velyka*) fluvius.

Győrmegyében: Agagus; Arundineta palus⁵⁹⁾; Asoanthu (*Asuanthu, Asuanthw, Asavanthu, Asawanthu*); Asuan; Babalatow (*Babalator, Babatatow, Kabalatou*) piscina; Barchtou locus piscacionum; Bordas palus; Brangtu; Byty (*Bitty*) aqua⁶¹⁾; Cacasto (*Catasto*); Chelch stagnum; Chuboner; Chuntey terrae piscina; Churchufeu (*Churhufeu*) vorago; Compw (*Compu*) rivulus; Con (*Conu, piscina de Con, Conu, Coneweyzy, Counweijzy, Konvize*) halastó; Curgu; Cururtu; Danubius; Donath Thawa (*Donathawa*) vivarium; Epyriesthu (*Epyeristhu, Magnum Epyeresthu, Magnum Epyriesthu, Egriesthu*); Eurem; Fergesher rivulus; Fizeg portus; Fyrrestelucarra (*Filtesteltowa, Filesteltbrocura, Firestelebraura, Töltistava*); Gachi (*Gathi*) halas (piscina de Gach, *Gath*)⁵⁹⁾; Gecznoud aqua⁵²⁾; Gekenusthu; Gerensa aqua; Geurin; Gologh piscina⁵⁹⁾; Halasthow; Haraztov (*Haroztov, Hraztou*) stagnum; Homos (*Chomos*) piscina⁵⁹⁾; Ikkerveyz locus piscacionum; Iztra clausura aquae⁶²⁾; Jakow (*Jacow, Jakoweize, Jacowejze*) piscina; Kazia stagnum⁶²⁾; Kenderech⁵⁹⁾; Kerekthó maior⁵⁹⁾; Kuyar stagnum; Labaanthu (*Labanthu*); Ludrev; Magnum et longum stagnum; Medyag (*Medvag*); Megeag aqua; Mezeuraba (*Mezew Raba*); Morchol (*Morzol, Murzol, Marczal*) aqua, alveus, fluvius, vena⁶⁶⁾; Muchulafew; Myler (*Myller*) aqua⁶⁰⁾; Névtelen folyam; két Névtelen halastó; Névtelen ingoványok; Névtelen mocsártó; három külön Névtelen tó; Névtelen tavak; Névtelen tó⁶²⁾; Noger fluvius; Nultoffij (*Nultoffy*) lacus; Pannosa rivulus (rivulus sub Ecclesia Willibaldi); Pe-neurtu; Pyrsagthu; Raba (*Rabba, Rabau, Rapa, Bad, Baba*)

⁵⁹⁾ Sopronban is.

⁶⁰⁾ Komáromban is.

⁶¹⁾ Pozsonyban is.

⁶²⁾ Mosonban is.

⁶³⁾ Moson-, Sopron-, Vasban is.

⁶⁴⁾ Sopronban és Vasban is.

aqua, fluvius, flumen ⁶⁴⁾; Rabcha (*Rabca, Rabacha, Rabeza, Rabce, Rabuch, Rabuce, Rabbacha, Rabuca, Rabucea, Rabinicz, Rabycha, Rapcha, Rebecha, Rebce, Rebche, Rebeze, Rebutche, Rebucha, Rebucze, Rebuze, Repce, Repche, Rolnicha*) aqua, fluvius, flumen ⁶⁵⁾; Regis fossata ⁵⁹⁾; Rethnos aqua ⁵⁹⁾; Rêthitava (Rethi villae stagnum); Sacer fons; Sapulnuch; Scequ ⁵⁹⁾; Sebusag; Seuud stagnum ⁵⁹⁾; Striga aqua; Sukaga; Sijverj (*Syvery, Syvhere*) aqua; Tiltisteltowa; Tomold aqua; Tormas stagnum ⁶⁰⁾; Usven (*Usven, Vsven, Vswen*) stagnum ⁵⁹⁾; Vegag (*Vygag*) aqua ⁶⁰⁾; Velgestho ⁵⁹⁾; Wyzestoluk; Zundar (*Zunder, Zvndar*) aqua; Zwew (*Zuer*) fluvius.

Hajdu megyében: Dissa (*Cissava* stb. mint Bács-Bodrogban) fons aquarum, aqua, fluvius, flumen, flumen ingens portus ⁶⁵⁾; Mortua magna.

Háromszék megyében: Aluta (*Αλούτα* stb. mint Brassóban) aqua, fluvius ⁶⁷⁾; Magyarosi róm. vízvezeték; Névtelen csermely; Római fürdő Bereczkén; Tortillou (*Tartelowe* stb. mint Brassóan.) ⁶⁸⁾

Heves megyében: Bathurpataka rivulus; Bissenorum puteus; Buzoukfev (*Bozoukfeu, Bozoutfeu*); Cseyvich (*Theveviz*); Dissa (*Cissava* stb. mint Bács-Bodrogban) fons aquarum, aqua, fluvius, flumen, flumen ingens, portus ⁶⁹⁾; Dyus piscina; Egur (*Agria*) rivulus, fluvius *†); Egur parva; Ereztevenwyz (*Ercztevenwyz*) ⁷⁰⁾; Fayzal felől folyó csermely (rivulus de Fayzal fluens); Feketethou; Fojaratfoka; Geru aqua; Golch piscina; Gungus fluvius; Horkosfoka (*Zorcosfoka*); Hoznus fons; Ketpohkhere ⁷¹⁾; Kurth; Locus invndantis aquae; Machalaspataka aqua; Magyarádi halas (piscina in

⁶⁵⁾ Bács-, Borsod-, Csongrád-, Heves-, Jász-kún-, Máramaros-, Pest-, Szabolcs-, Szatmár-, Torontál-, Ugocsa-, Zemplénben és a pétervárad-i kerületben is.

⁶⁶⁾ Zalában és Veszprém-ben is.

⁶⁷⁾ Csik-, Brassó-, Fogaras-, Nagyküküllő-, Szebenben is.

⁶⁸⁾ Brassóban is.

⁶⁹⁾ Bács-, Borsod-, Csongrád-, Hajdu-, Jász-kún-, Máramaros-, Pest-, Szabolcs-, Szatmár-, Torontál-, Ugocsa-, Zemplénben- és a pétervárad-i kerületben is.

⁷⁰⁾ Nógrád-ban is.

⁷¹⁾ Jász-Nagykún-Szolnokban is.

Magyarad); Magyarádi másik halas; Menusi tou; Mortua, Mortva magna; Névtelen csermely; Névtelen folyó ⁷⁰⁾; Névtelen tó *†); Racpotok ⁷⁰⁾; Racta stagnum ⁷⁰⁾; Saar (*Sartue*) *†); Scekszov litus; Wechen portus; Zagaua (*Zagava* stb. mint Jász-Nagykún-Szolnokban) fluvius, flumen ⁷⁰⁻⁷¹⁾; Zeluspokere. ⁷¹⁾

Hont megyében: Almas ville rivulus; Bana (*Banyapatak*) fons, rivulus; Bebre rivulus; Bela Patak (*Belapatak*) ¹⁵⁾; Bozoupotok; Bur (*Bury*) fons, aqua, fluvius; Cheyd puteus; Chikloupotok; Cholna fons; Cholnuk potok; Compa (*Cumpa, Cupa*) aqua, fluvius, flumen ⁵⁰⁾; Corpona (*Korpona*) aqua, fluvius ⁷²⁾; Cumpuska (*Cupuska*) ⁵⁰⁾; Dolnapatakateu; Dreno fluentum; Fenkw fons; Fossa gigancium; Gerenche fluvius; Gollwagffew aqua; Gyospotokteu; Gyro fluvius; Harsan potok; Hasulbus fluvius; Holumna rivulus; Hurhudpotoka (*Hurhudpotok*); Isankpotok; Ipul (*Ipuluyze, Ipultu, Ipol, Ipoll, Ipoly, Ipolvize, Ipolia, Ypolia, Ypul*) aqua, fluvius, flumen ⁷⁰⁾; Jenpotoka (*Jendynpotoka*) aqua; Karulpotoka (*Karulpotoca, Karolpotoka*); Kemenchepotoka (*Kemencepotoca, Kemencze-potoka*) fluvius; Kezeo-pataka (*Kezupataka*); Kurtus (*Kwrthws, Kurtes, Kurthes, Kurth, Kyurtus*) aqua, pathaka, fluvius ⁷⁰⁾; Litua (*Lyttau, Lytava, Lytova, Lyptova, Lyptowa, Lytowa, Zitva*) fluvius; Lubus palus; Lubus pothok, flumen; Lvzna pothok; Lypolchpathaka; Lypouch potaka (*Wyboukpotooka, Wyboiikpotoka*); Meddeu Seunche fluvius; Megepotoka; Meges Potach palus; Meges pothok flumen; Monurospotok; Mortua fluvius; Moruspotoka (*Moruspotoca, Marospotok*); Névtelen csermely; két Névtelen folyó; három Névtelen forrás; három Névtelen kút; Névtelen kis víz; Névtelen mocsártó; Névtelen tó; Névtelen tó; Névtelen tó; Névtelen tó ⁷⁰⁾; Névtelen tó ⁷⁰⁾; Ogren (*Hurhud siccum*); Olwar possessionis rivulus (rivulus parvulus juxta possessionem Olwar); Oszscyupotok (*Ozowpotok, Ozzcyupotok, Oscewpotok*) ⁷⁰⁾; Parva aqua; Potok fons, fluvius; Potok (*Patak*) rivulus; négy másik Potok; Potok minus; Precych fluentum; Prestucz (*Brestucz, Krestecz, Kresztecz, Perecz*

**) Zólyomban is.

Pristna, Pristuc) rivulus, fluvius; *Profundus* rivulus⁷⁰⁾; *Puteus vetus*; *Sarkanuspotoka* (*Sarkanus, Sarkanusfeu, duorami Sarkanuspataka*); *Sceunte* (*Sceunthe, Scheunche, Selnuche, Semenche, Senenche, Seumcha, Seunche magna, Seuniceha, Seunichus, Sewence, Sewenche*) aqua, fluvius, flumen, portus; *Scithnice* (*Sathnice*)⁵⁰⁾; *Sconna* (*Scorna, Scornapotaca, Scornapotoca*) fluvius; *Sezde* potoka; *Siccus* potok; *Sicum* potok secundum; *Sorlozyg* fluvius; *Ubadi* haltartó (vivarium in *Ubadi, Vbadi*); *Zarazpatak*; *Zawz-ut-Theluk*; *Zelcheni* csermely (rivulus, qui currit per *Zelchen*); *Zeppatak* (*Zeppotok*); *Zub* portus; *Zuhapotok* fluvius, fluentum.

Hunyad megyében: *Algyógyi* római vízvezeték; *Alsóvárosvizi* római vízvezeték; *Aquae* (*Aquas, Ad Aquas, Ydara*); *Bosoródi* római vízvezeték; *Feredő-gyógyi* hévizek; *Margai* rév; *Maris* (*Marisius* stb.); *Nadospotok* (*Hadaspatak*) rivulus⁷³⁾; *Strig* fluvius; *Udvarag* (*Udvaray, Vdvaray*) völgyi patak⁷³⁾; *Várhely-Klopotivai* róm. vízvezeték.

Jász-Nagykún Szolnok megyében: *Abaad* (*Aban, Obad*) portus; *Berukio* (*Berykiou, Berekiou, Berukyou; Berkyov, Turu*) fluvius²⁾; *Chaterna* piscina; *Corgu* stagnum; *Csereukeuzi* nagy halastavak (piscinae magnae intra *Csereukeuz*); *Cundura* (*Cindura, Curdura, Kundura*) aqua; *Destoua* piscina; *Dissa* (*Cissava* stb. mint *Bács-Bodrogban*)⁷⁴⁾; *Fenenyes* erdeje piscina; *Hortubagy* vize (*Hortubag, Hortou Bagy*, piscaturae in *Hortubag, Hortu Bagy*)²⁸⁾; *Huger* fluvius; *Isengtho* piscina; *Kendertofeje* (*Kendertofeye*) lacus; *Kengelu* (*Kengel*) aqua, portus; *Kerektou*; *Kesekun* (*Kelekun, Kerekun*) aqua; *Ketpohkhere*³⁷⁾; *Meler* (*Miler, Myler*); *Nagyhoszutho* (*Noghozutho*) piscina; *Névtelen* forrás; *Névtelen* tó; *Olphatoua* piscina; *Scilu* (*Silu, Silo, Zila*) piscina; *Sedum* (*Cedum*) ripa; *Turvicze*; *Zagaua* (*Zagava* stb. mint *Hevesben*) fluvius, flumen⁷⁵⁾; *Zegy* (*Zecge*) clausura; *Zeluspokere*.³⁷⁾

⁷³⁾ Alsó-Fehérben is.

⁷⁴⁾ Bács-, Borsod-, Csongrád-, Hajdu-, Heves-, Máramaros-, Pest-, Szabolcs-, Szatmár-, Torontál-, Ugocsa-, Zemplénben és a pétervárad-i kerületben is.

⁷⁵⁾ Hevesben és Nógrádban is.

⁷⁶⁾ Torda-Aranyosban is.

Kis-Küküllő megyében: Kuchard aqua, venae (piscaturae terrae Kuchard, in aqua Kuchard)⁷⁶⁾; Kukullu duo fluvii; Maris (*Marisius* stb.)

Kolozs megyében: Almus fluvius¹¹³⁾; Araniosfoka rivulus; Borzaszto terra paludosa; Copus fluvius; Darochpatak (*Makobjkepataka*) rivulus; Darvastó palus; Gorbapotoka (*Gorbopotoka*) rivulus, fluvius; Inaktelkataka rivulus; Lyuch (*Lyuk*) fluvius, flumen⁷⁶⁾; Makotew; Milos rivulus; Nadus (*Nadas, Nádas*) fluvius; Névtelen csermely; Névtelen mocsártó; Osoiosyd rivus, fluvius; Pizternha (*Piszternha*) fluvius; Sebesi róm. vízvezeték; Sebesvári róm. vízvezeték és fürdők; Zomus (*Zamos* stb. mint Besztercze-Naszódban) aqua, fluvius, magnus fluvius.⁷⁷⁾

Komárom megyében: Achaga piscatura; Ácsi római fürdő; Adamveyz; Agtu (*Aguc, Agew*) locus; Ahzunveyze, halasvízAlexandripiscatura; Allosceghatya (*Allozeghachtya, Alsoceghatya*) locus; Allozeg piscatura; Anyzzeg vízgát; Arukh piscatura; Arundinosa palus; Athyani Magistri piscatura; Azoan Ertu; Babalatow (*Babalatov, Babatatow, Kabalatou*) piscina⁷⁸⁾; Babana paludes; Bagatoa⁶¹⁾; Balata (*Balacha*) piscina; Barus aqua; Belsar piscina; Benedukueyze lacus, piscine; Bolotuntu (*Bolotontw*); Bongud fluvius; Boroan halas⁶¹⁾; Borsatw; Budrig (*Budruc, Bodrogh, Pudrig, Budrik*) piscina, stagnum; Buruch piscatura; Buzma halas; Bylle terrae aquae; Calida aqua; Camaran (*Comaron*) piscina usonum; Camarin (*Comarin, Kamarin*) portus; Ceres fluvius; Chekzefelveyze⁶¹⁾; Chelch (*Chelz, Cholch, Chylch, Chyuz, Chulch, Csiles, Csyles*) aqua, fluvius⁶¹⁾; Chychowi víz (aqua ad villam Chychow, *Chychou, Chychaw*); Chykuragathu; Chyug (*Chyugthu*) piscaria; Clithea (*Clytcha*) piscina; Cobol⁶¹⁾; Coleo piscina; Corzan (*Korzan*) aqua, piscina; Danubii parvi ripa; Danubius; Durusta piscatura; Ebthw; Eer aqua, lacus; Eer lacus; Egves halas; Ekech vidéki mocsarak (paludes circa Ekech); Ekl villae paludes; Ekl villae piscinae; Emevseum halas; Er aqua; Erchen (*Erchyn, Ertsin, Sirisin, Stri-*

⁷⁷⁾ Besztercze- Naszód-, Szatmár-, Szilágy-, Szolnok-Dobokában is.

⁷⁸⁾ Győrben is.

sin) aqua, piscina; Erech fluvius; Erecu (*Erech, Crechu*) aqua, lacus, stagnum; Ernemlyz; Euren (*Guren, Euryñ, Ewrèm*) piscina; Euren (*Eurim, Euryñ, Eüri.*) piscina, piscatura, stagnum, vorago; Fecez duae piscinae; Feldurusta piscatura; Felliz piscatura; Foncholcahacya (*Foncholtahatya*); Fulweyz piscatura; Fuzes piscine due; Fuzes (*Fyzes, Fyuzes*) piscina; Füzitöi római hid; Fysyg aqua; Fyul piscina; Gen flumen; Grebicsi római vízvezeték; Guestre (*Buestre*) aqua, piscina; Gvyllu halas ⁶¹⁾; Hazcurth halas ⁶¹⁾; Heten (*Hetyn*) terrae aquae; Holostow (*Holostou, Halastow*) piscina; Homörd fluvius; Hon olweyz piscatura; Horozt (*Horosth*) piscina; Horozthzorm (*Horosztzoru, Horoztzoru*) aqua; Ikur (*Iker*) aqua; Isopi halászó helyek (piscaturae in Isop); Jokud (*Jochud, Jokod*) piscina; Kakthu; Kazmergholtia (*Kazmerholtya*); két Kengel piscina; Kengelfew (*Kengelfeu*) aqua; Kerekto piscina; Kisdunad piscina; Kisdunad aqua; Kormuntu (*Kormontu*) piscina; Kubuldukforem palus; Kueskuth; Kuenus piscatura; Kuper (*Kwpeer*) lacus; Kysered piscatura; Kyusar piscina; Kyzentoa; Labuan (*Laboan*) piscina; Labuantow (*Laboan, Labuan, Laboantho, Labuantho, Labwan, Labwantow*) stagnum, piscina; Lacus felicis¹⁵⁾; Lepau fluvius; Loaztu (*Louaztu, Luazto, Luaztu*); Louch (*Louth, Lowth*) piscina; Mathyaveyze; Meenkeri (*Meenkyri, Menkery, Menkyri*) palus; Mege aqua; Megeg (*Meggeagh*) aqua, lacus; Megeliz piscatura; Megerchnél levő víz (aqua ad Megerch, *Megerech*); Melsuen piscina; Meydaruk; Mezeed piscina; Mihal aqua; Mirel aqua (Mireltu); Mochato lacus; Mogfew (*Magfew, Mogfeu*) aqua; Musnalou (*Musnalow, Musvatou*) piscina; Myler piscina; Myler aqua, fluvius; Myler (*Myller*) aqua ⁷⁸⁾; Myler aqua; Myler; Mylertou fluvius ⁷⁹⁾; Nandur duarum villarum piscinae; két Névtelen halastó; Névtelen mocsártavak; Névtelen mocsártavak; két Névtelen mocsártó; Névtelen víz; Nitria (*Nitra, Nitra, Nytra, Nytria, Nitriensis fluvius*) aqua, rivulus, fluvius, flumen ⁸⁰⁾; Oklus piscina; Ó-szőnyi római vízvezeték; Oucha (*Outha*) ville palus arundinosa; Paludosa aqua;

⁷⁸⁾ Nyitrában és Pozsonyban is.

⁸⁰⁾ Barsban és Nyitrában is.

Paultou (*Paulto, Paulcon, Paultow*); Pecud piscina; Plas (*Plás, Glas*) piscina; Racus; Rednek; Reguezth (*Request, Rekezth, Request*) palus; Rogach piscina; Rotundum stagnum; Saar aqua; Sceleueyze piscina, lacus; Scylew ⁸¹⁾; Sebesnezy piscatura; Semlekus (*Selmekus, Semlykus*) piscina communis; Serk piscina; Sithvan (*Gytuathu* stb. mint Barsban) aqua, aqua fluvialis, rivus, fluvius, flumen ⁸⁰⁾; Solou (*Sulou, Sulew, Sateun*) piscina; Solumus Agtoa; Sublug piscatura; Sy-pul (*Sypol*) aqua; Sytua stagnum; Talug piscatura; Tauznezy piscatura; Tepech piscina; Teurum Vrunvelg halas; Thou Dudwag halas; Tormas stagnum ⁷⁸⁾; Toutw piscatura; Vduordi halasak (piscinae in Vduord): Vduornukuth (*Wduarnokkuth*) piscina; Vduornukuth (*Wduarnokkuth*) piscina; Vrbaneveyze; Wrsi halas (piscina in Wrs); Vaag (*Vag* stb. mint Liptóban) fons, aqua, fluvius, fluvius magnus, flumen, amnis ⁸¹⁾; Vamusi tó (lacus in Vamus); Vegag (*Vygag*) aqua ⁷⁸⁾; Verch stagnum; Veyzhel in villa Meger (16 külön loca piscatoria); Via aqua; Vidakuta; Vydere piscina; Vysceg halas ⁶¹⁾; Wagmenti halasak (piscinae); Weymyr (*Weimir, Veimir*) piscina; Weyzhel piscatura; Weyzhel, duae piscaturae in Myler; Weyzhel duodecim piscaciones; Wyzesew piscatura; Ygyz (*Igyz, Cygyz*) aqua, piscina; Ysa cum piscacione; Zakalus terrae piscinae (piscina in Sakalus, aqua de villa Zakalus, stagnum de Sakalus, Zacalus cum piscina); Zakalus ville palus; Zubveyze; Zygnedd piscatura.

Kőrös megyében: Bagyn aqua; Berzench Potok; Bigna (*Bedna, Bigne, Bignee*) aqua ⁸²⁾; Bizcornicha (*Biskornicha*) rivus; Biztra rivus; Bocouca rivulus, rivus; Bokuslez-nuk (*Bokoleznyk, Pokolasnik, Pokolosnick, Pokolosznik*) fons; Borlosnik rivus; Bosouth fluvius ⁸³⁾; Breztous (*Brestous*) ⁸³⁾; Bucoa rivus; Camicniza; Camona fluvius ⁸³⁾; Canizica (*Camn-ciza, Kamechnicha, Kemechnicha*) aqua, rivus, fluvius; Cernez rivus ⁷⁾; Cheret ⁸³⁾; Churnech (*Chernech, Chernek*) fluvius;

⁸¹⁾ Liptó-, Nyitra-, Pozsony-, Trencsén-, Turóczban is.

⁸²⁾ Varasdban is.

⁸³⁾ Belovárban is.

⁸⁴⁾ Baranya-, Belovár-, Somogy-, Varasd-, Verőcze-, Zalában is.

Cirquem (*Cirqueni*) rivus; Cocosinec rivulus⁸²); Cognici rivus; Colbaznuk (*Culbazunk*) rivus; Copnicha (*Copnich, Copernich, Copernicha*) rivus; Craygyna aqua; Csernecsszeghi tavak, halasak, halászhelyek (stagna, piscinae, piscaturae in oppidis, posssessionibus villisque Csernecsszegh vocatis¹¹); Daros (*Δάρος* stb. mint Baranyában) aqua, fluvius, amnis, portus⁸⁴); Dernouch (*Vecurneuch*) rivus; Dobouchpotoka (*Dobochpotoka, Dubouchpathaka, Duboachpathaka, Dubochpotok, Doboch*) aqua, fluvius; Dolebzka palus; Dubluzca (*Dubluzka, magnum Dubluzca*) aqua, flumen; Dubranszky fons; Dulebzka fluvius; Dulypchka minus; Gilobok (*Globok*) fluvius; Glabo(?); Glogoncha (*Glogoncha minor*) aqua, fluvius; Glogoniza (*Glogonica, Glogonicza, Glougoniza, Ologonizan, Golgonicha, Glogoncha, Golgonycha, Gologwa, Glogoncha maior*) aqua, rivus, fluvius⁸³); Glonice (*Glouice*) aqua; Grayena aqua; Hotoa (*Hora*) rivus; Hausta rivus; Ilseuch (*Ilsench*) fluvius; Ilseuch (*Ilsench*) fluvius; Jazenouicha aqua; Jazuina (*Jazuinak*) aqua, fluvius; Jelseuch (*Jelseuz, Ielsewechpotoka, Jelsewechpotoka, Jelsevec, Jebseuch, Pelsouc, Pelsova, Yelsouc, Yelsevec*) aqua, rivus, fluvius; Jone comitis piscina; Kalysche lacus; Kamarcha (*Kamracha*) rivus; Kamarca fluvius⁸³); Kenez (*Kenezpataka, Kenezicha, Knesnicha*) aqua, rivulus; Koruschka fluvius; Lis-cowiche pothoc rivulus; Loigna siccus⁷); Lonaa (*Lana, Lona, Lagna, Logna, Loigna magna, Lanh, Lanh, Lonya*) aqua, fluvius, flumen⁷); Lubeniza rivus; Luky (*Luki, Luqui, Loky*) aqua, fluvius; Magnus fluvius; Marauth fluvius⁸³); Mednicha aqua, palus; Meroucha rivus; Mortunpotoka rivulus; két Névtelen csermely; két Névtelen csermely vagy forrás; Névtelen kis csermely; két Névtelen folyó; ötNévtelen forrás; Névtelen kút; Névtelen mocsár, sár (lutum); Névtelen mocsártó (paludinis); három másik Névtelen mocsártó; Névtelen széles mocsártó (palus lata); Névtelen patak; Névtelen kis patak; négy Névtelen patak; két Névtelen tó; Névtelen víz; Parvus rivulus; Parvus rivus; Plituiche (*Plituyche, Pliticha, Plitiche, Plutuycha, Pituice, Pithuyce*) fluvius⁸²); Polora fluvius; Potock; Potok; Potok parvus; Preteca (*Pretoka*) rivus, fluvius; Preznicha (*Preznycha*) flu-

vius, portus, pons; Priscisna flumen; Razyna (*Razina*) magna; Razyna (*Razina*) minor; Reconuk flumen; Rodowissa flumen; Runissa (*Ruissna, Ruisna, Ruicha, Ruycha, Burissa, Busna*) fluvius; Salceniza (*Jalcenize*) rivus; Scolnuk flumen; Sdelia (*Sidala, Zdelia, Zdela*) rivus⁸⁵⁾; Sernes (*Chernech*) aqua; Sigleni rivus; Slatynic rivulus; Studenc; Studens fons; Tel-nicha rivus; Tetzench fons; Thoplica; Torrens fluens; Tripche rivus; Vrtelen fluvius; Wlchi aqua; Velica (*Velicor, Velika, Weliba, Welica, Welika*) rivus, fluvius⁸⁵⁾; Vepernuck (*Vepernuk*) rivulus, rivus; Vertilena aqua; Vertilena minor, aqua; Welica fluvius; Wrboycha (*Wrbounyehka, Wrbua, Vrbua, Oryoycha, Oroycha*) aqua, rivus, fluvius; Xabiniza rivus; Zaccyna (*Zanugna*) aqua; Zelina (*Zelne*) fons, rivus, fluvius⁸⁶⁾; Zelna fluvius; Zelna aqua, rivulus; Zemdech (*Zimdech*) rivus; Zeminztrug fluvius; Zinurdech rivus; Zkorin potok; Zlonyn rivulus; Ztopchenykpotoke (*Zlopchenyk, Skopchownik, Skopchonich*) aqua, potok; Ztopotna fluvius.

Közép-Szolnok megyében: Scylag aqua.

Krassó-Szörény megyében: Apo (*Apus*) fluvius⁸⁵⁾; Beguey⁸⁶⁾; Burzua (*Bersova, Berzava, Bersovia, Borsova, Borsua, Borswa, Borzáva, Burzua*) fluvius⁸⁵⁾; Maris (*Marisius* stb.); Mehadiai hévizek; Temes (*Temus, Themes, Themesius, Timeses, Timesis, Timészész, Τιμήσις, Tymus, Tilizkos, Τιβίσκος, Tibiscus, Tiviscus, Tibiszis, Τιβίστις, Tibisia, Τιφήςας, Tiphæsas, Tiphisas*) fons, flumen, ingens flumen, amnis⁸⁶⁾; Tierna (*Tsierna, Tsiernja, Zierna, Dierna, Zerna*.)

Liptó megyében: Azeupatak; Bela fluvius; Beztrencze fluvius; Bocha (*Bacha*) aqua, fluvius; Cermule (*Cermulepotoka, Chermele, Ceremle*) aqua, fluvius; Chemec fluvius; Fejerpotoke rivulus; Formicarum patak (*Hangyapatak*); Fossatum magnum; Hibe fluvius; Inkle fluvius; Jarek fluvius; Jelapotoke (*Jelsopataka*) rivulus, fluvius; Kuespotoke; Lubella (*Lubela, Lobila, Lubulla, Luhela, Lybola, Lybula, Lyuhela, Jukei*) aqua, rivulus, fluvius, flumen; Lypeche fluvius; Malatin rivulus; Medekus Potoka (*Medekes*) fluvius; Mochar; Nadasd potok; két Névtelen csermely; Névtelen folyó^{***)};

⁸⁵⁾ Temesben is.

⁸⁶⁾ Temesben és Torontálban is.

Névtelen kis folyó; hét Névtelen forrás; Névtelen kút vagy forrás; Névtelen kút; Névtelen mocsár; Névtelen mocsár (vnum mochar); Névtelen mocsár (mochar); Nuduna rivulus; Okolichna fluvius; Paluga (*Palugya, Paluga minus*) aqua, fluvius; Parvus rivulus; Parvus rivulu; Poloschin (*Poloschyn*) fluvius; Poloschin minus, fluvius; Potok fons; három külön Potok; Prehod rivulus; Presek siccum potok; Prosek fluvius; Reuenchnizi potok (*Reuenize rivulus*); Reuucze *Rcze, Reucza, Rewwche*) aqua, pothok, fluvius; Sár lutum; Scelech rivulus; Sesterche (*Sestriche*) aqua, fluvius; Siccus rivulus; Szezterecz Potok; Tepla fluvius; Vaag (*Vag, Vaga, Vagh, Vaghetum, Vagus, Vaha, Waag, Waagh, Wacha, Wag, Wagh, Wagetuin, Wagt, Uuag*) fons, aqua, fluvius, fluvius magnus, flumen, amnis⁸⁷⁾; Vaag vena; Vazuch (*Vasych*) aqua, fluvius; Verbiche (*Werbiche*) fluvius; Vöröspatak fluvius (*Veresviz aqua*)*); Waagery (*Wagery*) fluvius; Zalatna fluvius; Zaraselnice; Zaraz-prezek (*Zaruz-Pro-Zek, Zaruz Prezek*) fluvius; Zeek rivulus; Zelesrew; Zelnice (*Zelnicze, Zelnyce, Zelinche, Zetnicze*) aqua, fluvius, magnus fluvius.

Máramaros megyében: Borsua fluvius⁸⁸⁾; Dissa (*Cissava* stb. mint Bács-Bodrogbán) fons aquarum, aqua fluvius, flumen, flumen ingens, portus.⁸⁹⁾

Maros-Torda megyében: Maris (*Marisius* stb.); Mikházai római fürdő; Zakal palus.

Moson megyében: Abel piscina; Agduna; Arpadir; Arundineti portus; Babky fluvius; Bucenrem aqua; Buur piscina; Danubius; Ferteu (*Ferte, Feerteu, Fertheu, Ferteuton, Ferteutu, Fertev, Fertew, Ferthew, Fertow, Fertő, Lutum Musun, Vertowe*) aqua, stagnum⁵⁹⁾; Homfeu piscina; Humorou-potok (*Homoroupotok, Humerou potok*) palus; Iztra clatura aquae⁷⁸⁾; Kazia stagnum⁷⁸⁾; Libyn aqua; Litaha (*Litacha, Lita, Leytha, Lintar, Saar, Sar, Sár*) aqua, fluvius, flumen, portus⁵⁹⁾; Lutosa via; Megapotok rivulus; Miley aqua; négy Névtelen csermely; Névtelen forrás

⁸⁷⁾ Komárom-, Nyitra-, Pozsony-, Trencsén-, Turóczban is.

⁸⁸⁾ Beregben és Ugocsában is.

⁸⁹⁾ Bács-, Borsod-, Csongrád-, Hajdú-, Heves-, Jászkún-, Pest-, Szabolcs-, Szatmár-, Torontál-, Ugocsa-, Zemplénben és a pétervárad-i területben is.

két Névtelen mocsártó; Névtelen tó ⁷⁸⁾; Pezne fluvius; Rabcha (*Rabca* stb. mint Győrben) aqua, fluvius, flumen ⁹⁰⁾; Saar portus; Tapal aqua; Zoplon aqua; Zyktou piscina.

Nagyküüllő megyében: Aluta (*Αλούτα* stb. mint Brassóban) aqua fluvius ⁹¹⁾; Héviz.

Nógrád megyében: Alamaspotaka fluvius; Baba flumen; Benkeerestewene (potok prope Benkeerestewene); Berzenche (*Berzencze*) aqua; Bilna flumen; Borsodpotoka; Brekere potoka; Caliga (*Kalgria*) aqua, fluvius ⁹²⁾; Chakapataka (*Chokapotoka*); Chatarpotaka (*Chaarpotaka*) fluvius; Coryluspotoka (*Corulus-Putaka*); Dengelegh (*Denselegh*) rivulus; Ereztenwys (*Ereztewenwyz*) ³⁷⁾; Ezraprocha (*Ezraporcha, Procha*); Feketepotok fluvius; Fizeg fluvius; Holuchtugar; Hotuon potoka (*Hotuonpotoka, Hotwonpotoka*) fluvius; Ipul (*Ipulwyze* stb. mint Hontban) aqua, fluvius, flumen ¹⁶⁾; Keercen potoka; Keerchentoua stagnum; Kurtus (*Kwrthws* stb. mint Hontban) aqua, pathaka, fluvius ¹⁶⁾; Kuutfeupotoka fluvius; Laz potoka; Liberce (*Lyberche, Lyberchen*) fluvius; Lulus (*Zulkus*) fluvius; Lusunch aqua; Lyzkouch fluvius; Magnum potok; Melpotok; Menus fluvius; Nergespotoka (*Nerguespotok*); Névtelen csermely; Névtelen folyam; Névtelen folyó; Névtelen halastó; két Névtelen tó ¹⁶⁾; Olynpotok (*Olompotok*); Oszczyupotok (*Ozowpotok, Ozczyupotok, Oscwopotok*) ¹⁶⁾; Palus arundinosa; Pathkantaua; Potal flumen; Patlak fluvius; Potok flumen; Potok; Procha (*Porcha magna*) magnus, fluvius; Profundus rivulus ¹⁶⁾; Racpotok ³⁷⁾; Racta stagnum ³⁷⁾; Rakouch fluvius; Rechke fluvius; Reketerew (*Rekettekerew*); Ruchkapotoka (*Rochkapotoka, Rochapotoka, Rockapothok, Rochka*) fluvius; Rumluthpatak; Sarospotok (*Heer*); Siccumpotak (*siccus fluvius*); Solumus potoka (*Solumus-pataka*); Sulla fluvius; Sztorgoua aqua; Teck puteus; Toldpotoka; Villicchapotach (*Wilicchapotaka, Wylichke* fluvius, *Wylichkepotoka*); Warpa thaka; Werevecca (*Wereuecca, Vereuecca, Vereuecca*) fluvius; Zabalaza fluvius; Zagaua (*Za-*

⁹⁰⁾ Győrben, Sopronban, Vasban is.

⁹¹⁾ Brassó-, Csik-, Fogaras-, Háromszék- és Szebenben is.

⁹²⁾ Pest-Pilis-Solt-Kiskúnbán is.

gava stb. mint Jász-Nagykún-Szolnokban) fluvius, flumen⁹³⁾; Zározpotok.

Nyitra megyében: Antiquus meatus aque; Aqua paludosa; Bajmóczi hévforrás (fervidus fons in Bajmócz, Boy-mocz); Bebre fluvius; Belus Studeniche fons, puteus⁵⁰⁾; Berukwelf fluvius, flumen; Blawa (*Balava, Bolona, Bolova*) aqua, rivulus⁶¹⁾; Brizona fluvius; Bunoš rivus⁵⁰⁾; Bysturus aqua; Caristis piscina; Ceten (*Cheten, Csetény, Czethen*) fluvius, flumen, minus Nitra; Chikloupotok; Cyker puteus; Cypitas piscina; Cyrint (*Cyrnit, Cyrine*) fluvius; Darás útszéli forrás (fons iuxta viam Darás); Dobou (*Dubo, Dubópatak, Dubou, Dubow*) aqua, fluvius; Dobret villae aqua; Drahoside rivulus⁵⁰⁾; Drescyna aqua; Dreuenicza (*Dreueniza*) fluvius; Duduag (*Duduagh, Duduach, Dudwag, Dudwagh, Dudwag, Dwdwagh, Duduwag, Duduvag, Dudu Vagh, Dodwagh, Diduag, Dudaay, Duduagtu*) aqua, fluvius⁶¹⁾; Eurem; Feketesar locus; Feovenyer⁶¹⁾; Forras fons; Fossatum longum; Fossatura; Fukher (*Fukhez, Fukez, Fukkez*); Gelistar fluvius; Gemulsinus (*Gemulsicius, Gymulsinus, Symusznu*) lacus⁶¹⁾; Gormouher (*Sormouher*) aqua; Gymus fluvius primus; Gyurkova fons; Harysan (*Harsang*) fluvius; Haynica (*Haynicza, Hoynicha*) fons, fluvius, palus; Holtwag (*Holtwagh, Mortuus Vagh*); Holutwag (*Holut Wag, Holuthwagh, Holutwagh, Holthwagh, Holotwag, Holuthwag, Holutuag*)⁶¹⁾; Hudosd aqua; Hudusher (*Hudulher*) fossa; Huscwytou lacus; Huzina aqua, potok; Ikurtou (*Iker-tou, Ikaruth, Ykurtou*)⁶¹⁾; Jobloncha fons; Kochyn (*Kocsin*) fluvius; Kuzepmalaka; Kuzpotokfeu; Lac piscina; Lubou villae portus; Lucymy villae rivus; Luzych (*Lyzych, Lusuch*) fluvius; Lyuna aqua; Magna palus⁶¹⁾; Magna piscina; Malaka fluvius; Mayona (*Moyna*) fluvius; Megyespotok (*Meges-potok, Medgyes*) fluvius; Morothwa aqua; Mylertou fluvius⁹⁴⁾; Nadostov (*Nadassin*) fluvius; Narath fons; Nastasov rivulus⁵⁰⁾; Naxa stagnum; két Névtelen csermely; Névtelen forrás; két Névtelen halastó; Névtelen kis kút; két Névtelen kút; két Névtelen mocsártó; Névtelen mocsarak; Névtelen mocsárta-

⁹³⁾ Hevesben és Jász-Nagykún-Szolnokban is.

⁹⁴⁾ Komáromban és Pozsonyban is.

vak ⁶¹); Névtelen tó; Névtelen vízér; Nitria (*Nitra* stb. mint Komáromban) aqua, rivulus, fluvius, flumen ⁹⁵); Nytria minor (*Nyttrycze*, *Nittricz*) aqua, fluvius; Olesca (*Olasca*, *Olosca*) aqua, fluvius; Oposone fluvius; Parvus puteus; Pinna, (*Penna*, *Pynna*, *Pynua*) fluvius ⁶¹); Piscan (*Piscar*) piscina; Piscanis fluvius, aqua quandoque fluens Piscanis vocata; Pogran fluvius; Portus super ville Vagh; Pratum aquosum; Radusna (*Radosnya*) fluvius; Rybnuc fluvius; másik Rybnuc fluvius; Sala portus; Sampsa magnum stagnum ⁶¹); Sancti Martini; Ecclesiae paludes; Scevrechen rivulus ⁵⁰); Sithvan (*Gytuathu* stb. mint Barsban) aqua, aqua fluvialis, rivus, fluvius, flumen ⁹⁵); Sterus (*Szterus*, *Chetruch*, *Chetrusz*) fluvius; Syeco (*Chypkov*, *Chypkow*) aqua, flumen; Tarmas (*Thurmas*; *Thurmus*, *Tormos*, *utrumque Tormos*, *Maior Tormos*, *Turmas*) aqua, rivulus, fluvius; Terenche flumen; Tezlen (*Teszlen*) fluvius; Therepeze fluvius; Topolniche fons ⁵⁰); Tozy portus; Tripeze aqua; Turna aqua; Wlscit fluvius; Wrios rivus; Vag fluvii paludes; Vaag (*Vag* stb. mint Liptóban) fons, aqua, fluvius, fluvius magnus, flumen, amnis ⁹⁶); Varsathu; Vichema flumen ⁵⁰); Waska (*Woska*, *Vaska*) portus; Welchecz palus; Welika (*Velika*) fluvius; Woysich (*Wysich*) palus; Ylouch potok; Zahorch (*Zahourch*, *Zahorecz*) fluvius; Zopna fons. ⁵⁰)

Az egykori **Orbaszme gyében** a mai Boszniában: Lubna fluvius; Mlaca; Ozornicha fluvius; Portus; Portus; Potok fluvius.

Pest-Pilis-Solt-Kiskún megyében: Alpar maioris aqua; Alpár (*Olpar*) terrae piscinae et stagna; Aquincumi római vízvezetés; Balneum; Botua stagnum; Budavidéki vizek; Buguzlou *Bengusla*, *Reuguzlou*, *Ryaguzlo*) villae stagna; Calidae aquae (*Calida aqua*); Calide aque; Calide aque in Meger; Caliga (*Kalgria*) aqua, fluvius ⁷⁰); Chekezatuna stagnum; Cheripi halászhelyek (piscariae de Cherip); Csigahgyi római fürdő; Dalachai halasak (piscinae, stagna, fluvius in Dalacha, *Dalatha*, *Dalathka*) ¹³); Danubius; Danubius minor; Dissa (*Cissava* stb. mint Bács-Bodrogban) fons aquarum, aqua, fluvius, flumen, flumen ingens, portus ⁹⁷); Egres piscina;

⁹⁵) Barsban és Komáromban is.

⁹⁶) Komárom-, Liptó-, Pozsony-, Trencsén-, Turóczban is.

Equorum portus (*Lureu, Fuzegthu*); Feirtou piscina; Ferteu (*Ferte*); Fiuzege fluvius; Foldzuba fossatum; Fossata antiqua; Fossatum magnum; Futrodfewi víz (aqua ad Futrodfew); Graecorum portus; Hajógyári római fürdő; Halastou piscina; Horgas piscina; Hosiouer (*Hosomier, Hosionec*) piscina; Kektou (*Kéktou*) piscina; Kenderasztou piscinae; Kerekton (*Kerektös*) piscina; Kerepes (*Kerpes*) portus; Krempelmalmi római kettős hypocaustum; Kustiza (*Kusticza, Kustitza*) piscina; Laurencij puteus; Lukács-fürdő; Madasa (*Porthmadacha, Madacha, Madochea, Madocha, Madusa, Modocha, Madochea, Modusa, Moducha, Modosa*) portus¹³⁾; Moger (*Megyer*) portus; Névtelen halastavak; Névtelen kút; Névtelen mocsár; Névtelen tó¹⁵⁾; Névtelen tó; Papföldi római fürdő; Parvum flumen, qui descendit per alveum lapideum in civitatem Athilae Regis; Pátyi hypocaustum; Pest portus; Pilisi folyó¹⁵⁾; Portus de Zigetfeu; Poutou fons; Racus (*Bakus*) fluvius; Sahcartu(?); Sarwezy (*Saarwyze, Sarvizi, Saar*) fluvius, flumen, magnum flumen; Sokord piscina; Sumchud portus; Sumchud terrae piscinae; Surchuer (*Sarchuez, Sithuer*) aqua; Surcusar; Tapeu aqua; Tukulhoz tartozó halas (piscina pertinens ad villam Tukul); Vzh stagnum alias *Ménesuth*; Vadum; Vadum quoddam.

Pétersvárad kerületben: Basa (*Baza, Boza, Bozna*) aqua⁹⁸⁾; Danubius; Dissa (*Cissava* stb. mint Bács-Bodrogban)⁹⁹⁾; Graeci portus; Névtelen halastavak; Petervaradgya réve (portus in Petervaradgya); Peturvaradi halasak (piscinae in Peturvarad); Sancti Demetrii monasterii piscaria; Zoloncaman portus.

Pozsega megyében: Aquae Balizae (*Aquis Balissis*); Aryauchapotoka; Bucouecz fluvius; Bukoaryka rivulus; Cerasechpatata fluvius; Cherechnypotoc fluvius; Chernuch piscina; Chrasnic rivulus; Churkunyek (*Churkunyik, Ckuncunyik*) fluvius; Cirkonik (*Chekuenyig, Cherguenyig, Cherkuenyig, Cherkwenyig, Cherkwenig, Chyrkenyig*)

⁹⁷⁾ Bács-, Borsod-, Csongrád-, Hajdu-, Heves-, Jászkún-, Máramaros-, Szabolcs-, Szatmár-, Torontál-, Ugocsa-, Zemplénben és a pétersvárad kerületben is.

⁹⁸⁾ A bródi végvidéken is.

⁹⁹⁾ Mint 97) alatt, de a pétersvárad kerület helyett Pest-Pilis-Solt.

aqua, rivulus; Cohinnic (*Cohinnich*) rivus; Crachemer rivulus; Cuchenur rivulus; Cumblacpotoca (*Cublac*) aqua; Desiccatus rivus; Desinche fluvius minor; Detrich kútja puteus; Dobouech (*Dobouecz*) fluvius; Dolboka rivus; Golgoa flumen; Golgouch rivulus⁸³); Grabrouch (*Grabrouch potoca*) aqua, fons; Gradinouecz fluvius; Gyuochpotoka; Halapna puteus; Hodal fluvius; Iwana fluvius; Jelsowa (*Ilsa, Yelsowa*) rivulus¹⁰⁰); Kemenic pothoca; Kenezkuta puteus; Kuhnek (*Kunnech*) potok; Lezkoa fluvius; Luplan fons; Lyscovech pothoca; Lyubapotoka; Magnum potak; Mechenica sicca; Mechynica (*Mechanicha, Mechenica, Mechenicha, Mechchencha*) aqua, fluvius; Mechynica minor; Megyepothoka fluvius; Mlaka aqua; Mogoroch potoka (*Mogorove potoca*); Mothochech rivulus; nyolcz Névtelen csermely; Névtelen csermely⁸³); három Névtelen folyó; Névtelen forrás; Névtelen kút; Oriua aqua; Oziawycha rivulus, rivus; Palespotoka (*Palespotoca*) aqua; Papugh rivulus; Pethna potoka rivulus; Portus quidam; Pothok; Pothok; Potok; Prezelolch (*Prezeukolch, Prezeukouchpothak*) fluvius; Pribin (*Pribyn*) rivulus⁸³); Pucruch (*Pucrutz*) fluvius; Pukur (*Pucur, Puker, Magnum Puker, Magnum Pwkur, Pwker, Pwkur, Pekur*) aqua, fluvius, flumen; Raconicha rivulus; Radmis fluvius; Radouancicha (*Radouanchycha*) rivulus; Rakouez fluvius; Rigibrod vadum; Sciinnecpotok; Scórinpotok; Seryzeunykpothoka; Soploncha (*Soplonica, Sopluncha*) aqua, fluvius; Strzeuchpotoc aqua; Sulch fluvius (*Sulchpothoka* fluvius); Toplicha (*Thapolcha, Thoplicha*) aqua, fluvius; Truglo stagnum (piscina in capite *Trugloupotoc*); Truglo (*Trugloupotok, Trugloupotoc*) aqua, rivulus, fluvius; Welica (*Welika*) aqua; Welycapothoka fluvius; Wieperyek torrens; Zagrabuch rivulus; Zdenichnit fluvius; Zqworch fluvius; Zuhapotoc; Zuina (*Zuini*) fluvius, potok; Zwha Mechchenche (*Zwh Mechchencha*) rivulus.

Pozsony megyében: Ag palus; Agtou (*Agton, Agto*) stagnum; Aldokuth (*Aldoucuth, Aldoukut, Alsokut*) fossa; Aloan stagnum; Aruksartuu (*Aroksaartho*) aqua; Axey (*Axye, Axie*) vena; Baast aqua; Bagatoa⁶⁰); Balase (*Belose,*

¹⁰⁰⁾ Belovárban és a gradiskai területben is.

Zolose) rivulus; Baluan (*Báluán*) aqua; Barbahere (*Barbaheri*); Barch (*Barcs*) aqua, stagnum; Barzanch (*Bozonch, Borzonch*) fons, fluvius; Beilhonos Ewren (*Beel, Homus, Üröm*); Beleder flumen; Bény; Biztrich (*Bistric, Bistrich, Bistrit, Bystrie*) rivulus, fluvius; Blawa (*Balava, Boloua, Bolova*) aqua, rivulus¹⁴); Boroan halas⁶⁰); Bousonsag (*Bousonság*) stagnum; Byty (*Bitty*) aqua⁷⁸); Canaer aqua; Canalis; Chakatorba (*Chakatorlua*) aqua; Challow (*Challowo, Chollo, Chollow*) fluvius; Challow (*Challowo, Chalow, Chollo, Chollow*) portus; Chekze felveyze⁶⁰); Chelch (*Chelz, Choleh, Chyleh, Chyz, Chulch, Csiles, Csyles*) aqua, fluvius⁶⁰); Cheuzweyz (*Ckewzweyz*) piscatura; Chilz (*Chilztow, Ckiltzw*) aqua; Cobol⁶⁰); Corcha villae piscinae; Curloustho stagnum; Danubius; Dombov (*Dumbox*) fons, fluvius; Duduag (*Duduagh* stb. mint Nyitrában) aqua, fluvius¹⁴); Eleuag aqua; Eleuton (*Chilistou*) lacus; Eper (*Ér*) vena; Eürem (*Cürem*) aqua; Falwkuzer lacus; Feldhyd (*Földhid*) aqua; Feovenyer¹⁴); Fizedthere (*Fihedheri, Fizedhete, Fyzethere*); Fizegh flumen; Futa Kuta; Fynisar stagnum; Fynisar stagnum; Fyzed (*Fized, Fihed*) lacus; Gardubarto (*Chaduwocha, Karduberka*); Gelengus flumen; Gemchetov (*Gemche*) palus; Gemulsinus (*Gemulsicius, Gymulsinus, Symusznuus*) lacus¹⁴); Gvyllu halas⁶⁰); Hamustow stagnum; Haruskuuth piscatura; Hazcurth halas⁶⁰); Hilinuk (*Hylyunit, Hyhimil*) fluvius; Holutwag (*Holut Wag* stb. mint Nyitrában)¹⁴); Homorou (*Homorow*) aqua; Humurus aqua, fluvius; Huzy Wegues (*Huzywegues, Huri Vigues, Hoszi Vögues*) aqua, fluvius; Ikurtou (*Ikvrtou, Ikaruth, Ykurtou*)¹⁴); Jablampotoca (*Jablan-potaka*); Kallov palus; Kamari (*Kamary*) aqua; Kanaer; Karachae terrae paludes; Karchae villae piscina; Kech aqua, palus; Kegwyich (*Kegwich*) vena; Kenderattho (*Kendur attho*); Kenduraga; Kengyeler (*Kengelher*) stagnum; Kerektou (*Kerchto*) stagnum; Konach fons; Korousduna; Kurtueles (*Kuurtueles*) piscatura; Kutsahere (*Kuchuhethe, Cutsaheri*); Lapos-Er (*Lopus er*) aqua; Lapsar aqua, fluvius, palus; Lapsar vena aque; Lizw rivulus; Luchnuch (*Luchinik, Luthyut, Lutyut*) rivulus; Ludoser (*Ludaseer*); Luuth (*Luwes*) aqua; Machalathu (?); Magna palus¹⁴); Maliscapotoca (*Maliskapotoka, Malis-*

kapatata) aqua, fluvius; Maraha (*Marha, Marava, Marawa, Marua, Moroa, Moraua, Morua, Morva, Morauua, Morauia, Morawa, Morwa, Morova, Moroua, Morowe, Marus, Mangus, Maro, Morus*) aqua, fluvius, flumen; Megeag (*Megye-ág*) aqua; Megeto stagnum; Methkere (*Mechkereke, Mechkerik*); Mogorteluk palus; Mylertou fluvius ¹⁰¹⁾; Nadosd (*Nadosth, Nados-tou*) stagnum; két Névtelen folyó; három Névtelen folyócska; Névtelen forrás; Névtelen mocsártavak ¹⁴⁾; Névtelen mocsártó; Névtelen patak; három Névtelen tó; Nir aqua; Nogeer aqua; Noger (*Nagger, Nogher, Magnoer*): Nogto; Nog Wyzdrice rivulus; Okoltou (*Okolthó*) aqua; Ozzywizdrice rivulus; Paludosa terra; Panse (*Garse*) vena; Parna aqua, fluvius; Perezteg (?); Pernaltréw portus; Peturagatue (*Peturgatue*) aqua; Pinna (*Penna, Pynna, Pynua*) fluvius ¹⁴⁾; Piscariae de Casale de Arpario (?); Plaza (*Palasa*) fluvius; Poley (*Poly*) aqua; Saar fluvius; Sampsa magnum stagnum; Sard (*Saar, Said, Saaid, Saidzegh, Sardzeg, Vardzeg*) aqua; Sarfeu; Sartuu (*Saartou, Sarthu, Sartheo*); Scelce (*Scele, Scelec lacus, Seele, Scely* cum portu, piscatura, paludum piscaturis, aquis, *Zele* villae piscinae); Scylew ⁶⁰⁾; Selmich (*Selnich, Selnuich, Solmich*) lacus; Semlicus (*Semlycus, Semlitus*) palus; Senketekuta piscatura; Succa (*Sueca*) fluvius; Suthsara aqua; Telketu (*Telketo, Telketü*) aqua; Tow stagnum; Tornoupotoca (*Tumoupataka*) aqua, lacus; Tyrna (*Thirna*) aqua, rivus, flumen; Vaag (*Vag* stb. mint Liptóban) aqua, fons, fluvius, fluvius magnus, flumen, amnis ¹⁰²⁾; Vich fons; Vysceg halas ⁵⁰⁾; Welk fluvius; Wydriche (*Wydurcha, Widricha*) rivuli, fluvii; Zarazfuen (*Zarazfuen*) stagnum; Zelostou (*Zelestou*) stagnum; Zeuleuteu aque, arundinae; Zijlod (*Zilod*) flumen; Zoruoseurem (*Zouro-seurem*) piscatura; Zutuche (*Zütüche*) aqua, fluviolus.

Sáros megyében: Aranyaspatack (*Oronospotok, Oronospothok*) fluvius; Aypotak (*Aypatak*); Baarus aqua; Baktapathaka (*Baktapataka*); Bistra (*Bystrapotoka, Bystrepothoka*) fluvius ^{*)}; Bohneth rivulus; Borbuthpotoka; Borozló-

¹⁰¹⁾ Komáromban és Nyitrában is.

¹⁰²⁾ Komárom-, Liptó-, Nyitra-, Trencsén-, Turócban is.

potok (*Boroszló*) rivulus; Boyachapothaka rivulus; Breznicha rivulus; Buda-potok; Burcut puteus; Burcuth (*Burkuth, Burlehw*); Cheruyz; Chuespotoc (*Chenel-potok*) rivulus; Copru-cha; Cumlous (*Cumluspotoc, Scomlos-patak, Scumlos-potok*) rivulus; Delna (*Delna major, Delnafew*) aqua, fluvius; Delna minor fluvius; Egurpotok rivulus; Elsoa (*Ilua*) fluvius⁹⁹; Ereuspotoc; Facharastara; Frigidus fons; Gepuspotok rivulus; Gerendul; Grabouch (*Grabovch, Groboch, Noggrabovch*) fluvius; Gyekeu fluvius; Halaas rivulus; Hernad (*Harnad* stb. mint Abaujban) aqua, fluvius¹⁰³; Hucha aqua; Kabalapotoka; Kalnaspataka; Kamy fluvius^{***}; Kelesmescuta (*Kellemeskuta*) puteus; Kenderattow; Kendermochydka stagna; Keurus (*Keuruspotok, Keuruspotokatewyn, Keuryspotok, Kewruspothok*) fluvius; Kiolocoycha rivulus; Kisbeteznek (*Kysberetnek*) rivulus; Kisthopul (*Chysthopul*) rivulus; Kola fluvius; Konsane fluvius; Kukenegurpothok (*Kukenerpatak*) rivus, flumen; Kumluspotok (*Sumlospotok*); Kychespotoka (*Kyhuspotok*) rivulus; Lazpotoka (*Lazpothoka*); Lipochpotoka (*Lypoulchpotoka*) rivulus; Litene (*Litona, Lytighe, Lythyne*) fluvius, fluvius; Lopuchostauara (?)^{**}; Lubicyn fluvius; Luchonya fluvius; Malaca; Medyespothoka fluvius; Melpotok aqua, fluvius; Mochnya; Mogoshydpotoka (*Magoshid*) fluvius; Monupothok (*Nonupatak, Mon*) rivulus; Mylpotoka; Neneewyz rivulus (*Nenefew flumen, Nene superior rivulus*); két Névtelen csermely; Névtelen csermelyek; Névtelen csermely^{**}; Névtelen csermely^{***}; Névtelen kis folyam; Névtelen forrás^{**}; Névtelen kút; Nogpotok fluvius^{**}; Nogsane fluvius; Ozyupotok, aqua parva; Pathak; Polona fluvius, flumen; Poloucha fluvius; Poprad (*Poprat, Popprad, Pobrath, Popart, Popra, Propra, Pobrad*) fons, aqua, fluvius, flumen^{***}); Poychata-paca; Prichikyn (*Pricluchnu, Pricluchyn*) fluvius; Rakuspathak; Rednik (*Lednik, Recdenic, Rednekteu*) aqua, fluvius; Remetepotoka; Saruspotok; Scaraspotok^{**}; Scylospotok; Sebes (*Sebez*) aqua fluvius; Sebus birtokbeli vizek (aquae in possessione Sebus); Senegethopataka (*Zenegethewpothok*) rywulus; Silibus puteus; Sydoupotok (*Sydovpothok, Sydopotok, Sydowpatak*) rivulus; Taarcha (*Tarcha, Tharcha*) aqua, flu-

¹⁰³) Abaujban és Szepesben is,

vius ³⁹⁾; Teple (*Thopl, Thopla, Thople, Thoply, Thopul, Toph, Topl, Tople, Cepla*) aqua, fluvius ^{**)}; Ternye (*Fernye*) fluvius; Tharzcha minor fluvius, aqua ³⁹⁾; Thoricha (*Thorycha*) rivulus praeivius; Toplo rivulus; Triztynyk rivulus ^{**)}; Uj-kochma rév; Wlwespothok rivulus, fluvius; Veresabna rivulus; Vitézpothok; Weresalma fluvius; Zaraspotoka; Zarazpotoka; Zwkchu (*Cepesen, Chepzeu, Csepesen, Csepest, Seukcha, Zebcheu, Zechesew, Zekchew, Zevchov, Zuckcu, Zulche-Pataka, Zwathew, Zukchepataka*) rivulus, fluvius, fluvius magnus, flumen magnum; Zwyne (*Scycyna, Seuyna, Svyňa*) aqua, fluvius; Zylua aqua.

Somogy megyében: Abram piscina; Alma (*Almas, Olma*) aqua, rivulus, rivus, fluvius ¹⁰⁴⁾; Balatin (*Balatinus, Balaton, Balatou, Balatun, Balatym, Balito, Balotin, Bili-saceo, Bolothun, Bolotin, Boloton, Bolotontw, Bolotum, Bolotun, Bolotunta, Bolotuntu, Bolotyn, Peiso, Pejso, Pelissa, Pellissa, Pelso, Pelsodes, Pelsoidis, Pelsois, Pelzois, Pleiso, Plešo*) lacus ¹⁰⁵⁾; Bardunelg aqua; Chernou aqua; Csernecszeghi tavak, halasak, halászóhelyek ²¹⁾; Copus (*Copuss, Copos, Kapos, Kapus, Kopus, Kopas*) aqua, fluvius ¹³⁾; Currus (*Queureus* stb.); Daros (*Δαρος* stb. mint Baranyában) aqua, fluvius, amnis, portus ¹⁰⁶⁾; Denna fluvius; Dumbulhid felől jövő víz (aqua que venit de ponte Dumbul); Fertes (*Vrtes*); Feuldhypataka fluvius; Fok (*Foc, Fuk*) rivulus fluvius ⁵²⁾; Fyzig; Galanas aqua; Gerenche (*Gerench, Gerenese*) fluvius; Gersenchta fluvius; Gorbonuk (*Gurbonuk*) aqua; Halaph piscina; Heer (*Her*) aqua; Hijnog (*Hynogh, Hynog*) puteus; Hudus fluvius; Hydus (*Hidus*) aqua; Imola (*Inota, Janata*) aqua; Inkaföldi alkalmas halashelyek (loca apta ad stagna in terra Inka); Inke aqua; Irsidesmegere rivus; Kara villae stagnum; másik Kara villae stagnum; harmadik Kara villae stagnum; Kendeő; Kulked villae stagnum; Kutusd rivus; Lapsa (*Lypta*) fluvius; Libauz (*Libanz*) portus; Lizcou (*Lizem*) aqua; Lufeu Sara fluvius; Lupa aqua ¹³⁾; Lyzou fluvius; Merenae villae stagnum; Merenae villae stagnum; Merenae villae stagnum; Naar fluvius;

¹⁰⁴⁾ Baranyában is.

¹⁰⁵⁾ Veszprémben és Zalában is.

¹⁰⁶⁾ Baranya-, Belovár-, Kőrös-, Varasd-, Verőcze-, Zalában is.

Névtelen csermely; Névtelen csermelyke; négy Névtelen folyó; Névtelen kút; két Névtelen mocsártó; két Névtelen tó; Névtelen tavak; két ízben Névtelen vizek; két Névtelen víz; Nogreu (magnus portus, vulgariter Sven Nogrevy); Nyrokol aqua, fluvius¹⁰⁴); Okur magnum flumen¹⁰⁴); Papa pons; Parvulus rivulus; Pathycha (*Pathécha, Pattycza*) aqua; Peles fluvius; Polyani tó (stagnum in villa Polyan); Polyani másik tó; Polyani harmadik tó; Profundus rivulus; Queureus rivulus (*Köröstuuch*); Rengeysar fluvius; Reynna (*Ronna*) aqua, fluvius; Rigauz (*Riganz*) aqua; Rodnukvölgyi víz (aqua fluvius in villa Rodnuk); Saar aqua, profunda aqua; Sar aqua; Sarusozó fluvius; Sciluas fluvius; Sdelia (*Sidala, Zdelia, Zdela*) rivus²¹); Segusdtou (*Segisto*) piscina, lacus; Somardÿ (*Somardy, Samard, Zamardy*) stagnum, piscina; Somkut (*Sumkut, Sunkut*) puteus; Sorcod portus, porta; Tureg piscina; Turku lacus; Vurhman aqua¹⁰⁷); Vegag aqua; Vegsar, aqua, palus; Vitmiz aqua; War fluvius; Yztizal fluvius, fossatum; Zorduc (*Zordne*) aqua; Zudurug (*Zudwiring*) aqua.

Sopron megyében: Arpas fluvius; Arpas portus; Arundineta palus⁷⁸); Bad aqua; Balamus (*Balanus, Baluanus, Balvanus*) aqua, fluvius, flumen; Belunpotoka; Bykig fons; Choa (Sara) fluvius; Churutnok fons; Crana fons; Feketewr fluvii¹⁰⁸); Ferteu (*Ferte* stb. mint Mosonban) aqua, stagnum⁶²) Fuenzoru aqua; Gachi (*Gathi*) halas (piscina de Gach (*Gath*)⁷⁸); Gologh piscina⁷⁸); Gorbunuk-potoka; Gurges; Gyznoukwth fons; Homos (*Chomos*) piscina⁷⁸); Ikua (*Ichoa, Ijqua, Ykua*) aqua, fluvius; Kenderech⁷⁸); Kerektho maior⁷⁸); Konut fons; Kopali fluvius; Leprosorum puteus; Litaha (*Litacha* stb. mint Mosonban) aqua fluvius, flumen, portus⁶²); Lusa fluvius; Lybnic rivulus; Lympach fluvius; Merene rivus; Mezes fons; Nadalthov stagnum; négy Névtelen csermely; három Névtelen folyó; Névtelen forrás; Névtelen halastó; Névtelen mocsártó; Névtelen víz; Névtelen vizek; Piscarustou palus; Raba (*Rabba* stb. mint Győrben) aqua, fluvius, flumen¹⁰⁹); Rabcha (*Rabca* stb. mint

¹⁰⁷) Zalában is.

¹⁰⁸) Vashan is.

Győrben) aqua, fluvius, flumen ¹¹⁰⁾; Rednik *Rednyk-potok*, *Rednyk*) maior; Rednik (*Rednyk*) minor; Regis fons; Regis fossata ⁷⁸⁾; Rethmos aqua ⁷⁸⁾; Roda fossae; Rudnik; Sard aqua; Sardosi halastó (piscina in aqua Sardos); Satelpach; Sceplek villae piscina; Scequ ⁷⁸⁾; Seuud stagnum ⁷⁸⁾; Sougum fons; Sykrin-potok (*Sikryn-Potok*, *Scykrin-Potok*); Thoutteluk terrae piscinae; Tord possessionis piscinae (Tord terrae stagna); Tulcoupotok (*Tulcou* aqua, *Tolcoupatak*); Tyskou flumen; Usven (*Usven*, *Usven*, *Vsven*) stagnum ⁷⁸⁾; Vallis torrentis; Vecehtue rivulus; Velgestho ⁷⁸⁾; Vigna potoka (*Wignapothocka*, *Wignapotaka*); Weýzer locus, Wigat-Vize rivulus; Zarannuk-potok; Zaua fons; Zygun rivulus.

Szabolcs megyében: Arosthó**); Asowan**); Besdiner (*Besdener*)**); Bziuthow**); Chwrkefyzere**); Dedel vena**); Dissa (*Cissava* stb. mint Bács-Bodrogban) ¹¹¹⁾; Ebes piscina; Eleeer (*Elewer*); Er fluvius; Euren stagnum siue piscatura; Fejerkeő portus**); Feqeutetou (*Fequetetow*, *Fekete Tó*, *Feketetow*) piscina**); Giznoeer *Giznower*, *Giznouth*, *Giznoue*); Henzeviche; Homuser piscina; Homusher (*Homurher*, *Honkes*) alveus; Hortubagyvize (*Hortubag*, *Hortou Bagy*, piscaturae in *Hortubag*, *Hortu Bagy*) ¹¹⁾; Kekusi halászóhely (piscatura in Kekus); Kenesna (*Kenesa*, *Knesa*); Kollou piscina; Kopolch; Kuurew**); Kythcze portus**); Ladeus portus; Lucy portus**); Menyge (*Medwyge*) locus lutosus ¹¹²⁾; Miroht (*Miraceh*, *Miroth*, *Miruhc*, *Miruht*, *Miruth*, *Miruhe*, *Myruht*) lacus, piscina; Nogewrem; Oldere aqua, vena**); Papthowa lacus**); Piscarsher *Piscarscher*, *Pytarsber*) fossatum**); Piscarustou (*Pircarustow*) piscina**); Poseghere**); Proluca piscina; Sartow (*Sartos*) stagnum ¹¹²⁾; Taktha (*Tocota*, *Tucota*) fluvius**); Tamar (*Thamas*) palus; Tehna piscina; Thevreker (*Thevreker*)

¹⁰⁹⁾ Győrben és Vasban is.

¹¹⁰⁾ Győrben, Mosonban, Vasban is.

¹¹¹⁾ Bács-, Borsod-, Csongrád-, Hajdu-, Heves-, Jászkuun-, Máramaros-, Pest-, Szatmár-, Torontál-, Ugocsa-, Zemplénben is, a péterváradí kerületben is.

¹¹²⁾ Beregben is.

vena **); Tyccha piscina; Vrtowoa (*Vrtowa, Urtou*) stagnum, palus; Veter (*Vizer, Vizér*) vena **); Wensellev towa piscina; Zege clausura.

Szatmár megyében: Ana halastó; Berekzow (*Berekzo*) aqua, potok; Berkest alias *Hyduspotok*; Bikopotoka; Cozu aqua ¹¹³⁾; Crazna (*Karazna*) aqua ¹¹³⁾; Damahyda villae piscinae; Dissa (*Cissava* stb. mint Bács-Bodrogban) ¹¹⁴⁾; Eer; Eleutow stagnum; Ereusag; Eyeg flumen; Fekete wyz (*Monjoros*) aqua; Fertew; Fyzespatak; Gurghad stagnum; Hodus vize; Humusover (*Humusover, Her*) fluvius ¹¹⁵⁾; Huzeutow (*Huzjutow*) aqua; Kerek stagnum; Keykuspotoka (*Keykus*) aqua; Koaspotak; Kornycha stagnum; Kuchurdfoka; Kuhubur stagnum; Kukurd aqua ¹¹⁶⁾; Kukurd piscina ¹¹⁶⁾; Kulbeer stagnum; Kurmur stagnum; Lapus aqua, fluvius, flumen ²⁹⁾; Longum stagnum; Malathoua stagnum; másik Malathoua stagnum; harmadik Malathoua stagnum; negyedik Malathoua stagnum; Mysuch rivulus; Mysuch fluvius minor; Nekech foka; Netech stagnum; Névtelen halastó; Névtelen mocsártavak; Nogzozor flumen; Parvula aqua; Pischarustó; Potok; Saar aqua (*Saruizy*); Sadmari casalis lacus, piscariae; Sartu fluvius; Sukrakyatya; Swsyospotok; Tholup fluvius; Tur (*Thur*) aqua, fluvius; Tuur (*Ter, Twr*) stagnum; Wruzd stagnum; Wsund stagnum; Wyda puteus; Zomus (*Zamos* stb. mint Besztercze-Naszódban) aqua, fluvius, magnus fluvius ¹¹⁷⁾; Zomusi halastó (piscina in fluvio Zomus); Zozor minor.

Szeben megyében: Aluta (*Aloutra* stb. mint Brassóban) aqua fluvius ¹¹⁸⁾; Ruetel (*Ruett*) villa felé eső zuhatag (torrens versus villam Ruetel, *Ruett*).

Szepes megyében: Almas fluvius; Bela (*Bella*) aqua; fluvius, Bela aqua, fluvius; Bela siccus fluvius; Beneducpotaca fluvius; Berken (*Berben, Werben*) rivulus; Blasii (*Blasy*) fons; Boldua

¹¹³⁾ Szilágyban is.

¹¹⁴⁾ Bács-, Borsod-, Csongrád-, Hajdu-, Heves-, Jászkun-, Máramaros-, Pest-, Szabolcs-, Torontál-, Ugocsa-, Zemplénben és a pétervárad-i kerületben is.

¹¹⁵⁾ Biharban és Szilágyban is.

¹¹⁶⁾ Biharban is.

¹¹⁷⁾ Besztercze-Naszód-, Kolozs-, Szilágy-, Szolnok-Dohokában is.

(*Boldva, Buldua*) fluvius ¹¹⁹); Bornapotoka (*Bornanopotoka, fluvius*; Bruno-patak (*Brunopotaka, Brunopotoka, Brimopotaka, Brimopotoka*); Buldua feu fons ⁵⁷); Byztrichepookat (*Bistriczepotoka, Bistrichpotoka, Bistrica, Bistricze, Byztriche, Byzturche*) rivus, fluvius; Charmasna fluvius ¹²⁰); Cheumil (*Channuk, Cheunuk, Cheunukfeu*) fons, rivulus, fluvius; Cochenseiffe (*Konseiffen, Sokirchu*) rivus ³⁹); Conotopa (*Kanathopa, Kanatopa*) aqua, fluvius; Crescheno fluvius; Crumpsayff, (*Crumpsayff, Krumpsayff, Saarpataka, Scarpataka*) rivulus; Custresi Medy fluvius; Cyha fluvius; Deduslovpotoka (*Dedislopotoka*); Dublica rivulus; Dorffsayff (*Dorwsayff, Vysfalw, Wyzffalw*) rivulus; Dunajech (*Donays, Dunaiec, Dunaiec niger, Dunayecia nigra, Dunaieczia alba, Dujanech*) fluvius; Feyerpotok (*Feyrpatak, Fertepatak*) fluvius; Fuzespatak; Gelnicz (*Gilnich, Gylnich, Gulnych* stb. mint Gömörben) fluvius ³⁸; Gölniczányai vízek; Granighi halászhelyek (piscatoria in villa Granigh); Gyhe aqua; Hernad (*Harnad* stb. mint Abaujban) aqua, fluvius ¹²¹); Humonyk rivulus; Jascunow rivulus; Jeziunech fluvius; Kamy fluvius [†]); Kemencupatak rivulus; Kiralpataka; Kis Gelnuch fluvius; Kobachi halászhelyek (piscatoria in villa Kobach); Kostrosin (*Major Kostrosin*) fluvius; Lipietnica (*Lepietnica*) fluvius; Logina (*Lagena, Logyna*) aqua; Lublow (*Lyblo*) fluvius; Lubicha (*Lubycha, Lybicza*) fluvius; Lumpnitza superior (*Lumpnicz, Lampnica major, Lomnicza, Lomnitza, Lompnich*) rivulus, fluvius; Lupenicz aqua; Lutosi fontes; Lutosa vallis (parva vallis lutosa); Lysnica rivus; Meldur villae rivulus; Melpatak rivulus; Melpotok rivulus; Mezdei (*Nagy-Mesdei*) forrás, csermely (fons, rivulus in Magna Mesde, *Mezde*); Monoros fluvius; Montanus rivulus; Mortunpotoka (*Mortunpotaka, Mortunpataka, Mortun*) rivulus; Muhulya palus; Nedelska fluvius; tiz Névtelen csermely; Névtelen csermely [†]); Névtelen kis cser-

¹¹⁸) Brassó-, Csik-, Háromszék-, Nagyküküllő-, Fogarásban is.

¹¹⁹) Abauj-, Borsod-, Tornában is.

¹²⁰) Gömörben és Tornában is.

¹²¹) Abaujban és Sárosban is.

mely; Névtelen folyó; Névtelen folyó¹²²); kilencz Névtelen forrás; Névtelen halastó (stagnum quod piscina dicitur; három Névtelen kút; három Névtelen mocsártó; két Névtelen víz; Nigra ripa, aqua; Nírer (*Nyrer*) rivulus, ponticulus; Obroznuk rivulus; Olsavka (*Olsauka*); Opatak (*Opotok*) fluvius; Osci rivulus; Ostrovno (*Ostrovska, Ostrowno, Ostrowszkw*) fluvius; Parvus rivulus; Pecuna (*Pecune*) rivulus; Pitine rivulus; Poprad (*Poprat* stb. mint Sárosban) †); Radonpotoka fluvius; Rogoznik; Rufus rivulus, fluvius; Ruschenbach (*Rusenbach*) aqua; Sarpataka (*Sarpathaka*) fluvius; Seunk rivulus; Sigrá (*Sygra, Sygricha, Sigriche*) aqua, rivulus, fluvius, vadum; Slona fluvius; Stradomia fluvius; Sumulnuk (*Szmulnyuk, Zumulnukfew, Zwmulnukfew*) fluvius; Taarcha (*Tarcha, Tharcha*) aqua, fluvius¹²¹); Tharzcha minor, fluvius, aqua¹²¹); Thopricz (*Toporecz, Toportz, Toporich, Toporiez, Toprich*) aqua, rivulus, fluvius; Thothpataka (*Thotpataka, Thothpathaka, Tothpataka, Toycapataka, Toycapotoka*) fluvius; Vanych rivulus; Visoka (*Wysoka*) rivulus; Vöröspatak fluvius (*Vercsviz aqua*)¹²²); Vyzuanspotoka; Walkenseyff rivus; Yanni fluvius¹²³); Ydiswys (*Ydesuyz, Sudyzbak, Schworezbach, Schworezbach, Sworezbach, Libsayff*) fluvius sive rivulus; Yemnik fluvius; Zalaykpotoka (*Zalaypotoka*); Zaphthok rivulus, Zataynicha fluvius; Zedelnyk rivulus, rivus; Zekespotok fluvius.

Szerém megyében: Danubius; Karagh (*Korogh, Korough, Poloch*) aqua, fluvius⁵); Kwarok (*Kvarok*) aquae ductus; Névtelen forráská⁵); Névtelen forrás⁵); Névtelen jó halastó; Perben villae piscina bona; Sowala piscina; Wolko (*Wolkov, Wolkow, Wlkou, Walkow, Wolkou, Volkov, Lísniche, Lysniche*) aqua, fluvius, fluentum⁵); Zilzeng cum piscariis.

Szilágymegyében: Almus fluvius¹²³); Bykadywr potok; Cozu aqua³⁴); Crazna (*Karazna*) aqua³⁴); Egregy; Egres major; Gemelchen aqua; Humusover (*Humosouer, Her*) fluvius¹²⁴); Istokw pathaka; Pathok; Pethlend pothoka; Torrens; Vármezői római fürdő és vízvezeték; Wydamapa-

¹²²) Liptóban is.

¹²³) Turóczban is.

thaka; Zekpathaka; Zomus (*Zamos* stb. mint Besztercze-Naszódban) aqua, fluvius, magnus fluvius.¹²⁵⁾

Szluini végvidéken: Brezeouech rivulus; Coranicha (*Coranicza, Coraniza, Corauicha*) aqua; Culpa (*Culpa* stb. mint a báni kerületben)¹²⁶⁾; Gersztina (*Gerstina*) rivulus; Gluja (*Gluia, Gluya, Glina*); Glyna aqua⁴⁸⁾; Glynai halasak (piscinae in terra de Glyna); Illaiberz (*Illajberz*) fons; Iwanpothok (*Iwanpotak*) rivus; Knesepotok rivus; Koranitzá; Koranna rivus; Pestenoga rivus; Sugo vize; Szkopchno (*Skopchno, Skopchno*) rivus; Thopoloueh (*Topolouech*) rivulus; Tolsztipotok (*Tolsztipotok*) rivus.

Szolnok-Doboka megyében: Alsó-ilosvai római fürdők és vízvezeték; Bycha fluvius; Cantus fluvius; Deesi víz (aqua in Dees); Droch torrens; Egrys fluvius; Gekenus fluvius; Ilmod fluvius; Lapus aqua, fluvius, flumen³⁴⁾; Melsed fluvius; Névtelen csermely; Orbo aqua; Palosa aqua; Regius portus; Római fürdő Csáki-Gorbón; Sajo (*Soyou* stb. mint Besztercze-Naszódban) fluvius¹²⁷⁾; Vz portus; Zomus (*Zamos* stb. mint Besztercze-Naszódban) aqua, fluvius, magnus fluvius.¹²⁸⁾

Temes megyében: Apo (*Apus*) fluvius; Beguey¹²⁹⁾; Börd fluvius⁶⁾; Burzua (*Bersova, Berzava, Bersovia, Borsova, Borsua, Borswa, Borzáva, Burzua*) fluvius¹³⁰⁾; Harangud (*Harrangud, Harangoch, Harangadtue, Harangua foki, Harangud foka*) aqua, stagnum⁶⁾; Margumi rév; Ó-palánkai róm. vízvezeték; Temes (*Temus* stb. mint Krassó-Szörényben) fons, flumen, ingens flumen, amnis¹²⁹⁾; Uzar; Verseczi róm. vízvezeték; Zsidovini római fürdő.

Tolna megyében: Albertföld melletti kút; Appathaua piscina; Baunerew (*Baure rew, Bannerew, Banrew*); Besenethuv (*Besenthw*); Chathakutfeu (*Catadyr*); Copus (*Copus* stb. mint Somogyban) aqua, fluvius¹¹⁾; Cugmater flu-

¹²⁴⁾ Biharban és Szatmárban is.

¹²⁵⁾ Besztercze-Naszód-, Kolozs-, Szatmár-, Szolnok-Dobokában is.

¹²⁶⁾ Báni kerületben és Zágrábban is.

¹²⁷⁾ Besztercze-Naszódban is.

¹²⁸⁾ Besztercze-Naszód-, Kolozs-, Szatmár- Szilágyban is.

¹²⁹⁾ Krassóban és Torontálban is.

¹³⁰⁾ Krassóban is.

vius; Dalachai halasak (piscinae, stagna, fluvius in Dalacha, *Dalatha*, *Dalathka*)⁹²⁾; Danu bius; Egreh (*Egreh*) fluvius¹⁰⁴⁾; Feyertho piscina; Focud (*Fokud*) praediumbeli széles halas (piscina lata in predio Focud, *Fokud*); Genergen (*Goergen*, *Guer-gen*, *Güergen*) fluvius; Heudes haswanya fossatum; Hydas fluvius)¹⁰⁴⁾; Keztelch földi halas (piscina terrae in Keztelch); Kuesd rivulus; Lupa aqua¹¹⁾; Madacsá (*Modocha*, *Madochea*, *Modacsá*) piscinae minores; Madasa (*Madacha* stb. mint Pest-Pilis-Soltban) portus⁹²⁾; Névtelen csermely; Névtelen forrás; Névtelen nagy halastó; Névtelen mocsártavak; Ozora; Saar (*Sar*, *Saru*) aqua, fluvius¹³¹⁾; Saythófoka (*Saythofoca*, *Saytazfoka*, *Saytazsoka*) rivulus; Sceretcze aqua¹⁰⁴⁾; Vrman fluvius; Zakoly ville lacus; Zalaasvanya (*Zalaasuanya*, *Zalokere*) rivulus, vadum, fossatum.

Torda-Aranyos megyében: Aranas (*Aranias*, *Aranos*, *Aranyas*, *Aranyos*, *Oronos*, *Oronyos*) rivulus, fluvius; Chazar (*Csazar*) stagnum; Eurmenes (*Curmenes*) fluvius; Kuchard aqua, venae (piscaturae terrae Kuchard, in aqua Kurchard)¹³²⁾; Lyuch (*Lyuk*) fluvius, flumen¹³³⁾; Maris (*Marisius* stb.); Mogorrew (*Mogorreuu*) locus; Névtelen vízmeder (quoddam meatus aque); Porde fluvius; Preselw-pathak rivulus; Soust (*Sonst*) fluvius; Székelyföldvári római fürdő; Tonthnetkuta (*Toutnetkuta*); Tordai róm. fürdő és vízvezeték; Zentmihalfalwai folyó (fluvius de Zentmihalfalwa); Zynd-pathaka fluvius.

Torna megyében: Almas fluvius; Boldua (*Boldva*, *Buldua*) fluvius¹³⁴⁾; Bulduafeu fons^{***)}; Charmasna fluvius¹³⁵⁾; Farkaspotoka³⁸⁾; Ilsuafey fluvius; Ilsuchk (*Ilsukfey*) fluvius; Koyacha fluvius³⁸⁾; Lazou fluvius; Névtelen tó; Rednekfey.

Torontál megyében: Agarfoka piscatura; *Agartha* piscatura; Beeb villae piscinae; Beguey¹³⁶⁾; Bord fluvius⁸⁵⁾; Chakai halászhely (piscatura in Chaka); Chakato (*Chaka-*

¹³¹⁾ Fejérben és Veszprémben is.

¹³²⁾ Kis-Küküllőben is.

¹³³⁾ Kolozsban is.

¹³⁴⁾ Abauj-, Borsod-, Szepesben is.

¹³⁵⁾ Gömörben és Szepesben is.

¹³⁶⁾ Krassóban és Temesben is.

thowa, *Pasanto*, *Pathakthow*, *Patoktho*, *Patoktho*, *Pothokthow*, *Potokthou*, *Rasanthowa*, *Rasan* cum piscatura, piscina, piscatura; *Dissa* (*Cissava* stb. mint Bács-Bodrogban)¹³⁷⁾; *Feyrthōw*; *Harangud* (*Harrangud* stb. mint Temesben) aqua, stagnum⁸⁵⁾; *Maris* (*Marisius* stb.); *Mortua* (*Mortua magna*, *Morothwa* veniens de Peturreu, *Mostua*, *Moztua*) stagnum; *Ponoucea* (*Panucea*) fluvius; *Seztüreg* fluvius; *Temerkeni* halászó (piscatura in Temerken); *Temes* (*Temus* stb. mint Krassó-Szörényben) fons, flumen, ingens flumen, amnis¹³⁶⁾; *Vadum arenarum*; *Zyntarew* (*Zyntha*, *Zynta* portus).¹³⁸⁾

Trencsén megyében: *Bechokutya* fons; *Cubra* rivulus; *Diuina* fluvius; *Dobra* rivulus; *Drietoma* (*Drethoma*, *Derethma*) fluvius; *Hlubuka* potoka (*Hluboka gurgites*); *Holobopatach*; *Jelzeunec* potoka (*Jesszennek-potoka*, *Jaszzenow*) fluvius; *Kis Zudcze* (*Kruzicz*, *Kruzicze*) fluvius; *Lezco* potoka (*Liszkopotoka*); *Liburcha* (*Lyborcza*, *Laborcza*) magna, fluvius; *Liburcha* (*Liborcza*) parva; *Mirhi* rivulus; *Mohin* Potoka; *Polomnya* (*Polomna*) aqua; *Precupa* (*Priekopa*) fossatum; *Puruska* stagnum; *Rakaty* Mochar locus; *Szvedernik* fluvius; *Teplicha* aqua; *Toplicha* (*Teplicza*, *Tiplicha*); *Tuhyne* aqua; *Vaag* (*Vag* stb. mint Liptóban) aqua, fons, fluvius, fluvius magnus, flumen, amnis¹³⁹⁾; *Varin* aqua; *Wasyk* (*Vazicz*, *Vazuch*) fluvius; *Zudcze* (*Zudchan*, *Zudcsa*) fluvius, gurgites; *Zuhycha* (*Zuhuice*, *Zuhuiche*, *Zuchuiche*) rivulus, fluvius, flumen.

Turóc megyében: *Azyuhemelnicha*; *Babonig* fluvius; *Bela* fluvius; *Blatnicha* (*Blathnica*, *Blathnicha*, *Blatnicha*, *Blathycha*) fluvius; *Borocho* (*Boroka*) fluvius, flumen; *Bukoyna* (*Bukuyna*) rivulus; *Byztra* (*Bisztricha*, *Bisztritze*, *Biztricza*, *Byst*, *Bystricza*) fluvius; *Chornukov* rivulus; *Conotopa* (*Konotopa*) rivulus; *Hmelnicha* (*Hemelnicha*, *Hinelnicha*, *Chemelnich*, *Chmelnycha*) fluvius, flumen majus; *Hradetsnitza* (*Hradetsnitze*); *Jezenitha* (*Jesuche*, *Jezueche*, *Yezenitha*) rivulus, fluvius; *Jezernicza* (*Jezerniche*, *Jeszernicza*) rivulus,

¹³⁷⁾ Bács-, Borsod-, Csongrád-, Hajdu-, Heves-, Jászkún-, Máramaros-, Pest-, Szabolcs-, Szatmár-, Ugocsa-, Zemplénben és a pétérváradí területben is.

¹³⁸⁾ Bács-Bodrogban is.

¹³⁹⁾ Komárom-, Liptó-, Nyitra-, Pozsony-, Turóczban is.

fluvius; Jezernicza rivulus; Kalnich (*Kolnik, Calnich, Kulnyk*) rivulus; Lubochna (*Lubohna*) rivulus, fluvius; Luchna rivulus; Machabinac fluvius; Marza fluvius; Névtelen csermely; Névtelen folyó; Névtelen forrás; három Névtelen kút; Polereka (*Polczeka, Poleczka*) fluvius; Pothok; Potok; Regius fons; Ribe fluvius; Sernovicza (*Serneunice, Sernevnice, Sernouuyce, Sornouca, Sornovicha, Surnosza, Scenonicha, Sernowicha, Sarna, Sarnovich, Surnuncha, Surnocha*) rivulus, potok, fluvius, flumen; Szebeslavez fluvius; Szucha-Hradetsnitza fluvius; Taplicha (*Toplucha*) calida aqua; Tempnekut; Tiszorno-Hradistya puteus; Tornova (*Ternova, Trnova*) rivulus; Turuch (*Thuruch, Thuroch, Thurucz, Thurocz, Turch, Turucz*) aqua, rivulus, fluvius, flumen; Vaag (*Vag* stb. mint Liptóban)¹⁴⁰; Verpech rivulus; Yanni fluvius ***); Zalatina fluvius; Zihpotok fluvius.

Udvarhely megyében: Székelyudvarhelyi róm. fürdő.

Ugocsa megyében: Alcalpotok lacus; Ataab lacus¹⁴²); Batar fluvius; Batnuka (*Pasuncha*) fluvius; Beberke fluvius; Borsua fluvius¹⁴¹); Chakanefoka¹⁴²); Chenge fluvii; Dissa (*Cissava* stb. mint Bács-Bodrogbán)¹⁴²); Egurpalus; Homuspothak (*Homuspothok, Hamuspathok*) rivus; Ilounukeurene fluvius; Kendurattou stagnum; Kenduraztoui aqua; Kereklap palus; Kuzlemachar; Nagy-Machar; Prenez stagnum; Thornia (*Thornio, Tornia*) aqua; Werbevch fluvius; Yzteger (*Ysteger, Izteger*) aqua, fluvius; Zaluia fluvius.

Ung megyében: Beztrice (*Beztricze*) fossatum; Bresinche fluvius; Buznatvrinnye (*Buzsnatvrinnye*); Chabra (*Chabrad, Chaprad*) fluvius; Chalaus potoka (*Chalaus-Pathaka, Chalans-pataka*); Chap terrae piscinae; Chicher (*Chyszer, Czyser*) rivus; Chontheka (*Chrasztha*) rivulus; Glenka (*Cloricha, Cloricha*) portus **); Concheka torrens **); Criua lacus; Hegyrive (*Hegyriue, Hegyziue*); Horna (*Horma*) rivus; Hortok (*Hortoc*) torrens; Hozdou terrae aquae; Humela

¹⁴⁰) Mint 139 alatt, csakhogy Turócz helyett Trencsén.

¹⁴¹) Beregben és Máramarosban is.

¹⁴²) Bács-, Borsod-, Csongrád-, Hajdú-, Heves-, Jászkún-, Máramaros-, Pest-, Szabolcs-, Szatmár-, Torontál-, Zemplénben és a pétervárad-i kerületben is.

rivus; Huzuch potoka (*Husuch-Potoka*, rivus *Husich*, *Husuh*); Jezenew (*Jezenew*) aqua, fluvius; Kachatarew (*Kasatarivwy* **); Kis-Liponch rivulus; Kunus fluvius; Kurchwa fluvius; Kynsznetinche fluvius; Kyzwathnite (*Kyzwechynite*) fluvius; Latricia (*Latericia* stb. mint Beregben) aqua; fluvius, portus ¹⁴³); Lesko torrens; Marchonpataka (*Martinpataka*) aqua; Melmochar (*Mellymochar*) stagnum; Mirtok (*Mirto*, *Miroch*, *Myrtok*) ville portus; Monerouspatak fluvius; Névtelen kis csermely; Névtelen csermely **); Palanapotoka (*Palana*) rivulus, rivus; Polipatoka; Rakatias rivulus; Rebnyche aqua; Rokotouo aqua Tybwa fluvius; Vng (*Wng*, *Hung*, *Ungh*) aqua, fluvius; Waynatyna fluvius; Wene Ortho (*Vince tresso*) aqua; Zachka (*Zathka*) rivulus; Zecheva (*Zechena*, *Zechna*, *Zethna*, *Szeche*, *Szechena*, *Bozechewa*) fluvius; Zohoygniš (*Zohogynis*, *Zohainis*) torrens; Zopoth (*Zopoch*) fossatum; Zueciche (*Zuetice*, *Zuettiche*, *Zwetiche*, *Zwetyce*, *Zenethniche*, *Zenetnice*) fluvius; Zyruthwa (*Zyrthua*, *Szirsva*) aqua.

Varasd megyében: Aquae Jasae (*Jasiae*); Aqua viva; Batina (*Botina*, *Magna Botina*); Bedinice (*Bedinicze*) aqua; Bigna (*Bedna*, *Bigne*, *Bignee*) aqua ²¹); Bistrica (*Biztricha*) fluvius; Blatna rivulus; Blisnapotoka (*Blizna*, *Blysnapothoka*) rivulus, fluvius; Bodyna aqua; Bonna fluvius; Botina (*Bothina*) sicca, siccum; Breszonica (*Breszoricza*) fluvius; Bzenicze aqua; Cladnik rivus; Climen (*Climin*) rivulus, rivus; Cochina rivulus; Cocosinec rivulus ²¹); Crapina aqua, rivulus, fluvius ⁷); Daros (*Δάρως* stb. mint Baranyában) ¹⁴⁴); Jaronz rivulus; Lubenik rivus; Lucilniza rivus; Megepotok rivus; Melnicha (*Milniza*) rivulus; Névtelen csermely ⁷); másik két Névtelen csermely; három Névtelen forrás; Névtelen patak; öt Névtelen tó; Névtelen víz; Ordan stagnum; másik Ordan stagnum; Plincz (*Pliuiz*) aqua; Plituiche (*Plituyche* stb. mint Kőrösmegyében) fluvius ²¹); Pritizca ⁷); Pychkachou aqua; Ribine rivulus; Ribnic rivulus; Riutna rivulus; Salabich pothoka fluvius; Sarus Bur (*Sarrus Bur*) fluvius; Scinna (*Zuinna*) rivus; Sennicze

¹⁴³) Beregben és Zemplénben is.

¹⁴⁴) Baranya-, Belovár-, Kőrös-, Somogy-, Verőcze-, Zalában is.

(*Sennicza*) fluvius; Sitomeria; Strug aqua; Vrbua rivus; Vorosdiensis portus (*Worosd portus*), Woyna aqua; Ywahun-malachya aqua; Yezercha stagnum; Zaratka (*Zurathka*, *Szuratka*) aqua, fluvius; Zdeed rivus; Zelnik rivus.

Vas megyében: Cernech fluvius; Churgo rivulus; Dobra rivulus; Druzmoth fluvius; Egreg aqua; Ehelei piscina; Eztermeg fluvius; Feketeewr fluvii ⁵⁹⁾; Frigidus puteus; Garmaspotoka; Glaspah rivus; Gregrehpah fluvius; Gungus (*Gundes*, *Gunges*, *Gungys*, *Gyunges*, *Gyungus*) aqua, fluvius; Holostou pathaka; Hrebyna (*Hrepjyna*) aqua; Karaka (*Karka*, *Kereka*, *Kerka*, *Czercka*) aqua, fluvius, flumen ¹⁰⁷⁾; Keurus (*Keureus*, *Kures*, *Kaurus*) fluvius; Kukenus potoka; Leucheteg rivulus; Littosus rivus; Lophonch (*Loponsu*, *Labenza*) aqua, fluvius; Lyndua (*Lyndwa*, *Lyndua maior*) aqua, fluvius ¹⁰⁷⁾; Lyndua (*Lindua*, *Lyndwa minor*) fluvius; Macua flumen; Magnum stagnum; Marcus gatha; Medus aqua, fluvius; Mirod (*Mirag*, *Myrag*, *Myroud*) aqua, fluvius; Névtelen folyó; Névtelen erdei forrás; három másik Névtelen forrás; Névtelen források; négy Névtelen halastó; Névtelen kút; Névtelen patak; Névtelen mocsártó; Nogreth prati fluvius ⁵²⁾; Oblanch rivulus; Otulnucha aqua; Oziuag rivus; Perezteg aqua; Piliznus rivus, fluvius; Pincua aqua; Poponas aqua; Raba (*Rabba* stb. mint Győrben) aqua, fluvius, flumen ¹⁴⁵⁾; Rabcha (*Rabca* stb. mint Győrben) aqua, fluvius, flumen ¹⁴⁶⁾; Ragalch aqua, fluvius; Reduguey (*Redugey*) fons, fluvius; Sakadoch nemus aquosa; Saliens rivulus; Sard (*Saard*, *Sar*) aqua; Scarpa rivus; Seludgatha lacus; Sibring rivulus; Siccus rivulus; Sumpotochfeu; Surk aqua; Tokon aqua; Toraka aqua; Vallis aquosa; Weep (*Wcep*) felé eső halas (piscina versus villam Weep, *Wcep*); Welg aqua; Zala (*Sala*, *Szala*, *utraque Sala*) aqua, fluvius, flumen ¹⁰⁷⁾; Zec fluvius; Zecsód possessionis piscinae; Ztremen fluvius; Zturga fluvius; Zurna patok; Zurnu et Parz torrens.

Verőcze megyében: Achyn aqua; Asantu; Begya-malaka; Berzenche (*Berzencze*) aqua; Bohorch-chereth (*Bohorch-Cheretz*); Brezniza (*Bresnica*) rivus; Brezthnyche flu-

¹⁴⁵⁾ Győrben és Sopronban is.

¹⁴⁶⁾ Győrben, Mosonban, Sopronban is.

vius; Burthok fluvius; Byztra lacus; Chabaguatha clausura; Chemernicha aqua; Cherich aqua; Cherych lacus; Clochochuch (*Clokochuch*) lacus; Clokochuch fluvius; Codoijcha gurgus; Daros (*Δάρως* stb. mint Baranyában ¹⁴⁷); Donoch torrens; Ferteu lacus; Flunyzbekoyk (*Bakoyk*) fluvius; Fons qui exit de Wolko (*Volko*); Gasca piscina; Hadinech aqua; Hagamas possessionis piscinae; Hualenkutha puteus; Ilsua fluvius; Iwahon malakaya lacus; Iagen rivus; Jwzpotak rivus; Kacha potok; Kalista fossatum aquosum; Karagh (*Korogh* stb. mint Szerémben) aqua, fluvius ¹⁴⁸); Karaso (*Karásu Karasw, Crassow, Crasow*) fluvius; Kathaplesa aqua viminosa; Kathkona lacus; Keresua aqua; Kezna lacus; Kopina flumen; Lazar aqua, fluvius, portus; Lipocha fluvius; Loiriu (*Lourui*) portus; Lokanech fluvius; Losenica rivus; Losuncha (*Loswncha, Magna Loswncha*) fluvius; Luchuna fluvius; Luder; Lukaucy (*Lakaucy*) fluvius; Machlyn lacus; Malachka patach torrens; Malaka aqua; Martyna stagnum; Mathuchyna aqua, fluvius; Medues aqua; Mergustow stagnum; Mlaka; Mulaka; Narrastow lacus; Nekche fluvius; Neulunya aqua; Névtelen csermely; négy Névtelen folyó; két Névtelen forrása ¹⁴⁸); két Névtelen kút; Névtelen tó; Névtelen tavak-Nuach portus; Ozna aqua; Ozuthna (*Oczuthna*) fluvius; Pezchyna fluvius; Pezyemlaka lacus; Pijuhna fluvius; Portus unus; Prothok aqua; Ragtonicha (*Rogtonicha*) lacus; Scelusfok (*Fok*); Scinna potak, torrens; Scurubuchhyda pons; Sered palus; Stoyseñtherith stagnum; Sylá Coycha fluvius; Torrens; Trinoychaqua; Vdruha (*Wdruha*) fluvius; Vrrewy (*Vireui*) ¹³⁸); Wlechyche (*Wlchycha*) fluvius; Vonya (*Wonya*) fluvius; Welchycha (*Welchycha*) aqua, fluvius; Wereuche fluvius; Wolko (*Wolkov* stb. mint Szerémben) aqua, fluvius, finentum ¹⁴⁸); Zagauica (*Zagavica, Zogouca*) rivus, fluvius; Zelezpotok aqua; Zomou rivus; Zugousuk aqua; Zumolch (*Szumolcs*) aqua,

Veszprém megyében: Almustoua; Balaton lacus ¹⁴⁹); Bálványvíz; Bitua aqua, rivulus; Choas-portus; Egrud

¹⁴⁷) Baranya-, Belovár-, Körös-, Somogy-, Varasd-, Zalában is.

¹⁴⁸) Szerémben is.

¹⁴⁹) Somogyban és Zalában is.

(*Antiquum Egrud, Egrug*) aqua, aqua magna, fluvius ¹⁰⁷); Eonteos; Er vena; Feldurugi Farkas birtokának halasai (piscinae sive stagna possessionis Farkasii de Feldurug); Fok (*Foc, Fuk*) rivulus, fluvius ¹¹); Fyreg határfolyó; Geczoud aqua ⁷⁸); Gremce torrens; Gyurguizurma aqua; Halagos (*Halagus*) aqua, fluvius; Iba pons; Kama fons; Kevesdt rivulus; Komakuta fons (rivulus de fonte Komakuta exiens); Kuachbike völgyi forrás, folyó (fons, fluvius in valle Kuachbike); Kuczar (*Kutzar*); Leprosorum puteus; Magnus fluvius, aqua, flumen ¹⁵⁰); Mama fons; Mestur fons; Morchol (*Morzol, Murzol, Marczal*) aqua, alveus, fluvius, vena ¹⁵¹); Nádfő (*Nadfew*) aqua; Névtelen csermely; Névtelen folyó; Névtelen kút; Névtelen vizek; Nogreth prati fluvius ¹⁰⁸); Peyth fluvius ¹⁵⁰); Peyt (*Peyth, Beys*) portus; Poch rippa; Pothoc (*Potoch*) flumen; Potok; Saar (*Sar, Saru*) aqua, fluvius ¹⁵²); Tapolcha (*Taplucza, Thapolcha, Topolycha, Topylcha, Toplich*) aqua, fluvius; Thofeu (*Thoufeu, Tofeu*); Tornua (*Thornua, Torna, Turuwa*) aqua, fluvius; Tubut-Sedu fons; Tugut portus; Tuhut puteus; Vysobur fluvius ¹⁰⁷); Wesprimiensis fluvius; Zyk-tou palus (*Sík lacus*).

Zágráb megyében: Aqua ad Sambucum; Aqua non currens; Arenosum stagnum; Berwenni (*Brewenni*) puteus, rivulus; Biztua rivus; Blagusa (*Blagussa*) fluvius; Blisna major rivus (*Blizyna aqua*); Blisna minor rivus; Bogaxaum (*Bogoxaum, Bogozaum*) rivus; Bogord; Brebrohcouch (*Brebrouch, Brebroucz*) fons, rivulus, fluvius; Bregana (*Brigana*); Breznycha (*Breznycza*) fons; Buchouicha (*Bucouycha*) fons; Bukoui fons; Bukouz fluvius; Buna aqua; Byzterch fons; Calida aqua; Calidae aquae; Camenni (*Camenni*) rivus; Campus aquosus; Casna fons, rivulus, fluvius; Casina (*Cassina, Cassinum*) rivus, fluvius; Cepniza (*Scepnicha, Sepnica, Sepniza, Zepniza, Zepniche*) aqua, rivulus, rivus, fluvius; Cernez rivus ²¹); Chebden (*Chebdyn*) fons, rivulus, fluvius; Cheresneuch rivulus; Chermosni rivulus; Chernech (*Chernych, Chyrnich*) aqua, rivus, fluvius, flumen;

¹⁵⁰) Fejérben is.

¹⁵¹) Győrben és Zalában is.

¹⁵²) Fejérben és Tolnában is.

Chernet parva; Chernez; Chernichina; Chornamlaka fluvius; Chygovge aqua ⁴⁸⁾; Circuniza (*Cyrkenich, Czirkuenich, Curuniza*) rivulus, rivus, fluvius; Cladnicha aqua; Clenoyze; Clenounic rivus; Cliucheria fons; Coztaneuch (*Cozteneuch*) fluvius; Crapina aqua, rivulus, fluvius ⁸²⁾; Culpa (*Culpa* stb. mint a báni kerületben) ¹⁵³⁾; Cupchina (*Cupchyna*) aqua, limfa, portus; Cupuz, rivulus; Dalych (*Dalich, Dolych*) fons, rivulus, fluvius; Damerie rivulus; Dasych rivulus; Dedpotoka rivus; Deze fluvius (*fluvius de Ze*); Doben (*Dobon*) rivus; Dragoandol (*Draguandol*) fluvius; Draguani vallis aqua, puteus; Drenec; Dulga Mlaca rivus; Duorchenicha fluvius; Glaunicha major (*Glauniza, Glamiza, Slaunza*) fluvius; Glaunicha minor fluvius; Glauniche majoris palus; Glogonchiz fluvius; Golina mlaca; Heuni (*Heunj*) rivus; Jasenoviz (*Tasenoniz*) fluvius; Jaworoz; Jerana rivus; Kammna rivus; Királyrewy (*Kiralrewi*) portus; Krepche (*Crepche*) lacus; Kubalkút (*Kubulkut, Kubulkuth*) fons; Lachina; Lapidus portus; Lekenyk (*Lihcinniic, Lich in Nich*) fluvius; Leprosorum transitus; Lilic portus; Liseu (*Lisen, Lixeu*) rivus, fluvius; Locauch (*Locauc*) rivus; Locou lacus; Loigna siccus ²¹⁾; Lomzkipotok rivulus; Lonaa (*Lona* mint Kőrösben) aqua, fluvius, flumen ²¹⁾; Lubawod puteus; Lutaz fons (rivus fluens de fonte Lutaz); Machicus fluvius; Magnus portus; Martuvice (*Mertuwice, Mertuvica*) rivus; Mlaca rivus; Mlaca; Mlaca longum et fossata; Mlaka aqua; Mlaka minor; Mlaka paludes; Mlata palus; Mochirad rivulus; Molona (*Moluna*) rivulus, fluvius; Mortyncastrug; Netuslamlaka; Névtelen csermely ⁸²⁾; két Névtelen csermely; tiz Névtelen folyó; három Névtelen kis folyó; Névtelen nagy folyó; öt Névtelen forrás; Névtelen halastó; négy Névtelen kút; Névtelen mocsártó; Névtelen patak; Obed palus; Oblazni rivulus, fluvius; Obonin (*Obony, Obonyn*) aqua, rivus; Odra (*Odera, Bodra*) rivus, fluvius; Odra mortua; Ondina aqua; Orehouz melletti folyó (fluvius circa Orehouz); Oriconox rivus; Parvus rivulus; Parvus siccus potok; Pioisa rivus; Plituize vadum; Plituzan (*Plituza*) rivus; Pochechych

¹⁵³⁾ Báni és szluini kerületben is.

rivulus; Podgoria fluvius; Podgradya völgyi csermely (rivulus, per vallem Podgradya decurrens); Polica (?); Potak siccum parvum; hat Potok; Prichayn (*Prichayni*) fons; Pritzca ⁸²⁾; Pzerich (*Pzerych, Pzserych*) fluvius; Rascha fluvius; Ribnicza (*Ribnycha*) aqua; Rivulus siccus; Rochoyicai víz (aqua ad Rochoyca); Rochoycai másik víz; Rusca; Saba (*Sabe* stb. mint a báni kerületben) aqua, alveus, fluvius, flumen, portus ⁴⁸⁾; Sanza fluvius; Scelnyfons; Seenny fons, fluvius; Scepcina (*Scepchina, Scephcina, Stepchina, Schepchina*) aqua, fluvius; Schernet (*Magna Schernet*); Scirobotay rivulus; Scitut rivulus; Selepchacz (*Selepchac*) rivulus; Ses fluvius; Siccus fluvius; Siccus potok; Studens rivus; Suibini fluvius; Symog fluvius; Timeneramlaca; Tolomas pons; Tornewa (*Tornua*) aqua, rivulus; Torrens; Treztem rivulus; Tristenich (*Tristence*) rivus; Tuplycha (*Tuplicza*); Volaula (*Volausa*) fons, rivus, fluvius; Werica fluvius; Wratislai (*Wratisclay*), de Lomi pons; Zabige aqua, rivus; Zamobor fluvius; Zawncai forrás (fons in *Zawnc*); Zcopna (*Zcopnic*) rivulus, fluvius; Zdencki puteus; Zebin fons; Zekeria fluvius; Zelina (*Zelne*) fons, rivus, fluvius ²¹⁾; Zlatouzi fons (*Zlatousti fontis rivus*); Zlanatigy fluvius; Zleznich rivulus (*Steznich potoka*); Zoizka (*Zoyska*) rivus; Zopoth (*Zopot, Zopath*) rivulus, potok; Zopotinka rivulus; Zowichka glowa rivus; Ztrugua rivus; Zucher aqua.

Zala megyében: Alba piscina; Almakuth forrás; Almakuthi csermely; Bagala puteus; Balaton lacus ¹⁵⁴⁾; Balatonfüredi római fürdő; Bela aqua, portus; Benenca (*Benenka*) aqua; Bocunuk fluvius; Buchca fluvius; Buchagaga; Burnuk fluvius; Chaztai név (portus in loco Chazta); Chey fons; Chorna malaka aqua; Chup fluvius; Colon (*Colun, Culun, Kolon, aqua Coloniensis*) aqua, stagnum; Crazna Malaka; Cso-páki római caldarium; Daros (*Δάρος* stb. mint Baranyában) ¹⁵⁵⁾; Dobonuc (*Dobonuch, Dobronuc*) aqua, fluvius; Drauoc fluvius; Egreg (*Egrug*) fluvius; Egrud (*Antiquum Egrud, Egrug*) aqua

¹⁵⁴⁾ Somogyban és Veszprémben is.

¹⁵⁵⁾ Baranya-, Belovár-, Kőrös-, Somogy-, Vasas-, Verőceében is.

aqua magna, fluvius ⁵²); Fernukag (*Fenukag*) rivulus, fluvius; Ferteu; Ferteu; Ferteu; Fons que est in prato faythapethe; Fossa que est inter aquam Lyboam et Muram; Frigidus puteus; Fyzeg (*Fyzyg*) fluvius; Goztola fluvius; Howas fluvius; Hunta aqua; Ilwag fluvius; Isobor fluvius; Kanisa (*Kanysa, Kenesa, Knesaha, Canisa, Canisatu, Chenesa, Clesna*) aqua, fluvius, flumen; Karaka (*Karka* stb. mint Vasban) aqua, fluvius, flumen¹⁰⁸); Kauaskuth; Kékkuti savanyú vízforrások; Kukenus fluvius; Kuldutova (*Kuldotoo*); Lescenche aqua; Lhubulha; Libouza (*Libonza, Lyboa*) aqua, fluvius; Linduai tavak, halasak, halászhelyek (stagna, piscinae, piscaturae in Lindua); Lokouch aqua; Loncoue fluvius; Loncoue fluvius; Lonkoch (*Lonkochz*) fluvius; Lyndua (*Lyndwa, Lyndua maior*) aqua, fluvius ¹⁰⁸); Lysco aqua; Magna vena; Mathur puteus; Merene Vrusthuhy fluvius; Morchol (*Morzol* stb. mint Győrben) aqua, alveus, fluvius, vena ¹⁵⁶); Mura (*Muora*) aqua, fluvius; Nadasd fluvius; Nemphty-i tavak, halasak, halászhelyek (stagna, piscinae, piscaturae in Nemphty); három Névtelen csermely; négy Névtelen folyó; Névtelen folyók; Névtelen folyam; Névtelen öreg kút (puteus vetus); öt Névtelen kút; Névtelen folyó kút (puteus fluens); Névtelen mocsártavak; két Névtelen mocsártó; Névtelen patak; Olteruch gurgis sive rivus; Piliske (*Pliske, Plyska, Plysg, Plyzg*) aqua, fluvius; Pyske piscina; Puteus lapideus prope Ecclesiam S. Martini de villa Thoty; Puteus vetus; Rednuk (*Regnet*) fluvius; Scerch fluvius; Secues (*Teghves*) stagnum; Stoyzloyka fons; Temerpataka; Tout Ricolan rivulus; Tur aqua; Tylinuk fluvius; Vruhman aqua ¹¹); Wrustin (*Uruzutin*) fluvius; Valizka Malaka; Vyndurna lacus; Vysobur fluvius ⁵²); Warizka fons; Yeroso (*Yeur Ozov*) rivulus; Yerosoi halas (piscina in rivulo Yeroso, *Yeur Ozov*); Zabemalaca; Zala (*Sala* stb. mint Vasban) aqua, fluvius, flumen ¹⁰⁸); Zeguna fluvius; Zelesnuk rivulus; Zopola (*Zapola*) aqua, fluvius; Ztumpach aqua; Zygnyk fluvius.

Zemplén megyében: Aranós fluvius; Arostho ²⁸); Arustou (*Arastow, Arustow*) piscina; Asowan ²⁸); Babathova; Besdiner (*Besdener*) ²⁸); Beyle Eüryn (*Meyle Ewryn, Meyle*

¹⁵⁶) Győrben és Veszprémben is,

Eurin) stagnum; *Bistra* (*Bystrapotoka*, *Bystrepthoka*) fluvius †); *Bodrogh* (*Bodrug*, *Budroch*, *Budrog*, *Budrug*, *Budrugh*, *Budruk*, *Bugdrug*) fluvius, flumen; *Bolckpataka* fluvius; *Borsoa* (*Bursua*, *Bursuafew*) fluvius ³⁹⁾; *Bziuthow* ²⁸⁾; *Cemerna* (*Chemerna*, *Chemna*) rivulus; *Chwrkefyzere* ²⁸⁾; *Clenka* (*Clorcha*, *Cloricha*) portus ¹⁵⁷⁾; *Concheka* torrens ¹⁵⁷⁾; *Dedel* vena ²⁸⁾; *Dereznepataka* (*Dereznepatak*) rivulus; *Devers* stagnum (stagnum de Vers, *Wers*); *Dissa* (*Cissava* stb. mint *Bács-Bodrogban*) ¹⁵⁸⁾; *Fejerkeő* portus ²⁸⁾; *Feouenyepataka* (*Fovenyes*, *Fovenyespotaka*, *Fouenyges*, *Fövényes pataka*) rivulus, fluvius; *Fequentetou* (*Fequetetow*, *Fekete Tó*, *Feketetow*) piscina ²⁸⁾; *Filchow* piscina *†); *Fok* aqua ³⁹⁾; *Fossatum*; *Hleuna* (*Hlewna*, *Hlenna*, *Heuna*) rivulus; *Hodus* piscina; *Hozzutho*; *Jezenew* (*Jezenen*, *Jezenyce*) fluvius; *Kachatarew* (*Kasatariwy*) ¹⁵⁷⁾; *Kaluzer*; *Karacha* (*Karacs*, *Karasahe*, *Karazaher*, *Karucha*) rivus; *Kazna* stagnum paludosum; *Kechelpotok* (*Kecelpotok*); *Kermel* (*Kemel*) lacus; *Ketelpotaca* (*Kutel* fluvius) parvus fluvius; *Kuach* rivulus; *Kulbasa* rivus ³⁹⁾; *Kumuloer* (*Kumuloér*) paludes; *Kuurew* ²⁸⁾; *Kythcze* portus ²⁸⁾; *Laborch* (*Labarch*, *Laborecz*, *Loborch*, *Loborecy*, *Lothorcz*) aqua, fluvius, flumen; *Lamnicha* fluvius; *Latricia* (*Latericia* stb. mint *Beregben*) aqua, fluvius, portus ¹⁵⁹⁾; *Lopuchostauara* (?) †); *Lucy* portus ²⁸⁾; *Ludun* (*Lwdun*) rivulus; *Lykova* fluvius; *Magitapataka* (*Magica pataka*, *Madicapotoka*) rivulus ³⁹⁾; *Mescespataka* (*Mescas fluvius*, *Mezespatahaka*, *Mezespataka*, *Mézes-Pataka*); *Morcu* piscina; *Myhan* (*Myban*) stagnum; *Nadastou* (*Nadaston*, *Nadusthow*, *Nadustohow*) stagnum; *Névtelen csermely* †); *Névtelen csermely* ¹⁵⁷⁾; *Névtelen forrás* †); *Névtelen nagy mocsártavak*; *Nogpotok* fluvius †); *Oldere* aqua, vena ²⁸⁾; *Pallaga ere* (*Passagaere*) vena; *Papthowa* lacus ²⁸⁾; *Piscarsher* (*Piscarscher*, *Pytarscher*) fossatum ²⁸⁾; *Piscarustou* (*Pircarustow*) piscina ²⁸⁾; *Poseghere* ²⁸⁾; *Potok* fluvius; *Radtapataka*; *Reue* (*Rew*) ³⁹⁾; *Salsatae aquae*; *Saruspotok*; *Scaraspotok* †); *Scekpotok* rivus ³⁹⁾; *Sebus* (*Selur*) rivulus; *Souspotok* (*Sowspathak*, *Genspataka*) rivulus; *Synkpatacha* rivulus; *Taktha* piscina; *Taktha* (*Tocota*, *Tucota*) fluvius ²⁸⁾; *Teple* (*Thopl* stb. mint *Sáros-*

¹⁵⁷⁾ Ungban is.

ban) aqua, fluvius †); Thevrekér (*Thevrekér*) vena; Tholchotho (*Tholchvapataka*, *Tholcsopotoka*, *Toltishoateu*, *Toltisholteu*, *Toltishouteu*, *Töltishoateu*, *Tulsua*) aqua, potok, fluvius, vadum³⁹⁾; Thusa (*Thuza*, *Thycza*, *Tyza*) lutosa aqua; Triztynyk rivulus †); Tulman (*Tolman*) piscina; Velchethalut (*Welchethalut*) lacus, locus; Veter (*Vizer*, *Vizér*) vena²⁸⁾; Vyzeskeurös (*Wizeskeurur*, *Wyzeskeuros*); Zadona (*Zadena*) stagnum; Zerench (*Zerempch*) aqua, fluvius, flumen.³⁹⁾

Zólyom megyében: Bobocha (*Bokocza*) rivulus; Buzenth fons; Celnice (*Chelnice*, *Chelnize*, *Thelnycze*) rivulus, fluvius; Chechenpotok; Chevnichey fluvius; Corpona (*Korpona*) aqua, fluvius¹⁶⁾; Dercinapotok (*Dercynapotok*, *Diricinepotok*); Eburcse (*Eburcsen*, alább *Heberche*) fluvius; Egur (*Egurfeo*); Fertews; Garana (*Geron* stb. mint Barsban) aqua, fluvius, flumen¹⁶⁰⁾; Gezerna piscina; Goron fluvii vena; Heberche (*Hebercse*, *Heburche*) rivulus, fluvius; Hrenocz potok; Jezenicha (*Jeszenicze*, *Jeszenitze*, *Jezenicze*) aqua, rivulus, fluvius; Kalnukpotok fluvius; Koachou rivus; Lampna aqua; Lerchenicze fluvius; Lococha (*Locoucha*, *Lokocha*, *Lukocsa*) aqua, rivulus, fluvius; Luburcha (*Latorcza*, *Litoreza*) aqua; Lukogpataka (*Lukvapataka*) fluvius; Lypche aqua, fluvius; Malaho fluvius; Mochelnitza rivulus, fluvius; Moholnichia rivulus; Molchapotok (*Molchateu*, *Mulscha* fluvius); Mylho fluvius; Névtelen csermely; Névtelen cs ermelyek; Névtelen kis csermely; két Névtelen kút; Olchua fluvius; Pothok (*Potak*, *Potok*); Potok; Potok (*Potak*); Preboy hegy mögötti tó (lacus retro montem Preboy); Profundus rivulus, fluvius; Saar (*Sar*) lutum magnum; Seunce rivus; Siccus saxosus portus; Sornazeg (*Sornozug*, *Zornazeg*) rivulus; Tapulcha; Vdurna (*Odurna*, *Udurnya*, *Uudurna*) rivulus, rivus fluvius; Wlcunge (*Wlesunge*, *Vlcunge*) aqua, fluvius; Vara-

¹⁵⁸⁾ Bács-, Borsod-, Csongrád-, Hajdú-, Heves-, Jászkún-, Máramaros-, Pest-, Szabolcs-, Torontál-, Ugocsában és a pétervárad-i kerületben is.

¹⁵⁹⁾ Beregben és Ungban is.

¹⁶⁰⁾ Bars-, Esztergom-, Gömörben is.

¹⁶¹⁾ Bars-, Esztergom-, Zólyomban is.

nicza fluvius; Waranista (*Warauysta*) fluvius; Welchena rivulus; Ystubna magna, aqua, rivulus; Zalathna (*Zlathna*, *Zlatna*) aqua, potok, fluvius; Zampor aqua; Zolna fluvius; másik Zolna.

Határozatlanok: Bekas; Boryczae villae piscinae; Buchur terrae stagnum; Camalaca casalis piscariae; Cerecto piscina; Chesmasi halászház (piscinae Ecclesiae S. Stephani de Chesmasi); Cuiseb piscina; Curtai halászház (piscariae Ecclesiae Sancti Georgii de Curta); Elene ecclesie antiqua piscina; Fekethereh (*Fekethegheh*) stagnum; Fige (*Fize*) piscina; Golsai (*Bokai*) halas (piscina Ciuitatis iuxta Dravam in *Golsa*, *Boka*); Hegeufu terrae stagnum; Helvy villae piscinae; Homustohu piscina; Huseos (*Huseos*, *Huseös*) stagnum; Köuzdi halászház és halasak (piscaturae et piscinae in Köuzd); Lopdi piscina; Lugur piscina; Luz házai halászház (piscariae domus de Luz); Luzházai rév (portus domus de Luz); Magna palus; Mortunus lacus; Mortuus lacus; Morzol lacus, paludes; Mucliai halászház (piscariae Ecclesiae S. Nycolai de Muclia); Mursianus (*Musianus*) lacus; hét ízben Névtelen halastavak; tizenhárom külön Névtelen halastó; Névtelen kis halastavak; Névtelen mocsarak; hét Névtelen tó; két Névtelen sártó; Nogwthw (*Nowguthw*); Opoudi piscina; Pauli piscina; Queraluhere piscatio; Quhti (*Quti*) vivarium; Rosoni tó és halászház (lacus, piscariae casalis de Roson); Sancti Johannis piscina; Sasustou (*Zazustou*); Teremalia piscina; Tiszai halasak (piscinae juxta Thyzyam sitae); Tityae terrae captura piscium; Tohu piscina; Toploura (*Toplouuiza*, *Toplunca*); Vrdug (*Urdug*) piscina; Vrtem palus; Vetgesbeni halászház (piscaturae in Uetges); Vorosti halas (piscina in Vorost, *Naravst*, *Worosth*); Woioser (*Vojoser*, *Voyoser*) piscina; Zakord villae piscinae; Zerend; Zualm (*Zvalin*) piscina; Zuvalin due piscinae.

Ahurpataka (*Akarpataka*); Ahzeien-Potoka (*Ahzejen-Potoka*, *Ahzenjenpotoka*); Akusnere; Ahnady; Alpis folyó; Alusfalvai patak; Aruc (*Aruch*, *Arud*, *Aruk*, *Arukfee*, *Aruktue*, *Longum Aruk*, *Aruhsye*, *Nagu Aruk*); Aucha (*Auha*, *Houna*); Auras (*Avvaas*); Asarfeueriiturea; Bathinus; Bekapatak; Bekzeyá; Belapatak; Beldi víz (aqua in Beld); Berkýo; Biryeh puteus; Bistric (*Bystric*) aqua; Bocur (*Buchur*, *Boozar*) fluvius;

Boldozorma portus; Bollia (*Pollia*) amnis; Brestempotok fluvius; Bubalus (*Bugalus*, *Gubalus*); Buchu puteus; Burzaua aqua; Bustricius; Centum putea; Churtus (*Churtus*) fons; Curu; Cusus; Dirsidi (*Dirzidi*, *Dirlidj*) puteus; Dobomir (*Dobromir*) aqua; Dolosa fossata; Donkpotoka fluvius; Dreco (*Draecon*, *Drekon*, *Dreko*, *Drenkón*, *Drica*, *Dricca*, *Drico*); Duria; Ecli portus; Egrug, rivulus, fluvius, flumen; Er fluvius; Eurem; Fekuucieze (*Sekuvize*); Fizegi (*Fizevghy*, *Fizegy*, *Fizegh*, *Fyzegh*) aqua, vadum; Flautasis (*Platausis*, *Flantancis*, *Flantasis*, *Flutausis*, *Thausis*) fluvius; Frigidus puteus; Gonoysevy portus; Gualaya (*Guaalaya*) aqua; Gurguezeg fluvius; Heggiespatak; Hodus aqua; Hormu ferteu; Hotuandi (*Botnandj*) puteus; Ilsua flumen; másik Ilsua flumen; Ira fluvius; Iscobenice (*Istobenice*) fluvius; Karpis; Keorustuuch; Keztelche; Kukukeretu (?); Kyris fluvius; Lehunc pataka (*Lehunc Pataka*, *Lechen potoka*) fluvius; Leuna fluvius; Lothur aqua; Lusva aqua; Lutum magnum; Machkarwv; Malapataka; Muhy et Sarustelek terrae rivulus; Nagi-wezi (*Noogepotoky*); Naparis (*Νάπαρις*); Nedad (*Nedae*) flumen; három Névtelen csermely; két Névtelen folyó; négy Névtelen forrás; Névtelen források; Névtelen kút; Névtelen kutak; Névtelen patak; négy Névtelen víz; négy ízben Névtelen vizek; Nigra aqua; Odolohe fossata; Ordessus (*Ορδησσος*); Oroszlanhida (*Orozlan hida*) portus; Parsium (*Psium*); Paul portus; Petena aqua; Pluteucha Ponzabul fluvius; Pote (*Pob*) vadum; Potunveize; Qualaya aqua; Roz rivulus; Rukerkuta; Saar fluvius; Sar fluvius; Sargetia (*Sergetia*, *Sargatius*); Sárviz aqua; Scarniunga fluvius; Sceuleusi rév; Sepcil (*Septil*, *Sepul*) pons; Seremnepatata fluvii; Sowl fluvius; Stenarum Caput (*Capistenarum*, *Capul stenarum*); Sulpa; Sum aqua; Sumugh Bldwafew fons; Szana fluvius; Szigethes portus; Tapla (*Tupla*) rivulus, fluvius, amnis; Tenerhere (*Tenerere*, *Thenere*, *Tener Erce*) piscina; Thornua; Tiarantus (*Τιαραντος*); Toplycha fluvius; Tútész (*Τούτης*, *Tutes*); Veiz (aquae vulga *Veiz*); Vuchmes puteus; Weyz in predio Lety; Wyznanopotoka; Zebirne (?); Zonuki rév (portus de Zonuk, *Zonnuk*); Zyluas fluvius; Zyt-nice aqua.

Horvátországban : Blata palus ; Brestoa (*Brestova, Bestoia, Brestoja, Brestoria*) mlaca, palus ; Bulcsen cum piscinis suis ; Chernyz palus ; Czernitz sive campus luteus ; Globca Mlaca (*Sloboca Mlaca*) palus ; Lokeu lacus ; Malaca ; Mlaca ; Mlaka ; Névtelen halastó ; Névtelen mocsártó ; Névtelen tó ; Preulacae (*Prevalcae*) insulae piscaturae ; Soroud piscaria ; Zeliph (*Zelip*).

Bensiza flumen ; Blisnapotaka (*Blizna, Blizna-potoka, Blysnapothoka*) aqua, rivulus, rivus, fluvius ; Bogaccua (*Bogactua*) rivulus ; Bogachaich fluvius ; Bogocea (*Bogoce*) fluvius ; Bolhad fluvius ; Bolosodházi csermely ; Bregorinick (*Bregorynick, Bregonirik, Begorinik*) fluvius ; Bresoica (*Bresovica*) aqua, fluvius ; Burzi (*Bursi, Bursy*) rivulus ; Bynna aqua ; Camenica (*Camesnica, Camesnice, Casmenica*) aqua ; Camesca rivulus ; Celnic (*Celnich*) aqua ; Celnic (*Celnich*) siccus ; Cesta aqua ; Chernech ; Chracous flumen ; Chrenicha aqua ; Cirinik (*Cyrynych*) flumen ; Corusca (*Corrusca, Corroscsa*) minor et major, aqua ; Cosnicha (*Cosniza, Cossniza, Cozniza*) aqua ; Coztnica (*Coztcha*) aqua, rivus ; Coztnica sicca, rivus ; Crasteuzye piscaturae ; Cruciferorum piscina ; Dolkoki rivulus ; Dragan fluvius ; Dubouch aqua, rivus ; Dulus fluvius ; Ebsu (*Ebscv, Hebsu*) fluvius, aqua ; Garadpothoka ; Gernowize (*Gernovize, Gernewize*) rivulus ; Globocizo (*Globoczto, Slohocozo*) rivus ; Globossa rivulus ; Globucy rivus ; Gonneua (*Gonneva, Sonneua*) rivus ; Gradach fluvius ; Gradinin Fuk ; Gradna (*Gragdna*) aqua ; Gragina (*Gragena*) fluvius ; Gramachnikfew (*Gramachnykpotaka, Gramachnykpotoka*) fons ; Granschech fluvius ; Hrusseuch aqua ; Hlowch fluvius ; Jalseneth (*Jalseuch*) fluvius ; Jaroneig rivulus ; Johan potoka (*Johampotaca, fluvius Johan*) ; Jorawel rivus ; Kamacha aqua ; Kennek fluvius ; Labatinnich ; Lana fluvius, flumen ; Lapideus fons ; Laste rivulus ; Lipolth (*Lipot, Lypouch*) fluvius ; Lomka (*Loncha*) flumen ; Lubesiza (*Lubessiza*) rivulus ; Lyphina fluvius ; Marcusden rivulus, rivus ; Mercosyn rivulus ; Mocilniza rivus ; Modicus rivulus ; Morchuna (*Murzuna*) fluvius ; Moruzna aqua ; Mosochana aqua ; Motiluiza rivus ; Mutniche (*Mothnica*) rivulus ; kilencz Névtelen csermely ; öt Névtelen folyó ; két Névtelen kis folyó ;

öt Névtelen forrás; öt Névtelen kút; Névtelen patak; Névtelen vízfolyás; két Névtelen víz; Noaros; Obris (*Obrys, Ob-rusiensis, Obriensis*) rivus, fluvius; Ocrog (*Ocrogluc, Ocrogluch*) fluvius; Orchoech (*Ortkoec, Orchoce*) rivulus; Oryauicha potoka (*Magna Oryauicha, Oryawycza*); Parvus rivulus; Perroisa (*Perisa, Persia*) aqua; Pichina aqua; Pissenca aqua; Plytice (*Plitce*) fluvius; Preseka (?); Preulaka (*Prenlaka*) fossatum; Pribirag fluvius; Prodan (*Prodani*) rivus; Prognibrod (*Progni brod, Progni brad*); Proucha fluvius; Pulehina rivus; Puthnak potaka; Radybor potaka (*Rathyborpotaka, Rachiboupotoka*); Resina fluvius; Rogozice fluvius; Salatinik; Scekerie aqua; Sclatinic fluvius; Semerdeia rivus; Seregna rivus; Silva aquosa; Sud rivus; Syprech (*Siprach*) aqua; Syreniche fluvius; Thoplicha aqua; Thopol (?); Toplica potok aqua; Tortina (?); Toutfich (*Toutsit*) rivus; Tregla aqua; Tresterukpotok (*Tresterapotec, Tresterupotek*) rivus; Vrcuta; Wlica fluvius; Valdasus; Vallis aquosa; Velica; Velich; Velika aqua (*maior Welika*); Vether puteus; Vether putei rivulus; Vinzcaznos fluvius; Watenic (*Watenie*) melletti víz; Wen fluvius, flumen; Werbnichapothok; Wlachun (*Wlachim*) aqua; Wolanchy fluvius; Worosd (*Verold*) melléki forrás (fons versus Verold, fons per viam Worosd); Woumna (*Wouna*) fluvius, flumen; Wrathusta (*Wrachulla*) (?); Zauicha; Zechenyk aqua; Zoploncha (*Zopuncha*) aqua, fluvius.

Ilyformán esik tehát az ismert összes vízösszegeből*)

*) Megjegyzem, hogy e percentuális számításba csak is a szoros értelemben vett természetes vizek: u. m. folyók, állóvizek, halasak kerültek. A fürdők, vízvezetékek, hidak, gátak ellenben nincsenek beszámítva. Az eredmény egészben véve amúgy is csak időleges jelentőséggel bír abban az arányban, a melyben vízrajzi adataink szaporodni fognak. Az sem szenved kétséget, hogy az általam meg nem határozhatott vizeket a tüzetes topographiai kutatások előbb-utóbb szintén meg fogják határozni, a mi az itt feltüntetett percentuátiót újból megmásítja. De esetleges tévedéseimet is számításba kívánom venni. Egy ilyenre figyelmeztetett Pesty Frigyes: A magyarországi várispán-ságok története című legújabbban s már munkám kinyomatása után megjelent nagybecsű munkájában a 467. lapon, meggyőzve arról, hogy a Baluva vizet tévesen alkalmaztam Bars megyére, mert azonos a nyitrai Blawa-val, melyet helyesen magyaráztam. Tévedésbe az okmányban szereplők származása és Wenzel hibás oklevél-kivonata vitt.

Zágráb és Komárom	megyére egyenként	4.9 ⁰ / ₁₀
Pozsony	»	3.7 »
Kőrös	»	3.4 »
Nyitra és Szepes	»	3.0 »
A báni kerületre és Belovár . .	»	2.8 »
Sáros és Zala	»	2.5 »
Verőcze	»	2.4 »
Pozsega	»	2.3 »
Hont, Somogy, Zemplén	»	2.2 »
Győr	»	2.1 »
Baranya és Gömör-Kishont . . .	»	2.0 »
Sopron	»	1.9 »
Vas	»	1.8 »
Liptó és Nógrád	»	1.6 »
Szatmár	»	1.5 »
Abauj és Varasd	»	1.4 »
Zólyom	»	1.3 »
Bihar, Borsod, Pest-Pilis-Solt és Veszprém	»	1.2 »
Bereg és Ung	»	1.1 »
Bács-Bodrog, Bars, Esztergom, Fe- jér, Szabolcs és Turócz	»	1.0 »
Heves	»	0.9 »
Csongrád	»	0.8 »
Jász-Nagykún, Moson, Tolna . .	»	0.7 »
A régi Dubicza megye boszniai te- rületére, továbbá Trencsén és Ugocsa	»	0.6 »
A szluini s a gradiskai ezredkerü- letekre, továbbá Kolozs, Szol- nok-Doboka és Torontál	»	0.4 »
Szilágy, Torda-Aranyos és Torna .	»	0.3 »
A Pétervárad ezredre, Alsó-Fe- hér, Arad, Árva, Békés, Foga-		

ras, Krassó, a régi Orbasz, Szerém és Temes	megyére egyenként	0. ₂ »
Csanád és Hunyad	» »	0. ₁ »
Brassó	» »	0. ₀₉ »
Besztercze-Naszód, Háromszék és Kis-Küküllő	» »	0. ₀₇ »
A Bródi végvidékre, Máramaros és Szeben	» »	0. ₀₄ »
Csik, Hajdu, Közép-Szolnok, Maros-Torda és Nagy-Küküllő . .	» »	0. ₀₂ »

Mondhatni ennél fogva, hogy hazánk egész *nyugati felének* régi vízhálózata meglepő mérvben, hitelesen rekonstruálható, míg keleti felé ez idő szerint csak hézagosan térképezhető. A keleti és nyugati fél vízhálózatának mappázható arányai egyébiránt legkönnyebben válnak felismerhetővé akkor, ha áttekintés céljából hazánk területét nagyobb *vízvidékekre* osztjuk. Azt hiszem, hogy egy országcomplexumot sem lehetne célra oly alkalmasan felosztani, mint éppen a magyar birodalmat. Azon területek, melyek 1-ör a Dráva és a Száva, 2-szor a Dráva és a Duna, 3-szor a Duna és a Tisza, 4-szer a Tisza és a Maros, és 5-ször a Maros, a Tisza és a Duna között fekszenek, régi vizeink csoportosítására tényleg nagyon alkalmasak, kivált ha a Tisza-Duna-közt is két résznek vesszük, úgy amint e részeket a Zagyva és a Galga folyása által határolva látjuk.

E csoportosítási nagy területeken rekonstruálható régi vízhálózatunk arányai tehát következőleg mutatkoznak:

Az éjszakmagyarországi vízvidékre esik rekonstruálható vizeink összességének	36. ₃ ⁰ / ₀ -ka.
A horvát-szlavonországi vízvidékre	25. ₅ »
A dunántúli vízvidékre	15. ₀ »
A maros-tiszaközi vízvidékre	7. ₈ »
A Duna-Tisza-közbe szorult alföldi vízvidékre . .	3. ₀ »
A maros-tisza-dunaközi vízvidékre	1. ₅ »

De kitetszik ebből egyszersmind az is, hogy Pesty Frigyesnek megyeink vízrajzi osztályozására vonatkozó nyilatkozata, a XIII-ik századot megelőzőt korszakra módosítás nélkül nem alkalmazható. Szerinte különösen Pozsony, Bars,

Nyitra, Komárom, Baranya, Csongrád, Zemplén, Gömör, Fejér, Zala, Veszprém, Tolna megyék ébresztenek figyelmet vízbőségek által.¹⁾ Ha azonban összevetjük e névsorát az általam közlött vízmennyiségi százalékokkal, kiderül, hogy amabban több oly megye neve fordul elő, melyeknek rekonstruálható régi vízviszonyai jelentékeny mérvben mögötte maradnak oly megyéknek, melyeket jeles tudósunk meg sem említ. Veszprém, Tolna, Csongrád, Fejér és Bars megyék ez időszerint tényleg jóval vízszegényebbeknek mutathatók ki, mint a hogy ezt a báni kerületre, Zágráb, Kőrös, Szepes, Belovár, Verőcze, Pozsega, Sáros, Somogy, Hont és Győr megyékre nézve tehetjük.

A vízrajzi topographián kívül kutattam továbbá vizeink *történetét* is. E nélkül kétségkívül csak félig végzett munkát fogtam volna teljesíteni. Egy kiváló német tudós, ki hazai viszonyainkat is igen jól ismeri, mert tüzetesen foglalkozott velők, *Peters* tanár, egyik jeles művében oda nyilatkozik, hogy »a *nagy* folyamoknak hosszú történetök van.«²⁾ Engem pedig vizsgálataim azon állításra jogosítanak fel, hogy hazánkban a *kis* folyóknak is megvan hosszú és érdekes történetök, akár physikai, akár culturális értelemben vegyük a szót. Mert a folyóvizek történetéről szólván, e történet physikai részét meg kell különböztetnünk a culturálistól. A vizeknek gyarapodása, apadása vagy teljes megszűnése, futóirányuk megváltozása és geologiai működésök physikai történetök tárgyát képezik. Ellenben azon kérdések, hogy a vizek mennyiben folytak be a társadalmi élet alakulására és fejlődésére, mennyiben szolgáltak bázisául egy adatokkal bebizonyítható védelmi rendszernek, vagy pedig mennyiben szolgáltak közlekedési pályákul s nemzetgazdasági célokra? — mind e kérdések a vizek történetének culturális részét érintik. Nagyon bajos, sőt mint hiszem, lehetetlen is, hogy az archaeolog vagy történetíró, ki a vizek culturális történetét tervszerűleg kutatja, physikai történetöket teljesen figyelmen kívül hagyhassa. Az adatok, nem kutatva is keze ügyébe kerülnek s vizsgálatai végén azt

¹⁾ *Századok*, I, 69.

²⁾ *Die Donau u. ihr Gebiet*. 35. l.

látja, hogy a vizek physikai történetének egyik-másik homályos szakasza is megvilágosodott előtte. Így jutottam magam is némely oly eredményekre, melyekre akkor, midőn munkához fogtam, nem törekedtem. Vizeink apadása, folyóink vándorlása és geologiai tevékenysége kérdéséhez oly tömérdek positiv adat állott rendelkezésemre, hogy azokat értékesíteni kötelességemnek kellett tartanom. Jelen munkámnak a célja és iránya különben sem kívánták, hogy a physikai kérdéseket illető adatokat teljesen mellőzve vizeinknek csakis cultur-történetére szorítkozzam. A mi pedig ez utóbbit illeti, az felette tanulságos. Ugyanis azon ezerekre menő leletek, melyek hazánkban a kő-, a bronz-, a vaskorszakokból; a római vagy népvándorlási időkből, állami életünk első századaiból napfényre kerültek, minden irott documentumnál megbízhatóbban hirdetik azt, hogy e föld ős-, ó- és középkori lakosságának művelődése folyamvölgyeinkben fogamzott meg, gyarapodott és fejlődött. Őskori összes leleteink háromnegyed részénél is több a *vízmenti*. A legprimitivabb társadalom, melyről semmiféle irott történelem nem szól, léteztének nyomát hazánk azon rögében hagyta reánk, melynek táját vízfolyás eleveníti vagy elevenítette. A praehistorikus tűzpadtelepek, a silex és obsidián eszközök gyártóhelyei, a tumulusok és temetők legnagyobb részt — ha nem kizárólag — mai vagy egykori vizeink szomszédságában találtattak, s azért nézetem szerint merőben tévesztett dolog volt Magyarország azon őstörténelmi térképét, mely a Compte Rendu második kötetéhez van csatolva, a vízhálózatra való minden tekintet nélkül construálni.¹⁾ E vízhálózat képezte másrészt bazisát azon különféle védelmi rendszereknek, melyek a praehistorikus barbárok

¹⁾ Feltűnő, hogy az ősember megelőzőjének, az ős faunának fossilis maradványai hazánkban is legnagyobb részt vizek közelében kerülnek elő. *Ősállatcsontokat* találtak ugyanis a Peták, a Hortobágy, az Olt, a Nyárád, a Nádas, a Kis-Homoród, a Maros, a Seges, az Orosz, a Duna, a Tisza, a Solymos, a Sztrigy, a Czibin, a Feketeügy, a Várvegyő, a Nagy-Székás, a Sebes, az Aranyos, a Nagy-Küküllő, a Morva, némkülönben a Vancsi, Rigmányi, Rüszi, Magyarói, Domaldi, Mártonhegyi, Morgondai, Topai, Ujfalui, Pestesi, Szentpéteri, Nagypoldi, Rákosi, Kis-Enyedi, Egrestői, Kakasfalvai, Haranglábi, Holczmányi, Harasztosi, Örményesi, Kolozsi,

földhányásaiban, a historikus avarok rhingjeiben, a civilizáló rómaiak castrumaiban, a honfoglaló magyarok erődítéseiben oly érdekesen tanulmányozhatók. De maga a honfoglalás története is oly szorosan függ össze vizeinkkel, hogy az ezek figyelembe vétele nélkül tisztán meg sem érthető. Ez okokból tehát mindenütt reflektáltam munkámban vizeink kulturális jelentőségére.

A mi végre munkám *szerkezetét* illeti, a gyakorlati célzt tartottam szemem előtt. Munkám több ezer cikket tartalmazván, legmegfelelőbbnek véltem azt *lexikális* alakban szerkeszteni. Az anyag ekkép legkönnyebben kezelhető, ellenőrizhető és pótolható. E betűrendes anyagbeosztás mellett a kutató leggyorsabban fog célhoz juthatni, akár ha, valamely okiratot olvasva, az abban említett víz iránt kíván felvilágosítást, akár pedig ha egyáltalán tudni óhajtja, vajjon van-e és hol valamely hazai víznek okiratos, krónikás vagy emlékszerű nyoma a XIII-ik század végeig?

Ezek előrebocsátása után bátorodom most már igénytelen munkámat, hazai tudományos közönségünk kegyes jóaka-

Csobánkai, Bogácsi, Bereczki, Benczenci, Batiz-Polyáni, Baróthi, Apátfalvai, Prázsmári, Brulyai, a Budai és egyéb vizek közelében, *jeleül hogy a vastagbőrű nagy kérődzők, a ragadozó húsevők s a fűrgő írómosok vizeitájakat lakták.* E nyomokon járt utóbb az ősember is. *Kő-, csont-, réz-, bronz-, aranyleleteink legnagyobb részét szintén a vizek közelében fordulnak elő.* Nemcsak a jelentős folyók, mint a Duna, Tisza, Maros, Szamos, Ipoly, Körös, Hernád, Olt, Sztrigy, Ikva, Ér, Czuha, Temes, Gyöngyös, Berettyó, Sajó, Eger, Bódva, Bósva, Bodrog, Garam stb. hanem az oly jelentéktelen vízecskék, mint az Aranka, Ostoros, Galga, Tápió stb. is kiváló kulturális jelentőséggel bírnak. Az *ősi tumulusok és temetők* s az ugynevezett *pogányvárak*, vagyis az őstörténeti ember *állandó letelepedettségének* eme monumentális bizonyítékai *nagyon kevés kivétellel ugyancsak a mai vagy az egykori vízfolyások közelében találhatók.* Tumulusok és ősi temetők nevezetesen a Bakonyfolyás, a Balaton, a Bega, a Berettyó, a Blata, a Bócsató, a Bodajki víz, a Bódva, a Borsova, a Böngöd, a Csaholy, az egykori Csesztreg, a Csörnöcz, a Czonczó, a Dudvág, a Duna, az Eger, az Ér, a Fertő, a Galga, a Garam, a Géczi víz, a Gerencs e, a Gyepesér, a Hajagos, a Hernád, a Hortobágy, az Ikva, az Ilosva, az Ipoly, a Kapos, a Kis-Kállóér, a Koósi víz, a Körös, a Kraszna, a Kurcza, illetőleg a Kontrató, a Kuzsaly patak, a Lapincs, a Latorcza, a Lendva, a Lóczi vagy Kaáli víz, a Mádi víz, a Marczal, a Maros, a Mezőcsáthi, a Mezőkeresztési,

ratába s elnézésébe ajánlani. Elismerem ugyan ismételve, hogy e munkának számos hiányai és tévedései lehetnek, de mentségül fog bizonyára az a körülmény szolgálni, hogy a tér, melyen mozogtam, irodalmunknak egy teljesen parlagon hevert tere volt. Az általam összegyűjtött és feldolgozott anyag kilencz tized-része olyan, melyhez semminemű előmunkálatot nem találtam. A méltányos bíráló sem fog tehát mindenben e művel szemben azon fokozódott igényekkel fellépnetni, melyek egyébiránt nagyon is igazoltak oly műveknél, melyek írói a feles számú s jobbnál jobb előmunkálatokban kényelmesen válogathattak. Egyes író különben is képtelen a régi okiratok valamennyi adatát a mai természeti viszonyok alapján tanulmányozni. Sok rokontörekvésnek, sok irányú s igen aprólékos topographiai tanulmánynak kell egyesülnie, hogy egy minden kifogáson fölüli végeredményhez jussunk. De ha vannak művemnek hiányai és tévedései, úgy mégis reményilem másrészt azt, hogy vele, úgy is, a mint van, némi szolgáltatot tehetnek tudományos ügyünknek, nemcsak annyiban, a mennyi-

Mezőkövesdi vizek, a Mosztonya nevű Dunaág, a Nándorvályai víz, a Nera, a Nyitra, az Olt, az Ompoly, az Ostoros, a Pátkai, a Patkányvágási, a Pécsi, a Pereszlényi vizek, a Pinka, a Poprád, a Pölöske, a Privigyei víz, a Rába, a Rábca, a Rákos, a Sajó, a Sárvíz, a Séd, a Selmecz, a Sió, a Sorok, a Spittel, a Stara, a Stara-Vilya, a Százazér, a Szécsényi víz, a Szilvágyi víz, a Szernye, a Szilágy, a Szinva, a Tisza, a Torna, a Turóc, az Ung, a Vaáli víz, a Vág, a Vágduna, a Vasvári víz, a Vérke, a Zagyva, a Zala, a Zsitva s még egyéb vizek mellett kerültek elő. Sőt a tumultusok annyira vízmentiek, hogy egy kitűnő geologunk, Szabó József, *folyóvizek által alkottaknak* véleményezte. (*Budapesti Szemle* 1859. VI, 175—187.) A mi pedig a *pogányvárakat* illeti, ott vannak ezek is a vizek mellett. Egyik az Árva, másik a Balaton, meg mások a Berettyó, a Bobróci víz, a Bódva, a Bögönd, a Csáthi víz, a Darufalvai víz, a Garam, a Gyepesér, a Gyöngyös, a Hernád, az Ilosva, az Ipoly, a Kapos, a Karas, a Kis-Kőrös, a Kórógyér, a Kőrös, a Kraszna, a Kurcza, a Kuzsalypatak, a Latoreza, a Maros, a Nagy-Szalóki, a Palojtai, a Pécsi, a Pereszlényi, a Rajdingi vizek, a Szeklenze, a Szt.-Iványi, a Szt.-Máriai, a Szt.-Mártoni, a Szécsi, a Turiki vizek, a Visnítza, a Zsitva, a Tisza és annak szakadékai mellett. Ingó és ingatlan leleteink, mozgó és szilárd ősi emlékeink tehát kétségtelen módon bizonyítják, hogy az ősi letelepedések hazánk területén szorosan összefüggtek hydrographiai viszonyainkkal. A vízmellékek, a vizek völgyei jelölik nálunk is, úgy mint egyebütt, a kultúra haladásának útjait.

ben több ezer vízrajzi és topographiai tárgy iránt ad pontos idézetek mellett megbízható felvilágosítást, hanem anynyiban is, a mennyiben e mű megjelenése egyes monographusokra nézve talán ösztönül fog szolgálni az ő lokális ismereteik körébe vágó egyes részleteknek bővebb vagy éppen kimerítő megvizsgálására. Ily úton aztán hova-tovább egy oly kritikai-lag kifogástalan anyagra tehetnénk szert, melylyel a bevezetésem elején idézett jeles tudósok óhaját valósíthatnók. Elkészíthetnők tudniillik hazánk történeti korszakainak maradandó becsű hydrographiai térképeit, melyek nélkül maga a történeti kutatás sem lehet mindenben sikeres. Úgy tudom, hogy a Magy. Tud. Akadémia már évek óta tervezi a magyar historiai Atlas elkészítését, melynek hiányát lépten-nyomon érzi a történetirő. Ez Atlas azonban valódi tudományos esemény csak úgy fog lenni, ha készítői szakítanak azon modorral, mely napjainkban még a külföldön is általános. Spruner, Mommsen, Kiepert és mindazok, kik ezek nyomain járnak, mondhatni némely tekintetben ma is ott állanak, a hol a Cluverek és d'Anvillek állottak, mert modoruk az, hogy a fejlett régi topographiai viszonyokat még mindig a mai természeti viszonyok mellett tüntetik fel s nevezetesen az egykori hydrographiai viszonyokat teljesen szem elől tévesztik, mintha ezek soha meg nem változtak volna. Valódi historiai Atlással csakis akkor fogunk bírni, ha azon hazánk természeti viszonyainak alakulása is lehetőleg híven fel lesz tüntetve. Mindenek felett pedig *a kulturális jelentőségű vízrajzi viszonyok* azok, melyekkel az Atlas készítőinek komolyan számolniok kell. Vajha sikerült volna e nehéz és fontos feladatot jelen munkámmal némiképen elősegíteni.

Abaad, *Aban*, *Obad*, *portus*, *rév*, *portus in Ticia ad possessionem Abaad*. Említetik IV. Bélának egy ezen rév jövedelmére vonatkozó 1251.¹⁾ és ugyanazon királynak egy az egri egyház jövedelmeit megerősítő 1261. évi okiratában²⁾, de említi azonkívül Béla király névtelen jegyzője is krónikájában.³⁾ — Tiszai rév *Jász-Nagykun-Szolnok* megyében a tiszai felső járásban fekvő Tisza- vagy Szalók-Abád helységncél.⁴⁾ A Névtelen elbeszélése szerint e révbe temetettett el elevenen a keresztséget felvenni nem akaró Thonuzapa nejével együtt, sz. István idejében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 37. —

²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. I, 296. — ³⁾ *Hist. Hung. de sept. primis Ducibus*. Cap. LVII.

⁴⁾ V. ö. Szabó Károly tudományos jegyzetével a Névtelen magyar fordításában 88. l. ²⁾ jegyzet. — Azonkiv. I. Réső Ensel: *A helynevek magyarázója* 3. l. Jerney is megemlíti, de meg nem határozza. *Magyar Nyelvkincsek Árpádék korából* 1. l. Balássy: *A kemeji főesperesség* című czikkében Knauz és Nagy Iván *Magy. Tud. Értekező-jében* I, 242, 243, 245. Ugyanő Knauz *Magyar Sionjában* is. II, 750—751. Ugyanő: *Az egri egyházmegye alakulása* 25. l. Podhráczky: *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 421—423. II. Pesty: *Az eltűnt régi vármegyék*. I, 119. Czuczor-Fogarasi: *A magyar nyelv szótára*. I, 9.]

Abaligeti víz, lásd *Kutusd*.

Aban rév¹⁾ lásd *Abaad*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 37.]

Abba, *lacus*, *tó*. Említi IV. Bélának Drauch helységet tárgyazó 1264. adománylevele.¹⁾ — *Baranya vármegyében*, a baranyavári járásban fekvő Daróczhoz tartozott.²⁾ Nevét nyilván nem hozhatni az elavult *Aba*, *Oba* = *apa* jelentéssel összeköttetésbe, hanem ép oly önálló elnevezés ez, mint azon helység- és pusztanevek, melyekkel Fejér, Komárom és Szaboles megyékben találkoztunk.³⁾

[¹⁾ Fejér *Cod. Dipl.* IV. III, 190 Wenzel: *Árpádkori Új Okmánytár* VIII 88. — ²⁾ Az okiratban említett Drauch = *Darócz*, *Kopach* és *Kopolch* = *Kopács*, *Loeczho* = *Laskó*. — ³⁾ V. ö. Czuczor-Fogarasi: *A magy. nyelv szótára* I, 8.]

Abel, *piscina*, *halas*. Említi II. Endrének a lébényi apátság megerősítését tárgyazó 1208. évi okirata.¹⁾ — *Moson megyének* mai magyar-óvári járásában, Lébény körül, Lébény és Sz.-Miklós között létezett, most azonban már semmi nyoma. Nyilván személynévből vett elnevezés.

[¹⁾ Fejér *Cod. Dipl.* III. I, 61. s v. ö. *Győri tört. és rég. füzetek* I, 359.]

Ablanczi víz, lásd *Oblanch*.

Abna, *fluvius*, *folyó*. Említi III. Bélának Temes földbirtokát tárgyazó 1183. évi adománylevele.¹⁾ — *Baranya vármegyei folyóvíz*, nyilván az Okur egyik mellékveze.

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* I, 2.]

Abram, *piscina, halas*. Említi III. Bélának a fejevári keresztések birtokait elősoroló és megerősítő 1193. évi okirata. ¹⁾ — *Somogy* megyében, a csurgói járás területén, Csurgó határában létezett halas. ²⁾ Szintén személynévből kölesünzött elnevezés.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 285. Batthyán: *Leges Eccles.* II, 286. Katona: *Hist. Crit.* IV, 410. Schmith: *Agrien. Episcopi* I, 101. Pray: *Priorat. Aurant.* p. 117. Knauz: *Monumenta Eccles. Strig.* I, 143. — ²⁾ Pesty Frigyes (*Századok* I, 70) a Balaton partjára teszi, úgy látszik Zala megyébe, hol Badaacson-Tomaj szomszéd-ságában tényleg egy Ábrahám nevű puszta található, ámbar Csurgó nevű hely és puszta itt nincsen. Hangsúlyoznom kell, hogy az okirat maga nagyon zavaros, de nem szenved kétséget, hogy azt Knauz valamennyinél helyesebben közölte. A régibb közlések szerint: *Juxta mare in Chergou prima incipit a piscina Abram* s ez kétségtől a Balaton melléki Ábrahám puszta mellett bizonyítana, azonban Knauz ez okmányt legújabbán következőleg közli: *Clesna iuxta marc.* S aztán külön kifejezés mellett folytatja: *In Chergou prima incipit a piscina Abram.* Az okirat ezen szövegezése tehát már nem utasít a Balaton partjára s ha a *Clesna* folyó alatt, mikép Pesty is állítja, a *Kanizsa* értetik, világos, hogy az okiratnak régibb közlés szerinti szövegezése Clesna a *parte maris* semminemű értelemmel nem bír, minthogy a Balaton valamint ma, úgy a régi korban sem terjedt egészen Kanizsáig. Ezek alapján tehát azt hiszem, hogy az okiratban előforduló Chergou sem a zala-, sem a fejevár-, sem pedig a tolnamegyei Csurgókra nem vonatkozik, hanem a *somogygyeire*, annál is inkább, mivel az okiratban említett Sorcod, Papa, Sidala neveken az ezen Csurgó vidékén levő *Sor-*

cod helység, *Pápa* puszta s *Zsallá* folyóág neveire vélek ismerhetni.]

Achaga, *piscatura, halászó*. Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1261. évi bizonyító levele. ¹⁾ — E halászó Komárom megyében, a csalóközi járásban fekvő Ekel vagy Szakállas birtokokhoz tartozott.

[¹⁾ Wenzel: *Árpád-kori Új Okm.* XI, 514.]

Achyn, *aqua, víz*. Említi János zágrábi püspöknek István comes számára kiállított adománylevele 1293-ból. ¹⁾ — Verőce megyében Szlavonországban, a verőcei járásban, Vaska közelében, a Berzenze mellékfolyója, melybe szakad.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Historic. Eppat. Zagr.* I, 232. Fejér: *Cod. Dipl.* VI, I, 259.]

Ácsi római fürdő. Fenmaradtak ezen Komárom megyei római hypocaustumnak falazott maradványai az ácsi szőlőkben. ¹⁾

[¹⁾ Römer: *Műrégészeti Kalauz* I, 90.]

Adamvezy, *Ádámvíze*. Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó bizonyító levele 1261-ből. ¹⁾ — Komárom megyében, a Csalóközben, Szakállas birtok területén, a Dudvág, illetőleg a Vág-Duna mentén. ²⁾ Személynévből vett elnevezés.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* XI, 514. —

²⁾ Az okiratban említett sub Dudrag alatt nyilván sub Duduag = *Dudvág* értendő. Később alkalmunk lesz kimutatni, hogy a Vág-Duna okiratilag is igen sokszor Dudvág néven szerepel.]

Ad Aquas ¹⁾ lásd *Aqua e*.

[¹⁾ *Tabula Peutingeriana*.]

Adulnak, *fluvius, folyó*. Említi a zágrábi káptalannak bizonyos egyezsé-

get tárgyazó 1278. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Horvátországban, a báni kerületben, a Dolnaki viz a Glina jobboldali vízkörnyékében. Az okiratban említett Toplica = Topusko, Mayay = Maja, Brochina = Bruchina.*

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Hist. Eppat. Zagr.* I, 191.]

Ag, palus, tó. Említi IV. Bélának bizonyos részjóságot tárgyazó 1268. évi engedélyező oklevele. ¹⁾ — *Pozsony megyében, a Csalóközben, az alsó-csalóközi járásban, valamelyik Patony határában. Összefüggésben állott Lapsar nevű tóvízzel.* ²⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* III, 179.

²⁾ Az okirat szerint *palus ag adiungitur paludi lapsar.* Az okiratban említett Potun = *Patony.*]

Agagus. Említi V. Istvánnak Patos földbirtokát megerősítő 1272. évi okirata. ¹⁾ — *Győr megyében, a Csalóközben, nem egyéb, a Csiliz folyónak Agagus villánál használatban volt másik nevénél.* ²⁾ Nyilván *Agyagos*-nak ejtendő.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 381. — ²⁾ *Ipsa Chylch* — mondja az okirat — *ibi vocatur Agagus.*]

Agarfoka, piscatura, halászó. Említi IV. Lászlónak Tamás comes számára kiállított 1285. évi okirata. ¹⁾ — *Toron-tól megyében, Agar nevű földnek egyik vízere.*

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IX, 420.]

Agartha, piscatura, halászó. Mint *Agar tavát* említi IV. Lászlónak Tamás comes számára kiállított 1285. évi okirata ¹⁾, mint *piscatura in terra Agar* pedig előfordul IV. Bélának bizonyos birtokosztást tárgyazó s azt helybenha-

gyó 1256. évi oklevelében. ²⁾ — *Toron-tól megyében, Agar nevű föld egy halastava, mely vizét nyilván az imént említett Agarfoka által nyerte.*

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IX, 420. — ²⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 429.]

Agcu ¹⁾ lásd A g t u.

[¹⁾ Knauz: *Mon. Eccles. Strig.* I, 557. not. 3.]

Agduna, Ágduna. Említi II. Endrének Pócs nádor számára kiállított 1210. évi adománylevele. ¹⁾ — Wenzelnél mint *Agduna*, Fejérnél mint *Ágduna* kerül elő, s azért az a kérdés támad, vajjon Ag = Öreg-Duna, vagy Ág = *Dunaág* értendő alatta? Minthogy az okiratban Novák birtok kerül elő ²⁾, kétségtelen, hogy a mosonmegyei Novák-pusztá értendő, mely a mosoni Dunaág balfelén fekszik s ennél fogva az okiratban a *mosoni Dunaágról* s nem az odább fekvő Öreg- vagy Ag-Dunáról van szó. Jerney is ekkép magyarázza ezt. ³⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VI, 342. Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 473. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Humorou-potok.* — ³⁾ *Magy. Nyelvtudományok* Árp. korsz. 2. l.]

Ágduna ¹⁾ lásd A g d u n a.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 473.]

Agria ¹⁾ lásd heves-borsod megyei Egur.

[¹⁾ Fejér V. II, 305.]

Agto ¹⁾ lásd A g t o u.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* II. 244. Bartal: *Commentarior. libri XV*, T. II. p. XVIII. XIX.]

Agton ¹⁾ lásd A g t o u.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* II, 207.]

Agtou, Agton, Agto, stagnum, mocsár,

Említi Dénes nádornak egy csalóközi földet tárgyazó 1248-¹⁾ és Roland nádornak bizonyos határpert elintéző 1253-ik évi okirata.²⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben valamelyik Karsa táján. Jerney *Ág-tó*-nak ejti.³⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* II, 207. Bartal: *Commentarior Libr.* XV. T. II. p. XII. — ²⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* II, 244. Bartal i. m. T. II, pp. XVIII. XIX. — ³⁾ *Magy. Nyelvkincsek.* 2. 1. — Az okirat topographiájára nézve l. *Barch.*]

Agtu, *Agtw, Agcu, locus, határhely.* Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele.¹⁾ — Az előbbtől különböző tóvíz, mert ez *Komárom* megyében, a Csalóközben, Füss határában keresendő.²⁾ Egy 1383-ik évi okiratban *Agtw.* Ulászló király átiratában *Agcu*-nak iratik.³⁾ Jerney *Ág-tó*-nek ejti.⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 452. Knauz: *Mon. Eccles. Strig.* I, 557. — ²⁾ Az okirat ide vonatkozó topographiájára nézve l. *Babana.* — ³⁾ Lásd Knauz-nál: *Mon. Eccles. Strig.* I, 557. ³⁾ jegyz. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvkincsek.* 2. 1.]

Agtw ¹⁾ lásd **Agtu.**

[¹⁾ Knauz: *Mon. Eccles. Strig.* I, 557. not. 3.]

Ahurpataka, *Akarpataka?* Említve sz. Istvánnak a zalavári apátság számára kiállított 1024. (?) évi okiratában. — Az okiratban a majorokhoz és praediumokhoz számíttatik, de a név nyilván egy Balaton környéki hasonhangzású vízcértlől keletkezett. Jerney minden magyarázat nélkül közli, mint helynevet.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 310. Katona: *Hist. Crit.* I, 313. Fuxhoffer-Czinár: *Monasteriologia* I, 189. — ²⁾ *Magyar Nyelvkincsek* 2. 1.]

Ahzeien-Potoka, *Ahzejen-Potoka, Ahzenjenpotoka.* Említi a vácsi káptalan-nak bizonyos birtokcserére vonatkozó 1300-ik évi okirata.¹⁾ — Az okirattól csak az tűnik ki, hogy e víz az *esztergomi egyházmegye* területén létezett. Azonos-e az utóbb említendő Ahzunveyze-vel? *el dönteni nem tudom*, de valószínűnek tartom, hogy jelentése megfelel az Asszony nevének, annyiaval is inkább, mivel találkozik a halotti beszédben előforduló *achszin, achscin* = *asszony*²⁾ névvel.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 281. U. o. VII. V, 563. — ²⁾ Lásd Sajnovics János: *Demonstratio idioma ungarorum et lapponum idem esse.* Nagyszomb. — Koller: *Hist. Eppat. Qing.* I, 414. — Révai Miklós: *Antiqu. Literatur. Hung.* vol. I. — *Régi magy. nyelvemlékek*, akad. kiad. I. k. — Toldy Ferencz: *A magy. nemz. irod. tört.* 1862. I, 96. l. 20. vers. Azonkiv. v. ö. Czuczor-Fogarasi-val: *A magyar nyelv szótára* I, 202.]

Ahzejen-Potoka ¹⁾ l. **Ahzeien-Potoka.**

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 281.]

Ahzenjen-potoka lásd **Ahzeien-Potoka.**

Ahzunveyze. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1260. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Halaszviz *Komárom* megyében, a Vág-Duna mentén, hol a csalóközi járásban fekvő P. Bálvány-Szakállashoz tartozott. Úgy látszik *Asszony-víz*-nek ejtendő²⁾, a mely név után hazánkban számos helység is el lett nevezve.³⁾

[¹⁾ *Haz. Okmánytár* VI., 102. — ²⁾ Az okirat topográfiájára nézve l. *Fecsz.* — ³⁾ Czuczor-Fogarasi: *A magy. nyelv szótára.* I, 202.]

Akarpataka¹⁾ lásd A h u r p a t a k a .

[¹⁾ Fuxhoffer-Czinár: *Monasteriologia* I, 189.]

Akusnere. Említi IV. Bélának a nyúl-szigeti apáczák számára kiállított 1259. évi okirata. ¹⁾ — Vízet gyanítok alatta s ebben megerősít az okirat e kifejezése: Terra Vkurd vocata *iuxta Akusnere*. Wenzel *Akosnjire*-nek ejti.

[¹⁾ Wenzel: *Árp Uj Okm.* XI, 459.]

Alamaspotaka, fluvius, folyó. Említi a keresztesek esztergomi conventjének bizonyos egyezkedésre vonatkozó 1295. évi bizonyító levele. ¹⁾ — *Nógrád* megyében, ennek a Dunával határos délnyugati szögében. E folyó elválasztotta a Kovácsi nevű földet a zebegényi monostortól. Kovácsi nevű hely a mai Nógrád területén nem létezik ²⁾, de Zebegény feltalálható Hont megye délnyugati szögében, a monticulus lapidosus *Kuesheg* uulgariter nuncupatus pedig ma is *Köveshegy* néven ismeretes Zebegénytől éjszakra. ³⁾ Azt hiszem, itt csak is a *Zebegényi* patak érthető, mely a Köves-hegy alján folyva, Zebegénynél ömlik a Dunába.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* X, 207. Knauz: *Magy. Sion* III. 861. Knauz: *Cod. Strig.* II, 211. — ²⁾ Az okiratban csakis mint *terra* jelöltetik, tehát nem is volt helység. Valamikép össze nem zavarandó azon Kovácsival, mely Esztergomban, Esztergom délkeleti völgyében feküdt, de azóta szintén eltűnt. (Lásd Csáka: *Adalék Esztergom XIII. századi helyiratahoz* a *Magy. Sion*-ban V, 343 — 547.) — ³⁾ A táborkari nagy térképen mint *Köveshegy* van megjelölve. (*Speciálkarte. Sect. F. 6.*)]

Alba, piscina, halas. Említi sz. Istvánnak a zalai apátság 1019. évi ala-

pító oklevelében. ¹⁾ — Ezen halas Pogrod vagy Pograd nevű villához tartozott *Zala* megyében. Itt manap ily nevű helység nem létezik, de az okiratban említett Szalavár, Devecser-pusztá, Hídvég, Keszthely, Egregy, Mand-pusztá, Pácsa, Kustyán, Szöllös, Merenye, Gelse, Igricze, Csány stb. manap is fennlevő helységek jól tájékoztatnak az iránt, hogy a kérdésben forgó halas Zala megye melyik táján keresendő. Az Alba csak latnra fordított neve a *Fehértó*-nak.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 306. Kollár: *Hist. dipl. jur. Patr.* p. 84. Koller: *Hist. Eppat. Quinqueeccles.* I, 81. Katona: *Hist. Crit.* I, 247. Pray: *Annales Regn. Hung.* I, 29. Piter: *Vita S. Gunth.* p. 162. Fuxhoffer-Czinár: *Monasteriologia* I, 189. Knauz: *Monum. Eccl. Strig.* I, 41.]

Albe regis palus. Említi a XII. századbeli lengyel krónikás. ¹⁾ Hogy alatta a *székesfejérvári tó* értendő, kétségtelen ²⁾, de a lengyel compiler, kinek műve képtelenségekkel teljes, mint sok egyebet, úgy ezen tó nevét is rosszúl értelmezi, mert szerinte nevét a Pest körül elesett Aba királytól kapta, s így Székesfejérvár latin Alba regis nevét összezavarta Aba király nevével. ³⁾ Hogy Székesfehérvárt két nagy tóvíz környezi, az *Ingovány* és a *Sóstó*, ismeretes dolog. ⁴⁾ A Sóstónak egy része most is megvan ⁵⁾ s kezdettől fogva Székesfejérvár hadászati jelentőségének egyik kiváló részét képezte. Az ingoványos környéket már a rómaiak vették igénybe, kiknek itt *Herculia* nevű virágzó telepjük volt. ⁶⁾ Rajta vezetett át a római hadút Brigetium — s illetőleg Aquincum-ból jöve s Sopianae-nak tartva. ⁷⁾ A honfoglalás után pedig

épenséggel fő- és székhelyévé vált az országnak.⁸⁾

[¹⁾ *Cronica Hungarorum* cap. XIII. Endlichernél: *Rer. Hung. Mon. Arpad.* p. 80. Bielovskinal: *Mon. Pol. Hist.* I, 485 — 515. *Századokban* II, 481. — ²⁾ Lásd Szabó Károlyt: *Igaz-e, hogy a kárpátalji felföldet nem Árpád, hanem Sz. István foglalta el?* Megjelent a *Századokban*. II. 481. — ³⁾ V. ö. ezzel a fejérmegyei *Névtelen mocsártavak* alatt mondottakat. — ⁴⁾ Lásd Istvánfit: *Historia*. Lib I. Lib. XV. p. 165. Stellát: *De Turcarum in Regno Hung. successibus*. Epist. III. Schwandt- nernél: *Script. Rer. Hung.* II, 280. Prayt: *Annal. Regn. Hung.* II. p. 319 — ⁵⁾ Szvorényi: *Székes-Fejérvár* Toldy *Uj Magy. Muzéumban*. I. f. I. k. 410. — ⁶⁾ Meghatározása körül sok tévedés történt. Lazius (*Comment. reipubl. Rom. Lib. XII. sec. 2. cap. 16. p. 35.*), Mannert (*Geogr. d. Griech. u. Röm.* III, 681) *Cimbriana*- val, Bonbardi (*Tud. Gyűjt.* 1818. VII. 35) *Antianaval*, Moro (*Tud. Gyűjt.* 1818. VI, 35) *pannoniai Caesareaval*, Ortelius (*Thesaurus Geographiae Antiquae*) *Mogentiana*-val azonosították. Ellenben Fejér (*Tud. Gyűjt.* 1818. VI, 35. 1840. III, 93.), Schoenvisner (*Antiquitatum Sabari- ens.* p. 40.) és Szvorényi (*Uj Magy. Muz.* I. f. I. k. 407 — 408. II.) *Florianara* ma- gyarították, mi azonban szintén helytelen. *Florianae* a mai Csákvárnak felelt meg, hol a budai és az ó-szőnyi hadutak keresztettk egymást. A mai Székesfejér- vár helyén *Herculia* feküdt. (MommSEN: *Corp. Inscript. Lat.* I, 432. és a kötethez csatolt térkép Tab. IV. RöMER: *Panno- nia térképe* in *Act. Nov. Mus. Nat.*) — ⁷⁾ L. MommSEN és RöMER imént idézett tér- képei. — ⁸⁾ Történetét lásd az *Uj Magy. Muzéum* i. h. Szvorényitől. Azonkívül Henszlmann: *A székesfejérvári ásatások eredménye*. 1864. Palugyait: *Városok leírása*. (*Magyarorsz. legújabb leírása* II. I, 91 s. kk. II.)]

Albertföld melletti kút, *puteus iuxta terram Alberti*. Említi Achilles pécsi püspöknek az yruigi egyházbirtok határ- járását tárgyzó 1252. évi okiratában.¹⁾ — E kút alkalmasint Tolna megyében, valamelyik Ireg határában keresendő, s mint olyan adat is érdekes, melyből ki- tetszik, hogy e keresztnév a XIII. szá- zadban nálunk már sűrűbb használat- ban lehetett.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 160. *Hazai Oklevéltár* 25. I.]

Alcalpotok, *lacus, tó*. Említi a nagyvá- radi káptalannak Feketepatak birtoklását tárgyzó 1295. évi bizonyító oklevelé.¹⁾ — *Ugocsa* megyének tiszáninneni járá- sában, a mai Feketepatak és Verbőcz kör- nyékén. Hogy itt tulajdonképeni folyó- vízről van szó, nemcsak annak neve, hanem maga az okirat is bizonyítja, mert e szerint Alcalpotok a Verbőcz folyóba szakad.²⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* V, 136. —

²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Batnaka*.

Ald¹⁾ lásd *Aluta*.

[¹⁾ Fejér III. I, 423.]

Aldocut, *Alsocut*. Említi III. Bélának a fejérvári keresztetek birtokait előso- roló és megerősítő okirata 1193-ból.¹⁾ — *Fejér* megyében, a vaáli járásban, Zamor pusztai falu táján.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 286. Bat- thyán: *Leges Escles.* II, 286. Katona: *Hist. Crit.* IV, 410. Pray: *Prior. Aur.* p. 117. Schmitt: *Agr. Eppi.* I, 101. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 144. Jerney: *Magy. Nyelvek.* 4. l. — ²⁾ A pontos topogra- phiát l. feltüntetve Réső Enselnél: *A hely- nevek magyarázója* 76 — 77. II. Az okira- tot legpontosabban Knauz közli, kinél e kút mint *Aldocut* fordul elő.

Aldokuth, *Aldoucuth*, *Aldoukut*, *Also-kut*, *fossa*, *árok*. Említi több okirat, nevezetesen II. Endrének a pannonhalmi apátság régi birtokait újból megerősítő 1213. évi okirata ¹⁾; Gertrud királynénak és segédbiráinak Urias apát számára kiállított 1214. évi ítéletlevele ²⁾; IV. Bélának a pannonhalmi apátság jogait tartalmazó 1260. évi nagy privilegiuma ³⁾ és IV. Bélának Deáki birtokot a pannonhalmi apátság számára megerősítő 1268. évi okirata. ⁴⁾ — *Pozsony* megyében, a külső járásban, a Holtvág környékén s így nem azonos az előbbivel. Nem volt kút, hanem vízlevezetésre szolgáló árok, *fossa*, mely Deákitól éjszaknyugatra, a Dudvág jobb partján fekvő Kosút helység mellett húzódott el. ⁵⁾ Jerney téves magyarázata szerint határkút volt Nyitra megyében. ⁶⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* VI, 364. — ²⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* I, 135. — ³⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* XI, 474. — ⁴⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 460. — ⁵⁾ II. Bélának egy 1138. évi okiratában *Qusout villa* említették (Knausz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 99.) s így nyilván a fenn elősorolt oklevelekben előforduló Kuhovath, Kusatid, Cusoud, Kusoud nevű hely = *Kosúttal*. — ⁶⁾ *Magy. Nyelvkincsek.* 3. 1.]

Aldoucuth ¹⁾ lásd **Aldokuth** Pozsony megyében.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* I, 135.]

Aldoukuth ¹⁾ lásd **Aldokuth** Pozsony megyében.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* VI, 364.]

Alexandri piscatura, *Sándor halászója*. Említve van a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyzó 1261. évi bizonyító oklevelében. ¹⁾ — *Komárom*

megyében, a Csalóközben, Ekel vagy Szakállas birtokok területén.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* XI, 514.]

Algyógyi római vízvezeték. *Hunyad* megyében. Nyomairól említést tesz Vass. ¹⁾

[¹⁾ *Erdély a rómaiak alatt* 156. 1.]

Allosceghatya, *Allozeghachtya*, *Allosceghatya*, *locus*, *határhely*. Előkerül IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevelében. ¹⁾ — Vízhely *Komárom* megyében a Vág-Dunán túli részen, melyet az okirat Dudvágnak nevez. Egy XVI. századbéli okiratból megtudhatjuk, hogy zegy = sarkantyú, gát, töltés a vízben, ²⁾ s azért nem tévedünk, ha az itt szóban levő határhely alatt víz helyt értünk. Jerney *Alsó-Szeghátja*-nak ejti, de nyilván inkább *Álló-Szeg-hátja*-nak mondanó.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 448. Knausz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 554. Jerney: *Magy. Nyelvkincsek.* 15. 1. Az Allozeghachtya ezen okirat 1383-ik évi átiratában fordúl elő. — ²⁾ Lukács galgóczi porkoláb Turzó Erzsébetnek egyebek között ezeket írta 1558-ban: Wolt nagysagtoknak Seredy vrammal valamý Dwna zakadek wyze, kyn Bathory wram Seredy vrammal zegyett chynaltattott... es ott az zegyen fogtanak tyzenkett ryzatt. (Szalay Ágoston: *Négyszáz magyar levél a XVI. századból.* 295. 1.)]

Allozeg, *piscatura*, *halászó*. Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyzó 1261. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — E halászó hely *Komárom* megyében, a Csalóközben, Ekel vagy Szakállas birtokok területén létezett.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* XI, 514.]

Allozeghachtya ¹⁾ lásd **Allosceghatya**.

[¹] Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I. 554. nota 3.]

Alma, *Almas, Olma, aqua, rivulus, rivus, fluvius, viz. csermely, patak, folyó.* Előkerül több rendbeli okiratban, nevezetesen Sz. Istvánnak a pécsi egyházmegye határait kijelölő 1009. évi ¹⁾; Sz. Istvánnak a pécsváradi apátság számára kiállított 1015. évi ²⁾; a pécsi káptalannak Basal birtokot tárgyzató 1217. évi ³⁾; II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi ⁴⁾; II. Endrének a pécsi egyház birtokait előszámláló és megerősítő 1235. évi ⁵⁾; a székesfejevári káptalannak Nyrokol nevű helység eladására és határaitra vonatkozó 1256. év körüli ⁶⁾ és a pécsi káptalannak bizonyos határszabályozást tárgyzató 1275. évi okiratában. ⁷⁾ — Ez az Almás vize Csebény és Hertelend mellett ered, *Somogy és Baranya* megyék földjét érinti s Okorágnál szakad az egyesült Okor-Gyöngyösbe. II. Endrének idézett 1235. évi okiratában ugyan mint a Dravába ömlő víz említetik, de e miatt nem külön Almás vizül veendő, miután tudva levő dolog, hogy az Okor Monosokornál több ágra szakadva, azok külön nevek alatt a Dráva erdős síkságán délkeleti irányban tova csavarognak. Egy ily ág *Almás* néven is ismeretes. ⁸⁾ Az Almás név magyar eredetiségéről lásd Hunfalvyt. ⁹⁾ Czuczor-Fogarasiival szemben pedig megjegyezzük, hogy e nevet nemcsak mezővárosok, faluk és puszták ¹⁰⁾, hanem folyó és álló vizek elnevezéseire is sűrűn alkalmazták kezdetül fogva.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* I, 292. Koller:

Hist. Eppat. Quingueeccl. I, 62—72. Inhoff: *Annales Eccl.* p. 290. Timon: *Imago Novae Hung.* C. VIII. pp. 59—60. Bonbardi: *Topogr. M. Reg. Hung.* Lib. III. c. 14. Károlyi: *Specul. Eccl. Jaur.* p. 37. Stilling: *Comm. in vitam S. Steph. Regis.* n. 260. Kollár: *Hist. dipl. jur. Patr. R. Hung.* Lib. II. c. 2. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 3. 1. Podhráczky: *Béla k. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 244. lap.—²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 299. Koller: *Hist. Eppat. Quingueeccl.* I, 80. Katona: *Hist. Crit.* I, 201. Péterffy: *Concil. sacra.* I, 4. Kollar: *Hist. Dipl. jur.* pag. 82. Batthyán: *Leges Eccl.* I, 375.—³⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 153.—⁴⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 229.—⁵⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 423. Koller: *Hist. Eppat. Quingueeccl.* II, 86.—⁶⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 277.—⁷⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XII, 161.—⁸⁾ L. Hunfalvy: *A magy. birod. természeti viszonyainak leírása.* III, 249. V. ö. azonkívül baranyamegyei *Vrman és Zopurca.* — ⁹⁾ *Ethnographie von Ung.* 248. l. És v. ö. a kolozsmegye. *Almus* alatt mondottakat. — ¹⁰⁾ *A magyi nyelv szótára.* I, 131.]

Almady, folyóvíz. Említi egy 1093. évi okirat. ¹⁾

[¹] Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 3. 1.]

Almakuth, forrás. Említi Dénes nádornak bizonyos birtoküggyre vonatkozó 1236. ¹⁾ és Miklós királyi étekfogónak a veszprémi püspök számára kiállított 1255. évi ítéletlevele. ²⁾ — Itt nyilván egy, *Zala* megyének, szántói járásában levő forrásról van szó, melyből az *almakuti csermely* (l. ezt) származott. Almakút nevű hely Zalamegyében ma nem létezik.

[¹] Haz. Okm. VI, 33. — ²⁾ Haz. Okm. V, 28.]

Almakuth, *riculus de Almakuth.* Em-

líti Dénes nádornak bizonyos birtok-

ügyre vonatkozó 1236. évi ¹⁾ és Miklós kir. étekfogónak a veszprémi püspök számára kiállított 1255. évi ítélőlevele ²⁾ — E helyt Zala megyének egy vizéről van szó, mely Icroso nevű vízbe szakad, manap azonban e néven ismeretlen. Az okiratok topographiájára támaszkodva, mondhatjuk, hogy e víz Zalamegyének mai szántói járásában folyt s kétségkívül a Hévvíznek valamely mellékveze, talán maga a Szántói víz. ³⁾

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 33. — ²⁾ *Haz. Okm.* V, 28. — V. ö. zalai *Egereg.*]

Almas lásd **Alma**.

Almas, *fluvius, folyó*. Említi Bertalan szepesi prépost egyik 1284. évi oklevél-törödéke. ¹⁾ — Itt valószínűleg Szepes megyének, löcsei járásában fekvő Almás (Jablonow, Apfelsdorf) mellett folyó vízről van szó.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 273.]

Almas, *fluvius, folyó*. Említi V. Istvánnak Tereszténye földet tárgyazó 1272. évi adománylevele. ¹⁾ — Az okiratban említett helynevek ²⁾ és vízfolyások után ítélve, ezen Almás folyó okvetlenül Torna megyének Gömörrel határos területén nyomozandó, nem pedig a Torna-megyei felső járásban fekvő Almás vidékén, s így itt a Bódvának nem a Torna, hanem valószínűleg a Jósa által közvetített mellékvizéről van szó.

[¹⁾ *Zichy-Codex*. I, 31. — ²⁾ Terestene = *Teresztene* (Torna megye, alsó járás), Kalnou = *Kanó*, Kucheu = *Kecső*, Telekus = *Felső-Telekes*, Erdou = *Ardó*. Az okirat topographiájára nézve egyébiránt lásd *Farkaspotoka* és *Koyacha*.]

— **Almáspatak** Kolozs megyében, lásd **Almu s**.

Almási csermely, *rivulus ville Almás*. Említi IV. Bélának a sághi monostor számára kiállított 1265. évi okirata. ¹⁾ — Az ez okiratban említett Almás alatt a *hont-megyei*, báti járásban levő A.- és F.-Almás értetik, következőleg az almási csermely vagy a *Szeklenczére* másképp *Dobrára* vonatkozik, mely az említett két Almás között folyik, vagy a Szeklenczének valamely mellékvizére. ²⁾ ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 279. —

²⁾ Az okiratban említett villa Zeleus = *Garam-Szöllős* Bars megyében, a lévai járásban. A Mons Citug alatt nyilván a *Szilna-hegy* értetik Hont megye báti járásában. Az okirat többi topographiájára nézve lásd *Cheyd*, *Corpona*, *Kurtus*, *Selnuche*. — ³⁾ V. ö. *Compa* és *Scithnice*.]

Almus, *fluvius, folyó*. Névtelenül föl van tüntetve a III-ik vagy IV. századbeli peutingeri térképen, ¹⁾ megnevezetlen pedig előkerül Béla király anonymus jegyzőjének könyvében. ²⁾ — *Kolozs* és *Szilágy* megyében, a Kávás-havas, Ördög-János, Fronte-Germinuluj s egyéb hegyek éjszaki oldalán eredő csermelyek egyesüléséből támadó s Örmezőnél a Szamosba balfelől szakadó *Almás*. ³⁾ Jerney ⁴⁾ és Podhráczky tévesen Hunyad megyébe helyezik. ⁵⁾ Hogy a peutingeri térkép megnevezetlen vízfolyása ez Almásra vonatkozik, az nem szenved kétséget. ⁶⁾ Előkerül az ugyanis Optatiana és Largiana közt. Optatianát Mommsen *Magyar-Gorbóra*, Largiánát ellenben *Zutorra* magyarázza, ⁷⁾ de Torma ez elhelyezésen számításba veendő okoknál fogva némi módosítást tett, Optatianát *Zutorhoz*, Largiánát *Magyar-Egreggy*-hez hatá-

rozván.⁸⁾ A zutori castrumot érinti tetteleg az Almás vize. Itt lépi át a Napocáról = Kolozsvárról jövő római hadút az Almást, Largianának s Porolissumnak haladva s itt olvad be vele ama másik hadút, mely Resculum = Sebesváralja felől délnyugati irányból Optatianának tartott. Ez okoknál fogva Vass József teljességgel alaptalanul magyarázza a peutingeri térkép kérdésben levő vízfolyását a *Görgényre*, miután nyilván Mannertet követve⁹⁾ Optatianát egészen eltévesztetten *Gernyeszegré*, Largianát pedig *Szász-Rége*re magyarázza.¹⁰⁾ Hogy végül e folyónak mai neve magyar eredetű, azt Hunfalvy is kiemeli,¹¹⁾ de Podhráczky nyilván túlsap a határon, midőn az Almást *Ormos*-ból, a vizekre gondviselő angyal nevéből képes kirabuliztikázni.¹²⁾ Nézetem szerint e név, jelentő értelmű gyökkel bírván, úgy alakult az almából, mint Vadas a vad-, Halas a hal-, Méhes a méh-, Eperjes az eper-, Verebes a veréb-, Szénás a széna szavakból. Partjait almafák környezték, úgy mint a Körtvélyes vizeket körtvéfák, a Gesztenyepatakokat gesztenyefák s így tovább.

[¹⁾ Kiadásait lásd *Apo* alatt. — ²⁾ *Hist. Hung. de sept. primis ducib.* cap. XXVI. XXVII. — ³⁾ L. Szabó K. tud. jegyzetét a Névtelen magyar fordításában, *Magyarorsz. történetének forrásai*. I. k. I. füz. 38. l. 1. jegyz. — ⁴⁾ *Magy. Nyelv-lincsek*. 3. l. — ⁵⁾ *Béla kir. névt. jegyz. idejékora és hitelessége* 244. l. — ⁶⁾ Gooss: *Studien zur Geogr. u. Gesch. d. traj. Dac.* p. 20. — ⁷⁾ *Corp. Inscript. Lat.* Vol. III. P. I. 168. l. VI. VII. sz. és a *Corpushoz* csatolt térképen. Tab. II. — ⁸⁾ *A Limes Dacicus felső része* 120. l. és az c mun-

kához csatolt térképen. Korábban Torma Optatianát Alsó-Kosályhoz s Kapjonhoz, Largianát pedig Alsó-Illosvához tette. (*Az erdélyi múzeum-egylet Évk.* I. 29—30. 38—39. ll.) E nézetét mindazonáltal 1864-ben visszavonta, Optatianát Zutorhoz, Largianát Vármezőhöz helyezvén. (*Adalék éjszak-nyugoti Dácia föld- és helyíratához* 32. l.) Harmadszor is változtatta részben nézetét, Largianát Magy.-Egrefyhez tevén. — ⁹⁾ *Geogr. d. Griech. u. Röm.* 204—206. — ¹⁰⁾ *Erdély a rómaiak atatt* 18. l. — ¹¹⁾ *Ethnogr. von Ung.* 248. l. — ¹²⁾ *Béla kir. névt. jegyz. idejékora és hitelessége* 244. l.]

Almustoua, Almástava. Említi II. Endrének bizonyos határjárást illető 1233. évi bizonyító oklevelében.¹⁾ — Ezen tőviz *Veszprém* megyében, a veszprémi járásban levő Csepel helység határában létezett.

[¹⁾ *Hazai Okmánytár*. IV, 16.]

Al oan, stagnum, tó. Előkerül Roland nádornak bizonyos határpert elintéző 1253. évi okiratában.¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, a mai Karcás határában létezett álló víz.

[¹⁾ Bartal: *Commentarior libri XV*, T, II p. XIX. Wenzel: *Árp. Új Okm.* II. 244.]

Αλούτα ¹⁾ lásd *Aluta*.

[¹⁾ Ptolemaeus: *Geographia* Lib. III. c. 7.]

Alpar terrae piscinae, stagna terrae
Olpar, Alpári halastavak és álló vizek. Említik ezen halasokat I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapító levele¹⁾; II. Istvánnak ezen alapítványt megerősítő 1124. évi²⁾ és IV. Bélának a nyúlzigeti apácák számára kiállított 1266. évi birtok megerősítő okirata.³⁾ — Ezen halastavak

az egykor igen jelentékeny Kis-Alpár puszta területén léteztek *Pest-Pilis-Solt* megyében.⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 435. Hornyik: *Kecskemét város története.* I, 195. Knauz: *Monum. Eccl. Strig.* I, 57. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 75. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV, III, 319. — ⁴⁾ V. ö. Hornyik i. m. Azonkiv. I. *Egres, Feirtou, Halastou, Horgas, Hosiouer, Kektou, Kerektou, Kustiza és Sokord.*]

Alpar maioris aqua, *nagyobbik alpári víz*. Említi két okmány, egyik I. Gézinak a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapító levele¹⁾, másik II. Istvánnak ezen alapítványt megerősítő 1124. évi diplomája.²⁾ — Nem az abaujmezei Alpár, hanem *Pest-Pilis-Solt* megye kecskeméti alsó járása területén keresendő e víz, hol Félégyházától és Csongrádtól éjszakra találjuk Alpár falvát. Ezen okiratokban *Nagyobbik Alpár*-nak neveztetik, nyilván megkülönböztetésül Kis-Alpártól, mely ugyancsak Pest-Pilis-Solt megyében, az előbbtől valamivel éjszakra, Kecskemétől keletre fekszik s Puszta-Felső-Alpárnak neveztetik. Az okiratokban említett *alpári víz* a Nagyobbik Alpárra vonatkozik s nyilván a Tiszának egyik ága lehetett. A mit Réső Ensel Alpár etymológiájára nézve mond³⁾, mintha »alsóbbrendű erődöt jelentene«, minden kritikai komolyabb alapot nélkülöz.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 434. Hornyik: *Kecskemét város tört.* I, 194. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 57. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 75. — ³⁾ A helynevek magyarázója 45. l.]

Alpári révek, lásd pestpilismegyei *Vadum*.

Alpis, *folyó*. Említi a történetírás atyja, Herodot.¹⁾ — Hogy hol keresendő e folyó, az iránt nagyon nehéz biztos kritikai alpra szert tenni. Többen hazánk területén keresik. Így Seivert a *Tiszára* vonatkoztatja²⁾, Gebhardi azonképen³⁾ s általa átment e nézet a Guthrie- és Gray-féle nagy világtörténelemben is.⁴⁾ Hunfalvy lehetségesnek tartja, hogy a *Kulpára* vonatkozik.⁵⁾ Ellenben Bähr az Inn folyóra magyarázza.⁶⁾

[¹⁾ IV, 49. — ²⁾ *Comment.* p. 11. —

³⁾ *Gesch. des Reichs Hungarn.* I, 84. —

⁴⁾ *Allgem. Weltgesch.* XV, I, 84. — ⁵⁾

Ethnographie v. Ung. 41. l. — ⁶⁾ Herodot stuttgarti 1859. évi német kiadásához csatolt jegyzeteiben. IV. köt. 54. l.]

Alscheunicza¹⁾ lásd Alseunica.

[¹⁾ Fejér VII. IV, 103.]

Alseunica, *Alscheunica*, *aqua*, *víz*. Említi István szlavoniai bánnak Polona föld eladását tárgyzó 1249 évi bizonyító oklevele.¹⁾ — A régi Dubicza megyében, a mai Boszniában, a Száva és Unna-torkolaton alól létezett víz.²⁾ Gyurikovich *Alsó-Unniczára* magyarázza³⁾, mit Pesty kifogásol. Szerinte lehetleg csak valami Olsavnicza, vagy más hasonló nevű szláv pataknev lapang alatta, nem pedig az Unna folyónév kicsinyítője.⁴⁾ Nem tudom, hogy Gyurikovich micsoda vizet ért az Alsó-Unnicza alatt, de a magam részéről annyit mondhatok, hogy a terület, melyen Gyurikovich a folyót keresi, helyesen van megválasztva. Ha e területet azonban a Kis-Unnáig vagyis az Unacig akarja kiterjeszteni, akkor kétségen kívül tévedett.

[¹⁾ Fejér *Cod. Dipl.* IV, 103. Pesty-

nél: A régi vármegyék II, 233. — ²⁾ L. ide a *Konkysstrug* s a *Voyzka* alatt mondottakat. — ³⁾ *Tudom. Gyűjtemény* 1836. évfoly. V. füz. 54. l. — ⁴⁾ *Az eltűnt régi vármegyék*. II, 235.]

Alsocut ¹⁾ lásd *Al doc ut* Fejér megyében.

[¹⁾ Fejér II, 286. Batthyán II, 286. Katona IV, 410. Pray 117. Schmitt I, 101. Jerney 4. l.]

Alsó-ilosvai római fürdők. Rájok vonatkozik többrendbeli római feliratos emlék, melyek Alsó-Ilosván találtattak. Az egyik egy fogadalmi tábla, melyet Arianus lovassági praefectus állított Aesculapio et Hygiae *ob restitutum sibi valetudinem* vagy *ob restitutionem balinei*. ¹⁾ A másik egy görög feliratos emlék, mely ugyancsak Aesculap és Hygia tiszteletére készült. ²⁾ A harmadik egy feliratos tábla, melyet Fortunae reduci tiszteletére állított fel Ael. Celer praefectus equitis alae Frontonianae *ob restitutionem balinei*. ³⁾ Egy negyedik pedig Fortunae reducinak van szentelve. ⁴⁾ — *Szolnok-Doboka* megyének e régi római fürdőhelyiségét Torma Károly fedezte fel, az alsó-ilosvai római tábortól mintegy kétszáz lépésnyire nyugatra. A fürdőépület maga hét osztályból állott. ⁵⁾

[¹⁾ Torma: *Erd. Muz. Egyt. Érk.* III, 39. Mommsen: *Corp. Inscr. Lat.* III. I, 161. l. Nr. 786. — ²⁾ Mommsennél i. h. — ³⁾ Torma i. h. I, 28, III, 38. Mommsen III. I, 162. l. Nr. 789. — ⁴⁾ Torma i. h. I, 29, III, 39. Mommsen i. h. Nr. 790. — ⁵⁾ Lásd Torma: *Rómaiak nyoma Erdély északi részében* című közleményét *Az Erdélyi Muz. Egyt. Érkönyveiben*. Kolozsvár 1861. I, 28. l. S v. ö. Vassal: *Erdély a rómaiak alatt* 155. l.]

Alsó-ilosvai római vízvezeték. Nyomairól említést tesz Vass.

[¹⁾ *Erdély a rómaiak alatt*. 156. l.]

Alsókut ¹⁾ lásd *Al dok ut* Hosszony megyében.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 474.]

Also-sceghatya ¹⁾ lásd *Allosceghatya*.

[¹⁾ Jerney: *Magyar Nyelvkincsek* 15. l.]

Alsó-városvizi római vízvezeték. Hunyad megyében. Nyomairól említést tesz Vass. ¹⁾

[¹⁾ *Erdély a rómaiak alatt* 156. l.]

Alt ¹⁾ **Alth** ²⁾ lásd *Aluta*.

[¹⁾ *Székelv. Oklevéltár* 4. l. Fejér III. I, 107. 372. 400. 401. VII. I, 214. — ²⁾ *Székelv. Oklevéltár* 3. l.]

Altalér vagy **Tatai víz** lásd *Le-pau fluvius*.

Alusfalvai patak. Említi a nyitrai káptalannak bizonyos birtokügyet tárgyzó 1246. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Alusfalva ma már nem létezik, de a mellette elfolyt vízre nézve az okirat topographiai adatai tájékoztatnak ezek nyomán e patakot a Szamos, Szilágy és Lápos vízkörnyékén kell nyomoznunk.

[¹⁾ *Hazai Okmánytár*. I, 24. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 215.]

Aluta, *Ἀλούτα*, *Alutus*, *Ald*, *Alt*, *Alth*, *Olta*, *Olth*, *aqua*, *fluvius*, *flumen*, *víz*, *folyó*, *folyam*. Említik a régiek közül Ptolemaeus ¹⁾, egy római feliratos emlékkő a II-ik dák háború utáni időkből ²⁾, diplomáink közül pedig II. Endrének 1211. ³⁾, 1222. ⁴⁾, 1223. ⁵⁾, III. Honorius pápának 1223. ⁶⁾, IV. Bélának 1233. ⁷⁾, 1247. ⁸⁾, 1252. ⁹⁾ és III. Endrének 1291. évi okiratai. ¹⁰⁾ — A

Feketerecze hegy Kovács-Péter és Magasbükk közötti völgy-szorosában és a Feketerecze alatt a Fenvaló mezőn erdő, Erdélyt, nevezetesen *Csik, Háromszék, Brassó, Nagy-Küküllő, Fogaras és Szeben* megyék területét, illetőleg határait s Oláhországot átszelő s Turnánál a Dunába balfelől szakadó *Olt*. Hogy Herodot Naparisa, Atlasa, Tiarantusa; Jornandes Tausis és Flautausis az Oltra vonatkozik, elágazó történeti kombinációk, melyek kétségtelenül bebizonyítva nincsenek.¹²⁾ Zeuss tévedése, ki Ulcat az Aluta corruptiójának tartja, nyilvánvaló.¹³⁾ A mi pedig az Aluta nevét illeti, ez ép oly eredeti dák, mint Ampela, Tierna, Berzovia stb., melyet aztán a római hódítók is használatban tartottak.¹¹⁾ Oly tény, melyre az akadémiai nagy szótár készítői elfelejtettek figyelmeztetni.¹⁴⁾

[¹⁾ *Geographia Lib. III. c. 7.* — ²⁾ A Leg. I. Min. egy katonája, ki a II-ik dák háborúban részt vett, régi helyőrségébe, Germania Inferior-ba visszakerülvén, teljesíti fogadalmát, melylyel magát AD ALVTVM FLUMEN SECUS MONT CAVCASI lekötelezte. (Henzennél: *Annali dell' Inst.* Nro. 5930. Fröhner-nél: *Append. Nr. 14.* Urlichs-nál: *Jahrbücher des Ver. v. Alterthumsfr. im Rheinl.* XXXVI, 102. Dierauernél: *Beiträge zu einer kritischen Gesch. Traj.* 75. 100. II.) A Mont. Caucasi kifejezés bizonyítja, hogy Traján inváziója a Fő-*rőstorony-szoroson* át ment végbe. — ³⁾ Szabó: *Székelv. Oklevéltár* I, 3. Seivert: *Ung. Magazin* IV. II, 218. Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 107. 372. Schuller: *Archiv* I, 124. Bethlen: *Gesch. Darstellung des deutschen Ordens in Siebenbürg.* 70. I. Teutsch és Firnhaber: *Urkundenbuch* I, 8—10. Theiner: *Mon. Hist.* I, 195. — ⁴⁾ Fejér III. I, 423. — ⁵⁾

Szabó: *Székelv. Oklevélt.* I, 4. Fejér III. I, 372. Schuller I, 224—228. Teutsch és Firnhaber I, 17—19. — ⁶⁾ Fejér III. I, 400. 401. VII. I, 214. — ⁷⁾ Fejér VII. IV, 81. — ⁸⁾ Fejér IV. I, 448. 450. Theiner I, 209. — ⁹⁾ Szabó: *Székelv. Oklev.* I, 10. Benkő: *Transilvania* I, 446. Katona: *Hist. Crit.* VI, 182. Fejér IV. II, 147 (metatio nélkül). Kémény: *Diplomatarium Transilv. Suppl.* I, 68. Teutsch és Firnhaber I, 70. — ¹⁰⁾ Fejér VI. I, 118. — ¹¹⁾ Lásd *Atlas, Naparis, Flautasis, Tiarantus.* — ¹²⁾ Lásd Hunfalvyt: *Hasdeu rumun története* bírálatában a *Századok*-ban XII, 194. Azonkívül ugyanőt: *A magy. folyó- és helynevek* czímű tanulmányában az *Egyet. Phil. Közl.* IV, 588. — ¹³⁾ Rösler-nél: *Romän. Studien* 74. I. ¹⁾ jegyz. — ¹⁴⁾ Czuczor-Fogarasi: *A magy. nyelv szótára* IV, 1042.]

Alveus lapideus ¹⁾ lásd *Parvum flumen, qui descendit.*

[¹⁾ Névtelen LII. fej.]

Ampela ¹⁾, *Ampulus* ²⁾ lásd *Ompay*

[¹⁾ Hunfalvy: *Ethnogr.* 55. 247. II. Ugyanő: *Századok* XII, 659. Gooss: *Studien* 30. I. — ²⁾ Vass: *Erdély a rómaiak alatt* 146. I.]

Ana, *halastó*. Említi egy Tykud pracediumra vonatkozó 1238. évi határleíró okirat. ¹⁾ — E halastó *Szatmár* megyében az csesdi láp, a Szamos és a Balkánypatak közti területen keresendő. Az okirat szerint *Nygrí Eger-nél* létezett, de ennek ma már e vidéken semmi nyoma. Az okiratban említett Tykudban a mai *Tykod* rejlik, de a tykudi pusztá határában állott Penty és Saul helységek manap már szintén nem léteznek.

[¹⁾ Szirmai: *Szatmár vármegye* p. 121. Fejér: *Cod. Dipl.* VII. III, 24.]

Andrásfalvai másképp *Poterjekai* víz, lásd *Polereka*.

Andree clausura. *András vizgátja.*

Említi egy bizonyos birtokügyre vonatkozó 1299. évi bizonyító oklevél.¹⁾ — Ezen vizgát *Bereg* megyében, a tiszaháti járásban, Surány és Márok vidékén, a Zypoa folyóvíznek egyik rekesztéke volt.²⁾

[¹⁾ *Zichy-Codex* I, 92. — ²⁾ L. ehhez Lehoczkyt: *Beregvármegye* I, 48. A topographiára nézve pedig *Mych.*]

Angyalhídi patak Esztergomnál, lásd esztergommegyei *Névtelen víz.*

Antiquus meatus aque, *régi vízmeder.* Említés tételik róla a nyitrai káptalannak IV. Bélához intézett 1274. évi jelentő oklevelében.¹⁾ — A Vágnak egy *Nyitra* megyében, Kosztolán vidékén létezett régi medréről van itt szó.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új. Okm.* XII, 126.]

Anyzzeg. Említi egy 1291. évi okirat.¹⁾ — *Komárom* megyében, Jerney helynévül említi, de kétségtelennek tartom, hogy *vizgát* rejlik alatta.²⁾ Jerney Anusz-szeg-nek ejti.

[¹⁾ Jerneynél: *Magy. Nyelvkincsek* 4. l. — ²⁾ L. az *Allosceghatya* alatt mondotakat.]

Apathrewy, *Apathrevy.* Említik egyik hiteles helynek Hamva birtok zálogba adását tárgyazó 1293. évi okiratai.¹⁾²⁾ — *Gömör-Kishont* megyében, a Sajónak réve a mai Lénártfalva és *Abba-falva* között.

[¹⁾ *Haz. Okmánytár* VII, 232. — ²⁾ U. o. VII, 234.]

Apo, *fluvius, Apus, folyó.* Előjö a III. vagy IV. században eredetileg szerkesztett s ránk egy XIII. századbeli másolatban maradt *Peutinger-térképén.*¹⁾ — Minden valószínűség mellett a Musnyák

hegyen s a Szemenik két csúcsa közötti Sastóból eredő, *Krassó-Szörény* s kis részben *Temes* megye területét hasító s Palánkán túl a Dunába balfelől szakadó *Krassó* vagy *Karas* folyó értendő alatta.²⁾ Okiratainkban s krónikás emlékeinkben egyébiránt a Krassó folyónak semmi nyoma. Bizonyos azonban, hogy Krassó megyének e folyó adott nevet³⁾ és hogy már a praehistorikus időktől fogva kulturális jelentősége adatokkal támogatható. Ide tartozik egyebek között a Csetátyénél a Karasból kifogott óriási mammoth-lábszár⁴⁾, továbbá a *Duplaj* vidékén a Karasvölgy délnyugati részén, a Csetátyénél levő ősi földvár⁵⁾, a *grebend-czi* földvár⁶⁾, az *Oresácznál* talált római téglátöredékek, eserépdarabok, melyek után ítélve, e helyet egyik műkedvelő archaeologusunk edénykészítő telepnek tart.⁷⁾ Legujabban Salamon, kiemelve e folyó hadászati jelentőségét, e mellő helyezi Attila egyik állandó táborát⁸⁾ s úgy vélekedik — mit egyébiránt csakis vélekedésnek vehetni — hogy Priscus, Jornandes és a ravennai Névtelen Drenkona, illetőleg Drenkona és Driceája a *Karasra* vonatkoznék.⁹⁾ E felvételnek a Krassó vagy Karas mai neve nem fogna direkt módon ellenmondani, ha áll Hunfalvynak azon állítása, hogy a Krassó eredeti magyar név, mely = *Karas-jó* = *Karas-folyó.*¹⁰⁾ Figyelmeztetek azonban, hogy gyakori e folyónév a szláv vidékeken is.¹¹⁾

[¹⁾ Egyes részleteit kiadta először Welser (*Fragmenta tabulae antiquae ex Peutingeror. bibliotheca. Velencze, 1591.*) Utóbb Spruner (*Atlas Antiquus. Gotha 1865. nr. 26. 28. 29. 31.*) Teljes

kiadását először Scheybtlől vettük (Bécs 1753). Igen tudományos bevezetéssel újból kiadta Mannert. (*Tabula itineraria Peutingeriana*. Lipcse 1824.) Kiadta tekeres-alakban Katancsich is és legújabbán Desjardins pompás diszkiállításban. (*La Table de Peutinger d'après l'original conserve a Vienne*. Páris 1868-tól kezdve.) A hazánk déli vidékére vonatkozó részletet I. Aschbachnál: *Ueber Trajans steinerne Donaubrücke*. (*Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung u. Erhaltung der Baudenkmale*. III. Jhrg. 206—207. II.) és Ortwaynál: *Tibiscum helyfekvése* 22. l. —²⁾ A Karassal azonosítják Spruner-Menke (*Atlas Antiquus*. Tábla: Pannonia. Illyricum), Tomaschek (*Zeitschrift für österr. Gymnas.* 1872), Gooss (*Studien zur Geogr. u. Gesch. des trajan. Daciens* p. 20. 31.), Mommsen-Kiepert (*Dácia térképén in Corp. Inscript. Latinar.* Vol. III. Tab. II.), Riedl a *Századok*-ban XV, 516. ²⁾ jegyz. — ³⁾ Szentkláray: *Száz év Dél-Magyarország történetéből*. I, 7. — ⁴⁾ *Délmagyarorsz. tört. és rég. Értesítő* V, 68. — ⁵⁾ Ormós: *Adatok a délmagyarországi földvárak történetéhez*. Megjelent a *délmagy. tört. és rég. Ért.* V, 68. *Archaeolog. Értesítő* I, 14. Rómer: *Resultats generaux* p. 101. Ugyanott: *Magyarorsz. őstört. térképe*. — ⁶⁾ Ormós id. értekezése i. h. V, 70. — ⁷⁾ Ormós: *Adatok a délm. földvárak tört. i. h. V*, 69. — ⁸⁾ Salamon: *Hol volt Attila főszállása?* című értekezésében a *Századok*-ban XIV, 13. — ⁹⁾ Ugyanott XIV, 20—21. — ¹⁰⁾ *A rumun történet-írás* III. közl. a *Századok*-ban XII, 665. — ¹¹⁾ Lásd Jirecek: *Gesch. der Bulgaren* 41. lap.]

Apord, lásd Bord.

Appathaua, *piscina*, *halas*. Említi III. Gézának a körtvélyes-madocsai monostor alapítását engedélyező 1145. évi okirata. ¹⁾ — E halas valamely Duna-

szigeten létezett Paks és Pataj táján. A sziget *Bersenes*-nek neveztetik, de ilyen nevű sziget ma már ismeretlen. A halas egyébiránt a tolnamegyei Madocsa Sz. Mihály monostorának birtokához tartozott. Jerney *Apát-tavá*-nak ejti, de meg nem határozza. ²⁾ Részó Ensel azonképen. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 124. —

²⁾ *Magy. Nyelvtkincsek* 5. l. — ³⁾ *A helynevek magyarázója* 54. l.]

Aprik, *Apurig*, *rivus*, *ptak*. Említi sz. Istvánnak a veszprémi sz. Mihály-egyház számára kiállított 1009. évadománylevele. ¹⁾ — A visegrádi hegy-ségnek valamely, a Dunába szakadó vize.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 289. U. o. IV. II, 432. Róka: *Vitae Vespri. Praesul.* 10—13. Schmitth: *Agr. Eppl.* I, 16. Pray: *Hierarch. Sacr.* I, 260. Batthyán: *Leges Eccles.* I, 371. Katona: *Hist. Crit.* I, 145.]

Apurig ¹⁾ lásd **Aprik**.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 432.]

Apus ¹⁾ lásd **Ap o**.

[¹⁾ Gooss: *Studien zur Geogr. u. Gesch. des trajan. Daciens* 20. 31. Ugyanaz: *Dacia Trajani* című térképén.]

Aqua ad Sambucum, *víz*. Említi II. Endrének Ochuz bán számára kiállított 1221. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, Zágráb megyében, a zágrábi alispánság területén.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 49.]

Aqua currens, *erumpens*. Említi Ernei villiciusnak a sz. Ágoston remeték számára kiállított 1244. évi alapító levele. ¹⁾ — Horvátországban, a *báni ke-rületben*, Dubicza vidékén.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 350.]

Aqua paludosa, *mocsártavas víz*. Említi sz. Istvánnak a nyitrai káptalan számára kiállított (gyanusított) 1006. évi oklevele. ¹⁾ — *Nyitra* megyében, a Gerecséri és a Malatnai vizek, vagyis a Tormos víznek két forrás-csermelye által befogott területen s az e vizek által képezett mocsáros. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 286. Desericzky: *Init. Hung.* V, 181. Wurum: *Eppat. Nitr. Memor.* 93. l. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Tarmas.*]

Aqua, aquae, lásd *Névtelen víz* vizek.

Aquae, *Aquas*, *Ad Aquas*, *Hydata* (*Υδατα*). Említi Ptolemaeus ¹⁾, a peutingeri térkép ²⁾ s a ravennai Névtelen. ³⁾ — A római hely kétségen kívül azon égvényes, földes, langyos és hévizektől vette nevét, melyek Erdélyben, *Hunyad* megyében Kis-Kalánál mainap is használtatnak. ⁴⁾ Hogy a rómaiak e hévvizeket ép úgy használták, mint a buziásiakat, mehádiakat vagy a Kis-Kalánhoz közelebb eső bábolnaiakat és gyógyiakat, kiásott alagesövekből és egyéb emlékekből bizonyos. ⁵⁾ Azen római feliratos kő, mely a Sarmizegetusához, vagyis Várhelyhez tartozott *pagus Aquensis* örökité meg ⁶⁾, ezt épenséggel kétségen kivülivé teszi, s constatálja Torma is, bár ő az Adaquast legujabban némi eltéréssel kissé délibb irányra, *Pusztakalánra* magyarázta. ⁷⁾ Fel kell azonban itt még említenem, hogy némely tudósok, mint Ukert⁸⁾, Köppen⁹⁾, Vass¹⁰⁾, Ackner¹¹⁾ s az ő nyomán Ipolyi¹²⁾ megkülönböztetik a peutingeri térkép Ad Aquas-át Ptolemaeus *Υδατα*-jától s ez utóbbit *Ardschisch*-hez s illetőleg

Ferdő-höz határozzák, a mi azonban alapelkül történik. ¹³⁾ Ép oly alaptalan azok nézete, kik *Hévizre* magyarázzák. ¹⁴⁾ Még alaptalanabb Grisellini¹⁵⁾, Fessler¹⁶⁾, Schwicker¹⁷⁾ és Böhm¹⁸⁾ egy régiebb vélekedése, úgy mint kik szerint Ad Aquas a mai Mehádiának felelne meg. Mehádia vidékén Ad Mediam állott, a mai herkulesi fürdők pedig, hogy Ad Aquas névvel birtak volna, ki nem mutatható. Ptolemaeus Hydataja, a peutingeri térkép Ad Aquasa és a ravennai Névtelennek Aquasa e hévvizekre semmikép sem vonatkoztathatók ¹⁹⁾ s ezért mibe sem vehető Pesty azon figyelemztetése, hogy Grisellini véleménye egyszerűen el nem vethető s a többi tudós archaeologusok nézete sem oly hamar elfogadható, mintha Ad Aquas a Duna mellett feküdt volna. ²⁰⁾ Egyáltalán, a mit Pesty az Ad Aquast illetőleg mond, fenn nem tartható, mert midőn a különböző írók vélekedéseit bírálja, szem elől tévesztette, hogy azok különböző Aquas gyarmatokról szólnak. Kik ily nevű coloniát a régi Moesiában, a mai Szerbiában kerestek és tüntettek fel, mint Sulzer²¹⁾, Grosshoffinger²²⁾, Mommsen²³⁾, Aschbach²⁴⁾, Böcking²⁵⁾, azok jó úton haladtak, mert azon Aquist nyomozták, melyet az Itinerarium Antonini Augusti a viminatium-ratiari úton Ageta és Dortico közé helyez²⁶⁾ s melyet mint Ad Aquast a peutingeri térkép ugyancsak a viminatium-ratiari útvonalban Cleuora és Dortico között tüntet fel²⁷⁾, és a melyet a VI-ik századbéli Procopius azonkép a viminatium—ratiari, azaz a kosztolácz-artseri úton *Azvés*

(Aquis) néven Pontes és Dorticon közé helyez.²⁸⁾ Ez az Aquis, Ad Aquas, *Avés* egészen különbözik a Dunán innen, t. i. az erdélyi Ad Aquas-, Aquas-, *Ydara*-tól, melyet ugyancsak a peutingeri tábla, Ptolemaeus és a ravennai Névtelen a Sarmizegetusa és Apulum közötti útvonalban tüntetnek, illetőleg említene fel. — Hogy a kis-kaláni fürdők a római időben mennyire látogatottak voltak, kitetszik úgy a peutingeri táblából, mely házat pingál melléje mint pedig az itten levő romokból, s az itt talált fölíratokból, legfőképen azonban Furius Saturninusnak itt az összes tartomány rendeletéből rakott talapzatából.²⁹⁾

[¹⁾ *Geographia* III, 8. 9. — ²⁾ L. az *Apo* alatt mondottakat. — ³⁾ *Cosmographia* IV, 7. M. Pinder és G. Parthey 1860. évi berlini kiadásában pag. 189. — ⁴⁾ Gooss: *Studien z. Geogr. u. Gesch. d. traj. Dac.* 34. l. És u. o. *Dacia Trajana* című térképe. Ugyanide határozza azt Mommsen-Kiepert: *Corp. Inscr. Lat.* V. III. P. I. p. 227 és tab. II. Ackner: *Die Colon. u. mil. Standlager d. Röm. in Dac.* 19. 20—21. ll. Ugyanő: *Die röm. Alterthümer u. deutsch. Burgen in Siebenbürg.* 10. l. Hirschfeld: *Epigraphische Nachlese z. C. I. L. vol. III. aus Dac. u. Moesien* 337. l. *Sitzungsbericht d. k. Akad. d. Wiss.* 1874. LXXVII, 396. Böhm: *Tört. Adattár* II, 410. Ipolyi: *Magy. régész. Repertorium* i. h. II, 227. Vass József: *Erdély a rómaiak alatt* 102. 155. ll. — Ellenben Ukert tévesen *Hátszeg* vidékére tevő (*Geogr. d. Griech. und Röm.* III. II, 618.), Massmann *Aranykuttal* azonosítá (*Lib. Aur.* 102. l.) Mannert meg Vajda-Hunyad és Hátszeg között nyomozta. — ⁵⁾ Dr. Hankó Vilmos: *A bábolnai meleg Mátyás-forrás* című akad. értekezése. (*Érték a természettud. köréből* 1880. X. k. XIV.

sz. 4. l.) Dr. Lészay: *Erdély hévizei*, közölve a *Magy. Orvosok és Természettud.* 1864. évi X. Évkönyvében 168. l. A régiségekre nézve főleg Acknernek és Ipolyinak imént idézett műveit (*Jahrbuch d. k. k. Centr.-Comm. z. Erf. u. Erh. d. Baudenkmale* I, 10. Arch. Közl. II, 227. l. 46. pont.) — ⁶⁾ Mommsen: *Corp. Inscr. Lat.* Vol. III. P. I. p. 227. nr. 1407. Torma: *Erdélyi Muz. Egyt. Évkönyve* II, 131. — ⁷⁾ *Adalékok Dacia föld- és helyiratóhoz.* Közzétéve lásd az *Archaeol. Értesítő*-ben XIV, 102. — ⁸⁾ *Geograph. d. Griech. u. Röm.* III. II, 621. — ⁹⁾ *Nachrichten von einigen in Ung. Siebenbürg. ect. befindlichen Alterthümern.* Wien, 1823. 19. l. — ¹⁰⁾ *Erdély a rómaiak alatt* 135. 155. ll. — ¹¹⁾ *Die röm. Alterth. u. deutsch. Burg. in Sieb.* 13. l. — ¹²⁾ *Magy. rég. Repertor.* i. h. II, 230. l. 55. pont. — ¹³⁾ Ez Mommsen nézete is. *Nec diversa sunt* — írja ő — *Ydara Ptolemaei ipsi Sarmizegetusae subiuncta.* Fuisse eam ubi nunc est Kis-Kálan dubitare non sinunt cum thermae ibi adhuc frequentatae, tum maxime titulus ibidem repertus praefecti pagi Aquensis. I. h. p. 227. *Aquae* magyarázatában. — ¹⁴⁾ Dr. Lészay: *Erdély hévizei*, a *Magy. Orv. és Természettud. X. (1864.) évi Évkönyvében* 168. l. — ¹⁵⁾ *Versuch einer pol. u. nat. Gesch. d. tem. Ban.* I, 162. — ¹⁶⁾ *Die Gesch. der Ung. u. ihrer Landsassen.* X, 473. — ¹⁷⁾ *Gesch. d. temes. Banats* 12. l. — ¹⁸⁾ *Gesch. d. tem. Banats* II, 144. — ¹⁹⁾ Lásd *Mehádiai hévizek* alatt. — ²⁰⁾ *A szörényi bánság tört.* II, 324. — ²¹⁾ *Geschichte d. transalp. Dac.* I, 181. — ²²⁾ Pestynél: *A szörényi báns. tört.* II, 324. — ²³⁾ *A Corp. Inscript. Lat.* Vol. III. Pars I-hoz csatolt térképen. Tab. II. — ²⁴⁾ *Ueber Traj. stein. Donaubrücke in Mittheil. d. k. k. Centr.-Comm.* III, 208. — ²⁵⁾ *Notitia dignitat. et administrat.* Bonni 1853. évi kiad. I. köt. 508 l. 54. jegyz. — ²⁶⁾ Parthey és Pinder ber-

lini 1848. kiad. pag. 219. — ²⁷⁾ Idézett kiadásokban. — ²⁸⁾ *De Aedificiis*. Lib. IV. C. 6. Dindorf kiadásában in *Corp. Script. Byzant.* Bonn, 1838. pag. 287. — ²⁹⁾ Lásd az erre vonatkozó feliratot Tormánál: *Erd. Muz. Egly. Évk.* II, 129. Mommsennél: *C. I. L.* III. I. p. 227. N. 1412.]

Aquae Balizae, *Aquis Balissis*. Az első néven egy felirat, ¹⁾ a másikon pedig az *Itinerarium* említi. ²⁾ A *Basissis*, *Vallissis*, *Valissis*, *Basillis*, nevek in-correct codex-változatok. — Az *Itinerarium* szerint a Mursa=Eszék — Siscia = Sziszek közti útvonalra esik Incero és Varianis közé s így nem más vizek, mint a *daruvári* meleg ásványvizek *Pozsega* megyében. ³⁾ Daruvár úgyszólván meleg ásványvizre épült, mert akárhol ássák meg földét, mindenütt meleg víz bugyog fel, s hogy azt már a rómaiak használták, mutatják az itt talált római régiségek. ⁴⁾ Később a törökök alatt is hirségek voltak. ⁵⁾ Hogy egyébiránt egy Daruvárott levő feliratos táblán eredetileg a *Has Thermas* dedicavit szavak, mint azt Taube közli, interpoláltak, már ki van mutatva. ⁶⁾

[¹⁾ Mommsennél: *Corp. Inscript. Lat.* V. III. P. I. p. 507. — ²⁾ Partheynél i. h. p. 125. — ³⁾ *Aquae Daruvarienses quae nunc sunt quasque Balissenses vel Balizas appellatas esse aetate Romana intelligitur ex itineraio, írja Mommsen* e h. — ⁴⁾ Lásd Mommsennél a feliratokat közölve. Azonkívül Taube: *Beschreibung Slavoniens*. 1778. III, 41. Piller és Mitterpacher: *Iter per Poseg. prov.* 1783. p. 94. Blaskovich: *Hist. Illyr.* II. diss. 5. p. 14. III. diss. 7. p. 25. Katancsich: *Istri Adcolar. Geogr. Vet.* I. p. 369. Csaplovics: *Slavonien*. I, 60. Fényes: *Magyarorsz. geographiája*.

V, 72. — ⁵⁾ Lásd Fényes: *Magyarorsz. geographiája*. V, 72. — ⁶⁾ Mommsennél i. h. pag. 508 ad Nr. 4000.]

Aquae Jasae, *Jasiae*. Említi egy római feliratos kő Varasd-Toplicén. ¹⁾ — *Varasd* megyében, a varasdi hévízvek (Toplice). Ezeket a rómaiak már nagyon használták, a mint azt a Toplicén talált többrendbeli fogadalmi tábla bizonyítja. Egyes kövek a forrási istennőknek, s nympháknak szentelvek. Legnevezetesebb ezen feliratos kövek között az, melyen e fürdőknek régi neve fordul elő. Ebből kitetszik hogy Imp. Caes. Fl. Val. Constantinus Pius Felix Maximus. Aug. *Aquas Jasas olim vi ignis consumptas cum porticibus et omnibus ornamentis ad pristinam faciem restituit*. Számos római faragvány s egyéb emlékek kétségtelenül is teszi, hogy itt hajdan díszes építményeknek kellett létezniök. ²⁾ A mi e fürdők régi nevét illeti, az azon *jászoktól* (Jasi vagy Jasii) cred, kiket úgy Plinius, ³⁾ mint Ptolemaeus ⁴⁾ említi, bár geographiailag külön helyezik. E jászok a mai Varasd területén tanyáztak, de odább keletre Daruvár táján is találjuk őket Pozsegában. ⁵⁾ Daruvár maga egyes térképeken *Jasi* névvel van megjelölve, ⁶⁾ bár való neve *Aquae Balizae* vagy *Aquis Balissis* volt. ⁷⁾

[¹⁾ *Arch. Értesítő*. II, 124. Azonkívül I. Katancsich: *Istri Adcol. Geographia Vetus*. I, p. 379. Nr. LXXXVII. Steindl: *Thermae Constantinianae*. 1822. p. 17. Ebner: *Varasdin*. p. 113. Gruter: *Inscript. Antiquae* 164, 2. Orelli: *Inscript. latinar. selectar. ampl. collectio* 508. Tangl: *Archiv österr. Geschichtsquellen* 1865. 34. 264. Schoenwiesner: *Antiq. Sahariae* p. 4. Mommsen: *Corp. Inscript.*

Lat. V. III. P. I. p. 523. Nr. 4121. —
 2) Lásd Tkalcic: *Sumporne Toplice kod Varazdina u hrvatskoj* és dr. Rakovecz: *Die Schwefeltherme Toplice* című munkáit, — valamint Rómer közleményét: *Horvátországi úti-naplómból az Arch. Ért. II, 121—127. 146—147. Schmidl: Oesterr. Blätter. 1846. p. 992. Azonkívül a fennidézett munkákat is. — 3) Hist. Nat. III. 25, 147. — 4) Geograph. II. 14, 2. — 5) Mommsen szerint debebant Jasi sive Jasii in agro a Varasdino Daruvarum. Corp. Inscr. Lat. V. III. p. 507. — 6) Lásd Mommsen és Rómer többször idézett térképeit. — 7) Lásd ezt.]*

Aquae ¹⁾ I. Mehádiai hévvizek.

[¹⁾ Római feliratos kövek Mommsennél: Corp. Inscr. Lat. Vol. III. P. I. Nr. 1561. 1562. Griselininél: *Vers. einer pol. u. nat. Gesch. d. tem. Ban. I. 275. I. XVII db. és 276. XVIII db. Schwarzottnál: Die Hercules-Bäder bei Mehadia 41. I. XVII. és XVIII db. Pestynél: A szörényi bánység története II, 319. I. 17. db. és 320 I. 18 db. Böhménél: Gesch. d. Tem. Ban. II, 286. I. XVII és XIX db.]*

Aqua erumpens ¹⁾ I. Aqua currens.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl. IV. I, 350.]*

Aqua non currens. Említi IV. Bélának Iván comes számára kiállított 1251. évi adománylevele ¹⁾ — Horvátországban, Zágráb megyében, a Szávába szakadó Breganának egyik mellékveze.

[¹⁾ *Haz. Okm. VI, 59. U. o. VII, 40.]*

Aquas ¹⁾ lásd A q u a e.

[¹⁾ *Ravennatis Anonymi Cosmographia. IV. 7. Pinder és Parthey kiad. 189. I.]*

Aqua viva. Említi, mint pannoniai hadállomást az Itinerarium Antonini, ¹⁾ az Itinerarium Hierosolymitanum, ²⁾ a Tabula Peutingeriana ³⁾ és a ravennai Névtelen. ⁴⁾ Némely codexekben *Aquaria*-nak neveztetik. ⁵⁾ — Mint a vízről nevezett többi gyarmathely, úgy ez is víztől

kapta nevét. Jelezve van a Mursa = Eszék — Paetovio = Pettau hadúton, és pedig az Itin. Antonianumban Jovia és Pata-vione, a többieknél Popolis vagy Populos és Ramista vagy Remista között. Ez utóbbiak ugyanis a Jovio (Botivo) és Paetovio városok közti mutatiokat is kitüntetik, míg az Antonianumban ezek elhallgatvák. Á miliaris méretekből kitetszik, hogy az Aqua viva telep megfelel a mai *Varasdnek*, a hasonló nevű megye főhelyének, s ezzel azonosítják is Mommsen, ⁶⁾ Rómer, ⁷⁾ Renner ⁸⁾ és mások.

[¹⁾ Parthey és Pinder kiad. p. 61. 126. — ²⁾ Ugyanezek kiadásában p. 266. — ³⁾ Lásd *Apo* alatt. — ⁴⁾ *Cosmographia. IV, 19. Parthey-Pinder kiad. p. 215. — 5) V. ö. Parthey-Pinder 61. I. 130. I jegyz. — ⁶⁾ Corp. Inscr. Lat. V. III. P. I. p. 521. — ⁷⁾ Az *Act. Nov. Mus. Nat.* végéhez csatolt térképen, hol azonban tévesen neveztetik *Aqua Vita*-nak. — ⁸⁾ Parthey-Pindernél p. 305.]*

Aque ductus ¹⁾ lásd C h e c h t o o.

[¹⁾ Knauz: *Mon. I, 247. Wenzel: VI, 426.]*

Aquincumi római vízvezetés. Nagyszerű romjai még manap is megvannak Ó-Buda határában. ¹⁾ Az egyes tömör pillérek, melyeken a vízvezető csatorna nyugodott, a Lőpor-malomtól Ó-Budáig követhetők az esztergomi országút és a Duna közötti területen. Célja volt Aquincum vízszükségletét fedezni s névszerint az amphitheatrumot, a Floriántéri s Papföldi fürdőket is vízzel ellátni. ²⁾ Már a XIV-ik században, nevezetesen 1355-ben okiratilag *murus dirutus*-, romlott kőfalnak nevezték. ³⁾ Hogy ebben folyt volna még Árpád idejében, sőt még a Névtelen jegyző korában

is azon parvum flumen, melynek közelében a honalapító eltemetve lön, azt ugyan többen állítják, de be nem bizonyítják.⁴⁾

[¹⁾ Lásd feltüntetve azon, Budapestet a XIII—XVIII. századig ábrázoló térképen, mely Rupp *Buda-Pest és környékének helyrajzi története* című munkájához van csatolva. II. tábla. Továbbá lásd ugyanazt feltüntetve Matzl mérnök-kari kapitány azon, Pest városa határát ábrázoló 1752. évi térképén, melyet Rómer csatolt *A régi Pest* című munkájához a 46. lapon. Marsili is rajzban tüntet fel 16 oszlopot. *Danubius Pannonicus-Mysius*. II, 3. és Fig. V. — ²⁾ Matzl imént említett térképén a római szinkörrel függ össze. Ellenben Palugyay figyelmeztet, hogy az a löpormalomtól egyenesen a Floriántéri római fürdőnek tart. *Buda-Pest legújabb leírása* 147. l. Hogy a csigadombi nagy amphitheatrummal s a papföldi nagy fürdővel is összeköttetésben állott, Hampel kétségtelennek hiszi. L. *jelentés a ó-budai papföldi ásatásról* 15. l. — ³⁾ Szabó K. tud. jegyz. a Névt. magy. ford. 77. l. 3-ik jegyz. És *Akad. Értesítő*. 1851. 27. l. — ⁴⁾ Lásd *Parvum flumen qui descendit per alveum lapideum*.]

Aquosa silva, *vizes erdő*. Említi a császári káptalannak bizonyos birtokeladást tárgyzó 1278. évi okirata.¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, *Pribenesech* föld határában.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VII, 168.]

Araba ¹⁾ lásd R á b a.

[¹⁾ Hunfalvy: *Ethnograph. von Ungarn* p. 247.]

Arabo ¹⁾ lásd R á b a.

[¹⁾ Hunfalvy: *Ethnogr. von Ung.* 52. l. Griselini: *Gesch. des temeswarer Banats*. I, 13. Timon: *Imago Antiquae Hung.* C. II. p. 14. Graff: *Atlas der alten Geograph.* Tab. 9. Gebhardi: *Gesch. des Reichs. Hung.* I, 82. Tomka-Szászky:

Introductio in Geographiam. Pozsony-Kassa. 1787. II. kiad. p. 493.]

Aranas, *riculus, fluvius, csermely, folyó*. Említi IV. Bélának a jászói prépostság számára kiállított 1255. évi birtokmegegerősítő okirata ¹⁾ és ugyanesak IV. Bélának ugyanazon convent számára 1264-ben kiadott kegylevele. ²⁾ *Abauj* megyének éjszaknyugati részében létezett folyóvíz, mely inkább a Bódva, semmint a Hernád közvetlen vízkörnyékéhez látszik tartozottnak. Az 1255-ik évi okirat tájékoztatása nyomán Arany-Idka vidékén a kassai járásban kellene nyomozni. De az 1264. évi oklevél a cserhádi járásban fekvő Perece vidékére utasít. Ha az 1255. évi okirat a Jela = Ida folyót meg nem különböztetné az Aranyostól, azt hinnők, hogy az Aranas alatt az Ida folyó értetik. Felhívjuk az abauj-megyei tudománybarátokat a kérdés alaposabb tanulmányozására. Pesty az eltűnt vizek közé számítja. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 301. Bárdosy: *Supplementum ad Annal. Sceps.* p. 455. Katona: *Hist. Crit.* VII, 226. Jerneynél: *Magy. Nyelvek*. 5. l. Réső Enselnél: *A helynevek magyarázója* 67. l. Pestynél: *Századok*. I, 73. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 193. — ³⁾ *Magyarország vízhál. a régi korban*, i. h. 73. l.]

Aranas, *Aranias, Aranos, Aranyas, Aranyos, Oronos, Oronyos, riculus, fluvius, csermely, folyó*. E vizet számos okirat említi. Az I. Gézának a garammelléki apátság számára kiállított 1075. évi okiratában ¹⁾ előfordul »locus qui dicitur Hungarice Aranyas, latine Aureus« nyilvánvalólag ezen *Aranyos folyóra* vonatkozik. ²⁾ Azonkívül említik az erdélyi

káptalannak egy 1176-³⁾ a zabori conventnek egy 1256-⁴⁾ Ehelleus comesnek egy 1257—1272. évek közötti,⁵⁾ IV. Lászlónak egy 1279-⁶⁾ Mykudbánnak egy 1288-⁷⁾ IV. Lászlónak egy 1289-⁸⁾ III. Endrének egy 1291-⁹⁾ ugyanannak egy másik 1291-¹⁰⁾ a gyulafehérvári káptalannak egy 1292-¹¹⁾ egy 1296-¹²⁾ és egy 1298-dik évi okiratai.¹³⁾ — Ez okiratokban a Bihar-hegység keleti oldalán eredő, Torda-Aranyos megyét hasító s Vajdaszegnél a Marosba szakadó *erdélyi Aranyosról* van szó. Hunfalvy Pál a magyar néveredeti vizek közé sorolja,¹⁴⁾ s kétségtelenül aranyfővenytől kapta nevét.¹⁵⁾ Ez s egyéb adatokból kitetszik, hogy e nevet a magyar kezdettől fogva nemcsak helységek megnevezésére alkalmazta, mint ezt Czuczor-Fogarasinál olvassuk,¹⁶⁾ hanem vizekre is. — Megjegyzem még, hogy Vass azon nézetben van, hogy a peutingeri térképen feltüntetett, de meg nem nevezett azon folyót, mely nyugatról jöve Salinae-nek tart, ez Aranyosnak tarthatjuk.¹⁷⁾ Vass azonban annyiban határozottan téved, a mennyiben a tábla Salinae-it a mai Tordával azonosítja. A mai Tordának *Potaissa* felel meg, a mint azt Mommsen feliratok alapján már kimutatta.¹⁸⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 437. — ²⁾ L. Hunfalvy: *Ethnograph. v. Ung.* 125. l. — ³⁾ Teutsch és Firnhaber: *Urkundenbuch zur Gesch. Siebenbürg.* p. 1. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 74. — ⁴⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 406. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 435. — ⁵⁾ Gál László: *Nemzeti Társalkodó.* I, 399—400. Szabó Károly: *Székely Oklevéltár.* I, 18. — ⁶⁾ *Hazai Okmánytár.* VI, 240. — ⁷⁾ Fe-

jér: *Cod. Dipl.* V. III, 438. Katona: *Hist. Crit.* VI, 983. Teutsch és Firnhaber: *Urkundenbuch.* I, 142. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IV. 333. Jerneynél: *Magy. Nyelvkincs* 6. l. Réső Enselnél: *A helynevek magyarázója* 67. l. — ⁸⁾ Benkő: *Transilvania.* I, 391. Fridwalszky: *Mineralogia M. Princip. Trans.* p. 60. Katona: *Hist. Crit.* VII, 997. Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 453. Székely Miklós: *A székely nemzet Constitutioi.* 10. l. Teutsch és Firnhaber: *Urkundenbuch.* I. 147. Szabó: *Székely Oklevélt.* I, 23. Knauz: *Codez Strigon.* I, 165. — ⁹⁾ Fridwalszky i. m. 59—62. Katona i. m. VII, 1062. Fejér i. m. VI. I, 150. Székely M. i. m. 9—13. Teutsch és Firnhaber i. m. 167—169. Szabó. Károly i. m. I, 26. — ¹⁰⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 119. Endlicher: *Monum. Arpadiana* 627. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 6. l. — ¹¹⁾ Teutsch és Firnhaber: *Urkundenbuch.* I, 182. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* X, 86. — ¹²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 51. Katona: *Hist. Crit.* VI, 1154. Teutsch és Firnhaber: *Urkundenbuch.* I, 193. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* V, 152. — ¹³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 149. Katona: *Hist. Crit.* VI, 1190. — ¹⁴⁾ *Ethnographie v. Ung.* 248. és 290. II. *Századok.* XI, 344. l. XII, 665. — ¹⁵⁾ L. Réső Ensel: *A helynevek magyar.* 65. l. — ¹⁶⁾ *A magyar nyelv szótára* I, 187. — ¹⁷⁾ *Erdély a rómaiak alatt* 18. l. — ¹⁸⁾ *Corp. Inscr. Lat.* V. III. P. I. 1030. 1627. sz. a. Azonkiv. l. a Corpushoz csatolt térképet Tab. II. — Torma, ki 1863-ban még erősen vitatta, hogy Potaissa (Patavissa) = Kolozsvár, Salinae (Salinum) = Torda, (Adalék éjszaknyugati Dácia föld- és helyiratához 29 s kk. II. s l. az ide csatolt Dácia, Pannonia és Sarmatia című térképet), legújabbban már szintén Mommsen véleményéhez szegődött. (L. *Északi Dácia térképét, melyet A limes Dacicus felső része című nagy munkájához mellélt.* Azonkiv. e munkának 14. lapj.)]

Aranias lásd erdélyi **A r a n a s**.

Araniosfoka, *rivulus, csermely*. Előkerül az erdélyi káptalannak IV. Lászlóhoz intézett 1283. évi jelentést tevő okiratában.¹⁾ — *Kolozs* megyének kolozsvári járásában. Az oklevélben említett Kaiantho, Gyos, Machkas, Zent-Mihalytelke, Zomordok, Budathelke a mai *Kajdútó, Diós, Macskás, Szent-Mihálytelke, Szomordok, Burjános-Öldé-Buda* a kolozsvári járásban.²⁾ Jerney³⁾ és Résző Ensel⁴⁾ Aranyosfoka néven szintén felemlítik.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 156. — ²⁾ Azonkívül v. ö. *Borzaszto*. — ³⁾ *Magy. Nyelvek*. 6. I. — ⁴⁾ *A helynevek magyar*. 67. I.]

Aranka, lásd *H a r a n g u d* és *S e z z u r e g*.

Aranos, *fluvius, folyó*. Említi András egri püspöknek az egri egyház birtokviszonyait feltüntető 1275. évi okirata.¹⁾ — A Sajó és a Bodrog közti területen, Zemplén megyében. Az okirat szerint in *Parochia Szenemeth*.²⁾ Ez alatt a régi *Szerencs* megyét kell érteni, mely a XIII. század elején Zemplén megyétől elszakadt. Az említett három villa Bezegh, Hidreg, Szantho ma is megvan és pedig Bezeg = *B e r z é k*, Hidreg = *S a j ó* — *H i d v é g*, mindkettő Zemplén megye szerencsi járásában, Szantho ellenben = *Abauj-Szántó* Abauj megye gönczi járásában. Hogy ezen Aranyos másképp *Mézespatak*-nak is neveztetett, az egy 1319. évi okirattól világlik ki.³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 304. — ²⁾ Egy 1319. évi okiratban: *Comitatus de Zerempech*. Fejér VIII. II, 681. 682. — ³⁾ Fejér VIII. II, 682. Azonkív. v.

ö. Pesty Frigyes: *Az eltűnt régi vármegyék*. I, 144. Czinárral: *Index*. 18. I.]

Aranos, lásd erdélyi **A r a n a s**.

Aranyos¹⁾ lásd erdélyi **A r a n a s**.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 437. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 435.]

Aranyaspatack, *Oronos potok, Orronos pothok, fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának két rendbeli okirata, a bártfai ciszterezita-egyház számára kiállított 1247. évi adománylevele¹⁾ és ugyan ezen egyház birtokainak 1247. évi háttárleirő okirata.²⁾ — *Sáros* megyében Bártfa és Gábolto vidékén,³⁾ a galicziai határ közelében támadó, Aranypataka mellett elfolyó s Sárpataka közelében a Tapolyba szakadó víz. Jerney⁴⁾ és Pesty⁵⁾ helyesen Aranyosnak, illetőleg Aranyos-pataknak ejtik, de Pesty hibásan számítja a manap ismeretlen vizek közé.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 376. (Jerney: *Magy. Nyelvek*. 6. I. és Résző Ensel: *A helynevek magyar*. 67. I. egyaránt 1277. évi kelettel.) — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 469. Wagner: *Diplom. Sár.* p. 513. Katona: *Hist. Crit.* VI, 103. — ³⁾ Az okiratok topographiájára nézve lásd *Breznica* és *Kysbeteznok*. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvek*. 6. I. — ⁵⁾ *Századok*. I, 75.]

Aranyos¹⁾ lásd erdélyi **A r a n a s**.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 406.]

Arastow¹⁾ lásd *A r u s t o u*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. IV, 115.]

Arenarum vadum¹⁾ lásd *V a d u m a r e n a r u m*.

[¹⁾ Névtelen jegyző cap. XLIV.]

Arenosum stagnum, *főcenyés tó*. Említi II. Endrének Vratislaus és testvérei számára kiállított 1209. évi okirata.¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében,

a zágrábi alispánság területén, valamely szávamenti Otok vidékén.

[¹) Tkalcic: *Monum. Eppat. Zagr.* I, 20.]

Arinc ¹) lásd Miliare.

[¹) A ravennai Névtelen cosmographiáját tartalmazó *párisi codexben*. V. ö. a Parthey és Pinder által kiadott *Cosmographiát* 204. l. 15. nota.]

Arine ¹) lásd Crisius.

[¹) A ravennai Névtelen: *Cosmographia*. IV, 14.]

Aroksaartho ¹) lásd Aruksartu.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 193.]

Arokzeg. Említi egy 1211. évi okirat. ¹) — *Csanád* megyében, a Tiszánál. Nem helynév, mint Jerney gondolja, hanem vízgát. ²)

[¹) Jerneynél: *Magy. Nyelvkincsek* 6. l. — ²) L. az *Allosceghatya* alatt mondottakat.]

Aron Morvajo, *stagnum, tó*. Említi IV. Bélának a nyúl-szigeti apácák számára kiállított 1266. évi birtokmegerősítő okirata. ¹) — *Csongrád* megyében, a Tisza mellett, Csongrád táján. Egykor Buchur földhöz tartozott. Jerney szerint Áron-Morvájának, azaz Áron-Morotvájának ejtendő. ²)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 319. — ²) *Magy. Nyelvk.* 6. l.]

Arosthó. Említi IV. Bélának Wys és Chenke helységeket tárgyazó 1239. évi okirata. ¹) — A Bodrog vagy a Tisza által alkotott valamely, ma nem létező tó a Bodroghöz nyugati szögében *Zemplén* és *Szabolcs* határterületén Viss és Kenyézli vidékén. ²)

[¹) Wenzel: *Árp. Uj. Okm.* VII, 73. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Thereucker*. Azonkiv. v. ö. az *Arustou* alatt mondottakkal.]

Arpadir. Említi II. Endrének a lé-

bényi apátság megerősítését tárgyazó 1208. évi okirata. ¹) — Sejttem, hogy a mosoni Dunaágnak egy *Árpádér* nevű ere *Moson* megye magyar-óvári járásában. ²) Manap ily hely- és víznév egyaránt ismeretlen. Nagy Imre közelebbi felvilágosítást róla nem adhat, mert a kamarai levéltárban meg nem találta az eredeti okiratot, hanem annak egy csakis hiányos másolatát. ³) Különben Nagy Imre e névnél nem is gondol *vízre*, hanem helységre, vajjon azonban okkal?

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 61. —

²) Jerney ugyancsak *Árpád-ér*-nek olvassa. L. *Magy. Nyelvk.* 6. l. Czuczor-Fogarasi is: *A magy. nyelv szótára* I, 342. — ³) *Akad. Értesítő* VIII, 186.]

Árparioi halas helyek ¹) lásd *Piscariae de Casale de Arpario*.

[¹) Wenzel I, 153. Theiner I, 10.]

Arpas, *rivulus, csermely*. Említi II. Endrének a kerezi monostor számára kiállított 1223. évi adománylevele. ¹) — Erdélyben, *Fogarás* megyében, az árpási járásban, Kerestől délkeletre találjuk az Alsó- és Felső-Árpás falvakat. Az ezek mellett elfolyó víz, az Oltnak egyik balparti mellékveze, a *nagy-árpási* patak, mely a Vurtop, Podragu és Podrugel alatt levő Zergetóból ered s az Alboti, Plevoji s a Lupsával egyesülő Kis-Almási csermelyeket veszi magába, értetik ez okiratban. A név etymológiájával Kállay foglalkozott, ki azt az *árpá*-tól eredezteti. ²)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 400. U. o. VII. I, 214, Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 6. l. Réső Enselnél: *A helynevek magy.* 78. l. Hunfalvynál a *Századok*-ban XIII, 674. — ²) *Magyar Nemzetiség*. 1836. 72. lap.]

Arpas, *fluvius*, folyó. Említették a bakkonybéli apátság jörszágainak 1086. évi összeírásában. ¹⁾ — A Rábának valamely baloldali mellékveze a *Sopron* megyében, a csornai járásban fekvő Árpás falu határában. Ily néven ma nem jelöltetik a Rábának egyik mellékveze sem.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 32.]

Arpas, *portus*, rév. Előjön a bakkonybéli apátságnak István király adományozása alapján készült 1036. évi birtokjegyzékében. ¹⁾ — Itt a Rába folyónak a *győrmegyei* Móriczhida és a *sopronmegyei* Árpás közt levő réve értetik. ²⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VI, 37. István okiratát (1037-ből) közli Fuxhoffer-Cz. nár: *Monasteriologia* I, 159, Fejér: *Cod. Dipl.* I, 328. és IV. I, 411. Katona: *Hist. Crit.* I. Péterffy: *Concil. Sacr.* I, 5. — ²⁾ L. Sztachovics Remig régészeti térképét *Győr megye és város egyet. leírásában*. Azonkiv. v. ö. Részö Ensel: *A helynev. magyar.* 78. l.]

Árpástói víz, lásd *B y c h a*.

Arrabo ¹⁾ lásd *R á b a*.

[¹⁾ Spruner: *Histor. Atlas*. Ungarn. Nr. I. Rhode: *Histor. Schul-Atlas*. VI. tábla. Jausz: *Hist. geogr. Schul-Atlas*. I. Nr. 9. Spruner: *Hist. geogr. Schul-Atlas des Gesamtstaates Oesterr.* Nr. I. Römer: *Pannonia térképe* 1873. Kiepert: *Hist. geogr. Atlas der alten Welt*. XV. tábla. Spruner-Menke: *Atlas Antiquus*. Tábla Pannonia. Mannert: *Geogr. der Griech. u. Römer*. III, 659. Mommsen-Kiepert pannoniai térképe in *Corp. Inscript. Lat.* Vol. III. Tab. IV.]

Arua, *fluvius*, folyó. Említi a keresztetek esztergomi conventjének Lampert comes és az esztergomi káptalan között kötött birtokeserét tárgyazó 1287. évi okirata. ¹⁾ — A Vágnak *Árva* megyé-

ben folyó mellékveze, melynek ősi culturalis jelentőségét hirdetik a nisznyai pogányvár ²⁾ és tumulosok ³⁾, továbbá az Alsó-Kubinban talált ősi cserépké-szítmények ⁴⁾ s a nagybisztreczi barbárkori lelet. ⁵⁾ Pesty azon állítása, hogy az Árva a régi időkben a mainál sokkal jelentékenyebb volt ⁶⁾ minden történeti alapot nélkülöz, miután mitsem bizonyíthat az, hogy e folyót egy XIV-ik századbéli okirat *magnus fluvius*-nak nevezi. A középkori terminologia teljesen határozatlan s mint ilyen semmi bizonyító érvül nem szolgálhat. ⁷⁾ — A szót magát Podhráczky etymologiailag az *ar* = *víz* gyökből kísérti megfejteti ⁸⁾, de hiszem, hogy ezt ép oly okadatolatlanul teszi, mint az Árok és Hernád neveknél. A *va* szótag inkább a szirjén *va* = *folyó* szóra figyelmeztet, úgy, hogy az Árva ép oly összetétel, mint a Bódva, Bitva, Zsitva, Lendva, Szinva, Gortva, Ikva, Zagyva és egyöbek. Jelentésénél fogva tehát megfelelő az *Ar-folyó*-nak.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IX, 458. Knauz: *Magy. Sion*. III, 694. Ugyanő: *Cod. Strig.* II, 156. — ²⁾ Römer: *Resultats generaux* p. 98. — ³⁾ U. o. p. 154. — ⁴⁾ *Archaeologiai Értesítő* XIV, 226. — ⁵⁾ *Arch. Ért.* XIII, 410—411. — ⁶⁾ *Magyarorsz. vízhálózata a régi korban*. Közzétéve a *Századok*-ban I, 70. — ⁷⁾ Erről tüzetesebben lásd a *Vizek apadása* című cikket. — ⁸⁾ *Béla kir. névtelen jegyz. idejekora és hitelessége* 236. l.]

Aruc, *Aruch*, *Arud*, *Aruk*, *Arukfee*, *Aruktue*, *Longum Aruk*, *Aruksye*, *Nagu Aruk*. Számos okiratban fordul elő, így sz. Istvánnak egy 1015. ¹⁾, I. End-

rének egy 1055.²⁾, I. Gézának egy 1075.³⁾, II. Istvánnak egy 1124.⁴⁾, II. Gézának egy 1158.⁵⁾, II. Endrének egy 1228.⁶⁾, a pécsváradi conventnek egy 1267.⁷⁾ és IV. Bélának egy 1269. évi okiratában.⁸⁾ — Az ez okiratokban említett *árkok* mint különböző birtokok határai számláltatnak elő s nemcsak mesterséges, hanem természetes úton is készültek volt. Némelyike »vallis-«, azaz völgynek neveztetik, mi kétségtelenné teszi, hogy időszakos vízfolyások medreiként is szolgáltak. Topographiailag meghatározni azokat lehetetlen. Az Arukfee és Aruktuc az illető árkok elejére és végére vonatkoznak. Nagu-Aruk és Negu-Aruk = Nagy-Árok. Aruhsye Jerney szerint = *Árok-széle*.⁹⁾ Maga az Árok szó szláv származású, járek az újszlávban, járek a tótban, jarak a szerb-ben = fossa.¹⁰⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 297—299. Koller: *Hist. Epp. Quinqueecl.* I, 80. Katona: *Hist. Crit.* I, 201. Péterffy: *Conc. Sacr.* I, 4. Kollar: *Hist. Dipl. jur.* Patr. p. 82. Batthyán: *Leges Eccl.* I, 375. Fuxhoffer-Czinár: *Monast.* I, 180. Jerney: *Magy. Nyelv.* 6. l. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 389. 391—392. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 433. 435. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 56. — ⁴⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 73. 75. 76. — ⁵⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 149—150. Schmitth: *Agr. Eppi* ad an. 1161. Katona III, n. CCCCLIII. Koller: *Hist. Eppat. Quinq.* I, 202. — ⁶⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III, II, 121—123. 126—127. — ⁷⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* III, 174—175. — ⁸⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV, III, 489. — ⁹⁾ *Magy. Nyelv.* 6. l. — ¹⁰⁾ Miklosich: *Die slav. Elem. im Magyarischen.* Megjelent a *Denkschriften d. kais. Akad. d. Wiss.* XXI. kötetében 31. l. 251. sz. Czuczor-

Fogarasi ellenben a hazánkbeli némely szláv nyelvjárásokban divatozó *járek*-et valószínűleg tőlünk kölcsönöztnek hiszik. *A magy. nyelv szótára* I, 341. Podhráczky pedig az *ar* = víz szóból származtatja, de nyilván tévesen. *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 236. l.]

Aruch ¹⁾ lásd **A r u c.**

[¹⁾ Knauz: *Mon. Eccles. Strig.* I, 56. Fejér: *Cod. Dipl.* I, 435. II, 75. 76.]

Arud ¹⁾ lásd **A r u c.**

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 433.]

Aruhsye ¹⁾ lásd **A r u c.**

[¹⁾ Jerney: *Magy. Nyelv.* 6. l.]

Aruk ¹⁾ lásd **A r u c.**

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 297—299. 389. 392. U. o. II, 73. 150. III, II, 121—123, 126—127. U. o. IV, III, 489. Wenzel: *Árp. Új Okm.* III, 174.]

Arukfee ¹⁾ lásd **A r u c.**

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 391.]

Aruk, *piscatura*, *halászó*. Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1261. évi bizonyító oklevelé. ¹⁾ — Valamely dunai ér, vagy a Dunával közlekedő árokvíz értendő alatta Komárom megyében, a Csalóközben, a csalóközi járásban. E halas vízhely Ekeli András gróf birtokához tartozott s ennek fiai közül azt a birtokosztózás folytán István nyerte el. Az okiratban említett Ekl és Sakalus birtokok a mai *Ekelnek* és valamelyik *Szakállosnak* felelnek meg.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* XI, 514.]

Aruk longum ¹⁾ lásd **A r u c.**

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* III, 174.]

Aruksartuu, *Aroksaartho*, *aqua*, *víz*.

Említi Erzsébet királynénak Lothard számára kiállított 1270. évi adománylevelé. ¹⁾ *Pozsony* megyében, a Csalóközben, az alsó csalóközi járásban, Várkony

határában. Egykor Győr megyében. E víz, melyet Jerney *Árok-sár-tó*-nak ejt²⁾, fele részben Várkony birtokához tartozott. Az okiratban említett Beus = *Bős*, Arpar és Arpad = a bösi határban levő *Árpád dűlő*, Baka = *A. és F. Báka*, Warkun és Arkun = *Várkony*, Zaz = *Szász*, Bolon = *Ballony* (Komárom m.)

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 193 (hibás kelettel). *Hazai Okmányt.* I. 50, Jerneynél: *Magy. Nyelvek.* 6. l. (hibás kelettel). — ²⁾ *Magy. Nyelvek* 6. l.]

Arukue ¹⁾ lásd *Aruk*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 391.]

Arundineta palus, nádastó. Említi a bakonybéli apátság jószágait összeíró 1086. évi jegyzék. ¹⁾ — *Győr* vagy *Sopron* megyében, az Árpás birtok egykori határterületén.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 32.]

Arundineti portus, nádásrév. Említi a győri káptalannak bizonyos egyezésre vonatkozó 1299. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Moson* megyében a Fertőnek réve a mai Ilmecnél. ²⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* V, 222. — ²⁾ V. ö. *Buuv.*]

Arundinosa palus, nádastó. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi okirata. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, a két Gellér vidékén.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 450. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 555.]

Arustou, *Arastow*, *Arustow*, *piscina*, *halas*. Említi az egri káptalannak bizonyos határjárást tárgyzó 1255. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Zemplén* megye tokaji járásában Tolcsva és Liszka-Olaszi határaiban. Nyilván egy a Bodrog vize által táplált halas. Belőle szakadt

ki a Pallaga-ér. Jerney *Aras-tó*-nak ejti. A határjárás alapján ezt megkülönböztetendőnek tartom azon Arosthótól, melyet Viss és Kenyézli vidékére helyezhetni vélek. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII, IV, 115. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 405. Jerneynél: *Magy. Nyelvek.* 6. l. — ²⁾ Lásd *Arosthó* alatt.]

Arustow ¹⁾ lásd *Aruston*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII, IV, 115. Jerneynél: *Magy. Nyelvek.* 6. l.]

Aryauchapotoka. Említetik a pozsegai káptalannak Aladár mester számára kiállított 1291. évi bizonyító oklevelében. ¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében, a pozsegai alispánság területén az Orlyavába szakadó *Orlyaricai* patak.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XII, 523.]

Asantu. Említi IV. Bélának Dominik mester számára kiállított 1263. évi adománylevele. — A régi Valkó megyében, a mai *Verőce*-ben, a diakovári alispánságban fekvő Gorjani vidékén. Határát képezte a Gorjani szomszédságában feküdt Ujlaknak. Maga Ujlak ez okiratban ugyan nem említették, de egyéb okiratokból világos, hogy arról van szó. ²⁾ Az ezen okiratban említett Gara = *Gorjani*, villa Herman = *Hermangrad* várom, Dabsa, Dobza, Dubza = *Dobszin*, Ponich = *Punitovce*. A villa Isou, Muthna, Burizlo, Borsa mind Dobszin szomszédságában léteztek. ³⁾ Asantu-t Pesty *Ásántó*-nak ejti. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 139. — ²⁾ Lásd ezt kimutatva Pestynél: *Az eltűnt régi vármegyék* I, 282—283 és 351. II. — ³⁾ Pestynél i. m. — ⁴⁾ I. m. I, 265. 283.]

Asarfeueriiturea. Említi I. Endrének 1055. évi okirata. ¹⁾ — Jerney *Asar-fejértő-réve*-nek ejti ²⁾ de tévesen, mert a *rea* megfelel a *ra, re* ragnak. A név talán *Sár-fejértő-ra* vagy *Sár-főeres-tő-ra* magyarázható.

[¹⁾ Fejér I, 391. — ²⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 7. 1.]

Asavanthu ¹⁾ l. **Asoanthu**.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 307.]

Asawanthu ¹⁾ lásd **Asoanthu**.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 74.]

Asoanthu, Asuanthu, Asavanthu, Asuanthu, Asavanthu. Említi IV. Bélának a turóczi monostor 1252. évi alapító levele. ¹⁾ — Győr megyében, a tósziget-esilizközi járásban, Kulesod határában, Kulesodtól éjszakra, Radványtól keletre. ²⁾ Az okiratban említett villa Neuegen, Negewen, Hevegen, vagyis *Neggwend*, ma Kulesodhoz tartozik; a villa Chulchud, Kulehud, Kulesud, Kulehud = *Kulesod*, Bolon = *Ballony*, Medve, Medwe = *Medve*, Boych = *Bajcs*, Roduan, Rodoan, Rodvan = *Radvány* Győr megyében, és Chychou, Chicheu, Chichov, Cychou = *Csicsó* Komárom megyében. — Jerney *Ásványtó*-nak ejti. ³⁾ [¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 305. *Haz. Okm.* VI, 73. 74. — ²⁾ Mi okból van Sztachovits régészeti térképén Asuanthu Komárom megyébe téve? — ³⁾ *Magy. Nyelvk.* 7. 1.]

Asowan. Említve IV. Bélának Wys és Chenke helységeket tárgyzó 1239. évi adománylevelében. ¹⁾ — A Bodrog által alkotott tó ²⁾ *Zemplén* és *Szabolcs* megyék határterületén, a Bodrogköz nyugati szögében, Viss és Kenyészló vidékén. ³⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* VII, 73. — ²⁾ Az okiratban mint *locus* fordul

elő, mi azonban *lacus* helyett becsúsztott eredeti tollhiba, melyre az okirat közléje, Wenzel, egy zárjel közé foglalt »így« által figyelmeztet. Hogy ezen Asowan alatt *valóságos tavat* kelljen gondolnunk, maga az okirat bizonyítja c szavaival: *per quod egreditur aqua de fluvio Bodrogh.* — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Therewker*.]

Asuan. Említi Jerney egy 1251. évi okirat nyomán. ¹⁾ — Jerney szerint *tavas hely* és falu Győr megyében. Talán azonos a már említett győrmegyei Asoanthuval? ²⁾

[¹⁾ *Magyar Nyelvkincsek* 7. 1. — ²⁾ Lásd *est.*]

Asuanthu ¹⁾ lásd **Asoanthu**.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 307.]

Asuanthv ¹⁾ lásd **Asoanthu**.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 74.]

Asvantou, piscina, halas. Említi IV. Bélának az egri egyház birtokait és jogait megerősítő 1261. évi okirata. ¹⁾ — *Csongrád* megyében a Hármaskörös mellett. A XIII. században Halász vilához tartozott, de ilyenű hely ma már nem létezik Csongrád területén.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 40. Jerneynél: *Magy. Nyelvkincsek* 7. 1.]

Ásvány-ér, lásd **Azoanertu**.

Ataab, lacus, tó. Említi a nagyváradi káptalannak Feketepatak birtoklását tárgyzó 1295. évi bizonyító levele. ¹⁾ — *Ugocsa* és *Bereg* megyék határán nem messze a Szalvának a Borzsába szakadásához, a beregmegyei mai Kovászó vidékén. ²⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* V, 136. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Batnuka*.]

Athyani Magistri piscatura, Atyán mester halászoja. Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyzó

1261. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, a csalóközi járásban levő mai Ekel és Szakállos határában. Ez a halászó hely Ekeli Istvánnak és testvéreinek jutott birtokrészül.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* XI, 514.]

Atlas, Ἀτλας. Említi Herodot. ¹⁾

— A görög író e folyót a Hämusből folytatja éjszaki irányban a Dunába, de Herodot tévedése érdekesen már ki van mutatva. ³⁾ Gooss az Atlasban az *Aluta* görög formájára ismer ³⁾ s az Alutára magyarázza azt Schafarik is. ⁴⁾ Ezt tenné Vass is, ha e víznek folyása éjszakra nem irányulna ⁵⁾. Bähr is ⁶⁾, ám-bár Herodot lapsusát észre nem vevé, az említett Atlast s a Herodot által említett többi folyót nehezen képzelheti a Duna jobb partján elhelyezhetőnek. ⁷⁾ Rawlinson, Herodot hirneves kiadója, kritikátlanul a mai *Tabaura* magyarázza. ⁸⁾

[¹⁾ IV, 49. — ²⁾ L. *Programm des evang. Gymnasium in Schässburg* pro 1873/4. Hermannstadt 1874. p. 10. Azonkiv. v. ö. Schafarik: *Slavische Alterthümer* I, 473. Szaranievicz: *Kritische Blicke in die Gesch. der Karpathen-Völker* p. 28. Riedl: *A Tisza régi neve. Századok* XV, 513—514. — ³⁾ *Studien zur Geogr. u. Gesch. des traj. Daciens* p. 10. — ⁴⁾ *Slavische Alterthümer* I, 506. — ⁵⁾ *Erdély a rómaiak alatt* 18. l. — ⁶⁾ Herodot stuttgarti 1859. évi német kiadásához mellékelt jegyzeteiben, IV. köt. 53. l. — ⁷⁾ L. ehhez *Olt.* — ⁸⁾ *A Herodot edited by Rawlinson* III. k. IV. könyv, 49. l.]

Attai víz, lásd baranyamegyei Névtelen folyam.

Aucha, Αυχα, Ηοννα. Említi a VI. századbéli Jornandes. ¹⁾ — A legtöbb

történet- és térképíró a *Tág* folyót érti alatta. Így Schafarik ²⁾, Spruner ³⁾, Spruner-Menke ⁴⁾, Jausz ⁵⁾ és Kiepert ⁶⁾, ám-bár a három utóbbi kérdőjellel magyarázza azt a nevezett folyóra. Ellenben Suhm a Bugra véli vonatkoztatni. ⁷⁾

[¹⁾ *De rebus geticis* C. XVII. Migne-féle párisi kiad. pag. 1265. — ²⁾ *Abkunft der Slaven*, Humfalvynál: *Ethnographie v. Ung.* 391. l. 110. jegyz. — ³⁾ *Histor. Atlas*. Ungarn Nr. I, és ugyanő: *Histor. geogr. Schul-Atlas des Gesamtstaates Oesterr.* Nr. I. és II. — ⁴⁾ *Atlas Antiquus*. Tábla Pannonia, Illyricum. — ⁵⁾ *Histor. geogr. Schul-Atlas*. I. Nr. 8 és 9. — ⁶⁾ *Histor. geogr. Atlas der alten Welt*. XV. tábla — ⁷⁾ *Historie om de fra Norden udvandrede Folk*. Kioebenhaven 1772. I, 403.]

Auha ¹⁾ lásd Auch a.

[¹⁾ Humfalvynál: *Ethnographie v. Ung.* 110. 391. II.]

Auras, Αῦρας. Említi Herodot. ¹⁾

— Gooss azonosítja Ptolemaeus *Αραβονα*-jával s az erdélyi *Zsilre* magyarázza. ²⁾ Erre magyarázza azt Schafarik is ³⁾, ellenben Vass az erdélyi *Aranyosra* ⁴⁾, míg Bähr ⁵⁾ nem hazai folyóvizet, a Jantrát vagy Osmát érti alatta, ám-bár maga is elismeri, hogy bajos az Aurast ez utóbbi folyókkal azonosítani. ⁶⁾ Ép oly tévesen azonosítja Rawlinson a *Dristával*. ⁷⁾

[¹⁾ IV, 49. — ²⁾ *Studien zur Geograph. u. Gesch. des trajan. Daciens*, p. 10 és 31. — ³⁾ *Slavische Alterthümer* I, 506. — ⁴⁾ *Erdély a rómaiak alatt* 181. — ⁵⁾ Herodot stuttgarti 1859. évi német kiadásához mellékelt jegyzeteiben, IV. k. 53. l. — ⁶⁾ Lásd ide *Sargetia*. — ⁷⁾ *A Herodot edited by Rawlinson* III. köt. IV. könyv, 49. l.]

Axy, Αxye, Axie, vena, vízér. Említi

V. Istvánnak Sándor comes számára kiállított 1271. évi adománylevele. ¹⁾ — Pozsony megyében, a pozsonyi járásban, Stomfa környékén, a Morva felőli részen és pedig vagy a Morvának egy baloldali szakadéka, vagy a Kis-Kárpátok nyugati lejtőiről alászivárgó s a Morvába szakadó creek egyike. Jerney ¹⁾ és Réső Ensel ³⁾ szerint Acej, Acey-, Acsaj-nak ejtendő. Az okiratban említett Ztumpa, Stamfa = *Stomfa*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 131. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 337. — ²⁾ *Magyar Nyelvkincsek* 1. l. Jerney egy 1261. évi okiratra hivatkozik. — ³⁾ *A helynevek magyarázója* 16. l.]

Axie vena ¹⁾ lásd *A x e y v e n a*.

[Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 131.]

Axye vena ¹⁾ lásd *A x e y v e n a*.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj. Okm.* VIII, 337.]

Aypotak, Appatak, Említi V. Istvánnak Finta nevű földet tárgyazó 1272. évi adománylevele. ¹⁾ — *Sáros* megyében a Szekesőnek egyik mellékvíze a sóvári járásban, Eperjes és Finta között Kapi határában, a Strasz hegytől dél-keletre.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 231. Wagner: *Dipl. Sáros.* p. 286. Katona: *Hist. Crit.* VII, 591. *Hazai Okmánytár* V, 47.]

Azeupatak, Említi IV. Bélának Vida földet tárgyazó 1267. évi adománylevele. ¹⁾ — *Liptó* megyében, a sz. miklósi járásnak valamely a Vágba szakadó folyóvíze a mai Vida föld (Viszna-Dejtari) határában.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* III, 160.]

Azevpotok, rivus, patak, Említi István ifjabb királynak Fyzer várat és tartozékait tárgyazó 1270. évi adománylevele. ¹⁾ — *Abauj* megyében, a

gönczi járásban valamely, a Bósvába szakadó víz. ²⁾ Azonos-e a később említendő *Azunthapatak*-al? ki tudná eldönteni.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 258. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Bykpotok* s azonkiv. v. ö. *Ozevpotok* és *Azunthapathaka*.]

Azoan Ertu, Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztokozást tárgyazó 1260. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a csalóközi járásban levő P.-Bálvány-Szakállós és P.-Kava határaiban, ezektől északra, a mai *Ásvány-ér*, mely a Nyitrát a Vág-Dunával közvetíti. Az okiratban mint *halas* kerül elő. ²⁾

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 102. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Fecsz*. Az okiratban Azoan, Ertu Colco fordul elő, azt hiszem azonban helyesen Azoan Ertu, Colco stb. olvasandó.]

Azunthapathaka, rivulus, csermely, Említi IV. Bélának Borsva helységet tárgyazó 1264. évi adománylevele. ¹⁾ — *Abauj* megyében a füzéri és gönczi járás területén. Az okirat kétségenkívülivé teszi, hogy alatta vagy a füzéri patak egy mellékcsermelye értetik, mely a komlósi patakkal egyenközüleg futva, a füzéri patakba s ezzel a Bósvába jutott; vagy pedig maga a *füzéri* patak, mely a N.-Milecz-hegyről jöve, Pálházán alól szakad balfelől a Bósvába. Azonos-e azon Azevpotakkal és Ozevpotokkal, melyekről egy 1270. évi okiratban említés tétetik ²⁾, el nem dönthetem. Érdekes azonban, hogy a füzéri víz völgyében, nevezetesen *Pusztafalvánál*, *Radvány*nál és *Vilémél* obsidian tárgyak ke-

rültek napfényre³⁾, melyek e víz culturális jelentősége mellett tanuskodnak.

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 122. —

²⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 258. — ³⁾ *Archaeol. Értesítő* I, 31. Römer: *Résultats généraux du mouvement archéologique en Hongrie* p. 11. Ugyanott *Magyarors. űstört. térképe.*]

Azyuhemelnicha. Említi IV. Lászlónak Neczpál falut tárgyzó 1287. évi adománylevele.¹⁾ — *Turóc* megyében, a sz.-márton-blatniczai járásban, a Turóc jobboldali vízkörnyékében, a Priekopai pataknak egy mellékveze. Azyuhemelnicha nyilván úgy ellentétese a Noghemelnichának, mint az Ozzywizdrice a Nogwyzdricenek.²⁾

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 326. —

²⁾ L. ezeket s azonkiv. *Hmelnich.*]

Baurus, aqua, víz. Említi a pozsonyi káptalannak Ovgéai Péter mester számára kiállított 1296. évi bizonyító oklevele.¹⁾ *Sáros* megyében, Sáros vára határában levő víz, mely a Tarczába szakad.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XII, 592.]

Baast, aqua, víz. Említi a pozsonyi káptalannak Thykud helységet tárgyzó 1300. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Pozsony* megyében létezett víz, melyet azonban topographiailag meghatározni nem tudok. Az okiratban említett Peten a Padányhoz tartozó *Petény* pusztával az alsó csalóközi járásban, a Ludasér a Nagy-Födemeshez tartozó *Ludasér* pusztával a külső járásban, Fyzes talán a györmegyei tósziget-csilizközi Csiliz-Radványhoz tartozó *Füzes* pusztával vannak összefüggésben, míg a többi ott előjövő helységekre nézve semminemű

tájékoztatót nem nyerünk mai helyneveink által.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XII, 662.]

Baba, flumen, folyam. Említi IV. Bélának Fülek várát tárgyzó 1246. évi adománylevele.¹⁾ — Az Ipolynak egy baloldali mellékfolyója *Nógrád* megyében, a füleki járásban, hol Alsó- és Felső-Bábi puszták, amaz Terbelédhez, emez Fülekhez tartozva, manap is találhatók. Az okiratban említett Pelis a mai *Pilis*, Cuach a mai *Fülek-Kovácsi*, Trebedid a mai *Terbeléd*, valamennyien a füleki járásban.²⁾ Vajjon azonban e vízre vonatkozik-e ugyanesak IV. Bélának a pannonhalni apátság jószágait és jövedelmeit megerősítő 1234—1270. évi okirata³⁾, melyben a »Fluvius Baba aliter Sebus« kerül elő? Maga az okirat semminemű tájékoztatót nem nyújt, mint-hogy a Sebus praediumnak szomszéd helységei egy irigy véletlen következtében az okiratban közölve nincsenek annak kiadói által. — A szó maga nagyon elterjedt, mert előfordul az ó-szláv, új-szláv, szerb, mordvin, rumán, albán, új-görög, középelnémet nyelvekben.⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 408. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 8. l. — ²⁾ A többire nézve l. *Bilna* és *Druha*. —

³⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* II, 19. — ⁴⁾ Miklosich: *Die slav. Elem. im Magyarischen*. Megjelent a *Denkschriften d. kais. Akad. d. Wiss.* Phil. Hist. Classe XXI. k. 18. l. 7. sz.]

Baba ¹⁾ lásd R a b a.

[¹⁾ Wenzel IX, 538.]

Babalatow, Babalator, Babatator, Kabalatou, piscina, halas. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi

adománylevele. ¹⁾ *Komárom és Győr* megyék határában, a Csalóközben Kulcsod és Gellér között. Az okiratban említett Guler, Guller, Gyuler, Gyuller a mai Gellér falvak egyike Komárom m. csalóközi járásában, a villa Bogha N. és Vár-Bogya ugyanott, míg Kuchud, Culchud, Kulchud a mai Kulcsod Győr m. a tósziget-csilizközi járásban. Ekl a komárommegyei Ekel.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 449. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 555. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 8. l.]

Babana, *paludes, tavak*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Komárom* megye csalóközi járásában, a mai Nagy- és Pusztá-Kis-Tanytól délre Néma és Keszirányában, mely térség most is még elég posványos. Jerney szerint *Babona*-nak ejtendő. ²⁾ Az okiratban említett Thon = *Tany* falu és pusztá, Kezu = *Keszi*, Nena = *Néma*, Fyus = *Füss*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 443. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 556. — ²⁾ *Magy. Nyelvk.* 8. l.]

Babatatow ¹⁾ lásd B a b a l a t o w.

[¹⁾ IV. Bélának egy 1268. évi okiratának 1383-ik évi átiratában. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 555. nota 3.]

Babathova. Említi Jerney egy 1245. évi okirat alapján. ¹⁾ — Jerney szerint határtó *Zemplén* megyében s *Bába-tavá*-nak ejti.

[¹⁾ *Magy. Nyelvk.* 8. l.]

Babich, *Bubych, Bobuch, Bubouch, rivulus, csermely*. Említi IV. Bélának bizonyos birtokügyet rendező 1256. évi okirata ¹⁾ és a császmái káptalannak Descha birtokot illető 1265. évi bizo-

nyító okirata. ²⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a belovári alispánság területén.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VII, 56. 57. 58. —

²⁾ U. o. VII, 101. 102.]

Babky, *fluvius, folyó*. Említi II. Endrének a lébényi apátság megerősítését tárgyzó 1208. évi okirata. ¹⁾ — Az okirattól csak az tűnik ki, hogy e víz *Moson* megyében, a magyar-óvári járásban létezett, a mai Mecsér szomszédságában. Nyilván vagy a mosoni Dunaág egy ere, vagy talán maga az említett Dunaág, mely itt a *fluvius* névvel jelölgetett. Legvalóbbszínű azonban, hogy a Rabcha = Rábeza nevének elferdítésével van dolgunk, annnyival is inkább, mert az okirat még felemlíti, hogy e folyó 40 lépésnyi távolságban állott az egyház, t. i. a lébényi apátság földjének határától.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 61.]

Babonig, *fluvius, folyó*. Említi IV. Lászlónak bizonyos birtokkeresét tárgyzó 1279. évi okirata. ¹⁾ — *Turóc* megyében, a Turócznak egy ma e néven ismeretlen mellékveze.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 546.]

Bacchyn, *rivus, patak*. Említi a császmái káptalannak Miklós sógorai számára kiállított 1264. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Belovár* megyében, a krizi alispánságban, a mai Lipovecz falu határában, Csázmától nyugatra, a Szávának egy baloldali mellékveze.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* VIII, 109.]

Bachapotoka, *Bothapothoka*, pothoc, potok. Említi István zágrábi püspöknek a császmái káptalan 1232. évi alapító levele. ¹⁾ — Horvátországban, *Belovár*

megyében, a krizi alispánságban, Császma nyugati határában, a Császma-Lónya-közben.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. dipl.* III. II, 280. Katona: *Hist. Crit.* V. 619. *Parlat: Illyr. Sacr.* V, 364. Tkalcic: *Mon. Épp. Zagr.* I, 70. — ²⁾ V. ö. a *Dobniča* alatt mondottal.]

Bacha ¹⁾ lásd *Bocha*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. dipl.* V. III, 511.]

Bachuto ¹⁾ lásd *Baluanus*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 299. Koller: *Hist. Eppat. Quinq.* I, 80. Katona: *Hist. Crit.* I, 201. Péterffy: *Conc. Sacr.* I, 4. Kollar: *Hist. dipl. jur. Patr.* p. 82. Batthyán: *Leges Eccles.* I, 375. Jerney-nél: *Magy. Nyelvk.* 9. 1.]

Bachyhou potoka ¹⁾ lásd *Radybor potaka*.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* IX, 262.]

Bacuntius ¹⁾ lásd *Basa*.

[¹⁾ Plinius: *Hist. Natur.* III, 25.]

Bad, *aqua*, *víz*. Említi IV. Lászlónak Belud fia számára kiállított 1276. évi adománylevele. ¹⁾ — Az okirat szerint Belud gróf hőiesen és diadalmasan küzdött a Sopron-megyét pusztító cseh király ellen *Bad víze mellett*, s így az utóbbinak is *Sopron* megyében kellett léteznie, hol azonban ily nevű víz s ily nevű hely ismeretlen. Nagyon valószínűnek tartom, hogy voltaképen a *Rábáról* van itt szó, melynek neve Bad-dá torzult az okiratban.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. II, 51. — ²⁾ V. ö. *Raba*.]

Badacsoni víz lásd *Egresmajor*.

Baduspotoka, *Baduspataka*, *Bakuspatak*, *Bakospatak*. Említi IV. Bélának Detrik és Fülöp grófok számára kiállított 1243. évi adománylevele. ¹⁾ — E

víznek, valamint a mellette említett egyéb vizeknek területi elhelyezkedése iránt az okirat maga biztos útbaigazítást ad. Ugyanis az okiratban említett meghatárolt Kevy és Lincha a mai *Közi és Licze* Gömörmegyében, amaz a nagy-röczei, emez a tornaljai járásban. Továbbá Melete a mai *Melléte* ugyancsak a tornaljai járásban, Staruch a mai *Szkaros* (tornalj. j.), Durusk a mai *Deresk* (tornalj. j.), Nadras a mai *Nandrázs* (nagy-röczei j.) Ezeket szem előtt tartva, kétségtelen, hogy a szóban levő patak a Sajónak egyik jobboldali mellékvíze *Gömörben*. De a Badus patakával nyilván azonos a később ugyanazon okiratban említett *Bakus patak*²⁾, mindkettő pedig alighanem a *Rákosnak* elferdítése, úgy hogy itt tulajdonképp a *Rákosi patak* értendő, mely Kövitől éjszakra ömlik a Turócz keleti ágába.³⁾ Ez esetben természetesen alap nélkül ejtik Jerney⁴⁾ és Pesty⁵⁾ *Bados patakának*, mi ugyan megfelel az okirat másolási hibájának, de nem a valóságnak. De Pesty ez esetben tévesen sorolja az elűnt vizek közé is.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 292. Jerney-nél: *Magy. Nyelvk.* 8. 1. — ²⁾ Ezt már Jerney is észrevette (*Magy. Nyelvk.* 8. 1.), Pesty Frigyes azonban a Bados patakot megkülönbözteti az általa Bakosnak ejtett víztől. (*Száradok* I, 73.) — ³⁾ V. ö. gömörmegyei *Thuruch*. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvk.* 8. 1. — ⁵⁾ *Magyarorsz. vízhálózata a régi korban* i. m. I, 73.]

Bagala, *puteus*, *kút*. Említve a zalai conventnek Bagala földet tárgyazó 1294. évi okiratában. ¹⁾ — Bogala birtok, melynek nevét ez a kút is viselé, az okirat szerint *Zala* megyében feküdt.

Ily név Zala megye mai helységnévtárában ismeretlen.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* VII. II, 177.]

Bagatoa. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1260. évi bizonyoságlevele. ¹⁾ — *Komárom* vagy *Pozsony* megyében, a csalóközi járásban, P. Bálvány-Szakállos határában, a Dudvág mentében létezett halas tó. ²⁾

[¹] *Hazai Okmánytár.* VI, 102. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Fecsz.*]

Bagun, puteus, kút. Említi IV. Bélának Turduna birtokát tárgyazó 1240. évi adománylevele. ¹⁾ — *Borsod* megyében, a mai sz.-péteri járásban, mint a régi Turduna birtok egyik határjelzője.

[¹] Wenzel: *Árp. Uj. Okm.* VII, 102.]

Bagyn, aqua, víz. Említi István szlaviniai bának több Riucha megyei birtokot meghatározó 1255. évi okirata. ¹⁾ — Az egykori Riuche a mai *Kőrös* megyében, a körösi alispánságnak Belovár megyével határos területén, a Véliki baloldali mellékvize, melylyel együtt a Császa jobboldali vízkörnyékébe esik. ²⁾ Pesty elősorolván a riucei comitatushoz tartozott folyóvizeket, erről említést nem tesz. ³⁾

[¹] Wenzel: *Árp. Uj. Okm.* VII, 396.

— ²⁾ Az okiratot illetőleg lásd *Rumissa* alatt. — ³⁾ Az eltűnt régi várm. II, 296 — 297.]

Bajmóczi hévforrás, fervidus fons in Bajmócz, Boymocz. Említi Kálmán királynak a zabori monostor birtokait megerősítő 1112. évi ¹⁾ és IV. Bélának azt megerősítő 1249. évi okirata. ²⁾ — *Nyitra* megyében, a privigyei járásban fekvő *Bajmócz* földes, kénes minőségű meleg források egyike.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 87. —

²⁾ Fejér: V. I, 314.]

Bakónaki csermely, lásd *Bocunuk.*

Bakony-folyás örvénye, lásd *Chur chufeu.*

Bakospatak ¹⁾ lásd *Baduspotoka.*

[¹] Jerney: *Magy. Nyelvk.* 9. l. Pesty: *Századok.* I, 73.]

Bakoyk ¹⁾ lásd *Flunyzbekoyk.*

[¹] Fejér III. II, 138.]

Baktapathaka, Baktapataka. Említi V. Istvánnak János és István mesterek számára kiállított 1272. évi adománylevele. ¹⁾ — *Sáros* megyében, a Szekcsőnek egyik mellékvize Eperjes és Finta között, melyeknek határait egymástól elválasztá. A Szekcső mellékvizei közül ma nincsen ily nevű. Pesty az ismeretlenek közé sorolja.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 231. Wagnér: *Dipl. Sáros.* p. 286. Katona: *Hist. Crit.* VII, 591. *Hazai Okmánytár.* V, 47. Pesty: *Századok* I, 75.]

Bakus fluvius ¹⁾ lásd pestmegyei *Racus.*

[¹] Wenzel VII, 197.]

Bakuspaták ¹⁾ lásd *Baduspotoka.*

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 293. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 9. l. Pestynél: *Századok.* I, 73.]

Balacha ¹⁾ lásd *Balata.*

[¹] IV. Béla egy 1268. évi oklevelének Ulászló-féle átiratában. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 558. nota 10.]

Balamus, Balanus, Baluanus, Balcanus, aqua, stagnum, fluvius, flumen, víz, tó folyó, folyam. Említi a győri káptalannak Vicza helység megvételét tárgyazó 1227. évi bizonyító oklevele ¹⁾; II. Endrének Kazmer föld eladását tárgyazó 1231. évi bizonyító oklevele ²⁾;

II. Endrének Pethlend föld iránt támadt 1233. évi viszály-oszlató okirata ³⁾, és IV. Lászlónak Herbold comes számára kiállított 1279. évi adománylevele. ⁴⁾ — Az okiratokban előforduló helynevek jól tájékoztatnak e víz helyszínéről. Pethlend, Petlend a Boggyoszlóhoz tartozó mai *Petlen* puszta *Sopron* megye csornai járásában, Michal, Mihály a kapuvári Rába jobb partján álló *Mihályi*, Wychka a mai *Vicza*, Zerguen a mai *Szergény* falu, terra Kezel a mai *Keczöl*, Wodos a mai *Vadosfa*, Kláry a mai *Pali*, mind a kapuvári járásban, míg az Osl nemzetség-név a mai *Osl* faluban maradt fenn. A Bálványosnak tehát Sopron megyében, a mai Rábaközben és pedig a Kapuvári és a Keszeg-ér között kellett lennie és kétségtelenül a Rábának egyik ágát alkotta ⁵⁾ s mint ilyen, a Hanságba ömlött. A Rábának mai ágai s illetőleg ezek erei a kapuvári vagy Kis-Rába, a vitnyédi Rába, a Keszeg-ér, a Sebes-ér, a Linkó-ér, a Sárdos-ér s a Mákér. Bálványos nevű víz azonban manap itt ismeretlen.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VI, 449. *Haz. Okmánytár* I, 8. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 226. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 333. Jerneynél: *Magy. Nyelv.* 10. 1. — ⁴⁾ Kubinyi: *Magy. tört. emlékek* I, 110. 111. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IX, 239. — ⁵⁾ Ezt Nagy Imre is állítja. *L. Hazai Okmánytár* I, 9. 1.]

Balanus ¹⁾ lásd *Balamus*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 226.]

Balase, *Belose*, *Zolose*, *rivulus*, *csermely*. Említi II. Endrének egy 1208. évi okirata ¹⁾, ugyanannak Tamás főispán számára kiállított 1216. évi adó-

mánylevele ²⁾ és IV. Bélának Bazin földet tárgyzó 1256. évi adománylevele. ³⁾ — *Pozsony* megyei, ma e néven ismeretlen víz. Úgy látszik, inkább a Dudvág, sem mint a Duna közvetlen mellékvize. Topographiai területe iránt az okiratok helynevei tájékoztatnak. Az 1208-iki okiratban előfordul terra Bozyn, villa Mhyra, Jablan, Mysle, Suslari, Turdune. Az 1216-ikiban terra Bozen, villa Mhyr, Jablan, Misle, Suslan, Turdune. Az 1256-ikiban terra Bozin, villa Nyr, Jablam, Myzle, Chukaria, Modur, Chanuk, Susullan. Kétségtelenül ez utóbbi okirat, Knauz által közölve Wenzel gyűjteményében, diplomatikailag a legcorrectebb. A mit a két előbbi okirat Turdunának nevez, az a harmadik okmányban *Chukarianak* íratik s így tehát Modor, Csukárd, Bazin vidéke az, melyről szó van. A többi helynevek iránt tájékozás nélkül maradunk. Manap foly e tájon, mint a Dudvág jobboldali mellékvize a Pila környékén eredő *Gidra*, a királyfai, dubovai, modori, csukárdi csermelyeket magába fogadó *Csádé* s azután a mindezeket felvevő *Feketevíz*, míg a Dunába közvetlenül a *Lamdesi* víz, a *Vödriez* s néhány ér szakad.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 466. — ²⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 137. (Fejér III. II, 475. metatio nélkül.) — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 270. Fejér IV. II, 389.]

Balata, *Balucha*, *piscina*, *halas tó*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, a csalóközi járásban, hol Lak-Szakállos és Turi-Szakállos nevű falvak, meg Bál-

vány-Szakállos nevű puszta vannak. A halas Szakálloshoz tartozott s az okirat alapján kétségtelenül a mai Bálvány-Szakálloshoz, miután a Dudvág közelében levőnek mondatik.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 454. Knausz: *Mon. Eccl. Strig.* I. 558.]

Balatin, *Balatinus, Balaton, Balatou, Balatum, Balatym, Balito, Balotin, Bili-sasco, Bolothum, Bolotin, Boloton, Bolotontw, Bolotum, Bolotun, Bolotunta, Bolotuntu, Bolotyn, Peiso, Pejso, Pelissa, Pelissa, Pelso, Pelsoides, Pelsoidis, Pelsois, Pelzois, Pleiso, Pleso, lacus, tó.* ¹) — Ily különféle névváltozásokat találunk a *somogy-, veszprém- és zalamegyei Balatonra*, a híres »magyar tengerre« alkalmazva a régi és középkori, hazai és idegen írók műveiben, az okiratokban s a régi viszonyokat feltüntető ujjbkkori térképeken. Hogy a Balaton már az őskorban jelentékeny szerepet játszott, kétségtelen s azért csakugyan méltán csodálkozhatni azon, hogy sem Herodot, sem Strabo, sem Ptolemaeus nem ismerik, illetőleg nem említik. ²) A római írók azonban gyakrabban emlékeznek róla, annyiival is inkább, mivel Ptolemaeus kora után másfélszáz évre a Balatont már nevezetes technikai szabályozás érte Galerius császár részéről, mint ki, culturterületeket nyerendő, azt lecsapoltatta ³), a mi nyilván azok állítását igazolja, kik szerint a rómaiak figyelmét Pannoniának tavai el nem kerülték. ⁴) — A név, melyen a rómaiak a Balatont említik *Peiso* és *Pelso*, mely nevet azonban a Fertőre is alkalmazták. Innen van, hogy az ujjbkkori írók és

térkép-készítők e nevet hol a Balatonra, hol a Fertőre, hol mindkettőre alkalmazták, ⁵) míg Bonbardi azt bizonyíttatja, hogy az eltűnt *Bazini* tóra vonatkozik. ⁶) Hogy a Volcea vagy Voloccea név szintén a Balatonra vonatkoznék, csak egyes írók téves állítása, ⁷) és ép oly téves, hogy Hell azért, mivel a Névtelen a Balatont folyónak mondja, egy Bolotum fluviust a Balatonba folvat éjszokról, Tihanytól nyugatra. ⁸) — A mi nevének eredetét illeti, tartózkodunk annak vitatásától, hogy a Peiso, Pelso s Pleso közül melyik az ősbibb s a helyesebb. ⁹) Görög-e vagy kelta? el nem dönthetni, de az utóbbi valóbbszinű. ¹⁰) Latin és szláv semmi esetre. ¹¹) Az is bizonyos, hogy a római világgal együtt az ősi név is eltűnt, a mi ugyancsak magára vonathtja figyelmünket, miután a római kor többi víznevei a szétzüllött világimperiium után is fenmaradtak. Az ősi név helyébe a mai, a »Balaton« név került. Ez már határozottan *szláv* elnevezés, mely az avarok idejében a nagy tó körül lakó szlovenektől származik. A szlávban ugyanis blato, blatna *mocsarat, sarat*, de *nagy tavat* is jelent. ¹²) A magyarok, ámbár azóta a névadó szlávokat már rég absorbeálták, fentarták e nevet mai napig s belőle alakíták a németek a *Platten* nevet. ¹³) — Előbb keletkezett-e a Balaton tó, mintsem a Fertő? megint oly kérdés, melyre némelyek felelhetni véltek. Főleg Mannert után indulva, közülünk is számosan állították, hogy a Fertő csak a XIII-ik században keletkezett. ¹⁴) Miklosich, egész határozottsággal szintén kiemeli

hogy a Fertő későbbi időkben keletkezett, semmint a Balaton.¹⁵⁾ De ennek az állításnak semmi való alapja nincsen. Egymagok a Fertő-melléki czölöpépítmények kétségtelen nyomai fennen hirdetik, hogy e tó már létezett, mikor még mi nyoma sem volt a történetírásnak. De talajalakulási viszonyokból is aligha lehetne nyomós érvet a Balatonnak régibb létezése mellett felhozni. — Hogy egyébiránt maga a Balaton is ősi culturalis és hadászati jelentőséggel bír, azt bizonyítják a mellékén színre került nagybecsű leletek. Nevezetesen a *Vörs* közelében levő pogányvár Somogyban¹⁶⁾, a *tihanyi* csúcshegyi¹⁷⁾, a Tihany közelében levő *óvár*¹⁸⁾ és a *zánkai* pogányvárak Zalában¹⁹⁾; továbbá a somogy-megyei *zamárdi*²⁰⁾, a veszprémmegyei *fajszai*²¹⁾, a zalamegyei *alsó-gulácsi*²²⁾, a Keszthely és Sz.-Miklós közti²³⁾, a *kővágó-örsi*²⁴⁾, a *tihanyi*²⁵⁾ és *zánkai*²⁶⁾ tumulusok, nemkülönben a *kőrishegy*²⁷⁾, a *somogyvári*²⁸⁾, *viszi*²⁹⁾, *zimándi*³⁰⁾, *zamárdi* (köhegyi)³¹⁾ ősi temetők Somogyban, a *felső-örsi* ős temető Zalában³²⁾, a *keszthelyi*, római sír³³⁾, a *fenéki* római feliratok és castrum³⁴⁾, a *salföldi*, *keszthelyi*, *ecseri*, *tapolczai*, *kékláti*, *köves-kallai*, *rörösberényi*, *kövesdi*, *zánkai* római feliratos kövek³⁵⁾ s az újabban oly nagy hirre kapott *keszthelyi* avar temető.³⁶⁾ — Sőt közlekedési fontosságát sem ismerhetni félre a nagy tónak. Egy *Neptun*-nak ajánlott felirat³⁷⁾ világosan mondja, hogy a rómaiak hajóztak is rajta.³⁸⁾ — Más kérdés az, vajjon a Balaton a régibb időkben nagyobb volt-e, mintsem ma? Ezt a neve-

zetes kérdést Pesty Frigyes vetette fel, annak bizonyítása alkalmakor, hogy hazánk vizei fogytában vannak. »A Balaton hajdan — írja ugyanis — *hasonlíthatlan* nagyobb terjedelmű vala, mint jelen korunkban. Nemesak a költői fellengzés, hanem komoly okmányok és statusiratok is *tengernek* nevezték a Balatont. Így például Béla király 1193. évben azon praediumokat előszámálván, melyeket anyja a fejevári keresztes ispotályosoknak adományozott, leírja Uj-Udvar határait: *prima meta incipit ab aqua, que vocatur Clesna, a parte maris* — a határ kezdetét veszi a Clesna (azaz Kanizsa) folyónál a tenger részéről és tovább haladva a *Bakong* erdőt éri. Más helyen ismét: *Iuxta mare* — in Chergon *prima incipit a piscina Abram* — a tenger mentén, Csurgóban az első határ Ábrány halastónál kezdődik.«³⁹⁾ A nagyérdemű tudós ennél fogva azon meglepő tényt véli az általa használt okirat alapján constatalhatni, hogy a Balaton nyugati fele még a XII-ik században is Uj-Udvar vidékeig a Kanizsa folyóig terjedt. — Azonban Pestynek ez állítása egészen eltévesztett. Kitetszik ez már a XII-ik századbeli topographiai viszonyok megfigyeléséből is. Ha állítása állana, akkor a Balaton elnyelte volna azt az egész folyóvízrendszert, mely a Kanizsa és a Balaton között található. El lett volna borítva a mai keszthelyi járásnak déli, a pácsainak délkeleti része s a nagykanizsai a Kanizsa folyóig egészen. Már pedig több rendbeli okirat az ellenkezőt hirdeti, mint melyekből kitünik, hogy a mai

folyórendszer Zala e táján már a XII-ik században régen ki volt fejlődve. A IX-ik században értesülünk Mosapurkról, mely a mai Zalavár helyén állott. Az a sziget, melyet a Zala folyó ma alkot, már akkor létezett. Mi több, már a rómaiak korából maradtak reánk olyan nyomok, melyekből kitetszik, hogy a Balaton nyugati része úgy volt határolva, mint ma. Keszthely nevezetes római és avar telep. Fenéknél Rómer római castrumot talált 's a Keszthelytől Sopianacba vagyis Pécsre vezető római hadút a Balaton nyugati partszegélyén haladt, Fenéknél átlépve a tó végnyulványát.⁴⁰⁾ Mindezek a körülmények tehát bizonyosul hirdetik, hogy a Balaton Uj-Udvar vidékeig nem terjedhetett. De leginkább kitetszik Pesty tévedése, ha magát az okiratot tekintjük, melyre érvelésében támaszkodott. *Ez az okirati hely ugyanis paläographiailag teljesen hibás*, mi Fejérnek rovására jegyzendő fel. Közlötte ugyanis ujabban ez okiratot Knauz is, de olyképen, hogy megdől vele a Balaton egykori nagyságáról szóló nagy combinatio is. Knauz közlése tudniillik a következő: Clesna juxta mare (és nem *mare*) s aztán *külön kifejezés* mellett folytatja: In Chergon prima incipit a piscina Abram.⁴¹⁾ Az okirat e szövege tehát már nem utasít a Balaton partjára, Uj-Udvar határai nem terjedtek ki a Balaton-mellékre és Clesna, melyet Pesty is helyesen Kanizsára magyaráz, nem a Balaton, hanem Márk földje szomszédságában létezett. A Fejér-féle szövegközlésnek: *Clesna a parte maris*

tehát semminemű értelme nincsen s elhibázott dolog volt arra oly nagy súlyt fektetni, mert e hibás alapon hibás volt a következtetés. De még amugy is feltűnő, hogy hogyan fektethetett Pesty oly nagy súlyt a Fejér-féle szövegre, miután ez okirat a *Bakonyt* is közelfekvőnek hirdeti. Ám e tévedés is kiviláglik a Knauz-féle helyesb szövegezésből, mert a mit Fejér *Bakon*-nak ír, az Knauznál *Bocor*-nak olvasható s így semmi összefüggésben sincs a Bakonynyal. — A mi továbbá Galerius császár lecsapolási műveletét illeti, ebből sem szabad többet következtetni, mintsem a mennyi magának a ténynek megfelel. Sextus Aurelius Victor csakis azt mondja, hogy Galerius császár agrum satis Reipub. commodantem, caesis immanibus silvis, atque emisso in Danubium lacu Pelsonce apud Pannonios secisset. A tómenti vadvizeket, a mocsaras, stagnáló talajvizeket vezettette nyilván el, a mi a nagy tó-medence víztartalmát a legkevésbbé is apasztotta. Különben, hogy annak a lecsapolási műveletnek magában véve mennyire csekélyszerűnek kellett lenni, azt abból is megítélhetjük, hogy a Balaton déli melléke azután sem lett a rómaiak által megtelepítve. A római világ valamennyi Balaton-melléki emléke éjszaki partvidékéről való⁴²⁾, sem római út nem vezetett el itt, miből bizvást következtethetjük, hogy a mocsarak és süppedékek itt a Galerius által végrehajtatott munka daczára is többé-kevesbbé megmaradtak volt, úgy a mint megmaradtak legnagyobbrészt a legujabb időkig is.

[¹] Plinius az I-ső századból: *Hist.*

Natur. III, 24. Aurelius Victor a IV-ik századból: *De Caesaribus* Cap. XL. Jornandes a VI-ik századból: *De rebus geticis* Cap. LII. LIII. A ravennai Névtelen a IX-ik századból: *Cosmographia* IV, 19. Ugyanezen századból a *Conversio Bagoariorum* Pertznél Script. XI. A XIII. századból Béla névtelen jegyzője: *Chronica histor. de sept. ducibus* cap. LXIX, és Kézai Simon mester: *Chronicon* Lib. II. c. I. §. 11. Okiratok: a IX. századból Fejér: *Cod. Dipl.* VII. I, 80. A XI-ik századból: Fejér I, 309—310, 388—390, 450, 453. VI. II, 352. VII. V, 62, 78. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VI, 39, 66—68. Fuxhoffer-Czinár: *Monasteriolog.* I, 166, 189. Pray: *Specimen Hierarch. Hung.* I, 265. Róka: *Vitae Vespri.* Praesul. 25. Katona: *Hist. Crit.* I, 313. *Hazai Okmánytár* IV, 2. 4. — A XII-ik századból: Wenzel: *Árp. Uj Okm.* 50. — A XIII. századból: Fejér III. II, 265. IV. II, 120. 403. IV. III, 22. 118. 451. V. II, 296—297. VI. II, 88. 147. VII. II, 126. 135. VII. V, 177—178, 185, 197—198, 200—201. Wenzel I, 107, 122, 124. 125. II, 276. III, 18, 140. IV, 213. *Hazai Okmánytár* II, 16. IV, 72, 73. VII, 269. *Hazai Oklevéltár* 80. Knausz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 556. Kubinyi: *Magy. tört. emlék.* I, 180. Fuxhoffer-Czinár I, 167. Sztachovics: *Registrum tabul. Mont. S. Martini* pag. XV. — ²) Hunfalvy: *Ethnographie* 52. I. — ³) Sextus Aurelius Victor: *De Caesaribus* cap. XL. S azonkívül v. ö. Mannert: *Geographie d. Griech. u. Römer* III, 556—557. Forbiger: *Handbuch d. alten Geogr.* III, 561. Hunfalvy: *Ethnographie* 53. 62. II. Hampel: *Aquincum tört. vázlata.* Arch. Közl. VIII. (Uj foly. VI.) k. III. f. 193—194. Mommsen C. I. L. III. I, 416. — ⁴) Maunert i. m. III, 565. — ⁵) A *Fertőre* Gibbon (*History of the decline and Fall.* 1787. bazei kiad. II, 175. 422. II.), Timon (*Imago Antiq. Hung. C.* III. p. 19.), Bél (*Compendium Hung. Geogr.* 1792. 132. I.), Tomka-Szászky (*Introductio in Geograph.* p. 494.), Gebhardi (*Gesch. d. Reichs. Hung.* I, 82. 227.), Lazius és Inchoffer (Telekinél: *Hunyadiak kora* VI, 20. I. ²) jegyz.), Sulzer (*Karte d. alt.Daciens* mellékelve *Das transalpinische Dacien* című munkájához), Böcking (*Notitia Dignitatum* II, 725. I. v. 5.) Széchényi Béla (*Kőkori lelet a Fertő tava medrében* 24—25. II), Hunfalvy János (*A magy. birod. term. visz. leírása* III, 494.), Thierry, ki szerint ez a felvétel jobban egyezik Jornandes szövegével (*Attila s Attila fia tört.* II, 16.). Ellenben a Balatonra: Mannert (*Geograph. d. Griech. u. Röm.* III, 565.), Schafarik (*Slav. Alterthümer* I, 245, 509.), Jiricek (*Gesch. d. Bulgars* 74. I. ⁷) jegyz.), Jászay (*A magy. nemz. napjai az arany bulláig* 143. I.), Spruner (*Hist. geogr. Schul-Atlas d. Gesamtstaates Oesterr.* No 1. 2.), Spruner-Menke (*Atlas Antiquus.* Tábla: Pannonia. Illyricum), Menke (*Orbis Antiqui Descriptio* Nr. XII. XIII.), Kiepert (*Hist. geogr. Atlas d. alt. Welt* XV. tábla), Graff (*Atlas d. alt. Geogr.* IX. tábla), Römer (*Pannonia térképe az Act. Nov. Mus. Nat. végén*), Rhode (*Hist. Schul-Atlas* VIII. tábla), Jausz (*Hist. geogr. Schul-Atlas* I. Nr. 8 és 9.), Hampel (*Aquincum tört. vázl. i. h.* 194. I.), Mommsen (*Corp. Inscr. Lat.* V. III. P. I. p. 416. 523. és térképén a Corp. végén Tab. IV.), Salagius (*De statu Ecclesiae Pannoniae.* Lib. I. p. 27. IV, 83.), Podhraczky (*Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 345. I.), Villányi (*Győr vár. és megye egyet. tört.* 465. I.) *Minakettőre*: Miklosich (*Die slav. Elem. im Magyar.* i. h. XXI. k. 20. 46. II.), Hunfalvy *Ethnographie* 51. 52. 247. 398. Ugyanő *Egyet. Phil. Közl.* IV, 589.), Spruner (*Hist. Atlas. Ung.* Nr. I. Pelso superior = *Fertő*, Pelissa inferior = *Balaton*),

— ⁶) *Topogr. Mag. Reg. Hung.* 7. 340. II. — ⁷) Lásd például Tomka-Szászkyt: *Introd. in Geogr.* Pozsony-Kassa, 1787. II. kiad. 494. I. Bonbardit i. m. 251. I. Hellt: *Tabula geographica Ungariae Veteris*, Cornides *Vindiciae*-je mellékletében, stb. (lásd *Ulcæus* alatt.) — ⁸) *Tabula geograph. Ung. Vet.* — ⁹) Mannert szerint a Pelso név helyesebb, mint Peiso. (*Geographie d. Griech. u. Römer* III, 565.) Ez Mommsen nézete is, mert szerinte a Peiso a leirók hibájából lett (*C. I. L.* III. I, 523.) Ezt azonban biztosan csak akkor lehetne állítani, ha benne szláv származású szót látnánk. A pleso a szláv helynevekben közönséges s Leschka szerint is a pejszo előbb pelszo-nak és pleso-nak hangzott. (*Elenchus vocabulorum europæorum cumprimis slavæcorum magyarici usus.* Buda, 1825. p. 168.) Minthogy azonban a Peiso, Pelso nem szláv, azért Mannert és Mommsen véleményét még nem vehetni okadatoltnak. — ¹⁰) Schafarik szerint a Pleso név szláv eredetű, mert a Kárpát- és Morva-szlávok a tavat »pleso«-nak nevezik, amely szót az oroszok is ismerik (*Slav. Alterthümer* I, 245. 248. 509.), de erre nézve helyesen jegyzé meg Hunfalvy, hogy a svéd lappoknál a heggyi tó ugyancsak »plesse«-nek nevezetik. (*Ethnographie* 65. I.) Maga Miklosich is azt írja: *das frühe Vorkommen dieses Namens in Pannonien wird Zweifel an dessen Slaricität erregen.* (*Die slav. Elem. im Magyarischen* i. h. XXI. k. 46. I. 602. sz.) A régi Pelso valószínűleg ugyanazt jelenté egykor, a mit a mai Balaton, Platten, t. i. = mocsár, álló víz (Hunfalvy i. h. i. I.) — ¹¹) A kelta eredetiségéről való véleményt lásd Hunfalvynál: *A magyar folyó- és helynevek az Egyet. Phil. Közl.* IV, 587. és Széchényinél: *Kőkori lelet.* 25. I. — ¹²) Miklosich: *Die slav. Elem. im Magy.* 18. 20. II. Hunfalvy: *Ethnographie* 65—66. 115. II. Czuczor-Fogarasi: *A magy.*

nyelv szótára I, 395. Kollár: *Amoenitates* I, 90. Teleki: *Hunyadiak kora.* VI, 19. I. ¹³) jegyz. — ¹³) Hunfalvy: *Ethnographie* 247. I. — Azok, kik a *bala*, törökül *balyk*, azaz *hal* és *tó* alkatrészekből alakultnak hiszik, határozottan tévednek. Podhráczky fogalom zavara nyilván való, miután a Balatont *magyar* névnek hiszi, mely a *magyar Bara* = víz, pocsolya, tó szóból alakult. (*Béla névt. jegyz. életkora és hitelessége* 251. és 346. II.) Kassai József magyarázata, mely szerint Balaton = *barna tó*, (I. a *Magy. nyelv szótára* I, 395.) épenséggel gyermekes és nevetséges. De nem érdektelen az, hogy a debreczeni legendaris könyvben a *balatom* szó *általános tó* értelemben fordul elő. »Nagy követ kötetete az ő (sz. Balázs) nyakára és a *Balatomba* vetteté.« (*A magy. nyelv szót.* I, 355.) — ¹⁴) Lásd azokat *Fertén* alatt. — ¹⁵) *Denkschriften d. kais. Akad. d. Wissenchaften* XXI. köt. 46. I. 602. sz. — ¹⁶) Römer: *Resultats generaux* p. 101. — ¹⁷) U. o. pp. 89. 102. — ¹⁸) U. o. p. 89. — ¹⁹) U. o. pp. 88—89. 102, rajzzal. — ²⁰) U. o. p. 157. — ²¹)—²⁵) U. o. p. 159. — ²⁶)—³⁰) U. o. p. 186. — ³¹) U. o. p. 187. — ³²) *Arch. Értesítő* X, 159. — ³³) Römer: *Pannonia térképe in Act. Nor. Mus. Nat. Hung.* A fenéki feliratokat pedig I. Mommsennél *C. I. L.* III. I, 523. Nr. 4125. 4126. 4127. — ³⁴) Mommsen-Kiepert pannoniái térképén in *Corp. Inscript. Lat.* Vol. III. Táb. 4. és Römer pannoniái térképén in *Act. Noris Musæi Nat.* Magukat a feliratokat pedig *Corp. Inscript. Lat.* III. I. p. 524. Nr. 4130—4138. és 4143—4144. *Arch. Közl.* 1863. III, 162—163. 1866. VI, 164. Katancsich: *Istri Adcol. Geogr. Vet.* I. 440. — ³⁵) Lipp cikke a vasmegyei régészeti egylet 1878. évi jelent. 31—33 I. U. o. 1879, jel. 61. I. *Arch. Értesítő* XIV. köt. XLVII. lap. U. o. XIV, 117—122. — ³⁶) A feliratot

közölve lásd *Arch. Közl.* 1863. III, 161. *Corp. Inscr. Lat.* III. I, 523. nr. 4124. — ³⁷⁾ *Navigationem quoque aliquam fuisse in lacu Pelsonis, significat inscriptio n. 4124 Neptuni Augusti.* Ezek Mommsen szavai. I. h. — ³⁸⁾ *Magyarország vízhálózata a régi korban. Századok* I, 70. — ³⁹⁾ Lásd úgy Mommsen mint Rómer térképeit a régi Pannoniáról, amazét in *Corp. Inscript. Lat.* V. III. P. I. Tab. II, emezét in *Act. Nov. Mus. Nat.* végén. — ⁴⁰⁾ *Monumenta Ecclesiae Strigon.* I, 143. — ⁴¹⁾ Mommsen is figyelmeztet, hogy in meridionali ripa lacus Pelsonis adhuc tituli prodierint nulli. *C. I. L.* i. h. v. 523.]

Balaton, lásd B a l a t i n.

Balaton-füredi római fürdő. Fennmaradt nyomairól Rómer tesz említést.¹⁾

[¹⁾ *Műrégészeti Kalauz* I, 90.]

Balaton réve, lásd C h a z t a i r é v.

Balaua aqua ¹⁾ lásd B l a v a.

[¹⁾ *Cod. Patr.* VII, 16. 17.]

Balissis Aquis ¹⁾ lásd A q u a e B a l i z a e.

[¹⁾ *Itinerarium Ant.* Parthey-Pinderp. 125. Wesselingnél p. 265.]

Balneum, fürdő. Említi azon a III. század elejéről való római emlékkő, mely Buda-Ujlakon Millaker Magdolná aszszony házának homlokzatán van befalazva. ¹⁾ — Az emlékkő szerint Imp. Caes. M. Aur. Severus *balneum* a solo territorio Leg. II. Ad. piae fidelis Severianae fecit curante Flavio Marciano consule. Nyilván *budavideki* fürdőre vonatkozik, mint a hol a legio II. adjutrix táborozási főhelye volt. ²⁾ Azonban melyik fürdőre vonatkozik a felirat *balneum*? megmondani nem tudom. Ó-Budán, az egykori Aquincum területén több fürdő létezett, így a Flórián-téren, a

hajógyári szigeten, a Papföldön s a Krempel-malomnál, mint ezt a fennmaradt fürdőromok bizonyítják. ³⁾ Római fürdő volt azonkívül a most már nem létező Fürdőszigeten is, mint ez az itt talált római maradványokból kétségtelen. ⁴⁾

[¹⁾ Rómer: *Kiadatlan római feliratok.* Budapest, 1875. XXVII db. 18. lap.

És *Arch. Közl.* IX. köt. III. füz. —

²⁾ Lásd Hampel tanulmányát: *Aquincum tört. vázlata* az *Arch. Közl.* VIII. (Uj foly. VI.) köt. III. f. 178. s kk. II. — ³⁾ L. Schoenwisner: *De rudibus laconici caldariiue Romani et nonnullis aliis monumentis in solo Budensi.* Buda, 1878. Azonkiv. I. *Tud. Gyűjt.* 1829. évfoly. 59—81. II. Hampelt i. h. 162. I. Ruppert: *Budapest és környékének helyrajzi tört.* 40. I. Palugyayt: *Buda-Pest leírása* 147. I. Paurt: *Uj Magy. Mus.* 1851. II, 484. — ⁴⁾ L. Thaisz András értékelését az 1831. évi *Tudományos Gyűjtemény*-ben és Hampel *Jelentése* pag. 17.]

Baluan, Bálván, aqua, víz. Említi Erzsébet királynénak Lothard számára kiállított 1270. évi adománylevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, Bős határában ²⁾, Pesty az eltűnt vizek közé sorolja. A név nehezen eredetileg szláv, mint ezt maga Miklosich is bevallja. ³⁾ Az ó- és újszláv, az orosz, lengyel, rumän, magyar nyelvekben egyaránt columna, statua, idolum jelentémmel bír s azért *vízre* való alkalmazása csak úgy fejthető meg, hogy annak mellékén egykor ily bálvány állhatott. Tudvalevő különben is, hogy őseink hegyeken, fák alatt és vizek mellett szerették istentiszteletöket végezni. Ipolyi ezért teljes joggal hozza e csalóközi Bálványvizet az egykor itt letelepedett azon pogányokkal összeköttetésbe, kik a Pa-

dány felé eső régi sírhalmokat hagyták reánk. ⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 192. (híbas kelettel). *Hazai Okmánytár* I, 49. — Pesty 1254-ből említi e vizet. (*Századok* I, 75.) Jerney egy 1274. évi kelettel közöl egy Baluan nevű vizet, mely szerinte Győr megyében létezett. (*Magy. Nyelvkincsek* 10. l.) Ezen Erzsébet-féle okiratban említett Baluan-e ez? — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Aruksartuu*. — ³⁾ *Die slav. Elem. in Magy.* i. h. XXI. köt. 19. l. 13. sz. — ⁴⁾ *Csallóköz műemlékei*, kiadva az *Arch. Közl.* I. kötetében, 53—54. ll.]

Baluanus, *Bachuto*. Említi szt. Istvának a pécsváradi apátság 1015. alapító levele. ¹⁾ — Az okirat szerint »Balvanus siue Bachuto.« Ez utóbbi név nyilvánvalóvá teszi, hogy alatta víz értendő. A különféle kiadásokban azonban a villának a neve, melynek határát ez a Bálványos képezte, Chomur, Tomur stb. nagyon eltorzított alakban jelenkezik s így kellő tájékozás nélkül maradunk. Mindenesetre ez a Bálványos vagy Bachutó nem azonos a Balamussal. Amaz ugyanis Sopronban volt, emennek *Baranyában* kellett léteznie. Mi alapon írja Jerney Bachuto-t *Bak-tó*-nak? ²⁾

¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 297. 299. III. II, 121. Koller: *Hist. Eppat. Quinq.* I, 80. Katona: *Hist. Crit.* I, 201. Péterffy: *Conc. Sacra* I, 4. Kollár: *Hist. dipl. jur. Patr.* p. 82. Batthyán: *Leges Eccles.* I, 375. Fuxhoffer-Czinár: *Monasteriologia* I, 180. — ²⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 9. l.]

Baluanus ¹⁾ lásd Balamus.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 333. Kubinyi: *Magy. tört. emlékek.* I, 111.]

Baluva, *aqua*, *viz*. Említi IV. Bélának Zelechen birtokot tárgyzazó 1258.

évi adománylevele. ¹⁾ — Bars megyében, a mai Kis- és Nagy-Szelezsény vidékén. Az okiratban említett villa Zelechen a kis-tapolcsáni járásban levő *Szelezsény*, a villa Degee az ugyanazon járásban fekvő *Hecse* falu. A szóban levő víz talán a *Hecsei patak*, ámbár ez a XIII. századból mint *Hecha* ismeretes ²⁾, valószínűbb azonban, hogy az azzal egyesült *Velcsiczi* avagy *Szelezsényi* víz. Mindenesetre a Zsitva egyik mellékveze, mely azonban e néven manap ismeretlen. [¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* VII, 488. — ²⁾ Lásd *Hecha*.]

Balvanus stagnum ¹⁾ lásd Balamus.

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* I, 8.]

Bálványviz. Egy 1274. évi okirat alapján említi Pesty. ¹⁾ — *Veszprém* megyében, említett tudósunk szerint, elűnt víz.

[¹⁾ *Magyarorsz. vízhálózata a régi korban.* Századok I, 75.]

Bana, *Banyapatak*, *fons*, *rievulus*, *forrás*, *csermely*. Említi az esztergomi keresztesek conventjének bizonyos birtokosztást tárgyzazó 1258. évi ¹⁾ és a váci káptalannak Ság földét tárgyzazó 1270. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — *Hont* megyében, az Ipoly egyik baloldali, ma e néven ismeretlen mellékveze. Az okiratban említett Saag, Saagysidow = *Ipolyságh* ³⁾, Bersen = *Börsöny*, Hunt = *Hont*, mind az ipolysághi járásban, Boldva alatt pedig úgy látszik a borsodmegyei, szendrei járásbeli *Boldva* értetik. Egyéb Boldva nincs is manap. Megjegyzendő még, hogy Börsöny mezővároshoz *Bánya pusztá* is tartozik s így a Bana fons, azaz Bánya-forrás s illetőleg

Bányapatak nem lehet más, mint az e pusztán át éjszaki iránynak tartó *Bör-sőnyi víz*, vagy a Jenői hegységnek valamely más kisebb csermelye s ez esetben Pesty alap nélkül sorolja az eltűnt vizek közé. Jerney egészen tévesen Nyitra megyében keresi. — A mi a Bánya nevet illeti, ezt az akadémiai nagy szótár készítői magyar származásának állítják, mert szerintök alakulása ez: áj, váj, vája, ványa, bánya. ⁴⁾ Mások *szláv* eredetűnek vitatják, mint a mely nyelvben e szó mind az ásványtelepekre, mint pedig a fürdőre való értelmében meg van. ⁵⁾ Ismét mások *német* eredetiségét hangsúlyozzák, a német *wanne*, a latin *vannus* szóból eredetezvé azt. ⁶⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 472. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 10. I. Pestynél: *Századok* I, 74. — ²⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 324. Knauz: *Magy. Sion* III, 143. Ugyanő: *Cod. Strigon.* II, 99. Ugyanő: *Mon. Eccl. Strig.* I, 580. — ³⁾ Jerney (i. h. 115. I.) tévesen egy *nyitramegyei* helységet ért alatta. — ⁴⁾ *A magy. nyelv szótára* I, 416, — ⁵⁾ Miklosich: *Die slavischen Elemente im Magyarischen. Denkschriften der kais. Akad. d. Wiss.* XXI. Bd. 19. I. 15. sz. — ⁶⁾ Schröer: *Versuch einer Darstellung d. deutschen Mundarten d. ungar. Berglandes. Sitzungsbericht d. kais. Akad. d. Wiss.* XLIV. Bd. 299 — 300 és 328. II.]

Banhida. Egy 1288. évi okirat alapján említi Jerney. ¹⁾ — *Esztergom* megyében, falu és rév. Ma Bánhida nevű hely csakis Komárom megyében található.

[¹⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 10. I.]

Bannerew ¹⁾ lásd **B a u n e r e w**.

[¹⁾ Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 10: I.]

Banrew ¹⁾ lásd **B a u n e r e w**.

[¹⁾ Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 10. I.]

Bányapatak ¹⁾ lásd **B a n a f o n s**.

[¹⁾ Fejér IV. II, 472. Pesty: *Századok* I, 74.]

Baracha, *fluvius*, *foljó*. Említi egyik hiteles helynek János birtokvételét illető 1298. évi okirata. ¹⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a tornaljai járásban, az Abloncza pusztán credő s Lénártfalva mellett a Sajóba jobbfelől szakadó *Baracsa* patak. Ugy látszik, erre vonatkozik ugyanazon hiteles hely egy 1293. évi okiratában előforduló *Rogyolch fluvius*. ¹⁾

[¹⁾ *Haz. Okmánytár* VII, 268. —

²⁾ Lásd [ezt.]

Barbácsi tó, lásd **G a c h i h a l a s**.

Barbahere, *Barbaheri*. Említi II. Endrénnek a pannonhalmi apátság régi birtokait újból megerősítő 1213. évi okirata ¹⁾, Gertrud királynénak és segéd-bírájának Uriás apát számára kiállított 1214. évi ítéletlevele ²⁾, IV. Bélának a pannonhalmi apátság jogait tartalmazó 1260. évi nagy privilegiuma ³⁾ és IV. Bélának Deáki birtokot a pannonhalmi apátság számára megerősítő 1268. évi okirata. ⁴⁾ — *Pozsony* megyében, a külső járásban fekvő Deáki határában. A Holt-Vágnak valami ere. Talán *Barahér*nek ejtendő, mely esetben itt egy *szláv-magyar* szóösszetétellel volna dolgunk. A szláv eredetű *Bara* ugyanis kisebb tavakat jelent ⁵⁾ s így tulajdonkép *tó-ér*-re volna értendő.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VI, 364.

— ²⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 135.

— ³⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 474.

— ⁴⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV, III, 459. —

⁵⁾ Czuczor-Fogarasi: *A magy. nyelv szótára* I, 426.]

Barbaheri ¹⁾ lásd Barba here.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 135 és VI, 364.]

Barch, *Barcs, aqua, stagnum, viz, tó.*

Említi Dénes nádornak Karcha földet tárgyzó 1248. évi adománya ¹⁾, Roland nádornak bizonyos határpert elintéző 1223. évi okirata ²⁾ és Erzsébet királynénak Lothard számára kiállított 1270. évi donationalisa. ³⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, Várkonytól nyugatra Árpád pusztá határában, hol a baresi földekkel érintkezett, a *baresi tó*. ⁴⁾ Pesty Várkony és Nyék közé helyezi. ⁵⁾ Az 1253. évi okiratban említetik, hogy »e víznek tisztasága *Gyoles*nek neveztetik« (eujus aque puritas, que Gyoles dicitur), s hogy Eturuchnak és rokonainak birtoka. Hogy a tónak nagyobbnak kellett lennie, mutatja az, hogy szigetet is ölelt. Pesty s Jerney helyesen az eltűnt vizek közé sorolják, mert most már szántóföld van e víz helyén és *Sötét-Gyoles* nevet visel. ⁶⁾ A név maga talán azon bogácsféle növények egyikétől származik, melyek manap is *Barcs* néven ismeretesek. ⁷⁾ A jelen esetben ez annál valóbb színü, minthogy okiratilag említetik e víznek *tisztasága*, a mi arra enged következtetni, hogy másik része nem volt tiszta, vagyis hogy tüskés, szúrós növényemüvel el volt borítva.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* II, 207. Bartal: *Commentarior. libri XV*, II, XIII. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 11. I. — ²⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* II, 244. Bartal i. m. II, XVIII. Jerneynél i. k. 46. I. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 194. (hibás kelettel.) *Hazai Okmánytár* I, 50. — ⁴⁾ Az 1270. évi okiratban említett

terra Arkun = *Várkony*, villa Zaz = a Beke és Légh közé eső *Szász*. Az 1248. évi okiratban emlegetett Kencz, Kerecz = *Gönczöl-Karcsa*, a Boysousag = *Básfa-Tejed*, Luche a mai *Lucsok* egyike, a terra Corcha szintén valamely *Karcsa*. — Az 1253-ikiban előforduló Galla = *Gelle*, Gyurgsuka, Gurgsuka = *Dercsika*. — ⁵⁾ *Századok* I, 75. — ⁶⁾ *Aquae jam nullae* — írja Bartal — sed *Diverticulum agrorum hoc etiamnum Sötét Gyoles vocatur.* (*Commentar.* II. XVIII. not. 7.) — ⁷⁾ Lásd Czuczor-Fogarasi: *A magy. nyelv szótára* I, 435.]

Barchtou. Említi IV. Lászlónak a győri egyház harangozói számára kiállított 1284. adománylevele. ¹⁾ — *Győr* megyében a tósziget-csilizközi járásban fekvő Ballony falu határában. Ez okiratban Barchtou = *Barcsó* mint halászati hely (locus piscacionum) szerepel. [¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 233. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 11. I.]

Barcs ¹⁾ lásd Barch.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 194. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* II, 244. Bartal: *Commentar.* II. XVIII.]

Bárcza folyó, lásd Bors a.

Bárdosi víz, lásd Garmaspotoka.

Barduuelg, *aqua, viz, bárdvölgyi víz.*

Említi Lőrincz nádornak Bard nevű földet tárgyzó 1268. évi ítéletlevele. ¹⁾ — *Somogy* megyében, a kaposvári járásban fekvő Bard falu határában.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* III, 191. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 162. I.]

Bárnoki csermely, lásd Burnuk.

Barus, *aqua, viz.* Említi Roland nádornak Buda fiai számára kiállított 1251. évi okirata. ¹⁾ — *Komárom* és *Fejér* megyék határterületén a két Galla és a két Barak közötti vidéken.

[¹) *Haz. Okm.* VII, 41.]

Barzanch, *Borzonch, Bozonch, fons, fluvius, forrás, folyó.* Említi IV. Bélának Farkas és Dávid számára kiállított 1244. évi egyházépítési engedélylevele¹) és IV. Lászlónak Modor helységet tárgyzó 1287. évi adománylevele.²) — *Pozsony* megyében, a szempezi járás területén, Modortól éjszaknyugatra, a Csádé éjszaki ága, a *Vistuki víz,* vagy ennek mellécsermelye, a *Dubovai patakoska.* Mindenesetre a Feketevíznek s illetőleg a Dudvágnak mellékveze. Az okiratokban említett villa Bahun = *Bahony,* Capulna = *Kápolna,* villa Chatey = *Csataj,* Igrech, Ikran = *Igrám,* villa Borsa = *K- és N-Borsa,* villa Dumbo valószínűleg = *Dubova,* Modur = *Modor,* villa Sumberg = a Czajlához tartozó *Zumberg* puszta, Tyrna = *Nagyszombat,* villa Vysha, Vysta = *Vistuk.* A villa Chanuk a mai Vistuk és a Nagyszombatra vezető országút között, Bahony vidékén nyomozandó.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 339. *Hazai Oklevéltár* 11. l. — ²) *Árp. Uj Okm.* XII, 452.]

Basa, *aqua, víz.* Említi István ifj. királynak a beregszászi vendégek számára kiállított 1255. évi adománylevele.¹) — *Bereg megyei víz,* úgy látszik Beregszász táján, mely az okiratban Luprechszának neveztetik. Az említett Vrkurteleke iránt tájékozás nélkül maradunk. Vajjon nincs-e itt az e hely közelében folyó Borzsának eltorzított nevével dolgunk? Lehoczkynél e víz elő nem kerül.²)

[¹) *Hazai Oklevéltár* 33. l. — ²) *Beregrárm.* I, 47—52.]

Basa, *Baza, Boza, Bozna, aqua, víz.*

Említi II. Endrének Jolán királyné szolgálója számára kiállított 1220. évi adománylevele¹), IV. Bélának Fülöp és Bertalan számára kiállított 1263. évi adománylevele²), IV. Lászlónak János népei számára kiállított 1276. évi³), III. Endrének ezt megerősítő 1291. évi privilegiuma⁴) és a bácsi káptalannak bizonyos birtoklemondásról szóló 1299. évi bizonyító oklevele.⁵) — A *bródi és pétervárad*i katonai végvidék területét hasító, egykor a Száva baloldalából Sztittáron alól kiszakadt, most azonban a Szávától elrekesztett s jobbára a Bigi vagy Bics folyó vizével megtelt s Boszuth helységtől éjszakkeletre a Szávába balfelől szakadó *Boszút* folyó. Mint tehát ez okiratok bizonyítják, a XIII. századig a *Boszut* név még nem lett e folyóvízre alkalmazva s ennek ellent nem mond azon Bosouth folyó, mely István szlavoniai bánnak egyik 1255. évi okiratában előkerül⁶), miután ez a Bosouth, ha ugyan ily alakban helyesen van közölve, egészen más vidéken keresendő.⁷) Jerney előtt még rejtély volt, hogy a Basa, Baza, Boza, Bozna nevek alatt a mai Boszutot kelljen érteni⁸), de már Botka⁹), Pesty¹⁰) és mások ezt hirdetik. Nehezebb annak az eldöntése, hogy vajjon Mannert¹¹), Timon¹²), Spruner-Menke¹³), Mommsen-Kiepert¹⁴) minő joggal alkalmazzák Plinius Bacuntius-át¹⁵) ezen Boszutra. Pliniusból csak az bizonyos, hogy a Szávába szakadt Civitas Sirmiensium, azaz Mitrovicz közelében. — A Boszut culturalis jelentőségének egyik adata

Cibala, a mai Vinkovce helyén, hol római feliratos emlékek is találtattak. ¹⁶⁾

[¹⁾ Spiess: *Archiv. Nebenarbeiten* I, 144. Schwartner: *Introductio in rem diplomaticam* p. 321. 322. Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 286. 287. — ²⁾ Fejér IV. III, 131. — ³⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* XII, 173. — ⁴⁾ Fejér VI. I, 129. Wenzel XII, 509. — ⁵⁾ *Árp. Új Okm.* X, 343. — ⁶⁾ Fejér IV. II, 348. — ⁷⁾ L. Bosouth alatt. — ⁸⁾ *Magy. Nyelvkincs*. 19. I. — ⁹⁾ *Tájékozás az eltűnt magyar Valkó vármegyéről* (Századok II. 455 456.) — ¹⁰⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* I, 259. 264. 279. 340. — ¹¹⁾ *Geographie der Griech. u. Römer* III, 565, 677. 680. — ¹²⁾ *Imago antiq. Hung.* c. III. p. 18. c. IV. p. 21. — ¹³⁾ *Atlas Antiquus*. Tábla: Pannonia, Illyricum. — ¹⁴⁾ *Pannonia térképén in Corp. Inscript. Lat.* Vol. III. Tab. IV. A szövegben pedig pag. 418. — ¹⁵⁾ *Hist. Naturalis* III, 25. — ¹⁶⁾ Lásd Mommsen-Kiepert előbb idézett térképét, azonkív. Rómer *pannoniai térképét* is.]

Batar, *fluvius, folyó*. Említi V. Istvánnak Neke számára kiállított 1262. évi adománylevele ¹⁾ — *Ugocha* megyében, a Kirva és Sósujfalu vidékéről folyó s Tisza-Becsnel a Tiszába balfelől szakadó *Batár*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. III, 46. 47. Szirmai: *Not. Comit. Ugocha* pag. 148.]

Batarcsi víz, l. *Homuspothak*.

Bathinus. Említi az I. századbeli Vellejus Paterculus. ¹⁾ — Pannoniai folyóvíz, mely iránt azonban a tudósok nem tudnak megbízható felvilágosítást adni. ²⁾

[¹⁾ *Historiae Romanae* II, 114. — ²⁾ V. ö. Mannert: *Geograph. d. Griech. u. Römer*. III, 565. Gebhardi: *Gesch. d. Reichs Hung.* I, 91.]

Bathurpataka, *virulus, fluvius, patak*,

esermely, folyó. Említi az egri káptalannak Batur nevű birtok átengedését tárgyazó 1295. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Hevesben*, a Csehi környékén támadó Laskó vagy Laksó egyik mellékveze, mely ezzel együtt a Tiszába szakad. Az okiratban említett villa Batur, mely mellett a szóban levő víz elfolyik, a mátrai alsó-járásban levő Bátor falu, Anaras a mai *Aranyos*, Bageha a mai *Bakta*, Both a mai *Bocs* ugyanazon járásban.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* X, 200.]

Batina, *Botina, magna Botina*. Említi István szlavoniai bánnak Jaco fia számára kiállított 1258. évi ¹⁾ és a zágrábi káptalannak Ivánka comes számára kiadott 1269. évi bizonyító okirata. ²⁾ — Horvátországban, *Varasd* megyében, a zlatári alispánság területén, a Mellengrádi hegyek déli oldaláról lefolyó s Konschinától délre a Krapinába jobbfelől szakadó *Batina*.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab.* I, 119. 120. *Árp. Új Okm.* XI, 449—451. — ²⁾ Tkalcic I, 141. 142.]

Batnuka, *Pasuncha, fluvius, folyó*.

Említi a nagyváradi káptalannak Feketepatak birtoklását tárgyazó 1295. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Ugocha* megyében, a mai Feketepatak falu határában, a tiszáninneni járásban, a Borszának mellékveze. Az okirat zavaros határleírása ²⁾ sejteni engedi, hogy ez a Batnuka azonos az alább általa említett *Pasuncha* folyóval. Ellenkező esetben szintén ennek közelében kellett a Borszával közlekednie. Ma ilyenü vízek ismeretlenek.

[1] Wenzel: *Árp. Uj Okm.* V. 136.

— 2) Az okiratban említett possessio Ordou alatt valamelyik ugoesa- vagy beregmegyei *Aród*, Fyleluchka alatt a beregmegyei *Falucska* a felvidéki járásban, Koazou alatt a beregmegyei *Ková-szó* falu, terra Werbeuch alatt pedig az ugoesamegyei *Verbőcz* értetik.]

Baunerew, *Baure rew*, *Bannereu*, *Banrew*. Említi a fejevári keresztesek birtokterületét tárgyazó 1211. évi okirat. 1) — *Tolna* megyében, a Duna réve Tolna és Fadd között. 2)

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 295. U. o. VII. V, 202. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 10. l. — 2) L. Fejér az ez okmány elé bocsátott kivonatos *rövidletét* és Czinárt *Index*-ében 34. l.]

Baure rew 1) lásd *Baunerew*.

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 202.]

Baza 1) lásd *Basa*.

[1] Fejér VI. I, 129. *Századok* II, 455. 456.]

Beberke, *fluvius*, *folgó*. Említi a váradi káptalannak Feketepatak birtoklását tárgyazó 1295. évi bizonyító oklevele. 1) — *Ugoesa* megyében, a Miszticze és Kis-Rákócz környékén eredő s Ölyvestől nyugatra a Borzsovába szakadó *Beberke*. 2)

[1] Wenzel: *Árp. Uj Okm.* V, 136. — 2) Az okirat topographiájára nézve l. *Batnuka*.]

Bebre, *rivulus*, *csermely*. Említi az esztergomi káptalannak egyik 1266. évi határszabályozó bizonyító oklevele. 1) — *Hont* megyében, Korponától délre, a mai *Mladonyai* patak, mely a Bozoki vízzel egyesülve, a jelentős Krupinába vagyis Korponai vízbe s ezzel együtt az Ipolyba jut. Az okiratban említett Corpona = *Korpona*, Dobruna = *Dob-*

rona, Kurumsou = *Kormosó*, Scent Antollo = *Szent-Antal* és Seweret = *Sze-meréd*.

[1] Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 153.]

Bebre, *fluvius*, *folgó*. Említi a nyitrai káptalannak a divéki nemesek számára kiállított 1296. évi bizonyító okmánya. 1) *Nyitra* megyében, a Nyitra egyik ma e néven nem ismeretes mellékvíze N.- és K.-Bossány faluk vidékén, a zsámbokréti járásban.

[1] *Hazaí Okmánytár* VI, 420. 421.]

Bechkepataka. Említi IV. Bélának Fülöp és Detrik grófok számára kiállított 1243. évi adománylevele. 1) — *Gömör* megyében, a Turócznak, illetőleg Sajónak egyik mellékvíze Kövitől délnyugatra. 2) *Becske*-pataknak ejtendő. 3) Pesty az eltűnt vizek közé számítja.

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 292. —

2) Az okirat topographiájára nézve l. *Baduspataka*. — 3) Jerney: *Magy. Nyelvk.* 12. l. Pesty: *Századok* I, 73.]

Bechokutya, *Becho-Kútya*, *fons*, *forrás*. Említi Pascasius nyitrai püspöknek a szkalkai apátság számára kiállított 1297. évi okirata. 1) — *Trencsén* megyében, a trencsényi járásban Ujezdo vidékén, a Vág jobb partvidékén. Az okiratban említett Vyesd azonos azon *Vieaddal*, illetőleg *Vyozddal*, mely Jakab nyitrai püspöknek 1224. évi okiratában említettetik 2) s megfelel a mai *Ujezdo*-nak. A villa *Vjfalva* = *Újfalu* Szkala és Ujezdo között, Klucsov = *Klutso* Ujezdo szomszédságában. A Bechokutját a határleírás nem engedi a mai Piecho vidékén keresnünk.

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 100.

Wurum : *Eppat. Nitr. Memor.* 172. Jerneynél : *Magy. Nyelvkincs.* 12. 1. —
 2) Wurum i. m. 168. Rupp : *Magyarorsz. helyrajzi tört.* I. II, 621.]

Bécz víz, lásd L o n c o u e.

Bedeniczai csermely, lásd B e d i n i c e.

Bedinice, *Bedinicze, aqua, viz.* Említi IV. Bélának Déncs herczegnek egyik okmányát megerősítő 1242. évi oklevelé. ¹⁾ — *Varasd* megyében, a zlatári alispánságban levő Bedenica falu mellett elfolyó *Bedeniczai* csermely, mely a Hrasina környékén ered s jobbfelől a Lónyába szakad.

[¹⁾ Fejér : *Cod. Dipl.* IV. I, 257.]

Bedna ¹⁾ lásd B i g n a.

[¹⁾ Tkalcic I, 53. Wenzel XI, 180. 181.]

Bednya folyó, lásd B i g n a.

Beeb villae piscinae, *bébai halasok.*

Említi a csanádi és orodi káptalanoknak IV. Bélához intézett 1247. évi jelentést tevő okirata. ¹⁾ — *Torontál* megyében Ó- és Kis-Béba határában.

[¹⁾ Wenzel : *Árp. Új Okm.* VII, 243.]

Beel Homus Üröm ¹⁾ lásd B e i l h o n o s E w r e n.

[¹⁾ Fejér : *Cod. Dipl.* IV. I, 152.]

Bega folyó, lásd B e g u e y.

Beghserie ¹⁾ lásd B e k z e y a.

[¹⁾ Egy 1228. évi okiratban Jerneynél : *Magy. Nyelvkincsek* 12. 1.]

Begorinik ¹⁾ lásd B r e g o r i n i c k.

[¹⁾ Fejér IV. II, 502.]

Beguey. Béla király névtelen jegyzője az egyedüli, kinck feljegyzéséből a nevet a hajdankorból ismerjük. ¹⁾ A név maga, mely legközelebb járul a görög *πηγή* = fons, Bach szóhoz, manap

is fenn van még a Bega folyóban, mely a Polyana-Ruszka éjszak-nyugati oldalán ered, *Krassó, Temes és Torontál* megyék területét hasítja s Perlasz város meg Titel között a Tiszába szakad. Mint-hogy azonban a Névtelen különös körülmények kapcsolatában említi Begueyt, azért az a kérdés merül itt fel, ha vajjon vele ezen *Bega folyót*, avagy pedig *Beguey várat* értette? Ő előadván Glad tartományának Szoard, Kadocsa és Vojta által történt meghódoltatását, többi közt azt írja : *Ex hinc egressi ad partes Beguey pervenerunt, et ibi per duas hebdomatas permanserunt, donec omnes habitatores illius patriae, a Morisio usque ad fluvium Temes, sibi subjugaverunt.* A kifejezés *ad partes Beguey*, melyre nézve semmi lectio varians elő nem fordul a Schwandtner-féle kiadás és a bécsi császári könyvtár Codex Manuscriptusa közt²⁾ Szabó Károly által *begei részekre* lőn fordítva, melyek alatt »a Bege, szójárársilag Böge vagy latin neve után *Bega folyó melléke* értendő.« ³⁾ Ép úgy magyarázza azt a Begára Katona ⁴⁾, Engel ⁵⁾, Jászay ⁶⁾ és legújabbán Edelspacher Antal is ⁷⁾, s a magyartás egészen meg is felel a nemzeti szólásmódnak, mely a tájakat ázsiai szokás szerint folyamoktól és különös jelektől szerte elnevezni, a mint elég példát birunk a Temesköz-, Körösköz-, Bodrogköz-, Szamosköz-, Muraköz-, Rábaköz-, Csalóköznek Etelköz formájára alakított kifejezéseiben, vagy a Dunamelléke, Tiszamelléke, Vágmelléke, Garammelléke, Érmelléke stb., vagy pedig az Orbászság, Barcaság, Nyírség, Szilágy-

ság, Bakonyság, Hanság, Kunság stb. féle maig is kedvencz kitételekben.⁸⁾ Azonban ennek daczára is azt hiszem, hogy a Névtelen könyvében nem a *Bega folyó mellékéről* van szó. Nem mondom ugyan, hogy a krónikás, ha vitatott helyével átalán csak a *Bega-folyó-mellékét* akarta volna népies szólásmódon érteni mindenesetre vagy melléknevet használandott, vagy pedig a főnév mellé a fluminis jelzöt oda függesztendette volna, mit jobbra mindig tesz, — de a mit lényeges gyanánt vitatok, az, hogy Béla király jegyzője a *partes* kifejezésével diplomatikailag oly földterületeket ért, melyek a *központtól* nyerték el nevezetüket. »A ,conpartes‘ és rokona a ,partes‘ szavak — írja Botka — a magyar honi régi történelmi kútfőkben nagy földterületeket, többnyire megyéket és hasonló önálló municipális tagozatokat jelentenek.« És csakugyan ily értelemben tétetik említés a veszprémi püspökség számára 1009-ben kelt alapítványlevelében az *urhidai várispánságról* kifejezéssel: in »conparte Urhida.«⁹⁾ De szent László és II. András okmányai-
ban is ugyancsak hason értelemben használtatik a vitás kifejezés. Amannak 1082-ik évi okmányában előkerül az »in partibus Tolna«¹⁰⁾, emennek 1225. évi iratában az »in partibus Soth.«¹¹⁾ Így tehát a Névtelen is. Midőn felemlíti a »partes Hung«¹²⁾, a »partes Nir«¹³⁾, másutt »partes Nyr«¹⁴⁾, a »partes castri Gumur«¹⁵⁾, a »partes Novgrad«¹⁶⁾, a »partes Budrug«¹⁷⁾, a »partes Beguey«¹⁸⁾, a »partes Kemey« (tévesen Remy) »¹⁹⁾, oly földterületeket

ért, melyek nem a vidéktől, folyamoktól vagy egyéb természetes jelektől, hanem a *központot képező váraktól*²⁰⁾ nyertek elnevezést²¹⁾, s mint ilyenek, oly politikai fogalmat képviseltek, mely a *comitatus civitatis*, vagyis a *várispánság* jelentményében birta synonymáját²²⁾, s ez okoknál fogva én, Edelspacher felhasználása után is határozottan a nézetem vagyok, hogy Beguey a Névtelennél mint *erősített hely* jő elő. E hely maga — akár lett legyen az a mai Beeskerek vagy ennek szomszédságában valamely azóta eltűnt hely — azonban, megengedem, nevét a mellette elfolyó *Begától* kaphatta. — Megjegyzem végül, hogy Szabó Károly egy időn át Priszkosz Rhetor *Tiyag*-át ugyancsak a *Begára* magyarázta, de ebbeli okadatolatlan nézetét későbbben megváltoztatta.²³⁾ — A mi a Bega kulturális jelentőségét illeti, már is hirdeti azt számos begamelléki lelet. Így a Bega éjszaki vidékén, Szakálháza és Beregszó határaiban Temes megyében talált kővült agancsok, kőgolyók, agyaggyöngyök és barbárkori tárgyak²⁴⁾, a torontálmegyei *Csenején* a Bega jobb partján talált kőszilánkok²⁵⁾, továbbá a *becskereki, écskai és perlaszi* ősi halmok, illetőleg domborok²⁶⁾, az *ittelői* római éremlelet²⁷⁾ s a *rékási* római és népvándorláskori leletek, ugymint hol öblös agyagedények, agyagkupák, bronz-ékszerek, aranytárgyak, ezüst lánczok s érmek találtattak.²⁸⁾

[¹⁾ *Hist. hung. de sept. ducib.* Cap. XLIV. — [²⁾ V. ö. *Correctiones et illustrationes Criticae notabiliores textus Anonymi Belae Regis Not., editionis Schwandtnerianae*, Cornidesnél: *Vindiciae Anonymi*

Belae Reg. Not. Engel által kiadva. Buda 1802. pag. 371. Azonkiv. I. Kubinyi: *Kritikai jegyzetek a névtelen kir. jegyző történetkönyvének Endlicher-féle kiadásai fölött s igazítások ugyanazokhoz.* Mellékelve: *Árpádkori Oklevelekhez.* Pest, 1867 pag. 194. — ³⁾ Névt. magyar ford. 61. l. ³⁾ jegyz. és *Vezérek kora* 89. l. — ⁴⁾ *Hist. Crit. Ducum.* XCII. p. 182. — ⁵⁾ *Gesch. d. ungrisch. Reichs* I, 81. — ⁶⁾ *A magyar nemzet napjai az arany bulláig* 211. l. — ⁷⁾ *A délmagyarországi »Tört. és Rég. Értesítő«-ben* VI, 90. — ⁸⁾ Botka: *Századok* V, 299 — 300. — ⁹⁾ Fejér I, 289. — ¹⁰⁾ Fejér I, 455. — ¹¹⁾ Fejér III, II, 67. — ¹²⁾ I. m. cap. XII. — ¹³⁾ U. o. cap. XXI. — ¹⁴⁾ U. o. cap. XXII. — ¹⁵⁾ U. o. cap. XXIII. — ¹⁶⁾ U. o. cap. XXXIII. — ¹⁷⁾ U. o. cap. XLI. — ¹⁸⁾ U. o. cap. XLIV. — ¹⁹⁾ U. o. cap. LVII. — ²⁰⁾ Hogy névszerint e várak csakugyan léteztek, magából a Névtelenből is bizonyíthatni. Például *Ung* várról szól a XIII. fejezetben, *Gömör* és *Nógrád* várakról a XXXIII. fejezetben. Az utóbbinak romjai maig is láthatók Nógrád-vármegyében a hasonló nevű mezőváros felett. *Bodrog* váráról szól a Névtelen a XLIV. fejezetben, de erre Szabó K. különben is megjegyzi: »A régi *bodrogi részek*en *Bodrog vármegye* értendő, mely nevét *Bodrog várától* vette s mint önálló törvényhatóság, 1802-ig főnállott.« A mi pedig a *kemeji részeket* illeti, ugyan csak Szabó oktat, irván, hogy ezen Borsod vármegye szélén Alsó- és Felső-Zsolca közt eső Kemej pusztja a régiebb századokban nevezetes helység és virágzó népes egyház volt, a mint az kitetszik egy 1270-iki oklevélből, hol Mikó mint kemeji főesperes említetik. Az egri káptalannak egy másik 1329-iki oklevelében (Fejér VIII. III, 404.) az ujjvári (aba-ujvári), zombori, szabolcsi, hevesi, borsodi és borsovai főesperesek közt ugyancsak említetik Lőrincz ke-

meji főesperes. (Lásd a Névt. magy. ford. pag. 44 ²⁾ és ³⁾ jegyz. és pag. 55 ⁴⁾ jegyz. és pag. 88 ¹⁾ jegyz.) Balássy Ferencz ugyan tévesnek bizonyítja Szabó topographiai meghatározását, de tárgyunkra vonatkozólag szintén constátálja, hogy a partes Kemey alatt *provincia* értendő (*Magy. Tud. Ért.* I, 240.) A *váradi regestrumban* tetteleg előfordúl a »*provincia de Quemei*«, azaz Kemej (Endlicher-nél: *Mon. Arpad.* 663. l.), és Jerney is a régi helynevek között megemlítvén Kemejt, azt mondja, hogy ezen nevezet alatt egy vidék — provincia Quemei — értendő a Tiszántúl Hevesben. (*Magy. Nyelvtud.* 68. l.) — ²¹⁾ Ab his (castris) — írja Bartal is — deinde provinciam singulis Megye, Vármegye, dicere sensim invaluit, s midőn e kitűnő író a Constantinus Porphyrogenetas meg a Névtelen között fenforgó eltérést azon körülményben gyökerezőnek állítja, hogy amaz *populariter*, emez *litterate* nyilatkozik, mind a kettőt mégis abban megegyezőnek mondja, hogy »Hungariam in plures provincias pro fluminibus, rectius castris fuisse jam Arpadí aetate divisam (*Commentar.* I, 129 — 130.) — ²²⁾ Botka *A vármegyék első alakulásáról és őskori szervezetéről* című tanulmányában írja: Sz. István irodájának első vezetői a comitatus szó alatt, ha az magán állott, a magyar megyét, a comitatus Civitatis alatt pedig a várispánságot jelentették; de ennek *pagus* és *compartes* synonymáit is használták. (*Századok* V, 303.) — ²³⁾ *Kisebb tört. munkái* I, 65. — ²⁴⁾ *Délmagy. tört. és rég. Értesítő* IV, 207. V, 54. — ²⁵⁾ U. o. VI, 47. — ²⁶⁾ Szentkláray: *Torontali őstelepek. Megjelent a Délmagyarországi régészeti és történelmi Értesítőben.* III, 162 és külön. — ²⁷⁾ *Archaeol. Értesítő* I, 13. — ²⁸⁾ Ormós: *A rékási római lelet.* Megjelent a *Délmagy. rég. és tört. Értesítőben* VII, 9 — 13 és u. o. IV, 162.

Begyamalaka. Említi a pécsi káptalannak bizonyos határjárásra vonatkozó 1296. évi okirata.¹⁾ — *Verőcze* megyében, az eszéki alispánságban fekvő Ság vidékén. A Keresiczának vagy Drávának valamely mocsárja.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* X, 241.]

Behon, Behov, fluvius, folyó. Említi a zágrábi káptalannak bizonyos határjárást tárgyzó két rendbeli 1287. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Horvátországban, a *báni kerület* glinai járásában, a Glina jobboldali vízkörnyékében, M-Gradac határában, a Bruchina egy jobboldali mellékveze.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IX, 457, és u. o. XII, 463.]

Behov ¹⁾ lásd *Behon*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 463.]

Beile ville stagnum ¹⁾ lásd *Beyle Eüryn*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 156.]

Beilhonos Ewren, Beel, Homus, Üröm. Említi Miklós alországbírónak a Salamon nemzetség nemesei és Pozsony megye várjobbágysai közötti 1239. évi ítéletlevele.¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, a Duna érsekújvári ágának egyik, Bél-Vatánál kiszakadó ere²⁾, mely az alsó-csalóközi járásban fekvő Hódos tájáig huzódott, úgy szakadva aztán vissza a Dunába. Az okirat szerint Beil és Said vize között van s kiemeli, hogy mély.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I. 152. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 85. —

²⁾ Az okiratban említett Beil, Belwatha = *Bél-Vata*, Leegh, Legu = *Légh*, Abang, Obony nyilván *Abony*nak felelne meg, de úgy tetszik nekem, mint ha az okiratban hiba volna *Patony* he-

lyett, mit épen egyéb oklevelek is bizonyítanak, Nagymagala talán *Nagy-Magyar* ?]

Bekapatak. Előfordul egy 1183. évi okiratban.¹⁾ — Jerney szerint víz, melyet Béka-pataknak ejt, de melyet topographiailag meg nem határoz.

[¹⁾ Jerneynél: *Magy. Nyelvkincsek* 12. 1.]

Bekas. Említi egy 1169. évi okirat.¹⁾ — Jerney szerint, ki azt Békásnak ejti, helynév és határtó, de melynek topographiai fekvését meg nem határozza.

[¹⁾ Jerneynél: *Magy. Nyelvkincsek* 12. 1.]

Békás-Megyeri rév, lásd *Moger portus*.

Bekzeya, Beghserie. Említi egy 1158. és egy 1228. évi okirat.¹⁾ — Jerney *Bekze-réve*-nek ejti. Határhely a Tiszántúl.

[¹⁾ Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 12. 1.]

Bela, fluvius, folyó. Említi IV. Bélának Vítik számára kiállított 1253.¹⁾ és III. Endrének Hannus kamaragróf számára kiállított 1297. évi adománylevele.²⁾ — *Abauj* megye éjszakeleti kiszögellésében, a Holicza hegységben eredő, a kassai járásban fekvő Kassa-Béla mellett elfolyó s Hámornál az Opákai patakba szakadó *Béla*, a Hernádnak egyik közvetett jobboldali mellékveze. A nevet némelyek a szláv *bél, bjél* = fehérből származtatják³⁾, azonban feltálható ugyanazon gyök a *bellus* s az ettől kölcsönzött franczia *bel*, olasz *bello* szókban is, a mi *szép* értelmének felel meg.⁴⁾ Jászay okoskodása, mely szerint e név a *Bál* vagy *Bél* szótól származ-

nék, a mi a magyar fajnál a nap, vagyis az istenség saját neve volt⁵⁾, figyelmen kívül hagyható.

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 273. — ²⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* V, 169. — ³⁾ Hunfalvy: *A magy. folyó- és helynevek. Egyet. Phil. Közl.* IV, 591. — ⁴⁾ Czuczor és Fogarasi: *A magy. nyelv szótára* I, 539. — ⁵⁾ *A magy. nemzetnapjai a legrégibb időtől az arany bulláig* 38—39. ll.]

Bela, *torrens*, *zugó patak*. Említi az esztergomi káptalannak Leustachius számára kiállított 1228. évi okirata.¹⁾ — Az okirat valószínűvé teszi, hogy a folyó inkább *Esztergom* mint Bars területén keresendő. Az abban említett villa Musla és Muska = a párkányi járásban fekvő *Musla*, a Boron és Goron pedig a *Garam*. Ezt tekintve, az okiratban előforduló terra Bela egynek vehető az esztergomi párkányi járásban, neogen-képletű hegyek vidékén fekvő *Béla* faluval, s a terra Ryvehka, Byncha talán a mai *Gyíva* faluval? Ez okiratban a Bela torrens a Boron- vagyis a Garamból keletkezőnek mondatik, tehát annak egy ága, ámbar mint ilyenre rá nem illhetik a torrens elnevezés.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII, 569. Wenzel: *Árp. Új Okm.* VI, 462.]

Bela, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Bélának a líptó-híbei vendégek jogait és tartozásait szabályozó 1265. évi okirata.¹⁾ — *Liptó* megye éjszakkéleti részében, a Kaprovi és Tichai vizek egyesüléséből keletkező s Hradeknél a Vágba szakadó rohamos *Béla*.²⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* VIII, 127. — ²⁾ Az okiratban említett terra és villa Hybe = *Hibbe* a hradeki járásban.

Bela, *Bella*, *aqua*, *fluvius*, *víz*, *folyó*.

Említi a szepesi káptalannak IV. Bélához intézett s Görgői Jordán comes fia érdekében kiállított 1260.¹⁾; a szepesi káptalannak Rikolf és András grófok közt történt birtokosztzkodást tárgyzó 1285.²⁾; Rikolf lomniczi bírónak Ruda nevű erdőséget tárgyzó 1289.³⁾; a szepesi káptalannak III. Endréhez intézett 1290. évi jelentést tevő⁴⁾ és Blad szepesi főispánnak Tilo és örökösei számára kiállított 1291. évi okirata.⁵⁾ — *Szepes* megye éjszaki részében Landok, Szepes-Béla és Rókusz között, nyilván, a mai *Szepes-Bélai* patak, a Poprádnak egyik baloldali mellékveze. Az 1285. évi okirat a víz eredetéről is tudósít, midőn megjegyzi, hogy aqua Bela, que fluit de nivalis montibus. Az okiratokban említett helynevek megfelelnek a mai *Landok*-, *Lomnicz*-, *Mengyard*-, *Rókusz*-, *Szepes-Béla*-nak a poprádvölgyi és a tátrai járásokban. Az 1289. évi okiratban említett *Reda* erdő azonos az 1290. okirat *silvae Rokus*-ával. Az 1289. okiratban előjövő villa *Byrburi* az 1290. oklevélben emlegetett *Byrbron*.

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 104. *Századok* VI, 219. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V, III, 303. Bárdosy: *Supplementum* p. 233. — ³⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* IX, 517. — ⁴⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* X, 9, 10. *Haz. Okm.* VI, 355. — ⁵⁾ *Haz. Okm.* VI, 363. *Századok* VI, 680.]

Bela, *aqua*, *fluvius*, *víz*, *folyó*. Említi III. Endrének Elias mester számára kiállított 1294. évi adománylevele¹⁾ és Jordán szász comesnek a látói (létánfalvi) karthausi monostor 1299. évi alapítólevele.²⁾ — *Szepes* megyében, a

hernádvölgyi járásban fekvő Létánfalu (Letendorf) közelében folyó s a Hernádba ömlő víz. Az okiratokban említett Berzethe = *Berzéte*, Chitnik = *Csetnek*, (Stittnik) Gömörmegye rozsnyói járásában, Lyutscha = *Lőcse*, Oderin = *Olorin* Szepesmegye lőcsei járásában. Castrum Lehon úgy látszik = *Létánfalu*.

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 305. Bárdosy: *Supplementum* p. 385. — 2) Wagner: *Analecta Scepus.* I, 394. Bárdosy: *Supplement.* p. 435. 436. Katona: *Hist. Crit.* VI, 1204. Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 211. 212.]

Bela, *siccus fluvius*, száraz folyó. Említi III. Endrének Elias mester számára kiállított 1294. évi adománylevele. 1) — *Szepes* megyében, a hernádvölgyi járásban fekvő Létánfalu mellett folyó Béla víznek egy hasonnevű mellékvíze. Az okirat kétségtelenné teszi, hogy e folyó az előbb említett Béla folyótól különbözik. 2) A siccus jelzőből bizonyos, hogy medre csak időszakilag telt meg vízzel. 3)

[1] Bárdosy: *Supplementum* p. 385. Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 305. 306. — 2) Prima meta — mondja ugyanis — incipit a parte orientali retro castrum Lehon; *ubi quidam fluvius siccus, Bela nuncupatus, rursus in alium fluvium, etiam Bela nuncupatum*, ömlik. — 3) Az okirat topographiájára nézve lásd szepesmegyei létánfalvi Bela.]

Bela, *fluvius*, folyó. Említi a turóczi conventnek IV. Lászlóhoz intézett 1287. évi jelentésttevő okirata. 1) *Turóc* megyében, a Turóc és Liptó határán eredő s a Neczpáli patakkal egyesülő, ezzel együtt aztán a Turócba jobbfelől sza-

kadó Béla. Az okiratban említett Neczpál = *Neczpál*, Prybolch = *Pribócz*, Sabocrek, Sabakerek = *Zsámbokrét*, valamennyi a sz.-márton-blatniczai járásban.

[1] Wenzel: *Árp. Új Okm.* XII, 468, *Hazai Okm.* VI, 326.]

Bela, *aqua, portus*. Említi IV. Bélának Bela földterületet tárgyazó 1254. évi adománylevele. 1) — *Zala* megyében, a Muraközben. Az okiratban említett Béla földterület nevét ma egy hasonnevű helység sem tartá fenn.

[1] *Hazai Okmánytár* VI, 83.]

Belablata, *Bela Blata*. Említik Imre királynak a zágrábi egyház számára kiállított 1200. 1) és 1201. évi okiratai. 2) — Horvátországban, *Belovar* megyében a krizi alispánságban, Császma vidékén. Határozottan szláv szó, mely *Fehér-mocsár* értelemmel bír.

[1] Wenzel: *Árp. Új Okm.* XI, 72. Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 9. — 2) Wenzel: *Árp. Új Okm.* I, 238. Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 15. Theiner: *Monumenta Historica S. Hungariam illustrantia.* I, 82.]

Bélakút, lásd *Sacer fons*.

Belánka-patak, vagy **Nyitricska** lásd *Nytria minor*.

Belapatak. Említi egy 1272. évi okirat 1) Jerney szerint folyó *Erdélyben*. [1] *Magy. Nyelvkieincsek* 12. 1.]

Bela Patak, *Belapatak*. Említi II. Bélának a dömösi prépostság számára kiállított 1138. évi adománylevele 1) — *Hont* vagy *Esztergom* megyében. Úgy látszik, azonos az Esztergom megyében gyanított hasonnevű vízzel. Az okirat szerint *Locus piscacionis est in flumine*

Ipul, scilicet de Damasa usque ad Bela Patak. Damasa = *Ipoly-Damasd*.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* II, 103. Knauz: *Mon. Eccles. Strig.* I, 94.]

Belapathakzada, *Belapothok*. Említi az egri káptalannak III. Endréhez intézett 1298. évi jelentést tevő okirata. ¹⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében Rimócza és Kecze vidékén, a Rimának valamely mellékvíze. ²⁾

[¹] Wenzel: *Árp. Uj Okm.* X, 318.

— ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Hulusukapathaka*.]

Belapothok ¹⁾ lásd *Belapatakza da*.

[¹] *Árp. Uj Okm.* X, 318.]

Beldi víz, *aqua in Beld*. Említi III. Ince pápának a garammelléki sz.-benedeki apátságot védelmébe fogadó 1209. évi bullája. ¹⁾

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 95. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 103. Knauz: *Mon. Eccles. Strig.* I, 190.]

Belechpataka, *fluvius, folyó*. Említi az esztergomi káptalannak Magasmart földtért tárgyazó 1283. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Bars* megyében, a garami járásban Magaspart és Rudna között. Az okiratban *sáraz folyó*-nak mondatik, tehát medre csak időszakilag telt meg, vizét a Garamba ömlesztve. Az okiratban említett Berzencze = *Garam-Berzencze*, Magasmart = *Magaspart*, Rudo = *Rudná* mind a garami járásban, a Garam folyó balpartján.

[¹] *Hazai Okmánytár* VI, 293.]

Beleder, *flumen, folyam*. Említi Roland nádornak Chondol földet tárgyazó 1252. évi okirata. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, Szempcz és ZoncZ között, a Fekete-víznek egyik, ma e néven ismeretlen ere.

Az okiratban említett terra Chondol, Chundul ²⁾ = a Tonkházához tartozó *Csondor* puszta, villa Zemch = *Szempcz*, Zwnech = *ZoncZ*.

[¹] Knauz: *Mon. Eccles. Strig.* I, 401.

— ²⁾ L. ehhez még Fejér IV. II, 330. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* II, 261.]

Béli három-forrás, *vagy három-kút, tres fontes*. Említi e borsodmegyei forrás-vizeket IV. Lászlónak egy 1289. évi okirata, ¹⁾ s fentartá emléket a hajdan-korból azon apátság, mely rólok kapta elnevezését: *Abbatia de Beel Trium Fontium*. ²⁾ Az apátság alapító oklevele ugyan elveszett, de azért mégis biztosan tudjuk, hogy azt 1232-ben II. Kilit egri püspök alapítá káptalana közbenjárásával, és pedig a béli nemesek által birt Bél nevű helyen, hol nem messze Egertől, Borsod-és Hevesmegyék határán maiglan is a Bélkö hegyorom alatt s a béli három-kút-folyásnál, Apátfalva és Monosbél mellett, az apátság műemlékszerű XIII. századi egyházának romjai állanak. ³⁾ A három-forrást illetőleg különböző hagyományos vélemények szállottak reánk. Vannak, kik a három-forrás alatt azokat értik, melyek a Bélkö aljában s az apátsági templomnak egészen közelében maig léteznek, malmokat hajtó gazdag vizet adnak, s melyek egyikét Nagyaszonny ünnepén, a templom búcsú-napján, évenként megszoktak szentelni. Ez alacsony kőfallal és fákkal környezett főforrásnak gyógyító erőt is tulajdonítanak és vize soha sem szokott befagyni. Mások ismét egyiknek ugyanezen főforrást, másiknak az éjszak felé, jó félórányi távolságra eső Középbércz nevű hegy alatti forrást veszik fel, mely mai napig

a *Barátok kútjának* mondatik; harmadikül pedig a templomtól délfelé egy óranegyednyire eső *Rocskakút* nevű forrást vallják. Sőt vannak, kik a három forrás egyikét a templom melletti főforrásban, másikat a szilvási szomszédos völgyek forrásában, harmadikát pedig a monosbéli (szomszéd helységi) gazdag forrásban keresik, mely regényes völgyzugban eredvén, vízeséssel jut le a nevezett völgyi faluskába. Mindezek azonban csak az ingatag hagyományok változataiban élnek fenn, míg mi éppen nem találjuk okát, miért kelljen a három cimeres forrást egymástól távol eső helyeken keresnünk, mikor azok az apátsági templom tövében maiglan teljes számmal föl lelhetők, s mint most, úgy hajdan is, gazdag vizet szolgáltatottak, miután az alattok terülő széles mai Tófenéknek, mely e szerzetesek halas tava volt, csakis azok adhatták a nagyobb mennyiségű szükséges vizet.⁴⁾

[¹] Ipolyi: *A bél-három-kúti apátság okmánytárának kiadatlan okmányai a XIII. századtól, a XV-ik századig.* Közzétéve az *Arch. Közl.* VI. köt. (Uj foly. IV. köt.) I. füz. Toldalékjában III. lap. — ²) Kötő monographiáját Ipolyinak köszönhetjük, ki nagy tanulmányával világosított fel e nevezetes apátság történeti multja iránt. Munkájának, mely írója lángeszének úgy forma mint tartalom tekintetében méltó gyümölcse: címe a következő: *A kúnok bél-három-kúti, másképp apátfalci apátsága és XIII. századi egyházának leírása.* Megjelent *Arch. Közlem.* VI. köt. (Uj foly. IV. köt.) I. füz. 1—59. ll. Azonkiv. lásd Fuxhoffer-Czinár: *Monasteriologia* II, 79—80. Rupp: *Magyarországhelyrajzi történet.* II, 42—53. Péterffy: *Conc. Sacr. Hung.* II, 275. — ³) L. Ipolyi

i. m. VI. pont. 44—56. És Henszlmann: *A bél-három-kúti másképp apátfalci egyháznak építészeti arányai.* Megjelent az *Arch. Közl.* VI. köt. (Uj foly. IV.) I. füz. 63—82. ll. — ⁴) Schay előadása Kaprinaynál: *Hung. Dipl.* II. Szvorényi Ipolyinál i. m. 14. l.]

Bella ¹⁾ lásd szepesmegyei B e l a.

[¹] *Haz. Okm.* VI, 104. *Száz.* VI, 219.]

Belose ¹⁾ lásd B a l a s e.

[¹] Fejér IV. II, 389.]

Belsar. Említi II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — *Bács-Bodrog* megyében, annak délnyugati szögében, Szonta vidékén, a Duna-kiöntések s számos fokok által keletkezett sártérség. ²⁾

[¹] Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 222.

— ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Bozgyasfoka.*]

Belsar, piscina, halas. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1260. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, a bálvány-szakállosi pusztá határában, a Vágdunamentén. ²⁾

[¹] *Hazai Okmánytár* VI, 102. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Fecsz,* elnevezésére nézve pedig *Kyusar.*]

Belua, fluvius, folyó. Említi a nagyvárad káptalannak Feketepatak birtoklását tárgyazó 1295. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Bereg* megyében a Borzsának egyik jobboldali mellék-csermelye, Faluska és Komlós falvak között a felvidéki járásban. ²⁾ Lehoczky nem említi. ³⁾

[¹] Wenzel: *Árp. Uj Okm.* V, 136.

— ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Batnuka.* — ³⁾ *Beregsárm.* I, 47—52.]

Belunpotoka. Említi II. Endrének Oszlú comes fiai számára kiállított 1220. évi adománylevele. ¹⁾ — *Sopron* megye-

ben, Malom- és Csornától keletre. Az okiratban említett Boborchs = *Barbacs*, Deer = *Dőr*, Magluca = *Maglóca*, Putuk = *Bágyog* mind a csornai járásban, ellenben Coun = *Köny*, Györme-gyében, a tósziget-esilizközi járásban.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 300. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 158.]

Belus Studeniche, *fons, alias puteus comitis Mixe*. Említi a nyitrai káptalan-nak III. Endréhez intézett 1293. évi jelentő okirata. ¹) — *Nyitra* és *Bars* megyék határterületén, a Razdelje-hegy déli oldalán. Az okiratban említett Clus = *Kolos*, Cherech = *Szadok* (Csizsics), Hradische = *Hradistye*, Kernech = *Krenes*, Turchan, Turchen = *Turcsánka*, Nyitra megye zsámbokréti járásában, ellenben Brogen, Borogen = *Brogyán*, Horsov = *Felfalu*, Kolechna = *Kolacsno*, Topolchen = *Kis-Tapolcsány*, Vgrovch = *Ugróc* Bars megye oszlányi s illetőleg kis tapolcsányi járásában. Mons Razdel = *Razdelje-hegy*, Velka-polától nyugatra.

[¹) *Hazai Oklevéltár* 138.]

Belypotok, *fluvius, folyó*. Említi Kál-mán szlav. herczegnek a petrinai vendégek számára kiállított 1240. évi ki-váltáslevele ¹) és a topuskói apátság egyik birtokára vonatkozó 1259. évi okmánytöredéke. ²) — Horvátországban, a *báni kerületben*, közvetlenül a Petriniá-nak s közvetve a Kulpának mellékvize Petrinja délszaki vidékén.

[¹) Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 314. Kukuljevics: *Jur. Reg. Croat. Dalm. Slav.* I, 60. — ²) Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab.* I, 124.]

Beneducpotaca, *fluvius, folyó*. Em-

líti IV. Bélának a turóczi monostor 1251. évi alapítólevele. ¹) — *Szepes*-megyében, a tátrai járásban. Alkalma-sint a Királyorr alatt eredő *Nagyszőlő*i víz, vagy ennek egyik mellékpatakja, mindenesetre a Poprádnak egyik bal-felöli mellékvize. Az okiratban említett villa Zolok a mai *Nagy-Szálók*, a villa Mathey pedig a löcei járásban levő *Matejocz* (Matzdorf.) — A *nagyszőlő*i két külön pogányvár érdekes adat a hasonnevű víz kulturális történetéhez. ²)

[¹) *Hazai Oklevéltár* 21. l. — ²) Ró-mer: *Resultats généreux du mouvement archéologique en Hongrie* pp. 94. 101. Ugyanott: *Magyarorsz. őstört. térképe*.]

Benedukueyze, *lacus, piscine, Benedek víze, tó, halasok*. Említi Kozma ko-márommegyei comesnek bizonyos peres föld megtörtént határjárását illető 1283. évi bizonyító oklevele. ¹) — Komárom-megyében, a Csalóközben, Ekecs és Szakállos vidékén.

[¹) Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IX, 371.]

Benenca, *Benenka, aqua, víz*. Említi III. Bélának a fejevári keresztesek bir-tokait elősoroló és megerősítő 1193. évi okirata. ¹) — *Zala* megyében, a kanizsai járásban fekvő Uj-Udvar birtokterii-letén.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* II, 284. Battyán: *Leges Eccles.* II, 286. Ka-tona: *Hist. Crit.* IV, 410. Pray: *Priorat. Auran.* p. 117. Schmitth: *Agr. Eppi* I, 101. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 143.]

Benenka ¹) lásd Benenca.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* II, 284.]

Bengusla villae stagna ¹) lásd B u-
g u z l o u.

[1] Rupp: *Magyarorsz. helyírási tört.* III, 20.]

Benildi transitus ¹⁾, lásd *Beuldu*.

[¹⁾ Fejér I, 437. II, 78.]

Benkeerestewene, *potok prope Benkeerestewene*. Említi István ifj. királynak István számára kiállított 1265. évi adománylevele. ¹⁾ — *Nógrád* megyében, a Cserhát-hegytől éjszakra, a szécsényi járásban fekvő Sipék vidékén, az Ipoly-nak baloldali mellékveze. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 289.

— ²⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 546.]

Bensiza, *flumen, folyam*. Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele ¹⁾ és IX. Gergely pápának a zágrábi püspök számára a magyar királyoknak több privilegiumát megerősítő 1227. évi bullája. ²⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon Eppat. Zagr.* I, 13.

— ²⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 234. Theiner: *Mon. Histor.* I, 79,]

Bény. Említi egy 1300. évi okirat ¹⁾. — *Pozsony* megyében, Pesty szerint eltiűnt víz, mely Nagyszombatnál áztatta hazánk földét.

[¹⁾ Pesty: *Magyarorsz. vízhálózata a régi korban*. Közzétéve a *Századok*-ban I, 75.]

Benyo-Lehotai víz, lásd *árvamegyei Beztrech*.

Bér folyó, lásd *Dengelech*.

Berben ¹⁾ lásd *Berken*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 515. Pesty: *Századok* I, 73.]

Berekio ¹⁾ lásd *Berukio*.

[¹⁾ *Hazai Okm.* VII, 124.]

Berekzow, *Berekzo, aqua, potok*. Említi II. Endrének Fenteus erdőseget tárgyazó 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — Az okirat kétségtelenné teszi, hogy nem

a Szilágymegyében, a szilágycsehi járásban fekvő A. és F.-Berekszó mellett elfolyó s a Szamosba balfelől szakadó víz, hanem a szomszéd *Szatmár* megyei *Somkúti* vagy *Burszó* vízről van itt szó, mely Váralja környékén ered, mint *Kositor* csermely, N.-Fentöstől már *Burszó* néven ismeretes s Magosfalván alúl a Szamosba jut jobbfelől. Az okiratban említett Fenteus = *Fentös* *Szatmár*-megye nagy-somkúti, Thoman pedig = *Tománya* ugyanazon megye nagybányai járásában.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 232.]

Berettyo, lásd *Berukio*.

Berken, *Berben, Werben, rivulus, csermely*. Említi IV. Bélának a turóczi monostor 1251. évi alapító, ¹⁾ és ugyanannak Késmárk városa számára kiállított 1269. évi kiváltságlevele. ²⁾ — *Szepes* megyében, Leibicz környékén, a Poprádnak valamely oldalveze. Az okiratban említett villa *Berben, Berken, Werben* e néven ma ismeretlen *Szepes*-megye területén. Czínár szerint rectius *Bersen*. ³⁾ — Pesty az eltűnt vizek között számlálja elő. ⁴⁾

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 22. l. — ²⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 158. Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 515. — ³⁾ *Index ad Cod. Dipl.* 41. l. — ⁴⁾ *Századok* I, 73.]

Berkest, *alias Hyduspotok*. Említi II. Endrének Fenteus erdőseget tárgyazó 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szatmár* megyében, a nagy-somkúti járás területét hasító s a Burszóba jobbfelől szakadó *Berkeszi* csermely. Amazzal együtt a Szamosba jut jobbfelől. ²⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 232. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Berekzow*.]

Beruenche, *rius, patak*. Említi a nyitrai káptalannak bizonyos birtokosztokozódást tárgyzó 1229. évi bizony-ságlevele. ¹⁾ — Bars megyében. Az okiratban említett terra Szelepcsén, melyet Fejér az okirat kivonatos feliratában Szelecsén-nek ír, a kis-tapolcsányi járásban fekvő *Szelepcsény* vagy az ugyanott levő *Szelesény*. A *rius* Beruenche tehát ennek határában nyomozandó s nyilván a Zsitvának mellékveze. Ily néven egyébiránt ma ismeretlen. Úgy látszik, az ugyanezen okmányban említett *rius Bowenche* az itt tárgyalt Beruenchevel egy s ugyanaz.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 488.]

Berkyo, *fluvius, folyó*. Említve a budai káptalannak Onnus urnő rendelkezését tárgyzó 1270. évi okiratában. ¹⁾ — Ha az ez okiratban említett *predium Rofh* alatt a mai *Tisza-Roff* érthető, akkor a *fluvius Berkyo* alkalmasint a Tiszának egyik kiágazása. ²⁾ Lehet azonban, hogy a Berettyo is rejlik alatta.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 85. — ²⁾ Rupp Jakab a nyulszigeti apácák birtokainak előszámlálásában nem említi meg Onnus urnő végrendekezése által az apácák birtokába jutott Rofhot. (*Budapest és környékének helyrajzi tört.* 65. l.) Rupp egyáltalán topographiai meghatározásokban nem igen van segítségünkre.]

Bersova ¹⁾ lásd *Burzua*.

[¹⁾ Hunfalvynál: *Ethnographie v. Ung.* 55. l.]

Bersovia ¹⁾ lásd *Burzua*.

[¹⁾ A peutingeri tábla és a ravennai Névtelen: *Cosmographia* IV, 14. Spruner-Menke: *Atlas Antiquus*. Tábla Prunonia. *Illyricum. Századok* XII, 659.]

Berukio, *Berkyov, Berekjou, Berukyou, Berykiou, Turu, fluvius, folyó*. Említi a vasvári káptalannak bizonyos birtokcserére vonatkozó 1255-ik évi ¹⁾, a váradi káptalannak az egyedimonostor birtokai felett való védnökségét illető 1270. évi okirata ²⁾, ugyancsak a váradi káptalannak bizonyos birtokcserét tárgyzó 1278. évi ³⁾ és III. Endrének a létai föld eladását tárgyzó 1291. évi bizonyító oklevele ⁴⁾, Béla névt. jegyzőjének krónikája ⁵⁾ és az egri káptalannak egyik 1300. évi okirata. ⁶⁾ — Az okiratokban említett Fanchuka a Bihar-megye margitai járásában fekvő *Ér-Fancsika*, *Laz* = *Vámos-láz*, *Mikehe* = *Micske*, *Puclustelek* = *Poklostelek*, *Petury* = *Monos-Petri*, melyek a Berettyó mellett fekszenek s így a *fluvius Berukio, Berykiou* stb. alatt a Nagy-Dombrej és Plessa Ponoruluj hegyeken eredő, alább a Hortobágygyal egyesülő, *Bihar, Békés és Jász-Nagy-Kún-Szolnok* megyék területét hasító s Mező-Túr környékén a Körösbe szakadó, *Berettyó*. ⁷⁾ Béla Névtelenjének Turu folyója Podhráczky és Szabó Károly szerint nem egyéb, mint a mai Berettyó, melynek partján esik csakugyan Túr és Turkeve. Szabó szerint oklevelesen bebizonyítható, hogy e folyót még 1326-ban is eredeti magyar néven Turnak hívták, melyet azonban később az idegen eredetű és hangzású Berettyó név egészen feledésbe temetett. ⁸⁾ Szabó ezen értelmezésére azonban megjegyzem, hogy a Berettyó név már tényleg 1326. előtt ugyancsak használatos volt, a mint ezt az idézett okiratok bizonyítják; továbbá

hogy a Berettyó név nem idegen eredetű s hangzású, hanem ellenkezőleg *eredeti magyar elnevezés: Berekből és jóból összetéve. Jó eredetileg folyót jelent, minél fogva Berekjó = Berékfolyó.* Ebből lett a Berettyó.⁹⁾ Podhráczky fogalomzavara még nagyobb. Ő Szabóval szemben a Berettyót ugyan helyesen magyar szónak vitatja, de hibásan a Bara-ból származtatja, mely szerinte a magyarban most is víz, pocsolya, tó jelentéssel bír. Tehát nemcsak, hogy fel nem ismerte a Berettyó jelentését, hanem a Bara-t is magyar szónak tartotta. Tekintve a Turnak és Berettyónak azonoságát, azt vélném, hogy a Túr talán a Berettyó alsó folyásának a neve, vagy a Berettyónak valamely Turkeve és Túr vidékén kiszakadt ágáé. Jerney tévesen magyarázza a Szatmár-Ugocsa megyei Túrra.¹⁰⁾ Hogy a Tur gyök nagy, magas, óriás jelentésű, azt Podhráczky vitatja,¹¹⁾ nyilván ép akkora alaposítással, mint azt, hogy Konstantin császár *Tules* folyója azonos a Berettyóval, s hogy »Berettyó« a Baraból lett. A Berettyóra nézve érdekes, hogy culturalis jelentősége leletekből kimutatható. Biharban *Kis-Marján* obsidiánokat találtak¹²⁾, Jász-Nagykún-Szolnokban *Mező-Túron* silex és obsidián tárgyakat.¹³⁾ *Csudaballán* Békésben pogányvár létezik¹⁴⁾, *Szaracson* pedig ugyanesak Békésben ősi tumulus.¹⁵⁾ Ilyen van *Rábén* is Biharban¹⁶⁾, míg *Berettyó-Ujfalun* és *Péterszegen* őskori tárgyak kerültek napfényre.¹⁷⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 413. — ²⁾ *Hazai Okm.* VII, 124. — ³⁾

Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 475. — ⁴⁾ Rövid kivonathan említi Véghelyi: *A galgóczi levéltár czimű czikkében. Századok* 1876. évf. 579. l. — ⁵⁾ *Chronica Hungarica de sept. ducibus* cap. XXVIII. — ⁶⁾ *Hazai Okm.* VII, 289. — ⁷⁾ Jerney is a Beruczyo, Berucio, Beruchyou neveket Berettyó-nak ejti. (*Magy. Nyelv.* 14. l. — ⁸⁾ Podhráczky: *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 250. l. és Szabó a névtelen magyar fordításához csatolt tud. jegyzetekben, 40. l. ²⁾ jegyz. — ⁹⁾ L. Hunfalvynál: *Ethnographie v. Ung.* 151. és 250. ll. *Egyet. Phil. Közl.* IV, 593. Az akadémiai nagy szótár készítői előtt ez ismeretlen volt. L. a *magy. nyelv szótára* I, 589. — ¹⁰⁾ *Magy. Nyelvtudományok* 146. l. — ¹¹⁾ *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 209. l. — ¹²⁾ Römer: *Resultats géneraux* p. 12. és az ide mellékelt *őstörténeti térkép.* — ¹³⁾ U. o. p. 14. — ¹⁴⁾ U. o. p. 99. — ¹⁵⁾ U. o. p. 155. — ¹⁶⁾ U. o. p. 155. — ¹⁷⁾ *Archaeolog. Értesítő* XII, 169.]

Berukwelg, *fluvius, flumen, folyó, folyam.* Említi IV. Lászlónak Kezvé helységet tárgyazó 1274. évi adománylevele. ¹⁾ — *Nyitra* megyében, a Nyitrának mellékvize.

[Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IX, 52, 53.]

Berwenni, *Brewenni, puteus, rivulus, kút, csermely.* Említi István báznak Podgoria vár tartozékait tárgyazó 1249. évi ítéletlevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a Breznóki víznek s általa a Kupcsinának baloldali mellékvize. Az okiratban említett Podgoria várispánságot, majd vármegyéét képezett, melynek területe összeesett a goriczai főesperesség podgoriczai decanatusával és a mai jaskai alispánság kerületével. A megye székvára pedig a mai Turany

vagy Turen, némely térképen Sub-Turen²⁾ területén, a sz.-annai plébániában, Jaskától egy órányira, a Plessivicát éjszokról környező hegy alatt feküdt, hol romjai manap is láthatók.³⁾ Az ezen okiratban említett Chebden = *Cabdin*; Breznycha = *Breznik*; Jaskától éjszakkeletre; Jaztraburzcka, Jaztraburzca. = *Jaska*; Molona = *Malunje*; Reka = *Reka*; Zlauatigy = *Szlaretich*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 291. — ²⁾ Például a Sceman-féle nagy térképen. — ³⁾ Pesty: *Az eltűnt régi vármegyélek* II, 291.]

Berykiou¹⁾ lásd *Berukio*.

[¹⁾ *Árp. Uj. Okm.* VII, 413.]

Berzava¹⁾ lásd *Burzua*.

[¹⁾ Goossnál: *Studien z. Geogr. u. Gesch. d. Trajan. Daciens* p. 31.]

Berzenche, *aqua, víz*. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1279. évi bizonyoságtévő okirata.¹⁾ — *Nógrád* megyében, a Bradló-hegy nyugati oldalán eredő s Berzenczénél az Ipolyba jobbfelől szakadó *Szinóbányai* patak.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XII, 267.]

Berzenche, *Berzencze, aqua, víz*. Említi János zágrábi püspöknek István comes és utódai számára kiállított 1293. évi adománylevele.¹⁾ — *Verőcze* megyében, a verőczei alispánság területén, Vaska vidékén, a Dráva jobboldali víz-környékében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 259, 260. Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab.* I, 232.]

Berzench Potok, *patak*. Említi a császárai káptalannak egyik határjárását rendelő 1296. évi okirata.¹⁾ — Zala megyének egykori Dráván túli részé-

ben, a mai *Kőrös* megyében, a kapronczai alispánság területén, az Ottoki vagy Szegovinai pataknak egy mellékvize, melylyel együtt a Drávába jut jobbfelől.

[Wenzel: *Árp. Uj Okm.* X, 220.]

Besdener¹⁾ lásd *Besdiner*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 22.]

Besdiner, *Besdener*. Említi IV. Bélának Liszka-Olaszit a szepesi egyház számára adományozó 1248-ik¹⁾ és a jászói prépostnak Liszka-Olaszi határjárását tárgyazó 1299. évi okirata.²⁾ — A Bodrognak egy a Tiszával közlekedő ere, Liszka-Olaszi környékén, *Zemplén* és *Szabolcs* megyék határterületén. Az 1299. évi okiratban említett Alsóbenje, Felsőbenye = *Erdő-Bénye*, *Kereszthur* = *Bodrog-Keresztur*, mindkettő Zemplén m. tokaji járásában, *Viz*, *Wys* ellenben = *Viss*, *Szabolcs* megye dadai középjárásában.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 22. Katona: *Hist. Crit.* VI, 124. Wagner: *Anal. Scepi.* I, 303. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 220.]

Besenethuv, *Besenethu*. Említi a fehérvári keresztetek birtokterületét tárgyazó 1211. évi okirat.¹⁾ — Úgy látszik egy dunamenti pocsolya *Tolna* megyében, Tolna és Fadd közt, nyilván *Besenyő-tő* hangzással.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 295. U. o. VII. V, 202.]

Beser ville stagnum¹⁾ lásd *Beyle Eüryn*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 474.]

Bestoia¹⁾ lásd *Brestoia*.

[¹⁾ Fejér III. I, 221.]

Beszterczei csermely Pozsony-

megyében, lásd pozsonymegyei Biztrich.

Betere ¹⁾ lásd Pons Vetus.

[¹⁾ Ravennai Névtelen *Cosmographiája* IV, 7. Parthey és Pinder kiad. 188. l.]

Beuildi ¹⁾ lásd Beuldu.

[¹⁾ Jerney: *Magy. Nyelvkincsek* 19. l.]

Beuldu, *Benildi, Beuildi, portus, transitus, rév, átkelő.* Említi Béla király Névtelenje ¹⁾, I. Gézának a garammelléki sz.-benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ²⁾ és II. Istvánnak azt megerősítő 1124. évi okirata. ³⁾ — Tiszai rév *Csongrád* megyében, Csongrád és Szentest közt, nem pedig a mai Bács-Bodrog éjszakkéleti szögében, a Maros-torkolaton alúl, a hová azt Fessler határozza. ⁴⁾ Ma is *böldi rév* néven ismeretes. ⁵⁾ Jerney *Böd*-nek ejti. ⁶⁾ A honfoglaló magyarok Öcsőb és Velek vezérlete alatt rajta áthajóznak.

[¹⁾ *Histor. hung. de sept. ducibus* cap. XL. Jerneynél: *Magy. Nyelvkincsek* 19. l. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 437. — ³⁾ Fejér II, 78. — ⁴⁾ *Die Geschichten d. Ungern* I. kötetéhez csatolt utolsó térképen. — ⁵⁾ L. Szabó K. tudományos jegyzetét a Névtelen magyar fordításában 55. l. ¹⁾ jegyz. Podhráczky: *Béla király névt. jegyz. idejekora és hűtelessége* 295, 359. l. s. v. ö. Lipszky: *Repertorium* p. 75. — ⁶⁾ I. h. 19. l.]

Beyle Eüryn, *Meyle Ewryn, Meyle Eurin, stagnum, quod dividit terram rille de Beyle, Beile, Beser.* Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211-ik ¹⁾ s II. Endrének a leleszi prépostság birtokviszonyait megerősítő 1214. évi okirata. ²⁾ — *Zemplén* megyében a Bodrogközben, Király-Helmecztől déli irányban, a Tiszának vagy

Bodrognak egy posványos kiöntése. ³⁾ A leleszi prépostság egyik birtokrészének határát képezte. Jerneynél mint *tiszai sziget* szerepel Beyle Eoryn, Ewryn név alatt s ő *Bélye-örvény*-nek ejti. ⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 207.

— ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 156. III. I, 474. Katona: *Hist. Crit.* V, 180.

— ³⁾ Az okiratokban említett Beile, Beyle, Beser = *Bély*, Gyures, Gyueres, Györes, Gyüres = vagy N. és K. *Gerés* vagy *Örös*, Hermely, Helmyz, Hermelyz, Helmecz = *Király-Helmecz*, melyek a király-helmeczi járásban a Karcsa-ér mentén egymásra következnek. Zemlin, Zemlyn = *Zemplén*. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 13. l.]

Beys portus ¹⁾ lásd Peyt portus.

[¹⁾ Fejér I, 451.]

Beztrech, *fluvius, folyó.* Említi Mihály comesnek IV. Lászlóhoz intézett s Revisnye birtokra vonatkozó 1272. évi jelentő okirata. ¹⁾ — *Árva* megyében, Alsó-Kubintól éjszaknyugati irányban a Prikra hegyről lefolyó, Benyo-Lehota és *Kis-Biszterecz* mellett elfolyó s az utóbbi alatt az Árvába jobbfelől szakadó víz. Ma *Benjó-Lehotai* néven ismeretes. ²⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IV, 2. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Chenik*.]

Beztrencze, *fluvius, folyó.* Említi IV. Bélának a lipcei vendégek számára kiállított 1261. évi privilegiuma. ¹⁾ — Az okmány tanulmányozása alapján azt tartom, hogy itt a *Liptó* megyei *Bisztra* patakról van szó, mely a Siprun hegy éjszaki lejtőjéről jöve, Gombás és Csernova között szakad balfelől a Vágba.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 501.]

Beztrice, Beztrice, fossatum, árok.

Említi egy a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirat¹⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság számára kiállított birtokmegerősítő 1214. évi okirata.²⁾ — *Ung* megye területén Kapos vidékén.³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 205.

— ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 155. 472. Katona: *Hist. Crit.* V, 180. — ³⁾ A topographiára nézve lásd *Zopoth.*]

Beztrice fossatum¹⁾ lásd *Beztrice fossatum*.

[¹⁾ Fejér: VII. V, 205. III. I, 155.]

Bigna, Bedna, Bigne, Bignee, aqua, víz. Említi III. Bélának a zágrábi káptalan számára kiállított [1181. évi¹⁾, II. Endrének Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele²⁾, Béla ifj. királynak a zágrábi káptalan számára kiállított 1225. évi okirata³⁾ és a zágrábi káptalannak Wogsa fiai számára kiállított 1236. évi bizonyító oklevele.⁴⁾ — A Varasd megyében, Maczel hegységben eredő, *Varasd* és *Körös* megyék területét hasító, aztán Sztruga és Szelnicza közt a Drávába jobbfelől szakadó *Bednya*.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab.* I, 5. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 46. —

²⁾ Tkalcic i. h. I, 40. Theiner: *Mon. Hist.* I. 74. Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 217. Kereselich: *Hist. Eppat. Zagr.* p. 45. Farlat: *Illyr. Sacr.* V, 359. Pray: *Spec. Hierarch.* II, 310. Katona: *Hist. Crit.* V, 252. — ³⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 53. *Árp. Uj Okm.* XI, 180. 181. — ⁴⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 20.]

Bigne¹⁾ lásd *Bigna*.

[¹⁾ Tkalcic I, 5. 40. Wenzel XI, 46.]

Bignee¹⁾ lásd *Bigna*.

[¹⁾ Fejér III. I, 217.]

Bikopotoka. Említi II. Endrének

Fenteus erdőséget tárgyazó 1231. évi adománylevele.¹⁾ — *Szatmár* megyében, a nagysomkúti járásban fekvő Fentöstől éjszakra²⁾, hol a szinyér-váraljai járásban találjuk Pap-Biko, ettől éjszakkeletre Szakállas-Biko nevű helységeket. Az ezek egyike mellett elfolyó vízről van tehát szó az okiratban. Mindenesetre a Szamos baloldali mellékveze.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 232.

— ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Berekzov.*]

Bilisaseo¹⁾ lásd *Balatin*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. I, 80.]

Bilna, flumen, folyam. Említi IV.

Bélának Fülek várát tárgyazó 1246. évi adománylevele.¹⁾ — *Nógrád* megyében, a füleki járás területén Fülek és Karancs-Berény között, az Ipolynak egy ma e néven ismeretlen baloldali mellékveze. Az okirat topographiájára támaszkodva²⁾, a nézetem vagyok, hogy a Bilna alatt vagy a *Terbelédi* vagy a *Rapi* csermelyek, illetőleg ezek mellékvezeinek valamelyike értetik.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 407. —

²⁾ A terra Aron = a Karancs-Berényhez tartozó Kis- és Nagy-Aranyi puszták, terra Baba = *Bábi* puszták egyike, villa Berin = *Karancs-Berény*, mind a füleki járásban, míg a Ragiank terra alatt Ragycleznak eltorzítására vélek ismerhetni. A többire nézve lásd *Druha*.]

Biquacut, Biguacut. Említve III. Bélának a fejevári keresztesek birtokait elősoroló és megerősítő 1193. évi okiratában.¹⁾ — *Fejér* megyében, a moóri járás területén. Az okiratban idevontatkozólag említett Dobos, Zobos =

a Moórhoz tartozó *Dobos* puszta, Sarcam = *Sárkány*, Timar = a Moór-
hoz tartozó *Timár* puszta a moóri járás-
ban. Jerney *Bika-kút*nak ejti. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 286. Batthyán: *Leges Eccles.* II, 286. Katona: *Hist. Crit.* IV, 410. Pray: *Prior.* Aur. p. 117. Schmitth: *Agr. Eppi* I, 101. Knauz: *Mon. Eccles. Strig.* I, 144. — ²⁾ *Magy. Nyelvkinccsek* 16. l.]

Birda folyó, lásd **Bord**.

Birych, *puteus*. Említi a vasvári káptalannak bizonyos birtokügyet illető 1268. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Symon és Batyán nevű birtokok határterületén, de ilyenek ma Vas megyében nem találhatók.

[¹⁾ *Hazai Okm. társ.* VII, 113.]

Bissenorum puteus, *bessenýók kútja*. Említi a zaty-i apátság 1067. évi alapító levele. ¹⁾ — *Heves* megyében, a tarnai járásban, Bessenýó határában. A Borsódban feküdt zaty-i azaz *századi* ²⁾ apátság birtokai körül elismerésre méltó nyomozásokat tett Foltiny János. ³⁾ E nyomozások annál nagyobb jogot tarthatnak a tudományos beszámításra, minthogy az autopsia alapján történtek. Azt hiszem azonban ennek daczára is, hogy Foltiny nem oszlattott szét minden nehézséget. Az ő állítása szerint a zaty-i apátságnak, Peter gróf által kapott birtokai Borsodmegyében, az egri járás alsó szakaszában, az Eger vize baloldali vidékén Szihalom, Szemere, Mezőkövesd vidékén léteztek, hol egy Kis-Apáti nevű puszta a legujabb időkig szerepelt, mely azonban az újabb tagosítás folytán puszta nevét elvesztette s a szihalmi határral teljesen egy-

beolvadt, ámbár a nép mind e mellett is, a határ ezen részét még mindig Kis-Apáti néven említi. Foltiny adatai kétségtelenné teszik, hogy az apátság birtokainak *egy része* igenis itt nyomozandó, de viszont nem bizonyítják egy-szersmind azt is, hogy azok az Eger vizén túl, vagyis a mai Heves megyére is ki nem terjeszkedtek. Ellenkezőleg az okirat topographiáját meg nem fejthetjük a nélkül, hogy a hevesmegyei oldalra át ne kerüljünk. Itt van a Kis-Eger víz ⁴⁾, itt a Szikszó puszta ⁵⁾, itt Besenýó a tarnai járásban. Épen ezen Besenýó határában létezett az itt szóban levő kút, melyet Hunfalvy is csak határozatlanul Eger vidékére helyez. ⁶⁾ Ipolyi azonban teljesen megerősíti nézetemet, midőn írja: Nyilván a Szinhalom tőszomszédságában levő *mai Bessenýó* helység felé volt az okmány által nevezett Bessenýók kútja, *puteus Bissenorum*. ⁷⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* I, 24. —

²⁾ Lásd *Századok* XV, 704. —

³⁾ Lásd „*Néhány hely a zaty-i apátság alapítóleveléből s Anonymus kora és kitétele*“ című értekezését a *Századok*-ban V, 546 — 561. — ⁴⁾ Lásd *Egy parva*. — ⁵⁾ Lásd *Szekszov*. — ⁶⁾ *Ethnographie v. Ungarn* 231. l. — ⁷⁾ *A szihalmi leletek*. Megjelent a *Századokban* IV, 434.]

Bistei víz, lásd **Wyzkopathaka**.

Bistra fluvius, *Bystrapotoka*, *Bystrapothoka*. Említi az egri káptalannak a lipócezi birtok felosztását tárgyazó 1282. évi bizonyító ¹⁾, IV. Lászlónak György mester számára kiállított 1285. évi adomány-²⁾ és ugyanannak ugyanaz számára kiadott másik 1285. évi adomány-oklevele. ³⁾ *Sáros és Zemplén* megyék határterületén folyó, a Simonka

éjszaki oldalán eredő s Tapoly-Bisztrától éjszaki irányban a Tapolyba jobbfelől szakadó *Tapoly-Hermányi* víz. Az 1282-ik évi okiratban említett mons Oblik = *Oblik* hegy Sárosban, a mons Solumka = *Simonka* hegy. Az egyik 1285-ik évi okirat helytelenül mondja, hogy a *Bystrapotoka* *ecit a fluvio Thopla*, mert nem kiágazása a Tapolynak, hanem annak mellékfolyója. A Bistra, Bistritz = torrens név *szláv* eredetiségére nézve lásd Hunfalvyt, ⁴⁾ Schafarikot ⁵⁾ és Jiriceket. ⁶⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IX, 341. — ²⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XII, 436. 437. — ³⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XII, 441. — ⁴⁾ *Ethnographie v. Ung.* 126. és 229. II. — ⁵⁾ *Slavische Alterthümer* I, 495. — ⁶⁾ *Gesch. d. Bulgaren* 82. I.]

Bistric, *Bystric*, *aqua*, *viz*. Említi Kálmán királynak a zabori monostor birtokait megerősítő 1112. vagy 1113. évi ¹⁾ és IV. Bélának Kálmán király által a zabori monostor számára kiállított adományát megerősítő 1249. évi okirata. ²⁾ — E víz mindkét okirat szerint *Adradye* villában létezett. Hol feküdt ez a villa? vagy melyik helység felel meg e megrönsolt helynévnek? Csak azt tudjuk, hogy a *nyitramegyei* zaborhegyi monostor tulajdonához tartozott. Rupp nem volt reá tekintettel, de még csak fel sem említi. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 86. Wurum: *Eppat. Nitr. Memor.* 113. I. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 313. — ³⁾ *Magyarorsz. helyirati tört.* I. II. 639.]

Bistric ¹⁾ lásd rivulus, fluvius Biztrich.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 137.]

Bistrica, *Biztricha*, *fluvius*, *folyó*. Em-

líti Béla ifj. kir. s szlav. herczegnek István zágrábi püspök számára kiállított 1222. évi adománylevele ¹⁾ és IX. Gergely pápának a zágrábi püspök számára, a magyar királyoknak többrendi privilegiumait megerősítő 1227. évi bullája ²⁾ — Horvátországban, *Varasd* megye zlatári alispánságában, a zágrábmegyei Psarjevótól éjszakra, a Szlema-hegység éjszaki lejtőjén eredő s a Veliki-Krapinába balfelől szakadó *Marija-Bistricai* csermely. Az okiratban említett terra Pzer = *Psarjevo* Zágráb megyében, ³⁾ terra S. Johannis = *Sceti Ivan* ugyan-csak Zágráb megyében.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Epp. Zagr.* I, 51. *Árp. Uj Okm.* XI, 165. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 241. Theiner: *Mon. Hist.* I, 79. — ³⁾ Pesty: *Az eltűnt régi vármegyék* II. 214.]

Bistrica ¹⁾ lásd szepesmegyei *Byztrichopotoka*.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 23. I.]

Bistrich ¹⁾ lásd rivulus, fluvius Biztrich.

[¹⁾ Fejér IV. II, 389.]

Bistrichpotoka ¹⁾ lásd szepesmegyei *Byztrichopotoka*.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 23. I.]

Bistricze ¹⁾ lásd szepesmegyei *Byztrichopotoka*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 516.]

Bistriczepotoka ¹⁾ lásd szepesmegyei *Byztrichopotoka*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 516.]

Bistrit ¹⁾ lásd rivulus, fluvius Biztrich.

[¹⁾ Fejér III. II, 466.]

Biztra folyó, lásd lipótomegyei *Beztreneze*.

Biztricha ¹⁾ lásd fluvius *Byztra*.

[¹] Fejér V. III, 77.]

Bisztritze ¹ *Bisztricze* ²) lásd fluvius
Byztra.

[¹] Fejér IV. II, 296. — ²) Engel:
Mon. Ung. p. 107.]

Bitua, *aqua, rivulus, viz, csermely*.

Említi Donat bakonyi főispánnak a bakonybéli apátság számára kiállított 1240. évi birtokbizonyító okirata. ¹) — *Veszprém* megyében, a Csehbánya északnyugati oldalán eredő s Békás meg Högyész vidékén a Marczalba szakadó *Bitwa*. Eredeti jelentése szerint = *Bit-folyó, Bit-víz*, ²) *va* megfelelően a *viz* jelentményének s nagyon téved Czuczor, midőn azt tanítja, hogy e víz nevét kan-yargós folyásától kapta volna. ³) — Az okiratban említett villa Tevel = *Tevel*, terra Debrenta = *Döbrönte*, Ganna = K. és N. *Ganna*, mindhárom a pápai járásban; továbbá Bel = *Bakonybél* a zirczi, Berend = *Berénd-Tó*sok a devece-ri, és Nemet = *Németi* a veszprémi járásban.

[¹] Wenzel: *Árp. Uj Okm.* II, 112. — ²) Hunfalvy: *A magy. folyó- és helynevek. Egyet. Phil. Közl.* IV, 594. — ³) *Kerecsen és kerecsét* című czikkében Toldy *Uj Magy. Múzeumá*-ban I. f. I. k. 358. l.]

Bitty ¹) lásd Byty.

[¹] Fejér V. II, 194.]

Bittva folyó, lásd Bitua.

Bizcornicha, *Bizkornicha rivus, patak*. Említi V. Istvánnak Praudaviz helységet tárgyazó 1270. évi okirata. ¹) — Horvátországban, *Kőrös* megyében, a kapronczai alispánság területén, a Dráva vízkörnyékében. ²) Az okirat szerint in fine riui Tripehe ex parte occidentali.

[¹] Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 285. *Magy. Sion* III, 371. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd kőrösmegyei *Biztra*.]

Biztra rivus, patak. Említi V. Istvánnak Fülöp esztergomi érsek és testvére számára kiállított 1270. évi adománylevele. ²) — Horvátországban, *Kőrös* megyében a Kopronika-Reka mellett eredő, s Babocsa környéken kettős ágban a Drávába jobbfelől szakadó *Biztra* vagy *Kapronczai víz*. Pesty tévesen mondja, hogy az a Dráva *bal* partján folyik. ²) Ez egyébiránt csak tollhiba lehet *jobb* partján helyett. Azt sem mondja Pesty helyesen, hogy ezt a Bizstrát IV. Bélának 1267. évi okirata említi. Ebben az ugyanis nem fordul elő ³), de igenis V. Istvánnak 1270. évi okirata szól róla. — A mi végül a hosszadalmas okirat topographiáját illeti, azt már alig constatálhatjuk többé a mai viszonyokkal. A Praudaviz helység, mely egyebütt Prodaviz és Prodancz néven is említették, ma már nem létezik, de egy XIV. századbéli okiratból kitűnik, hogy közvetlenül határos volt Zdela vagy Zdala helységgel. Az 1270. évi okiratban említett Zdela = *Zdala*, a villa Sancti Georgij = *Gjurgjevuc* (Szent-György). Maga a név, valamint kicsinyítője Bisztricza, magyaros kiejtéssel *Besztercze* szláv eredetű s »sebes vizet« jelent. ⁴)

[¹] Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 281, 285. *Magyar Sion* III, 366. 370. — ²) *Az eltűnt régi vármegyék* II, 174. — ³) Wenzel VIII, 162. — ⁴) Hunfalvy: *A magy. folyó- és helynevek. Egyet. Phil. Közl.* IV, 591.]

Biztricha ¹⁾ lásd varasdmegyei *Bis-
trica*.

[¹⁾ Thalcie I, 51. Wenzel XI, 165.]

Biztricza ¹⁾ lásd *fluvius Byztra*.

[¹⁾ Fejér V. III, 76.]

Biztrich, *Bistric*, *Bistrich*, *Bistrit*,
Bystrie, *rivulus*, *fluvius*, *csermely*, *folyó*.
Említi II. Endrének Tamás főispán szá-
mára kiállított 1208. évi ¹⁾, ugyanannak
ugyanaz számára kiadott 1216. évi ²⁾
és IV. Bélának Bazin földet Kozma és
Achilles grófnak adományozó 1256.
évi okirata. ³⁾ — *Pozsony* megyében, a
pozsonyi járásban levő Besztercze (*Bis-
trich*) mellett folyó s a Stomfai vízbe
szakadó és ezzel együtt a Morvába jutó
Besztercei csermely.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 466.

— ²⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 137.

— ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 389.
Wenzel: *Árp. Uj Okm.* II, 270.]

Biztua, *rivus*, *patak*. Említi II. Endré-
nek Vratizlaus és testvérei számára ki-
állított 1209. évi privilegiuma. ¹⁾ —
Horvátországban, *Zágráb* megyében, a
zágrábi alispánság területén. Az okirat-
ban idevonatkozólag említett predium
Otok a zágrábi alispánságban fekvő
szávamenti többrendű *Otok* valamelyike.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab.* I,
20. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 93.]

Blagusa, *Blagussa*, *fluvius*, *folyó*. Em-
líti II. Endrének Cyriacus számára kiál-
lított 1217. évi adománylevele ¹⁾ és a
zágrábi káptalannak Glavnicha birtokot
illető 1256. évi bizonyító okmánya. ²⁾
— Horvátországban, *Zágráb* megyében,
a zágrábi alispánság területén, a Mo-
ravce-Popovecz politikai községhez tar-

tozó Blagusa vidékén, a *Blagusai* víz,
mely balfelől szakad a Kassinába.

[Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 224. Ker-
cselich: *Hist. Eppat. Zag.* p. 45. Far-
lat: *Illyr. Sacr.* V, 359. Pray: *Specim.*
Hierarch. II, 310. Katona: *Hist. Crit.*
V, 252. Theiner: *Mon. Hist.* I, 76.
Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab* I, 43.]

Blagusugy, *fluvius*, *folyó*. Említik a
zágrábi káptalannak bizonyos határjá-
rást tárgyzó, két rendbeli 1287. évi
bizonyító oklevelei. ¹⁾ — Horvátország-
ban, a *báni kerület* glinai járásában, a
Glina jobboldali vízkörnyékében, a Bru-
china mellékvize Gradac vidékén.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IX, 457.
XII, 464.]

Blanica ¹⁾ lásd *Blanicha*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 414.]

Blanicha, *Blamica*, *Blanycha*, *fluvius*,
folyó. Említi IV. Bélának bizonyos ha-
tárjárást tárgyzó 1256. évi ¹⁾ s a csász-
mai káptalannak Illés comes számára
kiállított 1278. évi bizonyító okirata. ²⁾
— Horvátországban *Belovár* megyében,
a belovári járásban Palesnik határa-
ban, ³⁾ s így össze nem zavarandó az
ugyanesak Belovár megyei Plavniczával
vagy Blatniczával, mely Kapella mel-
lett ered s délnek haladva, Belovártól
délnyugatra a Császmába szakad. ⁴⁾ Az
itt szóban levő víz azonban Palesnik
vidékén e néven ma már nem létezik, s
ez is igazolja Pestynek azon állítását,
hogy a mai Gerzeneze táján számos patak
kiszáradt, mint azt hazánk más vidékein
is szomoruan tapasztalhatni. ⁵⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Hist. Eppat. Zagrab.* I,
108. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 414.

— ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 238. — ³⁾ A
topographiára nézve lásd *Palichna* és

Charnarka. — ⁴⁾ Lásd *Plauna.* — ⁵⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* II, 256.]

Blanycha ¹⁾ lásd *Blanicha.*

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 238.]

Blasii, *Blasy, fons, Balázs-forrása.*

Bald főispánnak Pál sz.-lászlói lakos számára kiállított 1294-ik évi ¹⁾ és ugyanannak a javak összeírására vonatkozó 1294. évi okirata. ²⁾ — *Szepes megyei forrás.*

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 376.

Bárdosy: *Supplement* p. 398. *Hazai Okmánytár* VI, 411. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 523.]

Blata, *palus, tó.* Említi II. Endrénék Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele. ¹⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 221. Kercselich: *Hist. Eppat. Zagrab.* p. 45. Farlat: *Illyr. Sacr.* V, 359. Pray: *Specim. Hierarch.* II, 310. Katona: *Hist. Crit.* V, 252. Theiner: *Mon. Hist.* I, 76. Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab.* I, 42.]

Blathan, *palus, tó.* Említi II. István-
nak Kassa városa számára kiállított 1271. évi privilegiuma. ¹⁾ — *Abauj* megyében, Kassa vidékén, valamely, a Csermely s a Hernád által alkotott mocsártó.

[¹⁾ Czoernig: *Ethnographie der österr. Monarchie.* II, 343.]

Blatna, *rivulus, csermely.* Említi István szlavoniai bánnak Jaco fia számára kiállított 1258. évi bizonyító oklevele. ¹⁾

— Horvátországban, *Varasd* megyében, a zlatári alispánság területén, a *Batiná-*nak s ez által a *Krapiná-*nak mellékvize,

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab.* I, 119. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 449.]

Blathnica ¹⁾ lásd *Blatnica.*

[¹⁾ *Haz. Oklevéltár* 21. l.]

Blathnica ¹⁾ lásd *Blatnica.*

[¹⁾ *Cod. Patrius* VI, 70. Fejér VII. V, 301. 302.]

Blathnicza ¹⁾ lásd *Blatnica.*

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 301.]

Blathycha ¹⁾ lásd *Blatnica.*

[¹⁾ *Cod. Patrius* VI, 70.]

Blatnica, *Blathnica, Blathnica, Blat-*
nicza, Blathycha, fluvius, folyó. Említi IV.

Bélának Rakouch földét tárgyazó 1244.

évi adománylevele ¹⁾, IV. Bélának a tu-

róczyi monostor 1251. ²⁾ és 1252. ³⁾ évi

alapítólevele, végre Ivánka turóczyi pré-

postnak Sebeslavez birtok elcserélését

tárgyazó 1294. évi bizonyító oklevele. ⁴⁾

— *Turócz* megyében, a *Turócz* folyónak

jobboldali mellékvize, mely a *Plessing-*

hegyről lejöve, *Blatnica* mellett elhalad

s *Nagy-Rákón* fölül a *Turóczba* ömlik.

Hunfalvy szerint a *Blatnica* a *Szebesz-*

lónak képezi balfelöli mellékvizét, s

hogy a kettőnek egyesülése után a *Sze-*

beszló az, mely *Nagy-Rákón* felül a

Turóczba szakad. ⁵⁾ Meglehet, hogy

csakugyan *Szebeszlónak* nevezik a *Blat-*

nicza és *Nagy-Rákó* közti egyesült vizet,

de hogy ez elnevezés helytelen, az nem

szenved kétséget. Egy maga a térképre

való tekintet is bizonyítja azt. A *Ples-*

sing-hegyi viz ugyanis *Blatniczától*

délre egyesül a *Szebeszlóval*, tehát *Blat-*

nicza mellett el sem halad, következő-

leg nincs is semmi ok feltenni, hogy

attól kaphatta volna elnevezését. *Blat-*

niczának helyesen csakis a *Blatnica*

mellett elhaladó vizet nevezhetni s hely-

telen dolog ezt *Szebeszlónak* hívni. De

bizonyítja ezt továbbá maga a diplo-

matika is. Ugyanis az 1244-ik évi ok-

irat szerint *Rakouchnál*, azaz *Rákónál*

cadit Blatnica in fluvium Turch, azaz

Turócz. Ennélfogva a XIII. századi usus helyesen jelölte ki azt, mit manap helytelenül látunk — legalább Hunfalvynál — megnevezve.⁶⁾ Maga a név szláv eredetű s »Sárvízet« jelent.⁷⁾ Hogy a Blatnicza völgye culturalis jelentőséggel bír, kitetszik a *puszta-szebeszlői* és *blatniczaí leletekből*. P.-Szebeszlő egy igen nevezetes bronzkori lelőhely, innen való a nemzeti múzeum egy páratlan fibulája⁸⁾ s egy öntőminta is innen került elő⁹⁾, míg Blatniczán népvándorlási tárgyak találtattak.¹⁰⁾ Blatnicza birtok és egykori vára nevét ugyancsak a folyótól vette.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 166. — ²⁾ *Hazai Oklevéltár* 21. l. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 301. 302. *Codex Patrius* VI, 70. — ⁴⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 283. — ⁵⁾ *Magyarországi viszonyainak leírása*. III, 279. — ⁶⁾ L. azonkiv. *Sebeslavez.* — ⁷⁾ Hunfalvy: *Egyet. Phil. Köz.* IV, 591. Miklosich i. h. XXI, 20. l. 30. sz. — ⁸⁾ L. Pulszky Ferencz czikkét az *Arch. Értesítő*-ben XIV, 160. Ugyanő *Arch. Ért.* XIII, 304. — ⁹⁾ Hampel: *Pilini lelet* című czikkét az *Arch. Értesítő*-ben XIII, 107. — ¹⁰⁾ *Arch. Értesítő* XIV, 317. 351—352. — ¹¹⁾ *Schematismus historicus Dioecesis Neosol. pro anno 1876.* pag. 233.]

Blatnicza ¹⁾ lásd Blatnicha.

[¹⁾ Fejér VI, I, 283.]

Blatnicza folyó, lásd Blatnicha.

Blawa, *Balawa, Boloua, Bolova, aqua, rivulus, víz, csermely*. Említi Kálmán királynak a zobori monostor birtokait megerősítő 1112. évi okirata¹⁾, a nyitrai káptalannak bizonyos birtokügyet eldöntő 1229. évi okirata²⁾, IV. Bélának egy 1249. évi megerősítő okle-

vele³⁾ és ugyanazon királynak Csunta fia számára kiállított 1268. évi adománylevele.⁴⁾ — *Nyitra* és *Pozsony* megyék határterületén folyó, a Jókőnél Nyitrában eredő s Nagy-Bucsántól délre a Dudvágba szakadó *Jókői víz* vagy *Blava*. Az 1229. és 1268. évi okiratban említett villa Manga, terra Cruciferorum de Manga = *Maniga* Nyitra megye galgóczi járásában.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 86.

— ²⁾ *Hazai Okm.* VII, 16. 17. —

³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 313. — ⁴⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 573.]

Blisna potoka, *Blizna, Blyсна potoka, rivulus, fluvius, csermely, folyó*. Említi II. Endrének a varasdiak számára kiállított 1209. évi privilegiuma¹⁾ és IV. Bélának Erne varasdi főispán számára kiállított 1251. évi adománylevele.²⁾ — Horvátországban, *Varasd* megyében. A határleírás nyomán a Plitviczának egy mellékvízére kell benne következtetnünk. Ily néven ma ismeretlen. A név szláv eredetűsége ki van mutatva.³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 87. Kátona: *Hist. Crit.* V, 103. Kercselich: *Not. prael.* p. 188. — ²⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 323. — ³⁾ Miklosich: *Die slav. Elem. im Magyarischen* i. h. XXI. k. 20. l. 33. sz.]

Blisna potoka, *Blizna, Blizna-potoka, Blysnapotoka, aqua, rivulus, rivus, fluvius, víz, csermely, patak, folyó*. Említi II. Endrének Ochuz bán számára kiállított 1221. évi adománylevele¹⁾ és a zágrábi káptalannak Lonka föld adományozását tárgyazó 1292. évi bizonyító oklevele.²⁾ — Bizonytalan.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V. 223.

Theiner: *Mon. Hist.* I, 78. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 162. Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab.* I, 50. — ²⁾ Tkalcic I, 231.]

Blisna major *rivus, aqua Blizyna, víz, patak.* Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi okirata ¹⁾, IX. Gergely pápának a magyar királyoknak több privilegiumát megerősítő 1227. évi bullája ²⁾ és IV. Lászlónak Ternava helységet illető 1277. évi privilegiuma. — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén, a Szávának baloldali mellékveze a Medveschak és a Ternava folyók közötti területen. Úgy látszik, a mai *Zecseji* folyó, mely régibb abroszokon ⁴⁾, mint Blisnicza s illetőleg Dlisnicza fordul elő.

[¹⁾ Tkalcic I, 12. — ²⁾ Theiner: *Mon. Histor.* I, 80. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 232. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 198. Tkalcic: *Mon. Epp. Zagrab.* I, 189. — ⁴⁾ V. ö. *Mappa Diocesis Zagrabensis delineata* per Jos. Semann. 1822.]

Blisna minor *rivus, patak.* Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi okirata ¹⁾ és IX. Gergelynek a zágrábi püspök számára a magyar királyoknak több privilegiumát megerősítő 1227. évi bullája. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén, a Ternava és Medveschak folyók közti területen, a nagyobb Blisnának mellékveze.

[¹⁾ Tkalcic I, 12. — *Árp. Uj Okm.* I, 232. Theiner I, 80.]

Blizna ¹⁾ lásd *Blisna potoka.*

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 87.]

Blizyna ¹⁾ l. *Blisna major rivus.*

[¹⁾ Tkalcic I, 189.]

Blysna pothoka ¹⁾ lásd *Blizna potoka.*

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 323.]

Bluotichi aqua, Bluoticha, fluvius, víz, folyó. Említi János zágrábi püspöknek Harasztovicha birtokot illető 1292. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Horvátországban, a *báni* kerületben, a petrinjai járásban, a Petrinja mellékveze. Az okiratban említett Harasztovicha — *Hrasztovica* a petrinjai járásban.

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 390.]

Bluotycha ¹⁾ lásd *Bluotichi aqua.*

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 390.]

Bobocha, Bokocza, rivulus, csermely. Említi IV. Lászlónak Radván helységet tárgyazó 1287. évi privilegiuma. ¹⁾ — *Zólyom* megyében, a besztercebányai járásban fekvő Radván vidékén, az Uрпиin hegy alján. A Garam közvetett vagy közvetlen, ma e néven ismeretlen baloldali mellékveze.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XII, 454. Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 355.]

Bobuch rivulus ¹⁾ lásd *Babich.*

[¹⁾ *Haz. Okm. társ.* VII, 57. 102.]

Bocha, Bacha, aqua, fluvius, víz, folyó. Említi a szepesi káptalannak Hibe birtok statualását tárgyazó 1274. évi bizonyító oklevele ¹⁾ és IV. Lászlónak Bagomer comes számára, év nélkül kiállított bányászati engedélylevele. ²⁾ — *Liptó* megyében, a Csértova Szvabda (Ördög-lakadalma) hegyen Liptó és Zólyom megyék határán eredő Szent-Iván és Király-Bócza mellett elhaladó s Király-Lehotától nyugatra a Vágba balfelől szakadó *Bócza*. E folyó arany-

fővényes tartalmát IV. Lászlónak Bagomer számára kiállított oklevele hirdeti.

[Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 181. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 511. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IX, 553.]

Bocouca, *ricus, riculus, patak, csermely*. Említi Lőrincz mesternek Prencz comes számára kiállított 1270. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Horvátországban, a régi Riuce, a mai Kőrös megyében, a körösi alispánság területén, Machky határában, a Velika jobboldali mellékvize s így a Császsma ugyancsak jobboldali vízkörnyékében. ²⁾ Az okirat szerint e riulus diuiditur in duas partes. Pesty *Bokoucha*-nak írja. ³⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 328. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Mersucha*. Azonkiv. v. ö. körös- és belovármegyei *Velica*-val. — ³⁾ Az el-tűnt régi vármegyék II, 296.]

Bocsárdi patak, lásd *Buchad*.

Bocunuk, *fluvius, folyó*. Említi Imrének Merenye birtokot tárgyazó 1203. évi okirata. ¹⁾ — Zala megyében, a Kanizsának baloldali mellékcsermelye, mely a kanizsai járásban fekvő Bakónak vidékétől déli irányban huzódik le, a *Bakónaki* csermely. Az okiratban említett Kolun, Colun = a Balaton-Magyaródhoz tartozó *Kolon* fenyves és major, Merena predium = *Merenye* és Wyudwor = *Uj-Udvar*, mind a kanizsai járásban.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 361.]

Bocur, *Buclur, Boozar, fluvius, folyó*. Említi I. Gézának a garammelléki sz.-benedeki apátság 1075. évi alapító levele ¹⁾, II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1124. évi diplomája ²⁾ és

egy 1214. évi okirat. ³⁾ — Jerney Bokornak ejti.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 433. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 56. Jerneynél: *Magy. Nyelv.* 17. l. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 73. — ³⁾ Jerneynél i. h. 17. l.]

Bócza folyó, lásd *Bocha*.

Bodagd. Említi II. Endrének Dénes tárnokmester számára kiállított 1228. évi adománylevele. — *Besztercze-Naszód* megyében, a Duka és Muncsel hegycsúcsán eredő *Budak-patak*, mely a Sajónak legnagyobb jobboldali mellékvize s azaz együtt a Szamosba szakad. ²⁾ Az okiratban említett helyek közül Gyeka = *Gyeke*, Sceplok = *Dedrád-Széplak* Kolozs megyében, amaz a mócsi, emez a tekei járásban, Luer = *Lövé*r (Lujer), Regun = *Szász- és Magyar-Régen*, castrum Wecheu = *Vécs vára*, Zakal = *Erdő-Szakál*, mind Maros-Torda megye vajda- szentiványi járásában. Alpes clementis = *Kelemen havasa* Torda megye északi részében.

[¹⁾ *Codex Patrius* VI, 23. — ²⁾ L. Szabó K. ezen okirathoz csatolt tud. jegyzetét. *Codex Patrius* VI, 23. l. ¹⁹⁾ jegyz.]

Bodajki gyógyforrás, l. *Cutfew*.

Bodra ¹⁾ lásd *Odra*.

[¹⁾ Fejér III. I, 225. Theiner I, 77.]

Bodrog ere, lásd *Thevrekér*.

Bodrogh, *Bodrug, Budroch, Budroy, Budrug, Budrugh, Budruk, Bugdrug, fluvius, flumen, folyó, folyam*. Említi számos okirat: a zazty-i apátság 1067. alapító levele ¹⁾, II. Endrének egy 1224. ²⁾, IV. Bélának egy 1239. ³⁾, 1248. ⁴⁾, 1252. ⁵⁾, 1254. ⁶⁾, az egri káptalannak egy 1255. ⁷⁾, 1269. ⁸⁾, az erdélyi káp-

talannak egy 1280.⁹⁾, IV. Lászlónak egy 1283.¹⁰⁾ és a jászói prépostságnak egy 1299. évi oklevele¹¹⁾, végre Béla kir. névtelen jegyzője.¹²⁾—A Latorczának, Ungnak, Laborecznak, Ondavának, Tapolynak, Szernyének és Csarondának Zemplén felett történő egyesüléséből keletkező *Bodrog*, mely Tokaj felett szakad a Tiszába. De hogy a XIII. században az *Ondava* és *Bodrog*nak neveztetett, azt az egri káptalannak 1269. évi okirata bizonyítja.¹³⁾ Jászay s Czuczor-Fogarasi a Bodrog név magyar eredetiségét hirdetik¹⁴⁾, de származtatásukban csak szójátékot láthatok. Schafarik az *Obotrites*-ekre gondol, de tekintve a geographiai névnek helyileg nagyon szétszórót gyakori előjövételét¹⁵⁾ s azt, hogy nemcsak folyókra, tavakra, helységekre, vármegyére, hanem személyekre is alkalmaztatott — azt kell tartanom, hogy a név származását nem hozhatni velök kapcsolatba. Biztosabb s fontosabb az, hogy a víz ősi culturalis jelentősége számos leletből constáltható. *Liszván* obsidiánok találtattak¹⁶⁾, *Szerdahelyen* obsidiánok gyöngyökkel, cserepekkel, fémdarabokkal, gim- és szarvasmarha-csontokkal¹⁷⁾, a Szőlöske és Szomotor közti út mentében az *Oldalhegy* bodrogi éjszaklejtőjén obsidian-töredékek, szironyos bronzékmények, vasdarabok, összetört csontok¹⁸⁾, a *körtvélyesi* pusztán pedig azonkép obsidiánok, bronzok, vasak, gyöngy-kagylók és csontok.¹⁹⁾ Szóval oly vidék ez, hol a geologus is constálthatja a culturrétegeket.²⁰⁾ A honfoglalásban pedig ugyancsak szerepelt. A Névtelen el-

beszélése szerint ugyanis Árpád vezérei, Ónd, Ketel és Tarczal rajta átusztatának. Partjáról lovagolt fel sebes nyargalvást Tarczal a róla elnevezett hegyre s a Bodrog-toroknál foglalt magának nagy darab földet.

[1) Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 26. — 2) *Hazai Okmánytár* VI, 18. — 3) *Árp. Uj Okm.* VII, 72. 73. — 4) Fejér: *Cod. Dipl.* IV, II, 22. V. ö. Katona: *Hist. Crit.* VI, 124. Wagner: *Anal. Scep.* I, 303. — 5) *Codex Patrus* VI, 68—69. — 6) Fejér: *Cod. Dipl.* IV, II, 227. U. o. VII, I, 302. *Haz. Okm. táár* VII, 44. — 7) Fejér VII, IV, 115. 116. *Árp. Uj Okm.* VII, 405. 406. — 8) *Árp. Uj Okm.* VIII, 243. — 9) Fejér V, III, 52. — 10) Fejér V, III, 179. — 11) Fejér VI, II, 220. — 12) *Hist. Hung. de sept. ducibus.* cc. XIV, XV, XVI, XVII, XLI. — 13) Lásd Ivánfi cikkét *Bodrog városa és váráról* a *Századokban* XV, 582. — 14) L. ezt illetőleg *Hutcha.* — 15) Jászay szerint a Bodrog azaz Bodorog a *bódorgástól* kapta nevét, ép úgy mint a Volga vagyis Bolda a *bolygástól*. (*A magy. nemz. napjai az arany bulláig* 33. l.) Czuczor-Fogarasi szerint nevét valószínűleg tekervényes folyásától kapta, mint némely mások, pl. Körös, Bódva. (*A magyar nyelv szótára* I, 692. És *Uj Magy. Muz.* I. f. I. k. 358. l.) — 16) Römer: *Resultats généraux* p. 17 és az ehhez csatolt *Magyarorsz. őstört. térképe*. Azonkiv. l. Hampelt: *Catalogue préhistorique*. Budapest, 1876. — 17) Römer i. h. p. 17. *Archaeol. Étresítő* I, 6—7. — 18) Römer i. h. p. 17. *Arch. Ért.* I, 7. — 19) Römer: *Ó-kőkori eszközök Magyarországon*. *Archaeol. Ért.* I, 7. — 20) Wolf: *Culturgeschichten in der Bodrogebene*. Közzétéve a *Verhandlungen der k. k. geolog. Reichsanstalt in Wien* 1868. évfolyamában 13. sz. a.]

Bodrogh piscina ¹⁾ lásd Budrig piscina.

[¹⁾ Fejér VII. V, 191.]

Bodrug ¹⁾ lásd Bodrogh.

[¹⁾ Árp. Új Okm. VI, 69.]

Bódva folyó, lásd Boldua.

Bódványtó, lásd Kerekto.

Bodyna, *aqua*, *riz*. Említi a pécsi káptalannak Zelyz nevű földet tárgyazó 1296. évi bizonyosságlevele. ¹⁾ — A Dráván túli részen, Varasd megyében, a varasdi alispánságban.

[¹⁾ Árp. Új Okm. X, 236.]

Bogaccua, *Bogactua*, *riculus*, *csermely*. Említi II. Endrének Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele. ¹⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 216. Kerceslich: *Hist. Eppat. Zagrab.* p. 45. Farlat: *Illyr. Sacr.* V, 359. Pray: *Specim. Hierarch.* II, 310. Katona: *Hist. Crit.* V, 252. Theiner: *Mon. Hist.* I, 74. Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 40.]

Bogachaich *fluvius*, *folyó*. Említi Opoy bánnak a byrisi vártól elsajátított javak tárgyában hozott 1238. évi ítéletlevele. ¹⁾

[¹⁾ Árp. Új Okm. VII, 61.]

Bogactua ¹⁾ lásd Bogaccua.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 40.]

Bogaxaum, *Bogoxaum*, *Bogozaum*, *virus*, *patak*. Említi Imre királynak a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi ¹⁾ és IX. Gergely pápának a zágrábi püspök számára a magyar királynak több privilegiumát megerősítő 1227. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, Zágráb megyében, a zágrábi alispánságban, a Száva vízkörnyékében.

[¹⁾ Tkalcic I, 12, 13. — ²⁾ Wenzel I, 233, 234. Theiner I, 80, 81.]

Bogocea, *Bogoce*, *fluvius*, *folyó*. Említi Calanusnak a zágrábi püspök számára kiállított 1193. ítéletlevele. ¹⁾ — Horvátországban, Kamenicz helység határában.

[¹⁾ Tkalcic I, 6. Árp. Új Okm. XI, 55.]

Bogonics folyó, lásd Bubalus.

Bogord. Említi II. Endrének a templomosok számára kiállított 1209. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, Zágráb megyében, a Zelinának baloldali mellékveze a zágrábi alispánság területén. Az ezen okiratban említett terra S. Martini, Zágráb közelében esett, mint az IV. Lászlónak egy 1277. évi okiratából világosan kitünik. ²⁾ A Lupoglaue megfelel a mai *Lupoglava*-nak a zágrábi alispánság területén s azonos az Imre király által, annak egyik 1201. évi okiratában említett Lupoglau-val ³⁾. A magna via que ducit Zagrabiam a körös-zágrábi nagy országút, mely ma is jeles tájékozásul szolgálhat. Megjegyzem azonkívül, hogy az ezen okiratban első határul említett Prelistia össze nem tévesztendő a körösmegyei Prilesjével, valamint Dumbro sem a belovármegyei Dumbroval vagy Dubrovával.

[¹⁾ Árp. Új Okm. XI, 101. *Mon. Eppat. Zagrab.* I, 23. — ²⁾ Tkalcic I, 183—185. — ³⁾ Tkalcic I, 13. Wenzel I, 235.]

Bogoxaum ¹⁾ lásd Bogaxaum.

[¹⁾ Tkalcic I, 12, 13. Wenzel I, 234. Theiner I, 81.]

Bogozaum ¹⁾ lásd Bogaxaum.

[¹⁾ Wenzel I, 233. Theiner I, 81.]

Bogyzslói tavak, l. Buguzlou.

Bohnet, *riculus*, *csermely*. Említi Omodé nádornak Benedek számára ki-

állított 1295. évi adománylevelle. ¹⁾ — adománylevelle. ³⁾ — Horvátországban, Sáros megyében, a nagysárosi járás területén, a Svinkának baloldali, ma e néven nem ismert mellékvíze. Az okiratban említett villa Berky = *Berki*, possessio Kajutha, Kayatha = *Kajáta*, villa Scemete = *Szemete* puszta Zsebfalutól délre, villa Sebesfalwa alatt a Szinyétől éjszakkeletre fekvő *Zsebfalvát* értjük s nem a Tarczán s illetőleg Szécsőn túl fekvő A.- és F.-Sebest, mindczer a nagysárosi, ellenben villa Zwine, Zwine = *Szinye*, máskép *Sicina* a szinyeujfalusi járásban.

[¹⁾ *Hazai Okmtár* 146. l. Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 380 (metatio nélkül). Azonkiv. l. Katona VI, 1144. Wagner: *Dipl. Sáros* p. 307.]

Bohorch - chereth, *Bohorch-Cheretz*.

Előkerül János zágrábi püspöknek István comes számára kiállított 1293. évi adománylevelében. ¹⁾ — *Verőcze* megyében, a verőczei alispánság területén, Vaska vidékén.

[¹⁾ Tkalcic I. 232. Fejér VI. I, 259.]

Bokai halas ¹⁾ lásd Golsai halas.

[¹⁾ Fejér I, 306. Fuxhoffer-Czinár I, 247.]

Bokocza rivulus ¹⁾ lásd Bobocha.

[¹⁾ Fejér V. III, 355.]

Bokolcnyk ¹⁾ lásd Bokusleznuk.

[¹⁾ Wenzel IV, 55.]

Bokusleznuk. *Bokolcnyk, Pokolasnik, Pokolo snick, Pokolosznik, fons, potok*. Említi Mária királynénak Dobouch földet tárgyazó 1259. ¹⁾, Erzsébet anyakirálynőnek Alsó-Verboa helységet tárgyazó 1275. ²⁾ és IV. Lászlónak Csák Domonik fiai számára kiállított 1280. évi

adománylevelle. ³⁾ — Horvátországban, az okirat szerint *Pozsega*, azonban nyilván a mai *Kőrös* megyében, mint ezt számos egyéb okirattal való összevetés alapján hiszem. Mindenesetre a Száva balvidéki vízkörnyékében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 502. 503. — ²⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* IV, 55. XII, 147, — ³⁾ Fejér V. III, 25.]

Bolckpataka, *fluvius, folyó*. Említi az egri káptalannak bizonyos birtokátengedést tárgyazó 1298. évi bizonyosságlevelle. ¹⁾ — *Zemplén* megyében.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* X, 316.]

Boldozorma, *portus, rév*. Említi II. Endrének a lébényi apátság megerősítését tárgyazó 1208. évi okirata. ¹⁾ — A Répezének vagy a mosoni Dunaágnak réve, mely a lébényi apátsághoz tartozott. Jerney Boldozorma-nak ejti. ²⁾

[¹⁾ Fejér III. I, 61. — ²⁾ *Magyar Nyelvtudományok* 17. 1.]

Boldua, *Boldva, Buldua, fluvius, folyó*. Említi az egri káptalannak Tecus főispán számára kiállított 1249. évi bizonyító oklevele ¹⁾, IV. Bélának a jászói prépostság számára kiállított 1255. évi birtokmegerősítő okirata ²⁾, a leleszi conventnek a szolnoki polgárokat illető 1289. évi okmánya ³⁾ és Béla király névtelen jegyzőjének krónikája. ⁴⁾ — A Szepes és Torna határán, a Tompa és Szarvas hegyek közt a Bódókai erdőben eredő, *Szepes, Abauj, Torna és Borsod* megyék területét hasító s aztán Bódva és Ecseg között a Sajóba balfelől szakadó *Bódva*, a német *Moldau*. Minthogy a német *Mold-au*, azaz *Mold-ach* = *Mold-Fluss*, kétségtelenné válik, hogy a Bódvának *Bód-ra, Bold-ra*, azaz *Bód-folyó*,

Bold-folyó értelmezése, a *va* vizet, folyót jelentve ⁵⁾, teljesen alapos ⁶⁾ s ennél fogva Czuczor-Fogarasi magyarázata, melynél fogva nevét tekervényes folyásától kapta volna ⁷⁾, teljességgel elvetendő. Völgyének ősi culturalis jelentősége mellett bizonyítanak a *borsodi* obsidián lelet ⁸⁾, a *balajtai* vagy *sápi pusztai* Várca nevű pogányvár ⁹⁾, a *borsodi* ¹⁰⁾ és *szendrői* őstemető ¹¹⁾, valamint a *komjáti* és *Ostromos* hegyi őskori lelőhelyek. ¹²⁾ Béla király névtelen jegyzőjének elbeszéléséből tudjuk, hogy Borsod sok parasztságot összegyűjtván, a Bódva mellett várat épít, melynek azonban ma már alig látszik nyoma Borsod falu közelében.

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 51. 52. Jerney: *Magy. Nyelv.* 17. I. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 300. Katona: *Hist. Crit.* VII, 226. Bárdosy: *Supplementum* p. 455. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 482. — ⁴⁾ *Hist. Hung. de septem ducib.* c. XVIII. — ⁵⁾ Lásd *Lindva* alatt. — ⁶⁾ Hunfalvy: *Ethnographiè v. Ung.* 250. I. *Egyet. Phil. Közl.* IV, 594. — ⁷⁾ *A magy. nyelv szótára* I, 692, és *Új Magy. Muz.* I. f. I. k. 358. I. — ⁸⁾ Römer: *Resultats généraux* p. 12 és *Magyarorsz. őstört. térképe* ugyanott. — ⁹⁾ Römer i. h. p. 99. *Arch. Értesítő.* XIII, 199. — ¹⁰⁾ Römer i. h. p. 184. — ¹¹⁾ Römer i. h. p. 185. — ¹²⁾ Majláth Béla jelentése az *Archaeol. Értesítő*-ben XII, 259—260.]

Bolhad, *flurius, folyó*. Említi a topuskói apátság egyik birtokának határait tárgyzó 1274. évi okmánytörédéke. ¹⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab.* I, 171.]

Bollia, *Pollia, amnis, folyam*. Említi Jornandes VI. századbéli góth püspök. ¹⁾

— E pannoniái folyóban a tudósok egy része az *Ipoly*-ra ismer. Mannert nem tudja mire magyarázni ²⁾, de Spruner ³⁾ és Spruner-Menke ⁴⁾ az *Ipolyra* vonatkoztatják.

[¹⁾ *De reb. geticis* c. LIV. Mignénél: *Patrologiae Cursus Complet. Tom. LXIX.* pag. 1291. — ²⁾ *Geograph. d. Griechen u. Römer* III, 565. — ³⁾ *Histor. Atlas.* Ung. Nr. I. És *Histor. geogr. Schul-Atlas d. Gesamtstaates Oesterr.* Nr. 2. — ⁴⁾ *Atlas Antiquus.* Tábla Pannonia, Illyricum.]

Bolosod-házi csermely, *rivulus de domo Bolosod*. Említi István szlavonai bánnak Miklós számára kiállított 1252. évi ítéletlevele.

[¹⁾ Tkalcic I, 95. Wenzel XI, 382.]

Bolotontw ¹⁾ lásd **B o l o t u n t u**.

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának 1383. évi átiratában. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 556. nota 8.]

Bolotuntu, *Bolotontw*. Előfordul IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevelében. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, N-Tany és N-Keszi közti területen. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 451. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 556. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Babana*.]

Boloua ¹⁾ lásd **B l a w a**.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* XI, 573.]

Bolova ¹⁾ lásd **B l a w a**.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* XI, 573.]

Boltrag, *Boltrágy, Boltray, aqua, víz*. Említi István ifjú királynak Endre comes fia számára kiállított 1270. évi adományozó ¹⁾ és V. Istvánnak Mihály számára kiállított 1272. évi okirata. ²⁾ — *Bereg* megyében, a kászonyi járásban fekvő *Bótrágy* vidékén. Ma itt fej-

lett rendszerű folyóvíz nincsen, mert a legújabb időkig posványosságok s álló vizek terültek el Bátyú, Bótrágy, Sum és a Szernye között. Az itt kérdéses aqua Boltrag kétségkívül a Szernyétől kapta táplálékát s a Csarodával s Szernyével együtt a Tisza vízrendszeréhez tartozott. Pesty, *Boltrágy*-nak ejti, s az eltűnt vizek közé sorolja. ³⁾ Lehoczky Tivadar azonképen ⁴⁾, de megjegyzem, hogy ő észre nem vette Véghelyi téves olvasását, ki botrogypatak helyett *rotrogypatak*-ot irt. ⁵⁾ A ma is létező Bótrágy helység e víztől kapta elnevezését. ⁶⁾ — Az okiratban idevonatkozólag említett Bacy, Bathy, Baty = *Bátyu*, Bech Matheus, Beth Matheus = *Mátyus*, Bolterrag, Boltrag = *Bótrágy*, Dobrun, Dobrum = *K.- és N.-Dobrony*, Longa, Lonia, Lonya = *K.- és N.-Lónya*, Rophoyn, Kophoga = *Rafajnaufalu*, *Ráfajnov*, Sumy = *Som*, *Sum*, Zirtaia, Zyrnuu = *Szernye*, valamennyi Bereg megyében, a kászonyi, ellenben Apa Ezen = *Eszény*, Zalonka, Zolonka, Zolontha = *Szalóka Szabolos megye kisdárdai járásában*. ⁷⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 261. —

²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 243. VII. II, 21. — ³⁾ *Századok* I, 74. — ⁴⁾ *Századok* VII, 213. — ⁵⁾ *Zichy-Codex* II, 278. — ⁶⁾ L. Bereg vármegyei helynevek származtatása című czikket a *Századok*-ban VII, 66. — ⁷⁾ A többire nézve l. *Olbuu*.]

Boltrágy ¹⁾ lásd *Boltrag*.

[¹⁾ Pestynél: *Századok* I, 74.]

Boltray ¹⁾ lásd *Boltrag*.

[¹⁾ Fejér V. I, 243.]

Bongud, *flavius*, folyó. Említi Erzsébet királynénak Belid földet tárgyazó

1284. évi adománylevele. ¹⁾ — Az okirat szerint *Komárom* megyében, de hol? magából az okirattól alig határozható meg, s maga Knauz is, ki a Fejér-féle közlést az érseki levéltárban levő eredeti alapján palaeographiailag javítja ²⁾, mitsem mond az okirat Belyd földének geographiai fekvéséről. Ha a terra Puta = *Nemes-Bogya*, a Pocha terra Jobbagionum Castri de Camarum = *Vár-Bogya*, a terra Nostan (Nogtan helyett) = *Nagy-Tuny*, a terra Feud = *Füss*, akkor a Bongud folyó a *Csalóközben* létezett a mai Füss vidékén, hol a csicsói álló vízbe még most is egy némely ér szivárog. Igaz, említették az okiratban egy mons Poklancas, Knauz közleménye szerint Poklantas, de ez magában véve még nem képez absolut érvet a Bongud víznek csalóközi folyása ellen, miután számos adatot hozhatnánk fel arra nézve, hogy apró dombocskák is »mons« jelzővel emlegettetnek. Egyébiránt meg lehet, hogy a Szöny és Tata közti vidékről is van szó, úgymint hol *Billeg* pusztá fordul elő s ez esetre Puta *Tatának*, Pocha *Molsanak*, Noszta *Naszálynak* volna az elferdítése. Azonban a Szöny-Tata közti vidék jelenlegi topographiai viszonyait kevesebb lehet az okirat szövegével összeegyeztetni. Legyenek ezzel Komárom megye monographusai e dologra figyelmeztetve.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 221. —

²⁾ *Az eszterg. főegyház Okmánytára* I, 86. l. 122 db.]

Bonjavicza, lásd *Ponoucea*.

Bonna, *fluvius*, folyó. Említi IV. Bélának János nádor számára kiállított

1262. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Varasd* megyében, a zlatári alispánság területén, a Krapina jobboldali vízkörnyékében. Az okirat szerint a Zaguria várhoz tartozott Batina föld határában. Az egykori Zagoria megye s illetőleg várispánság Pesty szerint a Száva és Dráva közének nyugati részében, Stájerország területén feküdt és annak czillei kerületével érintkezett s a mai Krapinában birta főhelyét. ²⁾ Mint-hogy azonban Pesty e megye déli, északi és keleti határait le nem írja, szavai után azt kellene hinnünk, mintha e megye a Krapina-topliczai alispánság határain belül terjedt volna el. Ez azonban téves nézet volna, mert hogy e megye kiterjedt a mai zlatári alispánság területére, adatokkal bizonyítható. Azon okiratból, melylyel IV. Béla 1267-ben Tamás mestert és testvérét Jánost megadományozá ³⁾, megtudjuk, hogy Komor helység a varasdi várhoz tartozott ugyan, de Zagoriában feküdt. ⁴⁾ Ma is feltalálható e helység a zlatári alispánságban, Zlatár és Krapina között. Bachater comesnek 1291. évi végrendeletéből pedig megtudjuk, hogy in Zegerie vagyis Zagoriában egy Szelnice, másképp Konschina nevű falu is létezett. ⁵⁾ Mind a Konschina, mind a Selnice nevű helyek ugyancsak a zlatári alispánságban szintén feltalálhatók s így kétségtelen, hogy Zagoria a mai Zlatáron túl is terjedt keleti irányban s hihetőleg a Krapinának itteni folyása képezte a keleti határt. Ezt szem előtt tartva, nem habozhatunk annak kijelentésével, hogy a IV. Bélának itt kérdésben levő 1262. évi okiratában

említett terra castri Zaguria *Batina* vocata nem más, mint a Zlatár és a Batina folyóvizek között fekvő két *Batina* egyike, Zlatártól északkeleti irányban s így a Bonna folyónak (ha ugyan nem a Batinának az eltorzítása) e helyt kellett folynia.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. III, 43. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* III, 17. — ²⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* II, 303 s kk. II. — ³⁾ Kereselich: *Notitiae praelim.* 202. I. Fejér IV. III, 395. Wenzel VIII, 171. — ⁴⁾ Quamdā terram Castri nostri Varasdinensis, Kumur vocatam, in Zagoria existentem. — ⁵⁾ Az országos levéltárnak Zágrábban levő részéből ismerteti Pesty i. m. II, 305.]

Boozar ¹⁾ lásd B o c u r.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 73.]

Borbuthotoka. Említi IV. Lászlónak György mester számára kiállított 1285. évi adománylevele ¹⁾ — *Sáros* megyében nyomozandó, hol a Tarczába kellett szakadnia. Vajjon nem rejlik-e e névben *Borkút-pataka*? Borkút és Borpatak nevű helyek nem ismeretlenek ma sem, egy Borkút van Máramarosban, egy másik Borkút Szolnok-Dobokában, míg Borpatak nevű telep Szatmárban ismeretes.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 437.]

Bord, *fluvius, folyó.* Említi V. Istvának a mezősomlyói szerzetesek számára kiállított 1270. évi adománylevele. ¹⁾ — A Temes mellékvize, a *Temes* és *Torontál* megyék területét hasító *Ó-Burda* másképp *Birda* folyócska, mely több, a buziási, csákovári és dettai járások területén, Temesben eredő csermelyek egyesüléséből keletkezve, Temesből Torontál területére lép s ott Szárcsától

délnyugatra a Temesbe szakad balfelől. Ezt a vizet kell értenünk az 1338. évi okiratban olvasható *Apord* alatt is, melyre nézve Pesty állítja, hogy »ezen Temesbe ömlő patakot már nem ismerjük.«²⁾ Ez okirat szerint az Apord víz fele Borzvatőbakához, másik fele pedig Szárcsatelekhez tartozott, mind kettő megvan ma is Torontálban és pedig a Berzava torkolatánál *Bóka*, az Ó-Burda torkolatánál ellenben *Szárcsapusza*. Az 1270. évi okiratban említett Mezeusumlow, Mezewsumlow = *Mező-somlyó*-ra nézve Bárány azt hirdeti, hogy az manap mint *Nagy-Semlak*, másképp *Morava* ismeretes, a dettai járásban, Temes megyében³⁾, de Bárány téved, mert ez a Mező-Somlyó a mai Krassó megyében feküdt s a középkorban sokáig székhelye is volt e megyének.⁴⁾ Bárány tévedését eléggé megvilágítja különben V. István okirata is, mely világosan mondja, hogy a sz. ágostoniaknak ajándékozott malom Mező-Somlyón volt a Berzaván⁵⁾, Mező-Somlyónak tehát a Berzava partján kellett léteznie, holott a temesmegyei Nagy-Semlak messze esik délre a Berzavatól.

[¹⁾ Knausz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 583

— ²⁾ Az eltiűnt régi vármegyék I, 401

— ³⁾ V. ö. Bárány: *Temesvármegye emléke* 102. l. — ⁴⁾ Lásd Pesty: *Az eltiűnt régi vármegyék* I, 426. — ⁵⁾ *Molendinum nostrum Regale, quod ibidem in mezewsumlow habebamus, super fluio Burzua situm . . . dedimus, donavimus.*]

Bordas, palus, tó. Említi Móricz comesnek a mőriczhidai prépostság 1263. évi alapítólevele.¹⁾ — Győr megyében,

a sokoróaljai járásban fekvő Mőriczhida vidékén.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 85. 86. Fuxhoffer-Czinár: *Monasteriologia* II, 46. Jerney egy 1251. évi adatra hivatkozik: *Magy. Nyelvtudományok* 18. l. —

²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Morchol.*]

Borii patak, lásd Bur.

Borlosnik, rivus, patak. Említi V.

Istvánnak Fülöp esztergomi érsek és testvére számára kiállított 1270. évi adománylevele.¹⁾ — Horvátországban, Kőrös megyében, a kapronczai alispánság területén, a Dráva jobboldali víz-környékében, alkalmasint a Biztra valamely, ma e néven nem ismert mellék-vize.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj-Ölm.* VIII, 285. *Magy. Sion* III, 371. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd kőrösmegyei Biztra.]

Bornanopotoka¹⁾ lásd Bornapotoka.

[¹⁾ Bárdosy: *Supplementum* p. 455.]

Bornapotoka, Bornanopotoka, fluvius, folyó. Említi IV. Bélának a jászói prépostság számára kiállított 1255. évi birtokerősítő okirata.¹⁾ — Szepes megyében, a Gölnicznek jobboldali mellék-vize. Az okiratban említett Alpes Golcha alatt az abaujmegyei *Holicza* hegy értendő. Hogy a szóban levő folyóvíz hegyi eredetű, az okirat e szavai: *per eundem fluvium ascendit* (a határ) *ad Alpes, Goleha vocatas*, bizonyítják.

[¹⁾ Fejér: *Cod. dipl.* IV. II, 301. — Katona: *Hist. Crit.* VII, 226. Bárdosy: *Supplementum* p. 455.]

Boroan, halas. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1260. évi bizonyító oklevele.¹⁾

Komárom- vagy Pozsony megyében, a Csalóközben, a Vág mentén. Mint P. Bálvány-Szakálloshoz tartozó birtokrész körül elő ez a halastó az okiratban.²⁾

[¹⁾ *Codex Patrius*. VI, 102. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Fececz*.]

Boroča, *Boroka*, *fluvius*, *flumen*, *folgyó*, *folyam*. Említi IV. Bélának a turóczyi monostor 1252. évi alapítólevele.¹⁾ — Turócz megyében, a Turócznak ma e néven nem ismert baloldali mellékveze, azt hiszem, a *Valesai* esermely. A Boroča név alkalmasint = *Beresza* s e gyantásra följogosít a ma Valesához tartozó *Bereszna* puszta. Az okiratban említett terra Wolkát azonosnak veszem Valesával a mosóc-znióváraljai járásban. A név szláv eredetű.²⁾

[¹⁾ *Hazai Okmánytár*, VI, 69. Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 300. — ²⁾ Miklosich: *Die slav. Elem. im Magg.* i. h. XXI. k. 20. l. 40. sz.]

Boroka ¹⁾ lásd *Boroča*.

[¹⁾ Fejér: VII. V, 300.]

Boron ¹⁾ lásd *Goron*.

[¹⁾ *Arp. Uj Okm.* VI, 461. V. ö. azonkívül *Bela torrens*.]

Borozlópotok, *Boroszló*, *riculus*, *esermely*. Említi V. Istvánnak Elek számára kiállított 1272. évi adománylevele.¹⁾ — Sáros megyében a sávári és temesi járásban, a Zsegenye éjszaki vidékéről jövő, Mérk, Boroszló és Bogdány mellett elhaladó s ettől nyugatra a Tarczába balfelől szakadó *Boroszlói* patak. Pesty ok nélkül számítja az ismeretlen vizek közé.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 191. — ²⁾ *Századok*. I, 75.]

Borsa, *Borsza*, *Borza*, *Bursa*, *Burtza*, *aqua*, *ríz*. Említi II. Endrének a Barcza-

ság határleírását tartalmazó 1211. évi okirata¹⁾, ugyanannak a lovagrend számára restaurált 1222. évi adománylevele²⁾ és III. Honorius pápának a lovagrend számára II. Endre privilegiumait megerősítő 1223. évi bullája.³⁾ — A Namaja, Fontina-Roncsi, Vallare és Gropele-Sebesuluj hegyeken eredő s Földváron fölül az Oltba balfelől szakadó *Barcza*, mely *Fogaras* és *Brassó* megyék területét hasítja. Szereday azt állítván, hogy az ez okiratban említett Borza alatt nem a Barczaság, hanem a Háromszéki Bodza értetik,⁴⁾ könnyen azt lehetnők, hogy az aqua Borsa alatt nem a Barcza, hanem a Kis- és Nagy-Boza rejlik,⁵⁾ Azonban a határjárás után indulva,⁶⁾ bizonyosnak veendő, hogy itt a *Barczá*-ról van szó.⁷⁾ Különben is a Boza diplomatikai neve Boza.⁸⁾ És miután másrészt a rómaiak Berzoviája a Berzavára vonatkozik, Goossnak azon észlézése, hogy a Borza hangzása nagyon emlékeztet a rómaiak Berzovia-jára⁹⁾, minden komolyabb következtetés nélküli marad. Schröer német névnek tartja.¹⁰⁾ — E Barcza folyótól kapta a Barczaság elnevezését.¹¹⁾

[¹⁾ Theiner: *Mon. Hist.* I, 95. Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 107.370. III. II, 246. Seivert: *Ung. Mag.* IV. II, 218. Schuller: *Arch.* I, 124. Bethlen: *Gesch. Darstell. d. deutsch. Ord. in Siebenb.* p. 70. Teutsch és Firnhaber: *Urkundenbuch*. I, 8—10. Fuxhoffer-Czinár: *Monasteriol.* II, 173. Knauz: *Magy. Sion*. II, 166. 170. — ²⁾ Fejér III. I, 372. — ³⁾ Fejér III. I, 423. — ⁴⁾ *Series Eppor. Transilvaniae* p. 8. — ⁵⁾ Fuxhoffer is erre magyarázza, s legújabbán Hunfalvy is: *Az oláh incolatusról* írt cikkében. *Száz-*

dok XIII, 672. — ⁶) Az okiratban említett castrum Almage = az Olt melletti mai *Halmágy* (Nagy-Küküllő m., zsiberki j.), indagine Nicolai = *Miklós-vár*, Háromszék m., miklósvári járásban. Noilgiant, Noisgiant, Noialt Szabó Károly szerint = *Nagy-Ajtó* (Háromszék megye, miklósvári j.), ellenben Pesty és Veszely szerint = *Gált* vagyis *Ugra* (Nagy-Küküllő m. hévizi jár.). Az ok, mely miatt Pesty Szabó nézetét elveti, helyes, de viszont Pesty nézetéhez is csak némi meggondolással járulhatok. Ugyanis az okirat szerint a határ incipit de indaginebus castri Almage, et procedit usque ad indaginebus castri Noilgiant et inde progreditur usque ad indaginebus Nicolai, *vbi aqua defluit que vocatur Alth*. Ez utóbbi hozzátételből következtetniük kell, hogy a Noilgiant mellett az Olt nem folyt, következésképp nem is lehetett az Ugra, mely az Olt mellett fekszik s azért nézetem szerint a castrum Noilgiantnak az Olttól távolabb eső területen kellett léteznie. (Lásd Szabó K. jegyzetét a *Székely Oklevéltár*-hoz 2. 3. II. és Pestyt: *Az eltűnt régi vármegye*. II, 127.) — ⁷) Erre magyarázza Pesty (id. m. II, 127.) és Veszely is (*Magy. Sion*. II, 166.) — ⁸) Ennek példáját l. a *Székely Oklevéltár*-ban 65. I. LI. db. — ⁹) *Studien z. Geogr. u. Gesch. d. trajan. Daciens* p. 31. 52. jegyz. — ¹⁰) *Versuch einer Darstellung der deutsch. Mundarten d. ung. Berglandes. Sitzungsbericht d. kais. Akad. der Wiss.* XLIV, 412. — ¹¹) Pesty: *Magyarországi helynevek*. III. Századok. II, 118.]

Borsatw. Említi a győri káptalanak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1261. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Szakállos birtokához tartozott tóvíz, a Vág-Duna mentén. ²)

[¹) *Árp. Uj Okm.* XI, 514. — ²) Az

okiratban előjövő Dudrag névre nézve l. *Adamvezgy*.]

Borsoa, *Bursua*, *Bursuafev*, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Bélának Borsva helységet tárgyazó 1264. évi ¹) és István ifj. királynak Fyzer várat és tartozékait tárgyazó 1270. okirata. ²) — A Szurok hegység déli nyulványairól lefolyó, *Abauj* és *Zemplén* megyék területét hasító, Sátor-Alja-Ujhely felett a Ronyvába s ezzel együtt aztán jobbfelől a Bodrogba szakadó *Bósva*. Eredeti jelentése szerint = *Bós-folyó*, *Bós-víz*. ³) Az 1264. évi okiratban említett terra Borsua = az abaujmegyei *Nagy- és Kis-Bosra*. — A Borsuafev = *Bóscafvő* vagy *Bósra* eredet. Culturalis jelentősége mellett tanúskodnak a vízkörnyékében talált kőkori leletek, mint a *Korácsvágásnál*, ⁴) *Bozsván* ⁵) és *Mikóházán* ⁶) talált sílexek és obsidiának Abaujban, továbbá a *rudabányácskai* ⁷) és *sátoralja-ujhelyi* ⁸) obsidianleletek Zemplénben.

[¹) *Hazui Okmánytár*. VI, 121, 122. — ²) *Árp. Uj Okm.* VIII, 258. — ³) *Egyet. Phil. Közl.* IV, 594. — ⁴) Rómer: *Resultats généraux* p. 10. és ugyanott *Magyarország őstört. térképe*. Ugyanő: *Ókőkori eszközök Magyarországon* című czikkében az *Arch. Értesítő*-ben I, 7. — ⁵) Rómer: *Result. génér.* p. 10. — ⁶) *Archaeolog. Értesítő*. I, 7. III, 259. — ⁷) *Result. génér.* p. 17. — ⁸) U. o. id. lap.]

Borsodpotoka. Említi István ifj. királynak István számára kiállított 1265. évi adománylevele. ¹) — *Nógrád* megyében, a sziráki járásban fekvő Kis- és Nagy-Bárkány, valamint Jobbágyi vidékén, és pedig az okirat előadására támaszkodva, ²) magát a Zagyvába szakadó *Szuha* folyót vélem rejleni e név

alatt, miután a kérdésben levő folyóvíz úgy Bárkány mint Jobbágyi vidékén folyónak tüntettetik fel.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 292, 293. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 547. Jerney: *Magy. Nyelvkincsek* 18. lap. —

²) Topographiájára nézve l. *Toldspotoka*.]

Borsova ¹) lásd *Burzu* a.

[¹] Hunfalvynál: *Ethnographie v. Ung.* 247. 1.]

Borsua, *fluvius*, folyó. Említi a nagyváradi káptalannak Feketepatak birtoklását tárgyzó 1295. évi bizonyító oklevele.¹) — A Nagyhegy déli és Sztochi keleti oldalán eredő, Máramaros, Bereg, Ugocsa megyék területét szelendő s Váritól délre Halabár és Kóród között a Tiszába jobb felől szakadó *Borzs*a vagy *Borzsova*.²) *Borsova* helység e víztől vette nevét.³) A vízyölgy ősi kulturális jelentőségét pedig hirdeti a *pálfalvai* tumulus Beregben⁴) és a Kovászáron előkerült barbarérem-lelet.⁵)

[¹] Wenzel: *Árp. Uj Okm.* V, 136, 137. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Batnuka*. — ³) Lehoczky: *Beregvármegyei helynevek magyarázata a Századokban* VII, 66. — ⁴) Römer: *Resultats généraux* p. 155. és ugyanott *Magyarorsz. őstört. térképe*. — ⁵) Lehoczky cikke az *Arch. Közleményekben* VII. II, 157.]

Borsua ¹) lásd *Burzu* a.

[¹] Wenzel VII, 430.]

Borswa ¹) lásd *Burzu* a.

[¹] Wenzel VII, 429.]

Borzsa ¹) lásd *Borzs* a.

[¹] Fejér III. I, 423.]

Boryczae villae piscinae, *boriczai halastavak*. Említi IV. Bélának az ugrudi cistercita-ménostor 1237. évi alapítólevele.¹) — Ily nevű hely ma

nem létezik. Rupp e villát ugyan említi, de meg nem határozza.²)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 70. —

²) *Magyarorsz. helyirati tört.* III, 28. 1.]

Borzsa ¹) lásd *Borzs* a.

[¹] Fuxhoffer-Czinár II, 173. Knauz: *Magy. Sion* II, 166. 170.]

Borzasztó, *terra paludosa, mocsáros hely*. Említi az erdélyi káptalannak IV. Lászlóhoz intézett 1283. évi jelentő okirata.¹) — *Kolozs* megyében, a kolozsvári járásban, Szent-Mihálytelke vidékén, Kajántótól éjszaknyugatra. Jerney *Borzastó*-nak ejti.²) Az okiratban említett Budathelke, Budatelk = *Burjanos Oláh-Buda*,³) Gyos = *Diós*, Kaiantho = *Kajántó*, Machkás = *M- és H.-Machkás*, Zent-Mihálytelke = *Szent-Mihálytelke*, Zomordoch, Zomordok = *Szumurdok*, mind a kolozsvári járásban.⁴)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 155. —

²) *Magy. Nyelvkincsek* 19. 1. — ³) Nem Budatelke az örményesi járásban. — ⁴) V. ö. *Aranyosfoka*.]

Borzáva ¹) lásd *Burzu* a.

[¹] Hunfalvynál: *Ethnographie v. Ung.* 247.]

Borzonch fons ¹) lásd *Barzanch*.

[¹] Wenzel XII, 452.]

Borzsa vagy **Borzsova**, l. *Borzs* a.

Bosoródi római vízvezeték. Nyomairól említést tesz Vass.¹)

[¹] *Erdély a rómaiak alatt* 156. 1.]

Bosouth, *fluvius*, folyó. Említi István szlavyoniai bánnak némely riucei nemesek kiváltságairól tanuskodó 1255. évi okirata.¹) — A régi Riuce megyében, a mai *Kőrös* és *Belovár* megyék határterületén, a Császma jobboldali vízkörnyékében. Első pillanatra azt hinnők, hogy a brodi és pétervárad katonai

végvidék területét hasító Boszutról van szó, de a határjárás kétségtelenné teszi, hogy ez utóbbival, mely különben sem fordul elő e néven a XIII. századbeli okiratokban³⁾, össze nem zavarandó. Közvetlenül ömlött-e a Császmába, vagy a Veliki által közvetítetten, az okirattól ki nem vehetem. Egyáltalán meg kell jegyeznem, hogy ez okirat, mint hiszem, nagyon szükségeltetne egy újabb, palaeographiailag helyesebb kiadást, mintsem milyen az, melyre Fejérnél találunk. Azt sejtem, hogy ebben a tulajdonnevek jelentékeny módon el vannak fordítva, mert az abban feltüntetett topographiai viszonyok a maiaktól a fölismerhetetlenségig eltorzítva. — Tény azonban, hogy a Welica, Welika, Weliba a Körös és Belovár megyék határterületén folyó *Weliki*-re vonatkozik, a Plauna pedig a *Plavnica*-ra. Ezek közelében van keletre, a mai Körös megyében Rovisče, mely a hajdani várispánságnak székvára volt.³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 348. —

²⁾ Lásd *Basa* alatt. — ³⁾ Olvasd Pestyt: *Az eltűnt régi vármegyék* II. 292 s. kk. lapok.]

Bósva folyó, lásd *B o r s o a*.

Boszút folyó, lásd *B a s a*.

Bothapothoka ¹⁾ lásd, *B a c h a p o t o k a*.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 70.]

Botina ¹⁾ lásd *B a t i n a*.

[¹⁾ Tkalcic I, 119. 120. Wenzel XI, 449 — 450.]

Botina, *Bothina sicca, siccum, száraz Batina.* Említi István szlav. bánnak Jaco fia számára kiállított 1258. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Horvátországban,

Varasd megyében, a zlatári alispánság területén, nem a Nagy-Batinának ²⁾ egy időközi mellékveze, hanem a Krapinának egy közvetlen jobboldali, időközi csermelye. Maga az okirat szerint sicca Botina cadit in Crapinam.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 119. 120. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 449 — 451. — ²⁾ Lásd *Batina*.]

Botnandj puteus ¹⁾ lásd *H o t u a n d i*.

[¹⁾ Fejér I, 433.]

Bótrágy folyó, lásd *B o l t r a g*.

Botua, *stagnum, tó.* Említi Béla király névtelen jegyzője. ¹⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún* megyében, a solti alsó járásban, a Kis- és Nagy-Bócsa nevű puszták határában, Kis-Köröstől éjszakkeletre. E puszták homokos buczkái között manap is számos pocs vagy pocsolya van, melyekből vette e hely igen hihetően nevét is. Mai kiejtéssel neve *Bócsa-tónak* hangzik. ²⁾ Jerney tévesen a pestmegyei *péteri tóra* véli magyarázhatni. ³⁾ Ellenben Podhráczky szintén tévesen a csongrádmegyei Batidára. ⁴⁾ Végre Hell is helytelenül tünteti föl, mint Dunaerek által képezettet. ⁵⁾ Hogy a Szabó kijelölte vidék őskori jelentősége mily kiváló, hangosan bizonyítják azon leletek, melyek a régi Bócsa-tó, a mai Kis- és Nagy-Bócsa pusztáktól délkeletre, a *Halas-Majsa* közti téren találtattak, ⁶⁾ továbbá az *iszáki* tumulus is, mely a Bócsatótól éjszakra esik. ⁷⁾

[¹⁾ *Hist. hung. de sept. ducibus* cap. XL. — ²⁾ L. Szabó K. tudom. jegyzetét a Névtelen magyar fordításához 54 — 55. ll. 4. jegyz. — ³⁾ *Magy. Nyelvk.* 19. l. — ⁴⁾ *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 294. l. — ⁵⁾ *Tab. geog. Ung. Vet.*

⁶⁾ Lásd Gyárfás cikkét: *Őskori maradványok a Duna - Tiszaközön*, közzétéve a *Századok*-ban III, 305—310. II. — ⁷⁾ Rómer: *Resultats généraux* p. 157. s az ehhez mellékelte *Magyarország őstörténelmi térképe*.]

Bouda vena ¹⁾ lásd R o u d a.

[¹⁾ Fejér V. I, 131.]

Bousonság, *Bousouság*, *stagnum*, *tó*.

Említi Dénes nádornak Karcha földet tárgyazó 1248. évi adománylevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, a mai Karcák határában. Az okiratban említett terra Bovsousag nyilván a mai *Basfa-Tejed* délnyugati határában keresendő, hol e föld a karcasai földekkel érintkezett. ²⁾ Jerney kérdőjel mellett *Boszus-ág*-nak ejti! ³⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* II, 207. Bartal: *Commentar.* II, XIII. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Barch*. — ³⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 19. l.]

Bousouság ¹⁾ lásd B o u s o n s á g.

[¹⁾ Bartal: *Comment.* II. XIII. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 19. l.]

Bowenche ¹⁾ lásd B e r n e n c h e.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 488.]

Boyachapothaka, *rivulus*, *csermely*.

Említi Omodé nádornak Benedek számára kiállított 1295. évi adománylevele. ¹⁾ — *Sáros* megyében, a Szinnye és Szemele pusztá közti térségen, a Szinkának valamely, ma e néven ismeretlen mellékveze. Az okirat előadása alapján azt hiszem, hogy e víz különbözik az ugyanazon okiratban említett Poychatapaca, illetőleg Poychapataca vizétől. ²⁾

[¹⁾ *Haz. Oklevéltár* 146. l. Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 380 (metatio nélkül). Azonkívül l. Wagner: *Dipl. Sáros.* p. 307. Katona: *Hist. Crit.* VI, 1144. —

²⁾ Az okirat topographiájára nézve *Bohneth*.]

Boyda vena ¹⁾ lásd R o u d a.

[¹⁾ Fejér V. I, 131.]

Boymocz ¹⁾ lásd B a j m ó c z i h é v f o r r á s.

[¹⁾ *Cod. Dipl.* VII. V, 87.]

Boza ¹⁾ lásd B a s a.

[¹⁾ Spiess: *Archiv. Nebenarbeiten* I 144. Schwartner: *Introductio in rem di plomat.* pp, 321. 322. Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 286. 287. Jerneynél 19. l. Wenzelnél X, 343.]

Bozechewa, *fluvius* ¹⁾ lásd Z e c h e v a.

[¹⁾ Fejér VII. V, 206.]

Bozna ¹⁾ lásd B a s a.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 131.]

Bozóki patak, lásd B o z o u p o t o k.

Bozonch, *fluvius* ¹⁾ l. B a r z a n c h.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 452.]

Bozoukfeu ¹⁾ lásd B u z o u k f e v.

[¹⁾ Fejér IV. III, 293.]

Bozoupotok. Említi az esztergomi káptalannak egyik határszabályozó 1266. évi bizonyító oklevele ¹⁾ — *Hont* megyében, Korponától délre a Mladonyai patakkal egyesülő esztergomi vízzel együtt a Korponai vízbe szakadó **Bozóki patak**. Az említettekkel együtt az Ipoly jobb oldali mellékvezeit képezi. ²⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 153. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Bebre*.]

Bozoutfeu ¹⁾ lásd B o z o u k f e u.

[¹⁾ Fejér IV. III, 293.]

Bozyasfoka, *Bozyafuka*, *Buziasfuka*, *Surmyasfuka*. Említi III. Bélának Zund helység határszabályozását tárgyazó 1173—1196. intézkedése ¹⁾ és II. Endrének Tamás comes számára adott 1206. ²⁾

illetőleg 1231. évi adománylevele.³⁾ — *Bács-Bodrog* megyének Verőczével és Baranyával határos délnyugati szögében. III. Béla okirata szerint Bozyafuka cadit in Wios, mely a Dunának egy foka. A mai topographiai viszonyokat egyébiránt már lehetetlen az okiratok helyviszonyaival biztosan megegyeztetni. A bennök említett Erdeud = *Erdut* vagy *Erdőd* Verőcze megyében, az eszéki alispánságban. A locus Vireui II. Endre okiratában Vrrewy-nek iratik s e szerint = *Ujrév* vagy *Urrév*, qui est sub Ecclesia Erdeud. Tulrcu, portus Thul — *Túlrév*, azaz *Tulsó rév*. Zund = *Szonta*, Bács megye első közép járásában. Azt hiszem, hogy a Belzond alatt *Belső*, Kyn-Zund alatt *Külső-Zond* értendő. A Bozias, Bodzás, Buzias stb. névszó etymológiájáról igen tanulságosan értekezett Pesty, ki azt a magyar *bodza* szóból magyarázza, mely a szláv befolyás folytán *Buziasra* változott.⁴⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 61. — ²⁾ *Haz. Okmtár* VII, 3. — ³⁾ Wenzel XI, 222. — ⁴⁾ *Magyarországi helynevek* I. Századok II, 109—111. Lásd azonkiv. *Tört. Adattár* II, 413.]

Bozyastou. Említi III. Bélának Zund helység határ szabályozását tárgyzó 1173—1196. évi intézkedése. — *Bács* megye délnyugati részén, Szonta határában, a Bozyasfoka nevű Duna-ér által alkotott tó.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 61. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Bozyasfoka*.]

Bödögei víz, lásd *Kevesdt*.

Böldi rév, lásd *Beuldu*.

Börsönyi víz, lásd *Bana*.

Brachyna, Brathyna, Brochina, Brochyna, Brokina, Brosina, rivus, fluvius, patak, folyó. Említi Sándor albánnak a topuskói monostor számára kiállított 1252. évi okirata¹⁾, a zágrábi káptalannak Vechinehret birtok elzálogosítását tárgyzó 1285. évi²⁾, ugyanannak Graduch és Gemanigy helységek közti határjárását illető 1287.³⁾ és ugyanannak István bán számára kiállított s az előbb említett helységek eladását tárgyzó 1287. évi bizonyító oklevele.⁴⁾ — Horvátországban, a *báni kerület* glinai járásában, a Kis-Gradac vidékén, a Szamaricza erdő északi részén eredő s Glinán alól a Glinába jobbfelől szakadó *Bruchina*.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab.* I, 96. — ²⁾ Tkalcic I, 217. — ³⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IX, 457. — ⁴⁾ U. o. XII, 463. 464.]

Brack, puteus, kút. Említi a zágrábi káptalannak Péter comes számára kiállított 1284. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Horvátországban, a *báni kerületben*, Glina vidékén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 427.]

Braian, Brajan, vadum, gázló. Említi I. Gézának a garammelléki sz. bene-deki apátság 1075. évi alapítólevele¹⁾ és II. Istvánnak ugyanezt megerősítő 1124. évi okirata.²⁾ — *Bars* megyében, Bars vidékén, a Garamnak egy átkelője. Juxta villam castrensius de Borsu, mondja az okirat.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 428. Knauz: *Mon. Eccles. Strig.* I, 53. — ²⁾ Fejér II, 68.]

Brana vagy Vrána, lásd *Wereuche*.

Brangtu. Említi II. Endrének a győri káptalan és M. mester közti pert elintéző 1231. évi okirata. ¹⁾ — Győr megyében, a tósziget-esilizközi járásban, Szava vidékén, a Duna által képezett ér vagy tó. ²⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 283. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Curgu.*]

Brathchouycha, *piscatura, halászsó.* Említi II. Endrének a topliezi cisterciáták számára kiállított 1211. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvát-Szlavon végvidéken, a báni kerületben, a glinai járásban, a topuszkói apátság birtoka. Az okiratban említett Bouicha = *Bovic*, Golina = *Golinja*, Toplica = *Topusko* a báni kerület vrginmosti járásában.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab.* I, 25. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 110.]

Brathyna ¹⁾ lásd *Brachyna*.

[¹⁾ Wenzel IX, 457.]

Brebrohcouch, *Brebrouch, Brebroucz, fons, rivulus, fluvius, forrás, csermely, folyó.* Említi István szlavoniai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyzó 1249. évi ítéletlevele. ¹⁾ — Horvátországban, Zágráb megyében, a jaskai alispánság területén, a *Brebrovac*i víz, a Kupcsinának baloldali mellékveze, Brebrovac határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 296. 298.]

Brebrouch ¹⁾ l. *Brebrohcouch*.

[¹⁾ Wenzel VII, 296.]

Brebroucz ¹⁾ l. *Brebrohcouch*.

[¹⁾ Wenzel VII, 298.]

Brebrovac **víz,** lásd *Brebrohcouch*.

Bregana, Brigana. Említi II. Endrének Vratizlaus és testvérei számára ki-

állított 1209. évi adománylevele ¹⁾ és IV. Bélának Iván comes számára kiállított 1251. évi adománylevele. ²⁾ — A Horvátország (Krajna felé eső) határán folyó s a Jeszoviczán alul a Szávába szakadó *Bregana* csermely.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 20. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 93. — ²⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 59. U. o. VII, 40.]

Bregonirik ¹⁾ lásd *Bregoninick*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 501.]

Bregoninick, *Bregorynick, Bregonirik, Begorinik, fluvius, folyó.* Említi Mária királynénak Dobouch földet tárgyzó 1259. évi ¹⁾ és IV. Lászlónak Csák Dominik fiai számára kiállított 1280. évi adománylevele. ²⁾ — Horvátországban, a Száva balvidéki vízkörnyékében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV, II, 501. 502. — ²⁾ Fejér V. III, 23.24.]

Brekere potoka. Említi a váci káptalannak bizonyos birtokegyezségre vonatkozó 1268. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Nógrád megyében, a szécsényi járás területén A- és F.-Ludány vidékén, az Ipolynak ma e néven ismeretlen baloldali mellékveze. Az okiratban említett terra Ladan, Lodan = A. és F.-Ludány, Sokol = *Szokol*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 195.]

Bresinche, *fluvius, folyó.* Említi IV. Lászlónak Jenke földjét tárgyzó 1288. évi adománylevele. ¹⁾ — Ung megyében, a szobránczi vagy kaposi járás területén. Ma e néven ismeretlen, azonban kétségtelenül az Ungnak egyik mellékveze, vagy az Ungnak valamely kiágazása. Az okirat határleírása annyira zavart, hogy rajta a mai topographiai viszonyok szembentartása mellett, eliga-

zodni épenséggel nem tudunk. Az okiratban említett terra Inke, Jenke = Jenke²⁾; terra Tesla = *Tasolya*, mindkettő a szobránczi, terra Ewr = *Ör* és villa Copus = *K.- és N.-Kapos* a kaposi járásban. A határ maga Örből indul ki, déli irányban, úgy jő aztán nyugatnak s éjszaknak, de minthogy magát az Ungot nem említi, minden tájékoztatás nélkül maradunk, hogy tulajdonkép hol van a folyó jobb- és hol balparti vidékéről szó. Jenke és *Tasolya* vidéke ma is igen vízjárta, míg az Ung balparti vidéke, *Ör* és az Ortótó között csak egyes jelentéktelen vízeréket tüntet fel. Felhívjuk az ungvári ügytársakat e dolog tüzeteseb megvizsgálására.

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 331. — ²⁾ Ennek veszi Szabó K. is, az okirat közlője, i. h. 330. l. ¹⁾ jegyz.]

Bresnica ¹⁾ lásd a verőczemegyeyi *Bresniza*.

[¹⁾ *Tkalcic* I, 14.]

Bresniza, *Bresnica*, *rivus*, *patak*. Említi Imre királynak a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele ¹⁾ s illetőleg IX. Gergely pápának a zágrábi püspök számára több királyi privilegiumot megerősítő 1227. évi bullája. — *Verőcze* megyében, a verőczei alispánságban, a Vucintól nyugatra eredő s Vaskától éjszaknyugatra a Drávába jobbfelől szakadó *Bresnica* patak. Mint ilyen szerepel a legújabbkori térképen is ³⁾, ellenben Hunfalvy *Grahisesei* víznek nevezi. ⁴⁾

[¹⁾ *Tkalcic*: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 14. — ²⁾ Wenzel: *Arp. Uj Okm.* I, 236. 237. Theiner: *Mon. Hung.* I, 79. — ³⁾ Lásd például *Hátsek* megyei térképét

LXXIII. — ⁴⁾ *A magy. birod. term. visz. leírása* III, 242.]

Bresoica, *Bresovica*, *aqua*, *fluvius*, *víz*, *folyó*. Említi II. Endrének Ciriaceus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele.

[¹⁾ Fejér III. I, 215. Kereselich p. 45. Farlat V, 359. Pray: *Hierarch.* II, 310. Katona V. 252. Theiner I, 74. *Tkalcic* I, 39.]

Bresovica ¹⁾ lásd *Bresoica*.

[¹⁾ Fejér III. I, 215.]

Brestempotock, *fluvius*, *folyó*. Említi István hercegnek a szt. istván-vértanui monostor számára kiállított 1078. évi adománylevele. ¹⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 444. Farlat: *Illyr. Sacr.* III, 153.]

Brestoa, *Brestoua*, *Bestoia*, *Brestoja*, *Brestoria*, *mlaca*, *palus*, *mocsár*, *tó*. Említi II. Endrének Ciriaceus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele ¹⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 221. Kereselich: *Hist. Eppat. Zagr.* p. 45. Farlat: *Illyr. Sacr.* V, 359. Pray: *Specim. Hierarch.* II, 310. Katona: *Hist. Crit.* V, 252. Theiner: *Mon. Hung.* I, 76. *Tkalcic*: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 42.]

Brestoja ¹⁾ lásd *Brestoa*.

[¹⁾ Fejér III. I, 221.]

Brestoria ¹⁾ lásd *Brestoa*.

[¹⁾ Theiner I. 76.]

Brestoua ¹⁾ lásd *Brestoa*.

[¹⁾ *Tkalcic* I, 42.]

Brestous ¹⁾ lásd *Brestous*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 349.]

Brestucz ¹⁾ lásd *Prestucz*.

[¹⁾ Fejér II, 69.]

Breszonica, *Breszovicza*, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Bélának a zágrábi püspök számára kiállított 1222. évi okirata. ¹⁾ — Az ez okiratban említett

terra Pzer de castro Zagrabienſi exempta a mai Psarjevo *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén.²⁾ A Brezsonicza folyó tehát ennek határában, mindazonáltal már *Varasd* megyében, a zlatári alispánságban keresendő. Hogy a Bistricával összefolyt, azt az okirat mondja, azért is [azt a Veliki-Krapinába szakadó Bistrica patak mellékvizének veszem Psarjevótól éjszakra, a Szlema-hegy éjszaki lejtőjén.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 241.—

²⁾ Lásd Pestyt: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 214.]

Breszovica ¹⁾ lásd *Breszonica*.

[¹⁾ Wenzel XI, 165. Tkalcic I, 51.]

Brewenni ¹⁾ lásd *Berwenni*.

[¹⁾ Wenzel VII, 291.]

Brezcoch, *aqua, viz*. Említi IV. Bélának Dénes bán számára kiállított 1244. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 154.]

Brezeouech, *rivulus, csermely*. Említi a zágrábi káptalannak Merzlopole birtokot tárgyazó 1299. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — A horvát-szlavon végvidéken, a *szluini ezrednek* Zágráb megyével való szomszédos területén. Az okirat szerint a Coranichába szakad s mint-hogy a Coranicha alatt a *Mresniczát* vélem irhatni ²⁾, azért azt hiszem, hogy a Brezeouech alatt a Mresniczának egy mellékvize értendő, melylyel együtt a Korannába s aztán a Kulpába jut. Az okiratban említett Merzlopole alatt valamelyik, a Mresnica mindkét partján levő *Mrzlopolje* értetik. Az okirat előadása alapján a Brezeouech jobbfelől szakadt a Coranichába.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 647. — ²⁾ L. *Coranicha*.]

Breznicha, *rivulus, csermely*. Említi IV. Bélának a bártfai cisterczita-egyház számára kiállított 1247. évi adománylevele. ¹⁾ — *Sáros* megye éjszaki részében, az Ondava forrásai közelében credő s Bártfa mellett a Tapolyba balfelől szakadó *Breznik*. Az okiratban említett Gyboltho = *Gáboltó*, Macowcha = a *Makoviczvára*i hegy Zborótól délre.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI, II, 377.]

Breznicza folyó, lásd verőczemegyei *Breznich*.

Breznica patak vagy Grachiscei víz, lásd verőczemegyei *Bresniza*.

Breznik folyó, lásd sárosmegyei *Breznicha*.

Brezniki víz, lásd zágrábmegyei *Breznich*.

Breznycha, *Breznycza, fons, forrás*. Említi István szlavoniai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyazó 1249. évi ítéletlevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi és a jaskai alispánság területén, Jaska keleti vidékén, a Kupcsinának s általa a Kulpának baloldali mellékvize, a *Brezniki víz*. ²⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 291.

— ²⁾ A topographiára nézve lásd *Berwenni*.]

Breznycza ¹⁾ lásd *Breznycha*.

[¹⁾ Wenzel VII, 291.]

Brezova folyó, lásd *Brizona*.

Breznhynche, *fluvius, folyó*. Említi II. Endrének Marczell gróf számára kiállított 1228. évi birtokmegerősítő okirata. ¹⁾ — A Dráva-Száva-közben, *Verőcze* megyében, a Csermosnyik vidé-

kén eredő s a Vucsiczába jobb felől szakadó *Breznicza*, melylyel együtt a Karasiczába szakad. A határ — mondja az okirat — *per eundem fluuium Brezthnyche tendendo, cadit ad fluuium Wlchyche.*²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 139.

— ²⁾ Az okiratban tárgyalta Ozyaghra nézve lásd *Cherych lacus.*]

Breztous, Brestous. Említi István szlavonai bánnak némely riucei nemesek kiváltságairól tanuskodó 1255. évi okirata.²⁾ — A régi Riucse, a mai *Körös* és *Belovár* megyék határterületén²⁾, a Császmá jobboldali vízkörnyékében. Az okirat szerint *Breztous cadit in fluuium Kamarsa*, alább pedig ugyanazon okirat: *Brestous cadit in Weliba*. A Velika kétségtelenül megfelel a mai *Veliki*-nek, a Kamarsa, Pesty állítása szerint a *Komarniczanak*³⁾, s így mindenesetre a Császmá egy jobboldali vizéről van szó.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 349. —

²⁾ Lásd Pestyt: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 292—297. Azonkiv. I. a *Bos-south* alatt mondottakat. — ³⁾ I. m. II, 297.]

Brigana¹⁾ lásd *Bregana*.

[¹⁾ Tkalcic I, 20. Wenzel XI, 93.]

Brimopataka¹⁾ l. *Bruno-pataka*.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 263. 264.]

Brisneborod, Kryonborod, vadum, gázló. Említi az esztergomi káptalannak Leustachius comes számára kiállított 1228. évi bizonyító oklevele¹⁾ és ugyanazon káptalannak egy ugyancsak 1228. évi vallomástétele.²⁾ — *Esztergom* vagy *Bars* megyében, a Garamnak átkelője.³⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VI, 461.

— ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 569

— ³⁾ L. erre vonatkozólag *Bela torrens.*]

Brizona, fluvius, folyó. Említi IV. Bélának Serefel számára kiállított 1262. évi adománylevele.¹⁾ — *Nyitra* megyében, a Miavától délre eredő s Jablonczánál a Miavába szakadó *Brezova*.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 25. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Mayona.*]

Brochina¹⁾ lásd *Brachyna*.

[¹⁾ Tkalcic I, 217. Wenzel XII, 464.]

Brochyna¹⁾ lásd *Brachyna*.

[¹⁾ Wenzel XII, 463. 464.]

Brohina¹⁾ lásd *Brachyna*.

[¹⁾ Wenzel XII, 464.]

Brosina¹⁾ lásd *Brachyna*.

[¹⁾ Tkalcic I, 96.]

Brsljanicai patak, lásd *Bursouech*.

Bruchina folyó, lásd *Brachyna*.

Bruno-patak, Brunopataka, Bruno-potoka, Brimopataka, Brimopotoka, rivulus, csermely. Említi Bald comesnek Chudrum és fiai számára kiállított 1296. évi adományos oklevele¹⁾ és a szepesi káptalannak ugyanezen ügyre vonatkozó 1297. évi bevallója.²⁾ — *Szepes* megyében, Görgő vidékén, a Hernád baloldali vízkörnyékében. Az okirat szerint a *Lagenaba* szakad.³⁾ Ez utóbbi alatt valószínűleg a Körtvélyesi víz értendő⁴⁾ s így ennek mellékvizéről volna az okiratban szó.

[¹⁾ Nagy Imre: *A Görgey-család úrpádkori okmányai.* Ismertette a *Századokban* VI, 229. Egészen közölve a *Haz. Okmtár*-ban VII, 253. — ²⁾ *Haz. Okmtár* VII, 263. 264. — ³⁾ *Rivulus Brunopataka nuncupatus, cadit in ipsum fluuium Lagenae uocatum.* — ⁴⁾ Lásd *Logina* alatt.]

Bruznyk, fluvius, folyó. Említi a zágrábi káptalannak bizonyos határjá-

rást tárgyzó 1287. évi ¹⁾ és ugyanazon káptalannak ugyancsak ez ügyre vonatkozó másik 1287. évi bizonyító oklevele. — Horvátországban, a *báni ke-
rületben*, a glina-i járásban, a Glina jobb-
oldali vízkörnyékében, a Bruchina mel-
lékesermelye M.-Gradac határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 457. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 463. 464.]

Bruzov, *rivus, patak*. Említi István ifj. királynak Fyzer várat és tartozékait tárgyzó 1270. évi adománylevele. ¹⁾ — *Abauj* megyében, a gönczi járás területén, a Bósvának e néven ma nem ismert mellékveze. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 258. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Bykpotok*.]

Bubalus, *Bugalus, Gubalus, caput Bubali*. Előkerül a peutingeri térképen ¹⁾ és a ravennai Névtelen Cosmographiájában. ²⁾ — A tudósok egy része ezen, az említett forrásokban csakis mint *helynév* előkerülő nevet a Groposszu éjszaknyugati oldalán eredő, *Krassó* és *Temes* területét szeldelő s kettős ágban Ujlaknál meg Unip vidékén a Temesbe balfelől szakadó *Bogonics* vagy *Poganis* folyóvízre vélik érthetni ³⁾, míg másik része a Bega vagy a Temes mentén keresik ⁴⁾ s illetőleg a mai Lugossal azonosítják. ⁵⁾ Irányadóak azonban Torma Károly vizsgálatai lesznek, ki most nyomozza Délmagyarországon az egykori római topographiát.

(¹⁾ Lásd a térkép ide vonatkozó részletét Aschbachnál: *Ueber Trajans steinerne Donaubrücke* p. 206. Ortvaýnál: *Tibiscum helyfekvése* 22. l. — ²⁾ IV, 14. Parthey és Pinder kiad. p. 206. —

³⁾ Gooss: *Studien z. Geogr. u. Gesch. d. trajan. Daciens* 31. 44. ll. és 103. jegyz. — ⁴⁾ Ukert: *Geogr. d. Griech. u. Römer* III. II, 616. — ⁵⁾ *Tört. Adattár Csanád-egyházmegye hajdانا és jelenéhez* II, 410. Böhm: *Délmagy. kül. tört.* I, 32. l. és 371. l. ²⁰⁾ jegyz.]

Bubouch rivulus ¹⁾ lásd B a b i c h.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 57. 58.]

Bucenrem, *aqua, víz*. Említi II. Endrének a lébényi apátság megerősítését tárgyzó 1208. évi okirata. ¹⁾ — *Moson* megyében, a magyaróvári járásban, Lébény keleti határában egykor folyt víz, mely vagy a Répezének egy ere, vagy annak egy belé szakadó mellékveze volt. Manap ilyenű víz ismeretlen.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 60.]

Buchad, *Bucsád, fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának Karakót és Krapundorfot illető 1238. évi kiváltságlevele ¹⁾ és az erdélyi káptalannak Igen város határjárását tárgyzó 1289. évi okirata. ²⁾ — *Alsó-Fehér* megyében, a Hupa-hegy déli oldalán eredő, Oláh- és Magyar-Boros-Bocsárd helységeket érintő s balfelől az Igenpatakba vagyis Sárdi vízbe szakadó *Bocsárdi* patak, a magyar-igeni járás területén. Az okiratokban említett Buchad, Bucsád = *Ó- és M.-Boros-Bocsárd*, oppidum Ighen, Chrapundorf, Krapundorf = *Magyar-Igen*, villa Karako = *Krakko*, villa Vajasd = *Vajasd*, mind a m.-igeni járásban és a villa Sárd = *Sárd* a zalatnai járásban.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. IV, 86. —

²⁾ Fejér VII. II, 122.]

Buchca, *fluvius, folyó*. Említi Csák bánnak a bucsai nemesek birtokügyére

vonatkozó 1268. évi okirata. ¹⁾ — *Zala* megyében, a pacsai járásban, de nem a szt.-mihályi tóból eredő s Vöczköndnél a Zalába jobbfelől szakadó Bucsai patak vagy Szévíz, hanem annak egy jobboldali, ma már nem létező mellék-vize, mi abból válik kétségtelenné, hogy az okirat szerint a határ *ab oriente, iuxta fluvium Buchea, tendit ad occidentem*. A mai Bucsai víznek éjszakirányú folyása van s így a határ e mellett nem hatolhatott *keletről nyugatra*. Másrészt pedig ugyancsak okiratok tanúskodnak arról, hogy az a víz, melyet ma Bucsainak nevezünk vagy Szévíznek ²⁾, a XI—XIII. századokban *Pilisikének* nevezetett. ³⁾ — Az okiratban említett Bocha = *Buca*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 485. — ²⁾ Ennek nevezi Hunfalvy is: *A magy. bírod. term. viszony. leírása*, III, 228. — ³⁾ Lásd *Pilisike*.]

Buchagaga. Említi egy 1272. évi okirat alapján Jerney. ¹⁾ — *Zala* megyében. Jerney *Bucság ága*-nak ejti. Nyilván a Bucsai pataknak valamely ága.

[¹⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 20. l.]

Buchouicha, Bucouycha, fons, forrás. Említi István szlavoniai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyazó 1249. évi ítéletlevele. ¹⁾ — Horvátországban, Zágráb megyében, a jaskai alispánság területén, a Kupesina vízrendszeréhez tartozó víz, a *Bukovci víz*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 297.]

Buchu, puteus, Búcsú-kút. Említve van a bakonybéli apátság jószágainak és vagyonának 1086. összeíró jegyzékében. ¹⁾ — Kigouis praedium határterületén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 34.]

Buchur terrae stagnum. Említi V. Ince pápának a nyulszigeti apácák számára kiállított 1276. évi bullája. ¹⁾ — A Tisza mentén, a Tisza által képezett tó.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 153.]

Buchur ¹⁾ lásd *Bocur*.

[¹⁾ Jerneynél: *Magy. Nyelrk.* 17. l.]

Bucoa, rivus, patak. Említi V. Istvának Fülöp esztergomi érsek és testvére számára kiállított 1270. évi adománylevele. — Horvátországban, Kőrös megyében, a kapronczai járás területén, a Biztra mellékvize. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 285. *Magy. Szón* III, 370. 371. — ²⁾ A topographiáranézve lásd kőrösmegyei *Biztra*.]

Bucouecz, fluvius, folyó. Említi Gyula szlavoniai bánnak egy 1232. évi ítéletlevele. ¹⁾ — Horvátországban, Pozsega megyében, a Mechenicának s általa a Pakra mellékvize, a Száva balvidéki vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 508.]

Bucsád ¹⁾ lásd *Buchad*.]

[¹⁾ Fejér VII. II, 122.]

Bucsai patak vagy Szévíz, lásd *Pilisike*.

Budai hévvizek, lásd *Calidac aquae*.

Budak patak, lásd *Bodagd*.

Buda-potok. Említi IV. Lászlónak Sumusi Péter számára kiállított 1284. évi okirata. ¹⁾ — *Sáros* megyében. Az okirat gyanítani engedi, hogy a Tarczának egyik mellékvizéről van szó. Az okiratban említett terra Sumrech, Sumreth, Sumnet nyilván *Somrének* felel meg, de ilyenévű helyet ma hasztalanul keresünk Sárosban. A terra Iglyche,

Yglyche = *Iglyche*, ma azonképp nem található e megyében.

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 252. Jerneynél: *Magy. Nyelvtudományok* 21. l. Wenzel is közli ezen okmányt, de közleményéből e patak neve kimaradt. *Arp. Uj Okm.* IX, 389.]

Buda-vidéki vizek. A XIII. század végeig csak az itteni hévízvezetéknek¹⁾, a római fürdőknek²⁾ és vízvezetéknek³⁾, jutott reánk emléke. Maga a tény meglepőnek tetszhetik, de megfajtása természetes. Itt hangsúlyoznom kell, hogy maga Pesty Frigyes is Buda vidékének mai vízszegénységéből oly következtetést vont le, mely a dolog valóságának meg nem felelhet. Azt mondja ugyanis jeles tudósunk: „*Buda vidékéről eltűntek azon források, melyekről régi kútforrásainkban emlékezet van. Milyen sivár, milyen vigasztalan, élettelen tekinteti most ennek legtöbb pontja víz hiányából, azt mai nap nem győzzük panaszolni.*»⁴⁾ Fájdalom, a budai vidék vízszegénységét én sem tagadhatom s épen-séggel megfoghatatlan, hogy hogyan beszélhet Palugyay Buda számos hegyforrásairól.⁵⁾ Ellenkezőleg el kell ismerni, hogy Buda környékén igen ritkák a természetes kutak, a források s több négyszög mértföldnyi területen egyetlen csermelyt sem találni. A hegység árakai rendszerint szárazak s csak nagy esők s hóolvadások táplálják nagy ritkán mélyöket. Bizonyítja ezt egyéb-iránt e vidék vízlefolyási völgyeinek csekély száma is. Tulajdonképp csak két ilyenről lehet szó. Az egyik az úgynevezett Ördögárok, mely Kovácsai vidékétől délkeleti iránynak tartva, a lösz,

a dolomit, a liasz-mész, a kavics és a nummulitmész-rétegeket szeli át, hogy aztán a Vár- és Gellérthege között a Dunába szakadjon. A másik levezető árok az előbbtől délre, Török-Bálint szomszédságában, T. Bálint és Budaörs között az alsó-kavicsban húzódik el, csak kis részben érintve a budaörs löszterület némi déli határszélét s aztán Albertfalva és Promontor között érkezik a Dunához. A többi vízmosási árok alig érintkezik a Dunával.⁶⁾ Mí-dőn azonban ekkép Pestyvel meg-egyezőleg constatálom Buda környékének vízhiányát, tagadom másrészt azt, hogy e baj újabb kelti volna. Már Sa-lamon tette azt a helyes megjegyzést, hogy nem is az erdőpusztítás óta lett a budai vidék szárazzá, mert még a leg-sűrűbb rengeteg korában is Buda hegy-sége aránylag szegény volt forrásokban és patakokban.⁶⁾ És ez a mint említve volt, természetes. *A budai hegyeket ugyan-is legnagyobb részt egy régiebb, t. i. az alsó neogén agyag fedi.*⁸⁾ A dolomit, a nummulitmész, a márga, a liasz-mész hatalmas rétegekben van e vidéken képviselve, felettök vonul el, a pesti oldalról átjőve, az említettem agyag. Míg a pesti oldalon a cerithiummész, a felső agyag s a felső kavics alá merül, a Duna med-rében pedig, a jelenkori vízholdalék által borítottat, addig a budai oldalon a fölszínre vergődik s csak helyenkint van megszakítva a dolomit s a nummu-litmész által. *Buda vidékének felszínét tehát oly plastikus massa borítja, mely magán a vizet át nem bocsátja. A légköri csapadék s az eső ennek következtében*

gyorsan levezetteték a Dunába s e körülmény folytán válnak itt a felhőszakadások s a tartósabb esők oly veszedelmessé. A mi víz pedig a régiebb mészkövek repedésein, a márga és az agyag alá jut, az, miután roppant mélységekre lehuzódott, csak oly helyeken jöhet ismét felszínre, a hol a vizet át nem bocsátó mediterrán rétegek át vannak szakítva, mint a budai hévfürdők helyein.⁹⁾ Egyébiránt, hogy a budai hévvizek nem is táplálkoznak valami nagyon a légköri csapadékból, világosan kitetszik abból a tapasztalatból, hogy több száraz év e források vízmennyiségére észrevehetően befolyással lenni mutatkozott, míg ellenben a Duna magas állása a vízmennyiségnek és hőmérséknek emelkedését okozza.¹⁰⁾ — Buda környékének tehát geológiai szerkezeténél fogva szükségképen vízszegénynek kellett lennie már a régi időkben is s hogy az volt, teszem 1500 körül, mutatja a regensburgi születési Suntheim Lászlónak, I. Miksa császár udvari történetészének a stuttgarti királyi könyvtárban levő kéziratos földirata¹¹⁾, melyben többek közt a Dunavölgyet is leírva, a sok érdekes közt azt mondja, hogy *Budán a vizet venni kell, mind az emberek, mind a barmok számára.*¹²⁾ — És mégis ép Buda vidéke szolgáltat két oly földrajzi nevet, mely szükségképen szemünkbe ötlük. Az egyik a régi *Aquincum*, a másik az újabbkori *Buda*. Egyik is, másik is önkénytelenül felkölti a hydrographus figyelmét. A római név a víz latin elnevezésének kétségtelen formáját rejtí első szótagában¹³⁾, a másik

pedig önkénytelenül emlékeztet a víznek szláv elnevezésére. Hogy a rómaiak a buda-vidéki hévforrásokat használták, tudvalevő dolog, s ezért igen is feltehető, hogy ép e hévvizek a város nevének eredetére alkalmat szolgáltatnak.¹⁴⁾ Természetesen más kérdés az, hogy hogyan kelljen ez Aquincumot értelmeznünk. A mit Németh¹⁵⁾, Palugyay¹⁶⁾, Rupp¹⁷⁾ és mások velünk elhitetni akarnak, mintha tudniillik az Ó-Buda területén feküdt Aquincum nevét *öt forrástól* és pedig a békásmegyeritől, a puskapor-malmitól, a fürdőszigetitől, a császárfürdőitől és a Gellérthegy-aljaitól vette volna, az el nem fogadható okoskodás. Először is pusztá feltevés, hogy a rómaiak ötnél sem kevesebb, sem több forrást nem ismertek s használtak. Másrészt azonban a philologia szempontjából is kifogást tehetni e magyarázat ellen. A rómaiak ugyanis, ha az Aquae helynevet közelebbi meghatározás végett melléknévvel összekötötték és azzal összevonták, a melléknévet mindig megtartották. Ha pedig számnevekkel kötötték össze, a számnevet mindig előre helyezték.¹⁸⁾ Az Aquae és quinque szóknak *Aquincumba* való összeolvasztása tehát a latin nyelvnek nem volna megfelelő s azért helyesen fel sem tételezhető.¹⁹⁾ Az azonban igen is feltételezhető, hogy a terminus a hévvizekben birja alapokát. De vajjon az Aquae szóval összeolvadt utószótagok latin vagy kelta származásuak-e? s hogy mi volt eredetileg ezen szótagok alakja s jelentősége? kombinálni igen, biztosan tudni nem lehet.²⁰⁾ — A mi *Buda* nevét

illeti, tudvalevő, hogy ennek megfejtésére már nagyon sok kísérlet történt. Az egyik *személynévből*, a másik *tárgynévből* származtatta. Az egyik német, a másik szláv, a harmadik *magyar* eredetűnek vitatta. Bonfin Turóczyra s voltaképen Kézai Simon mesterkrónikájára támaszkodva, Attila testvérétől, az állítólagos *Budától* származtatta.²¹⁾ Stocker Lőrincz Svaiger Salamon után a III. Endre idejében élt *Óvától*.²²⁾ Wernher *német* névnek hiszi, mely a német *Bada*, *Búd*, *Bód* = fürdő szóból keletkezett hangváltoztatás folytán.²³⁾ Podhráczky szerint az egykori Aquincumban tanyázott dalmát lovasság Aquincumot anyanyelvén *Voda*-nak hívta, miből később a Buda nevezet keletkezett.²⁴⁾ Măshelyt is vízjelentésűnek mondja.²⁵⁾ Vályi szinte tót eredetűnek tartja.²⁶⁾ Ellenben Horvát István szőrszálhasogató pontossággal *magyarnak* vitatja.²⁷⁾ Megvallom, ha a régi Aquincumban nagy biztatás nem rejlenék, talán csakis a vélemények felsorolására szorítkoztam volna. Így azonban ki merem mondani, hogy Buda névének szláv eredetűségét legvalóbbszínűnek hiszem. A mi az Óvától való származást illeti, az nyilván hitvány mese, mely figyelmet sem érdemel. A mit Kézai Simon Buda megöletésének okáról mond²⁸⁾, koholt hagyománynál nem egyéb. Priscus Rhetor különben sem ismeri Budát, miután Attila testvérét *Bledasznak* hívja²⁹⁾, ebből pedig a Buda név úgy ki nem magyarázható, mint a Névtelen Elődje Konstantin császár Lebediaszából. Hogy a Bud, Buda név gyakran szerepel mint magyar sze-

mélynév, tagadni ugyan nem lehet³⁰⁾, de nincs legkisebb történeti alapunk, melyre léphetnénk akkor, midőn e helynévnek személynévből való származását vitatni akarnók. Ellenben nagyon is megfogható, ha olyan hévvezetőknek, minők a budavidékiek, névadó momentumot tulajdonítunk a nem latin fajok között is. A szlávok, kik e klasszikus darabföldön németet-magyart megelőztek, bizonyára szintén tulajdonítottak jelentőséget a hatásukban annyira jótékony hévvezetőknek s elnevezték *Vodá*-nak magát a helyet is, melyen e források fakadtak.³¹⁾ Ez annyival is hihetőbb, minthogy több okiratunk van, melyekben Buda »*Wuda*«-nak iratik.³²⁾ — Így tehát mind Aquincum, mind Buda neveit összeköttetésbe hozhatni vélem Buda vidékének vizeivel, de nem oly értelemben, mintha ebből a vidék egykori vízgazdagságára következtethetnénk, mert Buda és Aquincum elnevezésére csakis a *hévvezetők* adhattak alkalmat.³³⁾

[1] Lásd *Calide aque* alatt. — 2) *L. Balneum, Thermae majores, Pappföldi fürdőik*. — 3) *L. Aquincumi római vízvezetés* alatt. — 4) *Magyarorsz. vízhálóz. a régi korban. Századok I, 77.* — 5) *Buda-Pest legúj. leírása 219. l.* — 6) Lásd *Pest-Buda területének földtani térképét* dr. Szabó Józseftől, mellékelve ugyanannak *Pest-Buda környékének földtani leírása* című munkájához, Pest, 1858. — 7) *Buda-Pest földje. Közvetéve a Budapesti Szemlében 1875. évf. 148—149. ll.* — 8) Szabó: *Pest-Buda környékének földtani leírása 12. l.* — 9) Salamon által érdekesen kifejtve olvasd a *Budapesti Szemlében IX, 148—152.* — 10) Molnár: *A hévvezetők Buda környékén*

közzétéve a *Math. és Term. Közl.* VII, 225. — ¹¹⁾ *Cod. Hist.* fol. Nr. 250. — ¹²⁾ Töredékben közölve Ráth által a *Győri tört. és rég. füzetek*-ben II. k. II. f. 122. l. — ¹³⁾ Az *Acincum*, *Acinquo*, *Acineo*, *Acineus*, *Acinco*, *Acintus* névalakok csak *torzításoknak* vehetők, annyival is inkább, mivel velők jobbra csak későbbkori írók műveiben találkozunk, mint a IV. századbéli *Ammianus Marcellinus*-nál (XXX, 5.), a IV. század végéről vagy az V. század elejéről való *Notitia Dignitatum*-ban (Böcking kiad. II. k. I. c. 8. 32. 39.), az V. századbéli *Idatius*-nál (*Fasti Romani* ad an. 294.), és az ugyancsak V. századbéli *C. Sollius Apollinaris Sidonius*-nál (*Maorianus* császárért mondott dicsbeszédében 107. sor). A mi a mai formája szerint Diocletian idejébe tehető *Itinerarium Antonini*-t illeti, hogy benne kétségtelen névcorruptióval van dolgunk, eléggé mutatják a Parthey és Pinder-, Blandinianus- és Wesseling-féle kiadások mindmegamnyi variánsai. Ellenben az *Aquincum* alak mondhatni kizárólagos a feliratos emlékeken, a melyeken a *Col. AQ., AQVI., AQVIQ., AQVIN., AQVINC., AQVINCE., AQVING.* olvasható. (Lásd azokat Mommsennél: *Corp. Inscript. Lat.* III. I. Nr. 3438. 3456. 3485. 3492. 3497. 3518. 3533. 3708. 3711. 3717. 3721. 3722. 3731. 3732. 3739. 3740. 3741. 3742. 3744. 3745. 3747. 3748. 3752. 6467. Rómernél: *Acta Nova Mus. Nat.* 93—102. és 105. 107. 108. 111. sz. *Arch. Közl.* IV, 49. 368. V, 69. VI, 169. VII, 168. 184. Paurnál: *Arch. Közl.* I, 222. 224. Ugyanő: *Uj Magy. Muz.* 1851. II, 483. Hampelnél: *Arch. Közl.* VIII. III, 160. Schoenvisnernél: *Ung. Magaz.* 1783. III, 75. *Antiquit. et Hist. Sab.* 102. l. *Comm. Geogr.* I, 96. II, 128. 196. Millernél: *Act. Mus. Nat.* I, 250. 251. 253. 257. 258. 260. 261. 262. Katanesichnél: *Istri adcolar. Geogr. Vet.* I. 376. 403. 404. *Orbis*

Antiquus I, 317. Orelli-Henzennél: *Inscript. Latinar. Collectio* 4138. 5532. 6791. 6857. sz. Gruernél: *Inscript. Antiquae* 12, 8. Sestininél: *Viaggio curioso-scientifico-antiquario* p. 207, 245. Kulesárnál: *Haz. Tudósítások* 1808. 43. sz. Mindszenthynél: *Tud. Gyűjt.* 1832. VI, 21. Kollernél: *Proleg. in Hist. Epp. Quing.* 1804. 53. l. Desjardinsnél: *Anal. dell' Inst.* 1868. 106.) És a feliratokkal megegyez úgy Ptolemaeus (*Geogr.* II, 15), mint a Tab. Peutinger. A titulus Lambesitanus *Acuinci*-ja (Mommsennél i. h. 439. l. *Aquincum* magyarázatában) pedig teljesen megfelelő Ptolemaeus *Ἀκουινκον*-ának, ugyancsak igazolja az *Aquincum* alakot. — ¹⁴⁾ Állítja ezt Katanesich: *ab aquis enim Aquincum latinis.* (*Orbis Antiquus* I, 317.) Utána Podhraczký (*Béla k. nért jegyz. idejekora és hitelessége* 82. l.) s feltételezhetőnek mondja Hampel is *Aquincum* történetének vázlatá-ban. *Arch. Közl.* VIII. (Uj foly. VI.) k. III. f. 160—161. l. Pesty azonban *acqua*-ból hiszi alakultnak. *A szörényi bíránság tört.* II, 324. Salamon azonban teljességgel nem találja indokoltnak. *Budapest tört.* I, 120. — ¹⁵⁾ *Tudom. Gyűjt.* 1823, évf. 1—20. II. — ¹⁶⁾ *Buda-Pest legúj. leírása* 7. 213. 286. II. — ¹⁷⁾ *Buda-Pest és környékének helyrajzi tört.* I. l. — ¹⁸⁾ Pauly: *Real-Encyclopädie der klass. Wissen.* I, 650. — ¹⁹⁾ Hampel: *Aquincum tört. vázl.* i. h. VIII. III, 160—161. Ficker: *Aquincum und seine Ueberreste*, a budai gymnasium 1857. évi *Értesítő*-jében 1—18. II. — ²⁰⁾ Hampel i. h. 161. l. Salamon *keltnak* s *Alinkból* eredetnek tartja, a mi *vízüst* vagy *vízszegényt* jelent; a név Buda tájára egyformán alkalmazható, tekintve a vidék patakokban való szegénységét s viszont a Duna (helyesebben a hévforrások) vizének bőségét. *Budapest monographiájában* I, 121—122. Azonkiv. *Századok* XIV, 421. — ²¹⁾ *Decad.* I. Lib. I. pag. 24. V. ő. azonkiv. Czu-

czor-Fogarasisal: *A magy. nyelv szótára* IV, 1132. — ²²⁾ *Thermographiae Budensis* cap. VII. §. 1. p. 44. — ²³⁾ *De Admirandis Aquis* Schwandtnernél: *Script. Rer. Hung.* III, 165. — ²⁴⁾ *Buda és Pest szabad királyi városoknak volt régi állapotjokról.* Pest, 1833. 5. l. — ²⁵⁾ *Béla k. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 84. l. — ²⁶⁾ *Magyarországnak leírása* I, 182. — ²⁷⁾ *Pest városának német (ofen) nevéről* 57. l. — ²⁸⁾ *Chronica Lib.* I. cap. III. §. 4. — ²⁹⁾ Szabó tud. jegyz. Kézai magy. ford. 15. l. ²⁾ jegyz. — ³⁰⁾ Több példát felhozva lásd Palugyaynál: *Buda-Pest legúj. leírása* 7. l. — ³¹⁾ Katancsich is azt írja: ab aquis enim Aquineum Latinis, uti Buda indigenis, urbs nuncupationem accepit. *Orbis antiquus* I, 317. — ³²⁾ Több példát lásd Palugyaynál i. h. 4. l. — ³³⁾ A mai Gellértalj Pestnek hivatván a régi időkben, Rómer kérde, vajjon nem-e azért, mivel a tövén fakadó sok hévíz mint valami forró kemenczéből bugyog ki. A szláv *Pest* ugyanis egyjelentésű a kemenczével. (*A régi Pest* 22. l.) E nézetten van különben Jankovich is *A magyar szó nemzése* című munkájában.]

Budrug, portus, rév. Említi IX. Gerely pápának 1227. évi bullája ¹⁾ és a budai káptalannak Herruch adományára vonatkozó 1240. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — A Duna réve *Bács-Bodrog* megyében, a régi Bodrog határában és nem Komárom megyében, Gönyőtől nyugatra, az egykori Chuntey, ma elpusztult hely szomszédságában, mint azt Sztachovics hiszi. ³⁾ Ezen rév jövedelmei jelentékenyek lehettek s ebből magyarázható meg az, hogy a bodrogi főispán azt ismételtén kiragadta a panonhalmi főapátság kezeiből. ⁴⁾

[¹⁾ Sztachovics: *Registr. tab. Mon. S. Martini* p. XXIX. — ²⁾ Fejér III. II,

18. *Árp. Uj Okm.* II, 110. — ³⁾ *Győr város és megye egyet. leírása* 474. l. és a kötet végéhez csatolt régészeti térképen. — ⁴⁾ L. Ivánfit: *Bodrog városa és váráról.* *Századok* XV, 583.]

Budrig, Budruc, Bodrogh, Pudrig, Budrik, piscina, stagnum, halas, tó. Említi sz. Lászlónak a tihanyi apátság birtokát megerősítő 1093. évi okirata ¹⁾, Dávid hercegnek sz. László rokonának a tihanyi apátság számára kiállított 1095. évi adománylevele ²⁾ és II. Endrénak a tihanyi apátság jószágait megerősítő 1211. évi okirata ³⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Aranyos vidékén és nem a régi Bodrog, a mai Bács-Bodrog megyében, mint ezt Ivánfi hiszi. ⁴⁾ Hogy a *partes Bodrog*; melyek sz. László fennidezett okiratában említvék, tényleg a mai Bács-Bodrog területére magyarírandók, nemcsak nem vonom Ivánfi és Pesty Frigyes állításaival szemben kétségbe, hanem magam is bizonyítom. De tévedt Ivánfi abban, hogy ez öt halast, melyek sz. László okiratában valamivel későbbben említettnek, még mindig olyanokul hiszi, melyek in partibus Bodrug feküdtek. Az okirat szerint in partibus Bodrug fekvő csakis a villa Beseneu inter Danubium, Woyas et Tulgufoea, Hagmas et quandam vallem. A mi az okiratban ez után következik, már nem veendő mint in partibus Bodrug fekvő. Ez már *Komárom* megyébe magyarírandó, mint ez világosan kitetszik Dávid herceg okiratából, mely szerint e halastó in *aureo loco* vagyis a mai *Aranyos*-ban létezett. És hogy a Dávid herceg okmányában említett öt halas ugyanaz, mely sz. László okmányában

szerepel, mutatja az, hogy mindkét okmányban ugyanabban a sorrendben sorolják fel. És hogy végre Dávid herceg okmányának aureus locusát esakis a komárommegyei *Aranyosra* magyarázhatni, kitetszik akkor, ha ez okiratot összevetjük IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adományos levelével.⁵⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 69. Fuxhoffer-Czinár: *Monast.* I, 168. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 487. (1094. évi hibás kelttel.) Kubinyi: *Magy. tört. emlékek* I, 1 — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V. 191. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 117. Jerney: *Magy. Nyelv.* 17. l. — *Bodrog városa és váráról* című cikkében a *Századok* XV. köt. 583. l. — ⁵⁾ Lásd ezt komárommegyei *Erchen* alatt tüzetesebben.]

Budrik¹⁾ lásd *Budrig* piscina.

[¹⁾ *Századok* XV, 583.]

Budroch¹⁾ lásd *Bodrogh*.

[¹⁾ Fejér VI. II, 89.]

Budruc piscina¹⁾ lásd *Budrig* piscina.

[¹⁾ Wenzel I, 117.]

Budrug, fluvius¹⁾ lásd *Bodrogh*.

[¹⁾ Fejér: VII. IV, 116. VII. I, 302. *Haz. Okm.* VI, 18. 68. 69. VII, 44. *Árp. Uj Okm.* I, 26. VII. 405. 406. Névtelen jegyző cc. XI, XV, XVI, XVII. XLI.]

Budrugh¹⁾ lásd *Bodrogh*.

[¹⁾ Fejér IV, II, 22. 227.]

Budruk¹⁾ lásd *Bodrogh*.

[¹⁾ Fejér VII. IV. 115.]

Buestre¹⁾ lásd *Guestre*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 447.]

Bugalus¹⁾ lásd *Bubalus*.

[¹⁾ Gooss: *Studien z. Geogr. u. Gesch. d. trajan. Daciens* 31. l.]

Bugdrug¹⁾ lásd *Bodrogh*.

[¹⁾ Jerneynél: *Magy. Nyelv.* 17. l.]

Bugud possessionis piscinae, *bögödi halasok*. Említi II. Endrének bizonyos

birtokesperét tárgyzó 1294. évi okirata.¹⁾ — *Fehér* megyében, hol Székes-Fejérvártól délkeletre a Sárvíz-csatorna balpartján *Bögöd* pusztát találjuk. E területet számos ér és egyéb a Sárvízzel közlekedő, vagy abból kiszakadt apró víz lepte el. A csatornázás által azonban ezek legtöbbje eltűnt. Egyéb-iránt a mai Bögödnek kulturális jelentőségét hirdeti a *bárandi* Bolondvár nevű pogányvár²⁾ és ősi temető.³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 297. —

²⁾ Rómer: *Resultats généraux* pp. 89. 99. — ³⁾ Rómer i. m. p. 185. Ugyanő az *Arch. Közlemények*-ben II, 296.]

Buguzlou, Bengusla, Reuguzlou, Ryuguzlo villae stagna, boggyiszlói tavak. Említi Moys nádornak az ábrahámí sz. szüzi apátság 1272. évi alapítólevele.¹⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun* megyében az eltorzított név alatt *Boggyiszló* neve rejlik. Megerősít e nézetben az is, hogy Dalacha birtok, melylyel együtt adományoztatott a villa Buguzlou, ugyancsak Boggyiszló vidékén nyomozandó.²⁾ A Buguzloui moesarak, tavak alatt tehát *du-nai* kiöntvények értendők.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 262. V. II, 92. — ²⁾ Lásd *Dalacha*. Azonkívül Pestyt: *Magyarország tört. térképének né-mely kellekéről* című értekezését a *Századokban* IV, 295.]

Bujáki víz, lásd nógrádmegyei *Fizeg*.

Bukoaryka, rivulus, csermely. Említi a pozsegi káptalannak Benedek comes számára kiállított 1282. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Pozsega* megye területén, Golgoa folyó mellékvize.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 375.]

Bukoui, fons, forrás. Említi Iván

comesnek Brezochai birtokrészét tárgyazó 1280. évi adománylevele.¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megye területén.

[¹⁾ Tkalcic I, 205. *Árp. Uj Okm.* XII, 320]

Bukouia, *piscatura*, halászsó. Említi II. Endrének a topliczai cistereziták számára kiállított 1211. évi adománylevele.¹⁾ — A volt horvát-szlavon-vidéken, a *báni* kerületben. A topuskói apátság birtoka.²⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat Zagr.* I, 25. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 110. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Brathouchica*.]

Bukouz, *fluvius*, folyó. Említi István szlavoniai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyazó 1249. évi ítéletlevele.¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, úgy látszik a Kupesina egyik alkotó vize.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 293.]

Bukovezi víz, lásd *Buchouicha*.

Bukowna, *Bukowna*, *riculus*, *csermely*. Említi IV. Lászlónak Péter comes számára kiállított 1281. évi adománylevele.¹⁾ — *Turóc* megyében, a *Turócz* folyónak egy ma e néven nem ismert mellékveze, a mosócz-znióváráljai járás területén.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 77. *Századok* IX, 160. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *turócz* megyei *Byztra*.]

Bukowna¹⁾ lásd *Bukowna*.

[¹⁾ *Századok* IX, 160.]

Bulcsen *cum piscinis suis*, bulcseni halasak. — Említi szent Istvánnak a zalavári apátság számára kiállított

1024 (?) évi okirata.¹⁾ — Dráva folyami halasak.

[¹⁾ Fuxhoffer-Czinár: *Monasteriologia*. I, 190. Katona: *Hist. Crit.* I, 313.]

Buldua¹⁾ lásd *Boldua*.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VI, 51, 52. Béla *Névtelenje* c. XVIII. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 17. l.]

Bulduafeu, *fons*, *Bódvafő*, *forrás*. Említi IV. Bélának a jászói prépostság számára kiállított 1255. évi birtokmegerősítő okirata.¹⁾ — A Bódvának forrása *Szepes* és *Torna* határán a Bodó-kai erdőben, a Tompa és Szarvas hegyek között.²⁾ Jerney kevesebb szabatosan Abauj megyére határozza.³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 301. Katona: *Hist. Crit.* VII, 226. — ²⁾ L. *Boldua*. — ³⁾ *Magy. Nyelvk.* 17. l.]

Buna, *aqua*, *víz*. Említi IV. Bélának a turopolyai várjobbágyok számára kiállított 1255. évi kiváltságlevele.¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a sziszeki alispánság területén, a Kozjacska vidékén eredő, Buna mellett elhaladó s aztán az Odrába jobb felől szakadó *Buna*.

[¹⁾ *Cod. Dipl.* IV. II, 289.]

Bunos, *ricus*, *patak*. Említi IV. Bélának Gimes földnek András mester részére történt 1253. évi adománylevele.¹⁾ — *Nyitra* és *Bars* megyék határterületén, a Zsitvának egy ma e néven nem szereplő jobboldali mellékveze. Az okiratban említett Elephant = *Elefánt*, Gymus = *Gimes*, Kolun = *Kolon*, Koztulan = *Gimes-Kosztolány*, Lendoeh, Leduch = *Lédecz*, Nymchich alatt pedig úgy látszik *Velcsicz* értendő.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 209.]

Bur, *Bury*, *fons*, *aqua*, *fluvius*, *forrás*,

víz, folyó. Említi IV. Lászlónak Miklós, Márton fia számára kiállított 1275. évi adománylevele ¹⁾ és az esztergomi kezeszesek conventjének bizonyos honti földek eladását tárgyzó 1291. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — *Hont* megyében, a Kálna-Borfőnél eredő, s Szete közelében az Ipolyba jobb felől szakadó *Borii* vagy *Százdi* patak. Az okiratban említett *Bury*, *Bwwry* = *Bori*, *Burfeu*, *Burföy* = *Kálna-Borfő*, *Chenk* = *Csánk*, mind a szántói járásban. Az 1275-dik évi okirat a folyó völgyét *Burwelge*-nek nevezi. — A *Borii* patak ősrégészeti jelentőségét hirdeti a *magyarádi* másodkőkorszaki telep, a hajdani emberi hálék nyomaival. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 269 — 270. — ²⁾ Fejér VI. I, 134. — ³⁾ Lásd Henszlmann jelentését a tört. előtti és embertani VIII. nemzetközi kongresszus Budapesten tartott üléseiről és kirándulásairól az *Arch. Ért.* X, 263 — 264. Hampel: *Catalogue de l'exposition pré-historique*. Budapest, 1876. Römer: *Résultats généraux* p. 13. Ugyanott *Magyarország őstört. térképe*.]

Burcut, *puteus, kút.* Említi István ifj. királynak bizonyos sóvári birtokat tárgyzó 1261. évi adománylevele. ¹⁾ — *Sáros* megyében, Sóvár vidékén. Az okiratban említett villa *Radath* = *Radács* a nagysárosi járásban, míg az ecclesia ad honorem b. Ladislai Regis úgylát-szik vonatkozással bír a Sóvárral szemben, a Tareza jobb partja mentén fekvő *Sz.-László* pusztával s *Sz.-László* hegy-gyel.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* III, 4. VIII, 12.]

Burcuth, *Burkuth, Parlehu.* Említi

IV. Bélának a bártfai cisterczita egyház számára kiállított 1247. évi adománylevele. ¹⁾ — *Sáros* megyében, Bártfa északi vidékén. Jerney Bor-kút-nak ejti. ²⁾

[¹⁾ Fejér IV. I, 469. VI. II, 376. — ²⁾ *Magyar Nyelvkincsek* 18. 1.]

Burd, *aqua, fluvius, víz, folyó.* Említi Simon alországbirónak s illetőleg a fejérvári káptalannak Benedek neje birtokát illető 1264 évi okirata. ¹⁾ — *Fejér* megyében, a Sárvíz mellékvize.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 249, 250.]

Burissa ¹⁾ lásd *R u n i s s a*.

[¹⁾ Wenzel VII, 395.]

Burkuth ¹⁾ lásd bártfavideki *Bur-cuth*.

[¹⁾ Jerneynél: *Magy. Nyelkek.* 18. 1.]

Burnuk, *fluvius, folyó.* Említi IV. Lászlónak Herbord számára kiállított s neki Rajk földet adományozó 1273. évi okirata. ¹⁾ — *Zala* megyében, a Szévíznek vagy Bucsai pataknak mellékvize, a *Bárnoki* csermely. ²⁾

[¹⁾ *Győri történelmi és régészeti füzetek.* II, 304. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Piliske*, azonkívül v. ö. *piscina Plyske*.]

Bursa ¹⁾ lásd *B o r s a*.

[¹⁾ Fejér III. I, 423.]

Bursi ¹⁾ lásd *B u r z i*.

[¹⁾ Wenzel I, 36.]

Bursonouch, *rivulus, csermely.* Említi IV. Bélának Márton comes érdekében kiállított 1257. évi okirata. ¹⁾ — *Horvátországban*, az egykori Gerzenece, a mai *Belovár* megyében, az Illova jobb oldali vízkörnyékében, a goricsi hegyről lefutó *Brsljanica* víz. Az okiratban említett Bursonouch föld a mai *Brsljanica* a

križi alispánságban Kutinica és A.-Ga-resnica között.

[¹) Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 455.]

Bursua ¹) lásd B o r s o a.

[¹) *Haz. Okm.* VI, 121, 122.]

Bursuafev ¹) lásd B o r s o a.

[¹) *Árp. Uj Okm.* VIII, 258]

Burszó vize, lásd B e r e k z o w.

Burthok, *fluvius, folyó*. Említi Mária királynénak a verőcei polgárok szabadságaira és földjök határaitra vonatkozó 1248. évi privilegiuma. ¹) — *Verőce* megyében, a Verőce és Vaska közti területen, a Dráva jobboldali vízkörnyékében, a Vrana vagy pedig a Grachiscsai vizek valamely mellékfolyója. ²)

[¹) Wenzel: *Árp. Uj Okm.* II, 203. —

²) Az okirat topographiájára nézve l. *Donoch.*]

Buruch, *piscatura, halászás*. Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyzó 1261. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Ekel vagy Szakállos birtok területén.

[¹) *Árp. Uj Okm.* XI, 514.]

Burtza ¹) lásd B o r s a.

[¹) Fejér III. I, 372.]

Bury ¹) lásd B u r.

[¹) Fejér VI. I, 134.]

Burzaua, *aqua, víz*. Említi a vasvári káptalannak Chou nevű birtok adományozását illető 1299. évi bizonyító oklevele. ¹)

[¹) *Árp. Uj Okm.* XII, 646.]

Burzi, *Bursi, Bursy, viculus, csermely*. Említi sz. Istvánnak a bakonybéli apát-ság számára kiállított 1037 (1036?) évi adománylevele ¹), a bakonybéli apát-ság jószágainak 1086. évi összeíró jegy-

zéke ²) és egy 1241. évi okirat. ³) — A Dráva vízkörnyékében. Jerney szerint *kis folyó*, melyet *Borzi*-nak ejt.

[¹) Fuxhoffer-Czinár: *Monasteriologia* I, 159. Fejér: *Cod. Dipl.* I, 328. IV. I, 411. Katona: *Hist. Crit.* I. Péterffy: *Conc. Sacra.* I, 5. — ²) Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 36. — Jerney: *Magy. Nyelv-kincsek* 19. l.]

Burzua, *Bersova, Berzava, Bersovia, Borsova, Borsua, Barsua, Borzáva, Berzua, fluvius, folyó*. Említik mára peutingeri térkép ¹) és a ravennai Névtelen, ²) okiratainkból pedig a csanádi és orodi káptalannak IV. Bélához intézett 1247. évi jelentést tevő okirata, ³) IV. Bélának a Csanád nemzetségbelieknek birtokosztályozását helybenhagyó 1256. évi ⁴) és V. Istvánnak a mezősomlyói szerzesetek számára kiállított 1270. évi adománylevele. ⁵) — A Kapusin-hegy éjszaki nyugati oldalán, Krassó megyében eredő, *Krassó és Temes* megyék területét hasító s végül Botoson alól a Temesbe szakadó *Berzava*. ⁶) Hogy a peutingeri térképnek és Prisciannak, ⁷) meg a ravennai Névtelennek Bersoviája, ámbár helynevekké fordulnak elő, vonatkozással bír Berzava folyóra, a bel- és külföldi tudósok egyaránt állítják. ⁸) Ép oly kétségtelen, hogy a gyarmathely nevét a mellette elfolyó víztől kapta. ⁹) Salamon Priscus Rhetor Tigasát ezen Berzavára véli vonatkoztatathatni, ¹⁰) de kétségtelenül minden alap nélkül, minthogy föl nem tehetem, hogy a névhasználat folytonossága éppen a hunok idejében, Priskus korában lett volna megszokva. Maga a név egyébiránt nem szláv eredetű, mint Schafarik hiszi, ¹¹) de ös-

latin vagy római sem. A római vegyes lakosság ezt már itt találta s megtartotta ép úgy, mint számos egyéb dák nevet.¹²⁾ — Azon régi agyagedények, urnák, tálak, fazekak, melyek Bog-sánbányán a *Bründel* nevű mulatóhelyen találtattak¹³⁾ kétségtelenné teszik, hogy e folyóvíz kulturális jelentősége felhat az autochtonok korszakáig. Hogy a rómaiak idejében a folyó partvidékén keresett letelepedési helyek voltak, bizonyítják a *zsidorini*,¹⁴⁾ *dettai*,¹⁵⁾ *dentai*¹⁶⁾ és *bogsáni*¹⁷⁾ gazdag lelőhelyek. E helyeken római cserepek, mindenféle érmek, alapfalak kerültek napfényre. A mai Zsidovin helyén jelentős római gyarmat létezett.¹⁸⁾

[¹⁾ Lásd az idevonatkozó részletet Aschbach: *Ueber Traj. stein. Donaubrücke* és Ortway: *Tibiscum helyfekezése* című művében. — ²⁾ Ravennatis Anonymi *Cosmographia* IV, 14. Parthey és Pinder kiadásában 204. l. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 244. — ⁴⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 429, 430. — ⁵⁾ Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 583. — ⁶⁾ Az okiratok topographiájára nézve l. *Bord.* — ⁷⁾ *Auctor. Grammat. Lat.* Edit. Putsch lib. VI. p. 682 a trajáni *Commentar. de bello Daciae lib.* I. tett idézetében. — ⁸⁾ Hunfalvy: *Ethnographiæ v. Ung.* 55. 247. l. Gooss: *Studien z. Geogr. und Gesch. d. trajan. Daciens* pag. 31. Ormos: *Archæology. Közlemények* VIII, 145—153. II. Mommsen-Kiepert: *Dacia in Corp. Inscript. Latinar.* Vol. III. T. II. Mommsen különösen is a szövegbenid. h. p. 247. XXIX pont alatt. Spruner-Menke: *Atlas Antiquus.* Tábla Pannonia. Illyricum. (kérdőjellel.) Ukert: *Geogr. d. Griech. u. Römer* III. II, 615. — ⁹⁾ Schafarik: *Slavische Alterthümer* I, 506. — ¹⁰⁾ *Századok* XIV, 21. — ¹¹⁾ *Slavische Alterthümer* I, 249. —

¹²⁾ V. ö. Hunfalvynál: *A rumun történet-írd.* III. közl. a *Századok*-ban XII, 659. — ¹³⁾ *Délmagy. tört. és rég. Értesítő* IV, 87. 100. — ¹⁴⁾ Ugyanott V, 54. — ¹⁵⁾ U. o. I, 194. — ¹⁶⁾ Mommsen-Kiepert dácziái térképén in *Corp. Inscript. Latinar.* Vol. III, tab. II. — ¹⁷⁾ *Délmagy. tört. és rég. Ért.* I, 193. — ¹⁸⁾ Értekezett róla Ormos az *Arch. Közlemények*-ben VIII, 145—153, térrajzzal is ellátva dolgozatát. Azonkívül lásd Böhmöt is *Délmagyarorsz. kül. tört.* I, 32 és 368. II. 13) jegyz. Mint római telep fel van tüntetve Gooss térképén is: *Dacia Trajana*.]

Burzy ¹⁾ lásd Burzi.

[¹⁾ Fejér I, 328.]

Busna ¹⁾ lásd Runissa.

[¹⁾ Wenzel VII, 396.]

Bustricius. Említi a IX. századi ravennai Névtelen. ¹⁾ — Mint pannoniai folyót említi az említett író, s Schafarik Bistrizanak olvasva, szláv eredetűnek mondja. ²⁾ Szerinte a szláv széles y-t a latinok rendszerint u-val fejezték ki. Téved azonban Schafarik annyiban, a mennyiben a pannoniai folyóvíz fölemelését Guidonak tulajdonítja. Ennél az elő nem fordul, de igenis a ravennai Névtelennél.

[¹⁾ *Cosmographia* IV, 19. Parthey és Pinder kiadásában 218. l. — ²⁾ *Slavische Alterthümer* I, 248. 249. 506.]

Buur, piscina, halas. Említi a győri káptalannak bizonyos egyezsége vonatkozó 1299. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Ezen halastó az okirat szerint Sopron megyében, Ilmeuch határában feküdt. Ily nevű helye ma nincs Sopronnak, de ettől éjszakra, ugyancsak a Fertő partján Moson megyében, a nezsideri járásban találjuk A- és F.-Illmiez nevű helyeket,

s minthogy az okirat maga is támogat nézetemben, kétségtelennek hiszem, hogy ezen manap már *moson*-megyei Illmiez valamelyikéről van szó, következőleg a kérdésben levő halastó is itt létezett. Bizonyos, hogy a Fertő vize által tápláltatott.

[¹) *Árp. Uj Okm.* V, 222. Jerneynél: *Magy. Nyelvkincs* 163. 1.]

Buzenth, *fons, forrás*. Említi IV. Bélának a zólyomi vendégek számára újból megerősített 1254. évi kiváltságlevelé. ¹) — *Zólyom* megyében, Zólyom vidékén, mely manap is híres főleg savanyúvizes forrásairól. Az okiratban terra Bucha = *Búcs* vagy *Bucs*, Zólyomtól nyugatra, a terra Koachon = *Kordcsora*, Zolon = *Ó-Zólyom*, mind a zólyomi járásban. A villa Halasi az okirat szerint *prope Zolon* létezett, mint helység azonban ma nem létezik, de a név maga Zólyom városában fenmaradt. — Jerney Buzenth-et *Buzant*-nak ejti s a buzog, bugyog szóktól származtatja. ²)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 214. Katona: *Hist. Crit.* VI, 213 Cornides II, 201. — ²) *Magy. Nyelvkincs*. 21. 1.]

Buziasfuka ¹) lásd *B o z y a s f o k a*.

[¹) *Haz. Okmánytár* VII, 3.]

Buzma, *halas*. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1260. évi bizonyító oklevelé. ¹) — *Komárom* megyében, a Vág-Duna mentén, hol a csalóközi pusztá-bálványszakállosi föld birtokához tartozott. ²)

[¹) *Hazai Okmánytár* VI, 102. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Fecsz*.]

Buzoukfev, *Bozoukfev*, *Bozoutfev*. Említi István ifj. királynak Istvánszá-

mára kiállított 1265. évi adománylevelé. ¹) — *Heres* megyében, a gyöngyöspásztói járás területén, Hasznos vidékén, a Zagyvának baloldali mellékveze. ²)

[¹) *Árp. Uj Okm.* XI, 547. Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 293. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Toldpotoka*.]

Buznatvrinnye, *Buznatvrinnye*. Említi IV. Bélának Chieher földet tárgyazó 1265. évi okirata. ¹) — *Ung* megyében, a kaposi járásban, az Ung-Latorcza közti téren. Jerney *Borsca-tő-réve*-nek ejti s szerinte folyó a Latorczánál. ²)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 268. — ²) *Magy. Nyelvkincs* 19. 1.]

Buznatvrinnye ¹) lásd *B u z n a t v r i n n y e*.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III. 268.]

Büdöstő lásd *P y k e n t e* stagnum.

Bwrzua ¹) lásd *B u r z u a*.

[¹) Wenzel VII, 244.]

Bycha, *fluvius, folyó*. Említi az erdélyi káptalannak Dycha föld eladását tárgyazó 1269. évi okirata. ¹) — *Szolnok-Doboka* megyében, a Nagy-Szamosnak mellékveze, Magyar-Décsé határában. Az okirathban említett terra Dychát egynek veszem *Magyar-Décsé*-vel másképp *Dicsá*-val s a Bycha fluvius Dycha fluvius helyett áll, s így a Bycha nem más, mint a *Décséi* vagyis *Árpástói* víz, noha az okirat határleírása kevesbbé látszik e feltevést támogatni.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 539.]

Bykadywr potok, *Bikagyőr patak*. Említi IV. Bélának Vatasomlyája helységre vonatkozó 1257. évi adománylevelé. ¹) *Szilágy* megyében, Szilágy-Somlyó vidékén, a Kraszának ma e néven nem ismert mellékveze. ²)

[¹] *Codex Patrius* VI, 91. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *aqua Crazna*.]

Bykfev, *locus lutosus*, Bükkfő mocsárhely. Említi István ifj. királynak Fyzer várat és tartozékait tárgyzó 1270. évi adománylevele. ¹) — *Abauj* megyében a füzéri járásban Szkáros vidékén, a Tarca és a Hernád összetalálkozása folytán s egyéb csermelyek hozzájárulása által keletkezett mocsáros talaj. ²)

[¹] Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 258 — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Bykpotok*.]

Bykig, *fons, forrás*. Említi IV. Bélának Loesman vármegyének adományát tárgyzó 1263. évi privilegiuma. ¹) — *Sopron*, egykor Loesman megye területén, mely a pulyai járásban fekvő Loesmandtól kapta volt nevét. Az okiratban említett Choa = *Csáva*, Kartó = *Karló*, Lanser = *Lanzsér*, Kedhel = *Kéthely*, *Ecclesia Sancti Martini* = *Szent-Márton* mind a pulyai járásban, Csepreg = *Csepreg* a sághi, villa Weplin = *Veperd* a sopronyi járásban, a villa Patri alatt *villa Petri* nevét gyanitom s ez esetben megfelelne *Alsó-Péterfának* a soproni járásban, a Dregza alatt *Derecskét* sejtem a pulyai, a terra Anoch alatt *Ramóczot* ugyancsak a pulyai járásban.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VIII, 52.]

Bykpotok, *rivus, patak*. Említi Isván ifj. királynak Fyzer várat és tartozékait tárgyzó 1270. évi adománylevele. ¹) — *Abauj* megyében, a Bósvának ma e néven nem szereplő baloldali mellékvíze, Radvány vidékén a göncei járásban. Az okiratban említett Bysta = *Biste*, Bodan = *Radvány* falu és pusztá, Capulna

= a Nyirihez tartozó *Kápolna* pusztá, Gunch = *Göncz*, Nyri = *Nyiri*, Wyl = *Vily* helység és a hozzátartozó *Vilgi* pusztá, mind a göncei járásban; Cumlovs, Kumlovs = *Komlós*, castrum Fyzer, Fyuzer = *Füzér*, Kolse = *Kalsa*, Skarus = *Szkáros*, Wywar = *Abaujvár*, Zalanch = *K. és N.-Szaláncz* mind a füzéri járásban; a terra Cosma, Kosma = *Kozma* Zemplén megye gálszécsi járásában. — Hogy maga a víznév *Bükkpatak*-nak ejtendő, nyilvánvaló, oly név, mely helyenként ma is előfordul, például Békés megyében, hol a Bikk ere nevezetű erre figyelmeztet Szabó Károly, ki azt a közelében levő Bükkösökkel hozza összeköttetésbe. ²)

[¹] *Árp. Uj Okm.* VIII, 258. — ²) *A magy. helynevekről* Toldy *Uj Magy. Muzéumában* I. f. I. k. 374. l.]

Bylle terrae aquae, *billegi vizek*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele. ¹) — *Komárom* megyében, a tatái járásban, a Táthoz tartozó *Billeg* pusztá határában. E vizek a komáromi vár tulajdonához tartoztak.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III. 455. Knauz: *Mon. Eccles. Strig.* I, 559.]

Bynna, *aqua, víz*. Említi a zágrábi káptalannak Wogsa fiai számára kiállított 1236. évi bizonyító oklevele. ¹)

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 20.]

Byrew. Előkerül egy 1287. évi okiratban. ¹) — *Baranya* megyében, az Okur-víznél. Jerney *Bő-rév*-nek ejti.

[¹] Jerneynél: *Magy. Nyelvkincsek* 20. l.]

Byst, *fluvius* ¹) lásd turóczi megyei *Byztra*.

[¹] *Századok* IX, 164.]

Bystrapotoka ¹⁾ lásd Bistra.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 436. 437.]

Bystrepathoka ¹⁾ lásd Bistra.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 441.]

Bystric ¹⁾ lásd aqua Bistric.

[¹⁾ *Cod. Dipl.* VII. V, 86.]

Bystric ¹⁾ lásd rivulus, fluvius Biztrich.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 137.]

Bystricza ¹⁾ lásd turóczmegyei Bystra.

[¹⁾ *Századok* IX, 164.]

Bysturus, aqua, viz. Említi II. Endrének Sebes főpohárnok számára kiállított 1216. évi adománylevele. ¹⁾ — *Nyitra* megyében, a Dudvágnak ma e néven nem ismert mellékveze Nagy-Kosztolány vidékén. Az okiratban említett Costulan = *Nagy-Kosztolány*, a villa Radichov pedig = *Radosóc*, mind kettő a pöstyéni járásban.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 136.]

Byty, Bitty, aqua, viz. Említi Erzsébet királynénak Lothard számára kiállított 1270. évi adománylevele. ¹⁾ — *Iosony* és *Győr* megyék határterületén a Csalóközben. E víz felerészben a ballonyi harangozóké, felerészben pedig Lotárdé volt. ²⁾

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* I, 50. Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 194. (hibás kelettel.) —

²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Aruksartuu*.]

Byzterch, fons, forrás. Említi IV. Bélának a szamobori vendégek számára kiállított 1242. évi privilegiuma. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén, Szamobor éjszaki vidékén, hol ma is Bistrac nevű helységet találunk. Minthogy azonban a határleírás nyomán a fons Byzterch

éjszakkeletre, a Gradna és Boborica közti területen létezett, bizonyos, hogy itt tulajdonkép folyóvízről van szó, mely vagy közvetlenül ömlött jobbfelől a Szávába, vagy talán a Szamobori vízzel egyesült. E véleményre különben maga az okirat is feljogosít, miután szerinte a határ descendit ad fontem Byzterch, et per Byzterch vadit et sub Boboycha exit. Az okiratban említett Boboycha = *Boborica*, Gradna = *Gradna*, Rochoyca és Rocoycha = *Rakovica mala* és *velika*, Zumbur, Zumobur = *Szamobor*.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 324. Kukuljevic: *Jur. Reg. Croat. Dal. et Slav.* I, 62.]

Byztra, Bisztricha, Bisztrütze, Biztricza, Byst, Bystricza, fluvius, folyó. Említi IV. Bélának a turóczi jobbágyokat érdeklő 1255. évi ¹⁾, továbbá IV. Bélának Muthna erdőt tárgyazó 1263. évi ²⁾ és IV. Lászlónak Péter comes számára kiállított 1281. évi adománylevele. ³⁾ — Hogy itt nem a Zólyomban, a Sztüreczi hágón eredő s Beszterezebányánál a Garamba szakadó Bisztriczáról van szó, ⁴⁾ mindhárom okirat kétségtelenné teszi. Az 1255-ik évi okirat határozottan mondja, hogy a Bisztritze fluvius cadit in fluvium Thuruch. Az 1263-ik évi okirat szerint a mutnai birtok határa a Turócnál veszi eredetét s keletre halad a Zólyomba vezető útig, innen a Byztra folyóba esik, felhaladva ennek eredetéig s innen aztán a Turóc eredetéig jut. A Byztra és a Turch (Turóc) folyók forrásai ennél fogva közel esnek egymáshoz, e Byztrának ezért *Turóc* megyében kellett léteznie. Mit ekkép az egyik okirat

combinative bizonyossá tesz, azt a másik oklevél, az 1281. évi, világosan hirdeti is. Az ez okiratban említett villa Taj nem más, mint a Turócz megyében, a mosóc-znióváraljai járásban fekvő Háj falu. A villa Nodser a turócz-megyei mai Nedozer ⁵⁾, az Ecclesia Beati Michaelis = *Szent-Mihály*, mind a mosóc-znióváraljai járásban. A háji birtoknak határa a Biztricza forrásától kiindulva Nedozer határáig, aztán a sz-mihályi útig terjed s azért a kérdésben levő víz alatt nem érthetni mást, mint a Flochova-hegy nyugati oldalán F-Stubnya felett eredő Tepliczának egyik mellékvizét, a *Nagyvizet*, mely Cseremosnyától délre a Tepliczába szakad, hogy aztán ezzel együtt a Turóczba jusson. E Nagyvíznek több baloldali mellékvizei a Turócz forrásai közeleig nyulnak le. Magát a Tepliczát azért nem vélem itt érthetőnek, mivel az 1281-ik évi okirat a Biztriczát s a Taplichát külön vizekül említi, ⁶⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 296. Engel: *Mon. Ungr.* p. 107. — ²⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* VIII, 57. *Századok* IX, 164. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 76. 77. — ⁴⁾ Erre vonatkozhatik IV. Lászlónak egy 1287. évi okirata (*Árp. Új Okm.* XII, 469), ha ugyan az abban említett Bistricia nem Besztercebánya városára vonatkozik. Egyébiránt Ipolyi helyesen jegyezte meg, hogy a Bistricia villa, azaz Bistricia város latinos formában (= Besztercebánya) majd a sláv Bystricza, majd a német Veistritz folyónév jelentésétől származtatott. (*Besztercebánya városa műveltségtörténeti vázlat* című nagyszabású műben *Századok* VIII, 550.) — ⁵⁾ Ennek magyar értelmezését = *Nádásér* lásd Knauz cikké-

ben az *Egyet. Magy. Encyclop.* Bajmocz alatt. Azonkívül *Századok* IX, 163. — ⁶⁾ V. ö. Calida aqua *Taplichá*.]

Byztra, *lacus, tó*. Említi II. Endrének Marczell gróf számára kiállított 1228. évi okirata. ¹⁾ — *Verőcze* megyében, a Dráva-Száva-közben.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 139.]

Byztriche ¹⁾ lásd szepesmegyei *Byztriche potoka*.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VI, 158.]

Byztrichepotoka, *Bistrichpotoka*, *Bistriczepotoka*, *Bistrica*, *Bistricze*, *Byztriche*, *Byzturche*, *rius*, *fluvius*, *patak*, *folyó*. Említi IV. Bélának a turóci monostor 1251. évi alapítólevele ¹⁾ és IV. Bélának Késmárk városa számára adott 1269. évi privilegiuma. ²⁾ — *Szepes* megyében, a Poprád mellékvize, Késmárk és Lajbicz vidékén. Ma e néven ismeretlen.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 23. l. — ²⁾ *Codex Patrius* VI, 158. Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 516.]

Byzturcha ¹⁾ l. szepesmegyei *Byztrichepotoka*.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VI, 158.]

Bzenicze, *aqua, víz*. Említi II. Endrének a varasdiak számára kiállított 1209. évi kegylevele. ¹⁾ Horvátországban, *Varasd* megyében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 88. Katona: *Hist. Crit.* V. 103. Kereseli: *Not. prael.* p. 188.]

Bziuthow. Említi a jászói prépostnak Liszka-Olaszi határjárását tárgyzó 1299. évi okirata. ¹⁾ — Ha az okiratban másolási hiba nincs, akkor valamely tó neve rejlik a Bziuthow alatt, mely a XIII. században a Bodrog környékén, Liszka-Olaszi s Viss vidékén, *Szabolcs*

és Zemplén határterületén létezett. Hogy egyébiránt nevezetes másolási hibákkal telt ezen okiratközlemény, kitetszik annak IV. Bélának egy 1248. évi rokontartalmu iratival való egybevetéséből. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI, II, 220. — ²⁾ Fejér IV. II, 20—22.]

C. fluvius, folyó. Említi II. Endrének a tihanyi apátság jószágait megerősítő 1211. évi okirata. ¹⁾ — E folyó nem más, mint az ugyanezen okiratban fennebb említett Genergen, *Guergen*, a mint Fejér kiadásában ennek is iratik. ²⁾ Lásd azért *Genergen* alatt.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* I, 18. —

²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII, V, 192.]

Čabdiní escrmely, lásd Chebden.

Cacasto, Catasto. Említi Henrik nádornak bizonyos baráthi földtér felett történt egyezségről tanuskodó 1261. évi okirata. ¹⁾ — Győr megyében, a pusztai járás területén, N.- és K.-Barát vidékén. Az okiratban említett villa *Cruciferorum* ²⁾ Győr és Kis-Barát között létezett, a villa Barath megfelel a mai *Nagy-Barát*-nak. ³⁾ Jerney tévesen Gömör megyében keresi, s *Kadástó*-nak ejti. Azt hiszem *Kákástó* az értelme.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 40. I. Fejér: *Cod. Dipl.* II, 382. (hibás kelettel.) Jerneynél (szintén hibás kelettel): *Magy. Nyelvk.* 61. I. — ²⁾ Fejér tévesen *villa Triumphorum*-ot közöl. — ³⁾ V. ö. Czech János jegyzetét s Sztachovics térképét Győr megye és város leírásában 474. 475. II. és függelék.]

Cadenche, rírus, patak. Említi IV. Bélának Dénes herczeg egyik okiratát megerősítő 1242. évi oklevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Belorár* megye križi alispánságában, a Császsma-Lónya közben.

Nem valószínűtlen, hogy azonos a *Katren*, illetőleg *Rawenni* néven emlegetett folyóvízzel. ²⁾

[¹⁾ Fejér IV. I, 256. — ²⁾ Lásd *Rawenni* alatt.]

Calapis ¹⁾ lásd *Culpa*

[¹⁾ Timonnál: *Imago Antiq. Hung. c.* I. p. 11.]

Calida aqua, hérvíz. Említi IV. Bélának a füzegtői vendégek számára kiállított 1269. évi adománylevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Füzegtő és Tata közti vidéken. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII, I, 357. —

²⁾ Az okirat topographiájára nézve I. *Homord.*]

Calida aqua, hérvíz. Említi II. Endrének Vratizlaus és testvérei számára kiállított 1209. évi adománylevele. — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén, úgy látszik *Stubicza* vidékén.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab.* I. 18. Wenzel: *Árp. Új Okm.* XI, 92.]

Calida aqua ¹⁾ lásd *turócsmegyei Taplicha*.

[¹⁾ Fejér V. III, 77.]

Calidae aquae, hérvizek. Említi a *Census Romanae sedis in Hungaria* 1192-ből. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében. In episcopatus *Zagrabien*si, ecclesia s. *Marie de calidis aquis*.

[¹⁾ Endlichernél: *Rer. hung. Mon. Arpad.* p. 247. Fejérnél: *Cod. Dipl.* II, 282, Muratorinál: *Antiq. medii aevi.* V, 874.]

Calidae aquae, Calida aqua, hérvizek. Említik több rendbeli okiratok, u. m. III. Orbán pápának egy 1186. évi bulája ¹⁾, II. Endrének egy 1212. ²⁾, IX. Gergely pápának egy 1235. ³⁾, IV. Bé-

lának egy 1246.⁴⁾ és 1249.⁵⁾, István ifj. királynak egy 1265.⁶⁾, V. Ince pápának egy 1276.⁷⁾, a hévvízi kereszteteknek egy 1281.⁸⁾, a budai káptalannak egy 1286.⁹⁾, IV. Lászlónak egy 1289.¹⁰⁾, a budai káptalannak egy 1291. évi¹¹⁾, Pál országbirónak egy 1292.¹²⁾, a hévvízi kereszteteknek egy 1294.¹²⁾, és 1295.¹⁴⁾, az esztergomi káptalannak egy 1295.¹⁵⁾, III. Endrének egy 1297. évi okirata¹⁶⁾ és Béla király névtelen jegyzője.¹⁷⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún* megyében, Budán, a *császárfürdői* hévvizek. Béla király névtelen jegyzője e hévforrásokat egyik helyt *aquae calidae superiores*-nek, azaz *Felhévvizek*-nek írja,¹⁸⁾ megkülönböztetésül az »Alhévvizek«-től, melyek a Gellérthegy alján fakadnak. Hogy már a rómaiak lettek volna azok, kik az *aquae calidae superiores és inferiores* elnevezéseket használták, mikép azt Fényes állítja,¹⁹⁾ be nem bizonyítható, mert csakis a Névtelen tudjuk annak, ki először él e kifejezésekkel. Ugyanő az, ki arról tudósít, hogy Attila a Felhévvizek felett alkotta magának a Duna mellett királyi lakot.

[1] Fejér VII. V, 126. — 2) Fejér III. I, 119. 122. Katona V, 154. — 3) Theiner I, 139. Wenzel II, 28. Knauz: *Mon.* I, 312. — 4) Fejér IV. I, 409. Wenzel: *Budai Regesták a Magy. Tört. Társaság I, 117.* — 5) Fejér IV. II, 45. — 6) *Haz. Oklevéltár* 48. l. — 7) Wenzel IX, 152. — 8) *Győri tört. és rég. füz.* III, 301. — Fejér V. III, 327. — 10) Fejér V. III, 456. Wenzel: *Budai Regesták* i. h. I, 118. — 11) *Hazai Oklevéltár* 131. l. — 12) Knauz: *Cod. Strig.* II, 187. — 13) *Zichy-Codex* I, 84.

14) Fejér VII. II, 250. *Magy. Tört. Társ.* I. 118. — 15) Fejér. VII. IV, 235. — 16) Fejér VI. II, 80. — 17) *Hist. Hung. de sept. ducib.* cc. I. XLVI. — 18) V. ö. Szabó K. jegyzeteivel a Névtelen magyar fordításában 4. l. 3. jegyz. és 66. l. 1. jegyz. Azonkívül l. Molnár János: *A hévvizek Buda környékén.* (Math. és term. Közl. VII. 166.) Hampel: *Aquincum tört. vázsl.* id. h. 197. l. Palugyay: *Buda-Pest leírása* 6. l. Matli századosnak Pest városa határát feltüntető 1752. évi térképét Rómernél: *A régi Pest*, ad pag. 46. — 19) *Magyarország geographiája* II, 329. És ugyanő: *Magyarország geographiái szótára* I, 172.]

Calidae aquae superiores¹⁾ lásd *Calidae aquae*, (császárfürdői hévvizek).

[1] Béla kir. Névtelen jegyzője cap. XLVI.]

Calide aque, hévvizek. Említik Lodomér esztergomi érseknek egyik 1292. évi okirata¹⁾ és Antal csanádi püspöknek a kelenföldi tizedet illető 1300. évi bizonyító oklevele.²⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún* megyében, Budán, a *rudas-fürdői* hévvizek.³⁾ Ezek a Gellérthegy alji hévvizekkel egyáltalán *alhévvizek*-nek is nevezettek a Névtelen jegyző idejében, mi nem csak abból tűnik ki, hogy ő a császárfürdői vizeket *Felhévvizek*nek nevezi, hanem azon körülményből is, hogy a ráczvárosi főutczán még 1852-ben is olvasható volt az *Alhév-utca* felirat.⁴⁾

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 225. Katona: *Hist. Crit.* VI, 1097. Péterffy: *Conc. Sacr.* I, 127. — *Hazai Okmányt.* I, 95. — 3) V. ö. Rupp: *Budapest és környékének helyrajzi története* 216. l. Czoernig: *Ethnographie* II, 281. Podhráczky: *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és*

hitelessége 331. l. — ⁴⁾ Palugyay: *Buda-Pest legújabb leírása* 217. l. ¹⁾ jegyz.]

Calide aque in Meger, megyeri hév-
vizek. Említi IV. Bélának a pilisi apát-
ság birtokait megerősítő 1254. évi ok-
irata. ¹⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kiskún* megyé-
ben, a pilisi felső járásban, *Békas-Me-*
gyer területén. Tria quoque molendina
— mondja az okirat — ad aquas cali-
das sita in Meger iuxta Budam. Kétség-
telenül az Üröm melletti *Békas-Megyer-*
ről van szó, mely Paur szerint magyar
névét a tavaszi estéken a bozótban sí-
poló hangját most is hallató tekenyős
békától kölcsönözhetette ²⁾, míg Podh-
ráczky azt Bikacs-Megyernek ejti s a
kihalt Bikacs-nemzetséggel hozza össze-
kötetésbe. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 217.
Horváth János: *Egyházi értekezések*
1823. I, 168. Wenzel: *Budai regesták*
a *Magy. Tört. Társ.* I, 117. — ²⁾
Paur: *Egy lap archaeologiai tárczámból*,
közöttéve az *Uj Magy. Muz.* 1851. II,
489. — ³⁾ Béla kir. névt. jegyz. ideje-
kora és hitelessége 331. 332 l.]

Calide aque lacus, Toplichá, Toply-
cha, Taplucha, Taplycha, clausura aque,
fons calidus, vízrekeszték, hévizes tó, hév-
forrás. Említi Imre királynak az eszter-
gomi káptalan számára kiállított 1201.
évi adománylevele ¹⁾, Imre király az
esztergomi káptalan számára kiállított
1202. évi adománylevele ²⁾, IV. Bélá-
nak az esztergomi érsek számára kiál-
lított 1239. évi engedélylevele ³⁾, az
esztergomi keresztesek conventjének
egyik 1289. évi oklevéltöröredéke ⁴⁾, III.
Endrének az eszterg. egyház jobbágjai
számára kiállított 1290. évi kiváltság-

levele ⁵⁾, az esztergomi káptalannak
1294. ⁶⁾ és Lodomér érseknek az esz-
tergomi káptalan számára kiállított
1295. ⁷⁾ és 1296. évi okirata. ⁸⁾ —
Esztergom megyében, Esztergom városa
területén. IV. Bélának 1239. évi ok-
irata közelebbi felvilágosítást is ad e
vízről. Szerinte a város élvezheti külö-
nös szabadságait incipiendo a quodam
fonte calido scaturienti, qui est sub castro
et fluit ad rippam fluminis Kysduna vo-
cati. Tehát az esztergomi várhegy alján
bugyogott s a Kis-Dunába folyt, kifo-
lyása előtt tócsát alkotva. Hogy malmo-
kat is hajtott, kitetszik az 1294. évi
okiratból. ¹⁰⁾

[¹⁾ Schmitth: *Eppi Agr.* I, 107. Ka-
tona: *Hist. Crit.* IV, 607. Fejér: *Cod.*
Dipl. II, 384. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.*
I, 162. — ²⁾ Schmitth I, 109. Katona
IV, 630. Wenzel VI, 224. Knauz:
Mon. Eccl. Strig. I, 163. — ³⁾ Fejér
IV. I, 154. Teleki: *Hunyadiak kora* XI,
108. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 329.
— ⁴⁾ Fejér V. III, 484. — ⁵⁾ Knauz:
Codex Strig. II, 170. Fejér VI. I, 56.
— ⁶⁾ Knauz: *Cod. Strig.* II, 197. —
⁷⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 193. Knauz: *Magy.*
Sion III, 934. 935. *Codex Strigon.* II,
213. — ⁸⁾ Knauz: *Cod. Strig.* II, 217.
— ⁹⁾ Esztergom vidékének régi topo-
graphiai viszonyaira nézve lásd Csáka
nyomozásait: *Adalékok Esztergom XIII.*
századi helyiratához a Magy. Sion V,
332. s köv. lapjain. Hogy azonban e
nyomozások ki nem merítők, ezen hév-
vizek is bizonyítják, melyekről a külön-
ben autopsia útján irt czikk mitsem
szól. — ¹⁰⁾ Totalem terram nostram,
sitam inter minorem Danubium et inter
clausuram molendinorum nostrorum de
Taplycha de Strigonio.]

Caliga, Kalgria, aqua, fluvius, víz, fo-

lyó. Említi Béla király névtelen jegyzője¹⁾ és Erzsébet királynénak Thoi nevű földet István főtárnokmesternek adományozó 1284. évi okirata.²⁾ — A Nógrád megyében, a Szanda hegy nyugati oldalán, Szécsénke és Becske vidékein eredő, Nógrád és Pest-Pilis-Solt-Kiskún megyék területét hasító s Boldog alatt Fénsszarú átellenében a Zagyvára jobbfelől szakadó *Galga*.³⁾ Culturalis jelentősége kiválóan mutatható ki máris. Környéke el van borítva prae-historikus emlékmaradványokkal. Ilyenek a *vác-szent-lászlói* és a *valkói* szt. Pál-hegyi tumulusok⁴⁾, a *bagi* 21 tumulus⁵⁾, az *ujfalusi* tumulus⁶⁾, az *acsai*⁷⁾, *aszódi*⁸⁾ őstemetők, az Aszód és P.-Varsány közt levő *pusztakiskartali* ősi sírok⁹⁾, azonkívül a *püspök-hatvani*, a *pusztacsai*, a *tótygyörki*, *némeli*, *pusztaszatmiklósi*, *pusztamácsi*, *pusztaikladai*, *pusztadományi*, *hévizi*, *turai* és *boldoghi* leletek.¹⁰⁾ Partjain tanyáztak a Névtelen szerint azok a honfoglaló magyarok is, kiket Árpád Gömör és Nógrád meghódítására Szoard, Kadcsa és Huba vezérlete alatt kiküldött. — Podhráczky nevét a szanszkrit *Gala* = víz szóból gondolja eredetezhetni.¹¹⁾

[¹⁾ *Hist. Hung. de sept. ducibus* cap. XXXIII. — ²⁾ *Árp. Új Okm.* IV, 264. — ³⁾ V. ö. Szabó K. a Névtelen magyar fordításához csatolt jegyzetével 45. l. ²⁾ jegyz. Podhráczky: *Béla kir. névt. jegyz. idejékora és hitelessége* 268. l. — ⁴⁾ Römer: *Résultats généraux du mouvement archéologique en Hongrie* pag. 150—151 térrajzzal. Ugyanott *Magyarorsz. őstört. térképe*. — ⁵⁾ Römer i. m. p. 157. — ⁶⁾ U. o. i. l. — ⁷⁾ U. o. p. 186. — ⁸⁾ Érdy az *Akad. Értesítő*

1854. évf. Römer: *Résultats généraux* pp. 167—169. 186. — ⁹⁾ *Arch. Közlem.* VI, 45. *Arch. Ért.* XIII, 51—52. — ¹⁰⁾ *Résultats généraux* 150—151. — ¹¹⁾ *Béla kir. névt. jegyz. idejékora és hitelessége* 278. l.]

Calnich ¹⁾ lásd *Kalnich*.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VI, 323.]

Camalaca casalis piscariae. Említi III. Honorius pápának a liberiai sz. miklósi kolostor számára kiállított birtokmegegerősítő 1218. évi bullája.¹⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* I, 153. Theiner: *Mon. Hist.* I, 10.]

Camaran, *Comaron*, *piscina usonum in Camaron*. Említi III. Inceze pápának a garammelléki sz. benedeki apátságot védelmébe fogadó 1209. évi bullája.¹⁾ — Komárom megyében, Komárom városának dunai halastava. Fejér Inceze pápa bulláját szinte közölve, igen sok alaptalan magyarázatra nyújthatna alkalmat téves szövegközlésével. Ide vonatkozólag csak egyet említek fel. Fejér közleménye szerint ugyanis létezett a XIII. század elején *Chokolon* is egy halastó, *piscina usonum in Chokol*, de ha a pápa okiratát Knauz közlésében olvassuk, látjuk, hogy nemesak a név maga, de az okirat szövegének értelme is teljesen ki van forgatva eredetiségéből. Knauz közlésében ugyanis azt olvassuk: in Camaran Piscinam usonum; in Chokot nautas, s így Fejér a két külön dolgot egybeveti, összezavarja. A Chokoti *hajósok* (nem halászok) említése ugyan *valószínűre* teszi, hogy e helyt is létezhetek halastavak, de diplomatische azért ezt állítani még sem lehet.

[¹⁾ Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 190.

Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 103. Fejér: *Cod. Dipl.* III, I, 95.]

Camarin, *Comarin*, *Kamarin portus*, *réc*. Említi I. István királynak a bakhonybéli apátság számára kiállított 1036. vagy 1037. évi adománylevele.¹⁾ — *Komárom* megyében, a *Duna* réve Komáromnál.²⁾ Hogy a *Kamar* szónak egyik jelentése a mongolban = *folk*, arra az akadémiai nagy szótár írói figyelmeztetnek.³⁾ Ipolyi szláv jelentésünek hiszi: Komora, Komra, Kammer szóra gondolva⁴⁾, de ezt Podhraczký erősen kifogásolja, kérdezve, hogy vajjon a görög *καμάρα* s a latin camera is tót szó-e? Nézete szerint Komárom a Duna vizéről neveztetett el, s megjegyzi, hogy Kam votjakúl folyóvizet jelent.⁵⁾

[¹⁾ Fuxhoffer-Czinár: *Monasteriologia* I, 159. Fejér: *Cod. Dipl.* I, 328 és IV, I, 411. Péterffy: *Conc. Sacr.* I, 5. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VI, 37. — ²⁾ V. ö. Ruppál: *Magyarorsz. helyrajzi tört.* I, I, 274. I. és Jerneyvel: *Magy. Nyelvtan-cskek* 75. l. — ³⁾ Czuczor-Fogarasi: *A magyar nyelv szótára* VI, 732. — ⁴⁾ *Uj Magy. Múzeum* 1858. IX. f. 483. — ⁵⁾ *Béla kir. néct. jegyz. idejékora és hítléssége* 205—206. ll.]

Camenica, *Camesnica*, *Camesnice*, *Casmenica*, *aqua*, *víz*. Említi II. Endrénck Ciriaceus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele.¹⁾

[¹⁾ Tkalcic I, 39. Theiner I, 74. Fejér III, I, 215. Kereselich p. 45. Farlat V, 359. Katona V, 252. Pray: *Specimen* II, 310.]

Camenni, *Camennj*, *ricus*, *patak*. Említi Imre királynak a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi okirata¹⁾ és IX. Gergely pápának a zágrábi püs-

pök számára a magyar királyoknak több privilegiumát megerősítő 1227. évi bullája.²⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén. A Száva vízkörnyékéhez tartozó patak.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I 12. — ²⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I 233. Theiner: *Mon. Hist.* I, 80.]

Camesca, *viculus*, *csermely*. Említi II. Endrének Ciriaceus prépost számára kiállított 1217-ik évi adománylevele.¹⁾

[¹⁾ Tkalcic I, 39. Theiner I, 74. Fejér III, I, 216. Katona V, 252. Farlat V, 359. Kereselich: *Hist. Epp. Zagr.* p. 45. Pray: *Hierarch.* II, 310.]

Camesnica¹⁾ lásd *Ca men i ca*.

[¹⁾ Tkalcic I, 39. Fejér III, I, 215.]

Camiczniza. Említi Béla szlavoniai hercegnek a zágrábi káptalan számára kiállított 1225. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Horvátországban, *Kőrös* megye területén, Varasd megye szomszédságában. Topliczától délre, a Bednyának jobboldali mellékvizé.

[¹⁾ Tkalcic I, 53. Wenzel XI, 181.]

Camnciza¹⁾ lásd *Ca ni zi ca*.

[¹⁾ Tkalcic I, 13.]

Camona, *fluvius*, *folyó*. Említi István szlavoniai bánnak némely riucei nemesek kiváltságait tárgyzó 1255. évi bevalló okirata.¹⁾ — Horvátországban, az egykori Riuce megyében, a mai *Kőrös* és *Belorár* határterületén, a Császma baloldali vízkörnyékében. Ily néven ma ismeretlen.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV, II, 348. Pestynél: *Az eltűnt régi várm.* II, 297. — ²⁾ Az okiratot illetőleg lásd *Bosnouth.*]

Campus aquosus, *eizes rét*. Említi IV. Bélának a topuskói apátság határjárása iránt kiadott 1242. évi rendelete. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a Száva-Lónya-közben, a Lónya-torok közelében, mely vidék ma is süppedékes, mocsaras és vízjárt terület. Az okirat szerint est campus Logna.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 79. *Árp. Uj Okm.* XI, 327.]

Canaer, *aqua, fluvius, viz, folyó*. Említi a pozsonyi káptalannak III. Endréhez benyújtott 1298. évi jelentő oklevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, Nagy-Abony határában, az alsó-csalóközi járásban. Ma nem létezik. Az okiratban említett Felobon, Felobod, Fulobon = *Fel-Abony* = *Nagy-Abony*, Hodus = *Hodos*, Korcha = *Karesa*, Inferior Obon = *Sík-Abony*, Ouga = *Olgja*.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 165. l.]

Canalis. Említve van II. Endrének a pannonhalmi apátság régi birtokait újból megerősítő 1213. évi okiratában¹⁾, IV. Bélának a pannonhalmi apátság jogait tartalmazó 1260. évi nagy privilegiumában ²⁾ s egy 1268. évi okiratban. ³⁾ — *Pozsony* megyében, a külső járásban fekvő Deáki vidékén. Ez nevezetes adat hazánk XIII. századbeli vízműviszonyaira nézve. ³⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VI, 364. — ²⁾ Wenzel XI, 474. — ³⁾ *Századok* I, 76. — ⁴⁾ Lásd ehhez a *Chaterna* és *Regis fossata* alatt mondottakat is.]

Canisa ¹⁾ lásd *Kanisa*.

[¹⁾ Wenzel VII, 331.]

Canisatu ¹⁾ lásd *Kanisa*.

[¹⁾ Wenzel VII, 329.]

Canizica, *Canuciza, Kamechnicha, Kemechnicha, aqua, rivus, fluvius, patak, viz, folyó*. Említi Imre királynak a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi okirata ¹⁾ és IV. Bélának Junk comes ²⁾, valamint Dénes bán számára kiállított 1244. évi okiratai. ³⁾ — Horvátországban, *Kőrös* megyében, a körösi alispánság területén, a Csernácza, s ezzel a Glogovniczába szakadó *Kamesnica* patak. ⁴⁾ ⁵⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 235. Theiner: *Vet. Mon.* I, 81. Tkalcic: *Mon. Epp. Zag.* I, 13. — ²⁾ Tkalcic: *Mon. Epp. Zag.* I, 81. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 155. — ⁴⁾ Hunfalvy (*A magy. birod. term. viz. leírása* III, 262) nem e néven említi, de e néven van az feltüntetve Hátsek megyei térképén is. LXX. lap. — ⁵⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Cernez*.]

Cantus, *fluvius, folyó*. Említi V. Istvánnak a dézsvári vendégek számára kiállított 1261. évi oklevele ¹⁾ — *Szolnok-Doboka* megyében, a dézsi járásban, Dézstől nyugatra, a Szamosnak mellékveze, úgylátszik a *Kodori* patak. ²⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 10. (Fejérmél: *Cod. Dipl.* VIII. VII, 95 csak hiányosan.) — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Gekenus*.]

Capistenarum ¹⁾ lásd *Stenarum caput*.

[¹⁾ A ravennai Névtelen cosmographiájának Porcheron-Gronov-féle kiadásában. L. Pinder és Parthey 188. l.]

Capusfeu ¹⁾ l. *Lapusfeu*.

[¹⁾ Fejér III. I, 470.]

Caput Pannonie fons ¹⁾ lásd *Sacer fons*.

[¹⁾ Wenzel II, 2.]

Caristis, *piscina, halas*. Említi Kálmán királynak a zobori monostor birtokait megerősítő 1112. vagy [1113. évi okirata ¹⁾ és IV. Bélának ezt megerősítő 1249. évi diplomája. ²⁾ — A *Nyitra* megyében fekvő zoborhegyi monostor birtokához tartozott. Jerney *Keresztessenek* ejti. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 85. Wurum: *Eppat. Nitr. Memor.* 113. l. — ³⁾ Fejér V. I, 312. — ³⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 70. l.]

Casna, *fons, rivulus, fluvius, forrás, esermely, folyó és ennek ágai*. Említi IV. Lászlónak Wlk javait tárgyazó 1277. évi adománylevele ¹⁾, a zágrábi káptalannak Zekeria birtok eladását tárgyazó s Timoteus zágrábi püspök számára kiállított 1278. évi ²⁾ és ugyanazon káptalannak Planina föld vételét tárgyazó 1278. évi bizonyító oklevelei. ³⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a Száva vízkerényében.

[¹⁾ Wenzel: *Arp. Uj Okm.* XII, 194. 195. Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 184. 185. — ²⁾ Tkalcic I, 194. — ³⁾ Tkalcic I, 197.]

Casina, *Cassina, Cassinum, rivus, fluvius, patak, folyó*. Említi II. Endrének Vratizlaus és testvérei számára kiállított 1209. évi adománylevele ¹⁾, II. Endrének a templomosok számára kiállított 1209. évi okirata ²⁾ és II. Endrének Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele. ³⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén, a Szlyeme-hegy déli oldalán Planina és Glavnica közt eredő s Budeneczen alúl a Zelnába jobbfelől szakadó *Kassina*.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 19. Wenzel: *Arp. Uj Okm.* XI, 92. — ²⁾ Tkalcic I, 24. Wenzel XI, 101. — ³⁾ Tkalcic I, 41. 43. Theiner I, 75. Fejér III. I, 219. 224. Katona V, 252. Farlat V, 359. Kereselich p. 45. Pray: *Specimen* II, 310.]

Casmenica ¹⁾ lásd *Ca menica*.

[¹⁾ Fejér III. I, 215.]

Cassina ¹⁾ lásd *Casina*.

[¹⁾ Tkalcic I, 19. 24. 43. Wenzel XI, 92. 101. Fejér III. I, 219. 224.]

Cassinum ¹⁾ lásd *Casina*.

[¹⁾ Theiner I, 75.]

Castanicha, *fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának a lovagrend számára kiállított 1272. évi okirata. ¹⁾ — Az egykori Dubicza megyében, a mai *báni* kerületben, Horvátországban, Kosztajnica vidékén. Pesty Frigyes e Castanichat azonosnak veszi az ugyanezen okiratban említett Koztonichafeuvel, illetőleg rivulus Kastaynanchával ²⁾ s szerinte az a Kosztenovác nyugati oldaláról folyik az Unnába. ³⁾ Tehát a mai Bosznia területére, az Unna jobboldalára helyezi. Pesty azonban itt annyiban téved határozottan, a mennyiben a két nevet egymással azonosítja s a mennyiben továbbá a Castanicha folyót boszniai területre határozza, holott itt két külön víziről van szó, melyek egyike Boszniában, a másik ellenben a báni területen folyt. Hogy a Kastaynancha esermely csakugyan boszniai területen keresendő, kétségtelen ⁴⁾, de hogy a Castanicha a báni területen, a mai Kosztajnicánál létezett, azonkép kétségtelen. Igaz, e Kosztajnicai patakot sem Hunfalvy nem említi különben igen

apró dolgokra is kiterjeszkedő nagy művében ⁵⁾ s a térképek sem tüntetik azt fel, de hogy ennek dacára is az az Unnának egy baloldali mellékvize, az az okiratból magából világosan következtethető. Az okirat ugyanis azt mondja, hogy a határ ott lépi át az Unnát, ubi fluvius Castanicha vocatus cadit in ipsum Wn. *Deinde ascendendo per Castanicha sub foro ducitur usque ad quendam fonticulum stb.* Ha tehát a határ az Unnának átlépése után a Castanicha folyóvízen felfelé haladt, ez nyilván csakis az Unna balpartján folyt. — Az ez okiratban idevonatkozólag említett Dobicha = *Dubicza*, Wodicha, Waudicha = *Vodichero*, amaz a báni kerületben, emez Boszniában.

[¹⁾ X. Gergely pápa 1275. évi átiratában Theinernél: *Vet. Mon.* I, 315—316. — ²⁾ Az eltűnt régi vármegyék II, 235. — ³⁾ U. o. II, 236. — ⁴⁾ Lásd *Kastaynancha* alatt. — ⁵⁾ *A magy. birod. term. visz. leírása* III, 258.]

Catadyr ¹⁾ lásd *Chathakutfe*.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 18. I.]

Catasto ¹⁾ lásd *Cacasto*.

[¹⁾ Fejér II, 382.]

Cech potoka. Említi István ifj. királynak Baas nevű földet tárgyazó 1266. évi adománylevele. ¹⁾ — *Gömör* megyében, a Turóc nyugati ágának, a Ratkói pataknak mellékvize Alsó-Rás vidékén, melylyel együtt az egyesült Turócba s aztán azzal a Sajóba jut. ²⁾ Vajjon nem a mai *Lesz* patak rejlik-e alatta?

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VIII, 144. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve I. gömör megyei *Thuruch*.]

Cedum, ripa ¹⁾ lásd *Scedum*.

[¹⁾ Fejér III. I, 471.]

Celnice, *Chehice*, *Chelnice*, *Thelnye*, *riculus*, *glucius*, *csermely*, *folgó*. Említi IV. Bélának a besztercezi jövevények számára kiállított 1255. évi privilegiuma ¹⁾ és ugyanazon királynak Endre comes számára kiállított 1263. évi adománylevele. ²⁾ — *Zólyom* megyében, a besztercebányai járásban fekvő Szenicz mellett a Garamba jobbfelől szakadó patak, a Muolesai patak átellenében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 298. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 427.]

Celnic, *Celnich*, *aqua*, *viz*. Említi II. Endrének Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban.

[¹⁾ Tkalcic I, 39. Theiner I, 74. Fejér III. I, 215. Farlat V, 359. Katona V, 252. Kereselich: *Hist. Eppat. Zagr.* p. 45. Pray: *Hierarch.* II, 310.]

Celnic, *Celnich*, *siccus*. Előfordúl II. Endrének Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevelében. ¹⁾ — Horvátországban.

[¹⁾ Tkalcic I, 39. Theiner I, 74. Fejér III. I, 215. Katona V, 252. Farlat V, 359. Kereselich p. 45. Pray II, 310.]

Cemerna, *Chemerna*, *Chemna*, *riculus*, *csermely*. Említi IV. Bélának Gergely számára kiállított 1254. évi adománylevele. ¹⁾ — *Zenplén* megyében, a nagymihályi járás területén, a Laboreznak jobboldali mellékvize, a *Márk-Csemernyai* víz. Az okiratban említett Chemerna, Chemernya = *Márk-Csemernya*, Lezna = *Leszna*, mindkettő a nagymihályi járásban.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* VII, 361. *Hazai Okmánytár* VI, 79. Katona: *Hist.*

Cod. VI, 217. Fejér: *Cod. Dipl.* IV, II, 226. A hazai Okmánytár közleményében a Chemerna előtt nem fordul elő a *riculus* szó.]

Centum putea, *Székelt.* Előfordul a *peutingeri* térképen. ¹⁾ — Kétségtelenül számos forrás-víztől kapta elnevezését e hely. Többen azt a *buziási gyógyvizet*re magyarázták s e nézet soká tartá magát. A rómaiakról ugyanis tudvalevő, hogy a természet nyújtotta előnyöket mindig felhasználták társadalmi életök berendezésében. Ha valahol, úgy bizonyára Buziás táján találhattak egy igényeiknek kitünően megfelelő vidéket a letelepedésre. Másrészt a gyógyvizek, melyek itt még ma is oly bőven fakadnak ki a földből ²⁾ könnyen fürdőépítésre bírhatta őket. A római, hol csak szerét teheté, nem is mulasztotta el ezt tenni. Buziáson anynyival is inkább, mivel a közel vidéken, tekintve a mai hydrographiai viszonyokat, ily kedvező alkalom nem kínálkozott. Régészeink utalnak is itt egy régi római falazatra, mely alá egy dús forrás van rejtve. Nem csoda azért, hogy a nézet, mely Centum putea-t Buziás helyén kereste, meglehetősen általánossá lett, úgy hogy nemesak a régiebb, de az újabbkori írók is hirdették. ³⁾ És mégis e nézet anachronistikus. A *peutingeri* mappa ugyanis szorgosabban megvizsgáltván, kitünt, hogy a Centum putea Buziás táján nem feküldhetett, miután ez a mappán mint második duna-balparti állomás van megjelölve a római hadút mentén. Ennek következtében Centum puteat többen a Duna balpartjára

helyezték a mai *Moldora* helyére, ahol nevezetes római gyarmatnak kellett léteznie s ahol az itt virágzott bányaművelésnek még fen vannak nyomai. ⁴⁾ Tevék ezt nevezetesen Griselini ⁵⁾, Engel ⁶⁾, Schwicker ⁷⁾ és mások is. Azonban ezek vélekedése szintén hibás. Megmások *Oravicza* vagy az *Alibundr* és *Moravicza* körüli tájakra ⁸⁾ vagy a *Starmorin* és *Butyin* közti forrásdús vidékre helyezték. ⁹⁾ Vannak végre, kik a mai *German* falu mellett tartják keresendőnek, s ez a legvalóbbszinű. ¹⁰⁾ Torna szóbeli előadásából tudom, hogy ő Centum puteát biztosan tudja meghatározni.

[¹⁾ Az erre vonatkozó részletet lásd Aschbachnál: *Ueber Trajans steinerne Brücke* p. 206 és Ortvaynál: *Tibiscum helyfekvése* 22. l. — ²⁾ Dr. M. P. Lindenmayer: *Die Mineralquelle von Buzias*. — Dr. Csajághy: *A buzai ásványvizek leírása*. — Ring Armin: *A buzai Mihály-forrás vegyi elemzése*. (Ért. a term. tud. köréből 1876. VI. köt. X. sz. 23—29. ll.) — Hlosvay Lajos: *A buzai József-forrás vegyi elemzése*. (Ért. a term. tud. kör. 1876. VI. k. X. sz. 29—35. ll.) — ³⁾ Lásd Orthmayr-Szentkláray: *Történelmi Adattár Csanád egyházmegye hajdani és jelenéhez* II, 409. — ⁴⁾ Lásd a délmagyarorsz. *Tört. és Rég. Értesítő* I, 103. — ⁵⁾ *Gesch. des Temeswar. Banats* I, 284. 294. — ⁶⁾ Centum putea tabulae Pentingerianae non absque specie collocatur ad Moldavam, vicum montanum banatus Temesiensis, in ejus territorio supersunt cuniculi et putei metalli fodinarum a Romanis exercitarum. Így Engel: *De expeditionibus Traiani ad Danubium Commentatio*. Sect. III, p. 245. — ⁷⁾ *Geschichte des Temeser Banats* 12. lap. — ⁸⁾ Ukert: *Geographie der*

Græch. u. Römer. III. II, 615. — ⁹⁾ Tomaschek: *Zeitschrift für österr. Gymnasien* 1872. Goossnál: *Studien z. Gesch. u. Geogr. d. traj. Dac.* p. 45. — ¹⁰⁾ Böhm: *Délmagyarorszá. külön tört.* I, 369. l. 15. j. És ugyanő *Tört. és rég. Ért.* II, 197.]

Cepesen, rivulus ¹⁾ lásd *Z w k e h u.*

[¹⁾ Wenzel XI, 114.]

Cepla, fluvius ¹⁾ lásd *T e p l e.*

[¹⁾ A XII. századi lengyel krónika, *Cronica Hungarorum* Cap. VII. Endlichernél: *Mon. Arpad.* 71. l. és *Szászadok* II, 52. 475. 480. Bielovskinál: *Mon. Pol. Hist.* I, 485—515.]

Cepniza, *Scepnicha*, *Sepnica*, *Sepniza*, *Zepnica*, *Zepniza*, *Zepniche*, *aqua*, *rius*, *rivulus*, *fluvius*, *viz*, *putak*, *csermely*, *folgó*. Számos okirat említi. Így Imre királynak egy 1201. ¹⁾, II. Endrének egy 1217. ²⁾, IX. Gergely pápának egy 1227. ³⁾, István szlavoniai bánnak egy 1252. ⁴⁾, Detrik zágrábi főispánnak egy 1269. ⁵⁾, és a zágrábi püspöknek egy 1297. évi okirata. ⁶⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén, a Szepnicza mellett elfolyó *Szepniczai* víz, mely régibb térképeken, mint Szeszwechak és Resnichina fordul elő, ⁷⁾ s a mely Resnik vidékén ömlik balfelől a Szávába.

[¹⁾ Tkalcic I, 12. 14. — ²⁾ Tkalcic I, 41. Theiner I, 75. Fejér III. I, 220. Katona V, 252. Farlat V, 359. Pray: *Hierarch.* II, 310. — ³⁾ Wenzel I, 233. 236. Theiner I, 80. 82. Tkalcic I, 14. — ⁴⁾ Tkalcic I, 95. Wenzel XI, 381. — ⁵⁾ Tkalcic I, 141. Wenzel XI, 594. — ⁶⁾ Tkalcic I, 238. — ⁷⁾ L. a Sze-man Józsefféle: *Mappa Dioc. Zagrab.* 1822.]

Ceraka, *piscina*, *halas*. Említi III. Bélának a fehervári keresztesek birtokait előszámoló és megerősítő 1193.

évi okirata. ¹⁾ — *Fejér* megyében, Illász birtok határában. ²⁾ Jerney Kerkető-nak véli ejtetheti. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 288. Batthyán: *Leges. Eccl.* II, 286. Katona: *Hist. Crit.* IV, 410. Pray de Prior. Aur. p. 117. Schmitth: *Eppi Agr.* I, 101. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 146. — ²⁾ V. ö. Fejér IX. IV, 259. — ³⁾ *Magy. Nyelvkönyvek* 70. l.]

Cerecto, *piscina*, *halas*. Említi II. Endrének Bors comes alapítványát megerősítő 1225. évi okirata. ¹⁾ — Az okirat szerint in *partibus Soth*, míg Rupp a Soyov menti pusztákat emlegeti! ²⁾ *Kerkető*-nak ejtendő kétségkívül. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 67. — ²⁾ *Magyarország helyrajzi tört.* I. II, 467. — ³⁾ Jerney: *Magy. Nyelvk.* 70. l.]

Ceremle, fluvius ¹⁾ lásd *C e r m u l e*, [¹⁾ Wenzel IX, 207.]

Ceres, *fluvius*, *folgó*. Említi IV. Bélának a pannonhalmi apátság jószágait és jövedelmeit megerősítő 1234—1270. évi okirata. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* II, 18.]

Cerita, *Corica*, *Corita*, *fluvius*, *folgó*. Említi a zágrábi káptalannak Róbert comes számára kiállított 1228. évi bizonyító oklevele ¹⁾ és a zágrábi káptalannak egy 1245. évi bevalló okmánya. ²⁾ — Horvátországban, a *bani kerület* petrinjai járásában, a Száva jobb oldali mellékveze a Kulpa-Száva-szögben, melyet e két folyó Mosecniča, Sziszek és Crneč közt képez. Az okiratokban említett *Culpatuu possessio* = *Kalpatő*, *Chernechtu possessio* = *Crnečlő*.

via que pergit versus Sciteht = a Sziszekre vezető út.³⁾ A locus Vruit, mely egy 1328. évi okiratban Vryuch és Writ néven is szerepel, Pesty szerint helység, de nyilván csak határjárási objektum értendő alatta.

[¹⁾ Tkalcie: *Mon. Epp. Zugr.* I, 62. Wenzel: *Árp. Új Okm.* VI, 465. — ²⁾ Tkalcie I, 84. Wenzel VII, 203. — ³⁾ Sziszek a régi iratokban Zitech, Scitech, Siscia néven szerepel. V. ö. Pestyvel: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 298 — 299.]

Cermule. *Cermulepotoka, Chermele, Cermle, aqua, fluvius, rix, patak, folyó* Említi Mihály zólyomi és szepesi főispánnak Endre comest illető 1269. évi jelentő okirata,¹⁾ és IV. Lászlónak Mátyás számára kiállított 1277. évi adománylevele,²⁾ és ugyanennek Numsir vagyis Nedozer földet tárgyzavó 1278. évi adománylevele.³⁾ — *Liptó* megyében, a Vág baloldali mellékvizé. — Megjegyzem egyébiránt, hogy ma Liptóban *Csermely* nevű hely nincs.⁴⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VIII, 251. — ²⁾ *Árp. Új Okm.* XII, 201. *Századok* IX, 161. — ³⁾ *Árp. Új Okm.* IX, 207. — ⁴⁾ V. ö. Csaplár *Jelentésével a körmöcsbányai bizottság működéséről a Századokban* IX, 163.]

Cernech, *fluvius, folyó.* Említi IV. Bélának a körmöndiek számára kiállított 1244. évi privilegiuma.¹⁾ *Vas* megyében, a Farkas erdejében Iváncz, Marác, és Viszák közt eredő s Sárváron alúl a Rábába jobbfelől szakadó *Csörnőcz* vagy *Herpenye*. Az okiratban említett villa Druska = *Döröske*, Kurmund = *Kör-münd*, mindkettő a körmöndi járásban.

Culturális jelentőségét bizonyítják a *katatafai és nádassói* tumulusok.²⁾

[¹⁾ *Codex Patrius* VI, 43. — ²⁾ *Archaeolog. Értesítő* I, 137. Rómer: *Résultats généraux du mouvement archéologique en Hongrie* p. 159. Ugyanott *Magyarország őstört. térképe.*]

Cernez, *rixus, patak.* Említi Imre királynak a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele¹⁾ s illetőleg IX. Gergely pápának azt megerősítő 1227-dik évi bullája.²⁾ — Horvátországban, *Zágráb* és *Kőrös* megyék határterületén, a Lónyának Ivánichon alóli főága, mely *Csernecz*-nek neveztetik manap is³⁾, s a mely a Császmával egyesül. Hogy ezen Cserneczről s nem a Zelinába jobbfelől szakadó azon Cserneczről van szó, mely Szeszve és Popovecz között ered s Trebovecz vidékén a Zelinába jut⁴⁾, azt az okirat szövege kétségteljesen teszi. Ugyanis e szerint ez a Cernez *influit flumen Cesma*. Továbbá, hogy e Cernez különbözik az ugyanezen okiratban említett aqua Serneztől, s hogy Pesty Frigyes mindkettőt a közös Csernecz néven említve⁵⁾, tévedett, azonkép kétségtelen. Ugyanis a határleírás a Glogovniczánál megkezdődve előbb a Serneshez vagyis a Glogovniczába szakadó *Csernecz*-hoz ér⁶⁾, aztán Lupoglavhoz, majd a Zelinához s úgy érkezik aztán a Cernezhez, vagyis a Lónya alsó ágához, a *Csernecz*-hez. Ily értelmezés mellett az okirat határleírása teljesen érthetővé válik, míg ha a Sernezt és Cernezt egy s ugyanazon folyónak vesszük, az okirat határleírása absolute érthetetlen zavarra lesz, melyből kiigazodni senki sem foghat. A mi

végül az okirat topographiáját illeti, az abban említett Donbro, Dembro = *Dubrava*⁷⁾ vagyis *Dombrá*⁸⁾ és *Dumbravo*⁹⁾ Belovár megyében a körösi alispánságban; Lupoglau = *Lupoglava* Zágráb megyében, a zágrábi alispánságban; Prilesia = *Prilezje*, Körös megyében a körösi alispánságban; a magna silva, melyen át a dombroi kerület határa a Zelinához jutott, a Lónya és Zelina közötti erdőség, mely Lipszky térképén is még fel van tüntetve.¹⁰⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Epp. Zagr.* I, 13. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 235. — ²⁾ Wenzel I, 235. Theiner: *Vet. Mon.* I, 81. — ³⁾ Lásd Hunfalvy: *A magyar birod. term. visz. leírása* III, 260. — ⁴⁾ U. o. i. l. — ⁵⁾ Az eltűnt régi várm. II, 229. — ⁶⁾ Lásd *Serucs* alatt. — ⁷⁾ Az újabbkori térképeken. Lásd péld. *Hátsek megyei térképeit*. Belovár. — ⁸⁾ Régibb térképeken. Lásd például a Szeman István-féle *Mappa Diocesis Zagrabensis* című térképet. — ⁹⁾ *Lipszky* térképén. Nr. VII. — ¹⁰⁾ *Mappa Generalis* Nr. VII.]

Cerusech pataca, *fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának bizonyos birtokesperét helyben hagyó 1239. évi okirata.¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében, a Pakra s illetőleg a Száva (balvidéki) vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 307.]

Cesma¹⁾ lásd *C h a s m a*.

[Tkalcic I, 13. Wenzel I, 235 — 238. Theiner I, 81.]

Cesta, *agua, víz*. Említi Dénes comesnek a topuskói apátság számára hozott 1266. évi ítéletlevele.¹⁾ — Horvátországban, a topuskói apátság birtokterületén.]

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 135.]

Ceten, *Cheten, Csetény, Csethen, fluvius, flumen minus Nitra, folyó, folyam*.

Említi sz. Istvánnak a nyitrai káptalan számára kiállított 1006. évi oklevele¹⁾, IV. Bélának a nyitrai vendégek számára kiállított 1258. évi kiváltságlevele²⁾, a nyitrai káptalannak Erzsébet királynéhoz intézett 1274. évi jelentést tevő okirata³⁾, a nyitrai káptalannak Bogár Márton számára kiállított 1300. évi bizonyító oklevele.⁴⁾ — *Nyitra* megyében, a nyitrai várfok alatt a Nyitra baloldallából kiszakadó s abba Surányon alúl Váradnál ismét visszatérő *Czitény* folyó. Hogy a sz. István okiratában említett flumen minus Nitra nem a Nyitraécskára, hanem ezen Czitényre vonatkozik, az okirat topographiájából kétségtelen.⁵⁾ Pesty téved, midőn azt mondja, hogy »a folyó már nem létezik«. ⁶⁾ Téved továbbá Hell is, ki Béla kir. névtelen jegyzőjének Tormos vizét a Cziténynyel azonosítja.⁷⁾

[¹⁾ Fejér: *Codex Diplom.* I, 285.

— ²⁾ Fejér IV, II, 459. Wurum: *Epp. Nitr. Mem.* 200. — ³⁾ Fejér V, II, 220. —

⁴⁾ Knauz: *Cod. Strig.* I, 109. — ⁵⁾ Erre nézve l. *Tarmas*. — ⁶⁾ *Magyarország vízhálózata a régi korban*. (Századok. I, 73.) — ⁷⁾ *Tabula. geogr. Ung. Vet.*]

Charpotaka¹⁾ lásd *Ch a t a r p o t a k a*.

[¹⁾ Wenzel X, 206.]

Chabaguatha, *clausura, Csabugáta, cízgát*. Említi a pécsi káptalannak Chépán birtokot tárgyazó 1267. évi bizonyító oklevele.¹⁾ Az egykori *Falkó*, a mai *Verőce* megyében, az eszéki alispánság területén fekvő Csepin határában.

[¹⁾ *Hozai Okmánytár* VI, 150.]

Chabakuta, *puleus, kút*. Említi a pécsi-váradi conventnek Bodor gróf számára kiállított 1267. évi bizonyító oklevele.¹⁾

Baranya megyében, a pécsi járás területén, Péterd és Kövesd vidékén.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* III, 174.]

Chabra, *Chabrad, Chaprad, fluvius, folyó*. Említi IV. Lászlónak Panki Jakab comes számára kiállított 1276. évi adománylevele¹⁾, a leleszi conventnek Bezew helység határjárásáról szóló 1287. évi bizonyító oklevele²⁾ és az egri káptalannak III. Endréhez intézett 1292. évi jelentést tevő okirata.³⁾ — *Ung* megyében, a szobránczi járás területén, Bező vidékén, hol ma is a Bezőhöz tartozó *Csábrád* nevű pusztá található, a *Csábrádi víz*. Ez az okirat szerint cadit in fluvium Zechma, Zethma, mely az Ungnak egy jobboldali mellék-víze. Az okiratban említett Bezew, Bezeu = *Bező*.

[¹⁾ *Hazui Okmánytár* VI, 222, 223. *Árp. Új Okm.* XII, 170, 171. — ²⁾ *Cod. Patrius* VI, 385, 386. *Árp. Új Okm.* X, 81, 82. Kubinyi: *Magy. tört. emlékek* I, 152, 153.]

Chabrad¹⁾ lásd Chabra.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 222, 223, 385. Wenzel XII, 465, 466.]

Chaduwocha¹⁾ l. Gardubarto.

[¹⁾ Fejér IV, I, 152.]

Chakai halászó, *piscatura in Chaka*. Említi a csanádi és orodi káptalanoknak IV. Bélához intézett 1247. évi jelentést tevő okirata¹⁾ és IV. Bélának a Csanád nemzetségbeliek birtokosztályozásáthelyben hagyó 1256. évi okirata.²⁾ — *Torontál* megyében, *Csóka* vidékén, tiszai halászhelyek.³⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VII, 243. — ²⁾ *Árp. Új Okm.* VII, 429. — ³⁾ Lásd ehhez *Chakato* alatt.]

Chakanegefoka. Említi a nagyvárad káptalannak Feketepatak birtoklását tárgyazó 1295. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Bereg és Ugocsa* m. határán a Borzsának egy foka a beregmegyei felsővidéki járású Komlós falutól délnyugotra.²⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* V, 136. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Batnuka*.]

Chakapataka, *Chokapotoka*. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztályt illető 1271. évi¹⁾ s a váci káptalannak szintén bizonyos birtokosztályra vonatkozó 1271. évi bizonyító oklevele.²⁾ — *Nógrád* megyében, a losonezi járás területén, az Ipolynak közvetített, jobboldali, de ma e néven ismeretlen mellék-víze. Az okiratokban említett Liberea, Libercha, Liberchen = *K.* és *N.-Liberece*, Procha = *Párócza*, Scinna, Zynna = *Szenna*, valamennyi a losonezi járásban.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VIII, 354. — ²⁾ *Árp. Új Okm.* VIII, 365.]

Chakanpataka, *Chakanpathoka, fluvius, folyó*. Említi az egri káptalannak Zubogy földet tárgyazó 1283. évi okirata¹⁾ és ugyanazon káptalannak a chakani birtok eladását tárgyazó 1297. évi bizonyító oklevele.²⁾ — *Gömör* megyében, a tornaljai járásnak Borsod megyével határos területén, az Imolához tartozó *Csákány pusztái patak*, mely a Ragályi vízbe szakad s ezzel együtt a Szuhába, majd a Sajóba jut balfelől. Az okiratban említett Chakan = *Csákány* pusztá, terra Zubud = *Zubogy*, mindkettő a tornaljai járásban.

[¹] *Zichy-Codex* I, 53. — ²) *Árp. Uj Okm.* X, 282.]

Chakathowa ¹) lásd Chakato.

[¹] *Wenzel* VII, 243.]

Chakato, *Chakathowa*, *Pasanto*, *Patoktho*, *Pathakthow*, *Patoktho*, *Pothoktow*, *Potokton*, *Rasanthowa*, *Rasan cum piscatura*, *piscina*, *piscatura*, *halastó*, *halászó*. Említi IV. Bélának bizonyos határjárást tárgyazó 1247. évi okirata ¹), a csanádi és orodi káptalannak IV. Bélához intézett 1247. évi jelentésttevő okirata ²), IV. Bélának bizonyos birtokosztást tárgyazó 1256. évi helybenhagyó oklevelé ³) és IV. Lászlónak Tamás comes számára kiállított 1283. évi okirata. ⁴) — *Torontál* megyében, Csóka vidékén. Az 1247. évi okirat szerint a Chakathowa antiquiore nomine *Pothoktow* vocatur, per quosdam autem *Chakathowa*, et per alios *Rasanthowa* nuncupatur. Az 1283. évi okirat azonban megkülönbözteti azokat, írván: Chaka, Pasan, Zent Miklós, cum piscaturis *Patoktho*, *Chakató* et *Pasanto* vocatis. Nyilván több, Csókához tartozott tiszai halastóról van itt szó. ⁵)

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 220. — ²) *Árp. Uj Okm.* VII, 243. — ³) *Árp. Uj Okm.* VII, 429. — ⁴) *Árp. Uj Okm.* IX, 420. — ⁵) V. ö. *Chakai halászó*.]

Chakatorba, *Chakatorba*, *aqua*, *víz*.

Említi Erzsébet királynénak Lothard számára kiállított 1270. évi adománylevele. ¹) — *Pozsony*, *Győr* és *Komárom* megyék határterületén, a Csalóközben, a mai pozsonymegyei Bős vidékén, alkalmasint a Csiliznek egy ere. ²)

[¹] *Fejér: Cod. Dipl.* V, II, 192. *Codex Patrius* I, 49. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Aruksartan*.]

Chalans-pataka ¹) lásd Chalaus potoka.

[¹] *Fejér* III, I, 155.]

Chalaus potoka, *Chalaus - Pathaka*, *Chalans-pataka*. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirata ¹) és II. Endrének a leleszi prépostság számára kiállított birtokmegerősítő 1214. évi okirata. ¹) — *Ung* megye területén Kapos vidékén. ³) E néven ma ismeretlen. Jerney Kalauz-pataka-nak ejti. ⁴)

[¹] *Fejér: Cod. Dipl.* VII, V, 205. —

²) *Fejér* III, I, 155. 472. Katona V, 180. — ³) Az okirat topographiájára nézve lásd *Zopoth*. — ⁴) *Magyar Nyelv-kinészek* 63. l.]

Challow, *Challowo*, *Chollo*, *Chollow*, *flucius*, *folyó*. Említi III. Endrének Henczel fiai számára kiállított 1290. évi adománylevele ¹) és III. Endrének a pozsonyi vendégek számára kiállított 1291. évi szabadságlevele. ²) — Hogy itt nem a Csiliz folyó, hanem a Dunának Verekenye közelében kiszakadó *Püspöki* vagy *Szemeti* ága értetik, *Pozsony* megyében, az okiratból kétségtelen, mert a király némely birtokokat adományoz cum quodam portu, prope domum eorundem existenti, in fluvio Chollow, prope Verekene habita.

[¹] *Fejér: Cod. Dipl.* VI, I, 51, 52.

— ²) *Fejér* VI, I, 108. VIII, III, 297. Endlicher: *Mon. Arpad.* 624. l. Czoernig: *Ethnographie der österr. Monarchie* II, 332. Michnay és Liehner: *Ofuer Stadtrecht* p. 246.]

Challow, *Challowo*, *Chalow*, *Chollo*, *Chollow*, *portus*, *réc*. Említi III. Endrének Henczel fiai számára kiállított 1290. évi adománylevele. ¹) és III. Endrének a

pozsonymegyei vendégek számára kiállított 1291. évi adománylevele. ²⁾ — *Pozsony* megyében, a *Duna réce* Vereknynél, mely a Csalón vagyis a Dunának Püspöki vagy Szemeti ágán vezetett át.

[¹⁾ Fejér VI. I, 52. — ²⁾ Fejér VI. I, 105. 109. VIII. III, 297. Endlicher *Mon. Arp.* 624. Czoernig: *Ethnogr.* II, 332. Michnay és Lichner p. 246.]

Challowo ¹⁾ lásd *Challow*.

[¹⁾ Fejér VI. I, 108.]

Chamul, *Sar qui uocatur Chamul*.

Említi II. Endrénék Tamás comes számára kiállított 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — Az ez okiratban előforduló Chamul azonos a III. Béla 1173—1196. évekből való s Zund helység határszabályozását tárgyazó okiratában említett *Schamul*-lal. Mindkét okirat *insula*-nak, szigetnek nevezi s alkalmasint a *Kis-Petresi* sziget, mindenesetre a Duna ágai által Apáti és Erdőd között, Szontától nyugotra alkotott sziget. A *Chamul* vagy *Samul* sár tehát Bács megye délnyugati határterületén létezett. ²⁾ Megjegyzem, hogy II. Endrénék egy 1206. évi okiratában *pratum Chamul*-nak = *rének* neveztetik. ³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 222. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Bozgas-foka*. — ³⁾ *Cod. Patris* VII, 3.]

Channuk ¹⁾ lásd *Chemul*.

[¹⁾ Wenzel XII, 644.]

Chaoval pons. Említi II. Endrénék a templomosok számára kiállított 1209. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, az egykori Gora megyében, Pisana föld határában. Gora megye, a *mai báni területen* terült el Petrinia, Glina, Topusko vidékén ²⁾, hol azonban Pisana földet most már hiába keresünk.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 21. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 97. — ²⁾ Lásd Pestynél: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 265. l., hol azonban a jeles tudós azon hibát követte el, hogy Gora megyét a Kulpa mindkét partján elterültnek állítja. Csak a déli Kulpa vidékre terjedt az ki s nem nyult át a Kulpa balvidékére, vagyis a zágrábmegyei területre. Pesty nyilván a Glina mindkét partját érthette.]

Chap terrae piscinae, *csapi halasok*. Említi Mátyás grófnak Chap földet átengedő 1281. évi okirata. ¹⁾ — *Ung* megyében, a daróczy járásban, a Tisza jobb partján fekvő Csap helységben.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 104.]

Chaprad ¹⁾ lásd *Chabra*.

[³⁾ *Haz. Okm.* VI, 386. Wenzel XII, 170. 171. Kubinyi: *Magy. tört. eml.* I, 152. 153.]

Charmasna, *glucius, folyó*. Említi az egri káptalannak III. Endrénék intézett 1291. évi jelentő oklevele ¹⁾ és III. Endrénék Roznabányát tárgyazó 1291. évi adománylevele. ²⁾ — A Torna megyében, a szádellői barlangtól nyugatra, Barka keleti környékén eredő, *Torna* és *Gömör* megyék területét, valamint Torna és *Szepes* határterületét hasító, s Berzété alatt a Sajóba balfelől szakadó *Csermoszlya* vagy *Cseremoszlya*. Az okiratokban említett villa Berzethe, Werzethe = *Berzété*, villa Chetnuk, Chytnek, Csetnuk = *Csetnek*, villa Rodna = *Rudna*, Rosnabánya, Rosnoubana, Rosnobana, Rosnobanya = *Rozsnyó*, mind Gömör megye rozsnyói járásában. A montes Vkeurmezew, Vsturmezcu = *Ököchegy*.

[¹⁾ Fejér VI. I, 99. — ²⁾ Fejér VI. I, 103.]

Charmasnarew, *Charmasnarewi*, *Charmosnarewi*, *locus, réchely*. Említi az egri káptalannak III. Endréhez intézett 1291. évi jelentő okirata ¹⁾ és III. Endrének Rozsnyóbányát tárgyzó 1291. évi adománylevele. ²⁾ — *Gömör* megyében, a *Csermostya* víz révé. ³⁾ Jerney *Csarmaszna-réce*-nek ejti. ⁴⁾

[¹⁾ Fejér VI. I, 99. — ²⁾ Fejér VI. I, 103. — ³⁾ L. *Charmasna*. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvtudományok* 23. I.]

Charnareka, *Chernalika*, *riculus*, *glacius*, *csermely*, *folyó*. Említi IV. Bélának bizonyos határjárást tárgyzó 1256. évi okirata ¹⁾ és a császárnai káptalannak Illés comes számára kiállított 1278. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a belovári alispánság területén, az Illovába jobbfelől szakadó *Herczegovcezi* víz. Pesty Frigyes ezen Chernalikat, illetőleg Charnarekat és Chornarekát a mai *Csernaja*-ra, helyesebben *Cerna*-ra magyarízza, mely Pozsega megyében az Illovába balfelől szakad s mely az érdemes tudós állítása szerint ma is Csernájának neveztetik, ³⁾ Pesty tévedése azonban nyilvánvaló. Ugyanis maga elismeri, hogy az okiratilag ismert Palichna, Palachna, Palachyna a mai *Palesnik*. Belovár megyében, már pedig az 1256. évi okirat szerint a *riculus Palichna cadit in Chernalikam*, *következőleg nem lehet itt a Csernajáról szó*. Különben is a Palichna határait megíró egyik okirat sem vezet át az Illova balpartjára s ez által megdől Pestynek azon »kétségtelennek« nyilvánított hypothesis is, mintha a régi Gerzence a mai Városna nevű

tisztás, Gerzence vára pedig a mai Dianovecz nevű bozótos helyen lett volna, tehát a mai Pozsega megyében, az Illova balpartvidékén. ⁴⁾ Itt egyébiránt meg kell vallanom, hogy Pesty érvelését különben sem vagyok képes megérteni, ha csak fel nem teszem róla, hogy a mai itt levő folyóvizekre nézve zavarban van. A régi Gerzencét keresve ugyanis azt írja ő, hogy »a határjárások figyelmes tanulmányozása rámutat, hogy ez nem lehet más, mint a Körös megyében, illetőleg körösi határövezred kerületében ⁵⁾, az Illova jobbfelől, a garicsi és berlenichki hegyek alatt fekvő Garesnicza, melyhez délre a Kotina, Trebess, Illova, Pakra, Lónya és Száva folyók egymáshoz közelnek« ⁶⁾ és mégis már a következő lapon oly combinatiót állít fel, melynél fogva Gerzence vára és községe az Illova balpartján létezett volna! De még ezen az oldalon sem követhetem jól Pesty érvelésének menetét. Szerinte »az Illova és Csernaja összefolyásánál szorosban a folyók mellett a többi erdőterületnél magasabb, két földsáncz és két árok által körülvett terület található, mintegy egy holdnyi terjedelemben. Az árkok nyugati részét az Illova, déli részét a Csernaja vize öntözgeti. Hogy a sánczok közt egykor vár emelkedett, bizonyítják az itt még 60 évvel ezelőtt szembetűnt romok, melyeknek utolsó maradványai 1823—1825. évben szétbontatván, a mai garesniczai plébániai épület emelésére felhasználtattak. Nehány kidomborodás mutatja a helyet, hol a tornyok álltak. Maga a vár ki-

csiny lehetett, kisebb mint a garicsi vár, mert szélessége 17, hosszúsága pedig 51 láb. Ez a kis, bozóttal benőtt terület, melyen a vár állt, a sánczokkal együtt alig egy holdnyi és hagyományosan Dianovácnak neveztetik.« E leírás után tehát bizonyos, hogy Pesty az Illova és Csernaja által befogott s a mai Pozsega megye éjszaki szélén levő háromszögű területet erti, ámde ez nagyon távol van a mai Hrastovácztól, mely Pestynek folytatódag os előadása szerint a Városna nevű tisztás helyére, a régi Gerzencze község helyére lett telepítve, s így azt kell gondolnom, hogy Pesty a Csernaja vizet tévesen említi a Toplicza vagy a Csavlovica helyett, melyek magok közé foglalják a mai Hrastováczot és Dezanováczot. Azonban természetesen még ez esetben sem egyeztethető Pesty emez állítása amaz előbbivel, mely szerint a régi Gerzenczét a mai belovármegyei Garesniczával azonosította. Végül nem habozhatok annak kimondásával, hogy valószínűnek hiszem, miszerint e Charnareka-, Chernalikával azonos a császmái káptalannak egyik 1277. évi okiratában említett Cheresneycha viz. ⁷⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 107. 108. Wenzel: *Árp. Új Okm.* XI, 413. 414. — ²⁾ *Árp. Új Okm.* XII, 238. — ³⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* II, 256. 257. 263. — ⁴⁾ U. o. II, 257. — ⁵⁾ Pestynek a mai politikai beosztásnak megfelelően Belovár megyét kellett volna írnia. — ⁶⁾ U. o. II, 256. — ⁷⁾ L. *Cheresneycha*.]

Chasma, *Chasman*, *Chasme*, *Chazma*, *Cesma*, *Chesma*, *aqua*, *fluvius*, *flumen*, *etc.*, *folyó*, *folyam*. Említi számos okirat, ne-

vezetesen Imre királynak egy 1200. ¹⁾ és 1201. ²⁾, IX. Gergely pápának egy 1227. ³⁾, II. Endrének egy 1231. ⁴⁾, IV. Bélának egy 1244. ⁵⁾, ugyanannak egy másik 1244. ⁶⁾, 1245. ⁷⁾, 1255. ⁸⁾, 1256. ⁹⁾, a császmái káptalannak egy 1247. ¹⁰⁾, 1250. ¹¹⁾, 1263. ¹²⁾, 1264. ¹³⁾, 1265. ¹⁴⁾, 1272. ¹⁵⁾, 1277. ¹⁶⁾, s egy másik 1277. ¹⁷⁾ évi okirata. — Horvátországban, Belovár megyében, több csermely egyesüléséből Cseremusina és Gakova környékén eredő s Okolyon alúl a Lónyába szakadó *Császma*.

[¹⁾ Tkalcic I, 9. Wenzel XI, 72. — ²⁾ Tkalcic I, 13. 15. Wenzel I, 235. 238. Theiner I, 81. — ³⁾ Wenzel I, 235—238. Theiner I, 81. — ⁴⁾ Wenzel XI, 228. — ⁵⁾ Wenzel VII, 154. ⁶⁾ Wenzel VII, 160. — ⁷⁾ Tkalcic I, 85. Wenzel XI, 339. — ⁸⁾ Fejér IV. II, 316. 317. — ⁹⁾ Tkalcic I, 111. Wenzel XI, 420. — ¹⁰⁾ *Haz. Okmtár* VII, 34. — ¹¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 39. — ¹²⁾ U. o. VII, 90. — ¹³⁾ Wenzel VIII, 108. — ¹⁴⁾ *Haz. Okmtár* VII, 98. — ¹⁵⁾ Wenzel VIII, 406. Kubinyi: *Magy. tört. eml.* I, 86. — ¹⁶⁾ Wenzel XII, 210. — ¹⁷⁾ Wenzel XII, 211.]

Chasme ¹⁾ lásd *Chasma*.

[¹⁾ Wenzel VIII, 406. Tkalcic I, 111. Kubinyi I, 86.]

Chatarpotaka, *Chaarpotaka*, *fluvius*, *folyó*. Említi a keresztések esztergomi conventjének bizonyos egyezkedésre vonatkozó 1295. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Az okirat szerint e folyó Nógrádnak dunamelléki délkeleti szögében létezett. Csatár nevű helység itt, valamint egyáltalán Nógrádban ismeretlen. Azt hiszem, hogy e víz tulajdonképeni neve *Határpatoka* s akkor alatta a *Szokoljai* víz értethetnék.

[¹] Wenzel: *Árp. Új Okm.* X, 206. Knauz: *Magy. Sion* III, 862 és *Codex Strig.* II, 210.]

Chathakutfeu. Említi IV. Bélának Corrad mester számára kiállított 1250. adománylevele. ¹⁾ — Tolna megyében, Warang föld határában. Alább *Catadyr* fordul elő az okiratban, mit *Csata-ér*-nek ejtek s e két szó kölcsönösen magyarázza egymást, t. i. a Chata kútfőből folyt a Cataér.

[¹] *Hazai Oklevéltár* 18. I.]

Chaterna, piscina, halas. Említi IV. Bélának az egri egyház birtokait és jogait megerősítő 1261. évi okirata. ¹⁾ — Jász-Nagy-Kén-Szolnok megyében, a Tisza vidékén, az egri egyház egykori birtoka. A csaterna szóból azt következtetem, hogy a Tisza egy mesterséges ágáról van szó, annnyival is inkább, minthogy a csatornázás az Árpádok korszakában nem volt ismeretlen gazdasági vállalat. ²⁾ A csaterna szó a szláv čatrnából keletkezett. ³⁾ Czuczor-Fogarasi a latin cisterna után hiszik alakultnak.

[¹] Fejér IV. III, 39. Jerneynél: *Magy. Nyelvkincs* 23. I. Czuczor-Fogarasi: *A magy. nyelv szótára* I, 916. — ²⁾ Lásd a *Canalis* és *Regis fossata* alatt mondottakat. — ³⁾ Miklosich: *Die slav. Elemente im Magyarischen* I. h. XXI. k. 23. I. 86. sz.]

Chazar, Csazar, stagnum, tó. Említi II. Endrének Vincz helységet tárgyazó 1219. évi adománylevele. ¹⁾ — Erdélyben, Torda-Aranyos megyében, Felvincz határában, a Maros vízkörnyékében. Jerney Császár-nak ejti ²⁾, mely szó tudvalevőleg a latin Caesarból alakult. ³⁾

[¹] Wenzel: *Árp. Új Okm.* VI, 401. Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 271. Knauz:

Magy. Sion II, 206. Ugyanő: *Codex Strig.* II, 19. Ugyanő: *Mon. Eccl. Strig.* I, 223. — ²⁾ *Magyar Nyelvkincs* 23. I. — ³⁾ Czuczor-Fogarasi: *A magyar nyelv szótára* I, 909.]

Chazma ¹⁾ lásd Chasma.

[¹] Wenzel VII, 160. XII. 211. Fejér IV. II, 316. 317.]

Chaztai rév, portus in loco Chazta. Említi sz. Lászlónak a tihanyi apátság birtokát és jogosítványait megerősítő 1093. évi okirata. ¹⁾ — A Balaton réve Zala megyében, a tapolesai járásban, a Kövágó-Örshöz tartozó Fülöp puszta határában. Az okiratban idevonatkozólag említett villa Pilip = Fülöp puszta, villa Echir = a Kövágó-Örshöz tartozó Ecsér puszta, villa Zepesd = Szepesd helység, valamennyi a tapolezai járásban.

[¹] *Árp. Új Okm.* VI, 67.]

Chebden, Cheldyn, fons, riviculus, fluvius, forrás, csermely, folyó. Említi István szlavoniai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyazó 1249. évi ítéletlevele és IV. Bélának a jaszterbarzkai telepeket kiváltságoló 1257. évi okirata ²⁾ s illetőleg a Jaszterbarszka város 1257. évi határleírása. ³⁾ — Horvátországban, Zágráb megyében, a zágrábi és jaskai alispánság területén, Čabdin határában, Jaska délszaki vidékén, a Brezniki víznek s általa a Kupesinának baloldali mellékveze, a Čabdini csermely. ⁴⁾

[¹] *Árp. Új Okm.* VII, 291. — ²⁾ *Haz. Okmtár* VII, 65. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 579. — ⁴⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Berzevici*.]

Chechenpotok. Említi az eszter-

gomi káptalannak IV. Lászlóhoz intézett 1282. évi jelentő okirata.¹⁾ — Zólyom megyében, a besztercebányai járásban, a *Csucsini* patak, mely a Zolnába szakad balfelől s ezzel együtt a Szalatnába, majd aztán a Garamba jut. Az okiratban említett terra et sylva Ponik, Ponyk = *Pojuck*, Bisztercebánia = *Besztercebánya*, Horhagy-Berch, Horchag Berk, Horhagberch = *Horchat-bércz*. Jerney *Csecseny-patak*-nak ejti.²⁾

[Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 115. Wenzel: *Árp. Új Okm.* XII, 365. *Hazai Okmánytár* VI, 287. — ²⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 23. l. Azonkiv. lásd *Schematismus historicus Dioecesis Neosolicensis pro an. 1876. pag. 101.*]

Chechtoo, *Chetó*, *Chechtou*, *Chechtow*, *Chektou*, *piscina*, *halas*. Említi Gyula nádornak ezen halast érdeklő 1224. évi okirata¹⁾, IV. Béla és István királyok választott bírának a budai káptalan javára kiállított 1264. évi rendelethe²⁾ és III. Endrének a budai prépostság kiváltságait megerősítő 1292. évi oklevele.³⁾ — *Bács-Bodrog* megyében, az első tiszai járás területén, Zenta éjszaknyugati vidékén, hol ma is *Csésző* nevű pusztára találunk.⁴⁾ Ide utasítanak magok az okiratok is. Az 1224-ik évi szerint ugyanis e halas a Tisza mellett feküdt, *primam habet metam ab oriente iuxta Ticiam*, az 1264. évi szerint pedig *portus Zyuta*, vagyis a Tiszának zentai réve⁵⁾ mellett feküdt. A villa Kokot neve, melyet az 1224. évi okirat említ, úgy tetszik nekem, a bácsmegyei *Karad* pusztában maradt fenn, Zentától délnyugati irányban.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 470. Wenzel: *Árp. Új Okm.* VI. 426. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 247. — ²⁾ Fejér IV. III, 239. Wenzel III, 107. Knauz I, 504. — ³⁾ Fejér VI. I, 115. — ⁵⁾ Jerney a halas nevét *Csecső*-nak ejti. *Magyar Nyelvkincsek* 23. l. Römer, ámbár kérdőjel mellett, *Szeggyő*-nak. *Egy pár szó a magyarorsz. halászatról a középkorban i. h. I, 359.* — ⁵⁾ *L. Zyuta.* — ⁶⁾ *L. Görög Magyar Atlaszát. Bács megye.*]

Chechtoo, *Chechtow*, *aqueductus*, *vízvezeték*. Említi Gyula nádornak 1224. évi okirata.¹⁾ — Hogy ez nem azonos a piscina Chechtoo-val, az okirathból világosan kitetszik. A Tisza egy mesterséges ágának tartom *Bács-Bodrog* megyében, Zenta vidékén, a mely az imént említett Chechtow piscinát vízzel táplálta, *per quem omnes incluse piscine detrimentum aque suscipiunt et augmentum*. Fejér az *aqueductus* szót »adeoque dictum«-nak olvasta, a minek aztán semmi értelme.

[¹⁾ Fejér III. I, 470. Wenzel VI, 426. Knauz I, 247.]

Cheguercuta, *puteus*, *kút*. Említi IV. Bélának bizonyos per elintézését megerősítő 1259. évi okirata. — *Bihar* megyében, Nagyvárad területén. Az okiratban említett Olaszfalva = *Várad-Olaszi*, a villa Varallya = *Várad-Vár-alja*. Jerney *Csegör-kút*-nak ejti.¹⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 492. Kereszturi: *Descriptio Eppat. et Cap. M. Varad* p. 126. — ²⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 24. l.]

Chechpatak¹⁾ lásd *C s e k p a t a k a*.

[¹⁾ Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 24. l.]

Chekafoka. Említi II. Endrének Miklós comes számára kiállított 1232.

évi adománylevele. ¹⁾ — *Arad* megyében, a Körös valamely foka.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VI, 505. *Hazai Okmánytár* I, 13.]

Chekezatuna, *stagnum*, tó. Említi a kalocsai káptalannak IV. Lászlóhoz intézett 1289. évi jelentő okirata. ¹⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún* megyében, a solti felső járásban, Harta vidékén. ²⁾ Nyilván *Csekeztönyi*-nak ejtendő. Az oklevélben említett terra Harta = *Harta* község és puszta, Vlle, Sule = a Hartához tartozó *Szülle* puszta, Weteh, Weteh = *Vejte* puszta.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 115. l. — ²⁾ IV. Lászlónak egy 1289. évi, ugyanezen Hartára vonatkozó okirata szerint e Harta a XIII. Században *Fejér* megyéhez tartozott. *Hazai Oklevélt.* p. 116.]

Chektoú ¹⁾ lásd *Chechtoo* piseina.

[¹⁾ *Fejér* III. I, 470, a kivonatos felírásban.]

Chekuenygy ¹⁾ lásd *Cirkonik*.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 140.]

Chekzefelveyze. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztokodást tárgyzó 1260. évi okirata. ¹⁾ — *Komárom* vagy *Pozsony* megyében, a Csalóközben, a Vág mentén. ²⁾ *Csekefel-rize*-nek ejtendő.

[¹⁾ *Codex Patrius* VI, 102. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Fecez*.]

Chelch, *Chelz*, *Cholch*, *Chylch*, *Chyuz*, *Chulch*, *Csiles*, *Csyles*, *aqua*, *fluvius*, *víz*, *folyó*. Említik IV. Bélának egy 1252. ¹⁾, 1267. ²⁾, 1268. ³⁾, 1269. ⁴⁾, Erzsébet királynénak egy 1270. ⁵⁾, V. Istvánnak egy 1270. ⁶⁾, 1272. ⁷⁾, V. Incezenek egy 1276. ⁸⁾, a győri káptalannak egy

1297. ⁹⁾, és IV. Lászlónak egy év nélküli ¹⁰⁾ okiratai. — A *Pozsony* megyében Bakánál a Nagy-Dunából kiszakadó s aztán *Komárom* megyébe folyó s végül Csiesónál ismét a Nagy-Dunába visszatérő s a Csilizköz magába záró *Csiliz*. Érdekesekek sok tekintetben ez adatok, miután a Csiliz egykori folyása és elágazása iránt adnak felvilágosítást. Például IV. Bélának Baar földet tárgyzó 1269. évi okirata a Csiliz egy oly részéről szól, mely Nádasd s Felbár vidékén N.-Szarva felé huzódott, tehát a mai Csiliztől különbözött. V. Istvánnak 1272. évi okirata alapján következtethetni, hogy az abban említett Csiliz Ásványtól Balonynak s Radvánnak tarthatott, következésképp, hogy a XIII. században a Csiliz vagy több ágából állott vagy odább vándorolt azóta éjszaknak, a mi a Csilizköz folytonszerű naggyobbodását mutatja. V. Ince pápának 1276. évi bullájából kitetszik, hogy a XIII. században Patas a Csiliz-szigeten feküdt, terram et villam Patos sitam in medio fluvij, qui dicitur Cholch, mondja a pápai irat, míg IV. Lászlónak Dénes mester számára kiállított év nélküli okirata az iránt világosít fel, hogy a Csiliz azon időben Vodok, azaz Nagy-Bodak határában is folyt. — Jerney a Chelch nevet *Cseles*-nek ejti. ¹¹⁾ E Dunaág régebbi culturalis jelentősége mellett bizonyítanak a pozsonymegyei *bőösi* ¹²⁾ és a győrmegyei *patasi* tumulusok. ¹³⁾

[¹⁾ *Fejér* VII. V. 305. 306. *Haz. Okm.* VI, 73. Jerney 26. l. — ²⁾ *Wenzel* VIII, 167. — ³⁾ *Fejér* IV. III, 453. *Knauz*: *Mon.* I, 556. Jerney 24. — ⁴⁾ *Wenzel* VIII, 228. *Haz. Okm.* VII, 118.

— ⁵⁾ Fejér V. II, 193, 194. *Haz. Okm.* I, 49. 50. Jerney 26. — ⁶⁾ Wenzel VIII, 295. — ⁷⁾ Wenzel VIII, 381. — ⁸⁾ Wenzel IX, 152. — ⁹⁾ *Haz. Okmányt.* VI, 424. — ¹⁰⁾ Fejér VII. II, 132. — ¹¹⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 24. l. Az akadémiai nagy szótár nem tárgyalja. — ¹²⁾ *Archaeolog. Közlem.* I, 54. Römer: *Résultats généraux du monument archéologique en Hongrie* p. 157. Ugyanott *Magyarország. Östört. térképe.* — ¹³⁾ U. o. idézett lap.]

Chelch, *stagnum*, tó. Említi V. Istvánnak Potos helység birtokát megerősítő 1270. évi okirata ¹⁾ s ugyanannak egy másik erre vonatkozó 1275. évi okmánya. ²⁾ — *Győr és Pozsony* megyék határterületén, a Csilizközben, a győrmegyei Patas határában, a Csiliz vize által alkotott tó. Az 1275. évi okiratban olvassuk: Potos cum stagno suo Chelch nominato.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII. 295. — ²⁾ U. o. VIII. 381.]

Chelch lacus ¹⁾ lásd V a m u s i t ó.

[¹⁾ Fejér IV. III, 451. Knauz: *Mon.* I, 556.]

Cheley *halas, piscina de Cheley*. Említi IV. Bélának a lovagrend számára kiállított 1247. évi adománylevele. ¹⁾ — Az egykori *szörényi bánság* területén, ma már Oláhországban, a Duna balparti vidékén, az Olt torkolatánál, hol manap is Cselley nevű helységre találunk. ²⁾ A halászati jogot e tóban s a Dunán magának is fentartá a király, a lovagrenddel közösen gyakorlandó.

[¹⁾ Theiner: *Monum. histor. Hungarum sacram illustrantia.* I, 209. — ²⁾ L. Pesty: *A szörényi Bánság* I, 19.]

Chelnice ¹⁾ lásd C e l n i c e.

[¹⁾ Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 427.]

Chelnize ¹⁾ lásd C e l n i c e.

[¹⁾ Fejér IV. II, 298.]

Chelz ¹⁾ lásd C h e l c h f l u v i u s.

[¹⁾ Fejér VII. II, 132.]

Chemec, *fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának Bosin és fiai számára kiállított 1248. évi adománylevele. ¹⁾ — *Liptó* megyében, a Vágnak baloldali vize, a sz.-miklósi járásban fekvő *Csemicze*-nél. Az okiratban említett Okoliehna = *Okolicsno*, Wr b i c h a = *Verbicz*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 258.]

Chemelnich ¹⁾ lásd H m e l n i c h a.

[¹⁾ Fejér V. III, 390.]

Chemerna ¹⁾ lásd C e m e r n a.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 79.]

Chemernica, *Chemernicha minor*. Említi ifj. Béla királynak a perinai vendégek számára kiállított 1225. évi privilegiuma. ¹⁾ — Horvátországban, a *báni kerületben*, az vrginmosti járásban, a Polyána-hegy keleti oldaláról lefolyó s a Glinába, Glinától nyugatra balfelől szakadó *Chemernicza*- vagy *Čemerniča*-nak egy hasonló nevű mellékveze. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 183. — ²⁾ Wenzel tévesen magyarázza a *perinai* vendégeket *petrinai* vendégekre, mert Perina, Perna alatt a mai Velika-Vranovina politikai községhez tartozó Perna értetik, melytől éjszakeletre esik Čemerniča helység és folyó.]

Chemernicha, *fluvius*. Említi István zágrábi püspöknek az iváncsi apácák számára kiállított 1246. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, a *Belovár* megyében fekvő Ivanics vidékén, a Lónya mellékveze.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 88. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 345.]

Chemernicha, *aqua, víz*. Említi Ey-nard mesternek bizonyos peres földet szabályozó 1257. évi ítéletlevele.¹⁾ — Szlavóniában, *Verőcze* megyében, a Grachiscei vízzel egyesülő s azzal együtt a Drávába jutó *Csemerniczai* víz Verőczétől keleti irányban.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 468.]

Chemna ¹⁾ lásd *Cemerna*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 226.]

● **Chenel-potok** ¹⁾ l. *Chuespotoc*.

[¹⁾ Fejér III. I, 115.]

Chenesa ¹⁾ lásd *Kanisa*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 358. Wenzel XI, 422.]

Chenge, *fluvii, folyamak*. Említi a nagyváradí káptalannak Feketepatak birtoklását tárgyazó 1295. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Ugocea* megyében, a Borzsa két baloldali mellékveze. Ezek egyike *Kis-* másika *Nagy-Csengének* neveztetett, megfelelőleg a mai Nagy- és Kis-Csongova falvakkal, a Tiszán innen járásban.²⁾ Az okiratban említett Kethchenge = *Két Csenge* folyó.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* V, 136. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Batnuka*.]

Chenk, *fluvius, folyó*. Említi IV. László királynak Revisnye birtokra vonatkozó s Hocmyer számára szóló 1272. évi adománylevele.¹⁾ — *Árva* megyében Alsó-Kubintól éjszaknyugati irányban, a Revisnyei vízzel egyesülő, ma már nem e névvel jelölt folyó, mely a Revisnyeivel együtt Velicsnánál jobb felől az Árvába szakad. Az okiratban említett magna villa = *Nagyfalu* vagyis *Velicsna*, Revisnye = *Revisnye*, mindkettő az

alsó-kubini járásban. A mons Saar = *Zsjarhegy*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IV. I, 2.]

Chepzeu, *rivulus* ¹⁾ lásd *Zwckhu*.

[¹⁾ Wenzel VII, 506. VIII, 95.]

Cheresneycha, *aqua, víz*. Említi a császárai káptalannak Pál számára kiállított 1277. évi birtokvételi bizonyító oklevele.¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a belovári alispánságban Polichna azaz a mai *Palesnik* határában. IV. Bélának egy 1256. a császárai káptalannak egy 1278. évi okirata a Charnareka, illetőleg a Chernalika folyóvizet említi ugyancsak Palisnik határában²⁾ s azért valószínűnek hiszem, hogy az 1277. évi okirat Cheresneycha nevű vize azonos ama Charnarekaval, ámbár Pesty Frigyes külön vizekül veszi.³⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Monum. Eppat. Zugr.* I, 186. — ²⁾ Lásd *Charnareka* alatt. — ³⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* II, 265.]

Cherechnypotoc, *fluvius, folyó*. Említi Mária királynénak Miske comes számára kiállított 1266. évi adománylevele.¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében, a Száva balparti vízkörnyékében. Az okirat szerint Cherechnypotoc cadit in aquam Cherkvenyg.

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 140.]

Cherenchina, *fluvius* ¹⁾ lásd *Cherenchina* a báni kerületben.

[¹⁾ Tkalcic I, 62. Wenzel VI, 465.]

Cheresneuch, *rivulus, csermely*. Említi István szlavóniai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyazó 1249. évi ítéletlevele.¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a Kulpa mellékveze.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 298.]

Cheresuench fons *subtus pirum, körtvélyfa alatti forrás.* Említi Sándor albánnak bizonyos birtokügyet tárgyzó 1252. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, a *báni területben*, a glinai járásban, a Bruchina mellékveze, a Glina jobboldali vízkörnyékében.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Epp. Zagr.* I, 96.]

Cheret. Említi II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi adománylevele. ¹⁾ Horvátországban, *Belovár és Kőrös* megyék határterületén. Az okirat szerint quidam cheret, qui exit de Gologwa, vagyis a Glogovniczának valamely kiszakadása.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 228.]

Chergeud, *follyó.* Említettikegy 1257. évi okiratban. ¹⁾ — *Baranya* megyében. Jerney *Csergöd*-nek ejti.

[¹⁾ Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 25. l.]

Cherguennyg ¹⁾ lásd, *Cirkonik.*

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 140.]

Cherich, *aqua víz.* Említi IV. Bélának Novák földét tárgyzó 1255. évi okirata. ¹⁾ — Szlavóniában, *Verőcze* megyében, a verőczei alispánság területén fekvő Novaki és Vaska határában, a Dráva jobboldali vízkörnyékében.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon Eppat. Zagr.* I, 104. 105. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 408.]

Cherip, *piscariae de Cherip Ecclesiae S. Nicolai in Nadudor.* Említi III. Honoriusnak a laberiai sz.-miklósi kolostor számára kiállított 1218. évi birtokmegerősítő bullája. ¹⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kiskun* megyében, a solti alsó járásban fekvő Nádudvar vidékén.

[¹⁾ Wenzel I, 152. Theiner I, 10.]

Cherkuenyg ¹⁾ lásd *Cirkonik.*

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 140.]

Cherkvenyg és Cherkwenig ¹⁾ lásd *Cirkonik.*

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 140.]

Chermele, *Chernuta, rivulus, csermely, folyó.* Említi II. Istvánnak Kassa város számára kiállított 1271. évi privilegiuma, ¹⁾ és III. Endrének Hannus kamaragróf számára kiállított 1297. évi adománylevele. ²⁾ — *Abauj* megyében, a Bukovina-hegy déli oldaláról lefolyó, Kassán két ágra szakadó s így a Hernádba jobbfelől szakadó jelentős *Csermely.* A név maga szláv származású. ³⁾

[¹⁾ Czoernig: *Ethnographie d. österr. Monarchie.* I, 343. — ²⁾ *Árp. Uj. Okm.* V, 169. — ³⁾ Miklósich: *Die slav. Elem. in Magy.* i. h. XXI. k. 23. l. 98. sz. — Podhráczky: *Béla kir. népt. jegyz. idejekora és hitelessége az Ister második szótágjával hozza kapcsolatba ter-ből tser, stereg, tsermely !]*

Chermele, *fluvius* ¹⁾ lásd *Cermule.*

[¹⁾ Wenzel XII. 201.]

Chermosni, *rivulus, csermely.* Említi István szlavonai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyzó 1249. évi ítéletlevele. ¹⁾ Horvátországban, *Zágráb* megyében, a jáskai alispánság területén, a Kupcsinának egyik, a Bukovica által közvetített baloldali mellékveze.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 297.]

Chernalika ¹⁾ lásd *Charnareka.*

[¹⁾ Tkalcic I, 107. 108. Wenzel XI, 413. 414.]

Chernauoda, *Chornawoda, Csoma ... voda. Csoma, aqua, fluvius, víz, folyó.*

Említi István ifj. királynak Endre comes fia számára kiállított 1270. évi adománylevele ¹⁾, V. Istvánnak Mihály számára kiállított 1272. évi okirata ²⁾ és IV. Lászlónak Csépán földet tárgyazó 1282. évi adománylevele. ³⁾ — *Bereg* megyében, a Vérke és Tisza ereiből keletkező, Bereg megye délnyugati területét tágas kerülékben hasító s Nagy-Dobrony déli vidékén a Szernyével egyesülő s azzal együtt a Latorczába jutó *Csaronda* vagy *Csaroda*. ⁴⁾ Pesty ⁵⁾ és Lehoczky ok nélkül sorolják az eltűnt vizek közé. ⁶⁾ Az utóbbinak e nyilatkozata egyébiránt annál feltűnőbb, mert kevéssel előbb ő maga azonosítja a Csarodával. ⁷⁾ E folyó szláv nevét = *Fekete víz*, *Feketeügy* fekete talaju vizétől kapta. ⁸⁾ E víztől kapta Csaroda helysége is nevét. völgyének kulturális jelentőségét az abban eddig előkerült őskori leletek hirdetik. *Surányban* bronzkarikákat, ⁹⁾ a *macsolai* és *csomai* határok között pedig bronzkori aranyhuzalgyűrűt találtak. ¹⁰⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 260. 261. — ²⁾ Fejér V. I, 243. U. o. VII. II, 20. — ³⁾ *Zichy-Codex* I, 50. — ⁴⁾ Az okiratok topographiájára nézve lásd *Boltrag* és *Mercice*. Azonkívül lásd Géresi: *Tamás-Váralja és Vatafalva* című cikkeit a *Századok*-ban VII, 442. — ⁵⁾ *Századok* I, 74. — ⁶⁾ *Néhány adat a középkori istenítéletek történetéhez*. Közzétéve a *Századok* VII. köt. 213. l. Ugyanő 1881-ben közrebocsátott nagy művében (*Bereg vármegye monographiája* I, 48) azonképpreá nem ismert e folyóvízre. — ⁷⁾ *Századok* VII, 66. — ⁸⁾ Lehoczky: *Beregrármegyei helynevek származtatása* című cikkében. *Századok* VII, 66. Azonkiv. Hunfalvy az *Egyet. Phil. Közl.* IV, 591.

— ⁹⁾ *Arch. Ért.* XIII, 195. És Lehoczky cikke az *Arch. Ért.* XIV, XXXVI. l.

— ¹⁰⁾ *Arch. Ért.* X, 61.]

Chernech, *Chernuch*, *Chernehc*, *aqua*, *fluvius*, *víz*, *folyó*. Említi IV. Bélának Wecherin várjobbágy földi határjárását illető 1257. évi okirata ¹⁾ és ugyanennek bizonyos birtokosztást tárgyazó 1269. évi okirata. ²⁾ — Horvátországban, a *Gradiskai* kerületben, az Illovának *Csernavecz* nevű ága.

[¹⁾ *Haz. Okmánytár* VII, 72. — ²⁾ U. o. VII, 115.]

Chernech, *Chernez*, *Cherniz*, *Chernuck*, *Churnuch*, *Churnuc*, *aqua*, *rivulus*, *fluvius*, *clausura*, *víz*, *csermely*, *folyó*. *vízgát*. Előkerül 1209. ¹⁾, 1259. ²⁾, 1268. ³⁾, 1275. ⁴⁾ és 1280-ik ⁵⁾ évi okiratokban. Horvátországban, Verbovecz délkeleti vidékén, a Lónya egyik ága.

[¹⁾ Tkalcic I, 20. Wenzel XI, 93. — ²⁾ Fejér IV. II, 503. — ³⁾ Wenzel XI, 578. — ⁴⁾ Wenzel XII, 147. 148. U. o. IV, 55. 56. — ⁵⁾ Fejér V. III, 25.]

Chernech, *Churnuch*, *Churnuc*, *aqua*, *fluvius*, *víz*, *folyó*. Említi IV. Bélának Dénes bán számára kiállított 1244. évi ¹⁾ és IV. Bélának Hudina comes számára kiállított 1245. évi adománylevele. ²⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a Császma vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 154. — ²⁾ Tkalcic I, 85. 86. *Árp. Uj Okm.* XI, 339.]

Chernech, *Chernechtu*, *Chernechtuu*, *Cherneteeu*, *Chernuch*, *Chernut*, *Chernez*, *rivulus*, *fluvius*, *csermely*, *folyó*. Említi IV. Bélának Stefko számára kiállított 1245. évi birtokmegegerősítő okirata ¹⁾ és a zágrábi káptalanusk Stefko számára

kiállított 1245. évi bizonyító oklevele.²⁾ — Horvátországban, a *báni kerületben*, a Száva jobboldali mellékveze. Crnec vidékén Komarovácztól éjszakra.

[¹⁾ Tkalcic I, 82. Wenzel VII, 171.

— ²⁾ Tkalcic I, 83. Wenzel VII, 202.]

Cherneck, *Chernych, Chyrnich, aqua, rivus, fluvius, flumen, víz, patak, folyó, folyam*. Említi II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi adománylevele ¹⁾, a zágrábi káptalannak Woysa fiai számára kiállított 1236. évi bizonyító oklevele ²⁾ és IV. Bélának a szamobori vendégek számára kiállított 1242. évi privilegiuma. ³⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a sziszeki alispánság kerületében, a Száva jobboldali mellékveze.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 221. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 20. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 324. Kukuljevics: *Jur. Reg. Croat. Dalm. Slav.* I, 62.]

Cherneck, Chernek ¹⁾ lásd *Chur-
nech*.

[¹⁾ Wenzel X, 221.]

Cherneck ¹⁾ lásd *Cerncz*.

[¹⁾ Tkalcic I, 81.]

Cherneckina, *Chernehina, Chernehyna, Cherenchina, aqua, fluvius, víz, folyó*. Említi a zágrábi káptalannak Robert comes számára kiállított 1228. évi oklevele ¹⁾ és a zágrábi káptalannak egy 1245. évi okirata. ²⁾ — Horvátországban, a *báni kerületben*, a Száva jobboldali vízkörnyékében, a Crneci csermely egy mellékvezeeskéje. ³⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 62. Wenzel VI, 465. — ²⁾ Tkalcic I, 84. Wenzel VII, 203. — ³⁾ Lásd *báni kerületi Cher-*

nech. A topographiára nézve pedig *Cer-
rita*.]

Chernecktu ¹⁾ lásd *Cherneck* a *báni kerületben*.

[¹⁾ Tkalcic I, 83. Wenzel VII, 202.]

Chernecktuu ¹⁾ lásd *Cherneck* a *báni kerületben*.

[¹⁾ Tkalcic I, 83.]

Cherneteuu ¹⁾ lásd *Cherneck* a *báni kerületben*.

[¹⁾ Wenzel VII, 202.]

Chernet parva. Említi II. Endrének a templomosok számára kiállított 1209. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság délkeleti szögében, a Zelina balpartján létezett kisebb mocsár, Lupoglavától délnyugatra. ²⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 23. *Árp. Uj Okm.* XI, 100. — ²⁾ V. ö. *Schernet magna*, a topographiára nézve pedig *l. Bogord*.]

Chernet, *piscatura, halászó*. Említi II. Endrének a topuskói zistercezták számára kiállított 1211. évi adománylevele. ¹⁾ — A horvát-szlavon végvidéken, a *báni kerületben*.

[¹⁾ Tkalcic I, 25. Wenzel XI, 110.]

²⁾ Az okirat topographiájára nézve *l. Brathelouycha*.]

Chernez. Említi II. Endrének egy 1209. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén, a Kassina és Zelina közti területen, ha ugyan nem maga a Szeszvete és Popovácz között eredő s a Zelinába szakadó *Csernece* csermely. Ezt biztosan azért nem merem állítani, mert a határleírás szerint előbb ért a határ a Chernezhhez s aztán a Kassiná-

hoz, holott, ha a Cserneczi csermelyről van szó, a határnak előbb kellett volna a Kassinához s úgy aztán a Chernelhez érkeznie. Ez okból tehát a Zelina-Kassina-közbe vélem helyezendőnek. ²⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 24. *Árp. Uj Okm.* XI, 101. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Bogord.*]

Chernel ¹⁾ lásd Chernelch a báni kerületben.

[¹⁾ Tkalcic I, 82.]

Chernelche, *fons, forrás*. Elője egy Kún helység határait tárgyzó év nélküli okiratban. ¹⁾ — Gömör és Kis-Hont megyében, a tornaljai járás területén, a Sajó-Gömör és Hubó közti vidéken. E forrás vize a Sajóba szakadt. Az okiratban említett Ztamafalua, Ztamafolua, Ztamateleke, Ztamacleke, Ztamteleke, Ztamnateleky alatt azt hiszem a mai *Sztárnya* lappang, Lapsa = *Lapsa* puszta, mely Tornaljához tartozik, Habon = *Hubo*, Zuhafev, Zuhafeu = *Szuha-fő* vagy *Felső-Szuha*, mind a tornaljai járásban. A possessio Vassas és a Vasvelge, azaz Vasvölgye iránt tájékoztat a Sztárnyához tartozó *Vasas* puszta. Az okiratban említett Zagrab, Zabrago, Zabragh és Zgrabium nyilván *Zabrágy*-nak felelne meg, de minthogy ilyen puszta vagy helység ma e vidéken nem létezik, azt hiszem, hogy alatta a Tornaljától délre eső *Nábrágy* falu lappang.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 613.]

Chernelchina. Említi II. Endrének egyik 1209. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén a Kassina és Zelina közti területen. ²⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 23. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 101. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Bogord.*]

Chernou, *aqua, víz*. Említi III. Bélának a fejevári keresztesek birtokait elősoroló és megerősítő 1193. évi okirata. ¹⁾ — *Somogy* megyében, a csurgói járásban, Csurgó vidékén, a Dráva balvidéki vízkörnyékében. Azt hiszem, hogy az Iharosnál eredő, N.-Márton és Csurgó mellett elfolyó, s a Büködi vízbe balfelől szakadó *Csurgói* vízről van itt szó. ²⁾

[¹⁾ Knausz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 143. (Fejér: *Cod. Dipl.* II, 283. Batthyán: *Leg. Eccles.* II, 286. közlik ugyan ez okmányt, de az aqua Chernou kimaradt belőle.) — ²⁾ Lásd ehhez azt, mi *Abram piscina* alatt van elmondva.]

Chernuch, *piscina, halas*. Említi Erzsébet özvegy királynénak Oryovicha földet tárgyzó 1275. adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban. E halas az okirat szerint a pozsegamegyei Oryoycha nevű földhöz tartozott.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 127.]

Chernuck ¹⁾ lásd Chernelch.

[¹⁾ Fejér V. III, 25.]

Chernuch ¹⁾ lásd a gradiskai Chernelch.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VII, 72.]

Chernusnyk, *rivus, patak*. Említi IV. Bélának Dénes bán számára kiállított 1244. adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a Császma vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 154.]

Chernuta ¹⁾ lásd Chernelch Abanban.

[¹⁾ Wenzel V, 169.]

Chernyz, *palus, tó*. Említi a zágrábi káptalannak Obris birtokot tárgyzó 1247. évi bizonyító oklevele. ¹⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 249. 250.]

Cherquenig ¹⁾ lásd Cirkonik.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 140.]

Cheruyz. Említi IV. Bélának Komlósi German számára kiállított 1259 évi felmentő okirata. ¹⁾ — *Sáros* megyében, a hanusfalvai járás területén, Komlós és Komlós-Keresztes vidékén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 506.]

Cherych, *lacus, tó*. Említi II. Endrónak Marcell gróf számára kiállított 1228. évi birtokmegerősítő okirata. ¹⁾ — *Verőce* megyében, az eszéki alispánság területén, Ozyagh birtok határában. Ezen Ozyagh alatt, mely Osceag, Osseag, Oszek, Azyuagh, Azyoagh, Zyagh, Ezcek néven is előfordúl, s melyet Jerney tökéletesen félreértve Aszuágra magyaráztatott, a mai Eszék értendő. ²⁾

[Fejér III. II, 137. — ²⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* I, 287.]

Chesma ¹⁾ lásd Chasma.

[¹⁾ Tkalcic I, 15. Wenzel VII, 154.]

Chesmasi, *piscariae Ecclesiae St. Stephanii de Chesmasi*. Említi III. Honorius pápának a laberiai sz.-miklósi kolostor számára kiállított 1218. évi birtokmegerősítő bullája. ¹⁾ — Két *dunai* halastó.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 152. Theiner: *Mon. Hist.* I, 10.]

Cheten ¹⁾ lásd Ceten.

[¹⁾ Fejér IV. II, 459. Knauz: *Cod. Strip.* I, 109.]

Chetó ¹⁾ lásd Chechto piscina.

[¹⁾ Fejér VI. I, 115, a kivonatos felírásban.]

Chetruch fluvius ¹⁾ lásd Sterus.

[¹⁾ Wenzel VIII, 23.]

Chetruz fluvius ¹⁾ lásd Sterus.

[¹⁾ Wenzel VIII, 22. 25.]

Cheumil, *Channuk, Cheunnuk, Cheunnukfeu, fons, ricular, fluvius, forrás, csermely, folyó*. Említi IV. Lászlónak Hanus részére kiállított 1282. évi birtokmegerősítő okirata ¹⁾, ugyanannak Lyuchei Hellebrand számára kiállított 1284. évi birtokmegerősítő oklevele ²⁾ és a szepesi káptalannak III. Endréhez intézett 1299. évi jelentést tevő okmánya. ³⁾ — *Szepes* megyében, a Hernádnak egy ma ily néven nem szereplő baloldali mellékvíze. A határleírás nyomán a Baldóczi patakkal egyesülő *Kolcsvai* víznek gondolom. Az okiratban említett Doman = *Dományócz*, a villa Da . . . alatt nyilván a Lőcse szomszédságában fekvő *Dolyán* rejlik, Gurgev, Gurgou = *Görgő*, Kulchuan, Kulchuanan = *Kolcsva* vagy *Kolcsó*, Leuche = *Lőcse*, Nados = *Nádas* Kolcsó és Olaszi közt, Olus = *Ulozsa* a lőcsei járásban.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VI, 275. *Századok* VI, 226. — ²⁾ *Haz. Oklevéltár* 102. l. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 644. 645.]

Cheunuk ¹⁾ lásd Cheumil.

[¹⁾ Wenzel XII, 645. *Századok* VI, 226.]

Cheunukfeu ¹⁾ lásd Cheumil.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VI, 275. *Századok* VI, 226.]

Chevnichy, *fluvius, folyó*. Említi III. Endrének Dénes gróf számára kiállított 1291. évi adománylevele. ¹⁾ — *Zólyom* megye legéjszaknyugatibb határterületén, a Hermaneczi hegy déli

oldalán, a Magoserdőn eredő *Tajovai* vagy *Scsavnicskai* víz, mely Radvánnál szakad jobbfelől a Garamba. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* V, 31. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Vdurna.*]

Cheuzweyz, *Cheuzweyz, piscatura, halászhó.* Említi IV. Lászlónak a pozsonyi káptalan számára kiállított 1277. évi adománylevele. ⁷⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, az alsó-csalóközi járásban, Kürt határában, az érsekséjvári Duna halászhelye.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IV, 82. 83.]

Chey, *fons, forrás.* Említi Imrének Merenye birtokot tárgyazó 1203. évi okirata. ¹⁾ — *Zala* megyében, a kaniizsai járásban fekvő Merenye vidékén. ²⁾ *Csaj*-nak ejtendő, a mi megfelel »víz, csajhos, vizes« fogalomnak. ⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 361. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Bocunuk.* — ³⁾ V. ö. Jerneyvel: *Magy. Nyelv.* 22. l. *Csaj* alatt. Ugyanő említ egy *Csaj* nevű csermelyt egy 1224. évi okirat alapján is. U. o. 22. l.]

Cheyd, *puteus, kút.* Említi IV. Bélának a sághi monostor számára kiállított 1265. évi okirata. ¹⁾ — *Hont* megyében, az egegi járásban, Magyarád vidékén. Az okiratban említett terra Dolmod = *Dalmad*, Burfeu = *Kálna-és Tegzés-Borfő*, Mogorod = *Magyarád*, Morout = *Apát- és Egyház-Marót.* ¹⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 280. — ²⁾ Az okirat helyviszonyaira nézve lásd *rivulus in Almas, Corpona, Kurtus, Selnuche.*]

Cheyey, *vena, ér.* Említi a zazty-i apátság 1067. év körüli alapítólevele. ¹⁾

— *Borsod* megyében, Seyrnik birtok határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 25.]

Chicher, *Chyszer, Czyser, ricus, patak.* Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirat ¹⁾ és II. Endrénak a leleszi prépostság számára kiállított birtokmegerősítő 1214. évi okirata. ²⁾ — *Ung* megyében, a kaposi járás területén, az Unggal és Latorczával közlekedő s közepett az Ortótavat képezett *Csicseri ér.* Csicsér falu, és odább keletre Csicsér pusztja e víz mentében található a kaposi járásban. Jerney ³⁾ Csics-ér, Pesty ³⁾ Csicsér-nek ejti, mindkettő Zemplénben keresi s Pesty az eltűnt vizek közé sorolja.

[⁷⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 205. — ²⁾ Fejér III. I, 155. 472. Katona V, 180. — ³⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 25. l. — ⁴⁾ *Századok* I, 74.]

Chikloupotok. Említi IV. Lászlónak Demeter számára kiállított 1279. évi adománylevele. ¹⁾ — *Hont* megyében, a Selmecz s illetőleg az Ipoly jobboldali vízkörnyékében, Teszér határterületén.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 556.]

Chikloupotok. Egy 1249. évi okirat alapján említi Jerney. ¹⁾ — Szerinte folyó *Nyitra* megyében. *Csikló-patak*-nak ejti. Gyanítom, hogy egy az előbbivel.

[¹⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 26. l.]

Chilistou lacus ²⁾ lásd *Eleutou.*

[¹⁾ Fejér IV. III, 460. Jerney: *Magy. Nyelvkincsek* 26. l.]

Chilz, *Chilztow, Chilztw, aqua, víz.* Említi a pozsonyi főispánnak Saul birtokállapotáról szóló 1237. évi jelentő okirata. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csa-

lőközben. Hogy itt a *Dunának egy Guttor és Doborgaz közti kiágazása értetik*, az okirat határleírásából és szavaiból kétségtelen. Ugyanis a benne említett Ecclesia S. Marie = *Somorja*, villa Samud = a Bucsuházához tartozó *Sámtopuszta*, Doborgoz, Dobrogoz = *Doborgaz*, Ecclesia S. Georgj = *Szt.-György*, mind a felső-esalóközi járásban. Másrészt pedig maga az okirat mondja, hogy a Danubius vocatur Chiltzw, Chiltzow. Megjegyzem azonkívül, hogy a Chiltzownak nevét manap is fentartja a *Csilisztő* helynév Somorja és Doborgaz között.

[¹) *Árp. Uj Okm.* VII, 48. 49. U. o. XI, 305. 306.]

Chiltzow ¹) lásd Chiltz aqua.

[¹) Wenzel VII, 48.]

Chiltzw ¹) lásd Chiltz aqua.

[¹) Wenzel XI, 304.]

Chisa, *fluvius, folyó*. Említve van a *Chronica Hungarorum*ban. ¹)

[¹) Endlicher-nél: *Mon. Arpadiana* 64. l. cap. III.]

Chmelnycha ¹) lásd Hmelnicha.

[¹) Wenzel XII, 468.]

Choa, *Sara, fluvius, folyó*. Említi II. Endrének Bors comes alapítványát megerősítő 1225. évi okirata¹), és IV. Bélának Loesman vármegyének adományait tárgyzó 1263. évi privilegiuma. ²) — *Sopron* megyében, a Rozalia hegy délnyugati oldalán, Ausztriában mint Schwarzenbach eredő, Felső-Péterfa alatt Sopron területére csapó s ennek soproni meg felső-pulyai járása területét hasító s Frankónál a Repezébe balfelől szakadó *Csdvai patak*. ¹) A Fejérenél ol-

vasható *Sara* eltorzítása a Choa, Chava névnek s midőn Fejér zárjel közt oda nyilatkozik: fors Sárvár, Lajta, nagyot téved, mert hiszen a Lajta hol folyik s bizony nem is képzelhető, hogy antiquus meatus-a, régi medre itt lett volna.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 63. —

²) *Árp. Uj Okm.* VIII, 53. — ²) Az okiratok topographiájára nézve l. *Býkig és Lybnic*.]

Choas, *portus, rév*. Említi I. Lászlónak a veszprémi káptalan birtokait összeíró és megerősítő 1082. évi okirata. ¹) — *Veszprém* megyében. Jerney *Köves*-nek ejti. ²)

[¹) *Codex Patrius* IV, 2. *Cod. Dipl.* I, 450. VI. II, 352. Pray: *Specim. Hierarch.* I, 265. Róka: *Vitae Veszpr. Praes.* 25—36. — ²) *Magy. Nyelvtankönyvek* 80. l.]

Choczinapatak, lásd Huzina.

Chojkakuzelyre ¹) lásd Choykakuczdyre.

[¹) Fejér IV. I, 65.]

Chokapotoka ¹) lásd Chakapatak.

[¹) Wenzel VIII, 354.]

Chokoli halasak, piscina vsonum in Chokol ¹) lásd Camaran piscina.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 95.]

Chokud er, *fluvius, folyó*. Említi a váradi káptalannak bizonyos birtok-egyezségre vonatkozó 1284. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Bihar* megyében, Csebi vidékén, a Kőrös vízkerényében.

[¹) *Árp. Uj Okm.* XII, 422.]

Cholch ¹) lásd Chelch fluvius.

[¹) Wenzel IX, 152.]

Chollo ¹⁾ lásd Challow.

[¹⁾ Czoernig II, 332.]

Chollow ¹⁾ lásd Challow.

[¹⁾ Fejér VI. I, 50.]

Cholna, *fons, forrás*. Említi az esztergomi keresztesek conventjének bizonyos földek eladását tárgyazó 1291. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Hont* megyében, a szántói járásban fekvő Bori határában, az Ipoly vízrendszeréhez tartozó víz. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. I, 135. —

²⁾ Az okirat helyrajzi viszonyaira nézve I. *Bar.*]

Cholnuk potok. Említi V. Istvánnak Seelen földét tárgyazó 1270. évi okirata. ¹⁾ — *Hont* megyében, a balogi járásban, Szelény határában, az Ipoly jobboldali vízkörnyékében. Mint Csolnokpatak ma nem ismeretes, de kétségtelen, hogy alatta vagy egy az Ipolyba közvetlenül, vagy pedig a Kürtös által közvetítve szakadó víz értetik. Az okiratban említett Kezu = *Keszi* (a mai Keszihócz?), Kukezu = *Kőkeszi*, villa Seelen = *N.- és K.-Szelény*. Pesty a Csolnokpatakat az eltűnt vizek közé sorolja. ²⁾

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* I, 45. — ²⁾ *Századok* I, 74.]

Chomos ¹⁾ lásd Homos piscina.

[¹⁾ Jerneynél: *Magy. Nyelv.* 50. I.]

Chon, *villae piscinae et stagna*. Említi III. Incze pápának a garammelléki sz. benedeki apátságot védelmébe fogadó 1209. évi bullája. ¹⁾ — *Csongrád* megyében, a tiszán-inneni járásban, Csány vidékén. ²⁾ A bulla Chon-ja azonos az egyéb XI., XIV. és XV. századbéli okiratokban előforduló Chon³⁾, Cham⁴⁾, Chani⁴⁾,

Chano⁶⁾, Chonu⁷⁾ és Chontelek⁸⁾ nevű helyeivel. Tisza-menti halászhely volt, melynek halasai névszerint is előszámlálvák I. Géza 1075. évi alapítólevelében.

[¹⁾ Knausz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 190. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 103. Fejér: *Cod. Dipl.* III. I. 94. — ²⁾ V. ö. Hornyikkal: *Kecskemét város tört.* I, 192. — ³⁾ Fejér VIII. III, 136. 137. IX. V, 381. — ⁴⁾ Fejér II, 73. — ⁵⁾ Knausz: *Mon.* I, 56. a jegyzetben. — ⁶⁾ Fejér X. V. 609. — ⁷⁾ Fejér I, 433. 438. — ⁸⁾ Fejér IX. IV, 435. X. V, 609. X. VI, 419.]

Chongrad ¹⁾ lásd Hernad.

[¹⁾ Fejér XI, 410.]

Chonrad ¹⁾ lásd Hernad.

[¹⁾ Fejér IV. I, 399. Bárdosy p. 41.]

Chontheka, *Chrasztha, rivulus, csermely*. Említi IV. Bélának Szoboszló számára kiállított 1265. évi adománylevele. ¹⁾ — *Ung* megyében, a kaposi járásban, a Latorcza jobboldali vízrendszerében. Az okiratban említett Bees, Bis = *Bés*, Checher, Chicher = *Csicsér* N.-Kapostól nyugatra, mindkettő a kaposi járásban.

[¹⁾ *Hazai Okmányt.* VI, 129. Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 268.]

Chorgue er, *fluvius, folyó*. Említi a váradi káptalannak bizonyos birtokjegyzésre vonatkozó 1284. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Bihar* megyében, Csehi határában, a Körös vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII. 422.]

Chorna malaka, *aqua, víz*. Említi IV. Bélának Béla földterületet tárgyazó 1254. évi adománylevele. ¹⁾ — *Zala* megyében, a Muraközben.

[¹] *Hazai Okmánytár* VI, 83.]

Chornad ¹⁾ lásd *Hernád*.

[¹] *Jerney: Magy. Nyelvk.* 54.]

Chornamlaka, *fluvius*. Említi István szlavoniai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyzó 1249. évi ítéletlevele.¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a Kupcsinának s általa a Kulpának valamely mellékveze.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 291.]

Chornawoda ¹⁾ l. *Chernauoda*.

[¹] *Wenzel* VIII, 260. 261.]

Chornukov, *rivulus, csermely*. Említi IV. Bélának a turóczyi monostor 1252. évi alapítólevele.¹⁾ — *Turócz* megyében, a Turócznak egy ma e néven ismeretlen, jobboldali, közvetett vagy közvetlen mellékveze Blatnicza vidékén. A villa Chorsukov, valamint a villa Solumus fekvéseit nem tudom topographiailag kijelölni, de hogy Blatnicza szomszédságában feküdtek, az okirat határleírásából bizonyos.

[¹] *Fejér: Cod. Dipl.* VII. V, 302. *Cod. Patrius* VI, 70.]

Choykacuzdyre, *Choykacuzdyre, Chojkacuzelyre, Csojkekacuzelyre*. Említi IV. Béla kiküldött bíráinak Jenő földet tárgyzó 1236. évi ítéletlevele.¹⁾ — *Bihar* megyében, Száldobágy és K.-Jenő vidékén. *Jerney* Csajka-küzdő-rév-nek ejti. s szerinte rév a *Kis-Körösön*.²⁾ Ha egyáltalán rév és nem ér értendő alatta, azt hinnők a topographia alapján,³⁾ hogy inkább a Sebes-Körösre magyarázandó.

[¹] *Kubinyi: Magy. tört. emlékek*. I, 14. *Fejér: Cod. Dipl.* IV. I, 65. — ²⁾ *Magy. Nyelvk.* 22. l. — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve. l. *Jeneu*.]

Choykacuzdyre ¹⁾ lásd *Choykacuzdyre*.

[¹] *Jerney: Magy. Nyelvkincsek*. 22. l.]

Chracous, *flumen, folyam*. Említi IV. Bélának Miklós és Tamás grófok fiai számára kiállított 1245. évi adománylevele.¹⁾ — Az okirat szerint in ducatu Selavonie. *Fejér* szerint in Comitatu Chriensi. A Lana (Lónya?) folyóba szakad.

[¹] *Fejér: Cod. Dipl.* IV. I, 386.]

Chrasnic, *rivulus, csermely*. Említi Kálmán királynak Ábrahám comes birtokeseréjét megerősítő 1237. évi okirata.¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében, a Pakra mellékveze.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 38.]

Chrasztha ¹⁾ lásd *Chontheka*.

[¹] *Fejér* IV. III, 268.]

Chrenicha, *aqua, víz*. Említi Dénes comesnek a topuskói apátság javára hozott 1266. évi ítéletlevele.¹⁾ — Horvátországban, a topuskói apátság birtokterületén.

[¹] *Tkalcic: Mon. Eppat. Zagr.* I, 135.]

Chuboner. Említi egy 1252. évi okirat.¹⁾ — *Győr* megyében, Győr vidékén a Dunánál. *Jerney* *Csobán-ér*-nek ejti.

[¹] *Magy. Nyelvkincsek* 26. l.]

Chuchafeu ¹⁾ lásd *Chuhafeu*.

[¹] *Jerney: Magy. Nyelvk.* 28. l.]

Chuespotoc, *Chenel-potok, rivulus, csermely*. Említi II. Endrének Hidegkút helységet tárgyzó 1212. évi adománylevele.¹⁾ — *Sáros* megyében, a hanusfalvi járásban fekvő s Kapihoz tartozó Hidegkút-pusztá vidékén, a Tapoly vagy

Szekeső mellékvize. Jerney *Köres-patak-*nak ejti. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 114. Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 115. Wagner: *Anal. Scepi.* III. 144. — ²⁾ *Magy. Nyelvtan.* 80. lap.]

Chuhafeu, Chuchafeu, fluvius, folyó. Említi II. Endrének a pécsi egyház birtokait eloszámoló és megerősítő 1235. évi okirata. ¹⁾ — *Baranya* megyében, az Okor vízkörnyékében. ²⁾ Össze nem tévesztendő a Dunába szakadó Czuhával. Jerney *Csuka-fő*-nek ejti. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 433. Koller: *Hist. Eppat. Quinque.* II. 86. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Vyzate.* — ³⁾ *Magy. Nyelvtan.* 28. l.]

Chulch ¹⁾ lásd *Chech fluvius.*

[¹⁾ *Haz. Okmánytár* I, 50.]

Chunerth ¹⁾ lásd *Hernad.*

[¹⁾ Wagnernél: *Anal. Scepi.* I, 394, jegyzetben.]

Chuntey terrae piscina. Említi a budai káptalannak a pannonhalmi apátság számára kiállított 1240. évi bizonyítványlevele. ¹⁾ — *Győr* megye éjszaki részén, a pusztai járás területén, a mosoni Dunaágnak torkolata közelében Vének és Gönyő között. Maga az okirat mondja hogy *dunai halastó* értendő alatta. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 110. — ²⁾ A villa Chuntey topographiai fekvésére nézve lásd Sztachovics Remig régészeti térképét, Győr megye és város egyetemes leírásában.]

Chup, fluvius, folyó. Említi a vasyári káptalannak bizonyos birtokegyezkedésre vonatkozó 1287. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Zala* megyében, a Kerkának baloldali mellékvize, a *Csupi pa-*

tak. Az okiratban említett Bogud = *A-* és *F-Bagod*, a zalaegerszegi járásban.

[¹⁾ Fejér VII. V. 470. 471. VII. IV, 201. 202. *Haz. Okm.* VI, 329.]

Churchufeu, Churhufeu, vorago, örvény. Említi a bakonybéli apátság vagyonának és jószágainak 1086. évi összeírása ¹⁾ és egy 1234. évi okirat. ²⁾ — *Győr* megyében, a sokoróaljai járásban, Kajár vidékén, a *Bakony-folyás* örvénye. Az okiratban említett Quiar = *Kajár* ³⁾ s az okirat szerint Quiar terminatur ab occidente ad caput uoraginis, quod dicitur Churchufeu. Kajártól nyugatra azonban a *Bakonyfolyás* fut. Jerney *Csurhó-fő*-nek ejti. A nyugati Bakonyfolyás régészeti jelentőségét hirdetik a *romándi* ⁴⁾ és *tamási* ⁴⁾ sílexleletek; a *bakony-szent-tamási*, Hathalom néven ismert, tumulusok, ⁶⁾ a *szemerei* és *sokorói*, szóval a *Koronczó* vidéki kő-, bronz-, vas-, cserép- és csont-leletek. ⁷⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 31. — ²⁾ Jerneynél: *Magy. Nyelvtan.* 164. l. — ³⁾ V. ö. Sztachovics Remig *régészeti térképét* i. h. Egyéb okiratokban mint Socurou-Quar, Beel-Kajár, Kagár szerepel. L. Rupp: *Magyarország helyrajzi tört.* I, 274. 275. és Sztachovics: *Győr megye és város egyetemes leírása* 484. l. — ⁴⁾ Römer: *Résultats généraux* p. 16. — ⁵⁾ U. o. id. h. — ⁶⁾ U. o. pag. 159. — ⁷⁾ Ebenhöch: *A koronczói vidéknek kő-, bronz- és vaskorszaki leletei.* Közvetéve az *Arch. Közlem.* VII, 166.]

Churgo, rivulus, patak. Említi a vasyári káptalannak Gelei István gróf számára kiállított 1283—1295. évi ¹⁾ és ugyanazon káptalannak Imre mester számára kiállított 1295. évi bizonyító

oklevele.²⁾ — Úgy látszik *Vas* megyében. Csurgó-nak ejtendő.

[¹⁾ Kubinyi: *Magy. tört. emlékek* I, 160. — U. o. I, 160.]

Churhufeu¹⁾ lásd *Churhufeu*.

[¹⁾ Jerney: *Magy. Nyelvkincs*. 164. 1.]

Churkunyck, *Churkunyck*, *Churcunyck*, *fluvius*, folyó. Említi a pozsegai káptalannak Ibrahim birtokának rendezését tárgyazó 1280. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Pozsega* megyében, Churkunyck helység határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 315. 316.]

Churna, *piscina*, halas. Említi IV. Bélának a pilisi apátság birtokait megerősítő 1254. évi okirata.¹⁾ *Bács-Bodrog* megyében, in Comitatu Budrugienzi. A pilisi apátság birtokát képezte.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 217. Horváth János: *Egyházi Értkezések* 1823. I, 168.]

Churnech, *Chernech*, *Chernek*, *fluvius*, folyó. Említi a császmái káptalannak egyik 1296. évi határjárását rendelő okirata.¹⁾ — *Zala* megyének egykori Dráván-túli részében, a mai *Kőrös* megyében, a kapronczai alispánság területén, a Dráva jobboldali vízkörnyékében, a Bednja és a Grabulin folyók közti területen. Az okiratokban említett Zeguna = *Szegorina* a kapronczai alispánságban.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 220, 221.]

Churnuc¹⁾ lásd *Chernech* Belovár megyében.

[¹⁾ Tkalcic I, 85. 86. Wenzel XI, 339.]

Churtus, *Churtus*, *fons*, forrás. Említi a váci káptalannak a verébi birtokot tárgyazó 1290. évi bizonyító oklevele.¹⁾

— Verébi nevű hely ma csak Fejér megyében létezik.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 541.]

Churutnok, *fons*, forrás. Említi IV. Bélának Loesman vármegyének adományát tárgyazó 1262. évi privilegiuma.¹⁾ — *Sopron* megyében, a pulyai járás területén, a Répceze vízkörnyékében.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 53. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Bykag*.]

Chwrkefyzere. Említi IV. Bélának Wys és Csenke helységeket tárgyazó 1239. évi adománylevele.¹⁾ — E név alatt a Bodrognak, vagy a Tiszának valamely, ma ily néven elő nem forduló erét vagy révét gyanitom, *Zemplén* és *Szabolcs* megyék határterületén, a Bodrogköz nyugati szögében Viss és Kenyézli vidékén. A név talán *Szürkefűzere*-nek vagy *Szürkefűze-réve*-nek olvasandó.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 73. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Therewker*.]

Chwrtus¹⁾ lásd *Churtus*.

[¹⁾ Wenzel IX, 541.]

Chychowi víz, *aqua ad villam Chychow*, *Chychow*, *Chychaw*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele.¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, az újabb időkgig fennállott *csicsói tó*, mely Csicsó határát nyugati, éjszaki és keleti oldalról félhold alakjában befogta.²⁾ E tó keleti szakadéakai ugyanazon okiratban, mint *palus Requezh* szerepelnek.³⁾ Ma már e tó nem létezik. Az okiratban említett Fyus = *Füss*, Gyuler = *A.* és *F.* Geller, Chychow, Chychou, Chychaw = *Csicsó*, Kulchud, Culchud = *Kulcsod*,

Thon = *N.* és *K.-Tany*, Vamus = *Vámos* Győrme gyében, mely azonban nem azonos a Duna jobb partján levő Vámosal. Az itt szóban forgó Vamus Kulesod vidékén, de Komárom területén, a Csiliz mellett létezett.⁴⁾ A villa Horozt, Harazth ma már nem áll fenn, egykor Tany és Gellér között létezett.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 452. Knauz: *Mon.* I, 557. — ²⁾ Lásd Görög: *Magyar Atlaszát*. Komárom. — ³⁾ Lásd ezt. — ⁴⁾ Lásd *Vamus lacus* alatt.]

Chygovge, *aqua*, *víz*. Említi IV. Bélának a topuskói monostor határjárása iránt kiadott 1242. évi rendelete.¹⁾ — Horvátországban, a Száva mellékvíze a *báni területben* vagy *Zágráb* megyében. A Guora vagyis Gora vár földjeinek határában. Száva-szakadéknak hiszem.

[¹⁾ Tkalcic I, 79. Wenzel XI. 327.]

Chykuragathu. Említi IV. Bélának a turóczi monostor 1252. évi alapítólevele.¹⁾ — Komárom megyében, a Csalóközben, Csicsó vidékén.²⁾ Jerney szerint *Csukar-ága-tó*-nak ejtendő s szelinté határvíz volt Győr megyében.³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 306. *Hazai Okmányt.* VI, 73. — Az okirat topographiájára nézve lásd *Asoanthu*. — ³⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 28.1.]

Chylch¹⁾ lásd *Chelch fluvius*.

[¹⁾ *Haz. Okm.* I, 49. Wenzel VIII, 381.]

Chylna, *flumen*, *folyam*. Említi IV. Bélának Karakot és Krapundorfot illető 1238. évi kiváltságlevele¹⁾ és az erdélyi káptalannak Igen város határjárását tárgyzó 1289. évi okirata.²⁾ — Alsó-Fehér megyében, az Igen patakba vagy Sárdi vízbe jutó s ezzel az Om-

polyba szakadó *Czelnai víz* a magyarigeni járás területén.³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. IV, 86. —

²⁾ Fejér i. h. VII. II, 122. — ³⁾ Az okiratok topographiájára nézve lásd *Buchad*.]

Chypkov¹⁾, **Chypkow** *flumen*²⁾ lásd *Sypco*.

[¹⁾ Fejér VII. I, 308. — ²⁾ U. o. V. I, 319.]

Chyrkenyg¹⁾ lásd *Cirkonik*.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 140.]

Chysthopul¹⁾ lásd *Kisthopul*.

[¹⁾ Fejér IV. I, 469.]

Chyszer¹⁾ lásd *Chicher*.

[¹⁾ Fejér III. I, 472.]

Chyug. *Chyugthu*, *piscaria*, *halászó*. Említi az esztergomi káptalannak IV. Lászlóhoz intézett év nélküli, jelentéstevő okirata.¹⁾ — Komárom megyében, a Vágduna, melyet az okirat Dudvágnak nevez, egyik halászó helye, valamelyik Szakállos vidékén a Csalóközben. Az okiratban említett *Scylos* = *Szilas Lak*- és *Túri-Szakállostól* éjszakra.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 576.]

Chyugthu¹⁾ lásd *Chyug*.

[¹⁾ Wenzel IX, 576.]

Chyuz¹⁾ lásd *Chelch fluvius*.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 424.]

Cindura¹⁾ lásd *Cundura*.

[¹⁾ Fejér II, 77. *Magyar Sion* II, 33. *Századok* IV, 471.]

Circuniza, *Cyrkenich*, *Czirkuenich*, *Curuniza*, *rivulus*, *rivus*, *fluvius*, *csermely*, *patak*, *foljó*. Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi¹⁾, IX. Gergely pápának 1227. évi²⁾, IV. Bélának 1242. évi okirata³⁾ és a Grech heggyi vár 1266. évi határleírása.⁴⁾ —

Horvátországban, *Zágráb* megyében. Az okirat szerint *Zágráb*on folyik át, *Circuniza*, *qui fluit per Zagrabiam*, következöleg a Szlyeme hegység déli oldaláról lefolyó s *Zágráb*ot két részre osztó *Medvesák*, mely a Szávába balfelől szakad.

[¹) Tkalcic I, 11. 12. — ²) Wenzel I, 232. Theiner I, 89. — ³) Fejér IV. I, 262. — ⁴) Fejér IV. V, 586.]

Cirnik, *Cyrynich, flumen, folyam*.

Említi a zágrábi káptalannak Wogsa fia számára kiállított 1236. évi bizonyító oklevele.¹)

[¹) *Árp. Új Okm.* VII, 20.]

Cirkonik, *Chekueny, Chergueny, Cherkuenig, Cherkveny, Cherkwenig, Cherkuenig, Chyrkeny, aqua, rivulus, víz, csermely*. Említi a pécsi káptalannak Ivánka számára kiállított 1232. évi bizonyító oklevele¹) és Mária királynénak Mike comes számára kiállított 1266. évi adománylevele.²) — Horvátországban, *Pozsega* megyében, a Pakra vízkörnyékében.

[¹) *Árp. Új Okm.* VI, 513. — ²) *Haz. Okmányt.* VI, 140.]

Cirkvenai víz, lásd *Cirquem*.

Cirquem, *Cirqueni, rivus, patak*. Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele¹) és illetöleg IX. Gergely pápának a zágrábi püspök számára, a magyar királyok privilegiumait megerősítő 1227. évi bullája.²) — Horvátországban, *Kőrös* megyében, a körösi alispánság területén, a Zsabniczába balfelől s ezzel együtt a Csázmába jobbfelől szakadó *Cirkvenai víz*.³)

[¹) Tkalcic I, 13. — Wenzel I, 235.

Theiner I, 81. — ³) A topographiára nézve lásd *Cernez*.]

Cissava¹) lásd *Dissa*.

[¹) Sprunernél: *Hist. Atlas*. Ung. Nr. I.]

Citei, *Etei vivarium, halas*. Említi II. Bélának a dömösi prépostság számára kiállított 1138. évi adománylevele.¹) — Az okirat szerint: *Juxta villam Tappai est vivarium, quod dicitur Citei, in quo vivario terciam partem debet habere comes Cerungradiensis*.²) Egy *Tápé* nevű hely ma is létezik Csongrád megyében, Szeged környékén s minthogy az okirat a fennebb idézett szavak után a *Tiszát* is említi, bizonyosnak tartom, hogy az itt szóban levő haltenyészttö csakugyan Csongrád megyében, Tápé határában létezett.³)

[¹) Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 94 Fejér: *Cod. Dipl.* II, 103. — ²) Fejérnél: *Ciucs Cerugdiensis*. — ³) Jerney is Csongrádba helyezi. *Magy. Nyelvk.* 36. l.]

Ckurkuny¹) lásd *Churkuncyk*.

[¹) Wenzel XII, 316.]

Gladnichs, *aqua, víz*. Említi II. Endrének bizonyos cserét jóváhagyó 1221. évi okirata.¹) — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a Lónya-Száva-közben, a sziszeki alispánságban, Hrasztelnicza határában. Ez okiratban említett terra Horostuncha = *Hrastelnica*, locus Maho = *Machro* vagyis *Machoro*.

[¹) *Haz. Okmár* VII, 8.]

Gladnik, *rivus, patak*. Említi II. Endrének Vratislaus és testvérei számára kiállított 1209. évi adománylevele.¹) — Horvátországban, *Varasd* megyében,

a zlatári alispánság területén, a Krapinának valamely közvetített baloldali mellékvize. Az okiratban említett predium Zlubiza megfelel a mai A.- és F.-Stubicának.

[¹] Tkalcic I, 19. Wenzel XI, 92.]

Clenka. *Clorchia, Cloricha, portus, rév.* Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirata ¹) és II. Endrének a leleszi prépostság számára kiállított 1214. évi birtokmegegerősítő okirata. ²) — *Zemplén* és *Ung* megyék határterületén, a Latorczának réve ott, hol az Ung belészakad Deregenyő vidékén.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 205.

²) Fejér III. I, 155. 472. Katona V, 180.]

Clenouez, *fons, forrás.* Említi a Vinodol birtok határjárását tartalmazó 1266. évi okirat. ¹) — Horvátországban, a *báni kerületben*, Petrinia, Blinja és a Kulpatő közti területen, a Kulpa jobboldali mellékvize, Vinodol föld határában. ²)

[¹] Tkalcic I, 135. — ²) E föld fekvésére nézve lásd *Globoky* alatt.]

Clenoyze. Említi II. Endrének a templomosok számára kiállított 1209. évi okirata. ¹) — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén, a Zelina mellékén. ²)

[¹] Tkalcic I, 23. Wenzel XI, 101. — ²) A topographiára nézve l. *Bogord.*]

Glenounic, *rivus, patak.* Említi Imre királynak a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi ¹) és IX. Gergely pápának a zágrábi püspök számára több magyar királyi privilegiumot megerősítő 1227. évi bullája. ¹) — Horvátország-

ban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén, a Száva vízkörnyékében.

[¹] Tkalcic I, 13. — ²) Wenzel I, 234. Theiner I, 81.]

Clesna ¹) lásd *Kanisa*.

[¹] Knauz: *Mon.* I, 143. Fejér II, 284. 285. Batthyán: *Leg. Eccl.* II, 286. Katona IV, 410. Schmitth: *Agr. Eppi* I, 101. Pray: *Prior. Auran.* pag. 117.]

Climen, *Clinin, rivulus, rivus, csermely, patak.* Említi István szlavoniai bánnak Jaco fiai számára kiállított 1258. évi ¹) és a zágrábi káptalannak Ivánka számára kiállított 1269. évi bizonyító oklevele. ²) — Horvátországban, *Varasd* megyében, a zlatári alispánság területén, a *Klimeni* patak, mely a Batinába s ezzel együtt a Krapinába jut.

[¹] Tkalcic I, 120. Wenzel XI, 450. 451. — ²) Tkalcic I, 141.]

Climin ¹) lásd *Climen*.

[¹] Tkalcic I, 120. Wenzel XI, 450. 451.]

Clythca, *Clytcha, piscina, halas.* Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele. ¹) — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Pusztabálvány-Szakállos vidékén. E halas a komáromi gróf *személyes* birtokát képezte s benne két halászó hely, — duo loca piscatoria — volt.

[Fejér IV. III, 454. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 558.]

Cliucheria, *fons, forrás.* Említi IV. Bélának a Grech hegyi vár számára kiállított 1242. évi kegylevele ¹) és e vár 1266. évi határleírása. ²) — Hor-

Cochenseiffe, *Konseiffen*, *Sokirchu*, *rivus*, *patak*. Említi IV. Lászlónak Hekkul számára kiállított 1284. évi ¹⁾ és III. Endrének Elias számára kiállított 1294. évi adománylevele. ²⁾ — *Szepes* és *Abauj* megyék határterületén, a Hernád jobb oldali vízkörnyékében, a Gölniczbe szakadó *Kojsói* víz. ³⁾ Nagy Imre figyelmeztet ugyan, hogy Bárdosynál a *Sokirchu* kiigazított szó *Konseiffen* helyett áll ⁴⁾, de e kiigazítást nyilván nem tekinthetni helyesnek. A *Cochenseiffe* a folyó német elnevezése, mit az okirat maga is kiemel, *rivus Teutonica Cochenseiffe*. A mi a nevet illeti, az a *cochen* és *sífe* összetételéből alakult. *Sífe* = patakocska, *chochen* = kút ⁵⁾, tehát a név jelentése *rivulus putei*, kútból való csermely. Az okiratban említett *Gwylnichbania* = *Gölniczbánya*, *Jasso*, *Jaszo* = *Jászó*.

[¹⁾ Fejér V. III, 247. Wagner: *Anal. Scepus*. I, 442. Bárdosy: *Suppl.* p. 230. Kachelmann II, 150. — ²⁾ Bárdosy: *Suppl.* p. 385. Fejér VI. I, 305. — *Századok* VI. 227. — ³⁾ Wagner is e nézetet fejezte ki, irván: Quantum conjectura assequi possum, Cochensife fortasse est ille rivus, qui per pagum *Kojsodefluit*, atque ad ipsam Jekelfalvam praeterlabenti Hlineezio seu Gölniczio fluvio commiscetur. Sed accolae, quibus res magis explorata est, consulere non licuit. — Bárdosy szerint pedig *Kojsow*, ejusdem fontibus (*Cochenseife*) adsit. Schröer szerint: Jetzt heisst der Bach, so wie ein daranliegender russ-nakischer Ort *Koischó*. — ⁴⁾ *A Görgey-család árpádokori okmányai*. Közölve a *Századokban* VI, 227. — ⁵⁾ Schröer: *Versuch einer Darstellung der deutschen Mundarten d. ung. Berglandes* i. h. XLIV. köt. 299. és 324. ll.]

Cochina, *rivulus*, *csermely*. Említi István szlavoniai bánnak Jaco fia számára kiállított 1258. évi bizonyító oklevele ¹⁾ és a topuskói apátság egyik birtokára vonatkozó 1259. évi okmánytöredéke. ²⁾ — Horvátországban, *Varasd* megyében, a zlatári alispánság területén, a Batinának mellékcsermelye, melyel jobbfelől a Krapinába szakad.

[Tkalcic I, 119. Wenzel XI, 449.]

Cocosinec, *rivulus*, *csermely*. Említi Béla szlavoniai hercegnek a zágrábi káptalan számára kiállított 1225. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Varasd* és *Kőrös* megyék határterületén, a varasdi alispánságban fekvő Toplika környékén, a Bednjának egy e néven ma ismeretlen jobboldali mellékvizé.

[¹⁾ Tkalcic I, 53. Wenzel XI, 181.]

Codoijcha, *gurges*, *örvény*. Említi Mária királynénak a verőcei polgárok szabadságaira és földjük határára vonatkozó 1248. évi privilegiuma. ¹⁾ — *Verőcze* megyében, Verőcze vidékén, a Dráva jobboldali vízkörnyékében. Az okirat szerint a határ per eundem Codoijcha venit juxta Dravum. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 203. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Donoch*. Azonkiv. v. ö. *Syla Coychaval*.]

Cognici, *rivus*, *patak*. Említi Imrének 1201. évi okirata ¹⁾ és illetőleg IX. Gergely pápának 1227. évi bullája. ²⁾ — Horvátországban, *Kőrös* megye területén, a Császmának, vagy a Velika, vagy a Zsabnicza által közvetített jobboldali mellékvizé. Ma ily néven ismeretlen, de hogy a Velika és a Zsabnicza között keresendő, kétségtelennek állíthatom. Talán Novi-Glog felől folyt. ³⁾

[¹) Tkalcic I, 13. — ²) Wenzel I, 235. Theiner I, 81. — A topographiára nézve lásd *Cernez*.]

Cohinnic, *Cohinnich, rivus, patak*. Említi a pozsegai káptalannak Cheh számára kiállított 1263. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Pozsega* megyében.

[¹) *Árp. Uj Okm.* XI, 529. *Codex Diplomat.* IV. III, 181.]

Colapis ¹) lásd *C u l p a*.

[¹) Jausz : *Hist. geogr. Schul-Atlas* I, Nr. 3. Graff : *Atlas der alten Geogr.* Tab. IX. Menke : *Orbis antiqui descriptio* Nr. XII. XIII. Spruner-Menke : *Atlas Antiquus*. Tábla : Pannonia. Illyric.]

Colbaznuk, *Colbazunk, rivus, patak*. Említi IV. Bélának Herbord comes számára kiállított 1248. évi adománylevele. ¹) — Az egykori Zala megyének Dráván túli részében, a mai *Kőrös* megyében, a kapronezai alispánság területén fekvő Rasinja vidékén, a Dráva jobboldali vízkörnyékében. ²)

[¹) *Árp. Uj Okm.* VII, 264. Fejér IV. II, 34. — ²) V. ö. Pestyvel : *Az eltűnt régi vármegyék* II. 175.]

Colco, *halas*. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1260. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Komárom* megyében, a Csalóközben, a Dudvág, nyilván a Vágduna mentén levő halas. Az okiratban, mint a szakálasi birtokhoz tartozó rész kerül elő. ²)

[¹) *Hazai Okmánytár* VI, 102. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Fecez*.]

Colomani, Colomanni Regis pons, *Kálmánhidja*. Említi Imre királynak 1201. évi okirata. ¹) — *Belovár* megyében, a krizi alispánság területén, Cászma vidékén, ma azonban már kö-

zelebbről ki nem jelölhető. Az okirathoz említett terra Cesma = *Császma*.

[¹) *Árp. Uj Okm.* I, 238. Tkalcic : *Mon.* I, 15. — ²) V. ö. Pestyvel : *Az eltűnt régi vármegyék* II, 225.]

Colomani Regis puteus, *Kálmánkútja*. Említi Imre királynak imént idézett 1201. évi okirata. ¹) — *Belovár* megyében, a krizi alispánság területén, Cászma vidékén.

[¹) I. h. i. 1.]

Colon, *Colun, Culun, Kolon, Aqua Coloniensis, aqua, stagnum, víz, tó*. Említi sz. Istvánnak a zalai apátság 1019. évi alapító levele ¹), I. Endrének a tihanyi apátság 1055. évi alapítólevele ²) és II. Endrének a tihanyi apátság jószágait megerősítő 1211. évi okirata. ³) — *Zala* megyében, a mai *Kolon* major és fenyes helyén, mely a kanizsai járásban fekvő Balaton-Magyarádhoz tartozik. Nagy Gyula téved, midőn azt állítja, hogy ma hire sincs többé a *Kolon* helynek. ⁴) Hiszen Magyarország hivatalos helységnévtárában is benn van. ⁵) Legegyen ezzel fiatal tudósunknak töprengése eloszlatva.

[¹) Knauz : *Mon. Eccles. Strig.* I, 41. Ugyanő : *Codex Strig.* I, 5. Czinár-Fuxhoffer : *Monasteriol.* I, 188. Kollár : *Hist. Dipl. jur. Patr.* p. 84. Fejér : *Cod. Dipl.* I, 305. Pray : *Annales* I, 29. Katona : *Hist. Crit.* I, 247. Koller : *Hist. Eppat. Quing.* I, 81. Piter : *Vita S. Gunth.* p. 162. — ²) Fejér : *Cod. Dipl.* I, 392. — ³) Fejér VII. V, 187. 188. Wenzel : *Árp. Uj Okm.* I, 114. 115. (Megjegyezem, hogy Fejérnél egyszer *praedium*-nak mondatik, Wenzel közleményében azonban mind kétszer *stagnum*-nak.) *Arch. Ért.* XII, 222. — ⁴) *A koloni hamulatom* című cikkében

az *Arch. Értesítő* XII. k. 222—223. II. — ⁵⁾ 1877. évi kiad. 452. I.]

Colun ¹⁾ lásd *Col on*.

[¹⁾ Wenzel I, 114.]

Comarin ¹⁾ l. *Camarin portus*.

[¹⁾ Fejér I, 328.]

Comaroni halas ¹⁾ lásd *Camaran piscina*.

[¹⁾ Fejér III. I, 95.]

Compa, *Cumpa*, *Cupa*, *aqua*, *fluvius*, *flumen*, *víz*, *folyó*, *folyam*. Említi I. Gézának 1075. ¹⁾, II. Istvánnak 1124. oklevele ²⁾, a bratkai egyház számára 1156-ban kelt adománylevél ³⁾, István, Adorján fiának 1158. évi végrendelete ⁴⁾ és az esztergomi káptalannak Rugas comes számára kiállított 1255. évi bizonyító oklevele. ⁶⁾ — Kétségtelen, hogy itt a Garamnak egy *Hont* és *Bars* megyék határterületén folyó, ma nap azonban e néven ismeretlen mellék-vízéről van szó. Mindenekelőtt megjegyzem, hogy az okiratban említett helynevek közül a villa Semlar, Silar = *Zsemlér*, Sarov, Sarofalu, Sárofalú, Saroufalú = *Kis- és Nagy-Sáró*, mindezek Bars megye lévai járásában, ellenben Zanto, Zamto = *Szántó* Hont megye szántói járásában. Ezekon kívül felemlítém aztán, hogy az 1075. és 1124. évi okiratok szerint *Zsemlér terminatur autem hec terra super aquam Compa*. Az 1255-iki szerint Sarov földje ott kezdődött, *ubi fluvium Goron unatur cum ryppa Compa*. Az 1156. évi szerint pedig a Cumpa folyó áthasította az egymás szomszédságában fekvő Bratka és Zanto birtokok területeit. — Ez adatokat szem előtt tartva, csakis három víz jöhet itt tekintetbe: 1. az Óvárnál eredő

s Nagy-Sáró vidékén a Garamba torkolló vízér Bars megyében; 2. a Kálna-Borfőnél eredő s Szetétől keletre az Ipolyba szakadó *Százdi* patak Hont megyében, és 3. a viszkoi és a szitnahgyi patakok egyesüléséből származó s Páldnál a Garammal egyesülő *Szeklencze* vagy *Dobra* Hont és Bars megyék határterületén. De minthogy a Compa, Cumpa vize mindkét megye területén fekvő birtokok területét hasította, nem szenvedhet kétséget, hogy csakis a *Szeklencze* érthető e név alatt. Világos továbbá, hogy *Bratka* helység alatt egyáltalán nem érthető az ipoly-sági járásban fekvő Baráti, mint ezt tévesen Rupp is hirdeti. ⁶⁾ Hisz ez az Ipoly balpartján, Szántótól jelentékeny távolságra fekszik. Nézetem szerint e helység a *Szeklencze* mentén nyomozandó s vagy *Baka*, vagy *Báth*, vagy egy ezekről különböző hely. Knauz Baráthkának mondja. ⁷⁾ E felvétel mellett aztán meg egyeztetetnünk az okiratokat a mai topographiai viszonyokkal. A *Szeklencze* területi fejlettsége érthetővé fogja tenni az okiratok állítását, mely érthetetlen maradna, ha akár a *Százdi*, akár az Óvári csekély kiterjedésű patakokat akarnók érteni. Megerősít nézetemben végre az is, hogy Pesty Frigyes szerint »nincs kétség, hogy e patak a barsmegyei Sáró és hontmegyei Fegyvernek határát képezte.« ⁸⁾ ⁹⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 431. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 55. — ²⁾ Fejér: II, 71. — ³⁾ Fejér II, 139. Wurum: *Eppat. Nitr. Mem.* 157.1. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 109. — ⁴⁾ Árp. *Uj Okm.* VI, 91. Knauz: *Magy. Sion* II, 34. Knauz:

Mon. Eccles. Strig. I, 116. — ⁵⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 402. — ⁶⁾ *Magyarorsz. helyrajzi tört.* I. k. I. f. 146. l. — ⁷⁾ *Mon. Eccles. Strig.* 116. l. — ⁸⁾ *Századok* I, 75. A nevet Jerney *Czompó*-nak ejti, de Pesty szerint *Kompa* volt a neve és a *Kompaközt* is képezte. — ⁹⁾ V. ö. *Almásai csermely és Scillunice.*]

Compu ¹⁾ lásd *Compw*.

[¹⁾ Jerney: *Magy. Nyelvk.* 164. l.]

Compw, *Compu*, *rivulus*, *csermely*. Említi II. Endrének a templomosok számára kiállított 1228. évi adománylevele. ¹⁾ — *Győr* megyében, a tósziget-csilizközi járásban fekvő Kóny vidékén ²⁾, a Rábának egy ere vagy mellékveze, mely azonban e néven ma ismeretlen. Jerney *Czompó*-nak ejti. ³⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 251. *Hazai Okmár* II, 3. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Con*, *Donath Thawa*, *Fergesher*, *Gath*, *Halasthor*, *Nultofy*, *Sjyverj*, *Weyzer*. — ³⁾ Jerney: *Magy. Nyelvk.* 164. l.]

Con, *Conu*, *piscina de Con*, *Conu*, *Coneweyzy*, *Conuwejzy*, *Konvize*, *halastó*. Említi II. Endrének a templomosok számára kiállított 1228. évi adománylevele. ¹⁾ — *Győr* megyében, a tósziget-csilizközi járásban, a Kony és Bágyog közötti vidéken. ²⁾ Az okirat szerint *piscina de Con*, *que vulgo Conuwejzy nominatur*. Azt hiszem, a mai Kónyi tónak valamely szakadéka, és nem maga a mai Kónyi tó. Hiszem pedig ezt azért, mert a XVII. században Kónyban vizsály támadt a plébános és hívei között egyik papföld gyepes vége és a »pap halastója« környéke felett, miután a hívek ezeket lelegeltetni vagy lekaszálni szerették volna. ³⁾ A halastó tehát már ma nem léte-

zik s már 1698-ban sincs *mint ilyen* a plébános emolumentumai között felsorolva.

[¹⁾ *Hazai Okmár* II, 3. *Árp. Uj Okm.* I, 250. — ²⁾ Lásd *Compw*, *Donath Thawa*, *Fergesher*, *Gath*, *Halasthor*, *Nultofy*, *Sjyverj*, *Weyzer*. — ³⁾ Ebenhöch: *Győrmegyei egyházállapotok 1698-ban*. Megjelent a *Magy. Sion* VII. k. 417. l.]

Concheka, *torrens*, *zuhaný*. Említi a leleszi prépostságnak birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirat ¹⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság számára kiállított 1214. évi birtokmegerősítő okirata. ²⁾ — *Zemplén* és *Ung* megyék határterületén, Lelesz vidékén, az egykori Myhan tó közelében. ³⁾ Jerney e zuhatag folyót *Kancsika*-nak ejti. ⁴⁾

[¹⁾ Fejér VII. V, 204. — ²⁾ Fejér III. I, 155. 471. Katona V, 181. — ³⁾ Lásd ehhez Myhan. — ⁴⁾ *Magyar Nyelvtreincsek* 64. l.]

Coneweyzy ¹⁾ lásd *Con*.

[²⁾ Wenzel I, 250.]

Conotopa, *Kanathopa*, *Kanatopa*, *aqua*, *fluvius*, *víz*, *folyó*. Említi IV. Bélának a turóczi monostor 1251. évi alapítólevele ¹⁾ és a szepesi káptalannak Chetene nevű erdő kiirtását tárgyazó 1279. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — *Szepes* megyében, a Poprád baloldali mellékveze Felka vidékén. Az okiratokban említett villa Mathei = *Matejócz*, Welka = *Felka*, Zolok = *Nagy-Szálók*.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 22. l. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 598. Bárdosy: *Supplementum* p. 135. *Századok* VI, 662.]

Conotopa, *Konotopa*, *rivulus*, *csermely*. Említi IV. Bélának egy 1254. évi okirata. ¹⁾ — *Turóc* megyében, a Turóc vízkerényekében, a mai Ivánkafalva

táján, melynek régi faragott köves egyháza egy e folyóvíz melletti halmon állott. ²⁾)

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 242. VI. II, 381. Engel: *Monumenta Ungarica in Appendice Regestri de Thuroch* Nr. I. pag. 105. — ²⁾ V. ö. *Schematismus historicus Dioecesis Neosol. pro an. 1876.* pag. 246.]

Conrada ¹⁾ lásd *Hernad*.

[¹⁾ Fejér VI. II, 211. Katona VI, 1204. Wagner I, 394. Bárdosy pag. 435. 436.]

Conu *piscina* ¹⁾ lásd *Con*.

[¹⁾ Wenzel I, 250.]

Conzka *fluvius* ¹⁾ lásd *Konzka*.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 95.]

Copernich, Copernicha *rivus* ¹⁾ I. *Copnicha*.

[¹⁾ Knauz: *Magy. Sion* III, 370.]

Copnicha, Copnich, Copernicha, Copernich, rivus, patak. Említi V. Istvának Fülöp esztergomi érsek és testvére számára kiállított 1270. évi adománylevele. — Horvátországban, *Kőrös* megyében, a kapronczai alispánság területén, a Bisztrába szakadó *Kopronichka*. Az okirat szerint a Bisztra szakad a Copnichába, *rivus Biztra cadit ad rivum Copnicha*, de a Bisztra a Drávába ömlik s azért nyilvánvaló, hogy az okirat e helyt csak azt akarja mondani, hogy a határ a Bisztra mentében addig húzódott, a hol a Kopronichka a Bisztrába szakad. ²⁾)

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 281. 284. *Magy. Sion* III, 366. 370. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd kőrösmegeyi *Bisztra*.]

Copos ¹⁾ lásd *somogy-tolnai Copus*.

[¹⁾ Wenzel II, 25.]

Coppani halas, piscina in Coppan.

Említi Imre mesternek az erdélyi káptalan számára kiállított 1285. évi birtokadományozó oklevelé. ¹⁾ — Erdélyországban, *Alsó-Fehér* megyében, a marosujvári járásban fekvő Maros-Koppand területén, vagyis az okirat szerint *inusta Marosium*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 310. Katona: *Hist. Crit.* VI, 923.]

Coprucha. Említi IV. Bélának Komlósi German számára kiállított 1259. évi felmentő okirata. ¹⁾ — *Sáros* megyében, a Tapoly jobboldali mellékvíze, a *Kapronczai víz*, a girálty járás területén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 506.]

Copus, Copuss, Copos, Kapos, Kopus, Kopus, Kopas, aqua, fluvius, víz, folyó. Említi szent Istvánnak a pécsi egyházmegye határait kijelölő 1009. ¹⁾), I. Endrének a Radó-alapítványt megerősítő 1057. ²⁾), II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. ³⁾), IV. Bélának a sz. mártóni apátság jószágait és jövedelmeit megerősítő 1234—1270. ⁴⁾), a sümegi conventnek a kaposfői prépostság alapítására vonatkozó 1252. ⁵⁾ és IV. Lászlónak a nyulszigeti apácza számára kiállított 1279. évi okirata. ⁷⁾ — A *Somogy* megyében, Pusztakörpád körül sok forrásból eredő, *Somogy* és *Tolna* megyék területét hasító s Agárdnál a Sárvízbe szakadó *Kapos*. ⁷⁾ E folyóvíz eredetileg magyar elnevezésű. ⁸⁾ A Kaposfeü, Kopusfeü ⁹⁾), azaz *Kaposfő* nevű egykori convent ma pusztakörpád, mely jelenleg Szőmájomhoz tartozik a kaposvári járásban, Kis-Körpád köze-

leben, s mely Moys tárnokmester egyik 1263. évi ítéletlevelében is említették ¹⁰⁾ nyilván a Kapos-víz eredetétől vette nevét. — A Kapos culturalis jelentősége már is számos ősi emlék s lelet által constatált, főleg azon nagyszámu tumulusok által, melyek *Szalacsán* ¹¹⁾, *Füreden* (Kaposvár közelében) ¹²⁾, *Deszán* ¹³⁾ találhatók, nem különben a tolnamegyei *gyánti-pusztai* ¹⁴⁾, *kis-tavaszi* ¹⁵⁾, *régölyi* pogányvárak ¹⁶⁾ és a somogy-megyei *szalacscai* pogányvár és silex szilánkok által. ¹⁷⁾ A római hadutak két helyen léptek át rajta. Azon vonal ugyanis, mely Aquincumból = Ó-Budáról Sopianaenak = Pécsnek haladt Döbrököz vidékén, a másik pedig, mely Brigetioról = Ó-Szőnyről jöve szintén Sopianaenak vitt Dombóvár vidékén. ¹⁸⁾

[¹⁾ Fejér I, 292. Koller: *Hist. Eppat. Quinq.* I, 62—72. Inchoffer: *Annal. Eccl.* p. 290. Kollár: *Histor. dipl. jur. Patr.* II, c. 2. Jerney: *Magy. Nyelvek.* 64. l. — ²⁾ Fejér I, 394. Koller i. h. I, 147. Jerney i. h. 64. l. — ³⁾ Wenzel XI, 225. 226. — ⁴⁾ Wenzel II, 25. — ⁵⁾ Fejér IV. II, 159. Fuxhoffer-Czinár I, 309. Katona VI, 167. Jerney 64. l. — ⁶⁾ Fejér V. II, 541—543. Wenzel IX, 236. 237. Jerney i. h. 64. l. — ⁷⁾ Az 1231. évi okirat topographiájára nézve l. *Gersench.* — ⁸⁾ Hunfalvy: *Ethnographia v. Ung.* 248. l. Az akadémiai nagy szótár írói azonban nem elemzik, bár felemlítik. *A magyar nyelv szótára* III, 386. — ⁹⁾ Fejér VII. V, 583. Kubinyi: *Magy. tört. Emlék.* I, 43. — ¹⁰⁾ Fejér és Kubinyi imént i. hh. — ¹¹⁾ Römer: *Résultats généraux* p. 157. Ugyanott: *Magyarorsz. őstört. térképe.* — ¹²⁾ U. o. i. l. — ¹³⁾ U. o. i. lap és *Archaeolog. Közl.* II, 294. — ¹⁴⁾ Römer i. h. p. 101. — ¹⁵⁾ U. o. pag. 89. —

¹⁶⁾ U. o. p. 83—85, rajzban is. — ¹⁷⁾ Römer i. m. 15. 101. *Arch. Értesítő* XII, 79. — ¹⁸⁾ Lásd *Pons Sociorum.*]

Copus, fluvius, folyó. Említi Béla király névtelen jegyzője. ¹⁾ — Erdélyben, *Kolozs* megyében, a Deritei és Riska-hegyek közötti hegysorban eredő, a bánfi-hunyadi meg gyalui járások területét hasító és Gyalunál a Kis-Szamosba balfelől szakadó *Kapus.* ²⁾ E folyó mellett ölték meg Töhötöm vitézei *Gyelót.*

[¹⁾ *Hist. hung. de sept. ducibus* cap. XXVII. — ²⁾ V. ö. Szabó K. tudom. jegyzet. a Névtelen magy. fordításához 38. l. 3. jegyz. Azonkívül l. Jerney: *Magy. Nyelvek.* 64. l. Podhráczkyt: *Béla kir. névtelen jegy. idejekora és hítelessége* 245. l.]

Coranicha, Coranicza, Coraniza, Corauicha, aqua, víz. Említi Béla ifj. királynak egyik 1224. évi érdemjutalmazó okirata ¹⁾ és a zágrábi káptalannak Merzlopole birtokot tárgyazó 1299. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — A Horvát-Szlavon végvidéken, az *ogulin-szluini* ezred területén. Aligha tévedek, midőn azt állítom, hogy itt a Mresniczánál felbukkanó s Mosztanya mellett a Korannába balfelől szakadó jelentős *Mresnicz*-ről van szó. 1224. évi okiratban említett terra Klokoča = *Klokoč*, ellenben az 1299-ikiben possessio Merzlopole = yalamelyik *Mrzlopole*-vel az *ogulin-szluini* ezred területén.

[¹⁾ Fejér III. I, 447. Kercselich: *Not. prael.* p. 190. Katona V, 435. — ²⁾ *Árp. Új Okm.* XII, 647. 648.]

Corauicha ¹⁾ lásd *Coranicha*.

[¹⁾ Wenzel XII, 647.]

Corcha villae piscinae. Említi II. Endrének némely csalóközi várjobbá-

gyok számára kiállított 1215. évi kegylevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, valamelyik *Karcsa* területén.

[¹⁾ Fejér III. I, 169.]

Corgu, *stagnum*, tó. Említi IV. Bélának a nyúlzigeti apácák számára kiállított 1266. évi birtokmegerősítő okirata. ¹⁾ — *Jász-Nagy Kán-Szolnok* megyében, a közép-tiszai járásban fekvő Tisza-Püspöki határában, hol manap is jelentékeny tó van Tisza-Püspökitől keletre. Terram iuxta Titiam — mondja az okirat — quae dicitur Püspeky, cum stagno, nomine Corgu. Jerney *Csurgó*-nak ejti. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 319. —

²⁾ *Magy. Nyelvtudományok* 29. I.]

Corica ¹⁾ lásd *Cerita*.

[¹⁾ Wenzel VI, 465.]

Corita ¹⁾ lásd *Cerita*.

[¹⁾ Tkalcic I, 84.]

Corpona, *Korpona, aqua, fluvius, viz, folyó*. Említi II. Bélának a bozói prépostság számára kiállított 1135. évi megerősítő okirata ¹⁾, IV. Bélának Péter honti várjobbágy számára kiadott 1256. adománylevele ²⁾ és ugyanazon királynak a sághi monostor számára kiállított 1265. évi okirata. ³⁾ — Az Osztróski és a Jávoros nyugati oldalán, Tót-Pelsőcz erdejében, Zólyom megyében eredő *Korpona* vagy *Krupina*, mely *Zólyom* megye zólyomi járásának és *Hont* megye bozói meg ipolysági járásának területét locsolja s Ipolyságtól nyugatra az Ipolyba jut kettős ágban, mint az Ipoly egyik legjelentékenyebb jobboldali mellékvíze. Az okiratokban említett helynevek megfelelnek a mai *Bá-*

din, *Bozók*, *Bozók-Lehota*, *Gyerle*, *Hont*, *Ipolyság*, *Olvár*, *Pereszleny*, *Tesmag* és *Visk*-nek. ⁴⁾ — A Korpona nevet némelyek a görög *Καρπός*-tól = gyümölcs, mások a német *Karpfen*-től = ponty, ismét mások a tót *Krupi*-től = árpakása, végül meg mások *Carpi* néptől, mely a Dunától a Kárpátokig lakott ⁵⁾, származtatják. ⁶⁾ Nevezetesen Reichard a vicus Carporum-ot azonosítja a mai Korpona várossal ⁷⁾, mely utóbbi kétségtelenül a mellette elfolyó víztől kapta nevét. A *pona* névvég nagyon is szláv eredetre mutat. ⁸⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 83. VII. V, 101. Katona: *Hist. Crit.* III. nr. CCCXC. Pray: *Diatriba* p. 155. *Magy. Tud. Értekező* I, 128. *Schematismus historicus Dioecesis Neosol. pro an.* 1876. pag. 180.

— ²⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 419. 420. Knauz: *Magyar Sion* II, 683. Ugyanő: *Cod. Strig.* II, 70. Ugyanő: *Mon. Eccl. Strig.* I, 432, 433. — ³⁾ Fejér IV. III, 279. — ⁴⁾ A többi topographiára nézve lásd rivulus ville *Almus*, *Cheyd*, *Kurtus*, *Schnuche*. — ⁵⁾ *Eutrop.* IX, 25. Herodian VIII, 18—20. — ⁶⁾ Lásd Csery József: *Korpona városának ismertetése*. Közzétéve Knauz N. és Nagy I. *Magyar Tud. Értekezőjében* I, 125. — ⁷⁾ Paulynál: *Real-Encyclopädie d. classisch. Alterthumswiss. Carpi* szó alatt. — ⁸⁾ Lásd Miklosich: *Die slav. Elem. im Magy.* i. h. XXI, 32. l. 278. sz.]

Corusca, *Corrusca, Corroscia, minor et major, aqua, viz*. Említi II. Endrénék Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele. ¹⁾

[¹⁾ Tkalcic I, 39, 40. Theiner I, 74. Fejér III. I, 215. 216. Katona V. 252. Farlat: *Illyr. Sacr.* V, 359. Kereselich:

Hist. Eppat. Zagr. p. 45. Pray: *Hierarch.* II, 310.]

Corulus-Pataka ¹⁾ lásd *Corylus-potoka*.

[²⁾ Fejér IV. III, 293.]

Coryluspotoka, *Corulus-Pataka*. Említi István ifj. királynak István számára kiállított 1265. évi adománylevele. ¹⁾ — *Nógrád* megyében, a sziráki járásban Nagy-Jobbágytól éjszakra. ²⁾ Az okiratban ugyan *fundus*-nak mondatik, de nyilván hasonnevű pataknek kellett e telket hasítani. Jerney szerint folyó Heves szélében. Ő *Karolos-pataka*-nak ejti. ³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 547. Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 293. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Toldspotoka*. — ³⁾ *Magyar Nyelvtudományok* 65. l.]

Corzan, *Korzan*, *aqua*, *piscina*, *víz*, *halas*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, a ma már nem létező Haraszt helység vidékén, N.- és K.-Tany körül. E halas választá el Horozt és Tany határait.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 452. — Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 557. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Babana*.]

Cosnicha, *Cosniza*, *Cossniza*, *Cozniza*, *aqua*. Említi II. Endrének Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele. ¹⁾

[¹⁾ Tkalcie I, 41. Theiner I, 75. Fejér III. I, 220. Kercselich: *Hist. Epp. Zagr.* p. 45. Farlat V, 359. Katona V, 252. Pray: *Hierar.* II, 310.]

Counweÿzy ¹⁾ lásd *Cön*.

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* II, 3.]

Couroug, *fluvius*, *folyó*. Említi Béla király névtelen jegyzője. ¹⁾ — *Csongrád* megyében, Szentes határában, a Tiszá-

nak baloldali ere, a *Korógy-ér*. ²⁾ Hell tévesen jelöli meg e névvel a hármasköröst. ³⁾ Hadászati jelentőségét bizonyítja a *donáti* pogányvár. ⁴⁾ A honfoglalás idején Öcsök és Velek, Mén-Marót ellen indulva, seregökkel e víz mellett szállának táborba.

[¹⁾ *Hist. hung. de sept. ducib.* cap. L. Endlicher-nél: *Mon. Arp.* 46. l. Szabónál 73. l. — ²⁾ V. ö. Szabó K. tudom. jegyz. a névtelen magyar fordít. 73. l. 5. jegyz. és Jerney: *Magyar Nyelvtudományok* 76. l. Podhráczky: *Béla kir. névt. jegyz. idejékora és hitelessége* 359. l. — ³⁾ *Tab. geogr. Ung. Vet.* 1772. — ⁴⁾ Römer: *Résultats généraux du mouvement archéol. en Hongrie* p. 99. Ugyanott: *Magyarország őstört. térképe*.]

Cozia, *aqua*, *víz*. Említi IV. Bélának Samud helységet tárgyzó 1257. évi okirata. ¹⁾ — *Baranya* megyében, a siklósi járás területén Sámód határában, az Okur egy ága. ²⁾ Az okirat szerint a határ super aquam Cozia uadit ad Magnum Okur iuxta terram Chan s így az Okurnak azon ágáról van itt szó, mely Okorágtól Nagy-Csánynak és Vaiszlónak tart.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 420. — Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 436. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Draucha*.]

Cozopor, *riculus*, *csermely*. Említi a zágrábi káptalannak Róbert comes számára kiállított 1228. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, a *báni kerületben*, a petrinai járásban, a Kulpa jobboldali mellékveze. In eadem via (que pergit versus Seicht) intrat unum rivulum, Cozopor nominatum, qui rivulus cadit in fluvium Culpa, tehát a *Sziszekre* vezető út mentén. ²⁾

[1] Tkalcic: *Mon. Eppat. Zag.* I, 62. Wenzel: *Árp. Uj. Okm.* VI, 465, — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Cerita*.]

Coztaneuch, *Cozteneucz, fluvius, folyó*. Említi István szlavoniai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyzó 1249. évi ítéletlevele. ¹⁾ — Horvátországban, Zágráb megyében, a Kulpának, a Kupcsina által közvetített mellékvíze Kosztanjevác vidékén.

[¹⁾ *Árp. Uj. Okm.* VII, 297, 298.]

Cozteneucz ¹⁾ lásd *Coztaneuch*.

[¹⁾ Wenzel VII, 298.]

Coztnica, *Coztnicha, aqua, rivus, víz, patak*. Említi II. Endrének Egidius számára kiállított 1217. évi kegylevele ¹⁾ és a zágrábi káptalannak Endre számára kiállított 1266. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — Horvátországban.

[¹⁾ Tkalcic I, 37. Wenzel XI, 146. — ²⁾ Tkalcic I, 134.]

Coztnica sicca, *rivus, patak*. Említi II. Endrének Egidius számára kiállított 1217. évi kegylevele. ¹⁾ — Horvátországban.

[¹⁾ Tkalcic I, 37. Wenzel XI, 146.]

Cozu, *aqua, víz*. Említi II. Endrének Fenteus erdőséget tárgyzó 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — Szathmár vagy Szilágy megyében.

[¹⁾ *Árp. Uj. Okm.* XI, 233.]

Crachemer, *rivulus, csermely*. Említi IV. Bélának bizonyos birtokeserét helybenhagyó 1239. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, Pozsega megyében, Soplonchanak s illetőleg a Pakrának közvetített mellékvíze, a Száva balvidéki vízkörnyékében. Az okirat szerint rivulus exeuns de monte Crachemer.

[¹⁾ *Árp. Uj. Okm.* XI, 307.]

Crana, *fons, forrás*. Említi IV. Bélának Loesman vármegye adományát tárgyzó 1262. évi privilegiuma. ¹⁾ — Sopron megyében, a pulyai vagy soproni járás területén, a Répeze vízkörnyékében. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj. Okm.* VIII, 54. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Bykig*.]

Crapina, *aqua, rivulus, fluvius*. Említi II. Endrének egy 1209. ¹⁾, a zágrábi káptalannak egy 1234. ²⁾, István szlavoniai bánnak egy 1258. ³⁾, és a zágrábi káptalannak egy 1287. évi okirata. ⁴⁾ — Horvátországban, a Varasd megyében, a Szelesniczai hegység déli oldalán több csermely egyesüléséből keletkező, Varasd és Zágráb megyék területét hasító s Golyáktól nyugatra a Szávának dolyei ágába balfelől szakadó *Krapina*.

[¹⁾ Tkalcic I, 18. 19. Wenzel XI, 91—93. — ²⁾ *Árp. Uj. Okm.* VI, 559. XI, 273. — ³⁾ Tkalcic I, 120. Wenzel XI, 450. 451. — ⁴⁾ Tkalcic I, 221.]

Crasow, Crassow ¹⁾ lásd verőcze-megyei Karasó.

[¹⁾ Fejér III, II, 137. 139.]

Crasteuzye, *piscaturae, halászhók*. Említi II. Endrének a topuskói cistereziták számára kiállított 1211. évi adománylevele. — Horvátországban, a Száva halfogói, a topuskói apátság birtokán.

[¹⁾ Tkalcic I, 26. Wenzel XI, 110. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Brathchouycha*.]

Crauazca, *fluvius, folyó*. Említi II. Endrének a topuskói cistereziták számára kiállított 1211. évi adománylevele. ¹⁾ A horvát-szlavon végvidéken, a *Đani területben*, a Kulpának jobboldali mellékvíze. Ma e néven ismeretlen, úgy látszik azonban, hogy alatta a *N.-Trep-*

esa patak értetik, miután az okirat szerint a Podegas terra határa a Crauazcának Kulpába való torkolatától usque ad terminos et metas *Pescenye* terjed. Ezen *Pescenye* = *Peschenica* a K.- és Nagy-Trepesa patakok közt.²⁾

[¹⁾ Tkalcie I, 26. Wenzel XI, 110. — ²⁾ Az okirat egyéb topographiájára nézve lásd *Brathchouycha*.]

Craygyna, *aqua viz*, Emliti IV. Bélának Dénes bán számára kiállított 1244. adománylevele.¹⁾ Horvátországban, Kőrös megyében a Glogonczának mellékveze.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 155.]

Crazna, *Karazna, aqua, viz*. Emliti IV. Bélának Vatasomlyója helységet illető 1257. évi privilegiuma¹⁾ és egy Krakó mellett kelt és bizonyos birtokügyre vonatkozó 1299. évi birói bizonyítvány.²⁾ — A Polyána-Oji, Plopissu, perjei Magura, Sigo és Polyana-Talhariuluj hegyek által berekesztett területen Szilágy megyében eredő, *Szilágy* és *Szatmár* megyék területét hasító s a Szamosba balfelől szakadó *Kraszna*, melyre Hell rosszúl alkalmazza a Névtelen Humusover-jét.³⁾ Az okiratban említett Bathasomliwa, Wathasomlyowa, Vacha-Somloya, Sumlw = *Szilágy-Somlyó*, Bylgoz = *Bülgez*, Chechy, Chehy = *Somlyó-Csehi*, s ezzel úgy látszik azonos a később említett Chechtelek, mely tehát a ma e vidéken meglevő Györtelek, Karásztelek, Keresztelek módjára iratott. Bochochym, Bochochon = *Badaacson*, Jwylak, Wylak = *Somlyó-Ujlak*, Perchen, Perechwn = *Perecsen*, Naghfalw = *Nagyfalu*, Zwany, Zwan = *Zovány*, mind a szilágy-somlyói járásban;

továbbá Irswa = *Ilosva*, Ghywrtheleke = *Györtelek* a somlyói; Craznawar, castrum Crazna = *Kraszna*, Rathon = *Ráton*, a krasznai és Sezeck, Sezeck = *Szilágy-Szécs*, a haladi járásban. A terra Korogh Perecsen szomszédságában feködt. — A szláveredetű Kraszna névnek jelentősége *Szép-víz*⁴⁾ s hangos bizonyítéka azon szlávságnak, melyre a magyarok itt találtak. Culturalis jelentőségét pedig bizonyítják a *nagy-majtényi* kőkori lelet,⁵⁾ a Kraszna medréből kikerült bronz öntőminta,⁶⁾ a *szilágy-somlyói* pogányvár⁷⁾ és tumulus,⁸⁾ a *magurai* cseréplelet,⁹⁾ a *nagyfalu* ősi sírok,¹⁰⁾ az *ákos* aranyfibula,¹¹⁾ a *krasznai* kettős sodronyspirális.¹²⁾

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 90—93. — ²⁾ U. o. VII. 282. — ³⁾ *Tabula geogr. Ung. Vet.* 1772. — ⁴⁾ Hunfalvy: *Ethnographiæ v. Ung.* 229. és 290. ll. Azonkívül *Századok* 1877. évf. 344. l. és 1878. évf. 665. l. *Egyet. Phil. Közl.* IV, 195. és Pesty: *Magyarorsz. helynevek* II. *Századok* II, 112. És Jiricek: *Gesch. d. Bulgaren* 82. l. — ⁵⁾ Gyurits czikke a szatmári kath. főgymn. 1877. évi *Értesítőjében*. Azonkívül *Arch. Ért.* XII, 256. — ⁶⁾ Hampel czikke a *pilini* leletről az *Arch. Ért.* XIII, 107. — ⁷⁾ Römer: *Résultats généraux*. pag. 101. Ugyanott *Magyarorsz. őstört. térképe*. — ⁸⁾ Ugyanott p. 158. — ⁹⁾ *Arch. Ért.* XIV, 353. — ¹⁰⁾ *Arch. Ért.* XIII, 244. — ¹¹⁾ *Archiv für Kunde österr. Geschichtsquellen* XV, 323. (hol tévesen e lelet szilágy-somlyóinak neveztetik.) Gooss: *Chronik der arch. Funde Siebenbürg.* 9. l. — ¹²⁾ Gooss: *Chronik* 31—32. ll.]

Crazna Malaka. Em.íti a keresztesek új-udvari conventjének István mester számára kiállított 1298. évi bizo-

nyító oklevele. ¹⁾ — Zala megyében, a Mura-Drávaközben, a csáktornyai járás területén. Az okiratban említett Nova Curia == *Uj-Udvar* az imént említett járásban. E mocsárvíz az okirat alapján a Rednuk vize által tápláltathatott.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 327.]

Crechu ¹⁾ lásd *Erecu*.

[¹⁾ Wenzel XI, 471.]

Cremekysa, *flumen, folyam*. Említi II. Endrének a templomosok számára kiállított 1209. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, az egykori Gorra megyében, a mai báni kerületben, a Kulpa mellékveze.

[¹⁾ Tkalcic I, 22. Wenzel XI, 98.]

Cremenitez, *rivus, patak*. Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele ¹⁾ és IX. Gergely pápának több királyi privilegiumot megerősítő 1227. évi bulája. ²⁾ — A horvát-szlavon végvidéken, a báni kerületben, a Petrinjának mellékveze. Az okiratban előjövő Gorra megfelel a glinai járásban levő *Gorának*.

[¹⁾ Tkalcic I, 14. — ²⁾ Wenzel I, 235. Theiner I, 81.]

Crenichischa, *fossae, árkok*. Említi a zágrábi káptalannak a topuskói monostor számára kiállított 1230. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — A horvát-szlavon végvidéken, a báni kerületben.

[¹⁾ Tkalcic I, 67.]

Crepche, lásd *Krepche*.

[¹⁾ Tkalcic I, 62.]

Crescheno, *fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának Vtk számára kiállított 1253. évi adománylevele. ¹⁾ — Szepes megyében, a löcsei járásban fekvő Körtvélyes

(Hrussow) keleti vidékén, a Hernádnak balfelöli mellékveze.

[¹⁾ *Haz. Okmár* VI, 273.]

Cris ¹⁾ lásd *Crisius*.

[¹⁾ Béla névtelen jegyz. cap. XXII. és L.]

Crisius, *Arine, Chrysus, Cris, Crisus, Crisyus, Crys, Gerasus, Gilfil, Gilpit, Gresia, Grisius, Grissia, Keres, Kaurus, Kewres, Kris, Krisius, Krisus, Kriss, Kriszosz, Kyrus, Miliare, fons, fluvius, flumen*. E különböző neveket látjuk alkalmazva azon sajátos folyamrendszerre, mely Kolozs, Bihar és Hunyad megyékben eredve, hármass fővonalban hasítja *Bihar, Arad és Békés* megyék területeit s aztán egymással egyesülve, Csongrád áttelénében a Tiszába jut. Értjük a *Sebes-, Fekete-, Fehér-, Kettős- és Hármass-Köröst*. Tudtommal a legrégibb író ¹⁾, ki a Körösről említést tesz, a IV. században élt Ammianus Marcellinus római író, kinek *Gerasus*-át ²⁾ a *Sebes-Körös*-re magyarázzák a tudósok. ³⁾ A VI. századból Jornandes goth püspök az, ki *Grissia* névvel ⁴⁾ a *Sebes-Köröst* ⁵⁾, *Miliare* névvel ⁶⁾ a *Fehér-Köröst* ⁷⁾, *Gilfil* ⁸⁾ néven a *Fekete-Köröst* ⁸⁾ jelöli meg. ⁹⁾ A IX. századbéli ravennai Névtelen ugyanazon folyókra már némi variáns-neveket alkalmaz, a *Gilfil* helyett *Gilpit*-et és a *Miliare* helyett *Arine*-t irva. ¹⁰⁾ A X. századból Biharban született Konstantin byzanti császár a *Koziog* folyót említi ¹¹⁾, hazai XII. és XIII. századbéli íróink közül pedig Béla király névtelen jegyzője, Rogerius mester és a Vita Sancti Gerardi írója említik,

az első Cris, Crisius, Grisius¹²⁾, a második Crisius¹³⁾, a harmadik pedig *Keres* néven.¹⁴⁾ Ezeken kívül igen gyakori a Kőrösnek megnevezése okiratainkban, említik azt név szerint a XI. századból, I. Gézának 1075.¹⁵⁾, a XII. századból II. Istvánnak 1124.¹⁶⁾, Imrének 1198.¹⁷⁾ és 1199.¹⁸⁾ évi okiratai, a XIII. századból pedig az 1201 — 1235. időközökre kiterjedő Várad regestrum¹⁹⁾, továbbá a leleszi prépostságnak egy 1211.²⁰⁾, II. Endrének egy 1214.²¹⁾, IX. Gergely pápának egy 1230.²²⁾, II. Endrének egy 1232.²³⁾ ér 1234.²⁴⁾, IV. Bélának egy 1236.²⁵⁾ és 1249.²⁶⁾, a várad káptalannak egy 1257.²⁷⁾, IV. Bélának egy 1261.²⁸⁾, a várad káptalannak egy 1274.²⁹⁾, IV. Lászlónak egy 1279.³⁰⁾, a várad káptalannak egy 1283.³¹⁾, és két 1284.³²⁾, IV. Lászlónak egy 1284.³³⁾, Bertalan várad püspöknek egy 1284.³⁴⁾ és III. Endrének egy 1294.³⁵⁾, 1297.³⁶⁾ és 1299. évi³⁷⁾ okiratai. Mindezek az okiratok a Kőrösök különböző jelzőit csak igen ritkán tüntetik fel. A *Crisius Albus* és *Krisius triplex* egyszer kerül elő IV. Béla 1261. évi és a *Feyer keres Feyrkyrus* szintén egyetlen egy, III. Endre 1299. évi okiratában, s csakis az illető okiratok topographiai viszonyaiból tudjuk, hogy az 1075., 1124. és 1232. évi okiratok a *Fehér*-, az 1198., 1211., 1214., 1236. és 1249. dikiék pedig a *Sebes-Kőrös*ről szólnak. — Az akadémiai nagy szótár készítői szerint a Kőrösök »igen kanyargós folyásaiktól vették neveiket«³⁸⁾, de e szószármaztatás tökéletesen helytelen, mert

a Kőrös név nem egyéb, mint a görög *Κριος*, illetőleg a latinizált Crysus magyar átidomitása, vocabulum quod ab *auro* petittum est, mint azt Oláh Miklós³⁹⁾, Bonfin⁴⁰⁾ és Taurinus magyarázzák.⁴¹⁾ — A mi pedig a Kőrösök kulturális jelentőségét illeti, ezt igen számos emlék és lelet constatatja, nevezetesen a *szarvasi*⁴²⁾, *sz-andrási*⁴³⁾, *gyomai*⁴⁴⁾, *öcsödi*⁴⁵⁾, *szeghalmi*⁴⁶⁾ silex- és obsidiánleletek Békésben; a *béli*⁴⁷⁾, *nagyvárad*⁴⁸⁾, *élesdi*⁴⁹⁾ kovács- és ögleszilánkok Biharban; a *szelevényi* gazdag kőkori leletek Jász-Nagy-Kún-Szolnokban⁵⁰⁾; a *feketetói* (Prilogvár)⁵¹⁾, a *Tündérvár* nevű⁵²⁾, a *nagyrévi*⁵³⁾, *pesterei*⁵⁴⁾, *puszta-ujlaki*⁵⁵⁾, a *telegdi*⁵⁶⁾, a *vársonkolyosi*⁵⁷⁾ pogányvárak Biharban, a *szelevényi* pogányvár Jász-Nagy-Kun-Szolnokban⁵⁸⁾; az istvánháza-pusztai tumulusok Pest-Pilis-Soltban⁵⁹⁾, a *kun-sz.-mártoni* Telekhalom Jász-Nagykun-Szolnokban⁶⁰⁾, a *székludvari* tumulusok Aradban⁶¹⁾, a *békési*⁶²⁾, *gyulai*⁶³⁾, *pósteleki*⁶⁴⁾ sirhalmok Békésben; a *gyulai*⁶⁵⁾, *nagyvárad*⁶⁶⁾, *szelevényi* ősi temetők⁶⁷⁾, a *doboki* kőkori leletek és pogányvár⁶⁸⁾, a *szeghalmi* bronzok⁶⁹⁾, a Kovácshalmon és a szent-andrási parton talált őskori tárgyak⁷⁰⁾, a nagyvárad népvándorlási lelet⁷¹⁾, a Nagyvárad közelében levő *Ósi* nevű puszta őskorból származó lelettárgyai⁷²⁾, a *mezőturi* őskori telepek kőtábláival, ékeivel, szarvasagancsai-val, csonttüvel s primitív díszítésű cserpeivel⁷³⁾, a *fagyú-vásárhelyi* bronzkori öntőminták⁷⁴⁾, a *berzafalui* római ezüstérem-lelet.⁷⁵⁾ Torma szerint a Sebes-

Körös Dácziának természetes limese volt, a mi egészen új vélemény. ⁷⁶⁾

[¹⁾ Az I. század második felében, és a II. század két első tizedeiben élt Tacitus (Annales II. 63.) a Cusus folyót említi s Jordán (Origines Slavorum III. 183.), meg Schafarik szerint ez a Körös-ről értendő (Slavisch. Alterth. I, 50.) de erre helyesen jegyzé meg Gooss, hogy a Cusus a Körösről nem érthető, mivel Tiberius idejében a rómaiaknak semmi eladományozni való területük nem volt a Maros és Körös közti vidéken. (Studien z. Geogr. u. Gesch. d. trajan. Daciens p. 12. — ²⁾ Hist. XVII, 13. — ³⁾ Lásd Gooss: Studien z. Geogr. u. Gesch. d. trajan. Daciens 30. l. — ⁴⁾ De Gothor. origine et rebus gestis Cap. XXII. Migne párisi kiadásában. Patrologiae Cursus Completus Tom. LXIX. p. 1267. — ⁵⁾ L. Hunfalvy: Ethnographie 55. 68. ll. Ugyanő: A magy. folyó- és helynevek i. m. IV, 589. Gooss i. m. 23. 30. ll. — ⁶⁾ I. m. cap. XXII. ii. hh. — ⁷⁾ Hunfalvi i. m. 68. Gooss i. m. 23. 30. ll. — ⁸⁾ I. m. cap. XXII. ii. hh. — ⁹⁾ Hunfalvy i. m. 68. Gooss i. m. 22. 23. 30. ll. (Spruner a Zsillel azonosítja: Hist. Atlas. Ung. Nr. 1.) — ¹⁰⁾ Ravenatis Anonymi Cosmographia IV, 14. Parthey és Pinder kiadásában 204. l. Schafarik, összetévesztve a ravennai Névtelennek és Guidonak személyeit, azt állítja, hogy ez utóbbi író, ki a ravennai Névtelennél ifjabb korú, Gresia néven emlitené a Köröst. (Slavische Alterthümer I, 507.) De ez állítás nem áll, mert Guido Geographiciájában a Dunán kívül semmiféle hazai folyóvizet nem említ. Guido munkáját illetőleg lásd Mommsent (Berichte d. sächsisch. Gesellsch. d. Wissensch. 1851. (III) 109—113. és 116. ll.) Teufelt (Gesch. d. röm. Literatur III. kiad. 1875. 1182—1184. ll.), főleg pedig Parthey és Pinder Praefatio-ját a ravennai Névt-

lennek és Guidonak kiadásában. (Berlin, 1860. X—XIII. ll.) — ¹¹⁾ De Adm. Imper. XL. fej. Szabónál: Magy. Akad. Értesítő I, 140. Fejéjénél: Cod. Dipl. VII. IV, 26. Hunfalvynál: Ethnographie 141. l. — ¹²⁾ Hist. hung. de sept. ducibus cc. XI. XXII. XXVIII. XXXII. l. — ¹³⁾ Carmen Miserabile cap. XXXIV. — ¹⁴⁾ Vita S. Gerardi c. X. Batthyán kiadásában Scripta et Acta p. 319. Endlicher kiad. Mon. Arp. p. 215. Szabó K. magyar kiad. Emlékiratok a kereszténység első század. 63. l. — ¹⁵⁾ Fejér I, 437. Knauz: Mon. I, 59. — ¹⁶⁾ Fejér II, 78. — ¹⁷⁾ Fejér VII. V, 149. Haz. Okm. VII, 2. Századunk 1839. évi 4. szám 31. lapon. — ¹⁸⁾ Fejér II, 374. Knauz: Mon. I, 160. — ¹⁹⁾ Regestrum de Varad. Endlichernél: Mon. Arp. p. 677. §. 140. — ²⁰⁾ Fejér VII. V, 209. — ²¹⁾ Fejér III. I, 157. 475. Katona V, 180. — ²²⁾ Wenzel I, 272. ²³⁾ Wenzel VI, 505. Haz. Okm. I, 13. — ²⁴⁾ Wenzel VI, 548. — ²⁵⁾ Fejér IV. I, 65. Kubinyi: Magy. tört. Eml. I, 14. — ²⁶⁾ Wenzel VII, 284. — ²⁷⁾ Wenzel VII, 475. 476. — ²⁸⁾ Fejér IV. III, 41. — ²⁹⁾ Fejér V. II, 227. — ³⁰⁾ Fejér V. II, 514. Endlicher: Mon. Arp. 561. Pray: Dissert. in Annal. Vet. p. 117. Katona: Hist. Crit. IV, 796. Kovachich: Suppl. Vest. Com. I, 36. Horvát Péter: De initiis et majorib. Jazyg. et Cumanor. p. 73. — ³¹⁾ Wenzel IX, 361. — ³²⁾ Wenzel XII, 422. Zichy-Codex I, 55. — ³³⁾ Wenzel IX, 383. — ³⁴⁾ Wenzel IX, 401. — ³⁵⁾ Wenzel X, 151. — ³⁶⁾ Fejér VI. II, 81. — ³⁷⁾ Wenzel X, 332. — ³⁸⁾ A magy. nyelv szótára I, 692. és u. o. III, 1104. És Czuczor az Új Magy. Múzeum-ban I. f. I. k. 358. l. — ³⁹⁾ Hungaria cap. XIV. Bél kiadásában: Apparatus ad hist. Hung. pag. 27 és ⁴⁰⁾ jegyz. alatt. — ⁴⁰⁾ Decad. Lib. I. Dec. I. pag. 6. — ⁴¹⁾ Engelnél: Mon. Ungr. p. 457. — ⁴²⁾ Hampel: Catalogue de l'exposit.

préhíst. *Délmagy. tört. és rég. Értesítő.* III, 147. *Szarvasi Ujság* 1877. 25. sz. — ^{43—44}) Hampel i. h. — ^{45—49}) Rómer: *Résultats généraux* pp. 11. 12. — ⁵⁰) Rómer i. h. p. 14. Hampel: *Catalogue. Arch. Értesítő* X, 293. — ^{51—57}) Rómer i. m. p. 99. *Magyarorsz. őstört. térképe* — ⁵⁸) Rómer i. h. p. 100. — ⁵⁹) Rómer i. h. pp. 128—131. rajzzal. — ⁶⁰) Rómer i. h. pp. 152. 157. — ⁶¹) Rómer i. h. p. 154. — ^{62—64}) Rómer i. h. p. 155. — ^{65—67}) Rómer i. h. pp. 184. 185. — ⁶⁸) *Archaeol. Értesítő* XIV, XLIX. l. — ⁶⁹) *Arch. Ért.* XIV, 229. — ⁷⁰) Haan jelentése a *Békes vármegye rég. és művelődéstört. társ. Érkönyve* 1878/9 kiad. És azonk. *Arch. Ért.* XIV, 91. — ⁷¹) Hampel cikke az *Arch. Ért.* XIV, 79—81. — ⁷²) *Arch. Ért.* X, 161. XIII, 328—329. — ⁷³) Hampel a *pülini leletről* szóló cikkében az *Arch. Ért.* XIII, 106. — ⁷⁴) *Délmagy. rég. és tört. Ért.* II, 168. — ⁷⁵) *Éjszaki Dácia térképe*, mellékelve *A Limes Dacicus felső része* című értekezéséhez. — ⁷⁶) *Arch. Ért.* XII, 169.]

Crisius Albus ¹⁾ lásd *Crisius*.

[¹) Fejér IV. III, 41.]

Crismend, *Cuzmend, fluvius, folyó.* Említi István ifj. királynak Enezca birtokot tárgyzó 1267. évi adománylevele. ¹⁾ — *Abauj megyében*, a Szartos folyó jobboldali mellékveze, az *Enyiczkei* víz, mely a Szartossal együtt a Hernádba jut. Az okiratban említett Enezca, Enezeu = *Enyiczke*, Cassa = *Kassa*, Sokol = *K.* és *N.-Szakály*, Styna, Scyna = *Szina*, mind a kassai járás területén.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 411. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 173.]

Criua, lacus, tó. Említi az egri káptalannak Zyrwthwa föld eladásáról ta-

nuskodó 1266. évi okirata. ¹⁾ — *Ung. megyében*, a Laborez- és az Ung-Blata közben, úgy látszik, a Palyin és Kráska között manap is meglevő tó. Az okiratban említett Zyrwthwa, Zyruthwa = *N.* és *K.-Szeretva*, a campus Rebrenek megfelel *Rebrin* helység Kráska szomszédságában, a campus Luchkanak a mai *Lucska* helység a zalacsikai járásban.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 381.]

Cruciferorum piscina, a keresztesek halastava. Említi II. Endrének Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi okirata. ¹⁾

[¹) Tkaleic I, 39. Theiner I, 74. Fejér III. I, 216. Kercselich: *Hist. Epp. Zagr.* p. 45. Farlat: *Illyr. Sacr.* V, 359. Katona V, 252. Pray: *Hierarch.* II, 310.]

Crumpsayff, Crempsayff, Krumpsayff, Saarpataka, Scarpataka, rivulus, csermely. Említi a szepesi káptalannak III. Endréhez intézett 1290. évi jelentést tevő okirata. ¹⁾ — *Szepes megyében*, Landok és Szepes-Béla vidékén, a Poprád mellékveze. Az okirat maga mondja, hogy más néven *Sárpatak*-nak neveztetett, *Crempsayff alio nomine Scarpataka*. A német krumb = *sár*, sayff, sife = *patak*. ³⁾

[¹) *Árp. Uj Okm.* X, 10. *Haz. Okm-tár* VI, 356. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. szepesmegyei *Béla*. — ³) Schröer: *Versuch einer Darstellung d. deutschen Mundarten des ungr. Berglandes* i. h. XLIV, 324.]

Csábrádi víz, lásd *Chabra*.

Csábrágh, lásd *Litua*.

Csacsini patak, lásd *Chechen-potok*.

Csádé folyó, lásd pozsonymegyei Sa ar.

Csagjavica vagy **Čadjavica** lásd Z a g a n i c a.

Csaj ¹⁾ lásd G a i.

[¹⁾ Fejér II, 69.]

Csákány pusztai patak, lásd C h a k a n p a t a k a.

Csakatorlua ¹⁾ l. C h a k a t o r b a.

[¹⁾ Fejér V. II, 192.]

Csalóközi vizek. Hazánk régi vízviszonyai sehol sem feltűnőbbek és játszzerűbbek, mint a *Csalóközben*. Ennek egykori vízgazdagsága meglepő. A ma szárazra fektetett területek itt a XIV. század előtt keresztül-kasúl voltak szelvé vízággal és erekkel s elborítvák mindenféle állóvizekkel. Nevezetesen: *Pozsony* megyében az érsekújvári Dunának egy ága *Vöknél* haladt el, mely okiratilag mint *Welk fluvius* szerepel. ¹⁾ Ettől külön ágnak kellett lennie annak, mely *Vök* és *Eberhard* között folyt s mely a diplomatikában egyszerűen csak folyónak neveztetik. ²⁾ — *Bél-Vatándl* egy harmadik ág szakadt ki délkeleti irányban lehúzódva egészen Hódosig, úgy szakadva aztán vissza a nagy Dunába. Ez a *Beilhonos örvény* volt. ³⁾ — *Verekenye* vidékén a *Nir* vize kanyargott, mely nyilván szintén Dunaszakadás volt. ⁴⁾ — A *Pranduna* ugyancsak a pozsonyi Csalóköz területét szeldelte. ⁵⁾ — *Csötörtők* vidékén a *Jablam-* vagy *Jablan-pataka*, ⁶⁾ a *Malisca-pataka*, ⁶⁾ a *Turnov-* vagy *Tumoupataka* ⁷⁾ s a *Zutuche* vagy *Zütüche* nevű folyóvíz ⁷⁾ folytak. Ugyanott még másik három külön folyócska s egy negyedik külön

forrásvíz is említettik. ⁷⁾ — *Gutor* és *Doborgaz* közt a Dunának egy *Chiltz*, *Chiltzow*, *Chiltzw* nevű kiágazása húzódott el. ⁸⁾ — A *Püspöki* vagy *Szemeti Dunagy* már a XIII. században ismert volt, mint *Csalló* folyó. ⁹⁾ — *Légh* vidékén többrendbeli ér találkozott, nevezetesen az *Eper-ér* ¹⁰⁾, a *Ludas-ér* ¹¹⁾, a *Nagyér* ¹²⁾ és ennek egyik szakadéka a *Methkere* (Mechkereke, Mechkerék). ¹²⁾ Ugyanitt terült el a *Gardubartó* (Chaduwocha, Karduberka) ¹³⁾ és a *Sárd vize* (Saar, Said, Saidzegh, Sardzeg, Vardzeg) ¹³⁾ — *Patony* határában léteztek a *Semleges* (Semlicus, Semlycus, Semlitus) és az *Ag* nevű tavak, mely utóbbi a *Lapsarral* állott összeköttetésben. ¹⁴⁾ — *Basfa-Tejed* délnyugati határában, hol ez a föld a karcsai földekkel érintkezett, terült el a *Bousonság* (Bousousag) nevű tó. ¹⁵⁾ — A *Lucsa* és *Kiszfalud* közti területen két külön *Fynisar* nevű tóvíz létezett. ¹⁶⁾ — *Kis-* és *Nagy-Lucsa* vidékén a *Kallov* és a belőle kifolyó *Gemche* tó. ¹⁷⁾ — *Nagy-Abony* határában folytak a *Canaer* (Kanaer) ¹⁸⁾ a *Humurus* (Homorou, Homorow) folyó ¹⁹⁾, a *Kenduraga* és a *Lapsar* nevű vizek. ²⁰⁾ — *Felbár* és *Nádasd* közt léteztek a *Faluközér* és *Kenderáztató* nevű állóvizek, ²¹⁾ *Felbártól* délre pedig a *Kengyelér* nevű tóvíz. ²¹⁾ — A *Karcsák* határa nagyon is vízjárott volt. Itt terültek el ugyanis az *Ag* (Agto, Agton) ²²⁾, az *Aloan*, a *Curlous* (Curloustho), a *Megge* (Megeto) ²³⁾, a *Magyartelek* (Mogurteluk) ²⁴⁾, a *Szárazfövény* (Zarazfuen, Zarazfuen) ²⁵⁾, a *Széles* (Zelostou, Zelestou) ²⁶⁾ és a *Kerek* (Kerektou, Kerehtou) nevű tavak. ²⁷⁾

Ugyanitt folyt továbbá a *Lapos-ér* (Lopuser)²⁷⁾, a *Lapsar-ér*²⁸⁾ és a *Vich* forrásvíz.²⁹⁾ — A Karesai halas- és mosártavakat több okirat említi.³⁰⁾ — *Gönczöl-Karesa* vidékén állott a *Kech* nevű tóvíz.³¹⁾ — *Várkony* határában léteztek az *Ároksártó* (Aruksartuu, Arok-saartho aqua)³²⁾, Várkonytól nyugatra *Árpád* puszta határában, hol az a baresi földekkel találkozott a *Bareső*³³⁾, az *Akoltó* (Okoltou, Okolthó)³⁴⁾ és lehet, hogy a III. Honorius pápa 1218. évi bullájában emlegetett *piscariae de Casale de Arpario*³⁵⁾ ugyancsak ezen Árpád dűlő területén nyomozandók. Ugyanitt folyt továbbá a dűlő keleti részén, Böös és Várkony határában az *Örvény* (Euren, Eurem) vize.³⁶⁾ — De még gazdagabb volt vizekben Böös határa. Itt voltak ugyanis a *Bálrány*³⁷⁾, az *Eleuag*³⁸⁾ a *Felhyd* (Földhid)³⁴⁾, a *Kamari*³⁹⁾, a *Luuth* (Luues)⁴⁰⁾, a *Naggyér*⁴¹⁾, a *Peturgatue* (Peturgatue)³⁷⁾, a *Poley* (Poly)³⁸⁾, a *Telketu* (Telketo, Telkető) nevű vizek³⁸⁾; azonkívül a *Chakatorba* (Csakatorlua) vize, mely alkalmasint a Csiliz egy ere volt³⁷⁾, *Huzy Wegues* (Huri Viques, Hoszi Vöguus) folyó, mely valószínűleg szintén a Csiliz egy erét képezte⁴²⁾ és a *Suthsara*, mely a Csiliz posványosa lehetett.³⁷⁾ — *Bálka* és *Böös* vidékén huzódott el a *Megye-ág*, a Csiliz kiágazása.³⁸⁾ — *Kürt* határában léteztek a *Cheuzweyz*, a *Haruskuuth*, a *Körtvélyes* (Kurtueles), a *Senketekuta* és a *Zorouseurm* (Zouroseur) nevű halászhelyek.⁴³⁾ — A Csalóköz *komárommegyei* része még a pozsonyínál is vízűsabbnak bizonyul. Ugyanis *Megyer* te-

rületén létezett az *Örvénytó* (Euren, Guren, Euryn, Ewrem)⁴⁴⁾, s a *Vizhely* (Vezyhel) nevű halászó.⁴⁵⁾ Egyáltalán a birtokhoz valami tizenhat halászhely tartozott. — *Izsap* nyugati határában folytak a *Fulweyz*, a *Fysygs* s a *Via* nevű vizek.⁴⁶⁾ Ez utóbbi a Csilizből szakadt ki Izsapnál s *Füssig* huzódott le s úgy a Csicsói posványossággal, mint magával a Dunával is közlekedett. Itt egyébiránt még más halászhelyek is ismeretesek.⁴⁶⁾ — *Gellér* vidékén volt a *Füzes* (Fuzes, Fyzes, Fyuzes) nevű tóvíz.⁴⁷⁾ — *Ekel* vagy *Szakállos* birtokok területén az *Allozeg*, az *Arukh*, a *Buruch*, a *Durusta*, a *Feldurusta*, a *Felliz*, a *Kölkényes* (Kukenus), a *Megeliz*, a *Sebesvize* (Sebesnezy), a *Sublug*, a *Tauznezy*, a *Toutw*, a *Wyssessev*, a *Zygnedd* nevű halászhelyek, valamint a *Sándor* és az *Atyán* mester halászoí is.⁴³⁾ — Egy *Labwantow* (Laboan, Labuan, Laboantho, Labwan, Labwantow) neven említett víz oly terjedelmes volt, hogy Vár- és Nemes-Bogyától Ekel vidékéig, innentől pedig Megyeresig és Puszta-Bálvány-Szakállosig huzódott.⁴⁷⁾ Ezzel azonban össze nem zavarandó azon *Labuan* (Laboan) halas, mely ugyancsak P.-Bálvány-Szakállos vidékén nyomozandó.⁵⁰⁾ *Puszta-Bálrány-Szakállos*hoz egyáltalán igen nagyszámban tartoztak a halasok és tóvizek. Így az *Alhuzweyce*⁵¹⁾, a *Bagatoa*⁵¹⁾, a *Boroan*⁵¹⁾, a *Borsatw*⁵²⁾, a *Buzma*⁵¹⁾, a *Clithca* (Clytcha)⁵⁰⁾, a *Colco*⁵¹⁾, az *Egves*⁵¹⁾, az *Emerseun*⁵¹⁾, a két *Fecet*⁵¹⁾, a két *Fuzes*⁵⁰⁾, a *Fyul*⁵⁰⁾, a *Hazcurth*⁵¹⁾, a *Jokud* (Jochud, Jokod)⁵⁰⁾, a két *Kengel*, a *Kormuntu* (Kormontw)⁵⁰⁾,

a *Kysar* és *Belsar* ⁵¹⁾, a *Kyzentoa* ⁵¹⁾, a *Loaztu* (Louaztw, Luazto, Luaztu) ⁵⁰⁾, a *Musnalou* (Musnalow, Musnatou) ⁵⁰⁾, a *Pecud* ⁵⁰⁾, a *Rogach* ⁵¹⁾, a *Serk* ⁵¹⁾ a *Solou* (Sulou, Sulew, Sateun) ⁵⁰⁾, a *So, lumus Agtoa* ⁵¹⁾, a *Tepech* ⁵⁰⁾, a *Teurum Truncely* ⁵¹⁾, a *Thou Dudwag* ⁵²⁾, a *Tardus Zoremeley* ⁵¹⁾, a két *Wduornokuth* (*Wduornokwth*) ⁵⁰⁾, az *Orbanveze* (*Orbanveyze*) ⁵¹⁾, a *Yysecg* ⁵¹⁾, az *Ygyz* (*Igyz*, *Cygyz*) ⁵³⁾ és a *Zubveyze* nevű halastavak. ⁵¹⁾ Ugyancsak P.-Bálvány-Szakállos vidékén folyt a *Kengelfew* nevű víz, mely a két *Kengel* nevű halast táplálta. ⁵⁰⁾ Itt volt azonkívül a *Mátyásvize* (*Mathyaveyze*) néven említett zsombékos, vizes rét ⁵¹⁾, a *Mélyér* (*Myler*) ⁵⁴⁾ és több rendbeli egyéb tó és mocsárhely. ⁵⁰⁾ — De a többi Szakállos is bőven körül volt véve álló meg folyó vizekkel. Igy okiratilag ismeretsek *Lak-Szakállos* tóvizei. ⁵⁵⁾ Ott, hol *Lak-* és *Tári-Szakállos* nevű falvak meg Bálvány-Szakállos nevű pusztá érintkeznek, létezett a *Balata* (*Balacha*) nevű halas, mely miután a Dudvág közelében feküdt, kétségtelenül szintén P.-Bálvány-Szakálloshoz tartozott. ⁵⁰⁾ — *Ekecs* és *Szakállos* vidékén terültek el a *Beneduk-* és *Sceleuueyze* nevű halastavak s itt folyt a *Mihalviz* is. ⁵⁶⁾ A *Chyug* (*Chyugthu*) és *Vizhely* (*Weyzhel*) nevű halászhelyek, szám szerint tizenhat, az *Ernemlyz* nevű víz és a vágmenti határterminusul szolgáló *Kueskuth* szintén valamelyik Szakálloshoz tartoztak. ⁵⁷⁾ — A *Lak-* és *Tári-Szakállos* meg *Ekecs* közti vidék ugyan csak el volt árasztva mocsártavakkal. ⁵⁸⁾ A Szakállosi tónak egy *Weyzhel* nevű

halászhelyét okiratos külön felemlítésből ismerjük. ⁵⁹⁾ — *Vár-* és *Nemes-Bogya*, illetőleg *Ekel* és *Szakállos* határában is létezett egy *Semleges-tó* ⁶⁰⁾ s e vidéken csakugyan a legújabb korig is fennvult a Zsemlékes ér és tó. — A két *Gellér* vidékén terült el a *Nádastó*. ⁶²⁾ — *Gellér* és *Tany* között a *Megeziz*. ⁶³⁾ — *Ekecs*, *Gellér* és *Tany* vidékén a *Myler* halastó. ⁶⁴⁾ *Nagy* és *Pasztá-Kis-Tany*tól délre Néma és Keszi irányában, mely térség most is eléggé posványos, büzhödtek a *Babana* nevű mocsártavak. ⁶⁴⁾ — A *Nagy-Tany* és *Nagy-Keszi* közti területen léteztek a *Bolotontu*, a *Foncholcahacya* (*Foncholhatyá*) ⁶⁵⁾ és a *Kazmergholtia*. ⁶⁴⁾ *Nagy-* és *Kis-Tany* körül a ma már nem létező Haraszt helység vidékén a *Corzam* ⁶³⁾, *Tany* határában a *Horozt* ⁶³⁾, *Tany* és *Gellér* vidékén a *Horoztzorm* (*Horosztzoru*, *Horoztzoru*) nevű halasvizek. ⁶³⁾ — *Füss* határában említetnek az *Agtu* (*Agew*, *Agtw*) s a *Mogfew* (*Magfew*, *Mogfeu*) nevű vizek. ⁶³⁾ Ugyanitt ismeretes a Csicsói tónak egy *Er* nevű szakadéka. ⁶³⁾ — *Füss* és *Csicsó* között kanyargott a *Mélyér* (*Myler*) vagyis egy a csicsói tóval közlekedésben állott ér. ⁶⁶⁾ Füss-től éjszakra, a *Füss* és a *Csiliz* közti vidéken létezett a *Megeg* (*Megycagh*) tava. ⁶⁷⁾ Füss-től délre a *Requezth* (*Reguest*, *Rekezth*, *Request*), kétségtelenül a csicsói tó keleti rekettyés szakadékai. ⁶⁶⁾ — *Csicsó* határát befogta nyugaton, éjszakon és keleten az újabb időkig fennállott ⁶¹⁾, mostanában azonban már nem létező *Csicsói-tó*, mely okiratilag *Chychow*, *Chychou*, *Chychaw* néven említ-

tetik.⁶³⁾ Ugyancsak Csicsó vidékén terült el a *Chyluragatha*⁶⁸⁾, Csicsótól nyugatra, Vénektől éjszakra pedig, hol ma is feltalálható az Erecsi puszta, az *Erecs* (Erecu, Erech, Creehu) tava.⁶⁹⁾ Ez utóbbi tóval összeköttetésben állott az *Erech folyó*.⁷⁰⁾ Csicsótól éjszakra a Csiliz mentén Kulesod irányában létezett a *Vámosi tó*, mely össze nem tévesztendő a györmegyei Várossal.⁶⁵⁾ — Néma keleti határában a *Halastó*⁶³⁾, a *Nagy- és Kis-Keszi* közti vidéken egy névtelen mocsártó terült el.⁷¹⁾ Ugyanitt folyt a *Myler vize*⁶⁵⁾, míg Nagy-Keszi éjszaki vidékén a *Sypul* (Sypol) víznek folyását ismerjük.⁶⁵⁾ — Az *Ólesai* földek határában, az Olesa és Vágduna közti vidéken terült el az *Ér* tava⁷²⁾ és a *Sár* vize.⁷³⁾ Magát Olesát az *Ócsai* (Ouchai, Outhai) nádasztó határolta, mely azonban folyóvizet is képezett.⁷⁴⁾ — *Ekcl* és *Megyeres* vidékén szintén voltak jelentékeny mocsarak, melyek az okiratokban mint *Ekl villae paludes* említettnek⁷⁵⁾, de határuk *halasokban* sem volt szegény.⁵⁹⁾ Megyeres egészen körül volt véve mocsarakkal, jeléül, hogy határainak vízborítottnak kellett lennie. Okiratilag említették is a *Megyeresi víz* (aqua ad Megyerech, Megerech) és az *Iker* (Iker) vize, mely Megyeres határában folyt.⁷⁶⁾ — *Aranyos* vidékén voltak *Budrig* (Budruc, Pudrig, Bodrogh)⁷⁷⁾, az *Örvény* (Euven, Euren, Eurim, Eüri)⁷⁷⁾, a *Kuper* (Kwpcer)⁷⁵⁾, a *Louch* (Louth, Lowth)⁷⁵⁾, a *Meenkeri* (Meenkyri, Menkery, Menkyri)⁷⁵⁾, a *Plas* (Glas)⁷⁸⁾, a *Vydere*⁷⁶⁾ és a *Weymyr* nevű halastavak.⁷⁴⁾ *Aranyos* és *Örkény* vidékén lé-

tezett az *Eresen* (Erechen, Erchyn, Ertsin, Sirisin, Strisin)⁷⁹⁾; *Örkény* vidékén az *Oklus*⁷⁶⁾; *P.-Sz.-Pál* határában a *Pállava* (Paultou, Paulcou, Paultow).⁷⁶⁾ — A Duna-Ujfaluhhoz tartozó *Gadóczpuszta* éjszaki vidékén a *Gén* folyam folyt, melyben az Oculus-sziget említettik⁸⁰⁾ s ugyanitt ismeretesek a *Kerek-tó*⁸⁰⁾ és *Guestre* nevű halasak.⁸¹⁾ — A Gadóczpuszta és a Dudvág közti téren létezett az *Ebth* (Ebthw)⁸¹⁾; a Vágduna és Örs közti vidéken a *Verch tó*⁸¹⁾; *Komárom* vidékén a Duna és a Vágduna közti területen a *Habulduk forem*⁷¹⁾; a Csalóköz alsó csucsán a *Mocsaras víz* (paludosa aqua)⁸²⁾ s a Vágmentén Komárom vagy Pozsony megyében a *Cobol* halas vagy vizes rét⁵¹⁾, a *Ceres* folyó⁷⁰⁾, a *Gryllu* halas⁵¹⁾ s a *Chekezfelreyze*.⁵¹⁾ De még egyéb vágmenti halasok nyomára is akadhatunk az okiratokban⁸⁰⁾, míg a *Csiliz* vize sok variánsban említettetik. — Végre a Csalóköznek *györmegyei* részében is elég szaporán képviselvek a régi vizetek. És pedig *Ballony* határában találjuk az okiratok útmutatása szerint a *Barcestavat*⁸³⁾, az *Ikkervizet*⁸³⁾ s egy névtelen halastavat.⁸⁴⁾ *Patás* határában a Csiliz által alkotott *Chelch* tavat.⁸⁵⁾ Megjegyzem, hogy e vidéken a Csiliz *Agagus* néven is szerepelt.⁸⁶⁾ — *Medve* vidékén találjuk továbbá a *Gyékénestavat* (Gekenusthu)⁸⁷⁾ és a *Sukagat*.⁸⁸⁾ — *Kulesod* vidékén a *Megeag* vizet⁸⁹⁾ és a *Nagy-ér* folyót.⁹⁰⁾ A Kulesod és Medve közti vidéken a *Harasztavat* (Haroztov, Hraztov)⁸⁷⁾. A Kulesod és Radvány közti vidéken az *Eprestavat* (Epyriesthu, Epyeristhu, Magnum Epyeres-

thu, Magnūm Epyriesthu, Egriesthu)⁹¹⁾, a *Pyrsgátavat*, a *Lábdántarat* (Labaanthu) és a *Zundar* (Zunder) vizet.⁹²⁾ — Győr és Komárom megyék határterületén a Csiliz mentén a *Tormas* tavat, mely egyébiránt nem volt izolált tóvíz⁹³⁾, továbbá a *Babala*-tavat (Babalatow, Babatatow, Kabalatou)⁹⁴⁾, a *Byty* (Bitty) vizet, mely felerészben a ballonyi harangozóké, felerészben pedig Lotárdé volt⁹⁵⁾; a *Mélyér* vizet, alkalmasint a Csiliznek egy Kulesod vidékén kiszakadt erét⁹⁶⁾ és a *Végág* vizet.⁹⁴⁾ — *Bajcsnak* dunáninmeni határában folyt a *Sebeság*, nyilván a Duna valamely ága⁸⁷⁾ és a *Zweu* (Zuer) folyó mely a Tormos vízzel állott összeköttetésben.⁸⁷⁾ — *Szogye*, *Nagy-* és *Kis-Bajcs* között kanyarodott el a *Sapulnuch* vagyis a Csapolnoki Dunaág.⁹⁸⁾ — *Bácsa* vidékén dunamelléki tavak említetnek, melyek a Duna által voltak alkotva.⁹⁸⁾ — *Bácsa* és *Vénél* között ismeretes a *Csurgó-ér* (Curgu)⁹⁸⁾; *Szara* vidékén a Duna által képezett *Brangló*⁹⁸⁾, az ugyancsak Dunaalkotta *Moecolyafő* (Muchulafew)⁹⁸⁾ a Dunának *Striga* nevű ága, mely aztán ismét vízszatért az anyamederbe.⁹⁸⁾ Ugyancsak a győrmegyei Csalóközben, a tósziget-csilizközi járásban találjuk végre okiratos nyomát a *Pencurta* nevű Dunaérnek vagy Dunatónak.⁹⁸⁾ — A Csalóköznek ilyenformán egészen más volt a physiognomiája félezer év előtt s ez nem csupán csak természetrajzi avagy geographiai szempontból nevezetes, hanem geologiai és történeteti tekintetben is nagyon tanulságos, mert híven mutatja, mikép *alakult geologiailag* a nagy sziget, és jelezi nagyjában az időtájt, a mikor

az *benépesülhetett*. Kinek ne tűnnék föl mindenek előtt is a Csalóköznek rendkívüli nagysága? Oly nagy, hogy kontinensünk folyóvíz rendszerében párját ritkítja. Térfogata 188,519 hektárnyi⁹⁹⁾ s rajta valami 200 helység s népes pusztá fekszik. *Vajjon hogyan keletkezett, hogyan alakult e roppant szigetcomplexum?* E kérdés vetődik fel önkénytelenül is a szemlélő előtt, de még faggatóbbá lesz arra nézve, a ki a Csalóközt nem csupán a térképen, hanem a valóságban, a természetben szemléli. A ki ugyanis a verecknye-csötörtöki nagy országúton végighalad, ha nem tudná amúgy, alig hihetné, hogy szigeten van. A meddig szeme elhat, egy megszakítatlan, összefüggő területet lát maga körül, óriási kifejlődésben. A Dunát azonban sem jobbról, sem balról észre nem veszi. — Mint minden sziget, úgy a Csalóköz keletkezésére nézve is csak három módot lehetett képzelni. Azt kellett nyilván tartani, hogy az vagy *mesterséges* úton *csatornázás*, vagy pedig *természetes* úton *kihalás* avagy *lerakódás* által keletkezett. Mind a három mód tényleg érvényesült is a dunai szigetek alakulásában. A folyamszabályozás érdekében eszközölt *átvágások* következtében számos dunai sziget keletkezett Doromlásnál, Bogyiszlónál, Mohács vidékén és másutt. De a természetes *kihalásnak* is több érdekes példát ismerjük szigeteinknél. Palugyay¹⁰⁰⁾, Römer¹⁰¹⁾, Szabó József¹⁰²⁾ figyelemztetnek, hogy Ó-Budán azon Dunaág, mely a város meg a hajógyári sziget közt kanyarodik el, csak újabb időben keletkezett. Az egy erős fal felett foly, mely Ó-Buda földé-

ről a szigetre huzódik. Ez meg. a szigeten levő caldariumok nyílt bizonytságot szolgáltatnak arra, hogy midőn Aquincum állott, a város kőfala a fürdőkkei együtt Ó-Buda földjével szakadatlan összefüggésben volt. Ezer év alatt a Duna a környék jelen alakzatát idézte elő. — Peters másrészt az Adakale-szigetről hirdeti, hogy alapja az Allion-hegy elvált részét teszi. ¹⁰³⁾ Hogy pedig a Csepel-sziget szintén ily úton keletkezett, ismeretes tény. A Duna hordalékjai csak kitöltötték az alapot, mely a Budapest alatt egykor átvonult sziklagát maradványa. A legtöbb dunai sziget azonban mégis csak a természetes lerakodásnak eredményei. A folyam sodra, akadályokba ütközve, megoszlik, görélyre görély torlaszodik, míg végre közepes vízállásnál egy hosszú zátony merül ki a folyamból. Áradások idején a folyam homokréteget terít a kavicspadra, majd nemsokára megfogamzik rajta a tenyészet, mely a további lerakodásoknak szolgál újabb okozójául, a mennyiben a folyamnak könnyen elszálló földes részeit, a felszínen lebegő iszapot, az ugynevezett »silt«-et fel fogja és leülepedésre készíti. ¹⁰⁴⁾ Ez a szigetképződésnek manap is leggyakrabban észlelhető módja s ily módon történt keletkezésük rajtok világosan ki is van fejezve. ¹⁰⁵⁾ — Csatornázás, kihasítás vagy lerakodás eredménye-e tehát a Csalóköz? Tekintve rendkívüli terjedelmét, a legvalóbbszinűnek látszik az, hogy keletkezésében a *természetes kihasítás* módja érvényesült. Ha jól értem Salamon fejtegetéseit, úgy ő is ily kelet-

kezési módra vezeti azt vissza oly korban, mely közvetlenül követte a magyar medencze tengervizeinek elvonulását. ¹⁰⁶⁾ Azonban a magyarázatot el nem fogadhatom, mert a Csalóköznek félezer év előtti hydrographiai viszonyai kétségtelenné teszik, *hogy az nem a természetes kihasítás eredménye, hanem igenis a hatalmas folyam folytonos geológiai működésének, hordalékjai folytonos lerakodásának nagyszerű következménye. A Csalóköz épen úgy keletkezett, mint az a száz meg száz sziget, mely manap is környezi éjszak, de kivált dél felől.* ¹⁰⁷⁾ A mi ma egy kompakt egész, *az félezer év előtt még össze nem állott geológiai csoportot képezett.* A ma egységes sziget a XIII-ik században még *szigetecsóport* volt. A földes részek folytonos leülepedése és felszaporodása folytán az apró görélyzátonyok évről-évre növekedtek, közelebb jutottak egymáshoz, míg a köztük volt dunai ágak és erek mindinkább eliszaposodtak, megfogytakoztak s végre teljesen eltűntek. E mellett minél inkább növekedett a sziget zöme, annál kisebb szorult a Duna legkülsőbb ága, az érsekújvári ág, melynek erosiója a balpartot, tehát a nagy szárazulatot támadta meg. De nemcsak kisebb szorult az, hanem a sziget növekedésének arányában fogyott is. Marsili térképén az érsekújvári ág van mint főduna megjelölve, s még korunkbeli emberek emlékeznek arra, hogy remorquerek jártak-keltek rajta. Ma azonban már annyira sekély és iszapos, hogy közönséges hajóvontatásra sem alkalmasos többé. Nem is lehet távol eső az az idő, midőn majd csak vékony víz-

fonalként fog az alluviumban kovályogni, hogy végül mint ilyen is megszűnjék. A Csalóköz éjszaki részén előbb-utóbb egyesülni fog e nagy szárazalattal s a jövő nemzedékek bizony csak a multnak írott emlékeiből fogják tudni, hogy az »Aranykert« egykor szigetvilág volt. — De keletkezésének módja *történetileg* is tájékoztatásunkra lehet. Ki ne tudná, hogy a Csalóköz nevének származtatásában etymologusaink már kifáradtak. Voltak, kik e nevet a Dunának *sarló* alakjáról származottnak vitatták, mint Lugossy ¹⁰⁸), Jászay ¹⁰⁹), Szalay ¹¹⁰), Horváth Mihály ¹¹¹), Bartal ¹¹²), Janesik ¹¹³). Mások meg a szigetség tömkelegéből, mely az utast *csaló módra* valóságos útvesztőbe bonyolította s megzavarta. ¹¹⁴) Ismét mások a Duna-áradások okozta tömérdek károktól, melyeknél fogva a termékeny lapály művelői reményeikben s aratási számításaikban csalatkoztak. ¹¹⁵) Végre olyanok sem hiányzanak, kik a sziget nevét annak *Csallon* folyójától származtatják.*) — Ha szem előtt tartjuk a Csalóköz egykori víz viszonyait, nagyon is igazolva találjuk azok véleményét, kik a szigetség vízhalózatának összeküszáltságából fejtik meg a nevet. Ennek a származtatásnak van észszerű alapja. Ezt, nézetem szerint, tagadni nem lehet. A mit Janesik hoz föl ellene, hogy egy pápai okiratban *Collouthuz*-nak nevezetik ¹¹⁶), olyas argumentum, melyre komoly történetírónak hivatkoznia nem kellene, nem szabadna. A ki okirataink helyneveinek *helyesírásából*, főleg azokból, melyek a pápai kancelláriából ke-

rültek ki, akarna érvelni, az ugyan furcsábbnál furcsább következtetésekre jöhetne. Lám, mindjárt magára a Csalóközre nézve is. Egyes okiratokban *Chollokuz* ¹¹⁷), *Collocuz* ¹¹⁸), *Challokuz* ¹¹⁹), *Chylloukuz* ¹²⁰), *Chyllokuz* ¹²¹), *Chollokuz* ¹²²), *Challoukuz* ¹²³), *Chawlokeuz* ¹²⁴), *Challokeuz* ¹²⁵), *Chylloköz* ¹²⁶), *Chyallowkuz* ¹²⁷) nevekkal találkozunk. Ezek tehát mind megannyi külön magyarázatnak szolgálhatónak kiindulási alapul. Hány ember van egyébiránt még ma nap is *művelteink* között, ki zavarba ne jönne, ha megkérdenők, hogy a deceptor magyarul *csaló*-nak vagy *csalló*-nak íratik-e? — A »Csalóköz« névnek ilyeszerű értelmezése ellen csakis egy megfontolásunk lehetne. Az t. i., hogy nincs egy oly okiratunk, mely a Csalóköz nevének tulajdonított eme jelentő fogalmat latinul is kifejezné. Nem ismerünk egyetlenegy okiratot sem, melyben előfordulna az *Insula deceptionis*, holott nagyon is számos okiratunk van, mely a magyar helyneveket latin fordításban szokta feltüntetni s nevezetesen a szigetek neveit is, például *Insula Magna*, *Insula Leporum*, *Insula Equorum*. Ez, mondom, némi megfontolásra adhat okot, a nélkül azonban, hogy egyszersmind megsemmisítő czáfolatát képezne a fenn kifejtett etymológiának. Én a dolgot inkább úgy vélem megfeythetőnek, hogy a Csalóköz nevének eredeti értelme a XIII. században már *lappangó* volt. Tényleg nincs egy okiratunk sem, mely a XI. vagy XII. századból e nagy szigetet említendé. Az tudtommal legelőször csak 1209-ben fordul elő, de túl-

nyomólag mégis a XIII. század második feléből származó okmányokban, s így nem tarthatom valószínűtlennek, hogy a XIII. század tudatából már kisiklott, elveszett a sziget elnevezésének azon eredeti fogalma, mely a két előző században még megvolt; azonképp, a mint mi is manap sok oly nevet használunk, melynek tulajdonképi jelentményéről bizony már nem adhatnánk számot. — Hogy a *Csalló* folyóból származott volna a sziget neve, azt meg azért nem hiszem valószínűnek, mivel nem látni indokoltnak azt, hogy őseink ép ezen ugyan kétségtelenül létezett folyó**) után nevezték legyen el a nagy szigetséget. Ezt csak azon esetre tételezhetnők fel, ha a Csalló folyó a Csalóköznek egyetlen vize lett volna, a mi pedig nem áll. A mi továbbá a Csalóköznek német »Schütt« nevét illeti, többen ezt is többféleképpen magyarázták, némelyek a *scytha* szóból¹²⁸⁾, mások azon *védgátakból*, melyek netán a Duna áradásai ellen építve lettek.¹²⁹⁾ Azonban egyik is másik is semmi jogosultsággal. — Az elsőre nézve nagyon okosan jegyezte meg már Rómer Flóris¹³⁰⁾, hogy hát ez esetre miért neveztetik Nürnberg városában a Pegnitz által képezett nagyobb szigetet: *Schütt*-Inselnak? Szintén-e a szittyáktól? Avagy miért hívják a bécsi lipótvárosi terrenumot am *Schüttl*-nek? Nézze meg valaki ama specialis térképeket, melyek a Dunára vonatkoznak s ugyancsak lesz alkalma látni, hogy az *Anschütt* szigetnév vajmi gyakori a zátonyok megjelölésére. A név kétségtelenül a német *Anschütten*ből ke-

letkezett s oly szigetekre alkalmaztatott, melyek területe az áradások által folyvást változásnak van alávetve. — Az etymológiainál azonban fontosabb az a történeti kérdés, mely e sziget *megszállásra* vonatkozik. E tekintetben is nagyon eltérők a nézetek. Rómer Flóris már lakottnak hiszi a *prae-historikus* időkben, mert őstörténeti térképen Csőtörtöknél, Misérdnél, N.-Pakánál, Doborgaznál, Böösnél, Patánál és Bálvány-Szakállosnál *történelemelőtti tumulusokat* tüntet fel.¹³¹⁾ Lazius oda nyilatkozik, hogy azon *Cituo*k, kiket Ptolemaeus emleget, a Csalóköz ősi lakói voltak.¹³²⁾ Aventinus a *skythák* lakhelyének mondja.¹³³⁾ A közmonda szerint rajta a *rómaiaknak* municipális városuk volt.¹³⁴⁾ Cluver a *quadok* régi székhelyeit keresi a Csalóközben.¹³⁵⁾ Bonfin¹³⁵⁾ és Bél¹³⁷⁾ szerint itt kerestek a Nagy Károly alatt legyőzött *avarok* végső menedéket. Béla király névtelen jegyzője szerint pedig Ketel szállotta meg a sziget alsó csúcsát *kunjai*val.¹³⁸⁾ — Először is az a kérdés támad tehát: vajjon lehet-e szó a Csalóköz *prae-historikus* lakottságáról? — Minden ellene bizonyít. Ugyanis fel nem tehető, hogy a történelemelőtti időkben e szigetország geologiai képződése már odáig jutott volna, hogy az nagyobb mérvű letelepedésekre alkalmas lett volna. E sziget XIII-ik századbéli viszonyaiból ítélve, még a római korban sem vált az általános letelepedésre alkalmas terrenummá. Azt ugyan tagadni nem lehet, hogy egyes praehistorikus tárgyak már előkerültek a

Csalóközben. Hédervárott egy elefas primigenius csontja ¹³⁹⁾ s egy neolith ék ¹⁴⁰⁾, Ásványban egy neolithkorú kőbalta és néhány ék ¹⁴¹⁾, Félen egy $6\frac{1}{2}$ " magas bronz kelt. ¹⁴²⁾ Ezekből a tárgyakból azonban mitsem bizonyíthatni. Az ős állatesontot kétségtelenül az áradat sodorta magával. A neolith ékek s a bronz kelt későbbi időkben juthattak a szigetre. A mi pedig a halmokat illeti, tény, hogy megvannak. Nevezetesen Bálvány-Szakállos határában, a jelenleg egy gazdasági udvarból álló elpusztult helyen, néhány száz lépésnyire a Gutta felé vezető országúttól, szántóföldek között egy kis halom emelkedik, mely körül régi sáncz-földhányások nyomai láthatók. ¹⁴³⁾ Patas vidékén a böösi és ballonyi határok mentében szintén sírhalom-féle emelkedések láthatók. ¹⁴⁴⁾ Csötörtök határában Misérd felé több, mintegy hat-hét sánczos domb látható. ¹⁴⁵⁾ Doborgaz helység és a közeli Sz.-Antal közt elnyúló térségen, az útfelén balra a Duna felé fekvő szántóföldek között, meglehetősen tágas, műveletlen, gyeppelel benőtt tér látható, melyen sűrűn egymás mellett számos kis halom emelkedik, többnyire csak néhány lábnyi magasságú conicus alakban, mely többé-kevésbé tartá meg eredeti kinézését, a mennyiben már vagy esücsa behorpadt, vagy alja tágult. ¹⁴⁶⁾ Azonban a megejtett egyes ásításokból kitűnt, hogy ezeknek, ha ugyan mind emberi kezek művei, oly ősrégi kort nem tulajdoníthatni. A doborgaziombokban tett ásítás alkalmakor ugyanis *érmek* kerültek elő, melyek egyen

kívül mind rómaiaknak ismertettek fel. ¹⁴⁷⁾ A misérdi halmokból a földművelő nép kapálás közben gyakran *vas* eszközök töredékeit, *nyílakat* és csontokat ás ki. ^{147*)} Könyöki tanár úr és ismert buzgóságú hazai régészünk meg arról értesít, hogy ő is két dombot felásatván, azokban *semminemű tárgyat* nem talált. Úgy látszik, ez volt az eset azon többi halom felásatásakor is, melyek az ekevas martalékaúl estek. Utánjárásomra sem sikerült csak valaminek hírére is jutnom s azért nem tartom valószínűnek, hogy a csalóközi halmok közül is sok lehetett olyan, mely nem is emberi műkésztmény, hanem az árvíz okozta geológiai képződések, mint ezt Szabó József a békés-csanádmegyei halmok közül sokra kimutatta. ¹⁴⁸⁾ A mennyiben mindazonáltal mégis emberi műveknek bizonyulnának, annyiban határozottan merem az előbocsátottak nyomán állítani, hogy keletkezésük jól felnyulik a történeti korszakba. Sokkal későbbiek, mint *római* korbeliek, ámbar igaz, hogy Bálvány-Szakállos vidékén, az ott levő dombon szerte-szórva találni egyes épületanyagok maradványait, faragott nagy köveket és számos fönálló szegélyű római téglákat, mint azok összeillesztve talán víz- vagy légvezető csövekül használtattak ¹⁴⁹⁾; igaz továbbá, hogy a közmonda szerint itt egy római municipium állott ¹⁵⁰⁾; hogy a bálvány-szakállosi ispáni lakon egy római feliratos emlékkő létezik ¹⁵¹⁾; igaz, hogy a csötörtöki templom közvetlen közelében, hol jelenleg a plébánia kertje áll, még az újabb időkig egy to-

rony vagy kápolna alakú rom létezet melynek helye s alapfalai maig kivehetők. Ez épületet a közvélemény pogány templom maradványainak tartotta, különösen pedig a vidék műveltebbjeinél *Fanum Jovis* név alatt volt ismeretes s felőle azon vélemény uralkodott, hogy az a rómaiak által Jupiter tiszteletére emelt templom volt.¹⁵²⁾ Somorja közelében állítólag szintén római régiségek ásattak ki¹⁵³⁾; Römer Nagy-Lélnél pláne római castrumot jelöl ki.¹⁵⁴⁾ Mindcz igaz, de ennek daczára is nem kétkedhetem arról, hogy időszámításunk elején a Csalóközt a rómaiak be nem telepítették. Először is a Csalóköz az imperium határain kívül esett. Másodszor pedig, vízjárottsága másfél ezer év előtt a letelepedést nekik is még lehetetlenné tette. A római tégláknak és az említett feliratos kőnek a Csalóközben való előfordulása ép úgy nem bizonyított itt tartózkodásukra, mint a kövésők nem lehetnek bizonyítékok a praehistorikus embernek itt tartózkodottságáról. E római tárgyak a dunáninnen Pannoniából kerültek kétségkívül a Csalóközbe, úgy a titeli, a váci, a kubinai, a komáromi és számos egyéb Dunabalszéli római régiségek a jobbszéli Pannoniából vagy Moesiából való. A csalóközi római régiségekre nézve egyébiránt már Ipolyi is kifejezte ily értelmű nézetét.¹⁵⁵⁾ Fényes azonkép hihetőnek találja, hogy a Jupiter tiszteletére készült feliratos tábla Ács vagy Szőny környékéről hozatott Bálvány-Szakálásra valamely keresztény templom építéséhez.¹⁵⁶⁾ A Fanum Jovisról szóló

regére nézve pedig ki van mutatva, hogy az Bélnek egy félreértett szójátékának torzszülöttje.^{156*)} A castrumot természetesen nem lehetett a Dunán túlról áthozni. Azt — ha valóban az — a rómaiak csakugyan ide építették, de nagy tévedés volna ebből azt következtetni, hogy a rómaiak a Csalóközt ennélfogva be is népesítették. E castrum egy kis hadászati őrszem volt, figyelő állomás, mely megfelelt a jobbszéli Ád-muresnek Ács irányában. Expositura a barbaricumban, a melyeknek voltak azok, a melyeknek nyomuk fenmaradt Izsánál, P.-Csenkén, Szobbnál, Verőczénél, Dunakeszinél, a Rákostoroknál, a Vízatanyánál, Harasztinál és így tovább. A rómaiak idejében a Csalóköz távol sem volt területileg úgy igénybe véve, mint a többi nagy sziget: a Szent-Endrei-, a Csepel-, a Nagy-Osztrovo-sziget a szerb Morava torkolatán alúl. A szent-endrei szigeten már is három castrum ismeretes: az egyik Hosszúréten Verőczével szemben, a másik Vác átellenében, a harmadik Dunakeszi arcvonalában. A Csepel-szigeten kettőt ismerünk: egyet Eresi irányában, a másikat Ráczkeve és Pereg közt. Az Osztrovo-szigeten Viminacium mellékerődjei terültek el. — Azon irók tehát, kik a Csalóköz benépesítésének idejét a rómainál sokkal későbbi századokba határozzák, mindenesetre közelebb járulnak az igazsághoz. Azonban pontos időt kijelölni lehetetlen. Az az urna, mely a pozsonyi muzeumba Vajkáról került, már korábban készült s így ifjabb mint azon csepelszigeti urnák, melyek készítői még nem

ismerték, nem használták a forgó lapot.¹⁵⁸⁾ Körülbelül a X. század végével népesülhetett be jobban szigetünk. Régi halmai egyik-másika X—XIII. századbeli lehet¹⁵⁸⁾, de van közöttök bizonyára olyan is, melyet a hagyomány nem alaptalanul helyez a Bethlenék korába.¹⁵⁹⁾ A Csalóközre nézve mindenesetre jellemző, hogy nagy számban fenmaradt műemlékei *késő gót* korszakiak, melyek mellett a románnak vagy az átmeneti izlésnek csak igen kevés vagy határozatlan nyomai mutatkoznak.¹⁶⁰⁾

[1] Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IV, 174. — 2) Wenzel XI, 496. — 3) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 152. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 85. — 4) Wenzel V, 224. — 5) Wenzel VII, 49. XI, 306. — 6) Fejér III. I, 174. *Haz. Okmánytár* VI, 6. — 7) Fejér III. I, 174. *Haz. Okm.* VI, 7. — 8) Wenzel VII, 48. 49. XI, 305. 306. — 9) Fejér VI. I, 51. 52. 108. VIII. III. 297. Endlicher: *Mon. Árp.* 624. Czoernig: *Ethnographie der österr. Monarchie* II, 332. — 10) Fejér IV. III, 489. Wenzel VIII, 233. XI, 585. *Haz. Okmánytár* I, 40. — 11) Wenzel VII, 85. — 12) Wenzel VII, 85. Fejér IV. I, 152. — 13) Fejér IV. I, 152. IV. III, 489. Wenzel VII, 85. VIII, 233. XI, 585. *Cod. Patrius* I, 41. — 14) Wenzel III, 179. — 15) Wenzel II, 207. Bartal: *Comment. Libri XV.* Tom. II. p. XIII. — 16) Fejér III. I, 366. — 17) Wenzel V, 145. — 18) *Haz. Oklevéltár* 165 lap. Wenzel XI, 426. — 19) *Hazai Oklevéltár* 165. l. *Árp. Uj Okm.* XI, 496. — 20) *Hazai Oklevéltár* 165. l. — 21) Wenzel VIII, 228. *Hazai Okmánytár* VII, 118. — 22) *Árp. Uj Okm.* II, 207. 244. Bartal i. m. II, XII. XVIII. XIX. *Codex Patrius* VII, 118. — 23) *Árp. Uj Okm.* II, 244. Bartal II, XIX. — 24) Wenzel XI, 426. —

25) Wenzel II, 206. 207. Bartal II, XII. XIII. — 26) Wenzel II, 207. Bartal II, XIII. — 27) Wenzel II, 244. XI, 426. Bartal II, XVIII. — 28) Wenzel XI, 520. — 29) Wenzel II, 207. Bartal II, XIII. — 30) Fejér III. I, 169. Wenzel XI, 426. 523. *Haz. Okmánytár* VII, 28. — 31) Wenzel II, 244. 245. Bartal II, XVIII. — 32) Fejér V. II, 193. *Haz. Okmánytár* I, 50 — 33) Wenzel II, 207. 244. Bartal II, XIII. XVIII. Fejér V, II, 194. *Haz. Okmánytár* I, 50. — 34) Fejér V. II, 194. *Haz. Okm.* I, 50. — 35) Wenzel I, 153. Theiner: *Mon. Hist.* I, 10. — 36) Fejér V. II, 193. *Cod. Patrius* I, 50. — 37) Fejér V. II, 192. *Cod. Patrius* I, 49. — 38) Fejér V. II, 193. *Codex Patrius* I, 49. — 39) Fejér V. II, 195. *Cod. Patr.* I, 50. 40) Fejér V. II, 193. *Haz. Okmánytár* I, 49. VI, 102. — 41) *Haz. Okm.* I, 49. — 42) *Haz. Okm.* I, 49—50. Fejér V. II, 192. 194. — 43) *Árp. Uj Okm.* IV, 82. 83. Rimely: *Hist. Capit. Pos.* 299. 300. — 44) Fejér IV. III, 450. Knauz: *Monumenta* I, 556. — 45) Fejér IV, III, 451. Knauz: *Mon.* I, 556. — 46) *Haz. Okmánytár* VI, 424. — 47) *Cod. Dipl.* IV. III, 452. Knauz: *Mon.* I. 557. — 48) Wenzel XI, 514. — 49) Fejér IV. III, 450. 453. Wenzel XI, 514. Knauz: *Mon.* I, 555. 558. — 50) Fejér IV. III, 454. Knauz: *Mon.* I, 558. — 51) *Haz. Okmánytár* VI, 102. — 52) Wenzel XI, 514. — 53) Fejér IV. III, 453. 454. Knauz: *Mon.* I, 558. — 54) Wenzel IX, 576. — 55) Fejér IV. III, 450. Wenzel IX, 152. XI, 513. *Haz. Okm.* VI, 102. Knauz: *Monum.* I, 152. — 56) Wenzel IX, 371. — 57) Wenzel IX, 576. — 58) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 450. Knauz: *Mon.* I, 556. — 59) Wenzel XI, 513. — 60) Fejér IV. III, 450. Wenzel XI, 514. Knauz: *Mon.* I, 555. — 61) Lásd Görög *Atlaszban* Komárommegyét. — 62) Fejér IV, III, 450. Knauz I, 555. — 63) Fejér IV. III,

452. Knauz I, 557. — ⁶⁴) Fejér IV. III, 443. Knauz I, 556. — ⁶⁵) Fejér IV. III, 451. Knauz I, 556. — ⁶⁶) Fejér IV. III, 453. Knauz I, 557. Wenzel II, 18. — ⁶⁷) Fejér IV. III, 450. Knauz I, 556. — ⁶⁸) Fejér VII. V, 306. *Cod. Patrius* VI. 73. — ⁶⁹) Fejér I 483. IV. III, 453. VII. V. 306. Wenzel I, 130. VI, 361. XI, 471. *Haz. Okm. VI*, 73. Knauz I, 557. — ⁷⁰) Wenzel II, 18. — ⁷¹) Fejér IV. III, 446. Knauz I, 552. — ⁷²) Fejér IV. III, 443. Knauz I, 554. 555. — ⁷³) Fejér IV. III, 449. Knauz I, 554. 555. — ⁷⁴) Fejér IV. III, 448. 450. Knauz I, 554. 555. — ⁷⁵) Fejér IV. III, 448. Knauz I, 554. — ⁷⁶) Fejér IV. III, 453. Knauz I, 558. — ⁷⁷) Fejér I, 487. VII. V, 191. Wenzel I, 117. VI, 69. Kubinyi: *Árp. Okm. I*, 1. — ⁷⁸) Fejér I, 487. Wenzel VI, 69. Kubinyi I. 1. Fuxhoffer-Czinár: *Monast. I*, 168. — ⁷⁹) Fejér I, 487. IV. III, 447. Wenzel VI, 69. Kubinyi I, 1. Knauz I, 553. — ⁸⁰) Knauz *Codex Strig.* I, 32. *Monumenta* I, 370. — ⁸¹) Fejér IV. III, 447. Knauz: *Cod. Strig.* I, 32. *Mon.* I, 370. — ⁸²) Fejér IV. III, 447. Knauz: *Mon.* I, 553. — ⁸³) Fejér V. III, 233. — ⁸⁴) Wenzel VIII, 381. — ⁸⁵) Wenzel VIII, 295. 381. — ⁸⁶) Wenzel VIII, 381. — ⁸⁷) Fejér VII. V, 306. *Haz. Okm. VI*, 73. — ⁸⁸) Fejér VII. V, 306. *Haz. Okm. VI*, 74. — ⁸⁹) Fejér IV. III, 455. VII. V, 306. Knauz: *Mon.* I, 557. *Haz. Okm. VI*, 73. — ⁹⁰) Fejér VII. V, 307. *Haz. Okm. VI*, 74. — ⁹¹) Fejér VII. V, 305. 306. *Haz. Okm. VI*, 73. — ⁹²) Fejér VII. V, 305. *Haz. Okm. VI*, 73. — ⁹³) Fejér VII. V, 306. — ⁹⁴) Fejér IV. III, 449. Knauz: *Mon.* I, 555. — ⁹⁵) Fejér V. II, 194. *Haz. Okm. I*, 50. — ⁹⁶) Fejér IV. III, 452. Knauz: *Mon.* I, 557. — ⁹⁷) Wenzel I, 283. — ⁹⁸) Wenzel II, 21. — ⁹⁹) Ort-vay: *Magyarorsz. dunaszigetek* 77 l. — ¹⁰⁰) *Buda-Pest legújabb leírása* 147. l. — ¹⁰¹) *A régi Pest* 9—10. lapok. — ¹⁰²) *Pest-Buda környékének földtani leírása* 7. l. — ¹⁰³) *Die Donau und ihr Gebiet* 321. l. — ¹⁰⁴) *Suess: Oesterr. Revue* 1863. IV, 265. és 1866. I, 126. Peters i. m. 355—356. II. — ¹⁰⁵) Peters: *Die Donau u. ihr Gebiet* 355—356. II. — ¹⁰⁶) *Budapesti Szemle.* — ¹⁰⁷) Peters nézete is ez: Im wesentlich — írja a jeles tudós — ist diese riesige Insel und ihre minder grosse Schwester, »die kleine Schütt«, nicht anders entstanden, wie die in der Kriegsgeschichte von 1809 bedeutsame Lobau oder jede andere der Auen bei Wien. (*Die Donau* 355. lap.) — ¹⁰⁸) *Uj Magy. Múzeum* 1850/51. III. füz. — ¹⁰⁹) *Uj Magy. Muz.* 1850/51. VII. füz. 356. l. — ¹¹⁰) *M. Akad. tört. értekez.* I, 57. — ¹¹¹) *Magyarorsz. tört.* 1844. III, 130. — ¹¹²) *Csalóköz tört. vázlat.* 17. l. — ¹¹³) *Győri tört. és rég. füz.* IV, 306. — ¹¹⁴) »Quasi insulae deceptionis vel Labyrinthus quidam, eo quod totae quasi paludibus sint inundatae, inter quas iter facientes a via recta declinare solent, ita ut dum in viam redire quaerunt, aquis undique clausos se videant et nisi magno vitae cum periculo exire nesciant.« Marsili: *Danubius Pannonico-Mysius*. I, 28. — ¹¹⁵) *Egyetemes Magyar Encyclopaedia* VII, 129. — *) »Nevét megállapítottak nyilváníthatjuk — írja Janesik — annyival is inkább: minthogy nincs kétség benne, hogy a Duna ága, mely e szigetet képezi, *Csalóköz* is nevezeték.« (Id. m. IV. 306.) — ¹¹⁶) *Győri tört. és rég. füz.* IV, 306. — ¹¹⁷) Wenzel II, 216. IV, 82. 178. 260. 347—348. V, 96. VII, 535. VIII, 225. 232. X, 89. 173. 319. *Haz. Okm. II*, 47. 68. 69. III, 120. Bartal: *Csalóköz tört. vázlat.* 33. l. — ¹¹⁸) Wenzel II, 227. Theiner I, 213. — ¹¹⁹) Wenzel VIII, 48. IX, 137. XII, 408. 550. 593.—594. 661. *Haz. Okm. II*, 162. 167. III, 300. V, 132.

- 120) Wenzel IX, 113. X, 173. *Haz. Okm.* IV, 49. — 121) *Árp. Uj Okm.* XI, 503. — 122) Wenzel X, 64. XI, 585. Fejér IV. III, 488. — 123) *Haz. Okm.* III, 121. — 124) *Haz. Okm.* II, 367. — 125) *Haz. Okm.* I, 40. 413. — 126) Fuxhoffér-Czinár: *Monasteriologia* I, 37. — 127) Wenzel IV, 196. — 128) Wenzel VIII, 167. — 129) Bartal: *Csalóköz tört. vázlata* 64. l. Aventin: *Annal. Boic.* I, 36. — 130) *Győri tört. és rég. füz.* IV, 306—307. **) jegyz. — 131) *Carte préhistorique de Hongrie.* Budapest, 1877. Mellékelve a *Résultats généraux de mouvement archéologique en Hongrie* című művében. — 132) *De re publica Rom.* Lib. XII. pag. 1131. — 133) *Annal. Boi.* lib. I. p. 36. — 134) Fényes: *A magyar birod. geogr.* I, 116. Ipolyi i. m. 48—49. ll. — 135) *Germania Antiqua* III, 123. — 136) *Hist. Ung. Dec.* I. lib. 9. — 137) *Notitia Hung.* II, 318. — 138) *Hist. hung. de sept. ducib.* cap. XV. — 139) Méry Etel: *Győr megye állatvilága, közölve Győr megye és város egyet. leírásában* 134. l. — 140) Ebenhöch és Sztachovics: *Győr megye és város egyet. tört.* 407. lap. — 141) Ebenhöch és Sztachovics: *Győr megye és város egyet. tört.* 405. l. — 142) A pozsonyi városi muzeumnak ajánlkozta dr. Emresz. — 143) Ipolyi: *Csalóköz műemlékei*, közzétéve az *Arch. Közl.* I. k. 48. l. És a hozzá mellékelte térképen. — 144) Ipolyi i. m. 122. l. — 145) Ipolyi i. m. 70. és 112. ll. — 146) Ipolyi i. m. 72—73. ll. E halmok alakját mutatja a *Vasárnapi Ujság* 1858. évf. 10. sz. — 146*) Ipolyi: *Arch. Közl.* I, 70. — 147) *Vasárnapi Ujság* 1858. évf. 40. sz. — 148) *A békéscsanádi halmok földtani tekintetben.* Megjelent a *Budapesti Szemle* 1859. évi folyamában VI, 175—187. — 149) Ipolyi: *Arch. Közl.* I, 48. — 150) Fényes: *Magyarorsz. geogr.* I, 116. *Arch. Közl.* I. 49. — 151) Fényes i. m. i. h. *Arch. Közl.* i. h. — 152) Ipolyi: *Csalóköz műemlékei* i. h. 67. l. — 153) Ipolyi i. h. I, 67. l. 2) jegyz. — 154) *Az Act. Nov. Mus. Nat.* végéhez csatolt pannoniái térképen. — 155) *Arch. Közl.* I, 48. — 156) *Magyarorsz. geogr.* I, 116. — 156*) *Arch. Közl.* I, 67—68. — 157) Lásd Csetneki Jelinek: *A Csepel szigeti őskori temetők* című értekezését az *Arch. Értesítő*-ben XIII, 47 s. kk. ll. — 158) Ipolyi szerint valószínűleg pogány sírok maradványai és pedig az archaeologusok által úgynevezett pogány köztemetők, melyek mint ilyenek leginkább összehasonlíthatók a lievlandi segenwaldi pogánysírokkal és köztemetőkkel. (I. m. 73. l.) A nép maga a halmokat Tatárhalmoknak, Tatárüléseknek nevezi. (Bél: *Notitia* II, 219.) Bél az avarringek v. táborok maradványainak tartja Nagy Károly idejéből. (U. o. II, 219.) Az adomaszertői népies mondák meg azt is tartják, hogy e halmok háborús időkben a lakosoknak rejtékhelyül szolgáltak. (Résely a *Csalóköz rövid ismertetésében*, István Bácsi 1857. évi naptárában.) — 159) *Bethleniani belli monumentum esse aiunt, quo caesorum ossa contegantur* — írja Bél in *Notit. Hung.* II, 231. Mire Ipolyi megjegyzí: Vajjon azonban csakugyan pogány sírok-e, vagy inkább, mint Bél véli, Bethlen itteni ütközeteiben elesett harczosok sírjai? Csak a bővebb vizsgálat fogná kétségen fölül emelni. (I. m. 71. l.) — 160) Lásd erre a nagytudományú Ipolyinak már sokszor idézett kitünő monographiáját i. h. 32. l.]
- Csalóközi Öreg-Duna**, lásd K o r o ű s d u n a.
- Csapi patak**, lásd S c e r c h.
- Csapolnaki Dunaág**, lásd S a p u l n u c h.
- Csaronda vagy Csaroda**, l. C h e r n a u o d a.

Császárfürdői hévizek Budán, l. *Calidae aquae*.

Császma folyó, lásd *Chasma*.

Császa-ér, lásd *Ygyz*.

Csáthi víz, lásd borsodmegyei *Fyzeg*.

Csávai patak, lásd *Choa*.

Csazlo, *fluvius folyó*. Említi István szlavoniai bánnak némely riucei nemesek kiváltságairól tanuskodó 1225. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a belovári alispánságnak Kőrös megye határa felé közeledő szélén, a Velika baloldali mellékvíze, melylyel aztán együtt a Császmába jut ugyancsak balfelől. Ma e néven ismeretlen, de, hogy a Velika mellékvíze volt, azt maga az okirat mondja e szavakkal: *per eundem fluuium ad meridiem cadit in fluuium Welica*. Hogy pedig ennek baloldali mellékvíze volt, az kitetszik a határjárásból. *Scenta* földének határai ugyanis a *capite Plauna*, vagyis a mai *Playnicza* felől jöttek a *Csazloba* s ezzel a Velikába. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 348. Pestynél: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 297. — ²⁾ Az okiratra vonatkozó megjegyzésemet lásd *Bosouth* alatt.]

Csazar ¹⁾ lásd *Chazar*.

[¹⁾ Fejér III. I, 271.]

Csege ²⁾ lásd *Zege*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 37.]

Csehpaták ¹⁾ lásd *Csekpataka*.

[¹⁾ Fejér VII. II, 249.]

Csekpataka, *Csehpaták, Chekpatak, rivulus, fluvius, csermely, folyó*. Említi a jászói conventnek bizonyos birtokeserét tárgyzó 1286. ¹⁾ és az egri káptalan-

nak Harkács föld eladását tárgyzó 1294. évi bizonyító levele. — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a Turócnak mellékvíze, melylyel együtt a Sajóba jut jobbfelől. A határleírás után indulva, legvalóbbszíniűen a *Rási* patak. Az okiratokban említett Guhmur, Gumor = *Sajó-Gömör*, Harkach, Harkacs, Harkács = *Harkács*, *Domus Leukes* = *Lőkősháza*, *Otrochak*, *Vtrochuk*, *Utruchak* = *Otrokocs*, *Raz*, *Ras* = *Rás*, villa *Sank*, terra *Comitis Sank* = *Sánkfalva*, mind a tornaljai járásban. *Jerney Csehpaták*-nak ejti. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. II, 232. — ²⁾ Fejér VII. II, 249. — ³⁾ *Magy. Nyelvk.* 24. I.]

Csemerniczai víz, lásd *Chemernicha*.

Csepest rivulus ¹⁾ lásd *Zwckhu*.

[¹⁾ Fejér III. I, 115.]

Csereukeuzi nagy halastavak, *piscinae magnae intra Csereukeuz*. Említi IV. Bélának az egri egyház birtokait és jogait megerősítő 1261. évi okirata. ¹⁾ — *Jász-Nagy-Kún-Szolnok* megyében, a *Csereköz* nevű pusztán, mely a Tiszának kiágazásai által alkotott szigeten létezik, Tisza-Halásztól délre. Hogy számra nézve 3 ily halas volt itt, az okirat mondja.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 36.]

Csermely folyó, lásd *Chermelo*.

Csermoslya vagy Cseremoszlya, lásd *Charmasna*.

Cserna vize, lásd *Tierna*.

Csernác, a *Glogovnicza* mellék-vize, lásd *Sernes*.

Csernecsszeghi tavak, *halasok, ha-*

*lázók, stagna, piscinae, piscaturae in op-
pidis, possessionibus, villisque Csernecs-
szegh vocatis.* Említi IV. Lászlónak Ist-
ván bán számára kiállított 1278. évi
adománylevele.⁴⁾ — *Somogy és Körös*
megyékben.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 431.]

Csernecz, a Lónya ága, lásd *Cer-
nez.*

Cserőpatak, lásd *Cseyvich és*
Geru.

Csesztöreg, Csesztreg folyó, lásd
Sesztüreg.

Csetény¹⁾ lásd *Ceten.*

[¹⁾ *Századok* I, 73.]

Csetneki patak, lásd *Toplacha.*

Cseyvich, *Theveriz.* Említi IV. Bélá-
nak az egri egyház birtokát és jogait
megegyező 1261. évi okirata. — *Heres*
megyében, az Eger vizéből Négyes és
Valk között kiszakad s a Tisza ereivel
szaporodó, Dersnél pedig a Nagy-Ti-
szába szakadó *Cserő* patak vagy *Kis-
Tisza*, mely a Magyarád pusztát keleti
és déli felén határolja.²⁾ Jerney Bor-
sodban kereste³⁾, Rómer pedig *Szégy-
vén*nek vélte ejtethetőnek.⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 36. —

²⁾ Lásd ide *Geru.* — ³⁾ *Magy. Nyelvek.*
22. l. — ⁴⁾ *Egy pár szó a magyarorsz.
hulászatról a középkorban. Győri tört. és
rég. füz.* I, 359.]

Csicseri ér, lásd *Chicher.*

Csicsoi tó, lásd *Chychowi víz.*

Csigahegyi római fürdő. Nyoma
fenn maradt Ó-Budán a Csiga-hegy kö-
zelében, mely újabban az ott kiásott
római amphitheatrum által oly nagy
hirre jutott.¹⁾

[¹⁾ Rómer: *Műrégészeti Kalauz* I, 90.]

Csiles¹⁾ lásd *Chelch fluvius.*

[¹⁾ Fejér V. II, 193. Jerney 26.]

Csiliz, lásd *Chelch.*

Csojkakuzelyre¹⁾ lásd *Choyka-
kuzdyre.*

[Fejér IV. I, 65.]

Csoma . . . voda¹⁾ lásd *Cherna-
voda.*

[Fejér V. I, 243. VII. II, 20.]

Csoma¹⁾ lásd *Chernavoda.*

[¹⁾ Pesty: *Századok* I, 74.]

Csombord patak, lásd alsó-fehérmegyei
Névtelen folyó.

Csomonya, lásd *Schomoga.*

Csompapiscina¹⁾, lásd *Ostompa.*

[¹⁾ Fejér II, 288.]

Csopáki római caldarium. Fölfe-
deztetett 1848-ban Zala megyében, a
tapolcai járásban fekvő Csopákon, Ba-
laton-Füred mellett.¹⁾

[¹⁾ Lásd *Ipolyit: Magyar régészeti*
Repertorium. Közzétéve az *Arch. Közl.*
II. köt. 266. l.]

Csörnőcz vize, lásd *Cernech.*

Csurgói római caldarium. Fölfe-
deztetett gróf Károlyi György jószágán,
a *fejérmegyei Csurgón.*¹⁾

[¹⁾ Lásd *Ipolyit: Magyar régészeti*
Repertorium. Közzétéve az *Arch. Közl.*
II. köt. 266. l.]

Csurgói víz, lásd *Chernou.*

Csyles¹⁾ lásd *Chelch fluvius.*

[¹⁾ Fejér V. II, 194. Jerney 26.]

Cublac¹⁾ lásd *Cumb lac potoca.*

[¹⁾ *Haz. Olm.* VI, 141.]

Cubra, *riculus, csermely.* Említi IV.
Bélának Kubra földet tárgyazó 1265.
évi adománylevele.¹⁾ — *Trencsén me-*

gyében, a Trenesén városától éjszakkeleti irányban folyó s a Vágba balfelől szakadó *Kubrai* patak. Az okiratban említett Cubra terra, Kubra = az említett patak jobb partján fekvő K.- és N.-Kubra, Trenchin = *Trenesén*, Zamar = *Zamarócz*, mind a treneséni járásban.

[¹) *Árp. Uj Okm.* VIII, 122.]

Cuchenur, *riculus*, *csermely*. Említi Kálmán királynak Abraham comes birtokesejéjét megerősítő 1237. évi okirata. ¹) — Horvátországban, *Pozsega* megyében, a Mechynica mellékvize s általa a Pakra, illetőleg a Száva víz-környékében,

[¹) *Árp. Uj Okm.* VII, 38.]

Cuest, *riculus*, *csermely*. Említi Achilles pécsi püspöknek az ürögi egyházbirtok határjárását tárgyazó 1252. évi okirata. ¹) — *Baranya* megyében, a pécsi járásban, Patacs és Pécs közti vidéken, valamelyik Ürög határában. Az okiratban említett Potoch = *Patacs*, Yrugh = *Magyar- vagy Német-Ürög*. Jerney Bács megyében keresi és *Kövesd*-nek ejti. ²)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 161. *Hazai Oklevéltár* 25. l. Koller: *Hist. Eppat. Quinquee.* II, 139. — ²) *Magy. Nyelvk.* 80. l.]

Cugmater, *fluvius*, *folyó*. Említi a veszprémi káptalannak Schakodat peres birtokra vonatkozó 1230. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Tolna* megyében, a simontornyai járásban fekvő Szakadát határában, a Kaposnak, úgy látszik a Donat vagy Danál patak által közvetített mellékvize.

[¹) *Árp. Uj Okm.* VI, 492.]

Cuiseb, *piscina*, *halas*. Említi II. Endrének Bors comes alapítványát megerősítő 1225. évi okirata. ¹) — Az okirat szerint in partibus Soth.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 67.]

Culbazunk ¹) lásd *Colbaznuk*.

[¹) Fejér IV. II, 34.]

Culpa, *Celpa*, *Cupa*, *Cuppa*, *Calapis*, *Colapis*, *Kalapis*, *Kolapis* (*Κόλαπις*), *Kolops* (*Κόλοψ*), *Gulpa*, *aqua*, *fluvius*, *flumen*, *víz*, *folyó*, *folyam*. Említik az ókori írók közül Strabo ¹), Dio-Cassius ²), Plinius ³), a középkoriak közül a fuldai évkönyvnek írója ⁴), János gueressei főesperes ⁵) meg Béla király névtelen jegyzője ⁶), a XIII. századbeli okiratok közül pedig Imrének egy 1201. ⁷), II. Endrének egy 1209. ⁸), 1211. ⁹), 1213. ¹⁰), IX. Gergely pápának egy 1227. ¹¹), a zágrábi káptalannak egy 1228. ¹²), István szlavoniai bánnak egy 1249. ¹³) és 1258. ¹⁴) évi okirata; továbbá a Vinodol birtok határjárását tartalmazó 1266. évi okmánya ¹⁵) és János zágrábi püspöknek egy 1292. évi bizonyító oklevele. ¹⁶) — A Karst-hegységben, a Hóhegy délkeleti oldalán eredő, Krajnát a Tenger melléktől, Fiumétől és Zágráb megyétől elválasztó s aztán *Zágráb* területét Károlyvárosig hasító s innentől fogva azt a *szlavin* és a *báni katona-végvidék* területétől elválasztó s végül Uj-Sziszeknél, Csaprak és Galdovo között a Szávába jobbfelől szakadó *Kulpa*. Hogy ezen Kulpáról értendő a régi görög és latin írók Calapis ¹⁷), Colapis ¹⁸), Kalapis ¹⁹), Kolapis ²⁰) Kolops ²¹) folyó nevei, azt az újabbkori magyarázók egyhanguan constatálják,

mint Spruner - Menke ²²⁾, Menke ²³⁾, Forbiger ²⁴⁾, Spruner ²⁵⁾, Jausz ²⁶⁾, Graff ²⁷⁾, Timon ²⁸⁾, Hunfalvy ²⁹⁾, Mannert ³⁰⁾, Frölich. ³¹⁾ Hogy pedig nevét a keltáktól kapta, szintén bizonyos. ³²⁾

[¹⁾ *Gepgraphia* Lib. IV. c. VI. szak. 10. és Lib. VII. c. V. szak. 3. —

²⁾ *Histor.* LXIX, 37. — ³⁾ *Hist. Natural.* III, 25 — ⁴⁾ *Annales Fuldenses*

Pertznél: *Monum. Germ. Hist.* I, 408.

Szabónál: *Magy. Akad. Értesítő* I, 91.

Gyurikovichnál: *De situ et ambitu Slav.*

et Croat. III, 9. — ⁵⁾ *Joannes Archidia-*

conus de Guerche Kercselichnél: *Not.*

prae. de reg. Dalm. Croat. et Slav. p.

101. §. III. Fejérenél: *Cod. Dipl.* VII.

V. 42. — ⁶⁾ *Hist. hung. de sept. ducib.*

cap. XLIII. Schwandtnernél I, 33.

Endlichernél: *Mon. Arp.* 38. l. Szabónál

58. l. — ⁷⁾ Tkalcic I, 14. — ⁸⁾ Tkalcic

I, 22. Wenzel XI, 98. — ⁹⁾ Tkalcic

I, 26. Wenzel XI, 110. — ¹⁰⁾ Tkalcic

I, 29. Wenzel XI, 117. — ¹¹⁾ Thei-

ner I, 82. Wenzel I, 236. — ¹²⁾ Tkalcic

I, 62. 63. Wenzel VI, 465. — ¹³⁾

Wenzel VII, 298. — ¹⁴⁾ Wenzel

XI, 452. Fejér IV. II, 476. Katona VI,

267. — ¹⁵⁾ Tkalcic I, 135. — ¹⁶⁾ *Haz.*

Okmánytár VI, 390. — ¹⁷⁾ Timonnál:

Imago Antiq. Hung. c. I. p. 11. —

¹⁸⁾ Jausz, Graff, Menke, Spruner-Menke

térképein. — ¹⁹⁾ Mannertnél, ki azt

írási hibának nyilvánítja. *Geogr. der*

Griech. u. Römer III, 564. — ²⁰⁾ Strabo

IV. VI, 10. VII. V. X. Plinius III, 25.

— ²¹⁾ Dio Cassius XLIX, 37. — ²²⁾

Atlas Antiquus. Tábla. Pannonia. Illy-

ricum. — ²³⁾ *Orbis antiqui descriptio.* Nr.

XII. XIII. — ²⁴⁾ Strabonak stuttgarti

1857. évi német kiadásához csatolt

jegyzeteiben, IV. könyv. VI. fej. 122.

l. 57. jegyz. és VII. k. V. fej. 102. l.

18. jegyz. — ²⁵⁾ *Histor. Atlas. Ungarn*

Nr. I — ²⁶⁾ *Histor. geogr. Schul-Atlas*

I. Nr. 3. — ²⁷⁾ *Atlas der alten Geogr.*

Tab. IX. — ²⁸⁾ *Imago Antiq. Hung.* C.

I. p. 11. — ²⁹⁾ *Ethnographie v. Ung.*

51. l. Szerinte a Herodot által említett

Karpis és Albis közül valamelyik szintén

a Kulpára vonatkozhatik. I. h. 41.

l. — ³⁰⁾ *Geogr. d. Griech. u. Römer* III,

564. — ³¹⁾ *A pannonok földje és népe.*

Egyet. Phil. Közl. V. 441. — ³²⁾ Hun-

falvy: *A magyar folyó- és helynevek.*

Egyet. Phil. Közl. IV, 587.]

Culun ¹⁾ lásd C o l o n.

[¹⁾ Fejér I, 392.]

Cumblaepotoca, *Cublac, aqua, viz.*

Említi Mária királynőnek [Miske comes

számára kiállított 1266. évi adomány-

levele. ¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega*

megyében, a Száva balparti vízkörnyé-

kében.

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 141.]

Cumlous rivulus, *Cumuluspotoc, Scom-*

los-patak, Scumlos-potok, csermely, patak,

Említi II. Endrének bizonyos birtokese-

rét tárgyazó 1212-dik évi okirata ¹⁾,

IV. Bélának Komlósi German számára

kiállított 1259. évi felmentő okirata ²⁾

és István ifj. királynak ugyanazon Ger-

man számára kiállított 1264. évi bir-

tokmegegerősítő okirata. ³⁾ — *Sáros* me-

gyében, a hanusfalvi járásban fekvő

Hidegkút-pusztá vidékén, a *Komlósi patak,*

mely a Procsival egyesülten Kapinál a

Szekesőbe szakad balfelől.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 115.

Wenzel: *Arp. Uj Okm.* XI, 114. —

²⁾ Wenzel VII, 506. — ³⁾ Wenzel VIII,

95.]

Cumpa fluvius ¹⁾ lásd C o m p a.

[¹⁾ Knauz: *Mon.* I, 109.]

Cumpuska, *Cupuska.* Említi a brat-

kai egyház számára kiállított 1150. évi

adománylevel. ¹⁾ — *Bars* és *Hont* me-

gyék határterületén, a Compának, Cumpának, vagyis a Szeklenczének ²⁾ egy mellékveze vagy kiágazása, melyet *Kompacska*-nak vélek ejthetni.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 138. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 109. Wurum: *Episcopat. Nitr. Memor.* 157. l. (tévesen 1106-ra téve.) — ²⁾ L. *Compa*.]

Cumpa ¹⁾ lásd *C o m p a*.

[¹⁾ Wenzel VI, 91. Knauz: *Magy. Sion.* II, 34. *Mon.* I, 116.]

Cundura, *Cindura*, *Curdura*, *Kundura*, *aqua*, *víz*. Említi I. Gézának a garammelléki sz.-benedeki apátság 1075. évi alapító levele ¹⁾ és II. Istvánnak ezen alapítványt megerősítő 1224. évi okirata. ²⁾ — *Jász - Nagy - Kun - Szolnok* megyében, a tiszai alsó járásban, a Tisza-Nagy-Révhez tartozó Sáp pusztán. A Tiszának, mely itt Czibakházának s Tisza-Nagy-Révnek tartó igen nagy kiszögellést alkot, egy ága vagy ere. Pesty azon nézetten van, hogy itt a békésmegyei Kis-, Nagy- és Szarvas-Kondoros puszták valamelyikét kell érteni. ³⁾ A névhangzás, ha Knauz írásmódját elfogadjuk, mely *Curdura* helyett *Cundurát* ír, némileg támogatja Pesty állítását, de nem támogatja sem az okirat, sem a térkép. Az okiratban ugyanis határozottan mondatik, hogy a Cundura a sápi földet veszi körül. *Terram sapi . . . quam circumtenet aqua, que nominatur Cundura*, már pedig az említettük puszták valamelyikét áthasította Kondoros vize nem vehette körül a *Tisza-Nagy-Révhez tartozó Sápi* pusztát. Ezt még előbb a Kőrösről lehetne állítani. De minthogy továbbá a sápi föld usque ad

Curice flumen adományoztatott, innét világos, hogy a Kondoros puszták állítólagos egykori folyóvize nem érhető a Cundura alatt. Megjegyzem még, hogy Jerney sem keresi a Cundurát, melyet Kendernek ejt, Békésben, hanem Hevesben, vagyis velem együtt a mai Jász-Nagy-Kun-Szolnok megyében. ⁴⁾ Pesty ennél fogva alap nélkül akarja Haan állítólagos mulasztását pótolni, mint ki a terjedelmes Kondoros pusztáról írván, a Cundura = Kondoros folyóról mit sem szól. ⁵⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 437. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 58. *Magy. Sion* II, 33. — ²⁾ Fejér II, 77. — ³⁾ Haan Lajos monographiájának bírálatában a *Századok*-ban IV, 471. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvk.* 68. l. — ⁵⁾ *Békés vármegye hajdانا*. Pest, 1870.]

Cunutou, *Cünütou*, *Enuntou*, *Enuutou*, *Kunotho*, *Kunothou*. Említi I. Gézának a garammelléki sz.-benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ¹⁾ és II. Istvánnak ezen alapítványt megerősítő 1124. évi okirata. ²⁾ — *Csongrád* megyében a tiszáninneni járásban fekvő Csány vidékén, melynek határát képezte. *Cunutou-t Csányi tónak* vélem ejtendőnek. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 434. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 56. Hornyik: *Kecskemét város tört.* I, 193. — ²⁾ Fejér II, 74. VII. V, 97. — ³⁾ Lásd *O s t r a*.]

Cupchina, *Cupchyna*, *aqua*, *limfa*, *portus*, *víz*, *folyóvíz*, *rév*. Említi István szlavoniai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyzó 1249-dik évi ítélete. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a krajnai határszél felől jövő, az Ogulin-szlunai terület esermelyeinek egyesü-

léséből származó *Kupcsina*, mely alább Blatnicza, Volaria és Kupcsina nevű három ágra szakad s aztán Kupcsina és Blatnicza közt a Kulpába szakad balfelől.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 296—299.]

Cupa ¹) lásd C o m p a.

[¹] Fejér II, 139. Wurum: *Eppat. Nitr. Mem.* 157. 1.]

Cupuska ¹) lásd C u m p u s k a.

[¹] Fejér II, 138. Wurum: *Eppat. Nitr. Mem.* 157. 1.]

Cupuz, *riculus*, *csermely*. Említi István szlavoniai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyzó 1249. évi ítélete. ¹) — Horvátországban, Zágráb megyében a jaskai alispánság területén, Malunje vidékén, a Kupcsinának mellékveze. ²)

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 292. — ²) A topographiára nézve lásd *Berwenni*.]

Curdura ¹) lásd C u n d u r a.

[¹] Fejér I, 437. *Századok* IV, 471.]

Curem ¹) lásd pozsonymegyei E u r e m a q u a.

[¹] Fejér V. II, 193.]

Curgu. Említi II. Endrének a győri káptalan és M. mester közti pert elintéző 1231. évi okirata. ¹) — Győr megyében, a Csalóközben, a tósziget-csilizközi járásban, Bácsa és Vének közt létezett *Dunaér*. Nyilván *Csurgó*-nak ejtendő. Az okiratban említett Bacha = Bácsa, Zoa = a Vámoshoz tartozó *Szarq*.

[¹] *Árp. Uj Okm.* I, 283.]

Curiae flumen ¹) lásd C u r i c e.

[¹] Fejér I, 437.]

Curicea ¹) lásd C u r i c e.

[¹] Fejér II, 78.]

Curice, *Curicea*, *Curiae*, *Enricea*, *Kuru*, *aqua*, *flumen*, *víz*, *folyam*. Említi

I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ¹) és II. Istvánnak ezen alapítványt megerősítő 1124. évi okirata. ²) — *Csongrád* megyében, a Hármas-Körös baloldalából kiszakadó s Mindszentnél a Tiszába ömlő *Kurcza*. ³) Pesty úgy vélekedik, hogy ez elnevezés bizonyosan hibás olvasás *crisiae* = Körös flumen helyett. ⁴) De kérdem, hogyan van ez esetben, hogy a *nép* *szájában* is használatos e név? Schedius, Lipszky, Görög és mások térképeire nem-e csak a közhasználat után kerülhetett e név? Nem kétkedhetem azért, hogy már a XI-ik században Kurcza néven különböztették meg a Körös ez ágát a főfolyóagtól; ép úgy, a mint számos egyéb folyóvíz szakadékaik más-más néven hivatnak. — A Kurczának s illetőleg a Kurcza által képezett Kontratónak kulturális jelentőségét több adat hirdeti. Így a *szegevári*, *szentesi*, *pusztatölkei*, *pusztahekedi* silex- és obsidianleletek Nógrád és Csongrád megyében ⁵); a *szegevári* és *szentesi* pogányvárak ⁶); a *szegevári*, *szentesi*, *lajáni*, *pusztatölkei* tumulusok ⁷) illetőleg a *szegevári* és *szentesi* ősi temetők. ⁸)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* I, 437. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 58. — ²) Fejér II, 77. 78. — ³) V. ö. Jerneyvel: *Magyar Nyelvkincs*. 58. és 81. ll. — ⁴) *Századok* IV, 471. — ⁵) Römer: *Résultats génér. du mouvement archéolog. en Hongrie* p. 13. Ugyanott *Magyarország őstört. térképe*. Hampel: *Catalogue de l'exposition préhistorique*. Budapest, 1876. — ⁶) Römer i. m. p. 99. — ⁷) Römer i. m. pp. 131. 156. — ⁸) Römer i. m. 171. 185.]

Curisa stagnum, *tó*. Említi II. Bélának a dömösi prépostság számára kiállít-

tott 1138. évi adománylevele. ¹⁾ — *Csongrádnegyében*, a Kureza által képezett határtó, az okirat szerint in villa Ingu. Úgy látszik a *Kontra-tó*, melyen a Kureza átfolyik. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 103. Knausz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 94. — ²⁾ Culturális jelentőségére nézve l. *Curice* alatt.]

Curloustho, *stagnum*, *tó*. Említi Roland nádornak bizonyos határpert érintő 1253. évi okirata. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, a mai Karsák határában. Jerney kérdőjel mellett *Sarlós-tó*-nak ejti. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 245. Bartal: *Commentar.* II, XIX. — ²⁾ *Magyar Nyelvkincsek* 116. l.]

Curmenes ¹⁾ lásd *Eurmenes*.

[¹⁾ Fejér III. I, 271.]

Currus, *Queureus*, *Keureustauh*, *Köröstauh*, *riculus*, *fluvius*, *csermely*, *folyó*. Említi II. Endrének a tihanyi apátság jószágait megerősítő 1211. évi okirata ¹⁾ és IV. Bélának a zseliczi egyház számára kiállított 1268. évi kiváltságlevele. ¹⁾ — *Somogy* megyében, a tabi járásban, a tihanyi rév átellenében, a Balaton egyik déli mellékfolyóvize, a *Körös* folyó, mely Köröshgy falu ése Köröshegy pusztá között folyik s Szántód pusztá vidékén a Balatonba jut. Nagy József, Görög és Hátsek somogy-megyei térképein ugyan fel van e folyóvizecske tüntetve, de nincsen megnevezve. Maga a táborkari nagy térkép sem nevezi meg azt. Az idéztem okmányok tehát, melyek e víznek régi nevét fentarták, annál becsesebbek. Az 1211. évi okiratban említett Samthou = *Pusz-*

ta-Szántód, a terra Samard = *Szamárdi*. Az 1268-iki okiratban említett Zyranke = *Szőrenke*, Durche = *Töröcske*, Bozas = *Böszénfa*, villae Sancti Ladislai = *Szent-László*. Mindezek még manap is fenvannak. Az ugyanezen okiratban előforduló Marcadon-t Sztachovics Remig *Szent-Margitára* magyarázza, de tévesen, mert Pusztá-Szent-Margitától éjszakra manap is megtaláljuk *Marczadó* pusztát, mely Zselicz-Kisfaludhoz tartozik. ³⁾ Silisio, silva Secles, Zeles neveit megtalálhatjuk a somogy-megyei, Kaposvár járásbeli Zselicz - Kisfalud, Zselicz-Sz.-Pál és Zselicz-Kislak helységek valamelyikében. Zselicz és Körös-hegy (Kewrisig, Kewrishig, Kevrus-hegy) a szent-mártoniak birtokát képezte volt s okiratilag 1226. ⁴⁾, 1230. ⁵⁾, 1234—1270. ⁶⁾ években is említetik.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 125. Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 201. Fejér közlése azonban hiányos és incorrect. — ²⁾ Sztachovics: *Registrum tabularii Monasterii S. Martini* pag. XV. — ³⁾ Mint ilyen névszerint is fel van említve a hivatalos helységnévtárban (Kollerffy: *A magy. kor. orsz. helységnévtára* 557. l.), azonkívül Hátsek térképen is, XXII. térkép. — ⁴⁾ Apannonhalmi főapátság levéltárában Capsa 59. lit. E. — ⁵⁾ Ugyanott Capsa 5. lit. N. — ⁶⁾ Wenzelnél: *Árp. Uj Okm.* II, 22.]

Curtai halászhók, *piscariae Ecclesiae Sancti Georgii de Curta*. Említi III. Honoriusnak a laberia sz.-miklósi monostor számára kiállított birtokmegerősítő 1218. évi bullája. ¹⁾

[¹⁾ Theiner: *Mon. Hist.* I, 10. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 153.]

Curtueltau ¹⁾ lásd vivarium Kurtuelis.

[¹⁾ Béla névtelen jegyzője cap. XL.]

Curu. Említi Jerney egy 1175. évi okirat nyomán. ¹⁾ — Jerney szerint e folyó *Kürü*-nek ejtendő.

[¹⁾ *Magy. Nyelv.* 82. 1.]

Curuniza ¹⁾ lásd Circuniza.

[¹⁾ Wenzel I, 232.]

Cururtu. Említi II. Endrének a győri káptalan és M. mester közti pert elintéző 1231. évi okirata. ¹⁾ — *Győr* megyében, a tósziget-esilizközi járásban, Szava vidékén, egy a Duna által képezett tó vagy ér. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 283. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Curgu.*]

Custatonpotoka, Custatunpotoka, Gúztetunpataka, aqua lutosa, sáros víz. Említi a Zách nemzetség egykori birtokviszonyaira vonatkozó 1227—1295. évi okmányadat ¹⁾, IV. Bélának a rozslosnai földtért illető 1258. évi okirata ²⁾ és az esztergomi káptalannak Somkút és Rozuzna helységek határjárását tárgyzó, év nélküli okirata. ³⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a rozsnyói járásban, Rozslosnya határában, a Sajónak jobboldali vízkörnyékében, nyilván a Csetnek által közvetítve. Az okiratokban említett Chytniky, Chytnyk, Chytnuk = *Csetnek*, Peleuseuch, Pleseuch, Pelseuch = *Pelsőcz*, Rosusna, Rpususna, Ruzyzna = *Rozslosnya*, Sumkut, Somkuth = a Csetnekhez tartozó *Somkút* puszta, Toplica, Thapolcha, Thoplichia = *Kán-Taplóca*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 688. —

²⁾ *Haz. Okmtár* VII, 79. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 610.]

Custresi, Medy fluvius, folyó. Említi

IV. Bélának Vitk számára kiállított 1253. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szepes* megyében, a Hernád balfelőli mellék-vize, úgylátszik a *Körtvélyesi* patak. Az okiratban említett villa Kurtues és villa Kurtueles = a löcsei járásban fekvő Körtvélyes (Hrussow).

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 273.]

Cusus. Említi Tacitus római író. ¹⁾

— A tudósok nem egyeznek meg magok között a Cusus értelmezésében. Hogy az a *Vágra* vonatkozik, már régebb idő óta állítják, mint ez Severinus ²⁾, Timon ³⁾, Sommersberg ⁴⁾, Gebhardi ⁵⁾, Graff ⁶⁾, Tomka-Szászky ⁷⁾, Wurum ⁸⁾, Sulzer ⁹⁾, Ukert ¹⁰⁾, Podhráczky ¹¹⁾ műveiből kitetszik. Ujabb időkben a *Garamra* magyarázta — ámbar kérdőjellel — Spruner ¹²⁾, Krones a *Tiszdra* ¹³⁾, Hunfalvy a *Garamra* vagy *Ipolyra* ¹⁴⁾, Gooss a *Garamra* vagy a *Vágra*. ¹⁵⁾ Schafarik a Krisis eltorzítását látván benne, ez utóbbi névre igazítja s a *Körösre* magyarázza ¹⁷⁾, ámbar teljesen alap nélkül ¹⁷⁾, Oláh Miklós ¹⁸⁾ és Jordán is a *Körösről* értik. ¹⁹⁾

[¹⁾ *Annales* II, 63. — ²⁾ *Comment. historica de vet. incolis Hung. Cisadnubianae* p. 20. — ³⁾ *Imago antiquae Hung.* cap. XIII. p. 99. — ⁴⁾ *In Regno Vannii* c. 3. — ⁵⁾ *Geschichte d. Reichs Hung.* I, 98—99. — ⁶⁾ *Atlas d. alten Geographie* Tab. IX. — ⁷⁾ *Introductio in Geographiam.* Pozsony-Kassa 1787. II. kiad. p. 493. — ⁸⁾ *Episcopatus Nitri.* Memoria pp. 6. 7. — ⁹⁾ *Karte des alten Daciens*, mellékelve annak *Das transalpinische Dacien* című nagy munkájához. — ¹⁰⁾ *Geographie d. Griechen u. Römer* III. I, 168. — ¹¹⁾ *Béla kir. nért. jegyz.*

idejekora és hitelessége 273. l. — ¹²⁾ *Hist. Atlas. Ung. Nr. I.* — ¹³⁾ *Handbuch d. Gesch. Oesterreichs.* Berlin 1876. I, 214. — ¹⁴⁾ *Ethnographie v. Ung.* 46. lap. — ¹⁵⁾ *Studien z. Geographie u. Geschichte d. trajan. Dac.* 12. l. — ¹⁶⁾ *Slavische Alterthümer* I, 507. — ¹⁷⁾ Lásd *Crisius* alatt ¹⁾ jegyz. — ¹⁸⁾ *Hungaria* cap. XIV. Bél. kiadásában in *Apparatus ad hist. Hung.* pag. 26. — ¹⁹⁾ *Origines Slavorum* III, 183, s. Ukertnél: *Geographie* III. I, 168. l. 48. jegyz.]

Cutfew, Kútfő. Említi IV. Bélának a fejevári keresztesek birtokait elsoroló és megerősítő 1193. évi okirata. ¹⁾ — *Fejér* megyében, a moóri járásban, a bodajki gyógyfürdő valamely forrása. Az okiratban említett Bodogch, Bodoch = *Bodajk* ²⁾, Berith alkalmasint *Csák-Berény*, Mour, Monz = *Moór*, mind a moóri járásban. — A forrásnak tulajdonított csodaerőről többet olvashatni a moóri kapuczinus zárda házi krónikájában. ³⁾ Hogy a bodajki *vizektől* kapta Bodajk elnevezését, kétségtelen, noha ezt Szabó Károly Bodajk értelmezésében szóval sem említi. ⁴⁾ A Bodajk név ugyanis megfelel a szláv *Vodail*nek avagy *Vodáln*nek s annyit jelent, mint *víz*et *magában foglaló*. Bizonyítja ezt egyébiránt nemcsak az etymologia, hanem az a körülmény is, hogy e táj mostani lakói Bodajkot *Maria-Wudek*-nek nevezik. ⁵⁾ A *csurgói* ⁶⁾, valamint a bodajki tumulusok ⁷⁾ pedig fennen hirdetik a bodajki vízvölgy ősi kulturális jelentőségét.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 286. Bathyán: *Leg. Eccl.* II, 286. Katona: *Hist. Crit.* IV, 410. Schmitth: *Agr. Eppi* I, 101. Pray: *De prior. Aur.* p.

117. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 144. Jerney: *Magy. Nyelvek.* 81. l. — ²⁾ A névtelen jegyzőnél a mons *Bodoctu* említettik (cap. L.), Kézainál mint *Bodoct* fordul elő (Lib. II, cap. III. §. 5), a budai krónikában mint *Bodouch* (budai 1838. évi kiadásában pag. 108.) Podhráczy azonban tévesen magyarázza ezt a mai *Badacsonra*. (A krónikának általa eszközölt 1838. évi kiadásában 110. l. ⁸⁾ jegyz.) — ³⁾ *Historia domus Convent. PP. Capucin. Moór.* — ⁴⁾ A névtelen jegyző magy. ford. 71. l. ²⁾ jegyz. — ⁵⁾ Lásd Szaszinek cikkét a *Magy. Sion* II. évf. 115. l. — ⁶⁾ Römer: *Résultats généraux* pp. 124—125. 156. és az ehhez mellékelt *Magyarorsz. őstört. térképe*. Pados: *A csurgói kúnalmok* című cikke a *Magy. Akad. Értesítő* 1857. foly. 159. l. — ⁷⁾ Römer i. h. p. 156. *Arch. Közl.* II, 290.]

Cutsaheri ¹⁾ lásd Kutsaheri.

[¹⁾ Wenzel I, 135.]

Cuzmend ¹⁾ lásd Crismend.

[¹⁾ Fejér IV. III, 411.]

Cünütou ¹⁾ lásd Cunuto u.

[¹⁾ Fejér II, 74.]

Cygyz ¹⁾ lásd Ygyz.

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának Ulászló-féle okiratában Knauznál: *Mon.* I, 558. nota 4.]

Cyha, fluvius, folyó. Említi IV. Bélának Kunch comes számára kiállított 1255. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szepes* megyében, a Hernád egyik közvetett mellékveze. Az okirat szerint a Cyha a Monoros folyóba szakad, de ily néven ma egyik sem ismeretes. Az okiratban említett villa Kurtuelus = *Körtvélyes*, a terra Myloy pedig = a Körtvélyeshez tartozó *Milaj* vagy *Milay*, a löcsei járásban.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 31. l.]

Cyker, *puteus*, kút. Említi Kálmán királynak a zobori monostor birtokait megerősítő 1112. évi okirata ¹⁾, és IV. Bélának Kálmán oklevelét megerősítő 1249. évi diplomája. ²⁾ — Nyitra megyében, a nyitrai járásban, Pográny határában. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 88. —

²⁾ Fejér V. I, 316. — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Forras.*]

Cypitas, *piscina*, halas. Említi Kálmán királynak a zobori monostor birtokait megerősítő 1112. évi okirata ¹⁾ és IV. Bélának az ezt megerősítő 1249. évi diplomája. ²⁾ — A Nyitra megyében fekvő zoborhegyi monostor birtokához tartozott. Az okiratban említett Gan villa valószínűleg a pozsonymegyei *Gány* a külső járásban, ellenben Galgoz alatt a nyitramegyei *Galgócz* értetik.

[¹⁾ Fejér VII. V, 86. — ²⁾ Fejér V. I, 313.]

Cyrkenich ¹⁾ lásd Circuniza.

[¹⁾ Fejér VII. V, 586.]

Cyrine ¹⁾ lásd Cyrint.

[¹⁾ Fejér V. I, 316. VII. V, 89.]

Cyrint, *Cyrnit*, *Cyrine*, *fluvius*, *folyó*.

Említi Kálmánnak a zobori monostor birtokait megerősítő 1112.¹⁾, ugyanannak a nyitramegyei Kér helységre vonatkozó 1113. ²⁾ és IV. Bélának Kálmán 1112. évi okiratát megerősítő 1249. évi diplomája. ³⁾ — Nyitra megyében, a Nyitra vízkörnyékében. Ma sem ily nevű folyóvíz, sem Luch (azaz Lucz), Luth nevű helység vagy puszt a vidéken nem létezik. Az okiratok szerint: Luth est super fluvium Cyrnit terminus.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 89. —

²⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VI, 76. Knauz: *Magy. Sion.* I, 56. Ugyanő: *Cod. Dipl. prim. Eccl. Strig.* I, 7. U. ő.: *Mon. Eccl. Strig.* I, 77. — ³⁾ Fejér V. I, 316.]

Cyrynych ¹⁾ lásd Cirinik.

[¹⁾ Wenzel VII, 20.]

Czelnai víz, lásd Chylna.

Czereka ¹⁾ lásd Karaka.

[¹⁾ Fejér V. II, 431.]

Czernitz, *sive campus luteus*. Említi János guercsei főesperes. ¹⁾

[¹⁾ Apud Kereselich: *Not. prael.* III. §. III. p. 101. Fejérnél: *Cod. Dipl.* VII, IV, 42.]

Czethen fluvius ¹⁾ lásd Ceten.

[¹⁾ Wurum: *Eppat. Nitr. Mem.* 200. l.]

Czirkuenich ¹⁾ lásd Circuniza.

[¹⁾ Fejér IV. I, 262.]

Czitény folyó, lásd Ceten.

Czitény egy ere, lásd Wlscit.

Czuha kiöntvényei, lásd veszprémmegyei Névtelen vizek.

Czupi patak, lásd Chup.

Czyser ¹⁾ lásd Chicher.

[¹⁾ Fejér III. I, 155.]

Dáciai névtelen vizek. Feltüntetvék ezek ama híres oszlop domborképein, melyet a római nép és senatus a dáciai hadjáratok bevégezte után 113-ban damascusi Apollodor s több faragó művész által a Traján-forumon, carrarai márványból, Traján császár tiszteletére készíttetett. Ez oszlop, bár rongált állapotban, Rómában, eredeti helyén manap is fennáll s egy az oszlop törzse körül csigamenetekben tekerődő, mintegy 200 méter hosszú reliefszalagon Dácia meghódításának történetét mutatja be, oly művésziességgel, hogy e bas-relief-

ket méltán a rómaiak történeti szobrászata legtökéletesebb remekeinek mondhatni. ¹⁾ E képeken több helyt vízfolyások, hajók és hidak mutatkoznak ²⁾, de a vizek közül nyilván csak a Dunát és az Oltot ismerhetni fel biztosan, a többinek magyarázata csak hozzávetőleges kombináción alapszik. Ez okból hydrographiai tekintetben e képek nem is vetekedhetnek a Tabula Peutingerianával, mert ennek névtelen vízfolyásait, megnevezett gyarmathelyek közé levén rajzolva, má már, midőn a gyarmathelyek topographiailag biztosan megállapítvák, egész biztossággal meghatározhatni. ³⁾

[¹⁾ A Traján-oszlopnak igen tanulságos galvanoplastikai utánzata Párisban, a Louvrenek Denon pavillonjában látható. Ez III. Napoleon rendeletére az anteüli műintézetben készült 1863-ban. Különben az oszlop képei már ismételtén közzé vannak téve s irodalmilag is sokszorosan értékesítve. Lásd e tekintetben a következő műveket: Ciaconus: *Historia utriusque belli dacici a Trajano caesare gesti, ex simulacris quae in columna eiusdem Romae viduntur collecta*. Roma 1576. Ujabb kiadása 1585. és 1616. — Bellori: *Colonna Traiana nuovamente designata et intagliata da Pietro Santi Bartoli, con l'esposizione latina d'Alfonso Ciacone, compendiata nella vulgare lingua sotto ciascuna immagine accresciuta di medaglie iscrizione e trofei*. Roma 1672. Data in Luce da Gio. Giacomo de Rossi. Ujabb kiadása Carlo Fea előszavával megjelent Rómában 1813. — Fabretti: *De columna Traiani syntagma*. Roma. 1683. Uj kiad. Roma. 1690. — Rossi: *Historia di tutte le guerre di Transilvania fatte da Traiano imperatore, dissegnata con ogni cura et esattezza dalla sua colonna eretta in Roma*. Roma 1684. — Gori: *Columna Trajana*

exhibens historiam utriusque belli Dacici a Trajano caesare augusto gesti, ab Andrea Morellio adcurate delineata et in aere incisa, nova descriptione et observationibus illustrata. Amsterdam, 1752. — (Thesauri Morelliani numismata III. kötet.) — Losi: *Columnae Trajanæ orthographia CXXXIV. aeneis tabulis insculpta utriusque belli dacici historiam continens*. Roma 1773. — Froehner: *La colonne Trajane*. Páris 1865. Ugyanő: *La colonne Trajane d'après le surmoulage exécuté à Roma en 1861—1862 reproduite en phototypographie per G. Arosa*. 220 planches imprimées en couleur avec texte orné de nombreuses vignettes. Páris 1872—1874. IV kötet rajz s I kötet szöveg. — Azonkiv. lásd Vladerianu levelét Cipariuhoz Trajan oszlopa ábrázolatainak Popescu által szándékolt kiadása ügyében. (Cipariu: *Arhivul pentru filologia si istoria*. Balázsfalva 1867. évf. III. sz. 61—62. 64. ll.) — Cipariu: *Columna Traiana* (in *Arhivul filologia si istoria* 1867. évf. IV. sz. 67—72. ll. V. sz. 89—101. ll. VI. sz. 109—116. ll. VII. sz. 126—141. ll. VIII. sz. 152—158. ll. IX. sz. 177—179. ll. 1868. évf. XI. sz. 210—219. ll. XII. sz. 235—239. ll. XIII. sz. 256—262.) — Neumann: *Die Pfabanten auf der Trajanssäule*. (Peschel: *Das Ausland*. Augsburg 1867. XL. évf. 27. sz. 645—646. ll.) — Haupt: *Die dakische Königs- und Tempelburg auf der Columna Trajana*. (Megjelent a *Mittheilungen d. k. k. Centr.-Comm. z. Erf. u. Erhaltung d. Baudenkmale*. Wien 1870. XV. k. 111—144. ll.) Dr. Szombathy: *Dácia meghódítása és a Traján-oszlop képei*. Az 1874-ben bevégzett phototypographiai képgyűjtemény szerint ismertette. Győr 1878. 35—54. ll. — Jeles kritikái észrevételeket a Traján-oszlop képeihez s ez oszlop műtörténeti jelentőségéhez olvass Dierauernél: *Beiträge zu einer kritischen Gesch. Tra-*

jans. Leipzig 1868. 63 — 112. és 141 — 151. ll. — ²⁾ Froehner nagy phototypographiai kiadásában I. köt. I. csop. 26. kép. III. csop. 32. kép. IX. csop. 40. kép. XIII. csop. 45. kép. XVII. csop. 51. kép. XX. csop. 54. kép. XXI. csop. 55. kép. — II. köt. XL. csop. 71. 72. kép. XLVIII. csop. 80. kép. LXI. csop. 101. kép. — III. köt. LXV. csop. 108. 109. kép. LXXVI. csop. 128. 129. kép. LXXVIII. csop. 131. kép. CIV. csop. 164. 165. kép. CV. csop. 166. kép. — ³⁾ Lásd *Almus*, *Eggregy* és *Zomus* alatt.]

Dalachai halasok, *piscinae, stagna, fluvius in Dalacha, Dalatha, Dalathka*. Említi Moys nádornak az ábrahámi sz. szüzi apátság 1272. évi alapítólevele.¹⁾ — Dalacsa nevű hely ma ismeretlen, de Katona figyelmeztet, hogy Bogyiszló közelében egy Dalacha nevű erdő létezett s hogy Sükösd közelében egy régi monostor romjai mutatkoznak. Ennek daczára is azt hiszi, hogy Dalacha nem Pest megyében, hanem *Bodrogbán* létezett. Hivatkozik e tekintetben iratokra, melyekkel azonban közelebbről meg nem ismertet. Pesty Frigyes is ugyancsak Bogyiszló vidékére utasít Pest megyébe s szerinte Dalatha nem egyéb, mint a hajdani Kis- és Nagy Dalocsa, mely ma már nem létezik, mert határa a Pest megyei Bogyiszló határába olvadt. Ugyanezen Dalocsára vonatkozik a IV. László király 1273. évi oklevelében említett Dalacha.²⁾ Ennél fogva azt hiszem, hogy a Dunának egy kiszakadásáról s illetőleg dunai kiöntvényekről van szó Bogyiszló vidékén, *Pest* és *Tolna* megyék határterületén.

Az ábrahámi monostor legtöbb jószága különben is Tolnában feküdt.³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 262 V. II, 92. Katona: *Hist. Colocen. Eccl.* És Fuxhoffer-Czinár: *Monasteriology*. II. 175. — ²⁾ Pesty: *Magyarorsz. tört. térképének némely kellékeiről*. Megjelent a *Századok*-ban IV, 295. — ³⁾ V. ö. *Buguzlou*.]

Dalych, *Dalich, Dolych, fons, riviculus, fluvius, forrás, csermely, folyó*. Említi István szlavoniai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyzó 1249. évi ítéletlevele¹⁾ és Jasztrabarszka, azaz Jaska 1257. évi határleírása.²⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a jaskai alispánság területén, Čabdin keleti határában, a Brezniki víznek s általa a Kupesinának baloldali mellékveze.³⁾ Fluvius Dalych cadit in Breznycham, mondja az 1249. évi okirat.

[¹⁾ Árp. *Uj Okm.* VII, 291. — ²⁾ Fejér VII. V, 579. — ³⁾ A topographiára nézve lásd *Berwenni*.]

Damahyda villae piscinae, *domahidai halasok*. Említi a váradi káptalanak egy év nélkül kelt bizonyító oklevele.¹⁾ — *Szatmár* megyében, a nagy-károlyi járásban fekvő Domahida határában, az ecsedi láp déli szegélye és a Kraszna által befogott területen.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. II, 205.]

Damerie, *riviculus, csermely*. Említi Iván comesnek Brezohai birtokrészt tárgyzó 1280. évi adománylevele.¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab.* I, 205.]

Danal másképp Donát patak, lásd tolnamegyei V r m a n.

Danobius minor. Említik Ladomercsztergomi érseknek az esztergomi káptalan számára kiállított 1295.¹⁾ és 1296.²⁾ évi okiratai. — *Esztergom* megyében vagy a *nyerges-újfalu*i, vagy pedig a *táti Kis-Duna*.³⁾

[¹⁾ Wenzel: *Arp. Uj Okm.* X, 193. Knausz: *Magy. Sion.* III, 933. *Cod. Strig.* II, 213. — ²⁾ Knausz: *Cod. Strig.* II, 217. — ³⁾ L. ehhez *Toplycha clausura aque*.]

Danubius, Danavius, Danurius, Danubis, Danoubiosz, Danobius, Dunavi, Danuvi, Donavi, Duna, Dunauiz, Dunovicz, Hister, Histrus, Ister, Isztrosz, aqua, fons, fluvius, magnus fluvius, flumen, viz, forrás, folyó, nagy folyó, folyam. E különböző neveken említik az ó- és középkori forrásművek Európának a Volga után legnagyobb folyóját, a hazánkat nyugatról keletre áthatító *Dunát*. Emlékezete mondhatni egyidejű a continentalis népek emlékezetével. Már a *mythosz* foglalkozik vele. Hercules az Ister forrásaitól hozta az olajfát, a melynek gallyaival az olympiai győzöket kitüntették. Forrásainál laktak Apolló tisztelői. Az Isteren hajózott fel Jázon argonauta társaival.¹⁾ De *irodalmilag* is ősrégi a Duna emlékezete. Ha Hesiodus iratai Herodotus utániaknak bizonyultak is²⁾, a Duna legrégebb írott emlékezete azért kétezer háromszáz évnél még sem ifjabb. Homérusról Strabo mondja, hogy az Istert ismerte, mert említi a mysiaiakat, kik istermelléki thrákok.³⁾ Másutt azonban tagadja, hogy Homerus tudott volna valamit e nagy folyóról.⁴⁾ Hesiodus könyvében már tényleg előfordul.⁵⁾ Majd Sky-lax⁶⁾, Herodotus⁷⁾, Aeschylusz⁸⁾, Thuky-

dides⁹⁾, Ctesiasz^{9*)}, Ephorosz¹⁰⁾, Aristoteles¹¹⁾, Rhodusi Apolloniosz¹²⁾, Skymnosz¹³⁾, Strabo¹⁴⁾, Josephos¹⁵⁾, Diodor¹⁶⁾, Dionysios Periegeta¹⁷⁾, Arrian¹⁸⁾, Dio Cassius¹⁹⁾, Ptolemaeus²⁰⁾, Maximus Tyrus²¹⁾, s aztán a bizantinusok serege, Dexipposz²²⁾, Menander²³⁾, a Notitia dignitatum szerzői²⁴⁾, Priszkosz²⁵⁾, Prokopiosz²⁶⁾, Zozimos²⁷⁾, Konstantinosz Porphyrogennetasz²⁸⁾, Niketas Choniatesz²⁹⁾, Leo Diaconus³⁰⁾, Joannesz Kantakuzenosz³¹⁾, Nikephoros Gregorasz³²⁾, Dukasz³³⁾ és mások szakadatlan sorozatban emlegetik. A latinok nem kevesebbé. Virgilius³⁴⁾, Tibullus³⁵⁾, Horatius³⁶⁾, Ovidius³⁷⁾, később Julius Caesar³⁸⁾, Plinius³⁹⁾, Tacitus⁴⁰⁾, Pomponius Mela⁴¹⁾, Florus⁴²⁾, Vopiscus⁴³⁾, Julius Capitolinus⁴⁴⁾, Vulcatius Gallicanus⁴⁵⁾, Trebellius Pollio⁴⁶⁾, Aurelius Victor⁴⁷⁾, Ausonius⁴⁸⁾, Ammianus Marcellinus⁴⁹⁾, Avienus Festus⁵⁰⁾, Eutropius⁵¹⁾, Justinus⁵²⁾, Claudianus⁵³⁾, Jordanes⁵⁴⁾, a ravennai Névtelen⁵⁵⁾, Guido⁵⁶⁾, és számos más írók említik. Előkerül neve továbbá az ancyrai monumentumban⁵⁷⁾, néhány feliratos emléken⁵⁸⁾ és érmen⁵⁹⁾, valamint a Tabula Peutingerianán.⁶⁰⁾ — Domborműveleg a Traján-oszlopon van feltüntetve⁶¹⁾, de előfordul személyesítve és istenítve is.⁶²⁾ — A mi saját irodalmunkat illeti, ebben nagyon is sűrűn találkozunk a Duna névével. Nevezetesen sz. Gellért életirataiban⁶³⁾, a Chronica Hungarorumban⁶⁴⁾, Béla király névtelen jegyzőjének könyvében⁶⁵⁾, Kézai Simon mester történetében⁶⁶⁾ és Rogerius Siralmas énekében⁶⁷⁾ Okiratainkban pedig, úgy a

IX.⁶⁸⁾, mint a X.⁶⁹⁾, XI.⁷⁰⁾, XII.⁷¹⁾ és XIII-ik századokból⁷²⁾ épenséggel feles izben van az névszerint fölemlítve. Szóval, a legősibb időktől a Duna említése a hitregében, a költők énekében, az okiratokban s az írók legkülönbözőbb irányú műveiben folyton constatálható, a mi nyilván mutatja, hogy e nagy folyó jelentősége mennyire volt kiható az antik életre. — Gyakorlati fontossága tényleg annyira érezhetővé vált kezdettől fogva, hogy bátran állíthatni, hogy ha a partvidékein lakott harczos avagy nomádizáló nemzetek, a sarmaták, jazygok, dákok, skordok, bojkok, avarok, hunnok, góthok csak kis irodalmi töredékeket hagytak volna az utókorra, ezekben a Dunáról okvetlenül szó volna. — Azonban a régieknek a Dunára vonatkozó ismereteik, a mint könnyen képzelhető, csak nagyon fogyatékosak valának. Mi, kik manap a Duna vidékének geológiai szerkezetét⁷³⁾, mederalakulási viszonyait⁷⁴⁾, ágyának keresztiszelvényeit⁷⁵⁾, vizének köbtartalmát⁷⁶⁾, hőmérsékét⁷⁷⁾, chemiai alkalmát⁷⁸⁾, esését és lefolyási sebességét⁷⁹⁾, mélységét és szélességét⁸⁰⁾, vízállási változásait és áradásait⁸¹⁾, jégviszonyait⁸²⁾, hajózhatóságát⁸³⁾, szigetképződési működését⁸⁴⁾, földárját és ennek vízvázlatját⁸⁵⁾, deltáját⁸⁶⁾ oly részletesen ismerjük, alig tudjuk elgondolni, hogy mindezek az ismeretek csakis az utóbbi század buvárkódásának eredményei legyenek. Századok teltek el, míg az ókor culturépei e nagy folyóindividuum forrásvidékének ismeretére vergődtek. Generációk hosszú sora csupa képzeletes helye-

ken nyomozta a nagy Duna keletkezését. Eleinte a hyperboreusoknál hitték fakadónak, majd aztán a keltáknál, a Pyrenaeusokban, az Osismioknál a mai Bretagneban, az Alpok között. Erősen ki volt a régieknél az a hit is fejlődve, hogy a Duna folyása közepén két ágra szakad, melyek egyike a Pontusba, másika az Adriába ömlött.⁸⁷⁾ A mint a hellen gyarmatosok Iberiába jutottak s a mint a római kalmárok a második púnháború után Galliának délnyugati partvidékeit, Narbótól a Garonne torkolatáig bekalandozták, úgy változtak egyre s alakultak át a felfogások. Csak Caesar hadjáratai deríték ki, hogy a Rajna és a Duna forrásvidéke nem azonos. Csak Pannonia elfoglalása után jutottak a markomannokkal való czivakodások következtében annak megismerésére, hogy az Inn forrásai sem lehetnek a Dunáé. Tiberiusnak volt fentartva a nevezetes szerencse, hogy ő a vindeliciai elleni táborozás alkalmával a Duna vajdói forrásait fölfedezze, véget vetve ekkép ama sok kalandos hitnek, mely még a legjobb azonkori geographusokat is megzavarta s elfogulttá tette.⁸⁸⁾ — De ez volt aztán az összes vívmány is, melyet az ókor idejéből e tekintetben felmutathatunk. Tulajdonképi hydrologiai és hydrotechnikai Duna-ismeretekről e korban szó sem lehet, daczára annak, hogy a görögök és rómaiak dunai vízépitkezésének nevezetes nyomai maradtak reánk. A görögök szemében a Duna csakis, mint *közlekedési pálya* birt fontossággal, colonizáló és kereskedő nép lévén. A rómaiak szemében, kik nemesak colonizálók, de

hadakozók és hódítók is voltak, már a *strategiai érdek* volt a főirányadó s ők tényleg nagyszerű védrendszeröket a Dunára, mint alapbázisra fektették. Az összes *középkori íróknál* pedig a Duna csakis mint *geographiai egyed* szerepel. — Így tartott ez jóval túl a középkoron. Mondhatni Marsili volt az első egyike, ki már e folyam benső, hogy úgy mondjam physiologiai életére is kiterjesztette figyelmét, a mennyiben már a Dunameder felé tartó talajvizekről, a Duna szigetépítő tevékenységéről, medrének part- és talajszerkezetéről egyetmást elmond, vagy elmondani akar.⁸⁹⁾ Szóval ez a tudós olasz a tudományos Dunairódalom terén ép oly úttörő volt, mint a milyen volt Scopoli, egy második olasz, a magyar faunairódalomban, Grisellini, egy harmadik olasz, a délmagyarországi historiographiában, Visconti, egy negyedik olasz, a nagyobb méretű hazai karthographiában. — A régieknek a Dunára vonatkozó eme fogyatékos ismereteinél fogva nyilván könnyen válik fölfoghatóvá, hogy náluk az Ister és a Danubius igen soká *két külön geographiai fogalmat* jelölt, mintha egyik is másik is külön folyamra vonatkoznék. E nyelvhasználat, a mai geológok szempontjából, helyes volt, mert a mysisi medenceze Dunája tulajdonkép már más folyó, mint a nori-pannoniai medenceze nagy Dunája. — A mysisi Dunaszakaszt főleg csak az erdélyi határhegylánczolat és a Balkán éjszaki lejtőjének vizei táplálják, míg a Felső- és Középduna vizeinek jelentékeny része ki nem szabadul a Vaskapu szorosából.⁹⁰⁾

Azonban bizonyos, hogy a régiek fel fogása mégsem e körülményre vezethető vissza. Kitétszik az abból is, hogy ők az Isternek és a Danubiusnak határpontjait egymástól nagyon is elütően határozták meg. Strabo a *kataraktákat*, Plinius a *geták földjét*, Ptolemaeus *Axiopolist* Alsó-Moesiában, Appian a *Szávatorkolatot*, Agathemosz pedig *Vindobonát*, a mai Bécsét jelöli meg e határponttól. — A kettős névnek alkalmazása, nézetem szerint, inkább *ethnographiai* okadatlással bír. Az Ister és ennek variánsai kétségtelenül *thrák*⁹¹⁾, a Danuvius, illetőleg Danubius azonban *kelta* elnevezések.⁹²⁾ A thrák és kelta törzsek ethnographiai határolása tényleg összeesik a katarakták vidékével.⁹²⁾ Az a jégöczés sziklafal, mely a mysisi medenczét elválasztja a pannoniától, elválasztotta egy szersmind a thrák és a kelta törzsöket s így nagyon érthető, hogy miért érvényesült egy s ugyanazon folyóegyednél két külön nomenclatura. Ebből válik továbbá érthetővé az is, hogy hogyan tarthatta fenn magát a két külön elnevezés még akkor is, midőn a régi geographusok az Isternek és a Danubiusnak azonosságáról már meg voltak győződve. — Vannak, kik a Danubiust *jász*⁹⁴⁾ s vannak, a kik azt *szláv* elnevezésnek tartják.⁹⁵⁾ A Danubius névnek *jász* eredetisége mellett felhozott érvek azonban tényleg részint anachronistikusok, részint tarthatatlanok. De a név *szláv* eredetisége ellen is nyomós ellenvetések szólnak. A Duna, Don, Düna, Dunajecz, Donecz nyilván mind egy, de nem szláv eredetűek. A Dunánál

csakúgy, mint a Donnál, sem Herodot előtt, sem után szlávok nem laktak. Ezek tudvalevőleg legkésőbb szakadtak el a közös indogermán alaptörzstől⁹⁵⁾, következőleg nevét sem vehette a Duna ezektől. A Dünát már massiliai Pytheas ismerte egy oly időben, midőn mellékén sem Nestor, sem Schafarik szerint szlávok még nem laktak, de igen is litvánok, mert a Dünát litvánul »Dougava«-nak, a rigai németiség »Donau«-nak, az oroszok »Dviná«-nak hívják, a miből az est »Tiina«, a német »Düna« keletkezett. A Fehértengerbe szakadó »Düna«, oroszul szintén »Dvina«, nevét azonkép abból a forrásból merítette, a melyből a Don és a Duna a magokét kapták, tudniillik nem szláv, hanem más népektől, melyek a szlávok előtt laktak e folyóvizek táját.⁹⁷⁾ A Duna nevezetesen a szlávokat megelőzőtt ama *keltáktól*, kik a Kr. e. IV. században e nagy folyó mellékein az autochton pannonokkal összeolvadtak. Ezekből örökölték aztán a rómaiak, s a rómaiak által közvetített eme kelta névszóból alakiták az oroszok, a lengyelek, a tótok a »Dunaj«-t, a karinthiaiak a »Dunaj«-t, a szerbek és bolgárok a »Dunavó«-t, a németek a »Thonau«-ot és a »Donau«-t, a magyarok pedig a »Duná«-t. — Egyébiránt a Dunának nemcsak ősrégi hagyományos és irott emlékezte veendő tekintetbe, hanem annak az a kiváló szerepe is, melyet földrészünk művelődés-történetében kezdettől fogva játszott. Még mielőtt mellékein letelepedtek volna az indogerman alaptörzs népszakadécai, már is laktak partvidékeit

azon őssállatok, melyek mint mindenütt, úgy itt is megelőzői voltak az embernek. Bizonyítják ezt azon fossilis leletek, melyek a Duna közelében vagy magában a Dunában időnként előkerültek. Földváránál egy elefánt-agyar és egy cervus megaceros agancsa vetődött felszínre.⁹⁸⁾ Kőbányán elefántcsont és két dinotherium incisivum Kaup állkapcsa és fogsora^{98*)}, Hédervárott egy elefas primigenius csontjai^{98†)}, a kalocsa-tolnai dunáig átmetszésekor egy mammuth-agy.⁹⁹⁾ Zimonynál a nagy agyagfal alsó veres színű felében Cotta sok kihalt állatcsontra bukkant.¹⁰⁰⁾ Szabó is constátja, hogy itt a Duna-Dráva közé szorult földnyelvben a lösz alsó s különösen már a Duna alá merülő rétegeiből elefánt-, rhinoceros-, bölény s egyéb hasonló csontokat fogtak ki a halászok.¹⁰¹⁾ Csaklavec szigetén, Pancsova mellett, ugyancsak egy mammuth-állkapocsra tettek szert.¹⁰²⁾ És hány ilyen leletet takar még a dunamenti lösz- és agyagréteg s hány ilyen lelet kallódott el már is az emberek közönye és tudatlansága következtében! — Nyilván már e leletek erősen utalnak arra, *hogy a Duna képezte a betelepülő őss emberfaj vándorútjának főirányát*. Hosszában vándorolt be tényleg Közép-Európa tágas medencéjébe az az ősfaj, mely keletről jövőn, köeszközeit hagyta ránk mint történelemelőtti itt léteztének kétségtelen bizonyítékait. A Vaskapu kataraktáit mi ugyan könnyen gondolnók legyőzhetetlen akadálnak az első emberekre nézve. Salamon is úgy vélekedik, hogy itt okvetlenül el kellett hagyni a

Duna folyását. ¹⁰³⁾ Valósággal azonban ez sem képezhetett ily leküzdhetetlen akadályt. Az a találékonyság, mely a laposabb koponya s a kisebb physikai erő, meg a nagyon gyarló fegyvernem dacára is a hatalmas állatokkal való élet-halálharczban diadalmaskodott, az nyilván az otromba fatörzscsónakot is átjuttathatta a csillámpalás szirtek felett zajgó örvényeken. Az a felette nevezetes praehistorikus lelet, melyre Cotta Zimonymnál a felső-lőszben akadt, kétségen kívülé teszi, hogy itt már akkor laktak emberek, midőn a nagy magyar medence még nagy szárazföldi tó volt. ¹⁰⁴⁾ — De országútja maradt a Duna mindama historikus népeknek is, melyek a pannoniai medenczébe berajzottak, vagy abból egy-egy hatalmasabb népáramlat által újból kitollattak. Nagy nemzetközi országút ez, a melyen mint nyüzsgő hangyaboly fel s alá zajlanak a népvándorlás előtti és utáni tarka népcsoportok. Ezen hatolt a phoeneciai és hellen civilisatio keletről nyugatra, a római kultura pedig megfordított irányban, nyugatról keletre. Már Strabo tudósít róla, hogy hogyan járnak-kelnek az Ister mindkét partján a geták s hogyan telepednek le szigetjein scythák, bastarnok és sauromaták ¹⁰⁵⁾, s hogy mikép szállíttatnak az árúczikkek a mellékfolyókról az Isterre, az Isterről a mellékvizekre s azok vidékére. ¹⁰⁶⁾ Parthossza mindvégig az állandó letelepedés színhelye, honnan a termékenyítő fluktuatio a szélrőzsza minden iránya felé tova hatol. Pártjain keletkeztek az ókor virágzó s nagyjelentőségű kereskedelmi

telepei, erődei, municipiumai, melyek a közép- és ujkor szaki városfejlődés mindmennyi termő vetőmagjait képezték, s melyek üzleti, meg ipartevékenységének köszönheti a mai Európa azt, hogy a kavics és görély által elborított, homok- és mocsár által ellepett terméketlen áradmányi területek dúsan termő kulturterrenummokká változtak át. — Csak meg kell tekintenünk azt a rendkívül sok praehistorikus, őstörténeti, római és népvándorláskori mindennemű leletet, melyek napról-napra mindinkább szaporítják muzeumainkat s teszik azok tartalmát reánk nézve oly tanulságosokká. Nemes-Ócsán ¹⁰⁷⁾, a Csepel-szigeten Tököl és Sziget-Ujfalu közt ¹⁰⁸⁾, Eresi, Dunapentele, Göböljárás, Tétény vidékein ¹⁰⁹⁾, Almáson ¹¹⁰⁾, Pereghen Pest megyében ¹¹¹⁾ nagyérdemű őskori urna-temetők tártattak fel. Adonyban ¹¹²⁾, Ordason ¹¹³⁾, Eresiben ¹¹⁴⁾, Érden ¹¹⁵⁾, Tökölön ¹¹⁶⁾, Ráczkevény ¹¹⁷⁾, Pereghen ¹¹⁸⁾, Madocsán ¹¹⁹⁾ mindennemű népvándorlási maradványok: hamvvedrek, sírok, bronzok, öntőminták, öblös köcsögök, pajzsdorok, karczdiszítványos agyagművek és hasonló egyéb többé-kevesbbé primitív tárgyak kerültek elő, míg Érd és Bata közt egy régi pogányvár és kúnhalom vonja magára a kutató figyelmét. ¹²⁰⁾ A római korszakban a Duna-vonal épen-séggel nagy és nevezetes kulturtényező. A védrendszer egy összefüggő lánczolata vonul végig e vonalon. Carnuntum, Gerulata, Ad Flexum, Arrabona, Brigetio, Aza, Crumerum, Cirpi, Ulcisia-Castra, Aquincum, Trans-Aquincum, Vetus Salina, Intercisa, Lugio, Altinum,

Tentiburgium, Cuccium, Malata, Cusum, Acunincum, Taurunum mindmegannyi telephely, melyek hazánk földén maiglan láthatólag hirdetik a Duna gyarmatosító és védelmi nagy jelentőségét¹²²⁾, nem is említve azon ékszerekből, fegyverekből, mértföldmutatókból, cserepekből, edényekből, feliratos kövekből, házi bútorekből, érmekből, szobrászati műtárgyakból álló tömördek ingó leletet, mely már muzeumainkba került.¹²³⁾

— De feltűnő végre a Dunának nép- és államszortosító nagy szereplése is. Mint hatalmas folyóindividuum, e szereplése sokkal feltetszőbb, mint kisebb-rangú mellékvízeinek hasonirányú befolyása. Manap az európai indogermánok három nagy családja nagyrészt a Duna irányához alkalmazkodik. A román, a szláv és a german családok áltami rendezkedésének a Dunavonal a szabályozója. A german fajtömeg dél-keleti tagozata alig terjed túl a Dunán, Románia mint államtömeg, ha a Dobrudschát kivesszük, át nem lépi a Dunát, a szerb és bolgár államok éjszakon szintén a Dunát birják határul. Az ókorban hasonló constellatiókat szemlélünk. A jászok, sarmaták, dákok, geták, quadok, markomannok a Duna balpartvidékére szorúlnak, az araviskok, bojok, mysiaiak, triballok, thrákok a Duna déli partvidékeit foglalják el. A népvándorlás utáni államok is úgy alakulnak, hogy a longobardok s gepidák birodalmi át nem nyúlnak a Duna jobb partvidékére, de a keleti gótok birodalma sem terjed túl a Dunán. — Így tehát a Dunavölgynek nagy culturtörténeti, nem-

zetközi, meg politikai kiváló jelentősége feles számú adatokkal kimutatható. Irányában mozgott, vándorolt az ősfajna s a prachistorikus meg historikus korok népárja. Folyásának irányában csoportosultak az áriák törzsszakadécai s alakultak az elenyésző államok romjain az újabb birodalmak. A népmozgalom tolongásában s a státusalakulás zürzavarában azonban mindig a Duna volt a torzsalkodó különérdekek szabályozója.

[1) Strabo: *Geographia* I. k. II. fej. 39. — 2) Katancsich: *De Istro* cap. I. p. 1. — 3) *Geographia* I. könyv 1. fej. 10. — 4) U. o. VII. könyv III. fej. 6. — 5) *Theogon*. 338. — 6) Schafariknál: *Slav. Alterth.* I, 508. — 7) *Musae* II. 33. IV, 50. 99. — 8) *Ap. Schol. ad Apoll. Rhod.* IV, 284. — 9) *Hist. belli Peloponnes.* Lib. II. cap. 96. 97. — 9*) *Ctesiae Cnidii fragmenta* a Corolo Müllero. Páris, 1844. 29. 3. — 10) *Ap. Skymn. Periegesis* v. 847. Azonkiv. v. ö. Paulyval: *Real-Encyclopäid.* II, 856. — 11) *Meteor.* I, 13. *Hist. Animal.* Lib. VIII. — 12) *Argonautica.* Lib. IV. v. 282—290. — 13) *Frag.* V. 31. *Periegesis* 847. v. — 14) *Geographia* I. könyv I. fej. 10. II. fej. 1. 39. III. fej. 4. 7. 15. — II. könyv V. fej. 12. 30. — IV. könyv VI. fej. 9. 10. — V. könyv I. fej. 6. 8. — VI. könyv IV. fej. 2. — VII. könyv I. fej. 1. 5. II. fej. 2. III. fej. 1. 2. 6. 8. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 17. IV. fej. 5. — 15) *Opera omnia.* Becker-féle 1856. évi kiad. 4. l. — 16) *Hist. Bibl.* IV. cap. 56. V. cap. 25. — 17) *Periegesis* V. 301. Katancsichnál: *De Istro* 19. 23. l. — 18) *Anabasis seu Exped. Alex.* I, 3. 1. — 19) *Histor.* LXVIII. 13. 14. — 20) *Geographia* Lib. III. cap. 8. — 21) *Értekezései* VIII-ikában, Reiske kiad. 130. l. — 22) *De bellis Scythicis* in Corp. Scriptor. Hist Byzant. Bonni kiad. pag-

11. 2. — ²³) *Excerpta de legationib. barbaror. ad Romanos* in Corp. Scriptor. Hist. Byzant. Bonni kiad. pag. 333. 3. — ²⁴) *Praefectus classis Histricae, Istricae.* cc. XXXI. XXXII. XXXIII. ²⁵) *Excerpt. de legationib.* — ²⁶) *De aedificiis* IV, 1. 5. 6. 7. 8. 11. Dindorf-féle bonni 1836. évi kiadásban in Corp. Script. Hist. Byzant. Vol. III. pp. 264. 266. 285. 286. 287—293. 294. 307. Ugyanő *De bello Vandalico* I. 1. 2. fentebbi kiad. Vol. I. pp. 310. 311. 313. Ugyanő: *De bello Gothico* I, 15. II, 14. III, 14. 33. IV, 5. 20. fentebbi kiad. Vol. II. p. 80. 203. 331. 418. 481. 559. Ugyanő: *De bello Persico* II, 4. fentebbi kiad. Vol. I. p. 167. — ²⁷) *Historia Nea.* — ²⁸) *De administ. Imp.* cc. VIII. IX. XXV. XXIX. XXX. XXXII. XL. XLII. in Corp. Script. Hist. Byz. bonni kiad. pp. 73. 78. 111. 126. 141. 153. 174. 177. 179. Ugyanő: *De Thematibus* Lib. I. előbb idéz. kiad. p. 44. — ²⁹) L. Sathas *Bibl. graeca medii aevi.* Velencze 1872. 70. — ³⁰) *Hist. Libri.* X. Lib. V, 3. VI, 10. VIII, 1. 3. IX, 3. 6. 12. Corp. Scriptor. Hist. Byzant. Bonni kiadás. pp. 78. 104. 129. 130. 144. 149. 156. — ³¹) *Historiar. libri* IV. Schopen-féle kiad. in Corp. Script. Hist. Bonni kiad. I, 465. 22. II. 55. 3. — ³²) *Byzantina Historia.* Lib. I, 2. II, 2. IV. 7. V, 5. VI, 1. VIII, 7. 14. XV, 1. XVIII, 2. XIX, 1. In Corp. Script. Hist. Byz. Bonni kiad. pp. 15. 26. 103. 137. 159. 323. 375. 747. 877. 933. — ³³) *Historia Byzantina.* Cap. XXIII. Bekker-féle kiadás in Corp. Script. Hist. Byz. Bonn, 1834. p. 135. v. 23. — ³⁴) *Georgica* 3, 350. — ³⁵) Schafariknál i. h. I, 508. — ³⁶) L. IV. Oda XIII. — ³⁷) *Ex Pont.* L. I. Epist. VIII. v. 11. *Trist.* Lib. II. a v. 287. — ³⁸) *De bello Gallico* VI, 24. VII, 25. — ³⁹) *Hist. Naturalis* Lib. III. c. 27. Lib. IV. c. 24. Lib. IX. c. 17. 20. — ⁴⁰) *Germania* I. 29. 41. s. kk. *Annal.* II, 63. IV, 5. *Histor.* III, 46. — ⁴¹) *De situ orbis.* Lib. II. cap. I. VII. — ⁴²) *Epitome Rer. Romanar.* Lib. IV. cap. 12. — ⁴³) *Aurelianus.* Cap. 22. Jordan-Eyssenhardt-féle berlini 1864. évi kiad. in Script. Hist. Aug. Vol. II. p. 150. v. 25. Ugyanő: *Probus.* C. V. fentebbi kiad. Vol. II. p. 187. v. 22. — ⁴⁴) *Marc. Antoninus Philos.* Cap. 21. id. kiad. Vol. I, 59. ser. 31. U. ő. *Pertinax.* C. 2. id. k. Vol. I. 103. ser. 18. — ⁴⁵) *Avidius Cassius.* Cap. 4. id. k. Vol. I, 78. ser. 29. — ⁴⁶) *Gallieni Duo.* Cap. 13. id. kiadás. Vol. II, 82. ser. 23. — ⁴⁷) *De Caesaribus* cap. IV. XIII. XXIX. XL. XLI. — ⁴⁸) *Epigram.* III. Laudes Valentiniani et Gratiani. Ugyanő *Mosella.* Edyll. X. v. 424. — ⁴⁹) Lib. XXIX. XXIV. cap. 3. XXII. cap. 8. — ⁵⁰) *Metaphrasis Periegescos Dionysii* v. 437. 441. — ⁵¹) *Breviarium hist. Rom.* Lib. VIII. c. 2. Lib. IX. c. 8. 15. — ⁵²) In *Excerpt. Trog. Pomp.* Lib. II. c. 5. v. 2. Lib. XXXII. c. 3. v. 8. — ⁵³) In *IV. Cons. Honor.* Edit. Patav. 124. p. — ⁵⁴) *De Gothorum origine et rebus gestis* cc. V. IX. X. XII. XIII. XIV. XVI. XXII. XXV. XXVI. L. LII. LV. Migne párisi kiad. *Patrolog. Cours Compl.* LXIX. Tom. 1251. s. kk. II. — ⁵⁵) *Cosmographia* I, 17. IV, 7. 11. 14. 15. 25. V, 19. — ⁵⁶) *Geographia* 126. Parthey és Pinder kiad. 553. I. 3. v. — ⁵⁷) *Res gestae divi Augusti ex monumentis Ancyranis et Apolloniensis,* kiadva Mommsennél: *Corp. Inscript. Lat.* V. III. P. II. pp. 774—785. Olvasása u. o. pp. 788—799. Mondatik ugyanis e szövegben in cap. 30: Pannoniorum gentes... imperio populi Romani subiecti protulique finis Illyrici ad ripam fluminis Danuvi. (i. hh. pp. 782. és 796.) — ⁵⁸) Egy 1856-ban a Duna-szigeten talált táblán olvasható: DANWIO DEFLVENT. (Rómernél: *Aet. Nor. Mus.* I. 29. I. 78. sz. Mommsennél: *Corp. Inscr. Lat.* III. nr. 3416.) — Egy 1873-ban a Fürdőzátanyon kikotort emléken előfordul

DANVVIO SACRVM. (Rómernél i. h. 153. l. 357. sz. Mommsennél i. h. 5937. sz.) — Egy harmadik, 201-ből való feliraton I. O. M. ET DANVVIO. (Mommsennél i. h. nr. 5863. Orellinél 1651. sz. Vanottinál: *Würt. Jahrb.* 1824. p. 74. Memmingernél: *Beschreib. des Oberamts Ehingen.* Stuttgart 1826. p. 10. Stälinnél: *Würt. Gesch.* I, 49. nr. 179.) — Egy negyedikén C. Retonius DANVVIVS (Mommsennél i. h. nr. 3581. Bélnél: *Not. Hung.* 1737. III, 582. Muratorinál 2053, 1. Schoenvisnernél: *Comm. geogr.* II, 200. Sestininél: *Viaggio* p. 248. Orellinél n. 3924. Kataucsichnál: *Istri Adcolar. Geogr. Vet.* I, 466. Hampelnél: *Arch. Közl.* VIII. III, 187.) — Egy ötödiken: Vasta profundí aequora DANVVII. (Mommsennél i. h. nr. 3676. Gruternél 562, 3. Bartolinál: *Aquileia* p. 175. n. 184. Katancsichnál: *Istri Adcolar Geogr. Vetus* I, 465. — ⁵⁹⁾ Santi Bartolinál Tab. 115. 7. Spanheimnál: *De usu et praestantia Num.* p. 858. Eckhelnél: *Mittheilung. d. k. k. Centr.-Com.* 1858. III, 201. 202. 204. Dierauernél: *Beiträge* 97. l. Katancsichnál i. h. I, 466. — ⁶⁰⁾ L. Apo alatt. — ⁶¹⁾ Egyik képen a római hadsereg a Duna partján látható, másikon a Dunán átvívó hajóhídon. Azon víz, melyet Froehner s utána Szombathy Ignác az Adriára magyaráznak (Bartolinál Tav. 23. és 65.), ugyancsak a Dundra vonatkozik. Az egyik kép vizét maga Ciaconius is az *Isterre* értelmezi, míg Dierauer a kérdésben levő mindkét képet a Dunára vonatkoztatja. (*Beiträge zu einer krit. Gesch. Traj.* 86—88. és 98—99. ll.) A vizen levő hajók között biremusak vannak, de közöttük olyanok, amelyek csak egy evezőssorral bírnak, azonkívül oly egyszerű facsónakok, melyeket tengeri utazásra semmiképen sem lehetett volna használni. Dierauer állítását különben a többi felhozott érv is jelesen támogatja. — ⁶²⁾ Istenítéséről

s illetőleg személyesítéséről világosan tanuskodik a fentemlített két feliratos emlékkő. Azonkívül a Trajánoszlopon a 30-ik kép, melyen a Duna istene a habokból fölemelkedve, megáldja a hajóhídon Dáciaába átmenő sereget. (L. Froehner: *Colonne Trajane* p. 68. Szombathy: *Dácia meghódítása és a Traján-oszlop képei* 40—41. ll.) A Traján-út emlékére vésett alduavidéki emléktáblán szintén láthatni egy meztelen férfit alaktól, mely kétségtelenül az *Istert* jelezi. (Benndorf magyarázata Hirschfeldnél *Epigraphische Nachlese* 58. l. Sitzungsbericht. d. kais. Akad. d. Wiss. Phil. hist. Classe. LXXXVII, 418.) — ⁶³⁾ *Vita S. Gerardi* cc. VII. VIII. XII. XX. És *Lectiones de S. Gerardo Eppo et Martyre.* Lect. VI. Endlichernél: *Mon. Arpad.* 204. l. — ⁶⁴⁾ Cap. III. és VII. Endlichernél i. m. 64. 71. ll. — ⁶⁵⁾ *Hist. de fact. sept. duc.* cap. I. IX. XI. XIV. XV. XVI. XXXIII. XXXIV. XXXV. XXXVIII. XLI. XLIII. XLIV. XLVI. XLVII. L. — ⁶⁶⁾ *Chronicon Lib. I. c.* II. §§. 3. 4. cap. III. §. 4. cap. IV. §. 5. Lib. II. cap. I. §§. 3. 5. 15. 17. cap. IV. §. 2. — ⁶⁷⁾ *Miser. Carmen.* Cap. XV. XVI. XXII. XXVI. XXVII. XXVIII. XXXI. XXXII. XXXIII. XXXVII. XXXVIII. XL. — ⁶⁸⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 152. 163. 164. 185. 190. VII. V, 24. Wenzel: *Árp. Új Okm.* VI, 3. — ⁶⁹⁾ Fejér I, 241. — ⁷⁰⁾ Fejér I, 288. 289. 292. 293. 312. 395. 432. 437. 438. 484. 487. IV. II, 432. Knauz: *Mon.* I, 55. 58. 59. Wenzel I, 26. 28. VI, 69. 70. *Haz. Okm.* VI, 1. — ⁷¹⁾ Fejér II, 48. 49. 72. 77. 78. 84. 103. 106. 120. 122. 123. 124. 152. 265. 302. VII. I, 141. 142. VII. V, 144. Wenzel I, 58. 85. XI, 61. Knauz: *Mon.* I, 94. 95. 145. — ⁷²⁾ Fejér II, 433. III. I, 62. 63. 120. 122. 372. 397. 423. III. II, 66. 67. 122. 146. 147. 223. 356. 363. 407. 408. 472. 473. IV. I, 69. 142. 143. 152. 191. 328. 449.

452. IV. II, 24. 39. 41. 42. 221. 222. 374. 376. 378. 434. 435. IV. III, 40. 189. 199. 326. 409. 430. 443. V. I, 50. 55. 109. 148. 149. 155. V. II, 132. 151. 152. 436. 437. 514. 522. 524. 548. 596. V. III, 19. 31. 49. 97. 109. 269. 287. 288. 343. 405. 469. VI. I, 143. 144. 225. 297. VI. II, 40. 127. 282. 399. VII. I, 301. VII. II, 11. 153. 189. 233. VII. III, 78. 101. VII. IV, 68. 74. 182. 199. VII. V, 190. 191. 192. 202. 486. 489. 509. 510. 512. 550. Wenzel: I, 117. 118. 139. 283. II, 12. 18. 20. 21. 110. 126. 135. 136. 141. 308. III, 39. IV, 170. 311. V, 173. VI, 224. 225. 342. 362. 365. 487. 540. 542. VII, 28. 29. 30. 48. 49. 246. 247. 283. 494. 502. VIII, 13. 17. 71. 87. 166. 294. 395. IX, 126. 144. 151. 152. 153. 175. 206. 247. 332. 355. 429. 499. 572. 578. X, 16. 36. 39. 48. 50. 159. 206. XI, 221. 222. 224. 287. 304. 305. 365. 459. 472. XII, 13. 141. 205. 231. 340. 511. 642. Knauz: *Mon.* I, 273. 302. 329. 377. 380. 441. 444. 445. 460. 462. 471. 511. 542. 552. 553. 558. 559. *Haz. Okm.* I, 7. 23. V, 46. VI, 77. 297. 317. 424. VII, 3. 13. 50. 120. 297. 330. 337. *Haz. Oktár* 36. 37. 79. 94. 115. — ⁷³) Peters: *Die Donau u. ihr Gebiet.* Eine geologische Skizze. Leipzig, 1876. Szabó József: *Egy continentalis emelkedésről és süllyedésről.* Budapest, 1862. — ⁷⁴) Szabó József id. m. — ⁷⁵) Lanfrancconi: *Közép-Európa vízi utai.* Pozsony, 1880. 35—36. II. — ⁷⁶) Lásd Wallandt és Sonklar felszámításainak eredményét Hunfalvynál: *A magy. birod. term. visz. leírása* III, 189. Azonkiv. I. Reclus-Út: *Die Erde* I, 330. Lanfrancconi i. m. 44. I. — ⁷⁷) Greguss Gyula: *A Dunavíz hőmérséke.* (Math. és term. közl. IV. és V. kk.) — ⁷⁸) Balló: *A Duna folyam vegyi viszonyairól.* (Math. és term. közl. XI. köt. I. füz.) Bischof: *Lehrbuch*

d. phys. u. chem. Geologie. I, 512. Hauer: *Jahresberichte* 1861. 1101. I. Szabó József: *Az ivóvíz kérdése Budapesten* (Népszerű term. előadások gyűjt. I. köt. VI. füz.) Bernáth József: *A Duna vízének ammoniaktartalma a budai parton.* (Magyar Természet Tud. Közlemények 1866. VI, 205.) — ⁷⁹) Hunfalvy i. m. III, 177—180. és 181. II. Lanfrancconi 40—41. II. Pasettinek a cs. kir. államminisztérium által kiadott nagy dunai térképe. Ennek összegezett adatai az *Ért. a term. köréb.* X. köt. III. sz. 33. I. — ⁸⁰) Hunfalvy i. m. 180—181. II. Lanfrancconi i. m. 29—35. II. Pasetti térképe és *Ért. a term. köréb.* X. k. III. sz. 66. I. — ⁸¹) Kenessey: *Adatok folyóink vízrajzi ismeretéhez* (Ért. a math. tud. köréb. V. köt. II. sz. I. és II. tábla.) Hunfalvy i. m. III, 181—188. Lanfrancconi i. m. 43. 51—53. II. Hobohm: *Az alföldi vízszabályozás terve* 26. I. Révy: *A Duna Budapesten.* — ⁸²) Hunfalvy i. m. III, 190—194. — ⁸³) Wex: *Der Donaustrom als Hauptverkehrsstrasse nach dem Orient* (Oesterr. Revue 1863. IV. köt. 68—122. II.) Cassian: *Die Donau als Verkehrsstrasse nach dem Orient.* (Oesterr. Revue 1865. VIII. köt. 170. I.) Bódogy: *Az Al-Duna hajózási akadályai.* (M. Mérn.-Egyes. Közl. 1873. VII, 215.) Hunfalvy i. m. III, 190. — ⁸⁴) Ort-vay: *A magyarországi Dunaszigetek alakja, iránya, területnagysága és partmagassági viszonyai.* (Math. és term. közl. XV. köt. 3. füz.) Ugyanő: *A magyarországi Dunaszigetek földirati csoportosulása s képződésük tényezői.* (Ért. a term. köréb. X. köt. 3. sz.) — ⁸⁵) Suess: *Ueber das Grundrasser d. Donau* (Oesterr. Revue 1866. I. füz. 128—134. II.) Peters i. m. 357—359. II. — ⁸⁶) Peters: *Das Delta der Donau* id. műben 366—373. II. Hartley: *Description of the Delta of the Danube.* London, 1862. — ⁸⁷) V. ö. Straboval: *Geographia* I. köt. II. fej. 39. III. fej. 15. Rhodusi Apolloniosz-

szal: *Argonautica*. Lib. IV. v. 282—290. — ⁸⁸⁾ V. ö. Mannerttel: *Geographie d. Griech. u. Römer* III, 424—429. Pauly: *Real-Encyclopädie* II, 856. — ⁸⁹⁾ *Danubius Pannonico-Mysius*. Hága 1726. — ⁹⁰⁾ Peters: *Die Donau* 321. s. kk. II. — ⁹¹⁾ Salamon: *Buda-Pest története* 112. l. Katanesich szerint Thirától a thrákok apjától kapta. (*De Istro* cap. II.) Schafarik az Istert is szláv szónak veszi torrens értelemben. Szerinte ugyanazon gyökből sarjadzott, melyből a szláv bystrina (torrens), Bystra, Bystrica. (*Slav. Alterth.* I, 508.) — ⁹²⁾ Salamon: *Buda-Pest tört.* 112. l. Hunfalvy: *A magyar folyó- és helynevek az Egyet. Phil. Közönyben* IV, 587. — ⁹³⁾ Jirecek a thrákok területét nyugaton a bolgár Moravaig terjeszti ki. (*Gesch. d. Bulgaren* 57. l.) — ⁹⁴⁾ Igy dr. Szombathy: *Dacia meghódítása* czimű kis munkájában 14. l. ¹⁷⁾ jegyz. — ⁹⁵⁾ Schafarik a szláv »dan« és »is«, »wis« stb. szavakból származtatja s jelentését *fluctus, aqua* fogalmakra magyarázza. (*Slavische Alterthümer* I. 508.) De Katanesich (*De Istro* cap. II.) és Miklosich (*Die slav. Elemente im Magyarischen* 18. és 26. II.) is szláv származásúnak mondják. Katanesich szerint jelentése = *virginum flumen*. — ⁹⁶⁾ Müller: *Allgem. Ethnographie*. Wien 1873. 60. l. Jirecek: *Gesch. d. Bulgaren* 57. lap. Drinov legújabb buvárlatai szerint a szlávok a Balkán-félszigetbe csak a III—VII-ik századokban vándoroltak be s e nézetet magáévá teszi Jirecek is i. h. 73. l. — ⁹⁷⁾ Lásd Hunfalvyt: *Ethnographie* 65. l. — ⁹⁸⁾ Szabó: *Egy continentalis emelk. és süljed.* 39. l. Krenner a *Term. Közöny* 1869. I. 285—286. Szerinte ezt az agancsot maga az állat hullatta el, a mi a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. — ^{98*)} Szabó: *Buda-Pest földtani leírása* 32. l. — ^{98†)} Mérey Etel: *Győr megye állatvilága*. Közölve Győrmege és város egyet. leírásában 134. l. —

⁹⁹⁾ *Arch. Ért.* II, 214. — ¹⁰⁰⁾ Szabó i. m. 15. l. — ¹⁰¹⁾ Ugyanott 16. l. — ¹⁰²⁾ Dél-magyarországi *Tört. és rég. Értesítő* VI, 46. 81. 159. — ¹⁰³⁾ *Buda-Pest története* 69. l. — ¹⁰⁴⁾ *Természettud. Közlem.* 1874. VI, 156. — ¹⁰⁵⁾ *Geographia* VII. k. III. fejr. 13. — ¹⁰⁶⁾ *Geographia* IV. k. VI. fejr. 10. — ¹⁰⁷⁾ Végh Adorján jelentése az *Arch. Ért.* XIV, XL—XLIV. és 352—353. II. És *Arch. Ért.* Uj folyam I, 127—133. — ¹⁰⁸⁾ Csetneki: *A csepelszigeti őskori temetők* czimű czikk az *Arch. Ért.* XII, 355. XIII, 32. 47. 59. — ¹⁰⁹⁾ *Arch. Ért.* XIII, 50. — ¹¹⁰⁾ *Arch. Ért.* XIII, 121. — ¹¹¹⁾ *Arch. Ért.* X, 128—129. 158—159. — ¹¹²⁾ *Arch. Ért.* XIV, 317. 318. XIV, XLVIII. és 212—214. II. — ¹¹³⁾ L. Tergina Gyula jelentését az *Arch. Ért.* XIV, 336—340. — ¹¹⁴⁾ *Arch. Ért.* XIV, 211. 341. — ¹¹⁵⁾ *Arch. Ért.* X, 256—257. — ¹¹⁶⁾ *Arch. Ért.* X, 159. — ¹¹⁷⁾ *Arch. Ért.* XIII, 50. *Arch. Közl.* IV, 169. — ¹¹⁸⁾ Römer: *Résultats généraux* 19. l. *Arch. Ért.* XIII, 50. — ¹¹⁹⁾ *Arch. Ért.* III, 123. — ¹²⁰⁾ *Arch. Ért.* I, 14. — ¹²¹⁾ *Arch. Ért.* III, 145. — ¹²²⁾ Mind ezekre nézve lásd Mommsen térképét a *Corp. Inscript. Latinar.* III. kötete végén Tab. IV. vagy pedig Römerét az *Act. Mus. Nat.* végén. — ¹²³⁾ E leletekre nézve lásd főleg az *Arch. Értesítő* és *Arch. Közlemények* egyes köteteit. Mondhatni minden lapon találunk idevonatkozó érdekesbmel érdekesbb adatokat.]

Danubius minor. Említi a kalocsai káptalannak IV. Lászlóhoz intézett 1289 évi jelentő okirata. ¹⁾ — A madoesai szigetet alkotó Kis-Duna a pestmegyei oldalon Harta- és Duna-Pataj között. ²⁾

[¹⁾ *Hozai Oklevéltár* 115. l. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Chrekeztatma*.]

Danubius parvus, *Danobius parvus*,

minor, Danubii parvi ripa, Kis-Duna, Kysduna, aqua, flumen, víz, folyam. Említi Imre királynak egy 1201.¹⁾, ugyanannak egy 1202.²⁾, IV. Bélának egy 1239.³⁾, a keresztesek esztergomi conventjének bizonyos egyezkedésre vonatkozó 1272.⁴⁾, Fülöp fermói püspöknek egy 1279.⁵⁾, az esztergomi káptalan-nak egy 1294.⁶⁾ és Esztergom város hatóságának egy 1299. évi okirata.⁷⁾ — Az *esztergomi* Kis-Dunára vonatkoz-nak ez adatok. Az 1272. évi s egyéb okiratokban is említett villa Sancti Pauli valamikép össze nem zavarandó a komárommegyei, dunamenti Sz. Pál pusztával. Az esztergom vidéki Sz.-Pál helység ma ugyan nem létezik, de rész-letes topographiai tanulmányokból tud-juk, hogy az az esztergomi második szig-et átellenében, a nép által *angyal-hát*-nak nevezett helyiségen feküdt, a Kis-Duna és egy másik víz partján.⁸⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 384. Knauz: *Mon.* I, 162. Katona: *Hist. Crit.* IV, 607. — ²⁾ Fejér II, 391. Katona IV, 630. Wenzel VI, 224. Knauz: *Mon.* I, 163. 164. — ³⁾ Fejér IV. I, 154. Teleki: *Hungariak kora* XI, 108. Knauz: *Mon.* I, 329. — ⁴⁾ Wenzel XII, 64. Knauz: *Magy. Sion* III, 218. V, 334. 335. 338. Knauz: *Cod. Strig.* II, 107. *Monum.* I, 600. — ⁵⁾ Wenzel IX, 247. Knauz: *Magy. Sion* III, 384. U. ö. *Cod. Strig.* II, 128. — ⁶⁾ Wenzel X, 154. Knauz: *Magy. Sion* III, 848. *Cod. Strig.* II, 197. — ⁷⁾ Wenzel X, 366. Knauz: *Magy. Sion* III, 949. *Cod. Strig.* II, 228. — ⁸⁾ Lásd Csáka *érde-*kes tanulmányát: *Adatok Esztergom XIII. századi helyirataához* Knauz *Magy. Sion*-jában V, 332—352.]

Danubii portus, Dunarév. Ez a csak

általánosan említett Dunarév előkerül II. Endrének az esztergomi érsek érdeké-ben hozott 1234. évi okiratában.¹⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 408.]

Danubii minoris portus. Említik Imre királynak az esztergomi káptalan számára kiállított 1201.¹⁾ és 1202. évi²⁾ adománylevelei. — A Kis-Duna réve Esztergomnál.

[¹⁾ Fejér II, 384. Knauz: *Mon.* I, 162. Katona IV, 607. — ²⁾ Wenzel VI, 224. Knauz: *Mon.* 163. 164. Ka-tona IV, 630.]

Dunubius vetus¹⁾ lásd Schar-duna.

[¹⁾ Knauz: *Mon.* I, 366. *Magy. Sion* II, 528. *Cod. Strig.* II, 55. Wenzel VII, 247.]

Darás útszéli forrás, fons iuxta riam Darás. Említi sz. Istvánnak a nyitrai káptalan számára kiállított (s nem hitelesnek tartott) 1006. évi ado-mánylevele.¹⁾ — *Nyitra* megyében, a nyitrai járásban fekvő *Darás* határá-ban. A fons alatt maga a *Darászi cser-mely* értetik, mely a Zobor-hegy nyu-gati oldala felől jöven, Darásznál halfelől a Nyitrába szakad.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 286. Deser-iczky: *Int. Hung.* V, 181. Wurum: *Eppat. Nitr. Memor.* 93. l. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Tarmas.*]

Darochnatak, Makóbjepataka, ri-vulus, csermely. Említi az erdélyi kápta-lannak László erdélyi vajdához intézett 1299. évi jelentő okirata.¹⁾ — *Kolozs* megyében, a kolozsvári járásban, a *Da-róczi* víz, mely az Inatelkei patak-kal együtt a Nádásba szakad, s a Kis-Sza-mos baloldali vízkörnyékéhez tartozik.

Az okiratban említett helynevek megfelelnek a mai *Bogártelek, Egeres, Inaktelke, Makó, Türe, Gyérő-Vásárhely*-nek a gyalui és kolozsvári járásokban.

[1] Wenzel: *Árp. Uj Okm.* V, 220. Teutsch és Firnhaber I, 214.]

Daros (*Δάρος*), *Draawa, Drabos, Drabus, Draua, Draus, Draua, Drauw, Drava, Draves, Dravis, Dravos, Drarus, Dravaa, Drawa, Drawey, Droaha, Droca, Trarus, Travus, aqua, fluvius, flumen, amnis, portus, víz, folyó, folyam, río.* — E neveket találjuk a régiek irataiban és okirataiban alkalmazva a Tirolban, a Toblachi mezőn a Rohrwald-hegy alatt eredő, Karinthiát és Stíriát locsoló, Szauricsnál Magyarországra csapó, s ezt Horvát- és Szlavonországtól elválasztó, nevezetesen *Baranya, Belovár, Kőrös, Somogy, Varasd, Verőce* és *Zala* megyék határterületeit szelő s végre Erdődnél a Dunába jobbfelől szakadó jelentékeny *Dráva* folyóra. A görög írók közül ¹⁾ említi Strabo, ki szerint a Száva a *Dravosba*, a Dravos pedig a Noarusba szakad. ²⁾ Sokkal pontosabban beszél róla a II-ik században élt Ptolemaeus ³⁾, ki jól ismerte a *Δάρος* pályájának irányát és torkolatának hollétét, habár forrásáról hallgat, mert ennek pontja előtte ismeretlen volt s a Cetius mons különben is útjában állott. ⁴⁾ A latinok közül Plinius eredetét a noriai alpokban tudta. ⁵⁾ A VII. v. VIII. századbéli Aethicus-féle Cosmographia szerzője *Draus*-nak nevezi. ^{5*)} A IX. századbéli ravennai Névtelen *Dravis*-nak írja s *flumen*-nek nevezi ⁶⁾, míg a ravennai Névtelen Cosmographiáját tartalmazó *basili codex*-ben

Draves-nek, másutt *Dravus*- és *Drabus*-nak iratik. ⁷⁾ Rátalálunk azonkívül a IX. századbéli guercei főesperesnél ⁸⁾, továbbá a Chronica Hungarorum írójánál ⁹⁾, Béla király névtelen jegyzőjénél ¹⁰⁾ és számos IX—XIII. századbéli okiratban. ¹¹⁾ Megjegyezzük itt, hogy a Fejérenél *Dinazu*-nak nevezett folyó ¹²⁾ melyet Jerney, Fejér téves közlése alapján *Dü-aszó*-nak ejt s külön folyónak tüntet fel Zalában ¹³⁾, Wenzel helyesebb közlésében *Droaha*-nak iratik ¹⁴⁾ s így azonos a Drávával. Nevét a keltáktól kapta, kik Kr. e. 350—336-ig keletre költözvén, Pannonia területét elfoglalák, kiktől aztán a nevet úgy a görögök, mint a rómaiak is elfogadták. ¹⁵⁾ Némely leletekből kitetszik e nagy folyó ősi kulturális jelentősége. Ilyenek az *Eszéknél* talált ősi gyöngyszemek ¹⁴⁾, a *Virjén* talált római érmek ¹⁷⁾ és mindenekfelett a *zátkányi* pogányvár Somogyban. ¹⁸⁾ A rómaiak idejében *Marsa* = Eszék, *Verciae* = Podgajci gyarmattelepek vergődtek hazánk területén és pedig a Dráva jobb partján nagyobb jelentőségre. A római hadút a Dráva-völgy jobb oldalán húzódott Teutiburgium = Dálytól, Aquaviva = Varasdinnak. ¹⁹⁾

[¹⁾ Herodot Karpis-át többen a *Drá*-ról értik, mint Seivert és Gebhardi, de e véleményeket combinationál többnek nem tarthatjuk. (Lásd többet erről Karpis alatt.) — ²⁾ *Geograph.* VII. c. 5. — ³⁾ *Geographia* II, 15. 2. — ⁴⁾ Ptolemaeus szerint a Daros a Savariával folyik össze Carrodunum felső-pannoniai városnál s minthogy Forbiger (*Handbuch der alten Geographie* III, 482) e Carrodunumot és az Itinerarium Hierosoly-

mitanum Vicum Cardonumát azonosoknak hiszi s ez Pittomaca helyén állott Belovár megyében, azért Mommsen Ptolemaeus Darosában a *Drăvát* ismeri fel. (*Corp. Inscript. Lat.* Vol. III. P. I. p. 507.) Lásd azoukiv. Mannertet: *Geogr. d. Griechen u. Römer* III, 561. 562. Ez író abban a nézetben van, hogy Ptolemaeus *Δάρος*-a valószínűleg téves írmódor *Draus* helyett, miután a görög másolók gyakran engedtek meg magoknak egyes szövegváltoztatásokat, melyek aztán legott elárulják helytelen ismereteiket. — ⁵⁾ Dravus e Noricis violentior. *Hist. Naturalis* III, 25. — ^{5*)} Gronovius kiadásában Pomponius Mela függelékében 715. l. s. v. ö. Frölich czikkével az *Egyet. Phil. Közl.* VI, 141. — ⁶⁾ *Cosmographia* IV, 20. Parthey és Pinder kiadásában p. 219. — ⁷⁾ Lásd Parthey és Pinder ad *Cosmographiam* p. 219. — ⁸⁾ *Joannes Archidiaconus de Guerche Kerchelienél: Not. prae.* III, 101. Fejérnél: *Cod. Dipl.* VII. IV, 42. — ⁹⁾ Endlichernél: *Mon. Arpad.* 63. l. — ¹⁰⁾ *Hist. hung. de factis sept. ducum c.* XLVII. — ¹¹⁾ A IX. századra nézve lásd: Fejér I, 154. Wenzel VI, 4. Hansicius: *Germ. Sacra* II, 120. — A XI. századra nézve: Fejér I, 306. 310. 328. 395. II, 18. 19. 91. IV, I, 411. Wenzel I, 36. VI, 37. Katona I, 247. Knauz: *Mon.* I, 41. Fuxhoffer-Czinár I, 159. 188. 238. — A XII. századra nézve Wenzel XI, 61. Fejér II, 266. — A XIII. századra nézve Fejér II, 414. III, I, 86. 87. 88. 240. 241. III, II, 136. 140. 208. 210. 218. 220. 288. 289. 290. 316. 422. 423. 431. IV, I, 163. IV, II, 33. 164. 291. 370. 393. 394. 398. 418. IV, III, 152. V, I, 150. 188. 251. 252. V, II, 132. 544. V, III, 51. 60. 174. 450. VI, I, 211. 212. VII, I, 325. VII, II, 99. 101. VII, III, 27. 119. — Wenzel I, 158. 176. 237. II, 203. IV, 40. VI, 457. VII, 23. 38. 70. 71. 87.

88. 184. 264. 328. 422. 448. 484. 485. 532. VIII, 58. 163. 277. 280. 335. IX, 112. X, 228. 230. 232 — 235. 239. 326. 329. XI, 116. 120. 122. 157. 193. 227. 229. 243. 244. 250. 338. 407. 409. 411. 435. 463. 566. XII, 280. 283. 286. 383. 642. 643. Hazai Okmánytár: V, 46. 71. VI, 82. 333. 402. VII, 172. 174. — Tkalčić: I, 15. 28. 30. 31. 32. 56. 65. 66. 73. 85. 103 — 105. 113. 142. 189. 229. 230. 239. — Theiner I, 5. 16. 79. — Knauz: *Mon.* I, 395. 396. 439. 542. — ¹²⁾ *Cod. Dipl.* IV, I, 163. — ¹³⁾ *Magy. Nyelvtudományok* 30. l. — ¹⁴⁾ *Árp. Új Okm.* VII, 87. — ¹⁵⁾ Hunfalvy: *A magy. folyó- és helynevek az Egyet. Phil. Közl.* IV, 587. — ¹⁶⁾ *Archaeolog. Értesítő* I, 19. — ¹⁷⁾ *Archaeolog. Értesítő* XIII, 121. — ¹⁸⁾ Römer: *Résultats géométriques du mouvement archéologique en Hongrie* p. 101. Ugyanott: *Magyarországi történeti térképe.* — ¹⁹⁾ Lásd a Mommsen-Kiepert-féle térképet a *Corp. I. Lat.* végén. Tab. IV.]

Daruvári meleg ásványvizek Pozsega megyében, lásd *Aqua e Balizae*.

Darvastó, palus. Említi az erdélyi káptalannak IV. Lászlóhoz intézett 1283. évi jelentő okirata. ¹⁾ — *Kolozs* megyében, a kolozsvári járásban, Szent-Mihálytelke és Kajántó vidékén. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V, III, 155. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 29. l. —

²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Araniosfoka és Borzasztó.*]

Dasych, rículus, esernely. Említi IV. Bélának a jásztrabarskai telepések számára kiállított kiváltságoló 1257. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, Jaska délszaki vidékén a Brezniki víz, illetőleg a Kupesina baloldali vízkörnyékében.

[¹] *Cod. Patr.* VII, 63.]

Deccha rivus, fluvius ¹) l. D e t c h a.

[¹] *Haz. Okmtdr* VII, 145. 171.]

Décsei víz, lásd B y c h a.

Dedel, *vena*, ér. Említi IV. Bélának Wys és Csenke helységeket tárgyazó 1239. évi adománylevele. ¹) — *Zemplén* és *Szabolcs* megyék határterületén, a Bodrognak egy ere, mely az okirat szerint a Törökérbe szakad, nyilván a Kényézlőtől éjszakra folyó *Dédei* érről van itt szó. ²)

[¹] *Árp. Új Okm.* VII, 72. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Thewreker*.]

Dedislopotoka ¹) lásd D e d u s l o v p o t o k a.

[¹] *Cod. Patrius* VI, 158. Fejér IV. III, 515. Pesty : *Szászadok* I, 73.]

Dedpotoka, *rivus*, *patak*. Említi II. Endrének Vratizlaus és testvérei számára kiállított 1209. évi adománylevele. ¹) — Horvátországban, *Zágráb* megye területén, a zágrábi alispánságban. Az okirat szerint e csermely *descendit de monte Vrsi*. A Krapinának baloldali mellékvíze. Az okiratban említett Bistra = *Bisztra* gornja és dolnja, Poloniza = *Poljanica*, Ecclesia S. Nicolai = *Sveti Nicola*, mind a zágrábi alispánság területén.

[¹] Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 18. Wenzel: *Árp. Új Okm.* XI, 91.]

Deduslovpotoka, *Dedislopotoka*, Említi IV. Bélának a turóczi monostor 1251. évi alapítólevele ¹) és ugyanannak Késmárk városa számára kiállított 1269. évi kiváltságlevele. ²) — *Szepes* megyében, Leibicz vidékén, attól keletre Sáros megye határán, a Poprád

jobboldali mellékvíze. Pesty az eltűnt vizcek közé sorolja. ³) Az okiratokban említett Lubicha = *Leibicz*, a mons Prim = a *Bringh* hegy.

[¹] *Hazai Oklevéltár* 22. l. — ²) *Cod. Patrius* VI, 158. Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 515. — ³) *Szászadok* I, 73.]

Deesi víz, *aqua in Dees*. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirat ¹) és II. Endrének e prépostság birtokait megerősítő 1214. évi oklevele. ²) — *Szolnok-Doboka* megyében, a *deési víz*.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 212. — ²) Fejér III. I, 160. Katona V, 180.]

Delna, *Delna major*, *Delnafew*, *aqua*, *fluvius*, *víz folyó*. Említi IV. Bélának a bártfai cisztercita-egyház számára kiállított 1247. évi adománylevele ¹), V. Istvánnak Elek számára kiállított 1272. évi okirata ²) és IV. Lászlónak György mester számára kiállított két rendbeli 1285. évi adománylevele. ³) — *Sáros* megyében, a sóvári hegyek közt, nevezetesen az Oblik déli s a Libanka északi oldalán eredő csermelyek egyesüléséből keletkező s Sóvár, meg Enyiczke között a Tarczába balfelől szakadó *Delna*. Pesty ok nélkül mondja ismeretlennek. ⁴)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 377. — ²) Fejér V. I, 191. — ³) *Árp. Új Okm.* XII, 436. és u. o. 441. — ⁴) *Szászadok* I, 75.]

Delna minor, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Lászlónak György mester számára kiállított 1285. évi adománylevele. ¹) — *Sáros* megyében, a sóvári hegyek közt eredő s a Delnát alkotó csermelyek kisebbike.

[¹] Wenzel XII, 436.]

Delnafew fluvius ¹⁾ lásd **Delna** major.

[¹] Fejér VI. II, 377.]

Dengelegh, *Denselegh, rivulus, csermely*. Említi IV. Bélának Fülek várát tárgyzó 1246. évi adománylevele. ¹⁾ — *Nógrád* megyében, a Zagyvának a cserhádi hegyek déli lejtőjéről, nevezetesen a Szanda hegy déli oldaláról lefolyó jobboldali mellékvize, a *Dengeleg* mellett elfolyó s Hatvan közelében a Zagyvába szakadó *Bér* folyó. Ez okirat szerint meta terrae Denselegh incipit super rivulum, qui vocatur Denselegh. E meghatározás bizonyossá tesz arról, hogy csakugyan a *Bér*-folyóról van szó. Az okiratban említett Denselegh, Dengelech = *Dengeleg*, terra Kuszenus = *Kökényes* ²⁾, Selb = a Lörinczvízhez tartozó *Selyp* puszta, Vsa = a Vanyarihoz tartozó *Uzsa* puszta, mind a sziríki járásban; továbbá Opucz — *Apcz* Heves megyében, a gyöngyös-pásztói járásban. — A *Bér* folyócska ősrégészeti s így kulturális jelentősége mellett bizonyít a *sziríki* obsidián lelet. ³⁾

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 409. Jerneynél: *Magy. Nyelvkincsek* 30. l. — ²⁾ Hogy a »Kuszenus« diplomatikailag helytelen, azt nemesak a mai Kökényes, hanem az okiratnak Krukenus tulajdonneve is fennen hirdeti. — ³⁾ Römer: *Résultats généraux* p. 14.]

Denna, *fluvius, folyó*. Említi Lörincznádornak a Denna birtokot tárgyzó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Somogy* megyében, a kaposvári járásban, a Denna pusztát érintő *Szilvási* patak egy

baloldali mellékvize. Terra Denna = a Szennához tartozó *Denna* puszta.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VIII, 207.]

Denselegh ¹⁾ lásd *Dengelech*.

[¹] Fejér IV. I, 409.]

Dercinapotok, *Dercynapotok, Diricinapotok*. Említi az esztergomi káptalannak IV. Lászlóhoz intézett 1282. évi adománylevele ¹⁾ és IV. Lászlónak Ponik földet tárgyzó 1284. évi adománylevele. ²⁾ — *Zólyom* megyében, a Povrazniktól nyugatra eredő s a Garamba balfelől szakadó *Drékina* vagy *Drékina*. ³⁾

[¹] *Árp. Uj Okm.* XII. 365. Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 115. *Haz. Okmánytár* VI, 287. — ²⁾ *Haz. Okmánytár* VI, 304. Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 238. — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Chechenpotok*. Azonkívül l. Pesty jegyzékét a *Haz. Okmánytár* VI. kötetében 304. lap.]

Derden, *Derdeu, fossatum antiquum, ó-árok*. Említi az esztergomi káptalannak Déda comes birtokviszonyaira vonatkozó 1292. évi okirata. ¹⁾ — *Esztergom* megyében, Esztergom és Dada közt, a Zamár-hegy vidékén. Az okirat szerint antiquum fossatum, quod Derden (Derdeu) *ulgariter* appellatur. Nem igen gondolhatom vízlevezető ároknak, miután az okirat szerint foenetum de Szarmard per aliud fossatum foeneti S. Luciae a meridie existentis, separatur. Tehát inkább határároknak kellett lennie.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 511. Knauz: *Cod. Strig.* II, 186.]

Derdeu ¹⁾ lásd *Derden*.

[¹] Fejér VII. V. 511.]

Derethma ¹⁾ lásd *Drietoma*.

[¹] Fejér IV. I, 346.]

Dereznekpataka, *Dereznetpatak, rivulus, csermely.* Említi az egri káptalan-nak Antoleus comes számára kiállított 1255. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Zemplén* megyében, a Bodrog jobboldali mellékvizze, a tokaji járásban fekvő Szegi-Long vidékén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 406. Fejér VII. IV, 116. Jerneynél: *Magy. Nyelv-kincsek* 30.]

Dereznetpataka ¹⁾ lásd *Dereznekpataka.*

[¹⁾ Fejér VII. IV, 116.]

Derges *rivulus, csermely.* Említi a nagyváradai káptalan-nak a Chanád nemzetségbeliek közti osztálytfgogatosító 1257. évi okirata. ¹⁾ — *Bihar* megyében, a mező-telegdi járásban, a Sebes-Körös vízkörnyékében. Azon a nézetten vagyok, hogy itt a *Sergesi* vízről van szó, mely jobbról szakad a Szabolcsi patakba: hogy ezzel együtt a Sebes-Körösbe jusson. Az okiratban említett helynevek megfelelnek a mai *Kis-Jenő*, *Mező-Telegd*, *Szabolcs*- és *Szakadát*-nak. A via magna transeuns ad partes Transsilvanas = a mező-telegd-élesdi országot. [¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 475.]

Dernouch, *Vecurneuch, rivus, patak.* Említi IV. Bélának Herbord comes számára kiállított 1248. évi adománylevele. ¹⁾ — *Zala* megyének egykori Dráván-túli részében a mai *Körös* megyében, a kapronczai alispánság területén fekvő Rasinja vidékén, a Dráva jobboldali vízkörnyékében. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 265. Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 34. — ²⁾ V. ö. Pestyel: *Az eltűnt régi várm.* II, 175.]

Dernyén patak, l. *Machalathu.*

Desche rivulus ¹⁾ lásd *Detcha.*

[¹⁾ Tkalcic I, 111. 112. Wenzel XI, 420. 421. *Haz. Okm.* VII, 57.]

Descilo *fons, forrás.* Említi Roland bánnak a topuskói apátság javára hozott 1266. évi ítéletlevele. ¹⁾ — Horvátországban, a *báni kerületben*, a *petrinjai* járásban, Vinodol föld határában a Száva jobboldali vízkörnyékében. ²⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 133. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 561. — ²⁾ Vinodol föld topographiájára nézve l. *Globokj.*]

Desiccatus rivus, *sárazpatak.* Említi Mária királynénak Oziawicha helységet tárgyazó 1258. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 446.]

Desinche, *fluvius minor, folyó.* Említi IV. Lászlónak Benedek comes fiai számára kiállított 1281. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében, a Sopluncha mellékvizze, a Pakra s általa a Száva vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 293.]

Desnice ¹⁾ lásd *Disnicha.*

[¹⁾ Tkalcic I, 111. Wenzel XI, 420.]

Desnicha major et minor ¹⁾ lásd *Disnicha.*

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 425. 426. 454. XI. 419. Tkalcic I, 111. *Hazai Okm. társ* VII, 54.]

Destoua, *piscina, halas.* Említi IV. Bélának az egri egyház jogait és birtokait megerősítő 1261. évi okirata. ¹⁾ — *Jász-Nagy-Kun-Szolnok* megyében, a Tisza vidékén, az egri egyház egykori birtoka. Vajjon Destoua nem = *Derzs-tava?* mely esetben Derzs-nél volna keresendő. Jerney Déstava-nak ojtja s Hevesben keresi. ²⁾

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III. 39.
— ²) *Magy. Nyelvkincs.* 30. 1.]

Dethcha, *Desche, Deccha, rivus, rivulus, csermely, patak.* Említik IV. Bélának bizonyos határjárást tárgyazó 1256. évi okiratai ¹) ²) ³), a császári káptalannak Desche birtokot illető 1265. és 1279. évi bizonyító okirata ⁴) és IV. Lászlónak Ruh comes számára kiállított 1273. évi adománylevele. ⁵) — Horvátországban, *Beloevár* megyében, Disnik vidékén. Pesty *Décsé*-nek ejti. ⁶) Hogy a Gares-niczai víznek mellékpatakja, kitetszik IV. Lászlónak okiratából, mely szerint a határ ucit ad locum ubi quidam Riuus Deccha vocatus cadit in aquam Garyg.

[¹] Tkalcic I, 109. Wenzel XI, 116. — ²) Tkalcic I, 111. 112. Wenzel XI, 420, 421. — ³) *Haz. Okmtár* VII, 57. — ⁴) *Haz. Okmtár* VII, 101. 171. — ⁵) *Haz. Okmtár* VII, 145. — ⁶) *Az eltűnt régi várm.* VII, 255.]

Detrich kútja, *puteus, kút.* Említi a pozsegi káptalannak Benedek comes számára kiállított 1282. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Pozsega* megyében, hol a kút vize a Pethnapatakba jutott, a mi adattól szolgálhat az iránt, hogy az okiratokban előforduló kutak tulajdonkép patakokat, csermelyeket is jelentenek.

[¹] *Árp. Új Okm.* XII, 375.] ▲

Detrici ferricudinae fluvius, *Detre vashutájának folyója.* Említi IV. Bélának Detrik és Fülöp grófok számára kiállított 1243. évi adománylevele. ¹) — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a Murányi vagy Jolsvai víz balvidékén, Detrik gróf vashutáját hajtó víz.

[¹] Fejér IV. I, 292.]

Devers *stagnum, stagnum de Vers, de Vers.* Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okmány ¹) és II. Endrének az e prépostság számára kiállított birtokmegerősítő 1214. évi okirata. ²) — *Zemplén* megyében, a Bodrogeközben, túl a Karcsa-éren, a Karcsa-ér által alkotott posványos tóvíz. Jerney *Dévres*-nek ejti s a Tiszánál levőnek mondja. ³) Ellenben az énnézetem az, hogy az okirat Devers-e hibás közlés, és hogy a stagnum de Vers, de Wers a helyesebb, a minck *Örs* kiejtés felel meg. És csakugyan a Karcsa-ér mellett manap is találunk egy *Örs* nevű helységet a király-helmeczi járásban, minélfogva hiszem, hogy az említett tó ez *Örs* határában keresendő.

[¹] Fejér VII. V, 206. — ²) Fejér III. I, 156. 473. Katona V, 180. — ³) *Magy. Nyelvkincsek* 30. 1.]

Deze fluvius, fluvius de Ze. Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. ¹) és II. Endrének a zágrábi püspök számára kiállított 1221. évi okirata. ²) — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén, a Circuniza, vagyis, a mai Medvesák mellékvize, következőleg a Szávának oldalvize.

[¹] Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 12. — ²) *Árp. Új Okm.* I, 232. Theiner: *Mon. Hist.* I, 80.]

Dierna (*Ategra*) ¹) lásd Tierna. [Ptolemaeus: *Geographia* III, 8. 10.]

Diricinepotok ¹) lásd Dercina-potok.

[¹] Fejér V. III, 238. *Haz. Okm.* VI, 304.]

Dirlidj ¹) lásd Dirsidj.

[¹] Fejér II, 73.]

Dirsidei, *Dirzidi, Dirlidj, puteus, kút*. Említi I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ¹) és II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1124. évi okirata. ²)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* I, 433. Knauz: *Mon. Eccles. Strig.* I, 56. — ²) Fejér II, 73.]

Dirzidi ¹) lásd **Dirsidei**.

[¹] Fejér I, 443.]

Discurrentis aque fons ¹) l. **Harsan**.

[¹] *Hazai Okmánytár* I, 45.]

Disnicha, *Desnicha, Dysnicha, Lissnicha, major et minor, aqua, rivulus, víz, csermely*. Említik IV. Bélának bizonyos határvillongásokat elintéző ¹), ugyanannak Lokouch föld határjárását tárgyzó ¹) s két másik határjárást illető 1256. évi okiratai ³) ⁴), valamint ugyanazon királynak Márton comes érdekében kiállított 1257. évi okirata. ⁵) — Horvátországban, *Belovár* megyében, a belovári alispánság területén levő *Disniki* csermely s illetőleg ennek oldalvize, melyek aztán egyesülten a Garesniczai vízbe, majd meg az Illovába jutnak. ⁶)

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 425, 426. — ²) *Árp. Uj Okm.* XI, 419. 420 (1255-ből). Tkalcic I, 111. — ³) *Árp. Uj Okm.* XI, 415. 416. Tkalcic I, 108. 109. — ⁴) *Haz. Okmánytár* VII, 53. 54. — ⁵) *Árp. Uj Okm.* VII, 454. — ⁶) Pesty is azt írja: A Disnicha név fenmaradt a Garesniczával éjszaknyugatról határos Disnik falu nevében is. (*Az eltűnt régi várm.* II, 258.) De maga a patak is e néven ismeretlen manap. (Lásd. Hunfalvy nál: *A magy. birod. term. visz. leírása* III, 263.)]

Disnicha minor ¹) lásd **Disnicha**.

[¹] Tkalcic I, 108. Wenzel XI, 416.

Disniki vizek lásd **Disnicha**.

Dissa, *Cissava, Παρισος, Parisos, Parisus, Parthascus, Parthissus, Pathissos, Thicc, Thicia, Thicie, Thiscia, Thize, Thizia, Thycia, Thyca, Thyscia, Thyza, Thyzya, Tichia, Ticia, Ticien, Ticeze, Ticzya, Tyczya, Tigas, Tiyas, Tiscia, Tiscus, Tisia, Tisianus, Tisscia, Tissä, Tissus, Tisza, Titia, Titza, Titzsa, Tiza, Tize, Tizia, Tychia, Tyche, Tycia, Tygya, Tygyia, Tygia, Tytia, Tyza, Tyzan Tyzia, fons aquarum, aqua, fluvius, flumen, flumen ingens, portus, vízforrás, víz, folyó, folyam, roppant folyam, rév.*

— Mind e nevek a Maramarosmegyében, az Éjszakkéleti határhegylánczolatban eredő, a nagy Pesti medenczét, nevezetesen Maramaros, Ugozsa, Szatmár, Szaboles, Zemplén, Borsod, Hajdu, Heves, Jászán-Szolnok, Pest-Pilis-Solt-Kiskún, Csongrád, Torontál, Bács megyék s a Péterváradí ezred területét hasító, s illetőleg érintő és végre Szlankamennél a Dunába balfelől szakadó *Tisza* folyóra vonatkoznak. Említik Magyarország tulajdonképeni főfolyóját az ókori írók közül Strabo ¹), Plinius ²), Ptolemaeus ³) és Ammianus Marcellinus ⁴), de nem áll, hogy Trajan császár oszlopának domborkepein is fel volna tüntetve. ⁵) Említik továbbá a középkoriak közül Prizkosz ⁶), Jornandes ⁷), a ravennai Névtelen ⁸), Theophylactus Simocatta ⁹), Konstantin császár ¹⁰); hazai árpádkorszaki krónikásaink közül a *Cronica Hungarorum* szerzője ¹⁰), a *Vita Sancti Gerardi* írója ¹²), Béla király névtelen jegyzője ¹³), Rogerius ¹⁴) és Kézai Simon mesterek. ¹⁵) Ezeken kívül végre tö-

mérdek királyi, pápai, egyházi s világi magán és hivatalos okirat a XI.¹⁶⁾, XII.¹⁷⁾, de főleg a XIII. századból.¹⁸⁾ — A mi a Tisza nevét illeti, felette érdekes azt tudnunk, hogy a Tibiscus név csak újabb időkben ragadt reá. Strabo *Παρίσους*-nak vagyis helyesebben *Παρίζους*-nak mondja¹⁹⁾, Plinius *Pathissus*-nak, Ammianus Marcellinus *Parthissus*-nak, Priszkosz *Τιγᾶς*-nak, Jornandes *Tisiannus*-, *Tysia*-nak, a ravennai Névtelen *Tisia*-, *Tysia*-nak, Theophylactus Simocatta *Tissus*-nak, Konstantin császár *Τιτῆα*-nak.²⁰⁾ Ptolemaeus az egyedüli, ki a *Τιβίζιος* nevet használja a Tiszáról, de ez mitsem bizonyíthat, miután e név kétségtelenül egy későbbi másoló helytelen változtatása.²¹⁾ Ép oly keveset bizonyíthat azon feliratos kő, mely a tiszai határpraefectusról, mint a *Tibiscuson* ezírkáló katonai tisztviselőről emlékezik, de a melynek a szövege nincs kétségtelenül megállapítva.²²⁾ Sőt Mommsen egyenesen XVI. századbeli gyártmánynak mondja, melytől őrizkednünk kell.²³⁾ Ez okból teljesen alaptalan is az akadémiai nagy szótár készítőinek azon állítása, hogy a Tibissus, Tibiscus már a régi latin íróknál is a Tisza neve lett volna.²⁴⁾ Saját krónikáink: a *Cronica Hungarorum* szerzője, Sz. Gellért életirója, Béla névtelen jegyzője, Rogerius és Kézai mesterek csak is Ticia, Thiscia, Thyscia, Tišia, Tiza, Tize néven emlegetik a Tiszát. Sőt a XIII. századon túl is ily nevek szerepelnek.²⁵⁾ Márk XIV. századi krónikája Tiscia-¹⁶⁾, Tyscia-¹⁷⁾ és Tysee-nek²⁸⁾, a XV. századi *budai krónika* Tiscia²⁹⁾

és Tyscia³⁰⁾, a valószínűleg szintén XV. századbeli *possonyi* krónika Thisia³¹⁾, Thiscia³²⁾, Tisa³³⁾, Tiscie³⁴⁾, Tiscia³⁵⁾, Tyssa³⁶⁾, még a XVI.-ik századbeli *Thuróczy* is Ticia-³⁷⁾, Titia-³⁸⁾, Thitia³⁹⁾, Thiscia⁴⁰⁾, Thyscianak⁴¹⁾ mondja a Tiszát, krónikájában. De egyéb írók és szerzők is, mint *Berengari Jakab* és *Bonafató Raimond* pápai collectorok azon tizedlajstromban, melyet a XIV.-dik század első tizedeiben szerkesztettek, a Tiszát Tycia-nak írják.⁴²⁾ *Bertrandon de la Broquiere* 1432. évi utazási leírásában Tisce-nek⁴³⁾, *Szerémi György*, II. Lajos és Szapolyai János udvari káplánja, tehát a XVI. század embere Thicie-nek⁴⁴⁾, Ticie-nek⁴⁵⁾, Tiza-nak⁴⁶⁾, Tiscia-nak⁴⁷⁾, Ticia-nak⁴⁸⁾, Thiza-nak⁴⁹⁾, Thicius-nak⁵⁰⁾, Thicia-nak⁵¹⁾ és Titia-nak.⁵²⁾ A XIV. és XV. századbeli oklevelek is hasonló tanúsítanak.⁵³⁾ — Mikor ragadt a Tibiscus név a Tiszára, határozott évszám megjelölésével természetesen meg nem mondhatjuk. Nem is történt az egyszerre. Tény az, hogy a XV. század II. felében már ugyancsak nyomára találhatunk. A Mátyás korában élt *Bonfin*⁵⁴⁾ és *Ranzan*⁵⁵⁾, továbbá az ugyancsak XV. századbeli *Callimachus*⁵⁶⁾ és *Oláh*⁵⁷⁾, a XVI. századbeli *Veranesich*⁵⁸⁾ és *Forgách*⁵⁹⁾ már használják a Tibiscus nevet a Tiszáról, de hogy az még a XVI. században sem volt általánosan elfogadott, *Szerémi Györgynek* fenn idézett lapjai eléggé hirdetik, s hogy maga az átmenet nem folyt le minden értelmi zavar nélkül, azt világosan megérthetjük *Galeotti Márk* e megjegyzéséből:

Tibiscus, quem *Titiam* vocant.⁶⁰⁾ Ez a megjegyzés nyilvánvalóan azt is bizonyítja, hogy Galeoti korában, vagyis a XV-dik század második felében a Titia név tulsúlyban volt. Különben a hajdani kiejtés szerint nemcsak *Tiszá*-nak, de *Ticze*-nek is hangzott. Szabó Károly kétségtelenül téved, midőn azt hiszi, hogy a Kézai Simonnal olvasható *Tize* csakis birtokosetét jelent⁶¹⁾, következésképp, hogy az egyáltalán *Ticze*-nek nem is ejthető. Számos okirathból kitetszik, hogy Tice, Ticze stb. alanyeseti használatban is szerepel s azért helyes Jászaynak abbéli megjegyzése, hogy őseink az *a* és *e* végbetűt a nevekben felváltva használták, mint például Bela, Bele; Etela, Etele; Gejeza, Gejeze; Ticza és Ticze. Ugyan csak ő említi, hogy a Tiszát, míg eskélyebb, ma is *Ticze*-nek nevezi a nép.⁶²⁾ Ezt a Tiszának azon ága is hirdeti, mely Zemplén megyében a Latorezával egyirányban Záhony tájától nagy félkörben Zemplénig haladt, hol aztán a Bodrocskába szakadt, s a mely Tisza-ág a legujabb időkig *Ticze-ér* név alatt volt ismeretes.⁶³⁾ Mint Magyarország tulajdonképi főfolyója, úgy mint a Duna, kezdettől fogva nagy kulturjelentőséggel bírt. Bizonyítják ezt a vidékén talált őszilatesontok⁶⁴⁾ s azon obsidianok, melyek *Ároktőnél* Borsodban⁶⁵⁾, *Csongrádnál* Csongrádban, *Tisza-Füreden*, *Tisza-Igaron*, *Tisza-Örvényen*, *Tisza-Szöllősen* Hevesben⁶⁶⁾, *Egyeknél* Hajduban⁶⁷⁾, *Czibakházán*, *Csepán*, *Nagy-Rében*, *Ughon*, *Pusztá-Ballán* Jász-Kun-Szolnokban⁶⁸⁾, *Tószegen* Pest-Pilis-Soltban, *Ajakon*, *Ibrányban*, *Kis-Várdán*,

Nagy-Kállóban, *Huggajon*, *Nagyfuluban*, *Pazonyban*, *Polgáron* Szabolcsban⁶⁹⁾, *Borjason* Torontálban, *Tokajban* Zemplénben kerültek elő.⁷⁰⁾ Továbbá azon pogányvárok, melyek Csány és Felgy közt Csongrádban, *Tisza-Ugaron* Hevesben, *Tisza-Földvártnál*, *Tisza-Nagyrévben* Jász-Nagy-Kun-Szolnokban, *Karászon* *Pazonyban*, *Szabolcsban* Szabolcs megyében a Tisza mellett vagy a Tiszaszakadékok mentén találhatók.⁷¹⁾ Továbbá azon tumulusok, melyek *Geszterednél* Szabolcsban a Tiszaszakadékoknál, *Tisza-Fürednél* (Csákhalom), *Tisza-Örvénynél* Hevesben, *Dorogmán* Borsodban, *Hódmező-Vásárhelytől*, *Mindszentén* Csongrádban, *Egyeken* Hajduban, *Szent-Györgynél* *Szent-Imrén*, *Tisza-Igaron*, *Tisza-Szöllősen*, *Tisza-Örsön* Hevesben, *Csepán* Jász-Nagykun-Szolnokban, *Gácán*, *Gyulaföldön*, *Huggajon*, *Kis- és Nagy-Kállóban*, *Kis-Várdán*, *Nagyfuluban*, *Nagy-Halászon*, *Ngirbátorban*, *Oroszon*, *Mária-Pócsan*, *Szabolcsban* a Tisza vagy a Tiszaszakadékok közelében Szabolcsban láthatók.⁷²⁾ Végül azon ősi temetők, melyek *Egyeknél* Hajduban, *Poroszlón*, *Tisza-Földvártnál*, *Tisza-Füreden*, *Tisza-Örvényen*, *Tisza-Szöllősen* Hevesben, *Huggajon*, *Kenizsén*, *Kis-Várdán*, *Pütygön*, *Takta-Kenizsén* Szabolcsban ismeretesek.⁷³⁾

[1] *Geographia* VII. c. 5. — 2) *Hist. Natural.* IV, 12 — 15. A *Publissus* név melyet Teleki (Hunyadiak kora VI, 19 lap. 3-ik jegyz.) Pliniusnak tulajdonít csak leírási torzításnak tekinthető. — 3) *Geographia* III, 8. — 4) *Hist. riar. libr.* XVII, 3. — 5) Állította ezt Ciaconius (*Hist. utriusque belli dacici* II 146.), az oszlop azon képét, melyen

dákok vízbe fulnak (Bartolinál Tav. 22.) a *Tiszára* magyarázva. Traján császár Dáciaiába nem a Tisza mentén, hanem a Vaskapu szoroson át hatolt s így semmi ok nincs arra, hogy a Tisza Dácia elfoglalásának plastikus történetében legyen tüntetve. E folyót Fröhner (pag. 96.) a Dunára magyarázza, de Dierauer e nézetet sem fogadja el, bár bevallja, hogy e vizet meghatározni nem tudja. (Beitrag 86. I. 2. jegyz.) — ⁶) *Excerpta de legat.* p. 183. — ⁷) *De Gothor. origine et reb. gestis.* Cap. V. és XXXV. Migne kiadásában: *Patrolog. Cours. Compl.* Tom. L. XIX. pp. 1255. és 1276. — ⁸) *Cosmographia* IV, 14. Parthey és Pinder kiad. 204. l. — ⁹) *In Corp. Script. Byzant.* — ¹⁰) *De Adm. Imp.* XL. fejez. Szabónál: *Magy. Akad. Ért.* I, 140. Fejéernél: *Cod. Dipl.* VII. IV, 26. Hunfalvynál: *Ethnographie* 141. l. — ¹¹) *Cronica Hungaror.* Cap. VII. Endlicher-nél: *Mon. Arp.* 71. l. — ¹²) *Vita Sancti Gerardi*, cap. X. Endlicher-nél pag. 2 16. Batthyánál 319. 321. Szabónál: *Emlékiratok* 62. l. — ¹³) *Hist. hung. de sept. ducib.* cap. IX. XI. XIV. XVI. XVII. XX. XXI. XXII. XXVIII. XXIX. XXXI. XXXII. XXXVIII. XXXIX. XL. XLI. XLIV. L. LVII. — ¹⁴) *Miserabile Carmen.* Cap. VIII. XXVIII. Schwandtnernél I, 374. 386. — ¹⁵) *Chronica.* Lib. I. cap. II. §§. 2. 3. 5. Lib. II. cap. II. §. 3. — ¹⁶) Így sz. Istvánnak a bakonybéli apátság számára kiállított 1036. évi adománylevele (Fejér: *Cod. Dipl.* I, 328. IV. I, 412. Fuxhoffer-Czinár: *Monast.* I, 159. *Arp. Uj Okm.* VI, 37. Katona: *Hist. Crit.* Tom. I. Péterffy: *Conc. Sacra* I, 5.); a zatyai apátság 1067. alapítólevelé (Wenzel I, 26.); I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele (Fejér I, 433—437. Hornyik I, 192—196. Knauz: *Mon.* I, 56—58.); sz. Lászlónak a tihanyi apátság jogosítványait és birtokait megerősítő 1093.

évi oklevele. (*Arp. Uj Okm.* VI, 70.) — ¹⁷) Ilyen II. Istvánnak a garammelléki sz. benedeki apátságnak I. Géza által történt alapítását megerősítő 1124. évi okirata (Fejér II, 73. 77. 78. VII. V, 97.); II. Bélának a tömösi apátság számára kiállított 1138. évi adománylevele (Fejér II, 100. 104. 106. Knauz: *Mon.* I, 92—94.); II. Gézának a sz. benedeki monostor privilegiumait megújító 1158. évi okirata (Fejér II, 149. 150. Katona III. n. CCCCLXII. Koller: *Hist. Epp. Quinq.* I, 202. Schmitth: *Eppi Agr.* ad an. 1161.); III. Bélának a Borchá és Pel nevű javak elcseszerését tárgyzó 1194. évi okirata. (*Arp. Uj Okm.* XI, 56.) — ¹⁸) És pedig a királyi oklevelek közül II. *Andréi* (Fejér III. I, 156. 473—474. III. II, 126. VII. V, 189. — Wenzel I, 116. 131. VI, 362. — *Haz. Okm.* VI, 18.); IV. *Bélléi* (Fejér IV. I, 109. IV. II, 18. 227. 425. IV. III, 36—39. 281. 319. VII. I, 296. 302. — *Haz. Okm.* VII, 44. — Wenzel II, 21. VII, 429. XI, 472. — Bárány: *Temesvármegye Emléke.* Oklevelek 26. l.); V. *Istváni* (Fejér IV. III, 408. V. I, 177. 243. 244. VII. II, 20—21. VII. V, 588. — Wenzel VIII, 32. 146. 260. 261.); VI. *Lászlói* (Fejér V. II, 514. V. III. 179. 321. 510. Wenzel IX, 386. 559. 560. XII, 434. Endlicher: *Mon. Arp.* p. 561. — Pray: *Dissert. in Annal.* p. 117. — Katona VI, 796. — Kovacsich: *Suppl.* I, 37. — Knauz: *Cod. Strig.* I. 71. — Fuxhoffer-Czinár: *Monast.* I, 35.); III. *Eudréi* (Wenzel V, 202. *Haz. Okm.* VII, 310. *Uj Magy. Muz.* I, 438.) A pápai bullák közül III. *Ince*, III. *Honorius* és V. *Ince* bullái (Fejér III. I, 95. — Wenzel I, 153. Theiner I, 10. — Wenzel IX, 153.) A *káptalani* kiadványok közül a *bulái* (Fejér V. I, 84. V. III, 59. VI. II. 297. VII. II, 201. Koller: *Hist. Eppat. Quinq.* II, 219.); a *csanádi* és *orodié* (Wenzel VII, 243. 244.);

az egrii (Fejér V. II, 482. 483. Wenzel VI, 445. *Haz. Okm.* VI, 179.); az erdélyi (Fejér V. III, 52.); a kalocsaie (Wenzel VIII, 356); a váradii (Fejér V, III, 60. VI. I, 379, 395. VII. III, 31. Szirmai: *Szatmár megye* p. 361. *Zichy-Cod.* I, 55. *Haz. Okm.* VII. 259. 342.); a vasvári (Wenzel VII, 413.); a zágrábi (Fejér IV, II, 169.). A *conventek* kiadványai közül az *esztergomi keresztések* (Fejér V. III, 132.); a *zobori* (Fejér IV. II, 406. Knauz: *Mon.* I, 435.). Végre *Mátyás* gróf (Fejér V. III, 104. Katona VI, 853.), *Roland* vajda (Wenzel X, 153), *Lampert* egri érsek (*Haz. Okm.* VI, 171.), *Istrán*, al-országbiró (Kubinyi: *Magy. tört. eml.* I, 171.), *Dénes* nádor (Wenzel II, 71. 72. Knauz: *Mon.* I, 325.), *Gyula* nádor (Fejér III. I, 470. Wenzel VI, 426. Knauz: *M. Sion.* I, 291. *Mon.* I, 247.), *Was* mesternek (Fejér VI. II, 388.), *Morian* comes (Wenzel IX, 265.), *Mokianus* nádor (Fejér V. III, 333. Katona VI, 927.), *Omode* nádornak (*Haz. Okm.* VII, 288.) kiadványai, valamint egy 1297. évi birói bizonyítvány (*Zichy-Cod.* I, 85.) s a leleszi prépostság birtokviszonyait illető 1211. évi okirat (Fejér VII. V, 206—208.). — 19) A *τοῦ Παρισου* kétségkívül el van rontva, mivel ily nevű folyó sehol másutt nem említettik. Groskurd és Casaubonus észrevették a szöveghibát. Groskurd szerint *τοῦ Μάριου*-nak olvasandó, Casaubonus szerint pedig, kit Korai és legújabbán Riedl is (*A Tisza régi neve. Századok* XV, 515.) követ, *τοῦ Μαγισου*-nak. Vagyis Groskurd szerint a *Morava*, Casaubonus és követői szerint pedig a *Maros* értendő alatta. Maga Strabo az, ki Groskurd okoskodását megegyeztet. Mert hiszen mikép lenne itt a Moraváról szó, mely nem is *Dácia* földének folyója, a mikor pedig Strabo az Ister melléki népekről, Illyriáról és *Pannoniáról* szólván azt mondja, hogy

a *Parisusz* folyó a *dákokat* a *bojok és tauriskok* nevű kelta népségek országától, *Illyriától* elválasztotta. Casaubonus okoskodását pedig az látszik megegyeztetni, hogy Strabo világosan megjegyzi Parisusáról, hogy az a *hegyekből* jöve az *Isterbe* ömlik. De ez utóbbról nézve megjegyezhető, hogy Casaubonus nézete kritikailag ennek daczára is fennállhat, miután kétségtelen, hogy Herodotus, Strabo s egyáltalán a régiek a Marost főfolyónak tekintették s azt a Dunába ömlesztették, vagyis a *Tisza* alsó folyását is a *Marosnak* vették, mint azt újabban Roesler is kitünteti. (*Römische Studien* 6. lap.) Ezért nagyon is okadatolt Forbiger gyanítása, hogy Strabo itt ugyanazon folyót érti, melyet Plinius már *Parthiscus*-nak és Ammianus Marcellinus *Parthiscus*-nak neveznek, és mely alatt más nem érthető, mint a későbbi *Tysia* vagy *Tisianus*, azaz a *Tisza*, *Dácia*nak valóságos határfolyója Illyria felé. (L. Forbiger tudom. jegyzetét Strabo stuttgarti 1857. évi német kiadásában. III. Bd. 101. l. 7. jegyz.) De azért még épenséggel nem áll Riedl állítása abban a terjedelemben, a melyben annak kifejezést adott. Kutatásai eredményeiképp állítja ugyanis, hogy a *Tisza* legérgebber *nere Marisos és Parthissus*. Maris, Marisosnak neveztetett Herodot és Strabo idejében a *Tisza*nak *csakis* a *Marostorkolaton* alóli szakasza, miután az időben a *Tisza* e szakaszát a *Maros* alsó szakaszának tartották. De a *Maris*, *Marisos* név nem alkalmazható egyszersmind a *Felső-Tiszára* is. Ez *Parthissus* volt s azért Strabo szövegkiigazítása úgy lesz a leghelyesebb, ha ezt Forbigerrel *Παδισου*-ra javítjuk. Riedl tévedése egyébiránt Hunfaly is jutott, ki ugyancsak állítja, hogy Herodot idejében a mai *Tisza* a *Maros* nevet viseli vala. (*A magyar folyó- és helynevek czímű értekezése az Egyet. philologiai Közlöny* IV. évf. 587. l.) — 20) Mind a fenn

idézett helyeken. Hogy pedig a különböző nevek a Tiszára vonatkoznak, azt mutatják a térképirók és történészek művei. Spruner és Menke a Tiszát *Parthiscus*-nak, *Pathissus*-nak, *Tisia*-nak Títza-nak jelölik (*Atlas Antiquus* Nr. XXIII. *Hist. geographisch. Schul-Atlas* Nr. I. *Orbis Antiqui descriptio*. Nr. XV. *Hist. Atlas Ung.* Nr. I.), Bretschneider *Tisiamus*-nak, *Parthiscus*-nak, *Tisia*-nak, *Tiza*-nak (*Hist. geogr. Wand-Atlas*. Nr. I. III. V.), Kiepert *Tisia*-nak és *Tissus*-nak (*Hist. geogr. Atlas der alten Welt*. Tab. XV. XVI. Hasonlóan nagy fali abroszán is.), Jausz *Tiscus*-nak, *Tisia*-nak, *Pathiscus*-nak, *Tissia*-nak (*Hist. geogr. Schul-Atlas*. Wien és Olmütz. 1873. I. Abth. Nr. 3. 8. 9. 10.), König *Tisiamus*-nak (*Hist. geogr. Hand-Atlas*. Wolfenbüttel) 1874. II. Abth. Nr. 13.), Rhode *Tysia*-nak és *Pathysus*-nak (*Hist. Schul-Atlas*. Glogau. Nr. VIII.) Az írók között Priskusz *Τίγας*-a képezett sokáig vitakérdést. Többen azt a *Temesre* magyarították, mint Hunfalvy (*Ethnographie* 388. lap 80. jegyz.), mások a *Begára*, mint Szabó Károly (*Kisebb tört. munk.* I, 65.), ismét mások a *Maros-ra*, mint Jászay (*A magy. nemz. napj.* 96. l.), a *Dneester-re*, mint Stritter (*Memoriae popular.* I, 503.), a *Tiszára*, mint Révész (*Etel-laka*). Ez utóbbi nézet a legvalószínű s Révész érvei által meggyőzve, Szabó Károly is e nézethez pártolt (*Kisebb tört. munkái* I, 65.) Annál feltűnőbb, hogy Salamon legujabban a Tigast a *Berzavára* magyarította. (*Századok* XV, 21. és 665.) E véleménye azonban teljesen okadatolatlan, mert hiszen meg van a folytonosság e név dolgában a római kor és az egész középkoron át napjainkig s azért nem hihető, hogy éppen a hunok epochájában lett volna e folytonosság megszakasztva. — Plinius *Pathissus*-át, Ammianus *Marc. Parthiscus*-át és Ptolemaeus *Tibiscus*-át Ukert is a *Tiszára* magyarázta. (*Geogr. d. Griech. u. Römer*

III. II, 603.) — ²¹⁾ Lásd *Temes* alatt. — ²²⁾ Egyik publicatióban *Tibissi*, a másokban pedig *Tibisci* fordul elő. Ezért teljesen okadatoltan kérdezhetjük: vajjon nem téves olvasás-e mindkettő? — Egyébiránt lásd e feliratos követ Seivertnél: *Mon. Rom. in DAC. Mediter.* Viennae, 1773. p. 56. — Gruternél: *Inscriptiones Antiquae*, 448, 3. — Fabrettinél: *De columna Trajani syntagma*, pag. 242. — Griselininél: *Gesch. d. tem. Banats* I, 7. — Báránynál: *Temes vármegye Emléke.* 5. Ugyanő: *Torontól hajdana* 8. l. — Böhmnél: *Délmagyarország kül. tört.* I, 366 — 367. — Aschbachnál: *Ueber Trajans steinerne Donanbrücke* p. 217. (*Mittheilung d. kais. kön. Central-Commission.* Wien, 1858. III. Jahrgang.) — Schmidtnél: *Die Geten u. Daken.* (Közölve az *Archiv des Vereins für siebenb. Landeskunde* ezimű szakfolyóiratban. Neue Folge IV. Bd. I. Hft. Kronstadt. 1859. p. 174.) — Szamossinál: *Analecta* pag. 7. — Hohenhausemnél: *Die Altherthümer Daciens in dem heutigen Siebenbürgen.* Wien, 1775. 51. l. — Fabrettinél pag. 242. — Katancsiehnál: *Istri Adcolarum Geographia Vetus.* Budae 1827. II, 218. XL db. — Cellariusnál: *Notitia Orbis Antiqui.* Lipese, 1731. Tom. I. Lib. II. cap. VIII. pag. 476. D'Anvillenél I, 345. Telekinél: *Hunyadiak kora* VI, 18. lap. 3. jegyz.et). — ³³⁾ *Corp. Inscript. Lat.* V. III. P. I. p. 229. — ²⁴⁾ Czuczor-Fogarasi: *A magyar nyelv szótára* VII, 306. — ²⁵⁾ Schröer tévesen állítja, hogy a Tiscia név a régibb iratokban csak a XIII. századig fordul elő. *Sitzungsbericht d. kais. Akad. der Wiss.* XLIV, 327. — ²⁶⁾ *Marci Chronicon de gestis Hungaror.* 51. LIV. 58. LXVII. — ²⁷⁾ U. o. 3, VII. VIII. — 5, X. — 10, XVIII. kétszer. — 51, LIV. — 58, LXVII. LXVIII. — 62, LXXIX, kétszer. — 65, LXXXIII. — ²⁸⁾ U. o. 4, IX. — ²⁹⁾ *Chronicon Budense.* Podhráczky-féle

budai 1838. kiad. Pars I. p. 19. —
³⁰⁾ U. o. Pars I. pp. 14. 15. 16. 17. Pars II. pp. 85. 114. kétszer, 143. 144. szintén kétszer. — ³¹⁾ *Chronicon Hungaror. Posoniense*. Toldy-féle kiad. Budán 1852. Lib. I. cap. II. §. 2. p. 7. — ³²⁾ U. o. Lib. I. c. II. §. 3. p. 7. — ³³⁾ U. o. Lib. I. cap. II. §. 4. p. 8. — ³⁴⁾ U. o. Lib. I. c. II. §. 5. p. 9. — ³⁵⁾ U. o. Lib. I. c. III. §. 1. pag. 10—11. — ³⁶⁾ U. o. Lib. II. c. II. §. 30. — ³⁷⁾ *Chronica Hungaror.* Schwandtner-féle kiadás (*Scriptores Rer. Hung.* Bécs 1766. P. I. p. 47—366.) P. I. cap. XXIII. p. 94. — ³⁸⁾ U. o. P. I. c. XI. p. 71. — ³⁹⁾ U. o. P. IV. cap. XXXVI. p. 311. — ⁴⁰⁾ U. o. P. I. cap. X. p. 70. P. II. c. XXXVII. p. 125. P. II. c. LVII. p. 163. kétszer. P. II. c. LX. p. 167. — ⁴¹⁾ U. o. P. II. c. LIII. p. 151, kétszer. P. II. c. XLIV. p. 137. kétszer. P. II. c. LII. p. 152. — ⁴²⁾ Theinernél: *Vetula Mon. Hist.* I, 563. DCCCLIX darab. — ⁴³⁾ Lásd Hatvani Mihálynál: *Brüsseli Okmánytár* IV, (*Magy. tört. emlék.* I. oszt. IV. k. Pest, 1859) 310. lap. — ⁴⁴⁾ *Epistola de perdicione Regni Hungaror.* Wenzel kiad. Pest, 1857. (*Magy. Tört. Eml. I. k.*) 185. 186. kétszer. 187. 204. 209. 242. 244. 253. 317. 318. 342. 343. 398. II. — ⁴⁵⁾ U. o. pp. 12. 186. kétszer, 318. 344. — ⁴⁶⁾ U. o. p. 123. — ⁴⁷⁾ U. o. p. 126. — ⁴⁸⁾ U. o. pp. 126. 184. kétszer. — ⁴⁹⁾ U. o. p. 371. — ⁵⁰⁾ U. o. p. 317. — ⁵¹⁾ U. o. pp. 207. 243. 317. 347. — ⁵²⁾ U. o. p. 177. — ⁵³⁾ Példákat lásd Jászaynál: *A magy. nemz. napjai* I, 43. l. a jegyzetben. — Azonkívül *Tört. Adattár* I, 307. Timon: *Imagoc. Antiq. et Novae Hung.* Kassa, 1733. II, 50. — ⁵⁴⁾ *Rer. Ungarie Decad.* Hanoviae 1606. Dec. I. Lib. I. p. 5. Dec. I. Lib. IX. p. 133. s egybeütt. — ⁵⁵⁾ *Epitome Rer. Ung.* Ind. I. p. 420. Ind. II. p. 425.

Schwandtner-nél: *Scriptor. Rer. Hung.* Tom. I. — ⁵⁶⁾ *De rebus a Uladislao rege gestis.* In praefatione, pag. 42. és Lib. II. p. 102. Schwandtner-nél i. h. Tom. II. — ⁵⁷⁾ *Hungaria.* Cap. IV. p. 6—7. c. XII. p. 23. cap. XVIII. p. 33. s másutt. Bélnél: *Adparatus ad Hist.* Posonii, 1735. — ⁵⁸⁾ *L. Összes munkái* Szalay és Wenzel akad. kiadásában. Például I. k. 125. 126. 127. 142. 161. 220. 229. 255. 287. 295. V. k. 17. 35. II. — ⁵⁹⁾ *Magyar Historiája.* Akadémiai 1866. évi kiad. 2. 15. 33. 35. 36. 54. 89. 90. II. — ⁶⁰⁾ *Commentarius elegans de Mathiae Corvini dictis et factis.* Cap. VI. Schwandtner-nél: *Script. Rer. Hung.* II. 170. — ⁶¹⁾ Kézai magyar ford. adott jegyzetében. (*Magyarország történetének forrásai* III. füz. 17. l. 3. jegyz.). — ⁶²⁾ *A magy. nemz. napjai az arany-bulláig* 42. 43. II. — ⁶³⁾ Lásd *Thusa* alatt. — ⁶⁴⁾ *Hon*, 1881. évf. 150. sz. Reggeli lap. — ⁶⁵⁾ *Arch. Közl.* VII, 163. *Arch. Ért.* I, 56. Rómer: *Rés. génér.* p. 12. — ⁶⁶⁾ Rómer i. m. p. 13. Hampel: *Catalog.* — ⁶⁷⁾ Rómer p. 12. — ⁶⁸⁾ Rómer pag. 14. Hampel: *Catalog.* — ⁶⁹⁾ Rómer pag. 15. Hampel: *Catalog.* *Arch. Ért.* III, 74. — *Arch. Ért.* I, 31. — ⁷⁰⁾ Rómer pag. 16. 17. — ⁷¹⁾ Rómer pp. 91—101. *Arch. Értesítő* III, 220. 236. — ⁷²⁾ Rómer pp. 134—135. 151. 155. 156. 157. 158. *Arch. Ért.* I, 49. III, 21. — ⁷³⁾ *Résultats généraux* 162. 178. 179. 180. 181. 185. 187. *Arch. Értesítő* III, 21. 165. 173. 217.]

Disse ¹⁾ lásd **Dis sa**.

[¹⁾ Wenzel I, 153. Theiner I, 10.]

Diua zu ¹⁾ lásd **D a r o s**.

[¹⁾ Fejér IV. I, 163. Jerney: *Magy. Nyelck.* 30 l.]

Diuich, *flurins, folyó*. Említi a császári káptalannak Jakab számára kiállí-

tott 1278. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Horvátországban, Garig birtok határában, a mai *Belovár* megyében. Az ez okirat szerint meghatárolt örökségi föld *in Garig* létezett. A régi Garich várnak romjai ma is fennvannak Belovár megye belovári alispánságában.²⁾ Pesty annyiban tévedt, amennyiben azon hegységet, melyen a híres vár romjai fekszenek, Kőrös megyébe s a kőrösi határezredbe határozza.³⁾ Meglehet, hogy a Diuich vize alatt a Garich várától délkeletre levő s az Illovába közvetve jutó *Disnikj* csermely lappang.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 241. — ²⁾ Lipszky térképén mint Rud. Gorich, a Schediusén mint Govich van feltüntetve. A Szeman-féle zágráb-egyházmegyei nagy térképen s a Hátsek-féle megyei térképen is (LXXI. lap) névtelenül szintén fel van tüntetve. — ³⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* II, 249.]

Diuina, fluvius, folyó. Említi IV. Béának Bagomér számára kiállított 1244. évi adománylevele.¹⁾ — *Trencsén* megyében, az ujhelyi járás területén, a *Dirinai* patak, mely Kis- és Nagy-Divina mellett elfoly s Kis-Divinától délre a Vágba szakad jobbfelől. Az okiratban említett terra Kis-Zudeze in confinio Polonie, az ujhelyi járásban fekvő *Kisucza-Ujhely* nyújt tájékoztatást.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 346. — ²⁾ A többire nézve lásd *Drietoma, Kis-Zudeze, Kruzicze, Polomnya, Szvedernik.*]

Disznicza, lásd Zleznicz.

Dluhopolei patak, lásd Szvedernik.

Doben, Dobon, rivus, patak. Említi Imrénék a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele¹⁾ és

IX. Gergely pápának a zágrábi püspök számára több magyar királyi privilégiumot megerősítő 1227. évi okirata.²⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a sziszeki járás területén Odra vidékén, a Száva-Kulpaközben.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 14. Theiner: *Mon. Hist.* I, 81. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 235. — ²⁾ Wenzel I, 236. Theiner I, 79.]

Doblica, rículus, csermely. Említi III. Endrénék Somogy villát tárgyzató 1293. évi kiváltság-levele.¹⁾ — *Szepes* megyében, a Hernád vízkörnyékében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 246.]

Dobnicha, Dobnichica, Dobnicza, aqua, víz. Említi István zágrábi püspöknek a császári káptalan alapító 1232-ik évi okirata.¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a krízi alispánságban, Vadicha²⁾ vagy Radicha³⁾ föld határában.⁴⁾

[¹⁾ Tkalcic I, 70. 71. Fejér III. II, 281, 282, 283. Katona V, 619. Farlat: *Illyr. Sacr.* V. 364. — ²⁾ Fejér közlése szerint. — ³⁾ Tkalcic közlése szerint. — ⁴⁾ Itt még megjegyzem, hogy Pesty tévesen mondja István zágrábi püspöknek az itt 'szóban levő alapítólevelét 1222. évben keltnek. (*Az eltűnt régi vármegyék* II, 226.) Ezt egyébiránt előbb Jerney is állította. (*A magyarorsz. kápt. és konventek tört.* közölve a *Magy. Tört. Tár* II. kötet 43. l.)

Dobnichica¹⁾ lásd Dobnicha.

[¹⁾ Tkalcic I, 70. 71.]

Doboch fluvius¹⁾ lásd Dobouch potoka.

[¹⁾ Wenzel XI, 578.]

Dobochpotoka¹⁾ lásd Dobouch potoka.

[¹⁾ Wenzel XII, 147.]

Dobohuc ¹⁾ lásd *Doboue*.

[¹⁾ Tkalcic I, 15.]

Dobon ¹⁾ lásd *Doben*.

[¹⁾ Tkalcic I, 14.]

Dobou, *Dubo*, *Dubópatak*, *Dubou*, *Dubov*, *aqua*, *fluvius*, *víz*, *folyó*. Említi Erney nyitrai főispánnak a pannonhalmi apátság számára kiállított 1263. évi határjáró okirata ¹⁾, Domonkos ispánnak Mária királynéhoz intézett év nélkül kelt jelentése ²⁾ és IV. Bélának a német-ujvári monostor számára kiállított 1263. évi adománylevele. ³⁾ — *Nyitra* megyében, a Javorina déli oldalán eredő, előbb *Topolieska*, alább *Doránka* nevekké biró s Pöstyénen alúl a Vágba jobbfelül szakadó *Dubora patak*. ⁴⁾ Pesty ok nélkül számítja az eltűnt folyóvizek közé. ⁵⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 81, 82. —

²⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 273. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 120, 121. — ⁴⁾ Az okiratban említett helynevek megfelelően *Bánka*-, *Bori*-, *Koczuricz*-, *Luka*-, *Mosócz*-, *Patvarócz*-, *Rakoricz*-, *Trebeta*-, *Vág-Ujhely*-, és *Vág-Szerdahelynek*. — ⁵⁾ *Századok* 73.]

Dobouc, *Dobouch*, *Dobouk*, *Dobohuc*, *rivus*, *fluvius*, *patak*, *folyó*. Említi Imre királynak a zágrábi püspökség számára kiállított 1200. évi adománylevele ¹⁾, ugyanannak a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele ²⁾, és IX. Gergely pápának a zágrábi püspökség számára több magyar kir. privilegiumot megerősítő 1227. évi bulája ³⁾. — Horvátországban, *Belorár* megyében, a krizi alispánságban, Császmavidéken. Pesty *Doból*-nak ejti s már nem létezőnek állítja. ⁴⁾

[¹⁾ Tkalcic I, 9. Wenzel XI, 72. — ²⁾ Tkalcic I, 15. Wenzel I, 238. — ³⁾ Wenzel I, 238. Theiner I, 82. — ⁴⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* II, 225.]

Dobouch siccus, *fluvius*, *folyó*. Említi Roland bánnak Bense számára kiállított 1265. évi beiktató oklevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Belorár* és Körös megyék határterületén, a Császmajobboldali vízkörnyékében.

[¹⁾ *Haz. Okmár* VII, 95.]

Dobouchpotoka, *Dobouchpotoka*, *Dubouchpathaka*, *Dubouchpathaka*, *Dubouchpotok*, *Dobouch*, *aqua*, *fluvius*, *víz*, *folyó*. Említi Mária királynénak Dobouch földet tárgyazó 1259. évi adománylevele ¹⁾, a pozsegai káptalannak Gergely kenéz számára kiállított 1268. évi bizonyító levele ²⁾, Erzsébetözveggy királynénak, Benedek gróf részére Vrba birtokot adományozó 1275. évi okirata ³⁾ és IV. Lászlónak Csák Dominik fiai számára kiállított 1280. évi adománylevele. ⁴⁾ — Horvátországban, *Körös* megyében, a Szávabalvidéki vízkörnyékében.

[¹⁾ Fejér IV. II, 502, 503. — ²⁾ Wenzel XI, 577, 578. — ³⁾ Wenzel IV, 56, XII, 147. — ⁴⁾ Fejér V. III, 24, 25.]

Doboueche, *Dobouch*, *rivus*, *patak*. Említi a császmaji káptalannak bizonyos birtokrész eladására vonatkozó 1278. évi bevalló okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Belorár* megyében, a belovári alispánság területén, az Illova jobboldali vízkörnyékében. Az okirat szerint rivus Doboueche vocatus cadit in fluuium Charnareka. Ezen Charnarekáról rosszul írja Pesty, hogy az megfelelő a mai Pozsega megyei Cernajanak ²⁾, mert valósággal

az Illova jobb partvidékén keresendő s nem más, mint a mai Herezegováci víz.³⁾ Azért a Dobouech patak a Herczegováci víznek egy mellékveze. Az okiratban említett Polychna = *Palesnik*.⁴⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XII, 238. — ²⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* II, 258. — ³⁾ Lásd *Charnareku* alatt. — ⁴⁾ Lásd *Paluchna* alatt.]

Dobouech, *Dobouecz, fluvius, folyó.* Említi Gyula szlavoniai bánnak egyik 1232. évi ítéletlevele.¹⁾ — Horvátországban, Pozsega megyében, a Mechanicha mellékveze a Pakra, s általa a Száva vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 508.]

Dobovch, *Dobouch, aqua, víz.* Említi a esászmái káptalannak bizonyos birtokelőrkítést tárgyazó 1266.¹⁾ és 1285. évi bizonyító okirata.²⁾ — Horvátországban, Belorár megyében, Garics vár romjai vidékén. Mindent összevetve, azt hiszem, nem azonos azon Dobouech, Dobouch vízzel, mely, mint említve volt, a Herczegováci víznek lehet mellékveze.³⁾ Pesty, a régi Gerzeneze vidékének rizei lajstromában csak egy Dobócz-ot említvén⁴⁾, nyilván nézetemmel ellenkezőleg e hasonnevű külön vizeket azonosoknak tartja.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 193. — ²⁾ *Cod. Patrius* VII, 104. — ³⁾ Lásd *Dobouech* alatt. — ⁴⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* II, 265.]

Dobra, *riculus, csermely.* Említi II. Endrének Ozor földét tárgyazó 1234. évi adománylevele.¹⁾ — Trencsén megyében, a báni kerületben fekvő A. és F.-Ozor határában, Bán vidékén, a Nyitrának Machnáska s illetőleg a Bebrava által

közvetített egyik, ma e néven nem ismert, jobboldali mellékesermelye.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 402.]

Dobra, *riculus, csermely.* Említi II. Endrének a sz. gothardi monostornak Dobra birtokot visszaadati rendelő 1213. évi okirata.¹⁾ — Vas megyében, a sz.-gothardi járás területén, a Rábának jobboldali mellékveze, kétségtelenül a *Mühlgraben* víz, mely Dobra északi irányától halad a Rába felé.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 359. — ²⁾ A vasvári káptalannak egy 1279. évi okiratában említett *Dobra patak* (*Árp. Uj Okm.* IX, 263. *Haz. Okm.* IV, 58. Kubinyi: *Magy. Tört. Eml.* I, 116. Fejér: *Cod. Dipl.* VII. II, 226.) birtokot s nem vizet jelent, mint az magából az okirathól is, de még inkább a Ják nemzetségbeliek osztályozására vonatkozó egyik 1259. évi okirathól kitetszik (*Haz. Okm.* IV, 38.)]

Dobret villae aqua, *dobreti víz.* Említi Kálmán királynak a zabori monostor birtokait megerősítő 1112. évi okirata¹⁾ és IV. Bélának ezt megerősítő 1249. évi okirata²⁾ — A Nyitra megyében fekvő zaborhegyi monostor birtokához tartozott.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 85. — ²⁾ Fejér V. I, 312.]

Dobomir, *Dobromir, aqua, víz.* Említi a pécsi káptalannak bizonyos birtok-egyeztést tárgyazó 1247. évi okirata.¹⁾

[¹⁾ Fejér VII. I, 294.]

Dobonuc, *Dobonuch, Dobronuc, aqua, fluvius, víz, folyó.* Említi a veszprémi káptalannak Hoholt comes számára kiállított 1236. évi okirata¹⁾, és ugyanazon káptalannak Hoholt comes számára kiállított másik, 1239. évi ok-

irata.²⁾ — Zala megyében, a Bakonaknál eredő s a Murába balfelől szakadó *Dobronaki* víz. Az okiratokban említett terra Gostule = A. és F.-Gosztola, Palana = *Pallina*, Scenmiclos, Scenmiklos = *Kerka-Sz.-Miklós*. — Jerney e folyót *Dobonok*-nak ejti.³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 18. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 91. Fejér IV. I. 166. 167. — ³⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 31. l.]

Dobos felől *jörő víz, aqua que venit de Dobos*. Említi II. Endrének Miklós számára kiállított 1232. évi adománylevele.¹⁾ — *Székesfehérvár* megyében, a bodajki felső járásban, a *Dobos pusztai* víz, mely a Gajába szakadt, jelenleg pedig a moóri csatornába s aztán a Csurgóba jut. Az okiratban említett Dobos = a Moórhoz tartozó *Dobos-pusztai* terra Tymar pedig a Moórhoz tartozó *Timár-pusztai*.

[¹⁾ *Haz. Okmánytár* I, 11. *Árp. Uj Okm.* VI, 503.]

Doboveczi gázló, lásd *Rigibrod*.

Dobra folyó, lásd *Almási csermely*.

Dobrolech, *Dobrolych, rivus, fluvius, patak, folyó*. Említi a császmái káptalanak Jakab gróf számára kiállított 1272. évi¹⁾ és ugyanazon káptalanak Benedek comes számára kiállított 1277. évi bizonyító oklevele.²⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a Császsma vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 406. Kubinyi: *Magy. Tört. Eml.* I, 86. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 210. 211.]

Dobromir¹⁾ lásd *Dobomir*.

[¹⁾ Fejér VII. I, 294.]

Dobronuc¹⁾ lásd *Dobonuc*.

[¹⁾ Wenzel VII, 91.]

Dobroreka, *fluvius, folyó*. Említi II. Endrének a templom-rend számára kiállított 1210. évi birtokmegegerősítő okirata.¹⁾ — Horvátországban, az okirat szerint *Pozsega* megyében, nyilván a volt *Gradiskai ezred* területén. Ez okirat szerint cadit in flumen Lesnissa, tehát a Száva vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 106.]

Dóczi tó, lásd *Kurtuelis vivarium*.

Dolbocha. Említi István szlavóniai bánnak Polana föld eladását tárgyzó 1249. évi oklevele.¹⁾ — Az okirat szerint a határ vadit per Dolbocham, quae nominatur Lucyia. Azt gyanítom, hogy víz értetik alatta, de ez esetre különbözik azon Dolboka pataktól, melyet a pozsegai káptalannak egy 1264. évi okirata említ. Ez utóbbi ugyanis Pozsegában; ama másik pedig, nézetem szerint, a mai Bosznia területén, az Unna-Száva torakon alóli vidéken nyomozandó.³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. IV, 103.

— ²⁾ Lásd *Dolboka*. — ³⁾ V. ö. a *Konczystrug* és *Vojszka* alatt mondotakkal.]

Dolboka, *rivus, patak*. Említi a pozsegai káptalannak bizonyos birtokcserére vonatkozó 1264. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Horvátországban, Podwrs föld határában, valószínűleg a mai *Pozsega* megyei Podversko vidékén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 114.]

Dolebzka, *palus, tó*. Említi IV. Bélának Junk comes számára kiállított 1244. évi okirata.¹⁾ — Horvátországban, *Körös* megyében, a *Dulebsa* folyó által képezett tó-mocsár.²⁾

[¹) Tkalcic I, 81. — ²) V. ö. *Dalabzka fluvius.*]

Dolkoki, *rivulus, csermely*. Említi a pozsegai káptalannak Lóránd bán fia számára kiállított 1293. évi bizonyító oklevele.¹⁾

[¹) *Árp. Uj Okm.* XII, 547.]

Dolnapatakateu. Említi István ifj. királynak a dunai halászatot tárgyzó 1262. évi okirata.¹⁾ — *Hont* megyében, a szalkai járásban, az Ipoly baloldali mellékvíze, a Jenői hegységről folyó *Mária-Nostrai* patak, melynek mentében ma is találunk egy *Dolui-malmot*, *Mária-Nostrától* délre. Az okiratban említett helyek megfelelnek a mai *Damasz-Dömös*-, *Helemba*-, *Leléd*- és *Szanóv-hegyaljának*.

[¹) Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 472.]

Dolniaki víz, lásd *A d u l n a k*.

Dolonch, *Donole, aqua, fluvius, víz, folyó*. Említi a pécsi káptalannak az esztergomi káptalan számára kiállított 1247. évi bizonyító oklevele¹⁾ és ugyanazon káptalannak Izsép helység határait leíró 1261. évi okirata.²⁾ — *Baranya* megyében, a mohácsi járásban, a Duna jobboldali vízkörnyékében, Izsép vidékén. Ma ily néven nem ismeretes. Az okiratban említett Ysep, Isep = *Izsép*. Mark = *Márok*.

[¹) Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 247. Knauz: *Magy. Sion* II, 528. U. ö. *Cod. Strigon.* II, 55. U. ö.: *Mon. Eccl. Strig.* I, 366. — ²) *Árp. Uj Okm.* VIII, 17. *Magy. Sion* II, 781. *Mon. Eccl. Strig.* I, 460.]

Dolosa *fossata, csatorna, áruok, árok*. Említi III. Bélának a fejevári keresz-

tesek birtokait elősoroló és megerősítő 1193. évi okirata.¹⁾

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* II, 283. Batthyán: *Leg. Eccl.* II, 286. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 145.]

Dolych¹⁾ lásd *D a l y c h*.

[¹) Wenzel VII, 291.]

Dombov, *Dumbor, fons, fluvius, forrás, folyó*. Említi IV. Bélának Serefel számára kiállított 1262. évi adománylevele.¹⁾ *Pozsony* megye éjszakkeleti szögében, a Blavába jobbfelől szakadó *Dombói víz*. Az okiratban említett terra *Dumbou* és villa *Fel-Dombov* = *A.* és *F.-Dombó*, villa *Corompa* = *Korompa*, mindkettő a nagyszombati járásban.

[¹) Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 25.]

Donát másképp Danal patak, lásd *tolnamegyei V r m a n fluvius*.

Donath Thawa, *Donathawa, vivarium, haltengésző, haltartó*. Említi II. Endrének a templomosok számára kiállított 1228. évi adománylevele.¹⁾ — *Győr* megyében, a tósziget-esilizközi járásban fekvő Kóny vidékén. Wenzel az *Árp. Uj Okmánytárban* Donathawat *Duna tará-ra* magyarázta, a mit mind az általa közölt szöveg: *Donathawa*, mind pedig a mosoni Dunaágnak a megye éjszaki területén való folyása igazolni látszik. Hogy azonban nem egy Dunatóról van az okmányban szó, azt kétségtelenné teszi Ráthnak diplomatikailag helyesebb közlése a Hazai Okmánytárban. Nála a *vinarium* (sajtóhiba folytán *vinarium*) olyanul kerül elő, quod Vulgo *Donath Thawa* dicitur, tehát nem Duna-, hanem *Donátura* értendő alatta, mi teljes értelmet akkor nyer, ha tekin-

tetbe vesszük, hogy az adományozó király a koronára szállott Kóny birtokot per fidelem hominum nostrum *donatum* Comitem de generatione Teth juttatta a templomosok rendjének birtokába. Kétségtelenül e Téthi Donát grófnak halatartója képezte a kónyi birtok negyedik határpontját.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 250. *Haz. Okm.* II, 3. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Compw, Con, Fergesher, Halasthow, Nultofj, Sijwerj, Wejjer.*]

Donays fluvius¹⁾ lásd *Dunajech.*

[¹⁾ Nagy Imre: *A Görgey-család okmánytára.* (Századok VI. 218. 219.)]

Donkpotoka, fluvius, folyó. Említi IV. Bélának Szepesi Tibor számára kiállított 1264. évi adománylevele.¹⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 90.]

Donoch, torrens, zuhatag. Említi Mária királynénak a verőczei polgárok szabadságaira és földjök határára vonatkozó 1248. évi privilegiuma.¹⁾ — *Verőcze* megyében, Verőcze vidékén, a Dráva jobboldali vízkörnyékében. Az okiratban említett helyek megfelelnek a mai *Babocsának* Baranyamegyében, és *Vaskának* meg *Verőczének* Verőczemegyében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 203.]

Donole¹⁾ lásd *Doloneh.*

[¹⁾ Wenzel VII, 247. *Magy. Sion* II, 528. *Cod. Strig.* II, 55. *Mon. Eccl. Strig.* I, 366.]

Dorffsayff, Dorwsauß, Vysfalw, Wyzfalw, rivulus, esermely. Említi a szepesi káptalannak III. Endréhez intézett 1290. évi jelentése.¹⁾ — *Szepes* megyében, a Poprád mellékvize Landok és Rókusz tájain.²⁾ Wyzfalw = *víz falu*, a mi a német Dorff *Sauß, Sayff*-nak

megfelelő magyar kifejezése. Helyesebben azonban *Falu vizének* hangzanék. A Sauß nem felel meg a magyar *falu*-nak, hanem a német *sífe*-nek, mely patakocskát, esermelyt jelent.³⁾

[¹⁾ *Haz. Okmánytár* VI, 355. *Árp. Uj Okm.* X, 10. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. szepesmegyei *Bela*. — ³⁾ Schröer: *Versuch einer Darstellung d. deutschen Mundarten d. ungr. Berglandes* i. h. XLIV. köt. 324. l.]

Dorwssauß¹⁾ lásd *Dorffsayff.*

[¹⁾ Wenzel X, 10.]

Dozmati patak, lásd *Druzmoth.*

Dömsödi dunai halasok, lásd

Sumchud piscinae.

Dömsödi dunai rév, lásd *Sumchud portus.*

Draecon¹⁾, lásd *Dreco.*

[¹⁾ Gebhardinál: *Gesch. d. Reichs Hung.* I, 209.]

Dragoandol, Druguandol, fluvius, folyó. Említi István szlavonai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyzó 1249. évi ítélete.¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a jaskai alispánság területén, a Kupcsinának baloldali mellékvize Dol és Dragovanščak vidékén.

[¹⁾ *Árp. Uj. Okm.* VII, 295.]

Draguani vallis aqua, puteus, Draguanvölgyi víz, kút. Említi István szlavonai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyzó 1249. évi ítélete.¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a jaskai alispánság területén Dragovanščak vidékén. Vize közvetve jutott balfelől a Kupcsinába.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 295.]

Dragun, fluvius, folyó. Említi Kálmánnak a petrinai vendégek számára kiállított 1240. évi kiváltságlevele.¹⁾

[¹] *Árp. Uj Okm.* XI, 314. Kukuljevics: *Jura Reg. Croat. Dalm. et Slav.* I, 60.]

Draguna, *Dragunce, torrens, fluvius, zalutay, folyó*. Említi az esztergomi káptalannak Leustachius comes számára kiállított 1228. ¹) és ugyanazon káptalannak Byncha földet illető ugyancsak 1228. évi okirata. ²) — *Esztergom* vagy *Bars* megyében, a Garam mellékvíze. ³)

[¹] *Árp. Uj Okm.* VI, 461. — ²) Fejér VII. V, 568. — ³) L. erre vonatkozólag *Bela torrens*.]

Dragunce ¹) lásd *Draguna*.

[¹] Fejér VII. V, 568.]

Drahoside, *riculus, csermely*. Említi a nyitrai káptalannak III. Endréhez intézett 1293. évi jelentést tevő okirata. ¹) — *Bars* és *Nyitra* megyék határterületén, a Nyitra baloldali mellékvíze a barsmegyei Ugrócz vidékén. ²)

[¹] *Hazai Oklevéltár* 138. l. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Belus Studeniche*.]

Dramonin. Említi a zágrábi káptalannak a topuskói apátság érdekében kiállított 1230. évi bizonyító oklevele. ²) — Horvátországban, a *báni* kerületben, a Glina mellékvíze.

[¹] Tkalcic: *Mon. Eppat. Zágr.* I, 67. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 218.]

Draucha, *Drauka, Draucha, Drauch-fok, aqua, major, víz*. Említi IV. Bélának Samud helységet tárgyazó 1257. ¹), ugyanannak Drauch helységet tárgyazó 1264. ²), a pécsi káptalannak bizonyos birtokesperét tárgyazó 1269. ³), a pécsváradí conventnek Végbalát tárgyazó 1281. ⁴) és a pécsi káptalannak Beke mester számára kiállított 1293. évi bizonyító oklevele. ⁵) — *Baranya* me-

gyében, a baranyavári járás területén, a *Daróczfok* vagyis azon vízér, mely Darócz vidékén a Duna és a Dráva közt közlekedik. Tulajdonképp a Dunának egy a Nagy-Petresi szigetnél kiszakadó ere, mely Darócz mellett elhúzódva, Kopácson alól a többi itt levő Duna-erekkel együtt a Dráva-balparti posvány-ságban eltűnik. Az újabb térképeken, például Görög, Hátsek, a bécsi geographiai intézet nagy térképein már nem találjuk e néven megjelölve, de igenis a Lipszky-féle térképen. ⁶)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 419. —

²) *Árp. Uj Okm.* VIII, 87. Fejér IV. III, 189. — ³) *Haz. Oklevéltár* 56. —

⁴) *Cod. Patrius* VII, 177. — ⁵) *Árp. Uj Okm.* XII, 544. — ⁶) V. ö. azonos-kiv. Jerneyvel: *Magy. Nyelvtkincs*. 29. l.]

Drauoc, *fluvius, folyó*. Említi a zala-vári conventnek István számára kiállított 1298. évi bizonyító oklevele. ¹) — Zala megyében, Kőkenyes-Mindszent vidékén, a zalaegerszegi járásban, a Zala folyó jobboldali vízkörnyékében. Az okiratban említett *Ecclesia omnium sanctorum* és *Kukenus* = *Kőkenyes-Mindszent*.

[¹] *Haz. Okm. társ.* VII, 272.]

Draus ¹) lásd *Daros*.

[¹] *Cosmographia antehac temere Aethico adscripta*. Gronov kiad. p. 715.]

Dráva, lásd *Daros*.

Dráva-rév, lásd *Vorosdiensis portus*.

Dravis ¹) lásd *Daros*.

[¹] Anonymi *Ravennatis Cosmographia* IV, 20.]

Dravus ¹) lásd *Daros*.

[¹] *Joannes Archidiaconus de Guerche* Kerschelihe: *Not. praed.* III, 101. Fejérnél: *Cod. Dipl.* VII. IV, 42.]

Drawey ¹⁾ lásd **D a r o s**.

[¹⁾ Tkalcic I, 229.]

Dreco, *Draecon*, *Drekon*, *Dreko*, *Drenkón*, *Drica*, *Dricca*, *Drico*. Említi az V. századbéli Priscus Rhetor ¹⁾, a VI-ik századbéli Jornandes ²⁾ és a IX. századbéli ravennai Névtelen. ³⁾ — E folyó magyarázásában nagyon eltérnek a tudósok egymástól. Stritter a Tyras-ra vagyis a *Diniesterre* magyarázza ⁴⁾, Jászay a *Temesre* ⁵⁾, Révész a *Marosra*. ⁶⁾ Hunfalvy azt hiszi, hogy az valószínűleg a rómaiak Tierna- vagy Tsiernájának vagyis a mai *Csernának* felel meg. ⁷⁾ Gooss nem tudja, mit kezdjen vele, hacsak nem valami más neve a *Tisznának*. ⁸⁾ Jegyzetben pedig azt mondja, hogy ez a *Dricca* talán azonos Konstantinosz Porphyrogenetas *Τού-της*-ével, mely alatt Zeuss a *Begát* érti. Szabó Károly előbb a *Temesre* magyarázta, de utóbb beismeré ennek okadatatlanságát. ⁹⁾ Azontúl nem is merte már meghatározni, csak azt constatalta, hogy a *Drékon* a hellen *δρέω*, *θράω*, *τρεώ* igétől származik, a mi *csavargót* jelent. ¹⁰⁾ Gebhardi azonképp nem tudta meghatározni. ¹¹⁾ Legujabban Salamon bajlódott vele, a nélkül azonban, hogy feltétlen hitelre számíthatna véleménye. Szerinte e folyónév a *Karasra* magyarázandó. ¹²⁾

[¹⁾ *Excerpta Legat.* p. 183. — ²⁾ *De Gothor. origine et reb. gest.* c. XXXIV. *Ingens flumennek* mondja. — ³⁾ *Cosmographia* IV, 14. — ⁴⁾ *Memoriae populorum* I, 503. — ⁵⁾ *A magy. nemz. napjai az arany bulláig* '96. l. — ⁶⁾ *Etelbaka*. — ⁷⁾ *Ethnographie v. Ung.* 388. l. 80. jegyz. és 393. l. 120. jegyz. — ⁸⁾

Studien z. Geogr. u. Gesch. d. traj. Daciens 22. l. — ⁹⁾ *Kisebb tört. munkái* I. 65. — ¹⁰⁾ U. o. I, 26. — ¹¹⁾ *Gesch. d. Reichs Hung.* I, 209. — ¹²⁾ *Hol volt Attila főszállása?* czimű cikkében a *Századokban* XIV, 20 — 21.]

Drenec. Említi II. Endrének Vratislaus és testvérei számára kiállított 1209. évi privilegiuma. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* XI, 93. Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 19. 20. Ő az index-ben *virus*-nak jelöli.]

Drenkón ¹⁾ (*Δρεγκων*) lásd **Dreco**.

[¹⁾ *Corp. Script. Hist. Byzant.* I, 213. Szabó K. *Kisebb tört. munkái* I, 66. *Századok* XIV, 20.]

Dreno, *fluentum*, *folyó víz*. Említi III. Endrének Németi helységet tárgyazó 1291. évi adománylevele. ¹⁾ — *Hont* megyében, a Szenohrádnál eredő s Palástnál a Korponába szakadó Littavának vagy Csábrághnak egy jobboldali mellékvize, melylyel együtt a Korponába s aztán az Ipolyba jut. **Dreno**, hegy és folyóvíz neve manap is fenn van még **Dreno** nevű helységben és **Dreno-hegy** nevű, Cserihez tartozó pusztában, amaz a palásti, emez a bozóki járásban. Az okiratban említett Dominig = *Dományig*, Nymthy, Nymphy = *Németi*, Rokouch = *Rákócz*, Zeebhelyb = *Szebeléb*, mind a németi járásban.

[¹⁾ Knauz: *Cod. Strig.* II, 174.]

Drescyna, *aqua*, *víz*. Említi István országbirónak bizonyos határjárását illető 1246. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Nyitra* megyében, hol azonban Kernuch = *Kernőcz* nevű hely, melynek határát

képezte, ma már nem létezik. Ily nevű hely ma csak Vas megyében található.

[¹) *Cod. Patrius* VII, 32.]

Drethoma ¹ lásd *Drietoma*.

[¹) Fejér IV. I, 347.]

Dreuenicza, *Dreueniza, fluvius, folyó*.

Említi Kálmán királynak a zobori monostor birtokait megerősítő 1112. évi okirata ¹) és IV. Bélának ezt megerősítő 1249. évi okirata. ²) — *Nyitra* megyében, a Nyitra vízkörnyékében.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 88. —

²) Fejér V. I, 315.]

Drica ¹) lásd *Dreco*.

[¹) *Ravennatis Anonymi Cosmographia* IV, 14. Parthey és Pinder kiad. p. 204.]

Dricca ¹) lásd *Dreco*.

[⁴) Jornandes: *De Gothor. origine et reb. gest.* c. XXXIV. Migne kiad. *Patrologiae Cursus complet.* LXIX. pag. 1276.]

Driekina vize, lásd zólyommegyei *Profundus rivulus*.

Drietoma, *Drethoma, Derethma, fluvius*. Említi IV. Bélának Bagomér számára kiállított 1244. évi adománylevele. ¹) — *Trencsén* megyében, a Morvaországban eredő s a Hrozinkói hágót öntöző *Drietoma*, mely Zárjecz táján szakad jobbfelől a Vágba. ²)

[¹) Fejér IV. I, 346. — ²) Lásd ide *Driina* és *Zudchan*.]

Drina, *flumen, folyam*. Említi egy Horvátország régi állapotát tárgyzó 875. évi okirat. ¹) — A Bosznia és Szerbia közt határt képező s a Szávába Raesa átellénében jobbfelől szakadó *Drina*.

[Fejér: *Cod. Dipl.* I, 191.]

Drinus, *rivulus, csermely*. Említi IV. Bélának Lipig földért tárgyzó s Sebret

fiai számára kiállított 1257. évi okirata. ¹) — Horvátországban, *Belovár* megyében, a régi Gerzeneze megye területén, az Ilova jobboldali vízkörnyékében.

[¹) *Cod. Patrius* VII, 69.]

Droaha ¹) lásd *Daros*.

[¹) Wenzel VII, 87, 88.]

Droch, *torrens, zuhatag*. Említi az erdélyi káptalannak *Dycha* föld eladását tárgyzó 1269. évi okirata. ¹) — *Szolnok-Doboka* megyében, Magyar-Décse határában, a Nagy-Szamosnak az Eger víz által közvetített mellékcsermelye. ²)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 539. — ²) V. ö. *Bycha*.]

Drova ¹) lásd *Daros*.

[¹) Béla névtelen jegyzője cap. XLVII.]

Drugma, *portus, rév*. Említi Béla király névtelen jegyzője. ¹) — *Borsod* megyében a Tisza réve, az egri járásban fekvő *Dorogma* helységnél. ³) Hell tévesen helyezi Pest megyébe, Alpártól éjszakra Kécske és Kürt közé. ³) Rajta keltek át Tas és Szabolcs hadai, midőn Mén-Marót ellen indultak.

[¹) *Hist. hung. de sept. ducib.* Cap. XXVIII. és XXIX. — ²) L. Szabó K. tud. jegyz. a Névtelen magy. ford. 40. l. Jászay: *A magy. nemz. napj. az aranybulláig* 202. l. Balássy: *A zámi és ohati apátságok* 29. l. — ³) Hell: *Tab. geogr. Ung. Vet.* 1772.]

Druha, *flumen, folyam*. Említi IV. Bélának Fülek várát tárgyzó 1246. évi adománylevele. ¹) Nem egyéb, mint a *Szuha*-nak elferdítése *Gömör- és Kishont* meg. *Nógrád* megyék területén. E folyó a Válykői és Szelesei csermelyek

egyesüléséből keletkezve, Nagy Darócznál Nógrádba érkezik s Fülel-Kovácsi-tól nyugotra, Galsa irányában balfelől az Ipolyba szakad. Az okiratban említett terra Baba = a Fülelhez és Terhelédhez tartozó *Alsó- és Felső-Bábi* puszták, Cuach = *Fülel-Kovácsi*, Curtan = a Fülel-Kovácsihoz tartozó *Kurtány* pusztá, Galsa = *Galsa* falu, Grab = *Garáb* falu és pusztá, Filek = *Fülel* és silva Polta = *Poltár*, mind a füleki járásban.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 407.]

Druzmoth, *fluvius, folyó*. Említi Kázmér veszprémi prépostnak és társának Druzmoth villa némely a vasvári várhoz tartozó földjét illető 1238. évi ítéletlevele. ¹) — Vas megyében, a Csajta környékén eredő s jobbfelől a Peréntbe szakadó *Dozmati* patak.

[¹) Fejér IV. I, 141.]

Dubluzca, *Dubluzka, magnum Dubluzca, aqua, flumen, víz, folyam*. Említi IV. Bélának Miklós és Tamás grófok fiai számára kiállított 1245. évi adománylevele. ¹) — Az okirat szerint in ducatu Selaunie, Fejér szerint Comitatu Crisiensi vagyis *Kőrös* megyében.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 387.]

Dubo ¹) lásd *Dobou*.

[¹) Wenzel VIII, 273.]

Dubochpathaka ¹), lásd *Dobouchpoto* *ka*.

[¹) Wenzel XI, 577.]

Dubochpotok ¹) lásd *Dobouchpoto* *ka*.

[¹) Wenzel XI, 578.]

Dubopatak ¹) lásd *Dobou*.

[¹) Pesty: *Századok* I, 73.]

Dubou, Dubow ¹) lásd *Dobou*.

[¹) Fejér IV. III, 120. 121.]

Dubouch, *aqua, rivus, víz, patak*. Említi Péter szlavoniai bánnak és testvéreinek Benedek comes számára kiállított 1283. évi adománylevele. ¹) — Az okirat szerint a határ per aquam Dubouch descendit in aquam Thoplycha.

[¹) Árp. *Uj Okm.* XII, 400.]

Dubouchpathaka ¹) lásd *Dobouchpoto* *ka*.

[¹) Wenzel XI, 578.]

Dubovai patakocska, lásd *Barzanch*.

Dubrankszky, *fons, forrás*. Említi IV. Bélának Merga és Motkó számára kiállított 1253. évi adománylevele. ¹) — Horvátországban, *Kőrös* megyében.

[¹) Tkalcic: *Mon. Hist.* I, 100. Árp. *Uj Okm.* XI, 391.]

Duduag, *Duduagh, Duduach, Duduag, Dudwagh, Dudwag, Dudwag, Dudwag, Duduag, Duduag, Dudu Vagh, Dodwagh, Diduag, Dudaag, Dudnagtu, aqua, fluvius, víz, folyó*. Említi számos okirat: II. Endrének egy 1216. ¹), 1217. ²), 1218. ³), 1221. ⁴), 1223. ⁵), a győri káptalannak egy 1247. ⁶), IV. Bélának egy 1251. ⁷) és 1252. ⁸), Vincze nyitrai püspöknek egy 1258. ⁹), az esztergomi káptalannak egy 1260. ¹⁰), IV. Bélának egy 1262. ¹¹) és 1263. ¹²), Erney főispánnak egy 1263. ¹³), a nyitrai káptalannak egy 1266. ¹⁴), IV. Bélának egy 1268. ¹⁵), V. Istvánnak egy 1270. ¹⁶), Joákim bánnak egy 1271. ¹⁷), a nyitrai káptalannak egy 1274. ¹⁸) és 1282. ¹⁹), Kozma comes-curialisnak egy 1283. ²⁰), IV. Lászlónak egy 1285. ²¹), az esztergomi káptalannak egy 1291. ²²), III. Endré-

nek egy 1297.²³⁾), az esztergomi káptalan-
nak egy év nélküli²⁴⁾), és Domonkos
ispánnak szintén évnélküli okirata.²⁵⁾
— A *Nyitra* és *Pozsony* megye területét
hasító *Dudvág*, mely Csasztkőcznál a
Dubova jobboldalából kiszakad, Király-
révnél a Feketevízzel egyesül s Se-
regakol pusztánál az érsekújvári Duna-
ágba folyik. Számos adatból kitetszik,
hogy a XIII. században a Duna érsek-
újvári ágának a Dudvágtorokon alóli része
s maga a Vágduna is *Dudvág*nak nevez-
tetett.²⁶⁾ A pozsonymegyei *lócsi* ősi
temető pedig érdekes adalékul szolgál
e víz kulturális jelentőségéhez.²⁷⁾

[1] Wenzel XI, 135—136. — 2) Wenzel XI, 143. — 3) Wenzel VI, 392. XI, 152. Knauz: *Magy. Sion* I, 207. *Cod. Strig.* I, 21. *Mon. Eccl. Strig.* I, 215 Tkalcic: *Mon.* I, 48. — 4) Fejér III. I, 323. — 5) Wenzel XI, 172. — 6) Knauz: *Cod. Strig.* I, 32. *Mon.* I, 370. — 7) *Haz. Oklevéltár* 20. — 8) *Cod. Patrius* VI, 67. — 9) Fejér V. I, 319. VII. I, 308. — 10) *Hazai Okmánytár* VI, 102. — 11) Wenzel III, 18. Sztachovics: *Registrum* p. XV. — 12) Fejér IV. III, 118. 120. Sztachovics: *Registrum* p. XII. — 13) Wenzel VIII, 82. — 14) Wenzel VIII, 159. — 15) Fejér IV. III, 447—450. 454. Knauz: *Mon.* I, 553—55. 558. — 16) Fejér V. I, 70. — 17) Wenzel VIII, 378. — 18) Wenzel XII, 126. — 19) Wenzel XII, 370, 371. *Cod. Patrius* III, 36. 37. — 20) Wenzel IX, 371. — 21) Fejér V. III, 292. — 22) Fejér VII. II, 152. — 23) Wenzel V, 168. — 24) Wenzel IX, 576. — 25) Wenzel VIII, 273, 274. — 26) V. ö. *Allosceghatya, Chyug, Colco, Kengel, Zakalus.* — 27) Rómer: *Résultats généraux* pag. 181. 186. Ugyanott: *Magyarország őstört. térképe.*]

Dudwagi halas, *piscaria in Dudwag*¹⁾ lásd Chyug.

[1] Wenzel XI, 576.]

Dudvág piscatura¹⁾ lásd Thou D u d w a g.

[1] Wenzel XI, 514.]

Dulebška, *Welika Dulypchka, rivicus, fluvius, csermely, folyó*. Említik IV. Bélának Egyed comes¹⁾ és Junk comes számára kiállított 1244. évi okiratai.²⁾ — Horvátországban, *Kőrös* megyében, a Gornyakitól nyugatra eredő, a Diances és Dulebska mellett elhaladó s a Lónyiczától délre a Lónyába balfelől szakadó *Dulebsa*.³⁾ Az egyik okiratban említett Worbouch = *Vrbovec* a körösi alispánságban.

[1] *Haz. Okm. társ.* VII, 29. 30. — 2) Tkalcic I, 80. 81. — 3) V. ö. *Dolebska palus*. Miért írja Hátsek *Dutipska*-nak? Megyei térképek LXX. lap.]

Dulga Mlaca, *rivus, patak*. Említi II. Endrének Egidius számára kiállított 1217. évi kegylevele.²⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a Száva mellékveze.

[1] Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 37. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 145.]

Dulus, *fluvius, folyó*. Említi Endre hercegnek Jerosa birtokot tárgyzó 1200. évi adománylevele.¹⁾

[1] Tkalcic I, 10. Wenzel XI, 75.]

Dulypchka, *Dulipchka minus, fons, forrás*. Említi IV. Bélának Egyed comes számára kiállított 1244. évi okirata.¹⁾ — *Kőrös* megyében, a körösi alispánságban, a Dulebsa egyik mellékcsermelye vagy mellékága, megkülönböztetve a Welika Dulypchkától.²⁾

[¹] *Haz. Okmánytár* VII, 30. — ²) Lásd ezt *Dulebza* alatt.

Dulypchka Welika ¹) lásd *Dulebza*.

[¹] *Haz. Okmánytár* VII, 29. 30.]

Dumbov ¹) lásd *Dombov*.

[¹] *Wenzel* VIII, 25.]

Dumbulhid felől jövő víz, *aqua que venit de ponte Dumbul*. Említi Lőrincz nádornak Bard földet tárgyzó 1268. évi ítéletlevele. ¹) — *Somogy* megyében, a kaposvári járásban, Bárd vidékén. Az okirat szerint e víz a Hidasba szakadt.

[¹] *Árp. Uj Okm.* III, 192.]

Dunaág Novák birtoknál, lásd *Agduna*.

Dunaág Vöknél, lásd *Welk*.

Dunai révek, lásd *Baunerew*, *Budrug*, *Camarin*, *Challow*, *Danubii portus*, *Danubii minoris portus*, *Kerepes*, *Madasa*, *Margumi rév*, *Moger*, *Pest*, *Petervaradgya*, *Portus de Futog*, *Sumchud portus*, *Tulreu*, *Vrrewy*, *Zub*.

Dunai víz, lásd *Striga*.

Dunajech, *Donays*, *Dunays*, *Dunaiec*, *Dunaiec niger*, *Dunajecia nigra*, *Dunaiecchia alba*, *Dujanech*, *fluvius*, *folyó*. Említi Henrik krakói és sziléziai herczegnek 1204. ¹), Boleslaus krakói herczegnek 1251. ²), Kelemennek és Márknak 1254. ³), IV. Bélának 1260. ⁴), 1261. ⁵), a szepesi káptalannak IV. Bélához intézett 1260. ⁶) és III. Endrének 1297-ik évi okirata. ⁷) — Az ország határán eredő s egy darabig Szepest Galicziától elválasztó, és több magyarországi vizet

magába fogadó, végül a Visztulába szakadó *Dunajecz*.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* II, 455. Bárdosy: *Supplem. Annal. Scepus.* p. 6. —

²) Fejér IV. II, 91. Bárdosy p. 59. —

³) Fejér IV. II, 282. — ⁴) *Haz. Okmánytár* VI, 103. 104. *Századok* VI, 218. 219. — ⁵) *Árp. Uj Okm.* XI. 502.

— ⁶) Nagy Imre: *A Görgey-család árpádkori okmányai*. *Századok* VI, 219.

— ⁷) *Árp. Uj Okm.* X, 253.]

Dunays fluvius ¹) lásd *Dunajech*.

[¹] *Századok* VI, 219.]

Duorchenicha, *fluvius*, *folyó*. Említi István szlavoniai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyzó 1249. évi ítélete. ¹) — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a Kupesina és általa a Kulpa vízrendéhez tartozó folyóvíz.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 293.]

Durha, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Bélának a nyúl-szigeti apácák számára kiállított 1266. évi birtok-megerősítő okirata. ¹) — *Csongrád* megyében, a Tisza vízkörnyékében.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 319.]

Duria. Említi Plinius római író. ¹) — Némely hazai tudósok a *Garam*-ra vagy az *Ipolyra* magyarázzák, ²) mások a *Marosra*. ³) Schafarik benne néveltörténetet lát s szerinte Pliniusnak e lectiója: *A Maro sive Duria est, következőleg olvasandó: A Marosio Dacia est.* ⁴)

[¹] *Hist. Natural.* IV, 15. — ²) L. Gooss: *Studien z. Geogr. u. Gesch. d. Trajan. Daciens* p. 12. — ³) Gebhardi: *Gesch. d. Reichs Hung.* I, 97. Schafarik is: *Slavische Alterthümer* I, 507. — ⁴) I. m. I, 507. l. ³) jegyz.]

Durusta, *piscatura*, *halászó*. Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosz-

tást tárgyazó 1261. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Ekel vagy Szakállas birtokok területén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 514.]

Dysnicha ¹⁾ lásd *Disnicha*.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 54.]

Dyus, *piscina*, *halas*. Említi az egri káptalannak Poroszló föld iránt történt egyezségről tanuskodó 1278. évi okirata.¹⁾ — *Heves* megyében, a tiszai járásban, Poroszló vidékén.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 482.]

Ebedi halas tavak, *piscariae*, *piscaturae*, *piscinae*, *Tana*, *Thanae circa Ebed*. Említik: Lodomér eszterg. érseknek az eszterg. főkáptalan számára kiállított 1285. évi bizonyító oklevele¹⁾, a budai káptalannak az eszterg. káptalan számára eszközölt 1292. évi átírata²⁾, Pál országbírónak az eszterg. káptalan számára kiadott 1292. évi ítéletlevele³⁾ és III. Endrének az esztergomi káptalan számára kiállított átíró s megerősítő 1293. évi okirata.⁴⁾ — *Esztergom* megyében, a párkányi járásban, Ebed határában. E halasok részben in Danubio, részben pedig circa *Danubium*, *fluvium* léteztek.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 429. Knauz: *Magy. Sion* III, 625. *Cod. Strig.* II, 150. — ²⁾ Knauz: *Cod. Strigon.* II, 185. — ³⁾ Knauz: *Cod. Strig.* II, 187—189. 191. — ⁴⁾ Knauz: *Cod. Strig.* II, 195.]

Ebes, *piscina*, *halas*. Említi a zaztyi apátság 1067. évi alapítólevele.¹⁾ — *Szabolcs* megyében, a dadai középjárásban fekvő Ó- és Uj-Vencsellő határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 25. Jerneynél: *Magy. Nyelvok.* 164. l.]

Ebsu, *Ebser*, *Hebsu*, *fluvius*, *aqua*, *víz*, *folyó*. Említi a császmái káptalannak bizonyos birtokosztást illető 1247. évi okirata¹⁾ és a székesfejérvári, illetőleg császmái káptalannak bizonyos birtokosztozkodásra vonatkozó 1270. évi okirata.²⁾ — Hogy nagyobb víznek kellett lennie, mutatja az, hogy rajta állott tizenegy malmot említ az 1270. évi okirat. Hogy Horvátországban a Császsma vízkörnyékében keresendő, az kitetszik az 1247. évi okirattól, bár a birtok, melynek határleírásában említették, névszerint megnevezve nincsen.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 34. — ²⁾ Rövid kivonatban Véghelyi: *A Galgóczi levéltár* című közleményében a *Századok*-ban 1876. évf. 579. l. Egészen közölve a *Haz. Okmtár*-ban VII, 120. 121.]

Ebthw. Említi a győri káptalannak Gadócz földét tárgyazó 1247. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, a Dudvág és Gadócz-pusztá közti téren.²⁾

[¹⁾ Knauz: *Cod. Strig.* I, 32. Ugyanő: *Mon. Eccl. Strig.* I, 370. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Guestre*.]

Eburcse, *Eburcsen*, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Bélának Radun számára kiállított 1250. évi adománylevele.¹⁾ — *Zólyom* megyében, a Garam vízkörnyékében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 61.]

Ecetoua, *Eczethowa*, *Eczetova*, *Eczetoua*, *Eretora*, *Ezetora*, *piscina*, *halas*. Említi I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele¹⁾ és II. Istvánnak ezen alapít-

ványt megerősítő 1124. évi okirata.²⁾ — *Csongrád* megyében, a tiszáninneni járásban fekvő Csány határában, melyhez e halastó tartozott.³⁾ Jerney *Öcses-tava*-nak ejti.⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 433. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 56. Hornyik: *Kecskemét város tört.* I, 192. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 103. 1. — ²⁾ Fejér II, 73. VII. V, 97. Jerneynél 103. 1. — ³⁾ Lásd *Ostra*. — ⁴⁾ Egy 1369. évi okiratban *Oese tova*-nak iratik.]

Echekud, *lacus, tó*. Említi IV. Bélának Draych helységet tárgyzó 1264. évi adománylevele.¹⁾ — *Baranya* megyében, a baranyavári járásban, Daróczhoz tartozott tó.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 189. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 88. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Draucha*.]

Ecli, *portus, rév*. Említi I. Endrének a tihanyi apátság 1055. évi alapítólevele.¹⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 391.]

Eer, *rius, patak*. Említi IV. Bélának Miklós comes számára kiállított 1249. évi adománylevele.¹⁾ — *Baranya* megyében, a siklósi járásban fekvő két Harsány vidékén, a Karasiczának egy ere, vagy egy abba folyó jobboldali víz-ér. Az okiratban említett Harsan = K. és *N.-Harsány*, Monasterium S. Trinitatis = *Sz.-Háromság* vagy *Trinitas-pusztá* Harsánytól éjszakra, Saarsumlu = a *Sársomlyó-hegyi* vár, melynek alján Harsány épült.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 52. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 34. 1.]

Eer. Említi István ifj. királynak Kozma számára kiállított 125. évi

adománylevele.¹⁾ — *Bihar* megyében, az ugrai járásban, Sarkad-Keresztur vidékén. Az okiratban említett terrae Neek vocatae castri Byhoriensis, sitae iuxta Eer in Comitatu Byhoriensi = *Almás- és Kína-Nyelk-pusztá*, mely Sarkad-Keresztúrhoz tartozik.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 390.]

Eer. Említi az egri káptalannak Harkács föld eladását tárgyzó 1294. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a tornalljai járásban, Harkács határában, a Turócz s illetőleg Sajó vízkörnyékében. Úgy látszik két külön érről van itt szó.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. II, 247. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Csekpataka*.]

Eer, *aqua, lacus*. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos föld eladását tárgyzó 1276. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Komárom* megyében, Monostor pusztá vidékén. Az okiratban említett monasterium Koppan megfelel a mai *Monostor* pusztának, Uj-Szőnytől nyugatra. Ez egy 1268. évi okiratban Monasterium de Kothpan-nak nevezetetik²⁾ s a Katapán nemzetség névvel azonos. Vajjon azonban az itt szóban levő ér a Duna jobb vagy balpartján keresendő, az okirattól ki nem vehető. Mindenesetre a Dunával közlekedett.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. III, 79. — ²⁾ Fejér IV. III, 446.]

Eer, *lacus, tó*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adományirata.¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, az olesai földek határá-

ban, Olesa és a Vágduna közti vidéken. Ujabb időkig is találhatni itt ereket, minő a többi közt a Zsemlékes tóból folyó Zsemlékes-ér, mely Laktól a Vágdunáig huzódik, aztán a Császa-ér, mely P.-Aszód vidékétől Keszegfalvának tartva szintén a Vágdunával érintkezett. Ma csatornázás által ez erék legnagyobb részt eltűntek. Az okiratban ide vonatkozólag említett villa Oucha, Outha nevű helyek = *Nemes-Olesa* s az ennek határába olvadt *Pusztá-Olesa*; Samod, Samud nem tévesztendő össze a pozsonymegyei Sámottal, de hollétezett-sége iránt elég tájékoztatást ad a Nemes-Olesától éjszakra, Ekeestől délkeletre fekvő *Samody-curia*.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 443. Knausz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 554. 555.]

Eer. Emlitik: István ifj. királynak Kozma számára kiállított 1265. évi adománylevele ¹), Erzsébet királynénak Kozma számára kiállított 1265. évi adománylevele ²) és ugyanazon királynőnek az előbbi adományt újból megerősítő 1282. évi okirata. ³) *Szatmár* megyében, terram in comitatu de Zothmar existentem Ragáld vocatam, sitam iuxta Eer.

[¹) Fejér VI. II, 390. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 34. I. — ²) Fejér VI. II, 391. — ³) Fejér VI. II, 406.]

Egerszegi víz, lásd *L a z o u*.

Egwerpatak ¹) lásd *E g w e r p o t a c*.

[¹) *Szászadok* XIII, 674.]

Egraspataka, *Egraspotoka, Egres-pataka, Egruspathaka, Egruspotoka, aqua, rivulus, fluvius, flumen, víz, csermely, folyó, folyam.* Említi IV. Bélának bizo-

nyos birtokegyenletlenséget elintéző 1251. évi okirata ¹), István ifj. királynak Enezca birtokot tárgyzató 1267. évi adománylevele ²) s egy 1269. évi határkötés. ³) — *Aban* megyében, a kassai járásban, a mai *Szakályi víz*, mely az Enyiczkeivel a Szartosba s ezzel együtt a Hernádba jut jobbfelől. Ez Egraspotoka egymástól választá el a két Bócsárdot, a Za- és a Pek-Boltchardot. Ma csak egy Boesárd létezik. ⁴) Jerney *Egres-pataka*-nak ejti. ⁵)

[¹) *Árp. Uj Okm.* XI, 374. — ²) Fejér IV, III, 412. Wenzel VIII, 174. — ³) Fejér VI. II, 30. — ⁴) A topographiára nézve l. *Crismend*. — ⁵) *Magy. Nyelvk.* 33. I.]

Egreg, *aqua, víz.* Említi István bán-nak Chanig föld határjelölő 1284. évi okirata. ¹) — *Tas* megyében, a sárvári járásban, Csanig határában, a Kőrinek valamely ma e néven itt nem ismert mellékveze, melylyel együtt a Répezebe jutott. ²) Jerney *Egregy*-nek ejti s Sopron vidékére teszi. ³)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 262. — ²) Lásd *Sakadoch*. — ³) *Magy. Nyelvk.* 33. I. Ez s a következő hasonló nevű folyó nevek taglalására nézve lásd *Egrug* alatt.]

Egreg, *Egrug, fluvius, folyó.* Említi Dénes nádornak bizonyos birtoktölgyré vonatkozó 1236. évi ítéletlevele ¹) és Miklós királyi étekfogónak a veszprémi püspök számára kiállított 1255. évi ítéletlevele. ²) — *Zala* megyében, a keszthelyi járás területén, vagy maga a *Hérvíz*, melynek jobb partvidékén Egregy helysége létezik, vagy a Hérviznek egyik mellékveze, a *Szántói víz*. ³)

[¹] *Haz. Okmánytár* VI, 33. — ²) *Haz. Okmánytár* V, 27. 28. — ³) A topographiára nézve l. *Yeroso*. Azonkiv. v. ö. *Almakulh rivulus*.]

Egereg. Fel van tüntetve, bár nincs is megnevezve a peutingeri térképen. ¹) Ez Egereg alatt a Szamosnak azon baloldali mellékveze értendő, mely a Fronte-Germinuluj, a perjei Magura és Szalhigu hegyeken ered s *Szilágy* megye területét hasítja, Örmező közelében a Szamosba szakadva. Másképp Agrius patakának is neveztetik. ²) Hogy a peutingeri tábla megnevezetlen vízfolyása Certia és Porolissum között ez Egeregire vonatkozik, mint azt (Gooss is állítja ³) s nem a Beszterezére, mint azt Vass hiszi ⁴), kétségbevonni többé nem lehet, mióta Porolissum és Certia topographiailag megállapítvák. Porolissum, melyet Vass, nyilván Mannertet követve ⁵) a Maros mellé helyez, Mikóháza vidékére, a Mojgrád és Zsákfalva közti Pommet hegyen fekiadt ⁶), Certia ellenben, melyet Vass Lersie néven Remeteszeghez határoz, Romlottnál ⁷), a két telep hely között feltüntetett víz tehát csakis az Egeregire vonatkozhatik, mely a romlotti római tábornyugatról érinti. Ez Egereg vize egyébiránt jelentékeny szerepet játszott a római hadcombinációban. A mai Vármezőtől a római hadút Magyar-Egeregig a folyóvíz balpartja mentén haladt. Magyar-Egeregynél beléolvadt a Zutor felől jövő útvonalba, mely Certiaig az Egereg jobb partján haladt. Hátrom nevezetes római castrum stativum támaszkodott tehát az Egereg vizére, az egyik Vármezőnél, a második Magyar-

Egeregynél, a harmadik Romlottnál, míg alsó szakaszában a porolissumi vallumoknak szolgált természetes védvonalul.

[¹] Kiadásait lásd felsorolva *Apo* alatt. — ²) E néven szerepel Hátsek *Atlas*ában is XXXIX. tábla. — ³) *Studien z. Geogr. u. Gesch. d. Traj. Dac.* 20. l. — ⁴) *Erdély a rómaiak alatt* 18. l. — ⁵) *Geographie d. Griech. u. Römer* 204—206. ll. — ⁶) Lásd Tormát: *Adalék éjszak-nyugati Dacia föld- és helyirataihoz* 15—20 ll. és a hozzá mellékelt térképet. Ugyanőt: *A limes Dacicus felső része* 119. l. s az ehhez csatolt térképet. Továbbá Mommsent: *Corp. Inscription. Lat.* Vol. III. P. I. 167. l. IV. sz. és a Corpushoz adott térképet Tab. II. — ⁷) Torma egyidőben N.-Egereghez határozta (*A M T. Akad. Évk.* XI. k. II. db. 32. l.), hová azt Mommsen is teszi. (*Corp. Inscript. Lat.* i. h. a térképen. Tab. II.) Legujabban azonban Torma *Romlottra* határozta. (*Érték. a tört. tud. köréből* IX. k. II. sz. 121. l. és az odacsatolt térképen.)]

Egreh, Egerek, fluvius, folyó. Említi II. Endrének a pécsi egyház birtokait előszámláló és megerősítő 1235. évi okirata. ¹) *Baranya és Tolna megyében*, a Nádasdi víznek baloldali mellékveze, az *Egereg*i víz, vagyis a Zobák pusztán eredő s Egereg mellett elhaladó, Császtánál Tolna megyébe jutó s Kis-Mányoktól éjszakkeltre a Nádasdi vízbe szakadó *Völgysegi* patak. ²)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 438. 439. Koller: *Hist. Eppat. Quinq.* II, 86. Jerneynél: *Magy. Nyelvj.* 33. l. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Hydas*.]

Egrek ¹) lásd **Egreh**.

[¹] Fejér III. II, 438.]

Egres, piscina, halas. Említi I. Gézának a garammelléki sz.-benedeki apát-

ság 1075. évi alapítólevele ¹⁾ és István-
nak ez alapítványt megerősítő 1124.
évi okirata. ²⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun*
megyében, Kis-Alpár vidékén, a Tisza
mentén. Jelenleg e név ³⁾ az alpári ha-
tárban kiveszett. ⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 435. Jerney:
Magy. Nyelv. 33. l. — ²⁾ Fejér II, 76.
— ³⁾ Réső Ensel Szirmay »Parabolái«
nyomán azt véli állíthatni, hogy az
Egres név a *vadszőlő*ről származhatott.
(*A helynevek magyarázója* 27. l.) — ⁴⁾
Hornyik: *Kecskemét város tört.* I, 196.]

Egres major, Említi IV. Bélának
Vatasomlyója helységet tárgyzó 1297.
évi adománylevele. ¹⁾ — *Szilágy*, egy-
kor Kraszna megyében, a mai szilágy-
somlyói járás területén, a Györtelek és
Perecsen közti területen. Hogy e folyó-
víz itt nyomozandó s nem azonosítandó
a Perecsen és Zilah közti területen
folyó, a Sigón eredő és *Egrespatakát*
érintő Mizóddal vagy Miczával, azt, úgy
hiszem, az okirat határleírása kétségtel-
lenné teszi. Alkalmassint a *Badacsonyi*
vízről van itt szó, mely csak közvetve
a Zilah által jut a Krasznába. ²⁾

[¹⁾ *Haz. Okmánytár* VI, 92. — ²⁾ Az
okirat topographiájára nézve l. *Crazna*.]

Egriesthu ¹⁾ lásd Epyriesthu.

[¹⁾ Fejér VII, V, 305.]

Egrud, *antiquum Egrud*, *Eg-
rug*, *aqua*, *aqua magna*, *fluvius*, *viz*,
nagy viz, *folyó*. Említi Miklós királyi
főtálnoknak több birtokügyet elrendező
1254. évi okirata ¹⁾ és IV. Bélának a
pamnonhalmi apátság, és a Hegymagas-
ban és Kesziben lakó királyi udvarno-
kok közti határok igazítása iránt intéz-
kedő 1256. évi okirata. ²⁾ — A Vesz-

prém megyében, a Kab hegy keleti
oldalán eredő, *Veszprém* és *Zala* megyék
területét locsoló s Tördemicztől délre,
Szigligettől keletre a Balatonba ömlő
Eger vagy *Kapocsi* víz. Az okiratokban
említett helyek megfelelnek *Hegymagas-*
nak, *Keszi-pusztának*, *Monostor-Apátinak*
és *Topolczának*, mind Zala megye topolczi
járásában.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VII, 371. — ²⁾
Árp. Új Okm. II, 268.]

Egrug, *rivulus*, *fluvius*, *flumen*, *cser-
mely*, *folyó*, *folyam*. Említi a bakonybéli
apátság több jóságának 1171. évi
bírói meghatározó irata ¹⁾, Fulcumer
grófnak a bakonybéli apátság számára
kiállított 1181. évi adománylevele ²⁾,
és a veszprémi káptalannak bizonyos
birtokosztályozásra vonatkozó 1265.
évi bizonyító oklevele. ³⁾ — A vesz-
prém megyei Eger-e? Jerney *Egrügy*-nek
ejti, de helyesen *Egrügy*-nek ejtendő,
miután az *Eger* és *ügy*-ből van össze-
téve. A vogul *ujtj* = *üdj*, *ügy*, megfelel
a magyar *víz*-, *vid*-, *ved*-nek. Benne egy-
elavult régi tájszó rejlik, mely befog-
laltatik valamennyi *Egregy* nevű vi-
zünkben ⁴⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* I, 77. — ²⁾ *Árp.
Új Okm.* I, 66. Jerneynél 164. l. — ³⁾
Árp. Új Okm. III, 126. 127. VIII, 135.
136. — ⁴⁾ Hunfalvy: *A magy. folyó- és
helynevek. Egyet. Phil. közl.* IV, 594.]

Egrug ¹⁾ lásd *Egreg* Zalamegyé-
ben.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 33.]

Egrug magna aqua ¹⁾ lásd *Egrud*.

[¹⁾ Wenzel II, 268.]

Egruspathaka, **Egruspotoka** ¹⁾ lásd
Egraspataka.

[1] Wenzel VIII, 174. Fejér IV. III. 412.]

Egrys, *lacus, tó*. Említi II. Endrének Endre számára kiállított 1232. évi okirata. ¹⁾ — *Abauj* megyében, a kassai járásban, Bölzse és Szina közt, a *Szakályi víz* által képezett tó. Az okiratban említett Belsa, Bilsa = *Bölzse-pusztá* Eniske = *Enyiczke*, Seech alatt A. vagy F.-*Gecset* vélem rejleni. Scina-, Socol-Bolchartra nézve pedig lásd *Egraspotoka* és *Crismend*.

[1] *Árp. Uj Okm.* VI, 502.]

Egrys, *fluvius, folyó*. Említi az erdélyi káptalannak Dycha föld eladását tárgyzó 1269. évi okirata. ¹⁾ — *Szolnok-Doboka* megyében, a Nagy-Szamos melékveze. ²⁾ Jerney *Egres*-nek ejti. ³⁾

[1] Fejér IV. III, 539. — ²⁾ V. ö. *Bycha*. — ³⁾ *Magy. Nyelvkincesk* 33. l.]

Egun, *puteus, kút*. Említi IV. Bélának Wecherin várjobbágy birtokviszonyait illető 1257. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, a régi Gerzencze, a mai *Belovár* megyében.

[1] *Haz. Okmtár* VII, 73.]

Egur, *palus, tómcósár*. Említi V. Istvánnak Neke számára kiállított 1262. évi adománylevele. ¹⁾ — *Ugocha* megyében, a Batár folyó s Hódos víz között, Nevetlenfalva, Akli, Halmi, Dabolez vidékén elterülő *Fekete-Eger-mocsár*. Pesty az eltűnt ismeretlen vizek közé számítja. ²⁾

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* VII. III, 46. Szirmai: *Not. Comit. Ugocha* p. 148. Jerneynél: *Magy. Nyelvkincesk* 32. l. — ²⁾ *Századok* I, 75.]

Egur, *Agria, rivulus, fluvius, csermely, folyó*. Említi a zátyi apátság 1067.

évi alapítólevele ¹⁾, András egri püspöknek az egri egyház birtokviszonyait feltüntető 1275. évi okirata ²⁾, az egri káptalannak Poroszló birtok iránt történt egyezkedést tárgyzó 1278. évi bizonyító oklevele ³⁾ és vallomása ⁴⁾, ugyanazon káptalannak a béli birtokra vonatkozó 1282. évi bizonyító levele ⁵⁾ és Béla király névtelen jegyzője. ⁶⁾ — *Heves* és *Borsod* megyék határán, a Borsodban Balatony felett eredő, az említett két megyét egymástól elválasztó s Valk vidékén a Tiszába jobbfelől szakadó *Eger*, a német *Erlan*. Hunfalvy helyesen emeli ki e folyó nevének magyar eredetiségét ⁷⁾ de Pesty tévesen keresi Ugocsában, s ok nélkül számítja az ismeretlen, eltűnt vizek közé. ⁸⁾ — Kulturális tekintetben e víz a legérdekesebb egyike, mert mellékén az ősi tüzelőhelyek, nomádtelepek szórva nyosan és maradványaiban s olykor nagy mennyiségben fordulnak elő. ⁹⁾ Mindenféle kő-, csont-, agyag-régiségekre meg konyhahulladékokra találhatni az Eger-völgyben és ennek mellékvidékén. Nevezetesen ismeretesek a *felső-tárkányi* ¹⁰⁾ és *kis-tályai* kova- és ügle-leletek ¹¹⁾, a *szihalmi* sílex és obsidián leletek, ősi temető, pogányvár és késő-kőkorszaki, neolith és vaskorszaki cserép-, kő-, és csontleletek ¹²⁾, továbbá az *eger-lővői* tumulus és kőszékereze. ¹³⁾ — Maga Eger városa tőle kapta nevét. ¹⁴⁾

[1] *Árp. Uj Okm.* I, 24. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 305. — ³⁾ Fejér V. II, 482. Pesty: *Századok* I, 75. — ⁴⁾ Fejér V. II, 483. — ⁵⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 342. — ⁶⁾ *Hist. Hung. de sept. ducib.* C. XXXII. — ⁷⁾ *Ethnographie v. Ung.*

248. 1. A Névtelen *Egőr-nek*, Jerney *Eger-nek* ejti. (*Magy. Nyelvkincsek* 32. 1.) — ⁸⁾ *Századok* I, 75. — ⁹⁾ Kandra: *Borsod az őskorban s újabb kőkori leletei. Archaeolog. Értesítő* X, 47. — ¹⁰⁾ *Arch. Ért.* I, 126. Römer: *Résultats généraux* p. 12. Ugyanott: *Magyarorsz. őstört. térképe. Hampel: Catalogue de l'Exposition. préhistorique.* Budapest, 1876. — ¹¹⁾ Römer: *Résult. généraux* p. 12. — ¹²⁾ *Arch. Ért.* I, 126. III, 137. 165. IV, 75. X, 47. Römer i. h. pp. 12. 13. 96—97. 99. 155. 185. Kandra: *Borsod az őskorban s újabb kőkori leletei*, i. h. X, 47—48. Főleg azonban Ipolyi és Foltinyi jelentései a *Századok*-ban. — ¹³⁾ Römer i. m. p. 155. és Kandra említett cikke az *Arch. Ért.* X, 50. — ¹⁴⁾ Podhráczky: *Béla kir. névt. jegyz. ideje-kora és hitelessége* 255. 1.]

Egur, *Egurfeo*. Említi IV. Bélának Radun számára kiállított 1250. évi adománylevele. ¹⁾ — *Zólyom* megyében, a Garam vízkörnyékében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 61. Jerneynél: *Magy. Nyelvkincsek* 32. 1.]

Egurpotok, *rivulus, csermely*. Említi István ifj. királynak Komlói German birtoklási jogát biztosító 1264. évi okmánya. ¹⁾ — *Sáros* megyében, a hanusfalvai Komlós határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 95.]

Egur parva. Említi a zátyi apátság 1067. évi alapító levele. ¹⁾ — *Herres* megyében, a tarnai járásban folyó s az Eger vizéből Maklárnál kiszakadó, Füzes-Abonynak tartó s Eger-Farmos alatt a főággal ismét egyesülő *Eger-ág* vagy *Kis-Eger*. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj. Okm.* I, 24. — ²⁾ Vesd össze ezzel a *Bissenorum puteus*, a *Nadestgyug* és *Scekozov* alatt mondottakat.]

Egves, *halas*. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztzkodást tárgyazó 1260. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, vágdunamenti halas, mely a csalóközi járásban fekvő P. Bálvány-Szakálloshoz tartozó birtokrész volt. ²⁾

[¹⁾ *Haz. Okmánytár* VI, 102. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Feecz.*]

Egwerpotac, *Egwerpatak, Pyar-potok, palus, tó*. Említi II. Endrének a kertzi apátság számára kiállított 1223. évi birtokmegegerősítő okirata. ¹⁾ — Erdélyben, *Fogaras* megyében, az árpási járásban. Jerney ²⁾ és Hunfalvy ³⁾ *Eger-patak*-nak ejtik.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 400. VII. I, 214. — ²⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 32. 1. — ³⁾ *Az oláh incolatus Erdélyben*. Közzétéve a *Századokban* XIII, 674.]

Ehelei piscina, *halas*. Említi IV. Bélának Ehelős fiai számára kiállított 1269. évi adománylevele. ¹⁾ — *Vas* megyében, a körmöndi járásban, Halastó vidékén. Ehelősnek halastava.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VI, 156.]

Ekech vidéki mocsarak, *paludes circa Ekech*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi okirata. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, a Lak-, és Türi-Szakállos meg Ekecs közti vidéken. Az okiratokban említett villa Ekech = *Ekecs*, villa Meger = *Megyer* Ekecestől és a két Szakállostól nyugatra, villa Gyuler = *F. és A. Geller*, a terra Zakalus megfelel *Lak-Szakállos*nak, a másik Zakalus pedig, alia villa superior, qui etiam Zakalus nomi-

natur, nyilván a mai *Türi-Szakállos*, Lak-Szakállostól éjszakra. A villa Berryn, Bokar, Bolar, Staul és Sygarth ma már sem mint helységek, sem mint puszták vagy szállások s dülők nem léteznek többé e vidéken.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III. 450. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 556.]

Ekl villae paludes, *Ekelí mocsárok*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománya-levele. ¹) — Komárom megyében, a Csalóközben, Ekel és Megyeres vidékén. E mocsárookban voltak Aranyosnak Lys nevű határjelei, valóbszínűnek tartom azonban, hogy e Lys nem a meták, mint Knauz is hiszi ²) hanem a mocsárok nevét képezte. ³)

[¹) Fejér IV. III, 448. Knauz: *Mon.* I, 554. — ²) Az *Index*ben pag. 653. — ³) Az okirat idevonatkozó topographiájára nézve l. *Louch.*]

Ekl villae piscinae, *Ekelí halasok*. Említi a győri káptalannak az Ekl Endres comes fiai közt történt birtokosztályról szóló 1261. évi bizonyító oklevele. ¹) — Komárom megyében, a Csalóközben, a csalóközi járásban fekvő *Ekel* halastavai.

[¹) *Árp. Új Okm.* XI, 513.]

Elene ecclesie antiqua piscina.

Említi Iván comesnek a sz.-máriai cister-czita apátság számára kiállított 1280. évi adománya-levele. ¹)

[¹) *Tkalcic* I, 206.]

Eleeer, *Elewer*. Említi IV. Bélának Liszka-Olaszit a szepesi egyház számára adományozó 1248. évi okirata ¹) és a jászói prépostnak Liszka-Olaszi

határjárását tárgyzó 1299. évi okirata. ²) — Szabolcs megyében, a Bodrog egy ere, a dadai középjárásban fekvő Viss vidékén. Jerney *Elő-ér*-nek ejti s Zemplénben keresi. ³)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 22. V. ö. Katona VI, 124. Wagner: *Anal. Scep.* I, 303. — ²) Fejér VI. II, 220. — ³) *Magy. Nyelvkincsek* 33. 1.]

Eleuag, *aqua*, *víz*. Említi Erzsébet királynénak Lothard számára kiállított 1270. évi adománya-levele. ¹) — Pozsony megyében, Böös határában. Hogy itt nem Élövág, ellentétben a Holtvággal, értetik, abból bizonyos, hogy Böös a Vág-dunától igen messzire esik. ²) Jerney *Elő-ág*-nak ejti s nem szenved kétséget, hogy ez az olvasás helyes ³), de téved Jerney, midőn Győr megyében keresi. ⁴)

[¹) *Hazai Okm.* I, 49. Fejér V. II, 193. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. Aruksartuu. — ³) Manap is létezik, Bööstől éjszakra, a Csalóközben *Elő-Tejed* helység. — ⁴) *Magy. Nyelvkincsek* 33. 1.]

Eleusar, *Eleusaar*, *lucus*, *tó*. Említi a székesfejérvári keresztesek Csúz földét tárgyzó 1276. évi bizonyító oklevele ¹), IV. Lászlónak Benedek mester és testvére Pál számára kiállított 1277. évi adománya-levele. ²) és ugyanazon fejedelemnek Csöszföld adományozását tárgyzó 1279. évi okirata. ³) — Fejér megyében, a székesfejérvári járásban, Csösz vidékén. Az okirat szerint a határ de villa Chuuz itur ad lacum exteriorem Eleusar vulgariter appellatum. Elösár cinnélfogva megfelelő a Külsősárnak, ellentétben a Belsárral vagyis Belső sárral. ⁴) Az ez okiratban említett

Chuuz = *Csösz*, Bugud = *Bögöd* puszta, Pulgar = *Polgárdi*, Supuna = *Soponya*. Jerney a Csepélszigetre helyzi. ⁵⁾

[¹⁾ *Codex Patritius* I, 66. — ²⁾ Fejér VII. II, 56. — ³⁾ *Győri tört. és régész. füzetek*. III, 113. — ⁴⁾ Lásd *Belsar*. — ⁵⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 34. I.]

Eleutow, *stagnum*, tó. Említi István ifj. királynak Sándor bán számára kiállított 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szatmár* megyében, a szatmári járásban Kak vagy Kaak vidékén. Kakhoz tartozott tó. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 199. V. ö. Fejér IV. III, 465. ²⁾ *Walther: M. T. Akad. Évk.* VI, 430. — ²⁾ A topographiára nézve l. *Huzetow*.]

Eleoutou, *Chilistou*, *lacus*, tó. Említik II. Endrének a pannonhalmi apátság régi birtokát újból megerősítő 1213. évi okirata ¹⁾, Gertrud királynénak és segédbiráinak bizonyos ügyet illető 1214. évi ítélete ²⁾, IV. Bélának a pannonhalmi apátság jogait tartalmazó 1260. évi nagy privilegiuma ³⁾ és ugyanazon fejedelemnek Deáki birtokot a pannonhalmi apátság számára megerősítő 1268. évi okirata. ⁴⁾ — *Pozsony* megyében, a külső járásban Taksony és Deáki határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 365. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 135. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 475. — ⁴⁾ Fejér IV. III, 460.]

Elewer ¹⁾ lásd *Eleer*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 22.]

Elsoa, *Ilua*, *fluvius*, *folyó*. Említi az egri káptalannak a lipochi birtok felosztását tárgyzó 1282. évi bizonyító oklevele ¹⁾ és III. Endrének az

Aba nemzetség számára kiállított 1299. évi törvénykezési kiadványa. ²⁾ — A Krivi-Jávor keleti oldalán eredő, előbb *Sáros*-, aztán *Abauj*-megye területét hasító s Zsadánynál a Tarczába s ezzel együtt a Hernádba balfelől szakadó *Osva*. Az 1282. évi okiratban említett Lipoch possessio = *Keczér-Lipócz* Sáros m. lemesí járásában, villa Chakan = *Csákány*, Abauj m. füzéri járásában. ⁴⁾ Az Ósva úgy mint az Ikva, Bódva, Zsitva, Szinva, Bitva stb. a folyót jelentő szirjén *va*-val való összetétele következen = *Ósfolyó* jelentéssel bir. ⁴⁾ — Culturalis jelentőségét bizonyítja a vízkörnyékében *Györkénél* talált obsidián lelet Abaujban. ⁵⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 341. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 331. — ³⁾ A többire nézve l. sáros- és zemplénmegyei *Bistra*. — ⁴⁾ Hunfalvy: *A magy. folyó- és helynevek. Egyet. Phil. Közl.* IV, 594. — ⁵⁾ *Arch. Értesítő* III, 259.]

Emevseun, *halas*. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztokozást tárgyzó 1260. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, vágdunamenti halas, mely a csalóközi járásban fekvő P. Bálvány-Szakállos-hoz tartozó birtokrészt képezett. ²⁾

[¹⁾ *Haz. Okmánytár* VI, 102. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Fecsz*.]

Enuntou ¹⁾ lásd *Cunuto*.

[¹⁾ Fejér I, 434.]

Enuutou ¹⁾ lásd *Cunuto*.

[¹⁾ Fejér I, 434. II, 74.]

Enyiczkei víz, lásd *Homad*, azonkívül v. ö. *Crismend*.

Eonteos. Említi egy 1211. évi okirat.¹⁾ — *Veszprém* megyében, *Veszprém* körüli tó. *Jerney* helyesen *Öntösnek* ejti.

[¹⁾ *Jerneynél* : *Magy. Nyelvkincsek* 104. l.]

Eper, Ér, vena, ér. Említi IV. Bélának bizonyos peres földet tárgyzó 1269. évi törvénykezési határozata.¹⁾ — *Pozsony* megyében, a *Csalóközben*, *Légh* vidékén. Az okiratban említett helyek megfelelnek *Bél-Vata*-, *Doborgaz*-, *Légh*- és *Patony*-nak.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 233. XI, 585. *Fejér* : *Cod. Dipl.* IV. III, 489. *Haz. Okmánytár* I, 40. *Jerney* : *Magy. Nyelvk.* 34. l.]

Epyriesthu, Epyeristhu, Magnum Epyeresthu, Magnum Epyriesthu, Egries-thu. Említi IV. Bélának a turóczy monostor 1252. évi alapítólevele.¹⁾ — *Győr* megyében, a *Csalóközben*, a tósziget-csilizközi járásban *Kulesod* és *Radvány* vidékén.²⁾ *Jerney* *Egres-tó*-nak ejti.³⁾

[¹⁾ *Fejér* : *Cod. Dipl.* VII. V, 305. 306. *Haz. Okmánytár* VI, 73. — ²⁾ Az okirat idevonatkozó topographiájára nézve l. *Asoanthu*. — ³⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 34. l.]

Equorum portus, Lureu, Fuzegthu, Lórév. Említi IV. Bélának *Komlósi* German számára kiállított 1259. évi felmentő okirata¹⁾, ugyanannak az egri káptalanhoz intézett 1263. évi okirata²⁾ és ugyanazon IV. Bélának *Ponyth* elfogatását elrendelő 1269. évi okmánya.³⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kүн* megyében, a *Duna* réve, a mai *Lóré* a *Csepelszigeten*, a *pilisi alsó járásban*.⁴⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 506. *Fejér* IV. II, 495. *Katona* VI, 280. *Pray* : *Dissert.* III, 55. — ²⁾ *Fejér* IV. III, 192. — ³⁾ *Fejér* VII. I, 364. *Kubinyi* : *Magy. tört. emlék.* I, 62. (*Fejérnél* *Fuzegthu* *Lureu* helyett.) — ⁴⁾ V. ö. *Pesty* : *Az eltűnt régi vármegyék* I, 75.]

ÉR, alveolus, medrecske. Említi az esztergomi keresztesek conventjének *Hurti* földet tárgyzó 1261. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Esztergom* megyében, a *Garam* vízkörnyékében levő érmeder. Az okiratban említett villa *Beyla* nyilván a *hontmegyei Bajla*. *Hurt*, *Hurty* helység azonban ma a *Garam* mentén nem létezik s másrészt is sem a *komárommegyei Kürt*-tel, sem a *barsmegyei Faj-Kürt*-tel nem azonosítható, ezek messze esvén a *Garamtól*. De úgy látszik az *esztergommegyei Bart*-tal sem azonosítható.

[¹⁾ *Fejér* IV. III, 55. *Knauz* : *Mon.* I, 461.]

Er, fluviolus, folyócska. Említi *István* ifj. királynak bizonyos peres birtokügyre vonatkozó 1270. évi okirata¹⁾ és a *váczi káptalannak* *Fülöp* esztergomi érsek számára kiállított 1270. évi bizonyító oklevele.²⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a *rima-szécsi járásban*, *Sajó-Püspöki vidékén*, a *Sajónak* valamely ere. *Er, qui exit de Soyo*, mondja *Istvánnak*, *Fluviolus, qui uulgariter Er uocatur, qui quidem exit de Sayo et cadit in eundem*, mondja a *váczi káptalannak* okirata.

[¹⁾ *Knauz* : *Monum.* I, 572. (*Jerney* szerint 1269-ből. *Magy. Nyelvk.* 34. l.) — ²⁾ *Fejér* VII. V, 370. *Knauz* : *Mon.* I, 573.]

Er, *aqua, víz*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi oklevele.¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Füss vidékén, a csicsói tónak egy ere.²⁾

[¹⁾ Fejér IV. III, 452. Knauz: *Mon.* I, 557. — ²⁾ Az okirat idevonatkozó topographiájára nézve l. *Babana*.]

Er, *fluvius, folyó*. Említi a váradi hegyfoki sz. István conventnek Kis-kerek földet tárgyzó 1283. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Szabolcs* megyében, a bogdányi járásban fekvő Kéres határában.²⁾ Er exeuns de Kopolch mondja az okirat, s a Kéres vidékén levő számos erek s locsogók egyike. Jerney Borsodban keresi.³⁾

[¹⁾ Fejér V. III, 195. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Kopolch*. — ³⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 34. l.]

Er, *vena, ér*. Említi Synistir Miklós étekfogó mesternek a béli apát számára kiállított 1255. évi okirata.¹⁾ — *Veszprém* megyében, a pápai járásban, a Tapolcza jobboldali vízkörnyékében.

[¹⁾ Fejér VII. I, 216. (szerinte 1225.) Wenzel II, 262. Jerneynél (1225.) *Magy. Nyelvk.* 34. l.]

Er, *fluvius, folyó*. Említi a vaskvári kúptalannak bizonyos határjárását illető 1268. évi okirata.¹⁾ — Az okirat e vizet Symon és Batyán birtokok határában levőnek mondja. Ily nevű birtokterületek vagy helységek ma Vasmegyében nincsenek.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 113.]

Er¹⁾ lásd Eper.

[¹⁾ Fejér IV. III, 489. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 34. l.]

Er¹⁾ lásd Her Biharmegyében.

[¹⁾ Fejér III. I, 158.]

ÉR folyó lásd Humusover.

Erchen, *Erchyn, Ertsin, Sirisin, Strisin, aqua, piscina, víz, halas*. Említi sz.

Lászlónak a tihanyi apátság birtokait megerősítő 1093. évi okirata¹⁾, Dávid herczegnek sz. László rokonának a tihanyi apátság számára kiállított 1094. évi adománylevele²⁾, és IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománys okirata.³⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Örkény és Aranyos vidékén. Hogy mindezek az okiratok egy s ugyanazon vízre, illetőleg halasra vonatkoznak, kitetszik az összevetésből.

David herczeg okirata szerint ugyanis a piscina Strisin, illetőleg Sirisin, melyet sz. László okmánya Ertsinnak ir, in *aureo loco* létezett vagyis *Aranyos*-ban. IV. Bélának okirata szerint pedig az Vrkey föld első határa Erchen vizénél kezdődik, mely a nagy útig terjed, aztán Megers felé megy s a Duduágig terjed. Az Vrkey föld = a csalóközi Aranyoshoz tartozó *A.* és *F.-Örkény*-puszta, a Megers = *Meggyers* ugyancsak a Csalóközben, míg a Duduag alatt a *Vágduna* értendő, a magna via alatt pedig a komárom-vásárúti országos út, mely manap is Aranyoson vezet keresztül. Az okiratok e szerint egy s ugyanazon helyre vezetnek, a mi kétségtelenné teszi a szóban levő különféle víznevek azonosságát.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VI, 69. Fuxhoffer-Czinár: *Monast.* I, 168. (tévesen 1095-re téve.) — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 487. Kubinyi: *Árp. Oklevelek* 1. l. (1095. körül.) — ³⁾ Fejér IV. III, 447. Knauz: *Mon.* I, 553. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 34. l.]

Erchyn ¹⁾ lásd *Erechen*.

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának 1383. évi átíratában Knauznál: *Mon. Eccl. Strig.* I, 553. nota 10.]

Érd-batai római hid. *Fejér* megyében, az Érd és Bata közötti vidéken egy az ott levő patakon átvezető s három ívből álló római hid még manap is fenáll. A százhalmi sírok felé irányuló római út mentében esik. ¹⁾

[¹⁾ Römer: *Műrégészeti Kalauz* I, 86.]

Erdödi Dunarév, lásd *Vrrewy*.

Erech, *fluvius, folyó.* Említi IV. Bélának a pannonhalmi apátság jószágait és jövedelmeit megerősítő 1234—1270. évi okirata. ¹⁾ — *Komárom* megyében, az Erecu, Erech tóval összeköttetésben levő folyóvíz. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 18. — ²⁾ Lásd *Erecu*, Erech stagnum.]

Erech ¹⁾ lásd *Erecu*.

[¹⁾ Fejér VII. V, 306. *Haz. Okmányt.* VI, 73.]

Erecu, *Erech, Crechu, aqua, lacus, stagnum, víz, tó.* Említik: sz. Lászlónak a sz.-mártoni apátság birtokait megerősítő és bővítő 1093. évi okirata ¹⁾, II. Endrének a pannonhalmi apátság régi birtokait újból megerősítő két rendbeli 1213. évi okiratai ²⁾, IV. Bélának a turóczi monostor 1252. évi alapítólevele ³⁾, ugyanannak a pannonhalmi apátság jogait tartalmazó 1260. évi nagy privilegiuma ⁴⁾ és Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele. ⁵⁾ — A praedium, melyhez ez a halastó adományképen járult, *Weinic*, (Wönik Fejér közleményében), hol számos halász lakott. E *Weinic* név megfelel a győr-

megyei *Vének*-nek a tósziget-csilizközi járásban, de a *lacus Erecu* nem feküdt a Nagy-Duna jobb partján Győr-, hanem balpartján *Komárom* megyében, Vénektől északra, Csicsótól nyugatra ⁶⁾, hol ma is feltalálható az *Erecs-pusztá*. ⁷⁾ A tavat az Erecs vize alkotta, melynek a Csiliz egyik szakadéknak kellett lennie.

[¹⁾ Fejér I, 483. Katona II, 641. Schmitt: *Eppi Agr.* I, 134. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 130. VI, 361. Sztachovics: *Registrum tabularii Mon. S. Martini* IX, (1223-ik évre van téve.) — ³⁾ Fejér VII. V, 306. *Haz. Okmánytár* VI, 73. — ⁴⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 471. — ⁵⁾ Fejér IV. III, 453. Knauz: *Mon.* I, 557. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 35. l. — ⁶⁾ IV. Béla okiratának topographiájára nézve l. *Asoanthu* és *Chychow*. — ⁷⁾ Lásd a *tábori nagy térképet* Sect. E. 6. Azonkiv. Stachovics *régészeti térképét* mellékelve Győr megye és város egyetemes leírásához.]

Eretova ¹⁾ lásd *Ecetoua*.

[¹⁾ Fejér II, 73.]

Ereusag. Említi II. Endrének Fenteus erdőséget tárgyzó 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szatmár* megyében, a Láposnak mellékveze.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 233.]

Ereuspotoc. Említi István ifj. királynak Echy gróf számára kiállított 1261. évi adománylevele. ¹⁾ — *Sáros* megyében, a Tarczának mellékveze a Sóvár és Radács közti területen. ²⁾ Az okiratban ugyan *völgynek* mondatik, de ez nyilván az abban folyó hasonló nevű pataktól vette nevét.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 4. VIII, 12. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Burcut*.]

Erezteuwnys, *Erezteuwnys*. Említi István ifj. királynak István számára kiállított 1265. évi adománylevele.¹⁾ — *Nógrád és Heves* megye határterületének valamely vize, Nagy-Jobbágyi falu határában.²⁾ Jerney helyesen *Ereszteuwnys*-nek ejti.³⁾

[¹⁾ Fejér IV. III, 293. *Árp. Uj Okm.* XI, 547. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Toldipotoka*. — ³⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 35. l.]

Ernemlyz. Említi a győri káptalanak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1261. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Szakállos birtok-területén, a Vágduna mentén.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 514. — ²⁾ A Dudrag = Dudvág névre vonatkozólag l. *Adamrezy*.]

Érsekujvári Dunaág, lásd pozsony-megyei Névtelen folyó.

Erthöve¹⁾ lásd *Ertue*.

[¹⁾ Fejér VII. V, 97.]

Ertsin¹⁾ lásd *Erchen*.

[¹⁾ Wenzel VI, 69.]

Ertue, *Ertu*, *Ertuh*, *Ertuk*, *Erthöve*, *Érteöve*, *piscina*, *halus*. Említi I. Gézának a garamelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele¹⁾, II. Istvánnak a Géza-féle alapítványt megerősítő 1124. évi okirata²⁾, az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1260. évi bizonyító oklevele.³⁾ — *Csongrád* megyében, a tiszáninneni járásban fekvő Csány határában, melyhez ez a halastó tartozott.⁴⁾ Jerney *Ér-töre*-nek ejti egy helyt⁵⁾, *Ördög*-nek más helyt.⁶⁾

[¹⁾ Fejér I, 433. Knauz: *Mon.* I, 56. Hornyk *Kecskemét tört.* I, 192. — ²⁾ Fejér II, 73. VII. V, 97. — ³⁾ *Cod. Patrius* VI, 102. — ⁴⁾ Lásd *Ostra*. — ⁵⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 35. l. — ⁶⁾ U. o. 104. l.]

Ertuh¹⁾ lásd *Ertue*.

[¹⁾ Jerneynél 35. l.]

Ertuk¹⁾ lásd *Ertue*.

[¹⁾ Fejér I, 433. Hornyk I, 192.]

Esztergály-Horváti csermely, lásd

I s o b o r.

Esztergomi közfürdők, *quaedam balnea communia in Strigonio*. Említi IV. Bélának a jánoslovagok számára kiállított 1238. évi okirata.¹⁾ — *Esztergom* megyében, Esztergom városában, alkalmasint hévfürdők. IV. Béla szerint ezeket öreganyja, Anna építtette, quae fecit fieri Avia nostra bonae memoriae domina Anna. E fürdők a jánoslovagok birtokában voltak.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 109. Knauz: *A jánoslovagok Esztergomban*. Megjelent a *Magy. Sion*-ban III, 647. — ²⁾ A középkori közfürdőről általában és különösen olvashatni érdekes tájékoztatót Ipolyi nagyszabású monographiájában: *Beszterczebánya városa műveltségtörténeti vázlata* V. fejez. a *Századok*-ban VIII, 635.]

Etei vivarium¹⁾ lásd *Citei*.

[¹⁾ Fejér II, 103.]

Eurem, *Euren*, *Euen*, *Eurven*, *corago*, *örvény*. Említik II. Endrének a pannonhalmi monostor számára kiállított 1223. (Wenzel szerint 1213.)¹⁾ és ugyanannak 1225. évi megerősítő okiratai.²⁾ — *Győr* megyében, Gönyő határában létezett dunai halászó hely, vagyis tanya.³⁾ — Az okmányainkban

gyakran szereplő név *Örvény*-nek ejtendő, mint azt helyesen tevő Jerney.⁴⁾ Itt azonban figyelmeztetnem kell, hogy az akadémiai nagy szótár írói, az örvény szó fejtegetésében ¹⁾ e szónak *halásztanyái* jelentményét egészen szem elől tévesztették.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* VI, 365. Sztachovics: *Registrum tabularii M. Sanct. Mart.* pag. IX. Jerney: *Magy. Nyelvkincs.* 105. l. — ²⁾ Sztachovics i. m. pag. X. — ³⁾ Lásd *Győr megye és város tört.* 476—477. ll. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 105. l. — ⁵⁾ Czuczor-Fogarasi: *A magy. nyelv szótára* IV, 1216.]

Eurem. Említi IV. Bélának a turóczi monostor 1251. évi alapítólevele. ¹⁾ — *Nyitra* megyében, a Tornóc és Hetmény közti területen, a Vágnak eres szakadéka.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 20 l.]

Eurem. Említi II. Endrénék a panonhalmi apátság számára kiállított 1222. évi adománylevele. ¹⁾ — Hogy a *Vág* folyónak egy halásztanyájáról van szó, az okirathból világos, cum tertia parte *uagi*, quod uulgo Eurem dicitur. ²⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* VI, 410. Sztachovics: *Registrum tabularii Mont. S. Mart.* pag. X. — ²⁾ V. ö. *Győr megye és vár. egyes. tört.* 477. l.]

Eurem, *Curem, aqua, víz.* Említi Erzsébet királynénak Lothard számára kiállított 1270. évi adománylevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, a Böös és Várkony határában levő Árpád dülő keleti részén. A terra Arkun azonos a kissé előbb terra Warkun-nak mondottal, = *Várkony*nyal. ²⁾

[¹⁾ Fejér V. II, 193. (hibás kelettel.) *Haz. Okmánytár* I, 50. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Aruksartau*.]

Euren, *Guren, Euryu, Eürem, piscina, halas.* Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele. ²⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Megyer területén. ²⁾

[¹⁾ Fejér IV. III, 450. Knauz: *Mon.* I, 556. — ²⁾ Az okirat idevonatkozó topographiájára nézve l. *Ekech vidéki mocsarak*.]

Euren, *stagnum siue piscatura.* Említi V. Istvánnak Pál számára kiállított 1270. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szabolcs* megyében, in Comitatu de Zobolch.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VIII, 299. Jerney-nél: *Magy. Nyelvkincsek* 105. *Századok* VII, 711.]

Euren, *Eürin, Euryu, Eüri, piscina, piscatura, stagnum, vorago, halas, halászó, tó, örvény.* Említi sz. Lászlónak a tihanyi apátság birtokát megerősítő 1093. évi okirata ¹⁾, Dávid herezegnek sz. László rokonának a tihanyi apátság számára kiállított 1094. (1095.) évi adománylevele ²⁾ és II. Endrénék a tihanyi apátság jöszágait megerősítő 1211. évi okirata. ³⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Aranyos vidékén, dunai halasak s örvények.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VI, 69. Fuxhoffer-Czinár I, 168. — ²⁾ Fejér I, 487. Kubinyi: *Magy. tört. eml.* I, 1. Jerney 105. l. — ³⁾ *Árp. Új Okm.* I, 117. (Fejér is közli az okiratot, de közléséből a tó neve kimaradt. *Cod. Dipl.* VII. V. 191.) Jerney 105. l.]

Euren ¹⁾ lásd *Eurem vorago.*

[¹⁾ Wenzel VI, 365.]

Eureym¹⁾ lásd somogymegyei aqua Saar.

[¹⁾ *Haz. Oklevéltár* 50.]

Euricea¹⁾ lásd Curice.

[¹⁾ Fejér I, 437.]

Eurim¹⁾ lásd Euren piscina, piscatura.

[¹⁾ Kubinyi: *M. tört. eml.* I, 1. Fejér I, 487.]

Eurmenes, Curmenes, fluvius, folyó. Említi II. Endrének János esztergomi érsek s káptalan számára kiállított 1219. évi adománylevele.¹⁾ — Erdélyben, *Torda-Aranyos* megyében, Felvincz határában, a Maros jobbvidéki vízkörnyékében, az *Örményesi* patak.

[¹⁾ Fejér III. I, 271. Wenzel VI, 401. Knauz: *Magy. Sion* II, 206. *Cod. Strig.* II, 19. *Monum. Strig.* I, 223. Jerneynél 105. l.]

Eurven¹⁾ lásd Euren vorago.

[¹⁾ *Győr megye és városa egyet. tört.* 476. l.]

Eurym¹⁾ lásd Euren piscina, piscatura.

[¹⁾ Wenzel VI, 69.]

Euryn¹⁾ lásd Euren piscina.

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának 1383. évi átiratában Knauznál: *Mon.* I, 556. nota 1.]

Eus. Említi egy 1251. évi okirat.¹⁾ — *Bács* megyében, víz, melyet Jerney Öz-nek ejt.

[¹⁾ Jerney: *Magy. Nyelvkincs.* 106. l.]

Euven vorago¹⁾ lásd Euren vorago.

[¹⁾ Jerney 105. l.]

Eüri piscina¹⁾ lásd Euren piscina, piscatura.

[¹⁾ Fuxhoffer-Czinár I, 168.]

Evrem¹⁾ lásd somogymegyei Saar aqua.

[¹⁾ *Haz. Oklevéltár* 44. l.]

Ewrem¹⁾ lásd Euren piscina.

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának Ulászló-féle átiratában Knauznál: *Mon.* I, 556. nota 1.]

Eyeg, flumen, folyam. Említi az egri káptalannak Péter és fia számára kiállított 1296. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Szatmár* megyében, a máté-szalkai járásban, a Tisza baloldali vízkörnyékében. Az okiratban említett villa Dobos = *Nagy-Dobos* Szatmár megye máté-szalkai járásában. Ettől nyugatra, már Szabolcs megyében találjuk *Dobos* pusztát a nyírbátori felső járásban; a terra Pauli = *Ó-Pályi* Szatmárban, a máté-szalkai járásban; terra Mada = *Nyír-Mada*, a castrum Kokoth alatt azt hiszem a mai *Rohod* rejlik, mindkettő Szabolcs megye nyírbátori felső járásában.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* X, 225.]

Ezdench, aqua, víz. Említi IV. Bélának Deveceser fiai számára megújított 1244. évi birtokadománylevele.¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a belovári alispánság területén fekvő Veliki- és Mali-Zdencimellett folyó vízeske, a *Zdenai* patak, mely jobbfelől szakad az Illovába.¹⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VII, 160. — ²⁾ V. ö. Pestyvel: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 255.]

Ezetova¹⁾ lásd Ecetova.

[¹⁾ Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 103.]

Ezraporcha¹⁾ lásd Ezraprocha.

[¹⁾ Wenzel VIII, 365.]

Ezraprocha, Ezraporcha, Procha. Említi az esztergomi káptalannak bizo-

nyos birtokosztályt illető 1271. évi ¹⁾ és a váci káptalannak szintén birtokosztályozásra vonatkozó ugyancsak 1271. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — *Nógrád* megyében, a losonci járásban, az Ipolynak valamely a Sztregova által közvetített jobboldali mellékvize *Parócza* vidékén. ³⁾ Hogy az Ezraprocha a Nagy-Prochával egyesült, kitetszik az esztergomi káptalan idézett okiratának e szavaiból: duo fluuij Procha iunguntur in ipsa Magna Procha. ⁴⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 354. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 365. — ³⁾ Az okiratok topographiájára nézve l. *Chakapataka*. — ⁴⁾ Lásd ehhez *Procha* és *Procha magna*.]

Eztermeg, *fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának bizonyos birtokesperét tárgyazó 1257. évi okirata. ¹⁾ — *Vas* megyében, a Rába baloldali vízkörnyékében, a Lapines mellékvize.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 459. *Hazai Okmánytár* I, 33.]

Facharastara. Említi IV. Lászlónak György mester számára kiállított 1285. évi adománylevele. ¹⁾ — Azt vélem, hogy ez a *Mocharastara* névnek eltorzítása, mire *Sáros* megyének, sóvári járásában fekvő Mocsármány nevű faluja is feljogosít. Maga az okirat is e vidékre utal, valamint ugyanazon Lászlónak ugyancsak György mester számára kiállított másik 1285. évi adománylevele. ²⁾ — E Mocsártó a mai Mocsármány és Ábránfalva között létezett, mely területnek mocsáros volta térképileg is fel van tüntetve. ³⁾ Különben az okirat királyi *vadászati helynek* nevezi e térséget.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 436. — ²⁾ U. o. XII, 438. — ³⁾ Lásd *Görög Magy. Atlasát*. *Sáros megye*.]

Falwkuzer, *Folukuzer, lacus, tó*. Említi IV. Bélának Baar nevű földet tárgyazó 1269. évi adománylevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, a Fel-Bár és Nádasd közti vidéken. *Faluköz-ér*-nek ejtendő, mit maga az okirat e szavakkal igazol: stagnum, quod est in medio duarum villarum. Az okiratban említett terra Baar = *Felbár*, Nádosd = *Nádasd*. A terra Zarwa, Zoróa, az okirat szerint a Csiliz közelében feküdt ugyan, de a Felbártól éjszaknyugati irányban levő Nagy-Szarva helység és a hozzá tartozó Kis-Szarva pusztája tájékoztatókul szolgálhatnak.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 228. *Haz. Okmánytár* VII, 118.]

Farkasfalvai víz, lásd *Wlcunge*. **Farkasseveczi patak** vagy **Zsabnicza**, lásd *Xabiniza*.

Feldurugi Farkas birtokának halasai, *piscinae sive stagna possessionis Farkasii de Feldurug*. Említi Bertalan veszprémi püspöknek Farkas végrendelkezéséről tanuskodó 1238. évi okirata. ¹⁾ — Jerney szerint e birtok, melyhez a kérdésben levő halasok tartoztak, *Veszprém* megyében, Veszprém vidékén keresendő. ²⁾

[¹⁾ Fejér VII. I, 263. — ²⁾ *Magy. Nyelvt.* 144. l.]

Farkaspotoka, *riculus, csermely*. Említi V. Istvánnak Teresztenye földet tárgyazó 1272. évi adománylevele. ¹⁾ — *Torna* és *Gömör* megyék határterületén, a Jósának valamely ma e néven nem ismert mellékvize. Az okiratban

említett villa Kalnou = *Kánó*, terra Kucheu = *Kecső*, mindkettő Gömör m. tornaljai járásában; villa Erdou — *Szölös-Ardó*, Trestene, Terestene, Terescene = *Teresztene*, mindkettő Torna m. alsó járásában; villa Telekus = *F.-Telekes* Borsod m. szendrei járásában.

[¹) *Zichy-Codex* I, 30. 31.]

Fas, *palus, tó*. Említi a váradi egyház tűzpróbáinak jegyzőkönyve a XIII. századból. ¹) — *Békés* megyében, a szeghalmi járás területén, a Sebes- és Fehér-körös közti területen, hol a *Fás-ér* a Fehér-Körös felé kóvályog. Körös-Ladánytól délkeletre találjuk a Fás pusztát is. Jerney helyesen *Fás*-nak ejti.

[¹) *Ritus explorandae veritatis* §. CCCLXI. p. 267. Fejér VII. I, 204. Endlichernél: *Mon. Arp.* p. 734. Jerney-nél: *M. Nyelvek*. 37. l. említve.]

Fayzal felől folyó csermely, *rivulus de Fayzal fluens*. Említi az egri káptalannak György fiai számára kiállított 1275. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Heves* megyében, a gyöngyös-patai járásban, a Gyöngyös-Tarjánhoz tartozó *Fayzat-pusztánah* valamely, a Gyöngyösbe szakadt vize. Az okiratban említett Fayzal = *Fajzat* ²), Fanchal = *Fancsal*, Gyungus = *Gyöngyös*, mons Matra = *Mátra-hegy*, Solumus = *Solymos*, Taryan = *Tarján*, Vrus = *Orosz*, Zuuch = *Szücsi*, Gyruk, *Gyrik* = *Györk*, Rede = *Réde*. ³)

[¹) *Arp. Uj Okm.* XII, 157. *Hazai Okmtár* VI, 212. — ²) Pesty azt állítja, »hogy már nem létezik, de kétségtelenül a leírt vidéken feküdt« (*Az eltűnt régi várm.* I, 156.) Mint pusztá manap is megvan, mi nyilván jeles tudósunk figyelmét kikerülte. — ³) V. ö. Pesty i. m. I, 156.]

Fecez, *duae piscinae, halasok*. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1260. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Komárom* megyében, a csalóközi járásban, a Keszegfalvához tartozó P. Bálvány-Szakállos határában, a Vág mellett. Az okiratban említett praedium Coa = a Keszegfalvához tartozó *Kava* pusztá, Zakalus praedium pedig = *P. Bálvány-Szakállos*.

[¹) *Hazai Okmánytár* VI, 102.]

Fedémes földi víz, lásd *Machalaspataka*.

Fedemus. Említi Jerney egy 1295. évi okirat alapján. ¹) — Szerinte *foljó* Heves megyében, de azt hiszem Jerney téved. Legalább a Fejér által közölt okiratok egy *terra Fudemus*-ról szólnak, nem pedig folyóról. ²) A Fedémes völgyi vízre vonatkozhatnak azonban *Machalaspataka*. ³)

[¹) *Magy. Nyelvkincsek* 41. l. — ²) *Cod. Dipl.* VI. I, 364. és u. o. 400. II. — ³) Lásd *ezt*.]

Feest, *stagnum, tó*. Említi II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi adománylevele. ¹) — *Bács-Bodrog* megyében, az első közzéjvársban fekvő Szonta déli vidékén. Az okirat szerint stagnum, *quod exiit de Feest*, és stagaum *illud uadit ad Feest*, és *finito stagno Feest*. Kétségtelenül ez itt egy úgy a Duna, mint egyéb nagyszámu erek és fokok által alkotott tó. ²)

[¹) *Arp. Uj Okm.* XI, 223. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Bozysfoka*.]

Feerteu ¹) lásd moson-sopronmegyei *Ferteu*.

[¹) Wenzel IX, 315.]

Feirtou, *Fejértou*, *Fejertou*, *piscina*, *halas*. Említi I. Gézának a garammelléki sz.-benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ¹⁾, és II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1124. évi okirata. ²⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún* megyében, a Kis-Alpár-pusztá vidékén, a Tisza mentén. E név azonban most már nem él az alpári határban. ³⁾ Kétségtelenül *Fehértó*-nak ejtendő. ⁴⁾

[¹⁾ Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 57. Fejér: *Cod. Dipl.* I, 435. Hornyik: *Kecskemét tört.* I, 196. — ²⁾ Fejér II, 76. — ³⁾ *Kecskemét tört.* I, 196. — ⁴⁾ Jerney *Magy. Nyelvkincsek* 38. l.]

Fejerkeő, *portus*, *rév*. Említi IV. Bélának Liszka-Olaszit a szepesi egyház számára adományozó 1248. évi okirata ¹⁾ és a jászói prépostnak Liszka-Olaszi határjárását tárgyzó 1299. évi okirata. ²⁾ — *Szabolcs* és *Zemplén* megyék határterületén, a Bodrog réve Liszka-Olaszi környékén.

[¹⁾ Fejér IV. II, 22. V. ö. Katona VI, 124. Wagner: *Anal. Scep.* I, 303. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 37. l. — ²⁾ Fejér VI, II. 220. Jerneynél 37. l.]

Fejerpotok, *riculus*, *csermely*. Említi IV. Bélának a lipító-híbei vendégek jogait és tartozásait szabályozó 1265. évi okirata. ¹⁾ — *Liptó* megye északkeleti részében, a Kriván déli oldaláról lefolyó patak, a Vázseczy patak mellékveze, melylyel együtt a Fehér-Vágba szakad.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 127.]

Fekecheregh ¹⁾ lásd Fekethereh.

[¹⁾ Fejér VII. V, 189.]

Feketeewr, *fluvii*, *folgyamok*. Említi a vassvári káptalannak Hobay föld ha-

tárjárására vonatkozó 1265. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Sopron* és *Vas* megyék határterületén Bő vidékén, a Répeze vízkörnyékében. Nyilván két érről értendő. Az okiratban említett Buu = Bő (Beő, Bü) Sopron megye sághi járásában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 124. Paur Iván: *Magy. Sajtó* 1855. 50. sz.]

Feketepotok, *fluvius*, *foljó*. Említi a vácsi káptalannak Meney Endre számára kiállított 1278. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Nógrád* megyében, a lonszezi járásban, az Ipoly jobboldali vízkörnyékében. ²⁾

[¹⁾ Kubinyi: *Magy. tört. emlékek* I, 108. — ²⁾ V. ö. Zlatna.]

Feketesar, *locus*, *hely*. Említi II. Endrének Sebes főpohárnok számára kiállított 1216. évi adománylevele. ¹⁾ — *Nyitra* megyében, a pöstyéni járás területén N.-Kosztolány vidékén, a Dudvág mentén. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 136. — ²⁾ Az okirat topographiáját illetőleg l. *Bys-turus*.]

Feketesaar. Említi az egeri káptalannak Gömör helységet tárgyzó 1291. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a tornaljai járásban, Tornalja vidékén, a Sajó balpartján, a Sajó kiágazása által képezett mocsáros hely, illetőleg két külön Feketesár nevű mocsár egymás közelében. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 55. — ²⁾ A topographiára nézve l. *Gyartyanos-pataka*.]

Feketethou. Említi IV. Bélának az egeri egyház jogait és birtokait megerősítő 1261. évi okirata. ¹⁾ — *Heres*

megyében, a Heves és Poroszló közti Tisza jobbparti területén.

[¹] Fejér IV. -III, 39. Jerneynél 39. 1.]

Fekete Tó ¹⁾ lásd *Fequetetou*.

[¹] Fejér VII. V, 115.]

Feketetow ¹⁾ lásd *Fequetetou*.

[¹] Jerneynél: *M. Nyelvk.* 39. 1.]

Feketevíz vagy **Karasicza** lásd baranyamegyei **Karaso**.

Fekete wyz, *Mongoros, aqua, víz*. Említi II. Endrénék Fenteus erdőséget tárgyazó 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szatmár* megyében, a nagy-somkúti járásban, a Szamos vízkörnyékében. ¹⁾ Aqua, que dicitur Monyoros, que eciam nuncupatur Fekete wyz, mondja az okirat.

[¹] *Árp. Uj Okm.* XI, 232. — ²⁾ A topographiára nézve l. *Bereckow*.]

Fekethereh, *Feketheregh, stagnum, tó*. Említi II. Endrénék a tihanyi apátság jószágait megerősítő 1211. évi okirata. ¹⁾ — A régi *Csanád* megyében, a Tiszánál. Jerneynél *Feketheregh* s szerinte ez = *Fekete-rög*. ²⁾ Azt hiszem azonban inkább *Fekete-erecsnek* ejtendő.

[¹] Fejér VII. V, 189. *Árp. Uj Okm.* I, 115. — ²⁾ *Magy. Nyelvk.* 39. 1.]

Fekuucieze, *Sekurize*. Említi I. Endrénék a tihanyi apátság 1055. évi alapítólevele. ¹⁾

[¹] Fejér I, 390.]

Feldhyd, *Földhül, aqua, víz*. Említi Erzsébet királynénak Lothard számára kiállított 1270. évi adománylevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, Böös határában. ²⁾ E víz felső felerésze Lothardé, alsó felerészeben pedig a villa Tuunyg népeé volt.

[¹] Fejér V. II, 194. (hibás kelettel.) *Haz. Okmánytár* I, 50. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Arulsartuu*.]

Feldurusta, *piscatura, halászó*. Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1261. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Ekel vagy Szakállos birtokok területén.

[¹] *Árp. Uj Okm.* XI, 514.]

Felliz, *piscatura, halászó*. Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1261. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Ekel vagy Szakállos területén.

[¹] *Árp. Uj Okm.* XI, 514.]

Fenyves erdeje, *piscina, halas*. Említi IV. Bélának az egri egyház birtokait és jogait megerősítő 1261. évi okirata. ¹⁾ — *Jász-Nagy-Kún-Szolnok* megyében, a Tisza vidékén, mint az egri egyház birtokában levő halas fordul elő az okiratban. Fenyves erdőben levő tó értendő-e alatta? *Pusztá-Fenyő* ma is létezik e megyében Török-Szent-Miklóstól délnyugatra, Szajoltól délre.

[¹] Fejér IV. III, 39.]

Feniosauicza, *Senyosamucza, Teniosamnicza, rivulus, esermely*. Említi I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ¹⁾ és II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1124. évi okirata. ²⁾ — *Bars* megyében, a Zsitvának jobboldali mellékveze a kis-tapolcsányi járásban fekvő Knézics vidékén. Ma ily néven ismeretlen. Legvalóbbszinü, hogy a Szkiczó mellett

eredő s K.-Tapolcsánynál a Zsitvába szakadó *K.-Tapolcsányi víz*.

[¹] Fejér I, 429. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 53. — ²) Fejér II, 69.]

Fenk w, *fons, forrás*. Említi a váczai káptalannak Ság földét tárgyzó 1270. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Hont* megyében, az ipolysági járásban fekvő Börzsöny mezőváros határában.²⁾

[¹] Wenzel *Árp. Uj Okm.* VIII, 324. Knauz: *Magy. Sion* III, 143. *Cod. Strig.* II, 99. *Mon. Eccl. Strig.* I, 580. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Banyapatak*.]

Fenukag ¹⁾ lásd *Fernukag*.

[¹] Wenzel IX, 28.]

Feovenyer. Említi IV. Bélának a pannonhalmi apátság számára kiállított birtokmegegerősítő 1268. évi okirata.¹⁾ — *Pozsony* és *Nyitra* határterületén, a külső járásban fekvő Deáki határában. Jerney *Fővény-ér*-nek ejti, lehet azonban, hogy a Fővényes eltorzításával van dolgunk.

[¹] Fejér IV. III, 460.]

Feouenyepataka, *Fővényes, Fővényes potaka, Feouenyés, Fővényes potaka, rivulus, fluvius, csermely, folyó*. Említi az egri káptalannak Antoleus comes számára kiállított 1255. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Zemplén* megyében, a Bodrog jobboldali mellékvíze a tokaji járásban fekvő Mád és Szegi-Long vidékén. Az okirat szerint a Fővényes-patak a Mescs-patak által jutott a Bodrogra. Hogy nevét a medrében levő *fővény*től kapta, kétséget nem szenvedhet, miután az *s* (as, es) képzőkkel alkotott számos helyneveink, ha érthető gyököktől erednek, jelentő értelműek.²⁾

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 406. Fejér: *Cod. Dipl.* VII. IV, 116. Jerneynél: *Magy. Nyelvkincsek* 42. l. — ²) Szabó: *A magy. helynevekről* Toldy: *Uj magy. Múzeumában* I. évf. I. k. 373. l.]

Fequet, *Fequetfee, Fequetkopna* (?). Említi Imre királynak az orodi káptalan számára kiállított 1197. évi okirata.¹⁾ — *Alsó-Fehér* megyében, a csombordi járásban, Asszonynőpe vidékén. Hogy vizet gyanítok alatta oka, hogy a Fequetfee = Feketefő említettetik; azután, hogy az mondatik, hogy a határ ad Fequetkopna et sic *per Fequet* vertitur ad *pontem*. Megjegyzem azonban, hogy Wenzel közleményében vertitur ad *priorem* metam revertitur olvasható, míg Balássynál vertitur, ad *pontem* metam revertitur áll, mit átvett Hemmen az Adattárban. Kétségen kívül mindkét olvasás hibás.²⁾

[¹] Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 85. Knauz: *Magy. Sion* IV, 814. Ortway-Szentkláray: *Tört. Adattár* I, 104. Teutsch és Firnhaber: *Urkundenbuch* 5. l. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 38. l. — ²) A topographiára nézve lásd alsó-fehérmegyei *Néctelen folyó*.]

Fequetetou, *Fequetetow, Fekete Tó, Feketetow, piscina, halas*. Említi az egri káptalannak bizonyos határjárást tárgyzó 1255. évi bizonyító oklevele.¹⁾

— *Zemplén* és *Szabolcs* határterületén a Bodrog mentén, Liszka-Olaszi vidékén.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 405. 406. Fejér: *Cod. Dipl.* VII. IV, 115. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 39. l.]

Fequetfee, Fequetkopna ¹⁾ lásd *Fequet*.

[¹] Jerneynél 38. l. Wenzel I, 85. *Magy. Sion* IV, 814. *Tört. Adattár* I, 104. Teutsch és Firnhaber 5. l.]

Feredő - gyógyi hévvizek. Ezekre több rendbeli feliratos római emlék vonatkozik. Az egyiket felállította Nymphis Sanctissimis P. Aelius Marcellinus signifer et quaestor N. Brit. mortis periculo liberatus Kr. u. 186-ban.¹⁾ A másikat ugyancsak Nymphis Salutiferis ajánlja fel. M. Lucilius Lucilianus Aug. Col. pro salute sua et L. Antisti Aferimi Aug. Col.²⁾ A harmadik Regina Undarum tiszteletére lett felállítva.³⁾ Ez utóbbit Lazius tévesen vonatkoztatta a Várad melletti hévvizekre, miután ez is, úgy mint a másik kettő, a Hunyad megyei Feredő-gyógyi vasas, földes, égvényes ásványvizekre vonatkozik.⁴⁾ De téves volt azok véleménye is, kik Ptolemaeus "Ίδαρα-ját e hévvizekre gondolták magyarázhatni.⁵⁾ Ez a kis kalániaakra vonatkozik.⁶⁾ Különben hogy a feredő-gyógyi hévvizeket a rómaiak használták, az említett titulusokon kívül tanúsítja egy, a travertisbe vésett mintegy 24 láb átmérőjű fürdőmedence is, bár ebbe most már víz nem lehet eresztetni, miután 20 lábbal magasabban áll a jelenlegi vízforrásnál.⁷⁾ Hogy a rómaiaknál Thermæ Dodoneae néven lett volna ismeretes, mint ezt dr. Lészay Dániel állítja⁸⁾, azt valószínűleg nem vehetni, miután sem inscriptio, sem írott tudósítás nem igazolja.

[¹⁾ Gruternél: *Inscriptiones Antiquae* 94, 2. Mommsennél: *Corp. Inscr. Lat.* V. III. P. I. p. 226. Nr. 1396. — ²⁾ Szamosközinél: *Analecta lapidum*, 67. Seivertnél: *Inscript. Monum. Rom. in Dacia Mediterranea*. Nr. 157. Gruternél i. h. 94, 1. Mommsennél i. h. Nr. 1397. — ³⁾ Gruternél i. h. 39, 8.

Mommsennél i. h. Nr. 1395. — ⁴⁾ Nymphis salutiferis dicati tituli complures reperti partim in ipsis thermis vici Feredő-Gyógy — írja Mommsen — partim prolati ex oppido proximo Broos, quo delati sunt sine dubio ex iisdem thermis, non solum probant thermas has a Romanis iam celebratas esse, sed etiam fuisse thermas illas moenitae propter moenia Germisarae. I. h. pag. 225. Germisara magyarázatában. — ⁵⁾ Ackner: *Die röm. Alterthümer* 13. I. Ipolyi: *Magy. rég. repertorium* i. h. II, 230. Vass: *Erdély a rómaiak alatt* 155. l. — ⁶⁾ Lásd *Aquae* alatt. — ⁷⁾ Ackner, Ipolyi, Vass ii. hh. — ⁸⁾ *Erdély hévizei, jelesen az algyógyiaknak részletes megismertetése.* Közzétéve a *Magy. Orv. és Term.* 1864. X. évi Évkönyvében. 168. l.]

Fergesher, Férgešer, rivulus, csermely. Említi II. Endrének a templomosokat Kon helységgel megadományozó 1228. évi okirata.¹⁾ — Győr megyében a tósziget-csilizközi járásban fekvő Kóny vidékén. Alkalmasint a Rábának egy ere Csécseny táján. Az okiratban említett Cekenyes, Czehenyes nyilván nem minden alap nélkül összeköttetésbe hozható a Győrme gyében, a sokoróaljai járásban fekvő Csécsenyvel s minthogy ennek közelében ma Mérges nevű falu áll a Rába mellett, azon gyanításnak merék kifejezést adni, hogy a Fergesher a Mergesher = Mérgesér eltorzítása. Jerney Ferges-ér-nek ejti.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 250. *Haz. Okm.* II, 3. — ²⁾ *Magy. Nyelvok.* 165. l.]

Ferieuae, Ferieae villae piscina, halas. Említi IV. Lászlónak Sársomlyó várat tárgyazó 1289. évi adománylevele.¹⁾ — Baranya megyében, a Dráva halas tava, piscina existens in fluio Draua.¹⁾

[¹] Fejér V. III, 450. Kováchich: *Supplement ad Comit. I, 47.* — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Krasow.*]

Fernukag, *Fenukag, viculus, fluvius, csermely, folyó.* Említi IV. Lászlónak Gergely fiai számára kiállított 1273. évi adománylevele. ¹) — *Zala* megyében a Zala jobboldali mellékvíze, a zalaegerszegi járásban, az Irsánál eredő *Fermékági* patak, mely a Fermékági pusztán át jobbfelől a Zalába ömlik. Az okiratban említett villa Jerse = *Irsa* a zalaegerszegi járásban. Manap e víz mint *Keményfai* szerepel. ²)

[¹] *Árp. Uj Okm. IX, 28.* — ²) Hunfalvy: *Magyarorsz. term. visz. leírása. III, 228.*]

Fernye fluvius ¹) lásd *Ternye*.

[¹] Fejér V. I, 231.]

Ferte ¹) l. pest-pilismegyei *Ferteu*.

[¹] Wenzel IX, 320.]

Ferten ¹) lásd zalamegyei *Ferteu*.

[¹] *Arch. Ért. XII, 222.*]

Ferte patak ¹) lásd *Feyerpótok*.

[¹] Fejér VI. I, 100. Jerney 40. l.]

Fertes, *Vertes.* Említi III. Bélának a fehérvári keresztesek birtokait felsoroló és megerősítő 1193. évi okirata. ¹) — *Somogy* megyében egy *Fertős* nevű tóvíza csurgói járásban, Csurgó vidékén. ²)

[¹] Fejér II, 285. Batthyán: *Leg. Eccl. II, 286.* Katona: *Hist. Crit. IV, 410.* Pray *de Priorat. Aur. p. 117.* Schmitth: *Agr. Eppi I, 101.* Knauz: *Mon. I, 143.* — ²) Lásd ehhez *piscina Abram.*]

Ferteu. Említi III. Bélának a fehérvári keresztesek számára kiállított 1193. évi okirata. ¹) — *Fejér* megyében a Pákozd, Sukoró, Velenceze, Nyék, Gár-

dony, Agárd és Dinnyés között hosszukás medenczében elterülő s a Vértes délnyugati oldaláról lefolyó vizek, főleg a Csalai patak által táplált *Velencezi tó.* Az okiratban említett Agar = *Agard* pusztá. ²)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl. II, 287.* Batthyán: *Leg. Eccl. II, 286.* Katona: *Hist. Crit. IV, 410.* Pray *de Prior. Aur. p. 117.* Schmitth: *Eppi Agr. I, 101.* Knauz: *Mon. Eccl. Strig. I, 145.* — ²) V. ö. Podhraczkynál: *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége. 350. l.*]

Ferteu, *stagnum, tó.* Említi Béla király névtelen jegyzője. ¹) — *Fejér* megyében, a csákvári járás területén, Csákvár határában. ²) Hogy alatta nem érthetni a Velencezi tavat, ugyancsak Fejér megyében, bár okiratilag ez is Ferteunak neveztetik, világos a Névtelenből. Az ő Ferteuje a Vértesalján fekvő s e *Ferteu mellett* épített Csák sok idő mulva várat. Minthogy ez pedig a mai *Csákvár*, azért tényleg nem azonosítható a Velencezi tóval.

[¹] *Hist. hung. de sept. ducib. c. L.* Schwandtnernél I, 39. Endlichernél 45. l. Jerneynél 40. l. Szabónál 71. l. — ²) V. ö. Szabó K. tud. jegyz. a Névt. magyar ford. p. 71. ⁴) jegyz.]

Ferteu, *Ferte.* Említi a vácsi káptalannak bizonyos birtokegyezkedésre vonatkozó 1281. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún* megyében, a kecskeméti felső járás területén, a Tápió mentén, nyilván a Tápió kiöntése által alkotott tómcásár. ²)

[¹] *Árp. Uj Okm. IX, 320.* — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Fiúzeg.*]

Ferteu, *lacus, tó.* Említi Mihály zágrábi püspöknek bizonyos birtokese-

rét tárgyazó 1297. évi okirata.¹⁾ — Verőcze megyében, Vaska vidékén.

[¹⁾ Tkalcic I, 329.]

Ferteu, *Ferte*, *Feerteu*, *Fertheu*, *Fertentu*, *Ferteutou*, *Fertev*, *Fertev*, *Fertheu*, *Fertow*, *Fertő*, *Lutum Musun*, *Vertowe*, *aqua*, *stagnum*, *víz*, *tó*. Említi számos okirat, mint IV. Henrik császárnak egy 1074.¹⁾, Imre királynak egy 1199.²⁾, II. Endrének egy 1217.³⁾, ugyanannak egy másik 1217.⁴⁾, Csák soproni főispánnak egy 1237.⁵⁾, IV. Bélának egy 1240.⁶⁾, a győri káptalannak egy 1262.⁷⁾, IV. Lászlónak egy 1277.⁸⁾, a győri káptalannak egy 1281.⁹⁾, III. Endrének egy 1297.¹⁰⁾, a győri káptalannak egy 1299. évi okirata¹¹⁾ és Béla király névtelen jegyzője.¹²⁾ — Mindezek az adatok a *Moson* és *Sopron* megyékben fekvő nagy *Fertő* tavára vonatkoznak. Mannert a felett csodálkozik, hogy e Fertő tóról az ó-korban sehol halk említés sem tétetik.¹³⁾ De a hirneves tudós téved, miután kétségtelen, hogy a régiek a *Pelso*, *Peiso* nevet a *Fertő*re is alkalmazták, s nem kizárólag a Balatonra.¹⁴⁾ — Hogy a hajdankorban *Muthno* lett volna a neve, Katanesich állítja¹⁵⁾ s erre Schafarik készséggel hivatkozik annak bizonyítása végett, hogy a pannoniai szlávok *esek* törzsbeliak voltak.¹⁶⁾ De sem Katanesich, sem Schafarik semmimérvvel be nem bizonyították azt, hogy az Itinerarium Antonini¹⁷⁾ Mutennum-ja valósággal a Fertőt jelenté.¹⁸⁾ Másrészt pedig kétségtelen, hogy a Fertő elnevezése semmiesetre sem szláv eredetű. — Föl nem tehető, hogy a

Fertő körül a szlávok előtt lakott népek nevet nem adtak volna e nagy tónak. Mit Mannert állít, hogy csak a középkorban jutott volna jelenlegi terjedelméhez¹⁹⁾, minden alapot nélkülöz, ámbar saját soraink között is akadtak számosan, kik úgy beszéltek, mintha a Fertő a XIII. században keletkezett volna, elborítva a mai területén levő helységeket, melyeknek számát 5 — 14-re teszik.²⁰⁾ Ennek alaptalanságát azonban Nagy Imre jelesen kimutatta.²¹⁾ — Hunfalvy János szerint: Hihető, hogy a rómaiak által létesített lecsapolási csatornák elhanyagoltatása, valamint az Ikva, Rába és Rába folyók medreinek eliszaposodása következtén a Hanság s maga a Fertő is időjárástában megnagyobbodott. (A m. birod. t. v. leírása III, 494.) — A Fertő nevét a keltáktól vagy akár a kelta előtti népektől is kaphatta, kik a szlávokat e vidéken megelőzték.²²⁾ Kaphatta az avaroktól is, kiknek a Fertő körüli tartózkodása 844-ig történetileg bizonyos.²³⁾ A mai *Fertő* név pedig határozottan a *magyar* lakosságtól származik.²⁴⁾ Egy jelentésű az a Balatonnal, a mennyiben tudniillik »mocsarat« jelent. E névre Vályi azt jegyezte meg, hogy »nem is szép, nem is jó nevezet, minthogy a magyaroknál a Fertő, sűrű, sáros posványtságot tesz és így e nagy tónak nevezetül éppen nem illik.« (*Magyarorsz. leírása* II, 681.) Azonban megjegyzem erre, hogy e tónak partjai alacsonyok lévén, annak keleti részét mocsarak, nádasok, bozótosok veszik körül. Kassai József magyarázata, mintha a Fertő egyjelentésű volna

a *Felér-tó*val²⁵⁾, mint gyermekies vélemény visszautasítandó. A Fertő szó egyébiránt a rokon ugor-nyelvekben is előfordúl. A Wirz-tó Estlandban szintén egy »fertő«, mert »Wirz«, est nyelven »Virts« = *mocsár, fertő*, tehát ugyanaz, a mi a szláv »blato«, »Balaton.«²⁶⁾ Hogy továbbá a Névtelen jegyző lutum Musun-a a Fertőre vonatkozik, kétségtelen.²⁸⁾ Kevesbbé kétségtelen az, hogy az 1074-ik évi császári okiratban előforduló *Vertowe* szintén a Fertőre vonatkozik-e? — E tekintetben két igen tekintélyes tudós áll egymással szemben, Hunfalvy Pál és Nagy Imre. Hunfalvy szerint a *Vertowen*ek a Fertővel való azonosságát bizonyítja az okiratban előforduló Nowendorf helynév, mely vagy a mosoni Neudorf, vagy a soproni Neudörf, magyarul Lajta-Sz.-Miklós mellett szól.²⁷⁾ Nagy Imre ellenben hivatkozik arra, hogy Bruck, Királyudvar, Neudorf és Haslau nem terjednek a Fertő taváig s nem tud rá esetet, hogy a németek a magyar »Fertő« elnevezéssel éltek volna. Mint főtekin-télyre Förstemannra hivatkozik, ki »Alt-deutsches Namenbuch« című munkája II. 1483. lapján ide vonatkozólag ezt mondja: »Vertowe in der Nähe der Leitha in Oesterreich« s e helynevet ugyanott az elavult német »varid« szótól származtatja, »varid zu altdeutsch: insula«, innét Kaiserswerth, Schnackenwerth, Donauwerth, Wört, Schönenwerd stb. német helynevek származtak. Ily-kép tehát Nagy Imre szerint *Vertowe* vagy *Verteu* alatt *Insclau*-t is érthetünk, a Duna mellett Pozsony felé a mai

Haslaun fölül, mely rész 1074-től fogva meg is maradt a németek birtokában.²⁹⁾ Bár elismerem, hogy Nagy Imrének topographiai ismeretei a mily alaposak, ép oly terjedtek is, mégis azt hiszem, hogy ezúttal e topographiai kérdésben Hunfalvynak kell igazat adnom. Az, hogy a fennemlített helyek nem terjednek a Fertőig, mitsem bizonyít, az illető okirat sem mondja azt. Még kevesbbé döntő az az érv, hogy a németek nem használták a magyar Fertő szót. Ha száz és ezer esetben tényleg nem használták, még nem következik, hogy azt egyszer sem használhatták volna. Ha a *Vertowe* = *Vertau* = sziget-liget, akkor ugyan vajmi határozatlan definitióval volna dolgunk az okiratban, miután a Duna e vidéken el van s el volt árasztva szigetképződésekkel s nem tudom feltenni, hogy ez esetben az okiratot következőleg nem szerkesztették volna: de *Litaha usque ad eum locum, qui terminus est inter Litaha et Danubium*. Meg vagyok győződve, hogy a *Vertowe* alatt nem érthető helynév, hanem csakis vízi objektum. Egyáltalán az okirat szerkezetének megfelelőbbnek találom azt a magyarázatot, mely a *Vertowe* alatt a Fertőt érti, de e tekintetben Hunfalvytól is eltérék, annyiban, a mennyiben az okiratban említett Nowendorf alatt előbb vélem a mosoni, semmint a soproni Ujfalut érthetni. — A mi pedig a Fertő kulturális jelentőségét illeti, az kétségtelenül minden időben érvényre jutott volt. Egyes leletek és ősi nyomok már is kétségbevonhatatlanná teszik azt, mint a milyen az *alsó-illmici* sílex-

lelet Mosonban ³⁰⁾, a széleskúti ³¹⁾, széplaki ³²⁾ pogányvárak Sopronban, a pomogyi tumulus Mosonban ³³⁾, a kőbányai ³⁴⁾, nyulasi ³⁵⁾, somorjai ³⁶⁾ ősi temetők a Fertő, illetőleg a Fertő-Hanság közelében Mosonban; továbbá a feketevárosi római leletek ³⁷⁾, a soproni, harkai és rákosi római emlékeletek a Fertő délnyugati szomszédságában, ³⁸⁾ mindenekfelett pedig a csenki nagy hirre vergődött czölöp-épitmények. ³⁹⁾

[¹⁾ Meichelbeck: *Histor. Frisingensis* I, 268. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 29. Hunfalvynál: *Ethnographie* 210. 414. 415. II. Századok V, 464. — ²⁾ Fejér II, 347. 348. *Haz. Okmánytár* II, 1. 2. Századok III, 705. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 385. *Haz. Okmánytár* IV, 10. — ⁴⁾ Fejér III. I, 207. 209. Katona V, 241. *Pez: Cod. Dipl.* II, 70. — ⁵⁾ Fejér IV. I, 98. Wenzel XI, 294. — ⁶⁾ Fejér IV. I, 198. *Jerneynél: Magy. Nyelvok.* 40. l. — ⁷⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 43. — ⁸⁾ Fejér V. II, 399. *Endlicher: Mon. Árp.* p. 546. — ⁹⁾ Fejér VII. II, 90. 92. Wenzel IX, 315. 316. — ¹⁰⁾ Wenzel V, 171. — ¹¹⁾ Wenzel V, 222. *Haz. Okm. VII, 284.* — ¹²⁾ *Hist. hung. de sept. ducib. c.* LVII. Schwandtnernél I, 45. *Endlichernél* p. 53. Szabónál 85. l. — ¹³⁾ *Geogr. d. Griech. u. Römer* III, 684. — ¹⁴⁾ Hunfalvy *Plinius* »lacus Peiso«-ját a Fertőre magyarázza, (*Ethnographie* p. 52.), de a Fertőről értik e nevet Gibbon, Timon, Tomka-Szászky (*Introductio in Geographiam*. Pozsony-Kassa 1787. II. kiad. 494. l.), Gebhardi, Thierry, Széchenyi, (idézve lásd műveiket *Balatin* alatt ⁵⁾ jegyz.) Bél (*Compendium Hungariae Geogr.* 1792. 132. l.) és Hunfalvy János (*A magy. birod. term. visz. leírása* III, 494.) Nagy Imre is érdekes példát hoz fel arra, hogy egy ujabbkori urbariumban

előforduló Peiso lacus csakis a Fertőre vonatkozik. (*A Fertő régi áradásai* czimű cikkében a Századok-ban III, 698.) Nagytó tévedt azonban Thiele, midőn azt hirdeti, hogy az ő idejében 1833-ban Peiso-nak is hívják a Fertőt. Neusiedler See, Fertő auch Peiso genant. (*Das Königreich Ung.* V, 187.) — ¹⁵⁾ *Orbis Antiquus Geographia* I, 301. — ¹⁶⁾ *Starožitnosti* II, 471. — ¹⁷⁾ 233—266. — ¹⁸⁾ Miklosich: *Die slavischen Ortsnamen aus Appellativen*. 78. l. — ¹⁹⁾ *Geogr. d. Griech. u. Römer* III, 684. Miklosich szerint is később keletkezett mint a Balaton. *Denkschriften d. kais. Akad. d. Wiss.* XXI, 46. — ²⁰⁾ Lásd Podhráczky: *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 413. l. Vályi: *Magyarország leírása* II, 681. — Schoenviesner: *Ant. et Hist. Sabariensis* 202. l. — Bredeczky: *Topographische Beiträge*. 1804. 49. l. — Csaplovics: *Topog. statist. Archiv des Königreichs Ung.* II. 45. — Korabinsky: *Geograph. Lexicon* 446. l. — Hornyánszky: *Geograph. Lexicon* 263. l. — Thiele: *Das Königreich Ung.* V, 188. — Kis József Rumynál: *Mon. Hung.* I. — Andre: *Hesperus* 1817. 210. l. 1819. 15. l. — Topler a magy. orvosok- és természetvizsg. soproni 1847. évi VIII. közgyűléséről kiadott tört. vázlatban 36. l. — Pesty a *Vasárnapi Ujság* 1865. folyamának 2. számában. Mint hirt említi Hunfalvy is: *A magy. birod. term. viszony. leírása* III, 493—494. — ²¹⁾ *A Fertő régi áradásai* czimű jeles cikkében Századok III, 690—709. — ²²⁾ Hunfalvy: *Ethnographie* 66. l. — ²³⁾ U. o. 105. és 260. ll. Azonkiv. lásd Dümmler: *Gesch. des ostfränk. Reiches* I, 30. Engel: *Gesch. d. alten Pannoniens* p. 269. — ²⁴⁾ Hunfalvy i. h. 247. l. Ugyanő: *Egyet. Phil. Közl.* IV, 592. Czuczor-Fogarasi: *A magy. nyelv szótára* II, 826. — ²⁵⁾ Czuczor-Fogarasinál: *A magy. nyelv. szótára* I,

395. — ²⁶⁾ Hunfalvy i. h. 260. l. — ²⁷⁾ Hunfalvy i. h. 415. l. — ²⁸⁾ Lásd Szabó K. tud. jegyz. a Névt. magy. fordításában 85. l. ⁴⁾ jegyz. Katancsich: *Orbis Antiquus* I, 301. Jászayt: *A magyar nemz. napjai az arany bulláig* 220. l. Nagy Imrét: *Akad. Értesítő* 1874. VIII, 192. — Podhráczky és Hell a *Hanság*ra magyarázzák. *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 413. l. és *Tabula geogr. Hungariae*. — ²⁹⁾ *Akad. Értesítő* VIII, 187. — ³⁰⁾ Hampel: *Catalogue de l'Exposition pré-historique*. Budapest, 1876. Römer: *Résultats généraux du mouvement archéologique en Hongrie*. p. 14. Ugyanott: *Magyarorsz. őstört. térképe*. — ³¹⁾ Marsili: *Danubius Pannonico-Mysicus* II. tábla 18. 2. Römer i. m. p. 101. — ³²⁾ Römer i. m. p. 101. — ³³⁾ Römer i. m. p. 157. — ³⁴⁾—³⁶⁾ Römer i. m. p. 186. — ³⁷⁾ Návi József jelentése az *Arch. Értesítő*-ben XII, 80. — ³⁸⁾ Lásd Mommsen-Kiepert pannoniai térképét in *Corp. Inscr. Latinar.* Vol. III. Tab. IV. És Römer pannoniai térképét in *Actis Novis Musei Nat.* — ³⁹⁾ Wurmbrand gróf jelentése a *Mittheilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien* IV-ik köt. 9-ik számában és a *Természettud. Közlöny* 1875. VII. kötetében 268—269. Főleg azonban lásd Széchenyi Béla művét: *Kőkori lelet a Fertő tava medrében*. Budapest, 1876.]

Ferteu. Említi II. Endrénék a tihanyi apátság jöszágait megerősítő 1211. évi okirata. ¹⁾ — Zala megyében, a nagy-kanizsai járás területén, a Kis-Komáromtól éjszakra fekvő Kolon pusztá határában. Jerney *Fejér-tó*-nak ejti, de kétségtelenül tévesen, hiszen maga is mondja, hogy e név 1399. és 1417. évi átiratokban *Fertho*-nak iratik. ²⁾ Nagy Gyula kétszer is tévesen *Ferten*-nek írja. ³⁾

[¹⁾ Fejér VII. V, 177. *Árp. Uj Okm.* I, 114. — ²⁾ Jerney: *Magy. Nyelvk.* 38. l. — ³⁾ *Arch. Értesítő* XII, 222.]

Ferteu. Említi II. Endrénék a tihanyi apátság jöszágait megerősítő 1211. évi okirata. ¹⁾ — Zala megyében, az előbb említett Kolon pusztá határában. Egy az előbbi Ferteutól külön mocsáros.

[¹⁾ Fejér VII. V, 177. Wenzel I, 114.]

Ferteu. Említi II. Endrénék a tihanyi apátság jöszágait megerősítő 1211. évi okirata. ¹⁾ — Zala megyében, Kolon pusztá határában, a két előbbi Ferteutól külön mocsárhely.

[¹⁾ Fejér VII. V. 177. Wenzel I, 114.]

Ferteutou ¹⁾ lásd moson-soproni Ferteu.

[¹⁾ Fejér IV. I, 198.]

Ferteutu ¹⁾ lásd moson-soproni Ferteu.

[¹⁾ *Haz. Okm.* II, 2.]

Fertev ¹⁾ l. moson-soproni Ferteu.

[¹⁾ Wenzel VI, 385. *Haz. Okm.* IV, 10. Knausz: *Mon.* I, 45.]

Fertew. Említi István ifj. királynak, Sándor szőrényi bán számára kiállított 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — Szatmár megyében, a szatmári járásban, Kak határában, a Szamos által képezett fertős hely. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 199. V. ö. Fejér IV. III, 465. Walther: *Akad. Évk.* VI, 430. — ²⁾ Az okirat topográfiaiájára nézve l. *Huzentow*.]

Fertew ¹⁾ l. moson-soproni Ferteu.

[¹⁾ Fejér II, 347. 348. III. I, 207. Knausz: *Mon.* I, 145.]

Fertews. Említi III. Endrének Mike comes számára kiállított 1296. évi adománylevele. ¹⁾ — *Zólyom* megyében, a Garam mentén levő fertős hely. ²⁾

[¹⁾ Fejér VI. III, 35. Jerneynél 40. l. — ²⁾ Egy Zólyom megyére vonatkozó 1293. évi okiratban előkerül a vallis Werseferteffeu. (*Árp. Uj Okm.* X, 119) Vajjon nem Wezesfertewfeu = *Vizes-fertő-fő* ?]

Fertheu ¹⁾ l. moson-soproni Ferteu.

[¹⁾ Fejér III. I. 209. V. II, 399.]

Ferthew ¹⁾ lásd moson - soproni Ferteu.

[¹⁾ Wenzel VIII, 43.]

Fertow ¹⁾ l. moson-soproni Ferteu.

[¹⁾ Wenzel XI, 294.]

Fertő ²⁾ l. moson-soproni Ferteu.

[¹⁾ Fejér IV. I, 98.]

Fertő réve, lásd *Arundineti palus*.

Fervidus fons ¹⁾ lásd *Bajmóczi* hévforrás.

[¹⁾ Fejér V. I, 314. VII. V, 87.]

Feuldhydpataka, fluvius, folyó. Említi a zalavári conventnek Liszó nevű birtokot illető 1296. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Somogy* megyében, a csurgói járásban, a Kanizsa baloldali mellék-vize, a Liszói patakot magába vevő *Sz. Péteri viz*. ²⁾

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 256. — ²⁾ A topographiára nézve lásd somogymegyei *Lyzou*.]

Feyerkeres ¹⁾ lásd *Crisius*.

[¹⁾ Jerney: *Magy. Nyelvk.* 37. l.]

Feyerpotok, Feyrpatak, Fertepatak, fluvius, folyó. Említi az egri káptalanak III. Endréhez intézett 1291. évi jelentő okirata ¹⁾ és III. Endrének Ros-

nyabányát tárgyazó 1291. évi adománylevele. ²⁾ — *Szepes* megyében, a Gölniczbe szkadó Ó-víznek mellékesermelye. ³⁾ Jerney Gömörben keresi s egy helyt Fertő-pataknak ⁴⁾, más helyt Fejér-pataknak ejti. ⁵⁾

[¹⁾ Fejér VI. I, 100. — ²⁾ Fejér VI. I, 103. — ³⁾ Az okiratok topographiájára nézve l. *Charmasna*. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvk.* 40 l. — ⁵⁾ U. o. 38. l.]

Feyertho, piscina, halas. Említi II. Gézának a körtvélyes-madocsai monostor alapítását engedélyező 1145. évi okirata. ¹⁾ — *Tolna* megyében, a Duna jobbpartja vidékén, Madocsa környékén.

[¹⁾ Fejér II, 122. Jerneynél 38. l.]

Feyrkyrus ¹⁾ lásd *Crisius*.

[¹⁾ Wenzel X. 332.]

Feyrpatak ¹⁾ lásd *Feyerpotok*.
[¹⁾ Fejér VI. I, 100.]

Feyrthow. Említi IV. Bélának bizonyos birtokosztályozást helybenhagyó 1256. évi okirata. ¹⁾ — *Torontól* megyében. Az okirat szerint Swth cum Feyrthow. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 429. — ²⁾ A topographiára nézve l. *Harangud*.]

Feyrtou ¹⁾ lásd *Feyrtow*.

[¹⁾ Fejér III. I, 470. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 38. l.]

Feyrtow, Feyrtou, Ffeyrtow, piscina, halas. Említi Gyula nádornak Csehtó halast illető 1224. évi okirata. ¹⁾ — *Bács-Bodrog* megyében, Zentától északra, hol a Csészttö pusztán a Tisza mellett újabb térképek egy Fényes-tó nevű tavat tüntetnek fel. ²⁾ Valószínűnek gondolom, hogy ez az okirat Feyrtow-ja. Az okirat szerint Chechtow includens piscinam, que Feyrtow dicitur,

tehát a Csehtóba³⁾ foglalt kisebbrendű tónak kellett lennie. Megjegyezzük, hogy a budai káptalan birtokát képezte. Rupp »Ferto halastó«-nak⁴⁾, Jerney »Fejér-tó«-nak ejti.⁵⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 470. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VI, 426. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 247. — ²⁾ L. Görög: *Magyar Atlaszát.* Bács megye. — ³⁾ L. *Chechtoo* alatt. — ⁴⁾ *Budapest helyrajzi tört.* p. 16. — ⁵⁾ *Magy. Nyelv-kincsek* 38. l.]

Ffeyrtow¹⁾ lásd *Feyrtow*.

[¹⁾ Wenzel VI, 426.]

Fidemsi. Említi I. Endrének 1055. évi okirata.¹⁾ Jerney²⁾ szerint *rév*, melyet *Födemes*-nek ejt, de az okiratból épen nem tetszik ki, hogy *rével* volna dolgunk. Inkább csakis *helységnevek* veendő.

[¹⁾ Fejér I, 391. — ²⁾ *Magyar Nyelv-kincsek* 41. l.]

Fige, Fize, piscina, halas.¹⁾ Említi I. Gézának a garammelléki sz. [benedeki apátság 1075. évi alapító levele²⁾ és II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1124. évi okirata.³⁾

[¹⁾ Fejér szerint *piscatio*. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 432. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 56. — ³⁾ Fejér II, 73.]

Fihed¹⁾ l. pozsonymegyei *Fyzed*. [¹⁾ Wenzel I, 135.]

Fihedheri¹⁾ lásd *Fizedthere*. [¹⁾ Wenzel I, 135.]

Filchow *piscina, halas.* Az egri káptalannak bizonyos birtok-egyezkedésre vonatkozó 1281. évi bizonyító oklevele. — Az okirat szerint prope villam Zeech. Szécs nevű helyre találunk ma Nyitra megyében, a privigyei járásban, de azt hiszem mégis, hogy az okirat-

ban nem ezen Szécsről, hanem a *Borsod és Zemplén* megyékben a Sajó két átellenes partján fekvő N. és K.-*Csécs*-ről van szó. Az okiratban említett Arnod = *Arnót*, Myskowecz = *Miskolcz*, Zolcha = *Felső-Zsolca*, Solche inferior = *Alsó-Zsolca*, mind Borsod megyében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 346.]

Filesteltbrocura¹⁾ lásd *Fyrrestelucarra*.

[¹⁾ Fejér II, 383.]

Filo¹⁾ lásd *Filu*.

[¹⁾ Fejér II, 73.]

Filteltetowa¹⁾ lásd *Fyrrestelucarra*.

[¹⁾ Fejér II, 383.]

Filu, Fílo, Silu, piscina, halas. Említi I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapító levele¹⁾ és II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1124. évi okirata.²⁾ *Csongrád*-megyében, a tiszáninneni járásban fekvő Csány határában, melyhez e halas-tó tartozott.³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 433. Knauz: *Mon.* I, 56. Hornyik: *Kecskemét tört.* I, 192. — ²⁾ Fejér II, 73. VII. V, 97. — ³⁾ L. *Ostra*.]

Firestelebraura¹⁾ lásd *Fyrrestelucarra*.

[¹⁾ Fejér VII, V, 328.]

Fiuzeg, fluvius, folyó. Említi a váczai káptalannak egyik 1275. évi¹⁾ és ugyanazon káptalannak egy másik 1281. évi bizonyító oklevele.²⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kán* megyében, Pánd vidékén, a Tápio mellékvize. Az okiratban említett villa Bikehei, Bikehey = *Tápio-Bicske*, villa Pang = *Pánd*, terra Kata =

Nagy-Káta, mind a kecskeméti felső járásban.

[¹] *Árp. Uj Okm.* IX, 139. 140. —

²) *Árp. Uj Okm.* IX, 320.]

Fixeghy ¹) lásd *Fizegi*.

[¹] *Fejér II*, 72.]

Fize ¹) lásd *Fig e*.

[¹] *Fejér II*, 73.]

Fized ¹) lásd pozsonymegyei *Fyzed*.

[¹] *Fejér IV. III*, 459.]

Fizedhete ¹) lásd *Fizedthere*.

[¹] *Fejér IV. III*, 459.]

Fizedthere, *Fihedheri*, *Fizedhete*, *Fyzedhere*. Említi II. Endrének a pannonhalmi apátság régi birtokait újból megerősítő 1213. évi okirata ¹), Gertrud királynénak és segédbíráinak Urias apát számára kiállított 1214. évi ítéletle vele ²), IV. Bélának a pannonhalmi apátság jogait tartalmazó 1260. évi nagy privilegiuma ³) és ugyanazon fejedelemnek Deáki birtokot a pannonhalmi apátság számára megerősítő 1268. évi okirata. ⁴) — *Pozsony* megyében, a külső járásban, Taksony és Deáki határában.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VI, 364. — ²) *Árp. Uj Okm.* I, 135. — ³) *Árp. Uj Okm.* XI, 474. — ⁴) *Fejér IV. III*, 459.]

Fizeg, *portus*, *réc*. ¹) Említi a bakonybéli apátság vagyonának 1086. évi összeírása. ²) — *Győr* megyében, a sokoróaljai járásban, Kajár határában. ³)

[¹] Jerney 1234. évből is említ egy *Fyzeg portus*-t. (*Magy. Nyelvk.* 165. 1.) — ²) *Árp. Uj Okm.* I, 32. — ³) V. ö. *Churchfeu*.]

Fizeg, *fluvius*, *folyó*. Említi a váczikáptalannak Bagon birtok osztályozására vonatkozó 1260. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Nógrád* megyében, a szil-

ráki járásban, nem más, mint a Cserhát délkeleti lejtőin eredő s a Béri vízzel egyesülő, s azzal együtt a Zagyvába jutó *Bujáki víz*. Az okiratban említett Bagon = *Bágyon*, Chelke = *Csécse*, Dengenec = *Dengeley*, Gede = *Szarvas-Gede*, Henel = *Hényel-puszta*, Sirak = *Szirák*.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 537.]

Fizeg. Említi I. Endrének 1055. évi okirata ¹) alapján Jerney. ²) — Szerinte víz, melyet Füzeg-nek ejt, de meg nem határoz. Azonban, hogy Fizeg *víz* volna, az az okirathból ki nem vehető. Az okiratban említett Fizegmunorua-t *helységnek* veszem *ra*, *re* névhatározóval. A Fizegazaa alatt pedig *Füzesvölgyet* érték, miután a régi *asszó* = *völgy*.

[¹] *Fejér I*, 390. — ²) *Magy. Nyelvk.* 42. 1.]

Fizegh, *flumen*, *folyam*. Említi I. Lászlónak a pannonhalmi apátság birtokait megerősítő s bővítő 1093. évi okirata ¹) és II. Endrének a pannonhalmi apátság régi birtokát újból megerősítő 1213. évi okirata. ²) — *Pozsony* megyében, a Dunába torkolló folyóvíz. Az okiratban *predium Fizegh* említettik, de midőn ezt olvassuk: *Decimum predium est, quod vocatur Fizegh super ripam Danubii, in condescensu ipsius fluminis in Danubium, a quo sibi locus suum sumsit vocabulum*, világos, hogy folyóvízzel van dolgunk, melytől a kérdésben levő *praedium* nevét kapta. Nyilván ez volt az, mely a hasonnevű tavat ³) is alkotta.

[¹] *Fejér I*, 484. Katona II, 641. Schmitth: *Eppi Agr.* I, 134. Wenzel: *Budai Regesták a Magy. Tört. Tárbán I*,

76. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 131. VI, 362.

Fuxhoffer-Czinár: *Monaster.* I, 35. —

³⁾ L. pozsonymegyei *Fyzed lacus.*]

Fizegh ¹⁾ lásd *Fizegi*.

[¹⁾ Fejér II, 73.]

Fizegi, Fizeghy, Fizegy, Fizegh, Fyzezh, aqua, vadum, víz, gázló. Említi I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapító levele ¹⁾ és II. Istvánnak a Géza adományát megerősítő 1124. évi okirata. ²⁾

[¹⁾ Fejér I, 432. 433. — ²⁾ U. o. II. 72. 73.]

Fizegy ¹⁾ lásd *Fizegi*.

[¹⁾ Fejér I, 432, 433.]

Fizegy ¹⁾ lásd fejérmegyei *Fuzeg.*

[¹⁾ Jerney: *Magyar Nyelvk.* 42. l.]

Flantancis ¹⁾ lásd *Flautasis.*

[¹⁾ A ravennai Névtelen Cosmographiáját tartalmazó *baseli codexben.* Parthey és Pinder p. 204. nota 19.]

Flantasis ¹⁾ lásd *Flautasis.*

[¹⁾ A ravennai Névtelen Cosmographiájának *Porcheron-Gronov-féle* kiadásában. L. Parthey és Pinder p. 204. nota 19.]

Flatausis ¹⁾ lásd *Flautasis.*

[¹⁾ A ravennai Névtelen Cosmographiáját tartalmazó *Vaticanus Urbinus codexben.* Parthey és Pinder p. 204. nota 19.]

Flautasis, Flatausis, Flantancis, Flantasis, Flutausis, Tausis, fluvius, folyó. Említi a VI. században Jorandes ¹⁾, a IX. században a ravennai Névtelen. ²⁾ — A VI. századbéli góth püspök azt mondja róla: Ab Euro fluvius Tausis secatur (t. i. Daciam), qui rapidus ac verticosus in Istri fluente furens devolvitur. A ravennai Névtelen pedig: Fluvius Flautasis finit ipsam patriam (t. i. Daciam). Closs, ki a Codex Pallatinus e helyét: ab eo Flutausis se-

cat következőleg olvassa: ab eo F [l. A] luta dissecat, az *Oltra* magyarázza. ³⁾

[¹⁾ *De Gothor. origine et rebus gestis* Cap. V. Migne párisi kiadásában: *Patrologiae Curs. complet.* T. LXIX. p. 1255.

— ²⁾ *Anonymi Ravennatis Cosmographia* IV. 14. Pinder és Parthey kiadásában 204. l. — ³⁾ Lásd Goossnál: *Studien z. Geogr. u. Gesch. d. traj. Daciens* 21. l.]

Florián-téri római fürdők Ó-Budán

lásd *Thermae majores.*

Flunyzbekoyk, Bakoyk, fluvius, folyó. Említi II. Endrének Márczell gróf számára kiállított 1228. évi birtokmegerősítő okirata. ¹⁾ — *Verőcztében*, a Krasiczának közvetített jobboldali mellékvíze, tehát a Dráva vízkörnyékében.

[¹⁾ Fejér III. II, 138.]

Flutausis ¹⁾ lásd *Flautasis.*

[¹⁾ A ravennai Névtelen Cosmographiáját tartalmazó *Codex Pallatinusban.* L. Gooss: *Studien* p. 21. nota 22.]

Fluvius, fluvii, lásd *Névtelen folyó, folyók.*

Foc ¹⁾ l. somogy-veszprémmegye. *Fok.*

[¹⁾ Wenzel I, 124.]

Focud, Fokud praediumbeli széles halas, piscina lata in praedio Focud, Fokud. Említi I. Lászlónak a veszprémi káptalan birtokait összeíró és megerősítő 1082. évi okirata. ¹⁾ — *Tolna* megyében, mit maga az okirat mond. Úgy látszik, ezzel azonos azon Fakathfalwa, mely egy XV-ik századbéli okiratban említettik, mint tolnamegyei, ma azonban már nem létező helység. ²⁾ E halast a veszprémi egyház birta cum octo mansionibus piscatorum.

[¹⁾ Fejér I, 455. VI, II, 356. Pray: *Specim.* I, 265. Róka: *Vitae Praes. Vesper.* 28. l. *Haz. Okmánytár* IV. 6. — ²⁾ V. ö. Teleki: *Hunyadiak kora* VI, 127.]

Foiaratfoka. Említi IV. Bélának az egri egyház birtokait és jogait megerősítő 1261. évi okirata.¹⁾ — *Heves* megyében, a Tiszának valamely foka a Heves és Poroszló közti területen. Jerney Foiarat-fokának nevezi.²⁾

[¹⁾ Fejér IV. III, 39. — ²⁾ *Magy. Nyelvek.* 40. 1.]

Fok, Foc, Fuk, rivulus, fluvius, csermely, folyó. Említi I. Endrének a tihanyi apátság 1055. évi alapító levele¹⁾, sz. Lászlónak a tihanyi apátság birtokait és jogositványait megerősítő 1093. évi okirata²⁾, II. Bélának a sz.-mártoni apátság jogait megerősítő 1137. évi oklevele³⁾, II. Endrének a tihanyi apátság jóságait megerősítő 1211. évi diplomája⁴⁾ és Dénes nádornak a veszprémi püspökség s a pannonthalmi apátság közti ügyet elintéző 1238. évi ítéletlevele.⁵⁾ — *Somogy és Veszprém* határterületén, a Balatonból Siófoknál s Kilitinél kiszakadó *Sió*. Ezt az 1055. és 1211. évi okiratok igen világosan mondják. Amaz szerint ugyanis Rivulus nante qui dicitur Fuk, fluens de prefato Lacu (Balatin t. i.); — cmez pedig: Est Bolotyn, de quo egreditur fluvius qui vocatur Foc. Az 1093. évi okmányban említett helynevek megfelelnek a mai *Siófok*nak, és *Fok-Szabadinak* Veszprém m. enyingi járásában; továbbá *Endrednek*, *Kilitinek*, a Kilitihez tartozó *Jod* pusztának vagy az odább délkeletre fekvő *Jut*, *Gyut* falunak, a Kilitihez tartozó *Töröki* pusztának és a Zamárdihoz tartozó *Szántód* pusztának, mind Somogy m. tabi járásában. Az 1238. évi okiratban említett Mors = *Maros*,

Kustan = *Kustydán*. Ezekre az okiratokra támaszkodva, állítani merem, hogy a *Sió* név csak a XIII. század után jöhetett használatba.⁶⁾ Egyébiránt maga a *Sió* név magyar eredetiségét kétségbevonni nem lehet.⁷⁾ Egyes tudósaink egyjelentésűnek tartják a »sé« = patak, és »séd« = csermelyvel⁸⁾, ám-bár ezt Hunfalvy az okból nem találja igazoltnak, mivel összetételekben, tehát Si-jó- (*Sió*)-ban is előkerül, a midőn aztán patak-patakot jelentene. De ha a »si«-nek folyás« a jelentése, akkor a »Si-jó« annyit jelentene, mint »folyó-víz«, »víz folyó«. ⁹⁾ Ősi kulturális jelentőségéről az *ádándi* ősi teinető tanuskodik Somogyban.¹⁰⁾

[¹⁾ Fejér I, 389. Jerney 40. 1. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 67. — ³⁾ Fejér VII. V, 109. — ⁴⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 124. Fejér VII. V, 200. Jerney 40. 1. — ⁵⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 90. Sztachovics: *Registrum* p. XXIX. — ⁶⁾ Lásd ide *Ozora* alatt is. — ⁷⁾ L. Hunfalvy: *Ethnographie v. Ung.* 248. 1. — ⁸⁾ Jerney *Keleti Utazásában* és Nagy Imre a *Századokban*. L. Czuczor-Fogarasi: *A magy. nyelv. szótára* V, 754, 835, 836. — ⁹⁾ Hunfalvy i. m. 423. 1. 438. jegyz. — ¹⁰⁾ Römer: *Résultats généraux du mouvement archeol. en Hongrie* p. 186. és ugyanott *Magyarorsz. őstört. térképe.*]

Fok, aqua, víz. Említi az egri káptalannak László fiai számára kiállított 1300. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Abauj* és *Zemplén* megyék határterületén, a Hernád folyónak egy foka Hernád-Németinél. Az okiratban említett Harnadnempty = *Hernád-Németi Zemplén* m. szerencsi járásában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 395.]

Fok ¹⁾ lásd *Seclus fok*.

[¹⁾ Fejér VII. III, 68.]

Fokud prediumbeli halas, ¹⁾ lásd *F o c u d*.

[¹⁾ *Haz. Okm.* IV, 6.]

Foldzuba *fossatum, árok*. Említi III. Endrének Day birtokot illető 1300. évi okirata. ¹⁾ — Nézetem szerint *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún* megyében, Pest határában ²⁾, melynek régi, száraz, folyóvíz-árkairól Salamon érdekesen értekezett. ³⁾ [¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 298. — ²⁾ Lásd pest-pilis-soltmegyei *Fossatum magnum*. — ³⁾ *Buda-Pest földje* czimű értekezésében a *Budapesti Szemlében*.]

Folkusfalvai viz, lásd *Ribe*.

Foloard, *stagnum, tó*. Említi III. Bélának a Borchá és Pel nevű javaknak birtokeseréjét tárgyazó 1194. évi privilegiuma. ¹⁾ — *Borsod* megye déli részében, a Tisza mentén, Dorogma és Ároktő közti területen. Az okiratban említett Durugma = *Dorogma* az egri felső, Aructeu = *Ároktő* a miskolci alsó járásban.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 56.]

Folukuzer lacus, ¹⁾ lásd *F a l u k w e r*.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 118.]

Folutoa, *piscina, halas*. Említi II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi adományos levele. ¹⁾ — *Bács-Bodrog* megyében, az első közép járásban fekvő Szonta vidékén. ²⁾ *Falutav*-nak olvassom.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 224. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Bozgyasfoka*.]

Foncholcahacya, *Foncholtahatya*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ —

Komárom megyében, a Csalóközben, N.-Tany és N.-Keszi közti vidéken. ²⁾ Az okiratban ugyan, mint meta kerül elő, de alatta folyóvízes határt érttek, ép úgy, mint az ugyanott említett Bolo-tuntu és Kazmergholtia alatt.

[¹⁾ Fejér IV. III, 451. Knauz: *Mon.* I, 556. — ²⁾ Az okirat idetartozó topographiájára nézve l. *Babana*.]

Foncholtahatya ¹⁾ lásd *F o n c h o l c a h a c y a*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 451.]

Fons que est in prato faytharethe vocato. Említi a zalavári conventnek IV. László királyhoz Zygy földtért illető 1274. évi jelentő okirata. ¹⁾ — *Zala* megyében, Szegfalu határában, a pacsai járásban. Az okiratban említett Zygy megfelel a Dióskálhoz tartozó *Szegfalu* pusztának, Palkonya = *Palkonya*, Orozthon = *Oroszton*, Vugh = *Ung* puszta, Kal = *Dióskál*.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 149.]

Fons, fontes, lásd *Névtelen forrás, források*.

Fons calidus ¹⁾ lásd *Calideaque lacus*.

[¹⁾ Fejér IV. I, 154. Teleki: *Hunyad. kora* XI, 108. Knauz: *Mon.* I, 329.]

Fons qui exit de Wolko, Volko. Említi a bácsi káptalannak Tholman földet tárgyazó 1270. évi bizonyító oklevelé. ¹⁾ — A régi Valkó, a mai *Verőce* megyében, a Vuka egy ere. Az okiratban említett Tholman egyéb okiratokban Tulman, Tolmán, Tholmany néven is említettetik, s a Vuka partján állott, hol ma azonban hiába keressük. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. III, 68. —

²⁾ Róla többet láss Pestynél: *Az eltűnt régi vármegyék* I, 348—349.]

Fons magna ¹⁾ lásd *Mirogna*.

[¹⁾ Wenzel I, 235. Theiner I, 81.]

Fons Regis ¹⁾ lásd *Regis fons*.

[¹⁾ Wenzel VIII, 54.]

Fons Regius ¹⁾ lásd *Regius fons*.

[¹⁾ Wenzel IX, 194.]

Fons sub Ecclesia Sancti Michaelis, sz. *Mihály egyháza alatti forrás*. Említi IV. Bélának a lovagrend számára kiállított 1272. évi okirata.¹⁾ — Horvátországban a *báni kerületben*, az egykori Dubicza megyében.

[¹⁾ X. Gergely pápa 1275. évi okiratában Theinernél: *Mon. hist.* I, 316.]

Fons in magna Mesde ¹⁾ lásd *Mesdei forrás*.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 231.]

Fons in Zawncza ¹⁾ lásd *Zawncza forrás*.

[¹⁾ Tkalcic I, 37. Wenzel XI, 145.]

Fontes calidi ¹⁾ lásd *Mehádiai hévvi zsek*.

[¹⁾ Római feliratos kő Mommsennél: *Corp. Inscr. Lat.* Vol. III. P. I. Nr. 1566. Schwarzottnál: *Die Hercules-Bäder bei Mehadia* 35. l. IV. db. Pestynél: *A szörényi bánsg tört.* II, 313. Griselininél: *Versuch einer polit. u. nat. Gesch. d. tem. Ban.* I, 267. l. IV. db. Garofalo Paskal: *De thermis Hercul.* pp. 78—79. Böhmnél: *Gesch. d. tem. Ban.* II, 280. l. IV. db.]

Formicarum potok, *Hangyák potaka*. Említi III. Endrének Kevél fia számára kiállított 1297. évi nemesítő okirata.¹⁾ — *Liptó* megyében, a sz. miklósi járásban fekvő Szjelnicze vidékén, a Vág jobboldali vízkönyékében. Pesty szerint már eltűnt víz.²⁾

[¹⁾ Fejér VII. II, 253. Kéler: *Annal.* IV, 463. Pestynél 1247. évi kelettel, *Századok* I, 75. — ²⁾ I. h. i. l.]

Forrás, *fons*, *forrás*. Említi Kálmán királynak a zobori monostor birtokait megerősítő 1112. vagy 1113. évi okirata ¹⁾, és IV. Bélának ezt megerősítő 1249. évi okirata.²⁾ — *Nyitra* megyében, a nyitrai járásban levő Királyi vidékén, melynek határát képezte. Az okiratban említett villa Crali = *Királyi*, Capusd, Cupusd = *Köpösd*, Emeca = *Emőke*, Helmeth, Hetmeh = *Hetménypuszta*, Lapas = *Lapás*, Muchunye, Muctinic = *Mocsonok*, Pogran = *Pográny* a nyitrai és selyei járásokban.

[¹⁾ Fejér VII. V, 85. Wurum: *Eppat. Hist. Memor.* 112. l. Jerneynél 41. l. — ²⁾ Fejér V. I, 312. Jerneynél (1294.) 41. l.]

Forrod, *aqua*, *víz*. Említi az egri káptalannak a nazkodi birtok részben való eladását tárgyazó 1284. évi bizonyosságlevele.¹⁾ — *Borsod* megyében Emöd és Heő-Keresztur vidékén, a Hejő vízkönyékében. Az okiratban említett Emwd = *Emöd* az egri felső, és terra Muhy = *Muhy* puszta a miskolci alsó-járásban.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 104. l.]

Fortillou ¹⁾ lásd *Tortillou*.

[¹⁾ Fejér III. I, 107.]

Fossa gigancium, *óriások árka*. Említi IV. Bélának egyik 1256. évi okirata.¹⁾ — *Hont* megyében, Ipolyság határában. A mit Höke Lajos az óriások itt tanyáztáról mond²⁾, mondai szempontból nem érdektelen, de a historiával annak semmi köze.

[¹] Knauz: *Cod. Strig.* II, 71. —
²) *Magy. Sion.* III, 808—809.]

Fossa Hudusher¹⁾, **Hudulher**²⁾ lásd
 Hudusher.

[¹] Knauz: *Cod. Strig.* I, 53. *Mon.*
 I, 514. — ²) Fejér V. I, 219. Jerney
 55. 1.]

Fossa *que est inter aquam Lyboam et*
Muram. Említi a veszprémi káptalannak
 Hoholt comes számára kiállított 1232.
 évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Zala me-*
gyében, a Libeüza és Mura közt léte-
 zett vízesatorna.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VI, 514.]

Fossa magna, *nagy árok.* Említi
 Imre királynak a zágrábi egyház szá-
 mára kiállított 1201. évi okirata.¹⁾ —
 A Horvát-Szlavon végvidéken, a *báni*
 kerületben, Gora délszaki vidékén.

[¹] Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 235.
 Tkalcic: *Mon. Eppat. Zag.* I, 14.
 Theiner: *Mon. hist.* I, 81.]

Fossata antiqua. Említi III. Endré-
 nek Day birtokot illető 1300. évi ok-
 irata.¹⁾ — A Budára vezető út menté-
 ben. Nézetem szerint *Pest-Pilis-Solt-Kis-*
Kún megyében Pest határában. Megkü-
 lönböztetendő azonban az ugyanezen ok-
 iratban említett *fossatum magnum*-tól.²⁾

[¹] *Haz. Okmtár* VII, 298. — ²)
 Lásd *pest-pilis-soltmegyei Fossatum*
magnum.]

Fossata Regis¹⁾ lásd *Regis fos-*
sata.

[¹] Fejér IV. II, 88.]

Fossatum, *árok.* Említi a leleszi con-
 vent birtokviszonyaira vonatkozó 1211.
 évi okirat.¹⁾ — *Zemplén* megyében, a
 király-helmei járásban, Lelesz vidé-
 kéen. Hogy vízvezető árok volt, maga

az okirat mondja: *Fossatum, vnde pro-*
fluit aqua Latricie in stagnum Myhan,
 tehát a Latorcza vize ezen vezetett a
 Myhanba.²⁾

[¹] Fejér VII. V, 204. — ²) Lásd
Myhan.]

Fossatum antiquum¹⁾ lásd *Der-*
den.

[¹] Fejér VII. V, 511. Knauz: *Cod.*
Strig. II, 186.]

Fossatum Comitum Dyonisy¹⁾ lásd
Welg.

[¹] Fejér V. III, 262.]

Fossatum foeneti S. Luciae. Em-
 líti az esztergomi keresztesek convent-
 jének Déda comes birtokviszonyaira vo-
 natkozó 1292. évi okirata.¹⁾ — *Esz-*
tergom megyében, az Esztergom és Déda
 közötti Szamárhely vidékén, sz. Lueza
 egyháza kaszálójának árka.

[¹] Fejér VII. V, 511.]

Fossatum Heudes haswanya¹⁾ lásd
Heudes haswanya.

[¹] Fejér II, 123.]

Fossatum inchoatum¹⁾ lásd *Fos-*
satum in Koachy.

[¹] Fejér VI. I, 316.]

Fossatum Irud¹⁾ *Irug*²⁾, *Yrug*³⁾,
 lásd *Irud.*

[¹] Fejér VII. V, 210. — ²) Fejér
 III. I, 158. — ³) Fejér III. I, 476.]

Fossatum Kalista aquosum¹⁾ lásd
verőczemegyei Kalista.

[¹] Wenzel X, 240.]

Fossatum in Koachy, *Kovácsi árok.*
 Említi III. Endrének az esztergomi
 egyház jobbágysai érdekében kibocsátott
 1294. évi okirata.¹⁾ — *Esztergom* me-
 gyében, Esztergom délkeleti völgyében,

az egykor itt létezett Kovácsi határában. Knauz tévesen határozta a Memoria Basilicae Strigoniensis alapján e Kovácsit a Szamárhegy környékére ²⁾, miután az egy 1720. évi bevalló okirat alapján Dorog, Tokod, Tát, Kesz-tőlez, Csév vidékén létezett. ³⁾ Hogy vízlevezető árokról van szó, mutatja a *pons*, mely ez árok felett elvezetett, *pons fossati in Koachy*. ⁴⁾

[¹⁾ Knauz: *Cod. Strig.* II, 206. Fejér VI. I, 316. Katona VI. 1114. — ²⁾ *Paulai sz. Vincze leányai* 64. l. — ³⁾ Lásd Csáka: *Adalék Esztergom XIII. századi helyiratához a Magy. Sionban* V, 343 — 346. — ⁴⁾ Fejérnél tévesen *pons Fossati inchoati*.]

Fossatum longum, *hosszu árok*. Em-líti Jakab főesperesnek az elefánti egyházat illető 1218. évi okirata. ¹⁾ — Nyitra megyében, Elefánt vidékén. Hogy az okiratban vízlevezető árokról van szó, kitetszik abból, hogy az egy elefántvidéki esermélylyel összeköttetésben állott.

[¹⁾ Fejér III. I, 268.]

Fossatum magnum, *nagy árok*. Em-líti IV. Lászlónak Boda számára kiállított 1283. évi adománylevele. ¹⁾ — Az okirat szerint Zólyom megyében, de nyilván Liptó-ban a két Palugya vidékén. ²⁾

[¹⁾ Fejér V. III, 162. — ²⁾ Lásd *Jelsopotoka*.]

Fossatum magnum, *nagy árok*. Em-líti Péter tárnokmesternek egy 1281. évi okirata. ¹⁾ — Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún megyében, Budapest határában. Maga az okirat mondja az árokról, quod circuit villam Pestensem, tehát azon Du-

naág, mely a régibb időkben a Margitsziget átellenében kiszakadt s a Rákoson át a soroksári útig huzódott, úgy szakadva vissza a nagy Dunába. Ma ez ároknak Budapest kiépülése folytán, már nyoma veszett, úgy hogy Rómer, ki tudvalevőleg Pest régi topographiájával éveken át foglalkozott, azt meg nem állapíthatta pontosan. Azt tartja mindazonáltal, hogy a mai akác- és bodzafa-utcának a kerepesi utcába való átmenetelénél kell gondolnunk, a hol az okiratilag említett *kerepesi rév* is állott. ²⁾ Különben még az újabb századokbeli képeken is meg van jelölve. Egy 1649. évből származó képen például világosan fel van tüntetve. ³⁾ Használót mondhatni azon XVI. és XVII.-ik századokbeli rézmetszetekről, melyeket Rómer a múzeumi könyvtárban legő *Iconismi urbium* című gyűjteményből *A régi Pest* monographiájában közöl. ⁴⁾ E képeket igaz, nem szabad hűeknek tartanunk s a posványos síkságban fekvő Temesváron megesezt, hogy kősziklán fekvő fellegvárkép lett feltüntetve. ⁵⁾ Hogy azonban ez árok a képeken még sem képzelmenyes, mutatják az ujjabkori *térképek* is, melyektől az ilyen idealizmus távol esik. Így Waczpauer 1764. évi térképén Pest szigeten fekszik, s az azt körül folyó Duna-csatornán négy hid vezet át a vácz, a kerepesi, a kecskeméti és a soroksári utak végén. ⁶⁾ Blaschke térképe szerint e hidak közül a vácz, a kerepesi és a soroksári még 1830-ban is megvoltak, sőt az árkot nyílt csatorna gyanánt áthidalva látjuk egy 1854. évi alapter-

ven is.⁷⁾ Bél Mátyás a munkájához függesztett s Mikovinyi által készített földabroszon Pestet ugyancsak szigeti minőségben tünteti elő.⁸⁾ Matzl mérnökkari századosnak 1752. évi térrajzán azonképen⁹⁾, nemkülönben Rupp térképén is.¹⁰⁾ Jól egyezik ezzel Szerdahelyi Gábor tudósítása 1702-ből, mely szerint Pest Danubio utrinque coniuncta¹¹⁾, és jól írja Érdy, hogy a mostani Pest szigeten állott¹²⁾ s így a XIII-ik századbéli okirat magnum fossatuma teljesen hitelesítve van. Téved azonban Palugyay, midőn oda nyilatkozik, hogy a Dunának ez ága ott folyt, hol jelenleg a Rákos árka a váci tőltestől kezdve egész a molnár-tóig húzódik.¹³⁾ Rómer is hasonlót mond, mert egy 1854. évi térképen *Rákos-árka*-nak mondatik.¹⁴⁾ A Rákos azonban Pest városát valamint ma nem folyja körül, úgy nem folyta körül azt az Árpádok századaiban sem. Ennek völgye Pesttől éjszakra esik s a kettő Matzl térképén is világosan meg van különböztetve. — Gyanítom, hogy azon *magnum fossatum*, mely III. Endre királynak a Day birtokra vonatkozó 1300. évi okiratában említettik¹⁵⁾, ugyancsak e pest-pilis-soltmegyei nagy árokra vonatkozik. El-lene látszik ugyan bizonyítani az, hogy Day birtok in comitatu albensi fekvőnek mondatik, s hogy Pest körül sem Day, sem Chalka nevű helyeket ki nem jelölhetni. Mellette bizonyít azonban a határjárás. Az első határjel ugyanis in quadam Insula parva in Danubio állott a parte occidentali. Innen a határ transit Danubium directe ad partem orien-

talem. Ebből nyilvánvaló, hogy csakis a *pesti* oldalról lehet szó, mert egyedül az fekszik a Duna-szigettől *keletre*. A határ posthac currit semper *ad orientem*, aztán ascendit ad montem Humuk-hegy, majd meg descendit eodem circa magnum fossatum. Innen reflectitur ad partem *meridionalem* s csak azután reflectitur iterum *ad occidentem versus Danubium*, s végre pertransit Danubiūm. Budapest vidékének geographiai helyzetét szem előtt tartva, az egész határjárást csakis a pesti oldalon követhetni. Hogy *hegyek* is említetnek a határjárásban, nehézséget nem szülhet, miután tudvalevő, hogy itt, bár nem is mutatkoznak első pillanatra hegyek, magasabb dombok mégis ugyancsak emelkednek fel a hullámos síkságból. Az úgynevezett *Új szőlő-hegy* csúcsa a határ napkeleti, és délközi szélén közép hasonmagasságú a Gellért-hegygyel. Valamivel kisebb emelkedésű Kőbánya¹⁶⁾, s innen a talajhullámszás, a homokbuczkák egészen a Dunáig követhetők. Különben készségesen fognék okadatoltabb magyarázat előtt meghajolni.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. VIII, 109. Palugyay: *Buda-Pest legújabb leírása* 337—338. ll. — ²⁾ *A régi Pest* 21. és 22. ll. — ³⁾ Haueffler: *Buda-Pest* című munkája 97. lapjához mellékelve. — ⁴⁾ *A régi Pest* 43—45. ll. 2. 3. 4. ábra. — ⁵⁾ Egy erre vonatkozó igen érdekes czikket Pesty tollából l. a *Századok* I. évf. 196—199. ll. — ⁶⁾ Rómernél i. m. — ⁷⁾ Rómernél i. m. 8. l. ⁸⁾ jegyz. és 21—22. ll. — ⁸⁾ *Notitia Hung. Nor.* III, 23. — ⁹⁾ Rómernél i. m. ad pag. 46. — ¹⁰⁾ *Buda-Pest és környékének helyrajzi tört.* végén II. tábla. — ¹¹⁾

Topographia celebr. Hung. urb. et oppidor. 1702. — ¹²⁾ *Historiai séta a Margit-szigeten.* Toldy F.: *Uj Magy. Muzéum*-ban I. évf. I. k. 138. l. — ¹³⁾ *Buda-Pest legúj. leírása* 337. l. — ¹⁴⁾ I. m. 21. l. Szerinte egyébiránt Pestet hármias árok védte: 1. az, mely a bástyákat kívül körülfutá; 2. a nagy árok (a tanuvalomás több helye szerint száraz Rákos), mely a mai Wurm-udvar s iparbank irányában terjedt és talán a molnártónál végződött; 3. a kis Rákos árka, mely sokkal tágabb körben, a mai külvárosokat majdnem ketté szelé és az alsó faraktáraknál a Dunába ömlött. 46—47 ll. — ¹⁵⁾ *Haz. Okm. tárv.* VII, 298. — ¹⁶⁾ Palugyay: *Buda-Pest* 335. l.]

Fossatum magnum ad Vscy, *nagy árok.* Említi II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — *Bács-Bodrog* megyében, az egykori Soucha föld határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 219.]

Fossatum Strigoniense, *esztergomi árok.* Említi III. Endrének az esztergomi egyház jobbágysai érdekében kibocsátott 1294. évi okirata. ¹⁾ — *Esztergom* megyében Esztergomnál. Hogy itt vízlevezető árokról van szó, kitetszik abból, hogy az okiratban említetik a *pous fossati Strigoniensis*.

[¹⁾ Knauz: *Cod. Strig.* II, 199. 207. Fejér VI. I, 311. 313. 314. Katona VI, 1164.]

Fossatura, *vízvezető árok.* Említi II. Bélának a pannonhalmi apátság számára kiállított 1138. évi okirata. ¹⁾ — *Nyitra* megyében, halasok táplálására szolgáló vízvezető árok. Fossatura, per quam trahitur aqua ad paludes ecclesie sancti martini.

[¹⁾ Fejér II, 110. Knauz: *Mon.* I, 98.]

Fovenyes potaka ¹⁾ lásd *Fovenyes potaka*.

[¹⁾ Jerneynél: *Magy. Nyelv.* 42. l.]

Földhid aqua ¹⁾ lásd *Földhyd*.

[¹⁾ Fejér V. II, 194.]

Fövényes pataka ¹⁾ lásd *Fövényes pataka*.

[¹⁾ Fejér VII. IV, 116.]

Frigidus fons, *hideg forrás.* Említi II. Endrének bizonyos birtokcserét tárgyazó 1212. évi okirata. ¹⁾ — *Sáros* megyében, a hanus-falvai járásban, hol *Hidegkút-pusztára* találunk, mely Kapihoz tartozik. ²⁾ E pusztá nyilván egy hideg vizü forrástól kapta elnevezését.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 115. Wagner: *Anal. Scep.* I, 389. *Árp. Uj Okm.* XI, 114. — ²⁾ Wagner szerint *quaerenda ad Keresztes-Komlós in Provincia Sarosiensi*. Az említett *Hidegkút-pusztá* Keresztes-Komlóstól nyugotra esik.]

Frigidus puteus, *Hidegkút.* Említi IV. Bélának Márton számára kiállított 1266. évi adománylevele ¹⁾ és ugyanazon fejedelemnek Drask és Mikula számára kiállított 1266. évi adománylevele. ²⁾ — Mint kelet hely szerepel az okiratban. *Puteus frigidus* = *Hidegkút*, Ráth szerint = *Hidegforrás*. ³⁾ Manap több rendbeli *Hidegkút* helység található Nógrádban, Nagy-Küküllőben, Pest-Pilis-Soltban, Pozsonyban, Sárosban, Szatmárban, Temesben, Tolnában, Udvarhelyben, Vasban, Veszprémben és Zalában. Hogy e helynév is elnevezését valamely hideg víztől kapta, bizonyosnak vehetjük.

[¹] Fejér IV. III, 336. — ²) Fejér IV. III, 337. — ³) *A magy. királyok utazásai és tartózkodási helyei* 29. l.]

Frigidus puteus, *hideg kút*. Említi Kázmér veszprémi prépostnak és bírótársának Druzmoth némely várföldét illető 1238. évi ítéletlevele. ¹) — *Vas* megyében Dozmat vidékén.

[¹] Fejér IV. I, 140.]

Frigidus puteus, *hideg kút*. Említi Pál országbírónak Igrigh helység határait szabályozó 1251. évi okirata. ¹) — *Zala* megyében, Igricze határában. ²)

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 329. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Hunta*.]

Fuenzoim vadum ¹) lásd *Mogor-teluk*.

[¹] *Árp. Uj Okm.* XI, 426.]

Fuenzoru aqua, *víz*. Említi a győri káptalannak Raich birtokra vonatkozó 1269. évi bizonyító oklevele. ¹) — Úgy látszik *Sopron* megyében? Az okirat szerint existens prope villam Bala.

[¹] Fejér IV. III, 541.]

Fuk aqua, *parva aqua Fuk*, *víz*, *kis víz*. Említi IV. Bélának Samud helységet tárgyzó 1257. évi okirata. ¹) — *Baranya* megyében, a siklói járásban fekvő Sámod határában, az Okur ága vagy foka. ²)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 420. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 436. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Draucha*.]

Fuk loci magnum stagnum, *nagy tó*. Említi IV. Bélának Samud helységet tárgyzó 1257. évi okirata. ¹) — *Baranya* megyében, a siklói járásban

fekvő Sámod határában, az Okur ága által alkotott nagy tóviz. ²)

[¹] Fejér IV. II, 420. Wenzel XI, 436. Jerney 40. l. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Draucha*.]

Fuk. Említi Omode nádornak Harabur birtokát illető 1300 évi okirata. ¹) — *Bereg* megyében, a Tisza foka Harabur = *Halabar* vidékén. Lehoczky monographiájában nincs felemlítve.

[¹] *Haz. Ökmtár* VII, 288.]

Fuk ¹) lásd somogy-veszprérmegyei *Fok*.

[¹] Fejér I, 389. Wenzel II, 90. Sztachovics: *Registrum* p. XXIX.]

Fukher, *Fukhez*, *Fukez*, *Fukkez*. Említi IV. Bélának Nyárhid helységet tárgyzó 1264. évi adománylevele ¹) és V. Istvánnak a csúti prépostság alapítványát megerősítő 1272. évi okirata. ²) — *Nyitra* megyében, a Nyitra ere, az érsekújvári járás területén. Jerney *Folkköz*-nek ejti ³), de minthogy Knauz diplomatikailag helyesebben közli s Fukhernek írja, kétségtelen, hogy nem Fokköznek, hanem *Folk-ér*-nek ejtendő. Az érnek her, heer alakbani kifejezése számos példában maradt fenn. ⁴)

[¹] Knauz: *Cod. Strig.* I, 52. U. ö. *Mon. Eccl. Strig.* I, 514. 515. — ²) Fejér V. I, 218. 219. — ³) *Magy. Nyelvk.* 40. l. — ⁴) Lásd *Her*, *Heer* alatt.]

Fukhez ¹) lásd *Fukher*.

[¹] Fejér V. I, 218.]

Fukez ¹) lásd *Fukher*.

[¹] Fejér V. I, 219.]

Fukkez ¹) lásd *Fukher*.

[¹] Jerney: *Magy. Nyelvk.* 40. l.]

Fulweyz, *piscatura*, *halászó*. Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyzó 1297. évi bizonyító ok-

levele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, a csalóközi járásban, Izsap nyugati határában, a Csiliz valamely halászhelye, mely *Fölvíz*-nek nevezte-tett. Az okiratban említett Babuna = *Babolna-puszt*a és ménes, Luoul = *Lovad* puszt, Wes = *Vas* puszt, mind a gesztenyi; Fyur = *Füss*, Isop = *Izsap* a csalóközi járásban.

[¹⁾ *Hazai Okmtár* VI, 424.]

Futaki dunarév, lásd *Portus de Futog*.

Futa Kuta, *Futakuta*. Említi IV. Bélának Baar földre vonatkozó 1269. évi okirata. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, a Felbár és Nádasd közti vidéken. ²⁾ Talán Falukuta helyett áll.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 228. *Hazai Okmtár* VII, 118. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Falukvzer*.]

Futrodfewi viz, *aqua ad Futrodfew*. Említi Erzsébet királynénak Thos nevű földet István fütárnokmesternek adományozó 1284. évi okirata. ¹⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún* megye éjszakkéleti vidékén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IV, 265.]

Fuzeg, *Fizegy*, *Füzég*, *Fyzege*, *aqua*, *víz*. Említi III. Bélának a fejevári keresztesek birtokait elősoroló és megerősítő 1193. évi okirata. ¹⁾ — *Fejér* megyében Horcha nevű birtok határában. Ez a Horcha későbbi iratokban Archa-nak íratik. ²⁾ *Horhi* nevű puszták manap is vannak Fejér, Hont, Tolna és Veszprém megyékben, Horka nevű helyek Gömör, Sopron és Szepes megyékben.

[¹⁾ Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 144. Fejér: *Cod. Dipl.* II, 286. Batthyán: *Leg. Eccl.* II, 286. Katona: *Hist. Crit.*

IV, 410. Pray de Prior. Aur. p. 117. Schmitth: *Agr. Eppl* I, 101. Jerney: *Magy. Nyelvelkincs*. 42. l. — ²⁾ Rupp: *Magyarorsz. helyrajzi tört.* I. k. I. r. 329. Fejéernél: *Cod. Dipl.* X. VII, 302. 835. egyik helyt mint Fejér, másik helyt mint Tolna megyei birtok.]

Fuzegthu ¹⁾ l. *Equorum portus*.

[¹⁾ Fejér VII. I, 364.]

Fuzes, *piscine due*, *halasok*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzázó 1268. évi adománya-levele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, P. Bálvány-Szakállos vidékén. Hogy két halasról van szó, az okirat mondja. Mindkettő a komáromi gróf személyes birtokát képezte.

[¹⁾ Fejér IV. III, 454. Knauz: *Monum.* I, 558.]

Fuzes. *Fyzes*, *Fyuzes*, *piscina*, *halas*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzázó 1268. évi adománya-levele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Gellér vidékén. A halas Gellérhez tartozott. ²⁾

[¹⁾ Fejér IV. III, 452. Knauz: *Mon.* I, 557. Jerney: *Magy. Nyelvelk.* 42. l. — ²⁾ Az okirat idevonatkozó topographiájára nézve lásd *Babana*.]

Fuzespaták. Említi III. Endrének Pyrin számára kiállított 1293. évi adománya-levele. ¹⁾ — *Szepes* megyében, a löcsei járásban, a Hernád baloldali víz-környékében. Az okiratban említett terra Sygra = *Zsegra*.

[¹⁾ Fejér VI. I, 249. Jerney 42. l.]

Füüdösizigeti római fürdő, lásd *Római fürdők*.

Füzeg ¹⁾ lásd fejérmegyei *Fuzeg*.

[¹⁾ Fejér II, 286.]

Füzéri patak, lásd *Azunthapathaka*.

Füzitői római hid. *Komárom megyében* Ó-Szőnytől keletre a füzitői patakot ma is áthidalja egy kerek ívű római hid. ¹⁾ E vidéknek több hidjáról felirati említés is tétetik. ²⁾

[¹⁾ Rómer: *Műrégészeti Kalauz* I, 86. — ²⁾ Lásd *Pontes* alatt.]

Fynisar, stagnum, tó. Említi Dominik pozsonyi grófnak bizonyos 1222. évi ítéletlevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, a Lucsa és Kisfalud közti területen. Jerney kérdőjel mellett *Fenék-sár*-nak ejti. ²⁾

[¹⁾ Fejér III. I, 366. — ²⁾ *Magy. Nyelv.* 39. l.]

Fynisar, stagnum, tó. Említi Dominik grófnak 1222. évi ítéletlevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, szintén a Lucsa és Kisfalud közti területen, az előbbtől külön sártó.

[¹⁾ Fejér III. I, 366.]

Fyreg. Említi egy 1266. évi okirat. ¹⁾ — Határfolyó *Veszprém* megyében, melyet Jerney *Füreg*nek ejt. ²⁾

[¹⁾ Fejér VII. IX, 677. — ²⁾ *Magy. Nyelv.* 42. l.]

Fyrrestelucarra, Filtesteltowa, Filesteltbrocura, Fíretelebraura, Töltéstava. Említi Henrik nádornak bizonyos birtokpert tárgyazó 1261. évi okirata. ¹⁾ — Bizonytalan, ha vajjon víz értetik-e alatta? Fejér, midőn egy helyt Filtesteltowanak írja, nyilván vízre gondolt. ²⁾ De nem szenvedhet kétséget, hogy a Fyrrestelucarra a Fejérénél diplomatikailag correctebb közlés. Ennek alapján talán valami *vízárokról* értendő s mintegy *Fyrrestelekárkának* olvasandó? Kétségtelenül N. és K.-Barát vidékén nyo-

mozandó *Győr* megyében, a pusztai járás területén ³⁾, nem vélem azonban azonosíthatónak az itt levő Töltéstava nevű pusztával.

[¹⁾ Fejér II, 383. VII. V, 328. (hibás kelettel.) *Haz. Okmánytár* 40. l. — ²⁾ Jegyzetben pedig ezt írja róla: Nomina locorum sunt indubie mendose notata: Filesteltbrocura; quod ex situ possessionis Filtesteltowa (Töltés tava) interpretandum duximus. — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Cacasto*.]

Fysyg, aqua, víz. Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1297. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, a csalóközi járás területén Izsap és Gellér vidékén. ²⁾

[¹⁾ *Haz. Okmánytár* VI, 424. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Fulweyz*.]

Fyul, piscina, halas. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, P. Bálvány-Szakállos határában.

[¹⁾ Fejér IV. III, 454. Knauz: *Mon.* I, 558.]

Fyuzes ¹⁾ lásd komárommegyei gelléri F u z e s.

[¹⁾ Fejér IV. III, 452. Ugyanigy Ulászló átiratában Knauznál: *Mon.* 557. l. nota 5.]

Fyzed, Fized, Fihed, lacus, tó. Említi Gertrud királynénak és segédbíráinak Urias apát számára kiállított 1214. évi ítéletlevele ¹⁾, IV. Bélának a pannohalmi apátság jogait tartalmazó 1260. évi nagy privilegiuma ²⁾ és ugyanazor fejedelemnek Deáki birtokot a pannohalmi apátság számára megerősítő 1265. évi okirata. ³⁾ — *Pozsony* megyében

külső járásban, Taksony és Deáki határában. Az okiratok szerint *lacus communis*, közös tó.

[¹) *Árp. Uj Okm.* I, 135. — ²) *Árp. Uj Okm.* XI, 474. — ³) Fejér IV. III, 459.]

Fyzedhere ¹) lásd *Fizcedthere*.

[¹) Wenzel XI, 474.]

Fyzeg. Említi II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi adománylevele. ¹) — *Bács-Bodrog* megyében, a Duna mentén. ²)

[¹) *Árp. Uj Okm.* XI, 222. — ²) A topographiára nézve l. *Bozgyas foka*.]

Fyzeg, *fluvius*, *folyó*. Említi a fejérvári káptalannak Cháth birtokot tárgyzó 1251. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Borsod* megyében, a miskolci járásban, a *Csáthi* víz, mely jobbfelől szakad a Tiszába. Az *igriczi* pogányvár és ősi temető érdekes adatok e víz culturalis történetéhez ²), valamint a *mezőcsáthi* tunulus is. ³)

[¹) Fejér IV. II, 118. Knauz: *Mon.* I, 385. — ²) Römer: *Résultats généraux du mouvement archéologique en Hongrie* p. 99. 184. és ugyanott: *Magyarország őstörténeti térképe*. — ³) Römer i. m. p. 155.]

Fyzeg, *Fyzyg*, *fluvius*, *folyó*. Említi sz. Lászlónak a tihanyi apátság birtokait és jogosítványait megerősítő 1093. évi okirata. ¹) — *Zala* megyében.

[¹) *Árp. Uj Okm.* VI, 69.]

Fyzeg ¹) lásd fejérmegyei *Fuzeg*.

[¹) Fejér II, 286.]

Fyzegeh ¹) lásd *Fizegi*.

[¹) Fejér I, 433.]

Fyzes ¹) lásd komárommegyei, gelléri *Fuzes*.

[¹) IV. Béla 1268. évi okiratának 1383. évi átiratában Knauznál: *Mon.* I, 557. l. nota 5.]

Fyzespatak. Említi István ifj. királynak Sándor szőrényi bán számára kiállított 1268. évi adománylevele. ¹) — *Szatmár* megyében, a szatmári járásban Batiz-Vasvári keleti vidékén. ²) E víz elválasztá Szatmár-Németi és Batiz-Vasvári birtokterületeit.

[¹) Fejér IV. III, 465. Wenzel VIII, 198. Walther: *M. Tud. Akad. Évk.* VI, 430. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Huzeutow*.]

Fyzig. Említi sz. Lászlónak a tihanyi apátság birtokát megerősítő 1093. évi okirata. ¹) — Az okirat szerint in prouincia Tolnensi, . . . in villa Kupan iuxta Fyzig, tehát a ma *Somogy* megyében, Tolna megye szomszédságában fekvő Török-Koppány határában.

[¹) *Árp. Uj Okm.* VI, 69.]

Gachi, Gathi halas, *piscina de Gach, Gath*. Említi II. Endrének a templomosok számára kiállított 1228. évi adománylevele. ¹) — Valószínűleg a *Bácsi tó* Sopron és Győr megye határterületén, Csornától keletre. Mindenestre a györmegyei Kóny vidékén. ²) Az oklevél, mely e halas s egyéb vizek nevét fentartotta, nagyon bizonytalan tájékoztatásunkra lehet. Eredetije eddigelé ismeretlen s csakis II. Ulászlónak egy 1491. évi eredeti bár, de részben csonka s olvashatatlan; továbbá Ujlaki Lőrincz országbirónak 1520. évi átiratából, valamint egy 1730. évi hitelesített káptalani másolat után ismerjük. A topographiára nézve csak gyantásokat lehet hozzátvetőleg kifejezni s

ilyen az is, hogy itt a Barbácsi tóról van szó, melyet semmi egyéb, mint Barbácsnak s illetőleg a jelentékeny Barbácsi tónak Kóny közelében való létezésére alapíthatók.

[¹] Árp. Uj Okm. I, 250. Haz. Okm. II, 3. — ²) Ráth Károly is a győrmegyei Kónyra vonatkoztatja az okirat Con- és Conuját. (Haz. Okm. II, 2.) E mellett bizonyít az is, hogy több mai helynév e vidéken lehetségessé teszi az okiratban említett nevek hozzátételét. A terra de Bagyag megfelel a Sopron megyei, a csornai járásban, tehát Kóny déli szomszédságában levő *Bágyognak*. Az okiratban említett generatio Teth összeköttetésbe hozható a győrmegyei, sokoróaljai járásban levő *Téth* helységgel s egyéb topographiára nézve lásd *Compu, Con, Donath, Thawa, Fergesher, Halasthor, Nultofj, Sijwerj, Weyzer* alatt.]

Gai, Gaj, Csaj, rivulus, csermely. Említi I. Gézának a garammelléki sz. bene-deki apátság 1075. évi alapító levele ¹) és II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1124. évi okirata. ²) — *Bars* megyében, a *Garam-Szőllősi* víz, mely Keszinéél a Lévai vízbe s ezzel együtt a Dobrába szakad. Az okiratokban említett Bors = *Bars*, *Scelleus*, *Sceulleus*, *Sceullews*, *Scalleus*, *Csellewes* = *Garam-Szőllős*, *Talmad*, *Talmád*, *Thalmecz*, *Talmach* = *Tolmács* mind a lévai járásban.

[¹] Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 54. Fejér: *Cod. Dipl.* I, 429. — ²) Fejér II, 69.]

Gaj ¹) lásd **Gai**.

[¹] Fejér I, 429.]

Galanas, aqua, víz. Említi III. Bélának a fehérvári keresztések birtokait felsoroló és megerősítő 1193. évi ok-

irata. ¹) — *Somogy* megyében, a nagy-atádi járás területén, Szulok vidékén, a Dráva balvidéki vízkörnyékében. Az okiratban említett villa Bissenorum = *Besenyő*, *Gurguleg*, *Gurguteg* = *Görgeteg*, *Zuloc*, *Zuluc* = *Szulók*, mind a nagy-atádi járásban. — Jerney a kérdésben levő vizet *Kalanos*-nak ejti. ²)

[¹] Fejér II, 285. Batthyán: *Leg. Eccl.* II, 286. Katona IV, 410. *Pray de Priorat. Aur.* p. 117. Schmitth: *Eppi Agr.* I, 101. Knauz: *Monumenta* I, 143. — ²) *Magy. Nyelv.* 63. 1.]

Galaturkapotaka. Említi az egri káptalannak bizonyos birtokcserére vonatkozó 1281. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Borsod* megyében, a sz.-péteri járásban, Ludna vidékén. Az okiratban idevonatkozólag említett Perezne = *Parasznya*, *Senthpeter* = *Sajó-Sz.-Péter*. *Lubuna* alatt nem vélek mást érthetni mint *Ludnát*.

[¹] Árp. Uj Okm. XII, 345.]

Galga folyó, lásd *Caliga*.

Gamási patak, lásd *Sarusozó*.

Gamother ¹) lásd *Kamawlther*.

[¹] Wenzel XII, 575.]

Garadpothoka. Említi a pozsegai káptalannak Marczel comes számára kiállított 1300. évi bizonyító oklevele. ¹)

[¹] Árp. Uj Okm. XII, 660.]

Garam, lásd *Garana*.

Garami átkelő, lásd *Brisneborod*, *Machkarwv*.

Garam-Szőllősi víz, lásd **Gai**.

Garana, Geron, Goran, Goron, Graan, Gran, Grana, Granna, Granne, Gramus, Granus, Gron, Grona, aqua, fluvius, flumen, víz, folyó, folyam. E nevekekkel

találjuk az egykorú iratokban és diplomákban jelölve a Gömörben, Telgárt környékén eredő, *Gömör, Zólyom, Bars, Esztergom* megyék területeit hasító, s részben Esztergom és Hont megyék közt határt képező, Párkánynál pedig a Dunába balfelől szakadó *Garam*-ot. Hogy Plinius Duria-ja ¹⁾ vonatkoztatható-e, mint Gooss akarja ²⁾ a Garamra, oly kérdés, melyet nehezen fog valaki végleg megoldhatni. Marcus Aurelius *Γραυία*-, Granuaja ³⁾ azonban kétségtelenül Garamunkra vonatkozik. ⁴⁾ Ezt említi a XI-ik századból I. Gézának a sz.-benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ⁵⁾, a XII-ik századból II. Istvánnak 1124. évi okirata ⁶⁾ és II. Bélának a bozóki prépostság alapítását megerősítő 1135. évi okmánya ⁷⁾, míg a XIII-ik századból Béla névtelen jegyzője ⁸⁾ és Kézai Simon mester ⁹⁾ mellett az okiratok nagy száma tesz róla említést. Nevezetesen az 1204—1235. közti évekből ¹⁰⁾, továbbá 1209.¹¹⁾, 1211.¹²⁾, 1214.¹³⁾, 1217.¹⁴⁾, 1226.¹⁵⁾, 1228.¹⁶⁾, 1229.¹⁷⁾, 1230.¹⁸⁾, 1232.¹⁹⁾, 1235.²⁰⁾, 1237.²¹⁾, 1238.²²⁾, 1239.²³⁾, 1240.²⁴⁾, 1245.²⁵⁾, 1246.²⁶⁾, 1247.²⁷⁾, 1249.²⁸⁾, 1250.²⁹⁾, 1251.³⁰⁾, 1253.³¹⁾, 1255.³²⁾, 1256.³³⁾, 1259.³⁴⁾, 1260.³⁵⁾, 1261.³⁶⁾, 1263.³⁷⁾, 1264.³⁸⁾, 1265.³⁹⁾, 1266.⁴⁰⁾, 1268—1272.⁴¹⁾, 1268.⁴²⁾, 1269.⁴³⁾, 1270.⁴⁴⁾, 1272.⁴⁵⁾, 1275.⁴⁶⁾, 1277.⁴⁷⁾, 1279.⁴⁸⁾, 1282.⁴⁹⁾, 1283.⁵⁰⁾, 1284.⁵¹⁾, 1285.⁵²⁾, 1287.⁵³⁾, 1290.⁵⁴⁾, 1291.⁵⁵⁾, 1292.⁵⁶⁾, 1293.⁵⁷⁾, 1294.⁵⁸⁾, 1295.⁵⁹⁾, 1296.⁶⁰⁾, 1297.⁶¹⁾, 1300-ból ⁶²⁾ és egy év nélkül jelölt okirat. ⁶³⁾ — Nevének megfejtését már

különbözőleg kísérlék meg. Podhráczky szerint a Garam a »Gam, Gan, Kam« keleti víznévnek *r* betű beszúrásával való változása csupán ⁶⁴⁾, de e szerencsétlen állítást teljességgel kifogatja az a tény, hogy a Garam neve már oly korban ismeretes, midőn őseinknek még hírók-hamvok nem volt a Garam mentén. De Schafarik származtatása sem szerencsésebb. Ismeretes, hogy ő e nevet az ó-szláv »hran«, »hron« = határ szóból származtatja ⁶⁵⁾, a mit egyéb-iránt Bartholomeides is tesz, pedig a Garam partjain *quadok* laktak, s azért jól mondja Hunfalvy, hogy e folyó nem kaphatta nevét sláv népektől, úgy a mint a »Garumna« a mai Garonne, mely a Garamhoz igen hasonlít, sem kapta nevét a slávoktól. ⁶⁶⁾ De én ép a mai Garonne névben vélek bizonyítékot találni arra nézve, hogy a Garam nevet ne tulajdonítsuk a svév nemzetiségű quadoknak, hanem azon keltáknak, kik hazánk legrégibb ismert lakosai s ma már csak Nyugat-Európában, nevezetesen a Kis-Bretagneban és a britt szigetekén képviselvek. ⁶⁷⁾ — A Garam folyónak ősculturalis, hadászati és történeti jelentősége egyaránt kiváló. Hogy mellékeit már az ősi hajdanban állandóan lakták, bizonyítják a *vezekényi* ⁶⁸⁾ és a *zselési* ⁶⁹⁾ őstemetők Bars megyében. De az is igen sokat bizonyít e tekintetben, hogy Kéméndtől Uj-Barsig jobb partja hosszában egy hatalmas ördögárok húzódik végig. ⁷⁰⁾ Hadászati fontosságát hirdetik a bars megyei *garam-szöllősi* ⁷¹⁾, az esztergom megyei *kéméndi* ⁷²⁾ és *bényi* ⁷³⁾ pogányvárak; főleg nevezetese e

szempontból a bényi rhingek, miután e védelmi erődítvények alapját a Garam vonala képezte. Egynél több történeti momentum is fűződik e vízfolyáshoz. Ilyen a többi között az, hogy Marcus Aurelius császár e folyó partjain írta *Elnélkedéseinek* első könyvét. A honfoglalás idején rajta keltek át Hüllek fiaí Szoárd és Kadosa, nemkülönben Huba és minden hadaik, tábort ütve a váradi földvárnál. Garam melléki táborából indult sz. István Koppány ellen s a Garam vizében övezték német módra vitézi karddal sz. Istvánt, Hont és Pázmán, kiknek javai e folyó mellett is elterültek. Családjok egyik ága emelte a bényi várat s későbbi monostort, melynek a XIII. század elején román izlésben emelt monumentális egyháza még maig is áll. ⁷⁴⁾

[¹⁾ *Hist. Natur.* IV, 15. — ²⁾ *Studien z. Geogr. u. Gesch. d. trajan. Dac.* 12. l. Különben lásd *Dacia* alatt. — ³⁾ *Meditationum Lib.* I. — ⁴⁾ L. Hunfalvy: *Ethnographie* 49, 247. és 386. II, és a 65. jegyz. Ugyanő: *Egyet. Phil. Közl.* IV, 588. 589. Azonk. Spruner: *Hist. Atlas.* Ung. Nr. 1. Ugyanő: *Hist. geogr. Schul-Atlas* Nr. 1. és 2. Spruner-Menke: *Atlas Antiquus.* Tab. Pannonia. Illyr. Kiepert: *Hist. geogr. Atlas d. alten Welt.* XV. tábla. Graff: *Atlas d. alten Geogr.* Tab. IX. Jausz: *Hist. geogr. Schul-Atlas* I. Nr. 8. és 9. Ukert: *Geographie der Griech. u. Römer* III. I, 169. Mommsen-Kiepert: *Corp. Inscript. Lat.* Vol. III. Tab. IV. Sulzer: *Karte des alten Dac.* annak *Das transalp. Daciens* czimű munkájához mellékelve. Schafarik: *Slav. Alterthümer* I, 247. 508. — ⁵⁾ Fejér I, 428—30. 438. II, 67. Knauz: *Mon.* I, 53—55. 59. Wenzel XI, 20. 22. Hornyik I, 191. — ⁶⁾ Fejér II, 67—70.

78. Knauz: *Mon.* I, 81. — ⁷⁾ Fejér VII. V, 102. — ⁸⁾ *Hist. hung. de sept. ducib.* cc. XXXIV. XXXV. — ⁹⁾ In *Appendice.* c. I, §. 3. — ¹⁰⁾ Wenzel IV, 572. — ¹¹⁾ Wenzel VI, 339. XI, 103. Fejér III. I, 81. 95. Katona V, 99. Knauz: *M. Sion* II, 129. *Monumenta* I, 190. 192. — ¹²⁾ Fejér VII. V, 212. — ¹³⁾ Fejér III. I, 160. Katona V, 180. — ¹⁴⁾ Fejér III. I, 194. 196. Knauz: *Mon.* I, 212. 213. — ¹⁵⁾ Fejér III. II, 93. Knauz: *Mon.* I, 261. — ¹⁶⁾ Fejér III. II, 143. VII. V, 568. 569. Knauz: *Mon.* I, 267. 269. U. ö. *Cod. Strig.* II, 29. — ¹⁷⁾ Fejér III. II, 195. Knauz: *Mon.* I, 271. Ugyanő: *Cod. Strig.* II, 31. Wenzel VI, 483. — ¹⁸⁾ Wenzel VI, 487. 488. Knauz: *Mon.* I, 273. *Magy. Sion.* II, 288. *Cod. Strig.* II, 31. — ¹⁹⁾ Wenzel VI, 515. — ²⁰⁾ Theiner I, 136. 137. — ²¹⁾ Wenzel VII, 33. Knauz: *Mon.* I, 323. *M. Sion* II, 437. *Cod. Strig.* II, 46. — ²²⁾ Fejér IV. I, 144. — ²³⁾ Wenzel VII, 82. 83. Fejér IV. I, 143. Knauz: *Mon.* I, 332. 333. — ²⁴⁾ Wenzel VII, 104. — ²⁵⁾ Wenzel VII, 188. — ²⁶⁾ Wenzel VII, 217. Knauz: *Mon.* I, 363. *Magy. Sion* II, 526. *Cod. Strig.* 52. — ²⁷⁾ Fejér IV. I, 480. Wenzel VII, 218. Knauz: *Mon.* I, 364. *Cod. Strig.* II, 53. — ²⁸⁾ Fejér IV. II, 56. Knauz: *Mon.* I, 381. — ²⁹⁾ Fejér IV. II, 60. 61. — ³⁰⁾ Fejér IV. II, 81. Knauz: *Mon.* I, 389. — ³¹⁾ Fejér IV. II, 205. Knauz: *Mon.* I, 412. — ³²⁾ *Haz. Oklevéltár* 28. Wenzel VII, 402. Fejér IV. II, 296. Knauz: *Mon.* I, 422. 427. *Cod. Strig.* II, 67. — ³³⁾ Fejér IV. II, 405. Knauz: *Mon.* I, 435. — ³⁴⁾ Wenzel VII, 513. — ³⁵⁾ Fejér IV. III, 27. Knauz: *Mon.* I, 456. 457. *Cod. Strig.* I, 47. — ³⁶⁾ Fejér IV. III, 53. 55. Knauz: *Mon.* I, 461. — ³⁷⁾ Wenzel III, 40. 41. Knauz: *Mon.* I, 493. — ³⁸⁾ Fejér IV. III, 256. Knauz: *Mon.* I, 520. — ³⁹⁾ Fejér IV. III, 181. 182.

Wenzel VIII, 137. 138. Knauz: *Magy. Sion* III, 56. *Cod. Strig.* I, 91. *Mon.* I, 522. — ⁴⁰⁾ Wenzel VIII, 154. — ⁴¹⁾ Knauz: *Cod. Strig.* II, 120. 125. *Mon.* I, 612. 613. — ⁴²⁾ Wenzel VIII, 223. — ⁴³⁾ Fejér IV. III, 475. Wenzel VIII, 223. 241. Knauz: *Cod. Strig.* I, 61. II, 93. *Magy. Sion* III, 57. *Mon.* I, 562. 563. — ⁴⁴⁾ Wenzel VIII, 322. Knauz: *M. Sion* III, 147. *Cod. Strig.* II, 102. *Mon.* I, 584. — ⁴⁵⁾ Wenzel XII, 51. Fejér V. I, 260. Knauz: *Cod. Strig.* II, 109. 231. *Magy. Sion* III, 222. *Mon.* I, 602. 605. — ⁴⁶⁾ Fejér V. II, 302. Knauz: *Cod. Strig.* I, 120. — ⁴⁷⁾ Wenzel XII, 220. Knauz: *M. Sion* III, 383. — ⁴⁸⁾ Wenzel XII, 258. 259. Knauz: *Magy. Sion* III, 459. — ⁴⁹⁾ Fejér V. III, 112. 147. Wenzel IX, 337. 338. XII, 358. 364. Knauz: *M. Sion* III, 464. *Cod. Strig.* I, 137. *Haz. Okmánytár* VI, 285. 289. — ⁵⁰⁾ *Haz. Okm. társ.* VI, 293. — ⁵¹⁾ *Haz. Okm. társ.* VI, 303. 304. Fejér V. III, 236. 238. — ⁵²⁾ Wenzel IX, 426. — ⁵³⁾ Fejér V. III, 355. Wenzel XII, 454. — ⁵⁴⁾ Wenzel X, 8. — ⁵⁵⁾ Wenzel V, 31. Knauz: *Cod. Strig.* II, 175. — ⁵⁶⁾ Fejér VI. I, 206. VII. II, 243. — ⁵⁷⁾ Wenzel X, 119. 120. — ⁵⁸⁾ Fejér VI. I, 305. — ⁵⁹⁾ Fejér VI. I, 346. 347. — ⁶⁰⁾ Fejér VI. II, 35. Wenzel XII, 586. 588. — ⁶¹⁾ Wenzel X, 261. ⁶²⁾ Fejér VI. II, 266. *Haz. Okm. társ.* VI, 461. — ⁶³⁾ Knauz: *Cod. Strig.* II, 233. *Mon.* I, 311. — ⁶⁴⁾ Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége. 83. és 270. ll. — ⁶⁵⁾ *Slavische Alterthümer* I, 247. 249. 501. — ⁶⁶⁾ *Ethnographie v. Ung.* 65. l. — ⁶⁷⁾ Lásd Riccl czikkét a *Századok*-ban XV, 512. Azonkiv. Schröert is, ki hajlandó a Garam nevét a keltáknak, vagy a kelta-német gothinoknak tulajdonítani. (*Beitrag zu einem Wörterbuche d. deutschen Mundarten des ungr. Berglandes. Sitzungsbericht d. kais. Akademie d. Wiss.* XXV. köt. 216. l.) —

⁶⁸⁾ Rómer: *Résultats généraux* pp. 85. 96, 99. — ⁶⁹⁾ Rómer: i. m. p. 89. *Arch. Értesítő* I, 14. És Henszlmann jelentése a VIII-ik internationalis congressus üléséről és kirándulásairól az *Arch. Értesítő*-ben X, 265—267. — ⁷⁰⁾ Rómer i. m. p. 87. *Arch. Ért.* I, 14. Henszlmann i. h. X. 265—267. — ⁷¹⁾—⁷²⁾ Rómer i. m. p. 184. — ⁷³⁾ Rómer i. m. 61—64. ll. Ugyanott: *Magyarorsz. östört. térképe s ezenkívül a szöveg közt a bényi körszéknek külön rajza.* — ⁷⁴⁾ Lásd Ipolyi *Hunt Demeter gróf és a Hunt Pálnán rablólovagok czímű jeles czikkét a Századok*-ban I, 129.]

Gardubarto, *Chaduvocha*, *Kardubarka*. Említi Miklós alországbirónak egyik 1239. évi itéletlevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, Légh határában. ²⁾

[¹⁾ Fejér IV. I, 152. Wenzel VII, 85. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Beilhonos Euren.*]

Garesniczai viz lásd Garig.

Garig, *Gargg*, *Gorigh*, *Sarig*, *aqua*, *riculus*, *fluvius*, *viz*, *csermely*, *folyó*. Említik IV. Bélának bizonyos határjárását tárgyzó 1256. évi okiratai ¹⁾ ²⁾, a császmái káptalannak egyik 1266. évi bizonyító okirata ³⁾, IV. Lászlónak egyik 1273. évi okirata ⁴⁾ és a császmái káptalannak Ders fia számára kiállított 1285. évi okirata. ⁵⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a Lónya baloldali vízkörnyékében, a belovári alispánság azon vízgazdag területén, mely manap is számos elágazó víznek szolgál lefolyási csatornául, mely vizek részint a Császmába, részint az Illovába, részint pedig a Lónyába szakadnak. Manap e néven ugyan már nem szerepel Garig = *Garics* vize, de nem szenved kétsé-

get, hogy az a hasonlóvá vár és megye vidékén keresendő. E várnak romjai ma is láthatók G. Jelenska és G. Garesnica között a moszlavinai hegység magaslatain ⁶⁾, de az okiratban felfedezhető támaszpontok is ide utasítanak. Az okiratban ugyanis Elbrisk és Lesebuch nevű föld említették. E neveken e földet ma ugyan hiába keressük, de a határjárásból kitetszik, hogy e föld, melynek határa a Garig folyónál vette kezdetét, *cum castrensibus de Chernalika* volt szomszédos. Én a Chernalika folyót, Pesty nézetével szemben ⁷⁾ a mai *Hercegovaczi* víznek tartom ⁸⁾ s azért azt hiszem, hogy az Elbrisk és Lesebuch földnek Hercegovácztól és Palesniktől nyugatra kellett lennie, amennyivel inkább, minthogy e föld határa *ab occidente in fluvio Garig*. kezdődött s így a Garig alatt a mai *Garesnicai* vizet értem, mely a Garicsi várhegy éjszakeleti lejtőiről lefolyva, Garesnica és Ciglenica között az Illovába szakad jobbfelől. Ugyanerre vélem vonatkoztathatni a *Guersenicha* vizet ⁹⁾, de nem tartom valószínűnek, hogy a IV. Béla királynak 1245. évi, Moys nádor fia számára kiállított adománylevelében említett *Sarig* ¹⁰⁾ a régi Garig, a mai Garesnicai *víre* vonatkoznék. Ez okiratnak Garig helyett eltorzított Sarig neve *Garics megyére* vonatkozik, minek okadatolását másutt adtam. ¹¹⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab.* I, 108. 109. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 415. 417. — ²⁾ *Haz. Okmtár* VII, 54. — ³⁾ *Haz. Okmtár* VII, 104. — ⁴⁾ *Haz. Okmtár* VII, 145. — ⁵⁾ *Haz. Okmtár* VII, 193. — ⁶⁾ Lásd e romokat feltün-

tetve Lipszky és Hátsek térképein is. — ⁷⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* II, 258. — ⁸⁾ Lásd *Charnareka* alatt. — ⁹⁾ Lásd *Guersenicha* alatt. — ¹⁰⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. III, 27. — ¹¹⁾ L. *Sordura* alatt.]

Garmaspotoka. Említi Endre országbírónak Kenéz birtok tárgyában hozott 1240. évi ítéletlevele. ¹⁾ — *Vas* megyében, a Söptei és Surányi esermelyek egyesüléséből keletkező *Bárdosi* víz, mely a Gyöngyösbe szakad. Az okiratban említett Kynyz = *Kenéz* a sárvári járásban a Bárdosi víznek a Gyöngyösbe való torkolata közelében; *paedum apud Sanctum Martinum* = *Sz. Mártonyi pusztá* Szombathely mellett, Vep, Wep = *Vép* a szombathelyi járásban.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 109. *Haz. Okmtár* IV, 27.]

Garse vena ¹⁾ lásd *Panse vena*.

[¹⁾ Fejér V. I, 131.]

Garyg ¹⁾ lásd *Garig*.

[¹⁾ Tkalcic I, 109.]

Gasca, piscina, halas. Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Verőcze* megyében, a verőczei alispánságban Gacišće vidékén, Vaskától nyugatra a Breznica balpartja mentén. ²⁾

[¹⁾ Tkalcic I, 15. — ³⁾ Lásd *Bresniza* alatt.]

Gathi halas ¹⁾ lásd *Gachi halas*.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* II, 3.]

Gayou fluvius ¹⁾ lásd gömör-borsod-megyei *Sajó*.

[¹⁾ Fejér VI. I, 99.]

Gecz-noud, *aqua, viz*. Említi Móríc comesnek a mórícshidai apátság számára kiállított 1251. évi alapítólevele. ¹⁾ — A Szücs mellett Veszprém megyében eredő s aztán *Veszprém* és *Győr* megyék területét hasító s Mórícshidától délre, Tekétől nyugatra a Marczalba jobbfelől szakadó *Sokorói* ér. ²⁾

[¹⁾ Fejér IV. II, 87. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Morchol*.]

Gehgi, *Gehgyz, Gelghy*. Említi I. Gézának a garamelléki sz.-benedeki apátság 1075. évi alapítólevele. ¹⁾ — Úgy látszik, egy tiszamenti halastó *Csongrád* megyében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 434. II, 74. Knausz: *Monumenta* I, 56. Hornyik: *Kecskemét tört.* I, 193.]

Gehgyz ¹⁾ lásd **Gehgi**.

[¹⁾ I. Géza 1075. évi okiratának II. István-féle átiratában Hornyiknál: *Kecskemét tört.* I, 193. nota 9.]

Gekenus *fluvius, folyó*. Említi V. István ifj. királynak a dézsvári vendégek számára kiállított 1261. évi oklevele. ¹⁾ — *Szolnok-Doboka* megyében, a Szamosnak a Kodori patak által közve-tített baloldali mellékvize, a *Gyékénesi* patak Dézs déli vidékén. Az okiratban említett helyek megfelelnek *Dézsaknának*, *Kozárvárnak*, Turpeu pedig *Szeke-res-Törpénynek* a dézsi és rettegi járá-sokban.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 10. Fejérnél VIII. VII, 95. csak hiányosan.]

Gekenusthu. Említi IV. Bélának a turóczyi monostor 1252. évi alapítólevele. ¹⁾ — *Győr* megyében, a Csalóközben, Medve vidékén. ²⁾ Gyékénes-tónak ejtendő. ³⁾

[¹⁾ Fejér VII. V, 306. *Hazai Okmánytár* VI, 73. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Asoanthu*. — ³⁾ L. Jerney: *Magy. Nyelv.* 46. l.]

Gelengus, *flumen, folyam*. Említi Roland nádornak Chondul földet tárgyazó 1252. évi okirata. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Tonkházához tartozó Csondor pusztá határában. ²⁾ Nyilván Gelengyesnek volna ejtendő, de ma e néven nem ismeretes.

[¹⁾ Knausz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 401. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Beleder*.]

Gelghy ¹⁾ lásd **Gehgi**.

[¹⁾ I. Géza 1075. évi okiratának Zsigmond-féle 1415. évi átiratában. Fejér X. V, 612.]

Gelistar, *fluvius, folyó*. Említi Kálmán királynak a zabori monostor birto-kait megerősítő 1112. évi okirata ¹⁾ és IV. Bélának ezt megerősítő 1249. évi okirata. ²⁾ — A *Nyitra* megyében létezett zaborhegyi monostor birtokterületén.

[¹⁾ Fejér VII. V, 87. — ²⁾ Fejér V. I, 314.]

Gelnicz, *Gilnich, Gylnich, Gulnych, Gulnicheize, Gulnichczye, Gulmuch, fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának egy 1243. ¹⁾, 1255. ²⁾, egy másik 1255. ³⁾, a szepesi káptalannak egy 1289. ⁴⁾, a leleszi conventnek egy ugyancsak 1289. ⁵⁾, az egri káptalannak egy 1291. ⁶⁾, III. Endrének egy szintén 1291. ⁷⁾ és 1294. évi okirata. ⁸⁾ — *Gömör* és *Szepes* megyében, a Királyhegy keleti oldalán, Telgárttól éjszakra eredő, az említett megyék területét hasító s Margitfalvánál a Hernádba sza-

kadó *Gölnicz* vagy *Hülec*z folyó. Maga Gölniczbánya e víztől vette nevét s Schröer azt sejtí, hogy Quilnich forma, a melyben e név egy 1284. évi okiratban előfordúl, a szász Quëllúnaha. ⁹⁾

[¹⁾ Fejér IV. I, 290. — ²⁾ *Haz. Oklev. táár* 30. 31. — ³⁾ Fejér IV. II, 301. Katona VII, 226. Bárdosy p. 455. — ⁴⁾ Fejér V. III, 476. Katona VI, 993. — ⁵⁾ Fejér VII. V, 482. — ⁶⁾ Fejér VI. I, 100. Jerney 44. I. — ⁷⁾ Fejér VI. I, 103. — ⁸⁾ Fejér VI. I, 305. Bárdosy p. 385. — ⁹⁾ *Versuch einer Darstellung d. deutsch. Mundarten d. ung. Berglandes mit Sprachproben u. Erläuterungen. Sitzungsbericht d. kais. Akad. d. Wiss.* XLIV. Bd 299. I.]

Gemchetov, *Gemche, palus, tó.* Említi Vörös Ábrahám pozsonyi alispánnak bizonyos birtokegyezségre vonatkozó 1295. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben. K. és N.-Lucs vidékén. Az okirat szerint a Bekasy földet a palus Gemchetov uocata vndique circuit, továbbá a palus Gemche exyt et egreditur ex palude Kalloy. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* V, 145. — ²⁾ *L. Kalloy.*]

Gemelchen, *aqua, víz.* Említi II. Endrének Kálmán király kiváltságlevelét a Nezdini nemzetség számára átíró 1227. évi okirata. ¹⁾ — *Szilágy* megyében, a Kraszna mellékvize, a *Gyümölcsénesi* víz. Az okiratban említett Gemelchen terra a krasznai járásban levő *Gyümölcsénesnek* felel meg. Jerney e folyót tévesen Krassó vidékén keresi ²⁾, nem tudva, hogy az okirat Crassou-ja alatt *Kraszna* értendő.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 484. — ²⁾ *Magy. Nyelvtudományok* 47. I.]

Gemulsicius ¹⁾ lásd *Gemulsinus*. [¹⁾ Wenzel I, 135.]

Gemulsinus, *Gemulsicius Gynulsinus, Symuszus, lacus, tó.* Említi II. Endrének a pannonhalmi apátság régi birtokát újból megerősítő 1213. évi okirata ¹⁾, Gertrud királynénak és segéd-bíráinak bizonyos ügyet illető 1214. évi ítéletlevele ²⁾, IV. Bélának a pannonhalmi apátság jogait tartalmazó 1260. évi nagy privilegiuma ³⁾ és ugyanannak Deáki birtokot a pannonhalmi apátság számára megerősítő 1268. évi okirata. ⁴⁾ — *Pozsony* és *Nyitra* megyék határterületén, a külső járásban fekvő Deáki vidékén. Hogy az 1214. évi okiratban Fejér közleményében olvasható *latus Gemulsinus lacus* Gemulsinus helyett áll, a másik sorban előjövő *lacus* is bizonyítja.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 364. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 135. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 474. — ⁴⁾ Fejér IV. III. 459.]

Gen, *flumen, folyam.* Említi a győri káptalannak Gadócz földét tárgyazó 1247. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Gadócz pusztá éjszaki vidékén. ²⁾ E folyóvízben Ocolus (a latin oculus?, a magyar akolos?) nevű sziget állott.

[¹⁾ Knausz: *Cod. Strig.* I, 32. Ugyanő: *Monum.* I, 370. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Guestre.*]

Genergen, *Goergen, Guergen, Güergen, fluvius, folyó.* Említi II. Endrének a tihanyi apátság jószágait megerősítő 1211. évi okirata. ¹⁾ — *Tolna* megyében, a Dunának egy Gerjen és Fadd között kiszakadó ere. Jerney *Könyörgőnek* ejti kérdőjel mellett, zárjel alatt

pedig megjegyzi: talán *Kanyargó* lap-pang alatta.²⁾ Hogy a Duna szakadéka, mága az okirat mondja: Guergen, qui *erat* de Danubio, Wenzel szerint; Genergen, qui *exit* de Danubio, Fejér szerint.³⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 118. Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 295. VII. V, 192. 202. — ²⁾ *Magy. Nyelvk.* 44. I. — ³⁾ V. ö. *C. Fluvius.*]

Genest vize, lásd baranyamegyei K e w r u s.

Genspatak, *rivulus*¹⁾ lásd zemplén-megyei S o u s p o t o k.

[¹⁾ Fejér IV. II, 226.]

Gepuspotok, *rizulus, csermely*. Említi V. Istvánnak Elek számára kiállított 1272. évi adománylevele.¹⁾ — *Sáros* megyében, a sóvári járásban. Az okirat alapján a Tareza mellékvizének kell tartanom, de azért meglehet, hogy talán azonos azon *Sebes* vízzel, melyet ugyanezen vidékre IV. Lászlónak két rendbeli 1285. évi okmánya helyez.²⁾ Jerney egyébiránt *Gyepüs*-patakknak³⁾, Pesty *Gyepes*-nek ejti s az ismeretlen vizek közé számítja.⁴⁾

[¹⁾ Fejér V. I, 191. — ²⁾ Lásd *Sebes, Sebez*. — ³⁾ *Magy. nyelvkín.* 46. I. — ⁴⁾ *Századok* I, 75.]

Gerasus¹⁾ lásd C r i s i u s.

[¹⁾ Ammianus Marcellinus: *Hist.* I. XVII. c. 13.]

Gerench¹⁾ lásd somogymegyei G e r e n c h e.

[¹⁾ Fejér V. II, 542.]

Gerencse, *fluvius, folyó*. Említi az ipolysági conventnek Teszér földet illető 1295. évi okirata.¹⁾ — *Hont* megyében, a németi járásban fekvő Teszér vidékén, a Selmeez mellékvize, úgy lát-

szik maga a *Teszéri* patak. Gerencse néven ma e vidéken ismeretlen. Jerney *Gerencsé*-nek ejti, de tévesen keresi Hont vidékén.²⁾

[¹⁾ Fejér XI, 419. 420. — ²⁾ *Magy. Nyelvkín.* 43. I.]

Gerencse, *Gerench, Gerencse, fluvius, folyó*. Említi IV. Lászlónak a nyúl-szigeti apáczaák számára kiállított 1279. évi okirata.¹⁾ — *Somogy* megyében, a Kaposnak egy baloldali, ma e néven nem ismert mellékvize az igali vagy kaposvári járásban. Maga az okirat mondja róla, qui *fluvius vadit* ad Kopus. Jerney *Göröncs*-nek ejti.²⁾

[¹⁾ Fejér V. II, 542. Wenzel IX. 237. — *Magy. Nyelvk.* 45. I.]

Gerencse¹⁾ lásd somogymegyei G e r e n c h e.

[¹⁾ Fejér V. II, 542.]

Gerencze, lásd G r e m c e.

Gerendul. Említi IV. Bélának Kom-lósi Germán számára kiállított 1259. évi felmentő okirata.¹⁾ — *Sáros* megyében folyó vizet gyanítok alatta, talán a Topolyba szakadó *Geráltyi* víz?

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 506.]

Gerensa *aqua, víz*. Említi II. Endré-nek a győri káptalan és M. mester közti pert elintéző 1231. évi okirata.¹⁾ — *Győr* megyében, a tósziget-csilizközi járás területén, Szava határában, a Duna-ága.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 283. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Curgu.*]

Gergelylaki patak, lásd K a l n a s p a t a k a.

Gergurgata, *clausura, gát*. Említi a váradi conventnek Cheuztelek vitás határait tárgyazó 1271. évi bizonyító ok-

levele. ¹⁾ — Bihar megyében, a Sebes-Körös és Berettyó közti területen létezett vizgát, melyet nyilván *Gergely-gátjának* kell ejtenünk.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 375.]

Gernewize, ¹⁾ l. *Gernowize*.

[¹⁾ Fejér III. I, 275.]

Gernowize, *Gernorize*, *Gernewize*, *ri-vulus*, *csermely*. Említi II. Endrének a templariusok számára kiállított 1219. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban.

[*Árp. Uj Okm.* XI, 155. 156. Theiner: *Mon. Hist.* I, 69. Fejér: *Cod Dipl.* III. I, 274. 275. Katona: *Hist. Crit.* V, 321.]

Geron ¹⁾ lásd *Garana*.

[¹⁾ Knauz: *Mon.* I, 190.]

Gersench *fluvius*, *folyó*. Említi II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — Somogy megyében, a kaposvári járás területén, a Kaposnak jobboldali mellékveze, és pedig a határleírás után ítélve, a Szilvás-Sz.-Márton környékén eredő s Kaposvár nyugati oldalán a Kaposba szakadó *Szilvási víz*. ¹⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 226. — ²⁾ L. tüzetesebben somogy megyei *Sciluas* alatt.]

Gersench magna et Serena ¹⁾

lásd *Guersenicha*.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 73.]

Gersztina, *Gerstina*, *ri-vulus*, *csermely*.

Említi Béla ifj. királynak egyik érdemjuttalmazó 1224. évi okirata. ¹⁾ — A horvát-szlavon végvidéken, az *ogulin-szlávi* ezred területén, a Koramának közvetett vagy közvetlen mellékveze.

[¹⁾ Fejér III. I, 447. 468. Bárdosy: *Supplementum* p. 45. Kereselich: *Not. praer.* p. 190. Katona V, 435.]

Geru, *aqua*, *víz*. Említi a zátyi apátság 1067. év körüli alapítólevele. ¹⁾

— Heves megyében, a tarnai járásban, Besenyő vidékén. Ha Foltiny előadását követnők ²⁾, Borsod megyében kellene a vizet Szihalom határában keresnünk, de már egyebütt előadtam az okokat, hogy miért vélem a zátyi apátság birtokait az Eger folyó balpartján is kiterjedetteknek. ³⁾ Ha az Eger vizéből Négyes és Valk között kiágazó *Cserő* patak kissé éjszakibb folyású volna, hajlandó volnék a Gerut, mely ez esetben a *Ceru* helyett állana, e Cserővel azonosítani. Jerney *Gerő*-nek ejti. ⁴⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 24. — ²⁾ *Századok* V, 548—550. — ³⁾ Lásd *Bissenorum puteus*. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvtudományok* 165. l.]

Geurin. Említi II. Gézának a pannonhalmi apátság számára kiállított 1142. évi okirata ¹⁾ és II. Endrének sz. László adományát a pannonhalmiak számára megerősítő 1223. évi okirata. ²⁾ — Az okiratok szerint ille tertiam partem de Vsonibus, qui caperentur in Geurin, Sancto Martino concesserat. Itt a *Győri Dunában* fogott halakról van szó. A Győr névre egyébiránt Bartal ³⁾ és Ipolyi ⁴⁾ megegyezőleg hiszik, hogy hún-avar vagy várkún eredetű, ezen várkún rokon magyar népségeink sajátjai lévén a Győrnek, idegen írók által Rhingnek, azaz Gyűrűnek nevezett köralakú földvárak vagy táborkerítések. Podhráczky különcködőleg Győr említésekor az *ior* szóra gondol, mely Egip-tusban s Palaestinában *víz*et jelent s szerinte csak változása a vizet jelentő *jó* szónak. ⁵⁾

[1] Fejér II, 117. Katona III. n. CCCCVII. Czinár-Fuxhoffer I, 36. Sztachovičs: *Registrum tabularii Mon. S. Martini* VIII. — Azonkiv. v. ő. Méryvel: *Győr megye állatvilága, közzétéve Győr megye és város egyet. leírása* 143. l. Nemkülönbén Rómernek: *Egy pár szó a magyarorsz. halászatról a középkorban* című cikkével a *Győri tört. és rég. füzetek* I, 359. — ²) Wenzel: *Árp. Új Okm.* VI, 365. Sztachovičs: *Registrum* IX. — ³) *Comment. ad hist. stat. jur. publ. Hung.* I, 101, 131. — ⁴) *A kúnok bél-háromlúti apátsága*, i. h. VI. I, 7. 8. ll. — ⁵) *Béla kir. népt. jegyz. idejekora és hitelessége* 254. l.]

Gezerna, piscina. Említi IV. Bélának Endre comes számára kiállított 1263. évi adománylevele. ¹) — *Zólyom* megyében, a besztercebányai járásban, Úrvölgy vidékén.

[¹) Wenzel: *Árp. Új Okm.* III, 41. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 493.]

Geztenepotoka, Gesztinepotoka, Geztune-potok, fluvius, folyó. Említi az egri káptalannak III. Endréhez intézett 1291. évi jelentést tevő okirata ¹) és III. Endrének Roznabányát tárgyzó 1291. évi adománylevele. ²) — *Gömör-Kishont* megyében, a Sajónak balfelöli mellékvíze. Nagyon valószínűnek hiszem, hogy a Geztune-, Geztene-, Geztinepotok' = Gesztönye, Gesztenyepatak helytelen diplomatikai közlés s hogy ez eltorzított névben a *Veszverés* név rejlik. ³) A Veszverési patak a Sajóba ott torkollik be, hová az okiratok szerint a rozsnyóbányai birtokterület határvonala húzódik a Sebes patak forrásától a Sajó felé. ⁴) Jerney Gesztenyepatakanak ejti ⁵), a mi, ha csakugyan helyes, a nyelvészekre legyen bízva el-

dönteni, hogy a hellen *καστανον, κασταναον*, a latin castanea, vagy a szláv kostan, kostanj szóból alakult-e? ⁵)

[¹) Fejér VI. I, 100. — ²) Fejér VI. I, 103. — ³) Ezt csupán topographiai tekintetből gyanítom, nem pedig mint-ha a *Geszténye-patak* név ez időben már elő nem fordulhatott volna. Botanikusaink közül Janka (*Természettudományi Füzetek* II, 76—79) és Staub (*Term. Köz.* 1879. XI, 200—201) a gesztenyét hazánk *eredeti flórájához* tartozónak állítják. Dr. Haynald bibornok-érsek ő eminentiája pedig kegyes volt arról tudósítani, hogy a gesztenyefának Magyarországon való honossága legalább is a rómaiak idejéből datálódik. Tekintve ezeknek hazánkban volt virágzó gyarmatait s azon nagy fontosságot, melyet ők e fa sokféle használatánál fogva annak tulajdonítottak, nemkülönbén azt a gondosságot, melylyel e fát ültették, ápolták s tudományosan tárgyalták (Plinius: *Hist. Nat. Libr.* XIII. XV. XVI. XVII. XXIII. XXIV. Palladius Lib. III. Tit. XXV. 33. Februarius; — Lib. XII. Tit. VII. 17. November; — Lib. XII. Tit. XV. 2. November; — *De Insitione* Libr. XIV. 67. 94. 155. 162. Columella: *De re rustica* Libr. IV. Cap. XXX, 2. — Cap. XXXIII, 1 et seq.) — e fa nálunk elég korán szélesen elterjedt, és semmi esetre sem a törökök XVI. századbéli hozománya, a mint ezt Kerner állította (*Ueber einige in historischer Beziehung interessante Pflanzen d. ung. Flora.* Közzétéve a hivatalos *Wiener Zeitung* 1859. évfolyamában.) Mutatják ezt különben árpádkorszaki okirataink is, melyekből kitetszik (Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 360. IV. I, 263), hogy annak mindenfelé a házi és községi cultura közvetlen körétől távolabb is eső hegyeken, völgyekben határjelekül szolgáló példányai egy sorba esnek a jávör (Ihor), körte, nyárfa,

bodza, mind kétségtelenül *vadon* termő fákkal. (V. ö. *De distributione geographica Castaneae in Hungaria*. Scripsit Dr. L. Haynald. Közzétéve a *Nuovo Giornale Botanico Italiano* X. kötetében. Nr. 3. Ugyanő: *Cast. vulg. Lam.* Kalocsa 1882. És Kanitz: *Versuch einer Gesch. d. ung. Botanik* in *Linnaea* 17. Band. Halle. a. d. S. 1864. et 1865. pag. 401. et seq. — 4) Az okiratok topographiájára nézve lásd *Charmasna* — 5) *Magy. Nyelvkincsek* 44. l. — 6) L. Czuczor-Fogarasi: *A magyar nyelv szótára* II, 1066. Miklósich: *Die slav. Elem. in Magy.* i. h. XXI. k. 35. l. 345. sz.]

Geztinepotoka ¹⁾ lásd *Geztene-potoka*.

[¹⁾ Fejér VI. I, 100.]

Geztune-potok ¹⁾ lásd *Geztene-potoka*.

[¹⁾ Fejér VI. I, 103.]

Gidra folyó, lásd *Pylwa*.

Gilfil ¹⁾ lásd *Crisius*.

[¹⁾ Jornandes cap. XXII.]

Gilnich ¹⁾ lásd *Gelnicz*.

[¹⁾ Fejér VI. I, 305.]

Gilobok, *Globok*, *fluvius*, *folyó*. Említi István szlavoniai bánnak több Riuche megyei birtokot meghatározó 1255. évi okirata. ¹⁾ — Az egykori Riuche, a mai *Kőrös* megyében, a körösi alispánságnak Belovár megyéve határos területén, a Császmá jobboldali vízkörnyékében. Hogy a mai Velikanak baloldali mellékvízét képezte, az okirat határjárásából kétségtelen. ²⁾ Későbbi századok okirataiban *Golobok* néven is szerepel, mert Pesty csakis ez utóbbi néven ismeri. ³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 395. 396. —

²⁾ Lásd ide *Runissa* alatt. — ³⁾ *Az elűnt régi várm.* II, 296.]

Gilpit ¹⁾ lásd *Crisius*.

[¹⁾ Ravennai Névtelen: *Cosmographia* IV, 14.]

Gimes-Kosztolányi patak, lásd *Tenche*.

Gimesi csermely, lásd *Gymus*.

Girbói patak, l. *Gorbapotoka*.

Giuruuege Holmodiarea. Említi I.

Endre 1055. évi okirata. ¹⁾ — Jerney *Győr-vég-halmadja-réve*-nek olvassa ²⁾, de tévesen, mert a *rea* nem = *rév*, hanem névhatározó s az egész szó helynév.

[¹⁾ Fejér I, 391. — ²⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 47. l.]

Giznoeer, *Giznouer*, *Giznouth*, *Giznoue*. Említi IV. Bélának Liszka-Olaszit a szepesi egyház számára adományozó 1248. évi okirata ¹⁾, és a jászói prépostnak Liszka-Olaszi határjárását tárgyzó 1299. évi okirata. ²⁾ — *Szabolcs* megyében, a Bodrog-Tisza-közben létezett folyóér, a dadaí középjárásban fekvő Viss vidékén. Jerney *Diszno-ér*-nek ejti s Zemplén megyében keresi. ³⁾ Az okiratok szerint a *Giznoeer alias Giznouth*, *Giznouer alias Giznoue*.

[¹⁾ Fejér IV. I, 22. Katona VI, 124. Wagner Anal. Seep. I, 303. — ²⁾ Fejér VI. II, 200. — ³⁾ *Magy. Nyelvk.* 30. l.]

Giznouer alias Giznoue ¹⁾ lásd *Giznoeer*.

[¹⁾ Fejér IV. I, 22.]

Giznouth ¹⁾ lásd *Giznoeer*.

[¹⁾ Fejér VI. II, 220.]

Glabo (?) Említi István szlavoniai bánnak több Riuche megyei birtokot meghatározó 1255. évi okirata. ¹⁾ — Az egykori Riuche, a mai *Kőrös* megyében Rovisce határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 395.]

Glamiza ¹⁾ l. *Glaunicha major*.

[¹⁾ Theiner I, 77.]

Glas piscina ¹⁾ lásd **Plas**.

[¹⁾ Fejér I, 487.]

Glaspah, *rivus, patak*. Említi a vasvári káptalannak bizonyos birtokosztokodást tárgyazó 1288. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Vas* megyében, a körmöndi járásban, a Rába vízkörnyékében.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 340.]

Glaunicha major, *Glauniza, Gla-miza, Slaunza, fluvius, folyó*. Említi II. Endrének Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele ¹⁾ és a zágrábi káptalannak Glavnicha birtokot tárgyazó 1256. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén, a *Glavniczai* víz. Glavnicza Kassinától éjszakra esik. Az 1256. évi okiratban említették a Glaunicha, a Glaunicha major et minor, de az 1217. éviben csak egyszerűen a Glaunicha. Ez utóbbi alatt tehát nyilván a Glaunicha major értendő.

[¹⁾ Tkalcic I, 43. Theiner I, 77. Fejér III. I, 224. Kereselich: *Hist. Epp. Zag.* 45. Farlat: *Illyr. Sac.* V, 359. Katona V, 252. Pray: *Specimen* II, 310. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 445.]

Glaunicha minor, *fluvius, folyó*. Említi a zágrábi káptalannak Glavnicha birtokot tárgyazó 1256. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén, a Glavniczának hasonló nevű mellék-vize. Az okirat szerint fluuius Glaunicha minor coniungitur majori fluuiio Glauniche.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 445.]

Glauniche majoris palus, *tó*. Említi a zágrábi káptalannak Glavnicza birtok

ot tárgyazó 1256. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén, Glavnicza határában, a Nagy-Glavnicza víz által képezett tó.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 445.]

Glinai vizek és hala sok, *aquae, piscinae de Glyna*. Említi a zágrábi káptalannak Péter comes számára kiállított 1284. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Horvátországban, a *báni* kerületben fekvő Glina vidékén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 426.]

Glina, lásd **Glyna**.

Glina ¹⁾ lásd **Gluja**.

[¹⁾ Fejér III. I, 447.]

Glinyza, *fluvius, folyó*. Említi II. Endrének a topuskói cisterciáták számára kiállított 1211. évi adománylevele. ¹⁾ — A horvát-szlavon végvidéken, a *báni* kerület glinai járásában, a Boszniában eredő s Gliniczán alól a Glinába jobbfelől szakadó *Kis-Glina* vagy *Glinicza*.

[¹⁾ Tkalcic I, 26. Wenzel XI, 110.]

Globoca Mlaca, *Sloboca Mlaca, palus, tó*. Említi II. Endrének Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban.

[²⁾ Tkalcic I, 42. Theiner I, 76. Fejér III. I, 221. Kereselich: *Hist. Epp. Zag.* p. 45. Farlat: *Illyr. Sac.* V, 359. Pray: *Spec. Hierar.* II, 310. Katona V, 252.]

Globocizo, *Globoczto, Slohocozo, rivus, patak*. Említi II. Endrének Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban.

[¹⁾ Tkalcic I, 40. Theiner I, 74. Fe-

jér III. I, 217. Kercselich p. 45. Farlat V, 359. Pray II, 310. Katona V, 252.]

Globoczto ¹⁾ lásd *Globocizo*.

[¹⁾ Theiner I, 74.]

Globok ¹⁾ lásd *Gilobok*.

[¹⁾ Wenzel VII, 396.]

Globok flumen ¹⁾ lásd belovármegyei *Golobug*.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VII, 70.]

Globoky potok. Említi Roland bának a topuskói apátság javára hozott 1256. évi ítéletlevele. ¹⁾ — Horvátországban, a *báni kerületben*, Petrinjától délre Blinja vidékén, a Kulpa jobboldali vízkörnyékében. Vinodol föld, melynek határában e patak folyt, Vallis Vinarianak is neveztetik az okiratokban, minthogy szőlőművelés alatt állott. Pesty annyiban határozza meg rosszul, amennyiben szerinte *Zágráb* megyében feküdt. ²⁾ Ám akkor hogyan írhatta, hogy Petrinjától *délre*? Hiszen *Zágráb* megye át nem jő a Kulpán. Az ez okiratban említett Gora = *Gora* a glinaí járásban, a Blynenezes = *Blinjaiak* a petrinjai járásban. Így tehát e patak össze nem tévesztendő a körös-megyei Gluboki vízzel.

[¹⁾ Tkalcic I, 133. Wenzel XI, 561. — ²⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* II, 475.]

Globossa, rículus, csermely. Említi III. Bélának a zágrábi káptalan számára kiállított 1181. évi adománylevele. ¹⁾

[¹⁾ Tkalcic I, 4. Wenzel XI, 46.]

Globucy, rículus, patak. Említi a zágrábi káptalannak Wogsa fiaí részére kiállított 1236. évi bizonyító oklevele. ¹⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 20.]

Glogoncha ¹⁾ lásd *Glogoniza*.

[¹⁾ Wenzel VII, 155.]

Glogoncha major ¹⁾ lásd *Glogoniza*.

[¹⁾ Tkalcic I, 81.]

Glogoncha, Glogoncha minor, aqua, fluvius, víz, folyó. Említi IV. Bélának Dénes bán számára kiállított 1244. évi adománylevele ¹⁾, ugyanannak Junk comes számára kiállított 1244. évi birtokmegegerősítő okirata ²⁾ és Merga meg Motkó számára kiállított 1253. évi adománylevele. ³⁾ — Horvátországban, *Körös* megyében, a Glogoniczának mellékvize vagy ága. Hogy a Junk számára kiállított okiratban előforduló aqua Glogoncha eskis a minor Glogonchára vonatkoztatható, magából az okiratról kitetszik, mint a mely szerint per cuius cursum (az aqua Glogoncháról van szó) in longo spacio eundo pervenit in maiorem Glogoncha.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 156. —

²⁾ Tkalcic I, 81. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 391. Tkalcic I, 100.]

Glogonchiz, fluvius, folyó. Említi István szlavoniai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyazó 1249. évi ítéletlevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a jaskai és zágrábi alispánságok határterületén, Breznik határában. Úgy látszik a Brezniki víznek egy mellékcsermelye, mindenesetre a Kupcsinának s általa a Kulpának egy baloldali mellékvize. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 291. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Berwemi*.]

Glogoniza, *Glogonica*, *Glogonica*, *Glogoniza*, *Glogonizan*, *Golgonicha*, *Glogoncha*, *Golgonycha*, *Golgova*, *Glogoncha* *major*, *aqua*, *rius*, *fluvius*, *viz*, *ptak*, *folyó*. Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele ¹⁾, II. Endrének a templomosok számára kiállított 1209. évi okirata ²⁾, ugyanannak Ciriaceus prépost számára kiállított 1217. ³⁾ és Tamás comes számára kiállított 1231. évi adománylevele ⁴⁾, IV. Bélának Junk comes ⁵⁾ és Dénes bán számára kiállított 1244. évi okirata ⁶⁾ és Mihály zágrábi püspöknek Ugrin comes számára kiállított 1299. évi adománylevele. ⁷⁾ — Horvátországban, a Kálnoki hegység éjszakkéleti szögében, Apatovecz környékén eredő, *Kőrös* és *Belovár* megyék területét hasító s aztán Bosziljevonál a Császmába jobbfelől szakadó *Glogovnicza*. Szláv eredetű folyónév. ⁸⁾

[¹⁾ Tkalcic I, 13. 14. Theiner I, 81. Wenzel I, 235. — ²⁾ Tkalcic I, 22. Wenzel XI, 99. — ³⁾ Tkalcic I, 39. Theiner I, 74. Fejér III. I, 216. Kercselich p. 45. Farlat V, 359. Katona V, 252. — ⁴⁾ Wenzel XI, 228. — ⁵⁾ Tkalcic I, 81. — ⁶⁾ Wenzel VII, 155. 156. — ⁷⁾ Tkalcic I, 243. 244. — ⁸⁾ Jiricek: *Gesch. d. Bulgaren* 82.1.]

Glogouech, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Bélának Wecherin várjobbágy biftokviszonyait illető 1257-dik évi okirata. ¹⁾

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII. 72.]

Glonice, *Glonice*, *aqua*, *viz*. Említi II. Endrének a templomosok számára kiállított 1209. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Kőrös* megyében.

[¹⁾ Tkalcic I, 23. Wenzel XI, 99. 101.]

Glonnicha, *flumen*, *folyam*. Említi IV. Bélának Peclenna földtért tárgyazó 1262. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, a Gerzencze várához tartozott Peclenna földtér határában, a mai *Belovár* megyében.

[¹⁾ *Haz. Okmár* VII, 82.]

Glonnycha *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Bélának Peclenna földtért tárgyazó 1262. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, szintén a Gerzencze várához tartozott Peclenna földtér határában, a mai *Belovár* megyében. Hogy az előbbtől különbözik, maga az okirat világosan mondja. A határ — mondja ugyanis — cadit in fluvium Glonnycha et per eundem fluvium descendit usque ad aliud flumen quod similiter Glonnicha appellatur.

[¹⁾ *Haz. Okmár* VII, 82.]

Glouice ¹⁾ lásd *Glonice*.

[¹⁾ Wenzel XI, 101.]

Gluja, *Gluia*, *Gluya*, *Glina*. Említi Béla ifj. királynak egyik 1224. évi érdemjutalmazó okirata. ¹⁾ — A horvát-szlavon végvidéken, a *szluini ezred* területén, a Koránának mellékveze, a mai Klokoč határában. Fejérnél egy helyt Glina-nak olvasható, de tekintve Klokoč geographiai fekvését, nem hihetem, hogy határai le a Glináig terjedtek volna s így a Gluja, Gluia, Gluya, Glina alatt — egy s ugyanazon név eltorzítása — nem érthetem a Glinát.

[¹⁾ Fejér III. I, 68. 446. 447. 467. Katona V, 435. Kercselich: *Not. praer.* p. 190.]

Glyna, *aqua*, *viz*. Említi Sándor bán

nak a topuskói apátság számára kiadott 1259. évi okirata ¹⁾ és a zágrábi káptalannak bizonyos birtokcserére vonatkozó 1284. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — Horvátországban, a Glinánál eredő, az *ogulin-szlunai ezred* és a *bánai kerület* területét hasító, s illetőleg részben Boszniától elválasztó, s végre Berkiszevinával szemben a Kulpába jobbfelől ömlő *Glina*.

[¹⁾ Tkalcic I, 244. Wenzel XI, 464.

²⁾ Wenzel IX, 411. XII, 424.]

Glynai halasak, *piscinae in terra de Glyna*. Említi a zágrábi káptalannak Péter comes számára kiállított 1284. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — A *horvát-szlavon régeidéken*, valamelyik Glina határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 426.]

Goergen ¹⁾ lásd *Genergen*.

[¹⁾ II. Endre egy 1211. évi okiratának 1399. átiratában.]

Golch, *piscina, halas*. Említi egy 1270. évi nyom után Jerney. ¹⁾ — *Heves* megyében, a Tiszánál. Jerney *Golsnak* ejti.

[¹⁾ *Magy. Nyelvkincs.* 46. l.]

Golgoa, *flumen, folyam*. Említi a pozsegai káptalannak Benedek comes számára kiállított 1282. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Pozsega* megye területén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 375.]

Golgonicha, *Golgonycha* ¹⁾ lásd *Glogoniza*.

[¹⁾ Tkalcic I, 243. 244. Wenzel VII, 155.]

Golgouch, *rivulus, csermely*. Említi IV. Bélának Gerzenche vára jogai és határai iránt intézkedő 1257. évi men-

delete. ¹⁾ — Horvátországban az egykori Gerzencze megye területén. E megye területe a mai Alsó-Garesnica vidékén, Belovár megyében s az ezzel szomszédos Pozsega megyében kerekendő. ²⁾ A Golgouch csermely Gradiska nevű föld határában említették, de e földet ma e néven hiába keressük az említett vidéken.

[¹⁾ Tkalcic I, 115. Wenzel XI, 438.

— ²⁾ Lásd Pestynél: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 255. s kk. II.]

Golgowa ¹⁾ lásd *Glogoniza*.

[¹⁾ Wenzel XI, 228.]

Golina mlaca. Említi II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, Zágráb megyében, a sziszeki alispánság területén. Az okirat szerint exit de Chyrnich Golina mlaca és cadit Golina mlaca in Zawam, tehát a nevezett Chyrnich és a Száva folyókat kötötte össze.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 221.]

Gollwagffew, *aqua, víz*. Említi az esztergomi keresztesek conventjének bizonyos honti földek eladását tárgyzó 1291. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Hont* megyében, a szántói járás területén fekvő Bori határában ²⁾, az Ipoly egy ma e néven ismeretlen mellékveze. Jerney Gallvág-főnek ejti. ³⁾

[¹⁾ Fejér VI. I, 134. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Bur.* — ³⁾ *Magy. Nyelvkincs.* 44. l.]

Golobug, *Globok, rivulus, flumen, csermely, folyam*. Említi IV. Bélának Tiborcz mester számára kiállított 1257. évi adománylevele ¹⁾ és ugyanannak

Lipig földet tárgyzó ugyancsak 1257. évi okirata.²⁾ — Horvátországban, *Belovár*, a régi Gerzencze megyében, a mai G. Garesnica vidékén, az Illova jobboldali vízkörnyékében.

[¹⁾ *Haz. Okm. tá.* VII. 65. 67. Pesty: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 265. — ²⁾ U. o. VII, 70.]

Golobynnik, *Golobynnyk*, *fluvius*, folyó. Említik a zágrábi káptalannak bizonyos határjárását tárgyzó két rendbeli 1287. évi bizonyító okiratai.¹⁾ — Horvátországban, a *báni kerület* glinai járásában, a Glina jobboldali vízkörnyékében, a Bruchina jobboldali mellékpatakja Mali-Gradac határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 457. U. o. XII, 463.]

Gologh, *piscina*, halas. Említi Mórícz grófnak a móríczhidai apátság 1251. évi alapítólevele.¹⁾ — *Győr* és *Sopron* megyék határterületén, a györmegyei Kapihoz tartozó, s a Rábeza vize által táplált halastó.²⁾ Jerney *Galagy*-nak ejti.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 88. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Kendereck*. — ³⁾ *Magy. Nyelvk.* 43. 1.]

Golsai, Bokai halas, *piscina Ciuitatis in zeta Dravam in Golsa, Boka*. Említi sz. Istvánnak a zalai apátság 1019. évi alapítólevele.¹⁾

[¹⁾ Fejér I, 306. Katona I, 247. Fuxhoffer-Czinár I, 189. Pray: *Annales* I, 29. Koller: *Hist. Eppat. Quinq.* I, 81. Kollar: *Hist. dipl. Jur. Patr.* p. 84. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 41. Piter: *Vita S. Gmth.* p. 162.]

Gonneua, *Gonneva*, *Sonneua*, *ricus*, patak. Említi II. Endrének Ciriacus pré-

post számára kiállított 1217. évi adománylevele.¹⁾

[¹⁾ Tkalcic I, 41. Theiner I, 75. Fejér III. I, 220. Farlat V, 359. Katona V, 252. Pray: *Spec.* II, 310. Kerse-lich: *Hist. Eppat. Zag.* p. 45.]

Gonoysrevy, *portus*, rév. Említi egy 1233. évi okirat alapján Jerney¹⁾ — *Portus*, qui vulgo Gonoysrevy dicitur. Jerney *Gonosz-réve*-nek olvassa, de meg nem határozza.

[¹⁾ *Magy. Nyelvk.* 166. 1.]

Goran¹⁾ lásd *Garana*.

[¹⁾ Fejér VI. I, 305.]

Gorbapotoka, *Gorbopotoka*, *viculus*, *fluvius*, csermely, folyó. Említi a váradi káptalanuak László vajdához intézett 1297. évi jelentő okirata.¹⁾ — *Kolozs* megyében, a gyalui járásban, a Kis-Szamos jobboldali vízkörnyékében. Az okirat szerint: qui quidem riuulus seu fluius inter possessiones Zentbenedek, Zeleche et Zazfenes metaliter distingueret et separaret. Az okirat szerint továbbá a Zamosba szakad, nyilván a mai *Girbói* patak.

[¹⁾ Fejér VI. II, 105. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 44. 1.]

Gorbonuk, *Garbonuk*, *aqua*, víz. Említi IV. Lászlónak Simon szánára kiállított 1273. évi birtokmegerősítő okirata.¹⁾ — *Somogy* megyében, Predemeh nevű föld határában.

[¹⁾ *Győri tört. és rég. füz.* II, 300.]

Goribunuk-potoka. Említi II. Endrének Pousa comes számára kiállított 1222. évi adománylevele.¹⁾ — *Sopron* megyében, a Répczének, valamely, ma e néven nem ismeretes, úgy látszik a

csávai víz által közvetített mellékvize. Az okiratban említett Mezwerum = *Kalkgruben* vagy *Meszed* ²⁾, a villa Petri Comititis = *Felső-Péterfa*, terra Wiepur = *Veperd* mind a soproni; a terra Louku = *A-Loók*, a villa Sante Marie és S. Martini = *Szent-Márton*, mindkettő a pulyai járásban.

[¹⁾ Fejér III. I, 369. — ²⁾ A másik Mezwerum ma már nem létezik.]

Gordova, Grdjenica lásd Sordura.

Gorigh rivulus ¹⁾ lásd Garig.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 54.]

Gorimbuka ¹⁾ lásd Gorinnbuka.

[¹⁾ Fejér II, 289.]

Gorinnbuka, *Gorimbuka, piscina, halas*. Említi III. Bélának a fejevári kezesek birtokait elősoroló és megerősítő 1193. évi okirata. ¹⁾ — *Fejér* megyében, Halász birtok határában. ²⁾

[¹⁾ Fejér II, 289. Knauz: *Mon. Eccl., Strig.* I, 146. Batthyán: *Leg. Eccl.* II 286. Katona IV, 410. Pray: *de Prior Aur.* p. 117. Schmitth: *Agr. Eppi* I 101. — ³⁾ V. ö. Fejér IX. IV, 259.]

Gormouher, *Sormouher, aqua, víz*. Említi IV. Bélának Nyárhid helységet tárgyzó 1264. évi adománylevele ¹⁾ és V. Istvánnak a csúthi monostor alapítványát megerősítő 1272. évi okirata. ²⁾ — *Nyitra* megyében, a Surány mellett feküdt, ma már nem létező Nyárhid határában, az érsekújvári járás területén, a Nyitra valamely ere, vagy a Nyitrába szakadó e vidékbeli vizek egy ere.

[¹⁾ Knauz: *Cod. Dipl.* I, 54. *Monumenta* I, 515. — ²⁾ Fejér *Cod. Dipl.* V. I, 220.]

Goron fluvii vena, *Garam-ér*. Említi Demeter zólyomi főispánnak III.

Endréhez intézett 1293. évi jelentése. ¹⁾

— *Zólyom* megyében, a besztercebányai járásban. Az okiratban erre vonatkozólag említett Halaz Zólyom mellett létezett, Zelniche pedig = *Szelnicze*. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 120. — ²⁾ V. ö. Teleki: *Hunyadiak kora* VI, 316. l. ²⁾ jegyz. és 317. l. ⁵⁾ jegyz.]

Gosd. Említi IV. Bélának a lovagrend számára kiállított 1272. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, az egykori Dubicza megyében a mai *báni ke* rületben a Száva jobbvidéki vízkörnyékében. Az okirat szerint a Mecsencsani víz mellékvize. ²⁾

[¹⁾ Gergely 1275. évi átiratában Theinernél: *Mon. hist.* I, 315. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Cas-tanicha*.]

Gosztola, *fluvius, folyó*. Említi III. Endrének Dedusfalvát tárgyzó 1291. évi okirata. ¹⁾ — *Zala* megyében, a novai járásban, a Kerkába jobbfelől szakadó *Gosztolai* csermely. Az okiratban említett Dedus-falwa, Dedus-falua = *Dédes* az alsó-lendvai, s ettől észak-keletre *Gosztola* a novai járásban.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 148.]

Gölnicz, lásd *Gelnicz*.

Gölniczbányai vizek. Említés törté-nik ezekről IV. Lászlónak a gölniczbányaiak számára kiállított egyik okirata-ban. ¹⁾ — Ciues de Gölniczbania . . . postularunt, ut nos eosdem in libertati-bus eorum . . . cum possessionibus, terris, auri fodinis . . . aquis et silvis . . . conservare dignemur.

[¹⁾ Wagner: *Analecta Scepusii* 194. l.]

Gömör-Panyiti patak, l. Kuues-
heer.

Gönyüi csermely, lásd Gunu-
pótoka.

Görbe-ér, lásd Horgas.

Grabouch, *Grabovch, Groboch, Noggrabovch, fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának a bártfai cisterczita-egyház számára kiállított 1247. évi adománylevele¹⁾, az egri káptalannak Demeter számára kiállított 1269. évi bizonyító oklevele²⁾ és V. Istvánnak Jan számára kiállított 1271. évi adománylevele.³⁾ — Egyik okirat sem nyújt elegendő támpontot a folyóvíz pontos meghatározására. Valamennyi azonban *Sárosmegye* éjszaki részébe utasít, a Tapoly felső vízkörnyékébe. Az egri káptalan okmánya határozottan két külön ilyenmű folyóvizet említ, de ez következik IV. Bélának okleveléből is. Az ez oklevélben említett *Grabovch* és *Noggrabovch* ugyan kétségtelenül azonos, de a *Noggrabovch* megnevezése eléggé bizonyítja, hogy *Kisgrabovchnak* is kellett lennie. Ezt az egri káptalan okirata még inkább megerősíti. IV. Béla okiratának topographiai megjelöléseire támaszkodva, a mai *Hrábóczytól* nyugatra szakadt a *Tapolyba*.⁴⁾ V. István okirata *Bártfa* vidékére, tehát ugyancsak a *Tapoly* vízkörnyékére utasít. IV. Béla okirata is kétségen kívülé teszi, hogy a két *Grabouch* a *Tapoly* mellékvize.⁵⁾ Pesty Nagy-*Grabócnak* ejtván, az eltűnt ismeretlen vizek közé sorolja.⁶⁾ E tudós nézete szerint *Lófalú* és *Beczallya* vidékén volna keresendő⁷⁾, de erre

nézve más helyt teszem meg észrevételemet.⁸⁾

[¹⁾ Fejér VI. II, 377. Jerneynél: *Magy. Nyelvek*. 96. l. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 243. — ³⁾ Fejér V. I, 163. — ⁴⁾ A topographiára nézve l. *Breznácha* és *Kisbeteznek*. — ⁵⁾ Ez okiratra vonatkozólag l. *Hutcha*. — ⁶⁾ *Századok* I, 75. — ⁷⁾ V. ö. *Az eltűnt régi vármegyék* I, 167. — ⁸⁾ Lásd *Kabalapotoka*.]

Grabouch, *Grabouchpotoca, aqua, fons, víz, forrás, patak*. Említi Mária királynénak Miske comes számára kiállított 1266. évi adománylevele¹⁾ és a zágrábi káptalannak Kenesepolai Péter számára kiállított 1268. évi bizonyító oklevele.²⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében, az okirat szerint *cadit aqua Grabouchpotoca in aquam Chyrkenig*, a *Száva* balvidéki vízkörnyékében.

[¹⁾ *Codex Patrius* VI, 140. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 222. XI, 580.]

Grabouchpotoca¹⁾ lásd *Grabouch*.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VI, 140.]

Grabulin folyóvíz, lásd *Razyna magna*.

Grachna, *fluvius, folyó*. Említi II. Endrének Demeter mester számára kiállított 1234. évi adománylevele.¹⁾ — *Abauj* megyében, a *Hernád* vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 549.]

Gradech, *fluvius, folyó*. Említi a zágrábi káptalannak Perchinus comes számára kiállított 1277. évi bizonyító oklevele.¹⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 218.]

Gradicha, Gradycha, Gradiza, rivulus, fluvius, csermely, folyó. Említi IV. Bélának a topuskói monostor határjárása iránt kiadott 1242. évi rendelete ¹⁾ és a zágrábi káptalannak Sernov helységet tárgyzó 1278. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — Horvátországban, a *báni kerület* petrinjai járásában, a Mali-Gradusánál eredő s Grudusától nyugatra a Szávába jobbfelől szakadó *Gradusai* csermely.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 327. Tkalcic I, 79. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 244. Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab.* I, 198.]

Gradinin Fuk. Említi a pozsegai káptalannak Zoboo fia számára kiállított 1280. évi bizonyító oklevele. ¹⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IX, 286. Kubinyi: *Magy. tört. eml.* I, 119.]

Gradinouecz, fluvius, folyó. Említi Gyula szlavoniai bánnak egyik 1232. évi ítéletlevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében, a Pakra s általa a Száva vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 508.]

Gradiza ¹⁾ lásd *Gradicha*.

[¹⁾ Wenzel XI, 327. Tkalcic I, 79.]

Gradna, Gragdna, aqua, víz. Említi II. Endrének Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele ¹⁾, IV. Bélának a samobori vendégek számára kiállított 1242. évi privilegiuma ²⁾ és ugyanannak Iván comes számára kiállított 1251. évi adománylevele. ³⁾

[¹⁾ Fejér III. I, 220. Farlat V, 359. Katona V, 252. Pray: *Hierarch.* II, 310. Kercselich: *Hist. Eppat. Zagr.* p. 45. Tkalcic I, 41. — ²⁾ Wenzel XI, 324. Kukuljevics: *Jur. Reg. Cro. Dal. et Slav.* I, 62. — ³⁾ *Cod. Patrius* VI, 59. VII, 40.]

Graduch, fluvius, folyó. Említi a császmái káptalannak Jakab számára kiállított 1278. évi bevalló okirata. ¹⁾ — Az egykori Garig, a mai *Belovár* megyében, a Császma, Lónya és Illova között levő s a moszlavinai hegység által átszelt területen, melynek mintegy közepén ma is láthatók még az egykor nagy szerepet játszott Garich vár romjai. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 242. — ²⁾ Lásd ide *Dinich* alatt.]

Gradusai víz, lásd *Gradicha*.

Graeci portus, görög rév. Említi Béla király névtelen jegyzője. ¹⁾ — A Duna egy réve. Szabó Károly szerint igen hihető, hogy ezen, ma e néven már nem létező rév ott volt, hol a görög birodalomból Belgrádon és Zimonyon át a Duna s Tisza közére átvezető út a Dunán átvisz. Ez átkelési pontul maga a természet Péterváradot látszik kimutatni, melynek vidékét, a Szerémséget, a görög császárok birták is rövid ideig. ²⁾ Podhráczky Banostor vidékére helyzi ³⁾, Hell Titelhez. ⁴⁾

[¹⁾ *Hist. hung. de sept. ducib. c.* XLIII. — ²⁾ L. a Névtelen magy. ford. 59. l. ⁴⁾ jegyz. — *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 310. l. — ⁴⁾ *Tabula Geogr. Ung. Vet.* 1772.]

Graecorum portus, görögök réve. Említi ugyancsak Béla király névtelen jegyzője. ¹⁾ Különbözik az imént említett dunai görög révtől s Szabó Károly vélekedése szerint a *Pest-Pilis-Solt* megyei Alpár vidékén kellene keresnünk, bár e név emléket itt ma már nem találhatjuk. ²⁾ Podhráczky Szabótól eltérőleg

Titel vidékén keresi³⁾, a hová Hell a portus Graecit jelöli, míg az itt szóban levő révet a Tiszatorokon alul tünteti fel.⁴⁾ A magyarok itt a görögök és bolgárok felett esatát nyertek, a futamodók majdnem mindnyája a Tisza vizébe haltak, úgy, hogy alig maradt meg néhány, kik császárijoknak pórul jártukról hirt vigyének. A honnan azon helyet, a hol a görögök elvesztek volt, az naptól fogva maig görög-révnék nevezik.⁵⁾

[¹⁾ *Hist. hung. de sept. ducib.* cap. XXXIX. Schwandtnernél I, 31. Endlichernél 35. l. Szabónál 53. l. — ²⁾ L. tud. jegyzetét a névt. magy. ford. 53. l. ⁴⁾ jegyz. — ³⁾ *Béla kir. névt. jegyz. idejékora és hitelessége* 289. l. — ⁴⁾ *Tabula Geogr. Ung. Vet.* — ⁵⁾ A Névtelen elbeszélése i. h.]

Gragdna¹⁾ lásd Gr a d n a.

[¹⁾ *Cod. Patr.* VI, 59.]

Gragina, *Gragená, fluvius, folyó.* Említi de Peimis Vilmosnak a templomosok mesterének Gragina birtok elzálogosítását tárgyazó 1292. évi okirata.¹⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 80.]

Gramachnikfew, *Gramachnykpotoka*, *Gramachnykpotoka*, *fons, forrás, patak.* Említi a pozsegai káptalannak Zoboo fiai számára kiállított 1280. évi bizonyító oklevele¹⁾ és a pozsegai káptalannak Lóránd bán fiai számára kiállított 1293. évi bizonyító oklevele.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 286. Kubinyi: *Magy. tört. eml.* I, 119. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 548.]

Granicha, *fluvius, folyó.* Említi IV. Bélának a lovagrend számára kiállított 1272. évi okirata.¹⁾ — Az egykori Dubicza megyében, a mai *Gradiskai*

kerületben, a Száva baloldalából a Pakra-torokon alól kiszakadó Veliki-Sztrugnak egy külön szakadéka, mely ismét a Nagachyn nevű folyóágszakadéka ömlött. A Veliki-Sztrug főleg a Szlobostina beszakadásánál ágazik el manap is s egy ilyen ága neveztetett a XIII. században *Granichanak*.²⁾ Ó-szláv jelentményében = határ. Ebből lett a német graniz s a magyar gránicz.³⁾

[¹⁾ X. Gergely pápa 1275. évi átiratában Theinernél. *Vet. Mon.* I, 314. — ²⁾ Lásd ehhez *Clokonech*, gradiskai *Velika* és *Nagachyn*. — ³⁾ Miklosich: *Die slav. Elem. im Magyarisch.* i. h. XXI. k. 28. l. 195. sz.]

Granighi halászhók, *piscatoria in villa Granigh.* Említi János szepesi apátnak bizonyos egyezségről tanuskodó 1291. évi okirata.¹⁾ — *Szepes* megyében, a lőcsei járásban fekvő Gránicz határában.

[¹⁾ Fejér VI. I, 332.]

Granne¹⁾ lásd G a r a n a.

[¹⁾ Fejér III. I, 160. VII. V, 212.]

Granschech, *fluvius, folyó.* Említi István szlavoniai bánnak Graboscelo birtokára vonatkozó 1256. évi bírói ítélete.¹⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 440.]

Granua¹⁾ lásd G a r a n a.

[¹⁾ Marcus Aurelius in *Meditationibus* Lib. I.]

Grayena, *aqua, víz.* Említi II. Endrének a templomosok számára kiállított 1209. évi okirata.¹⁾ — Horvátországban, *Kőrös* megyében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 99.]

Grebicsi római vízvezeték. Maradványait még szemlélhetni Komárom-megyében, a Tatához tartozó A.- és F.-

Grebics pusztai tó irányában egy domb tetején s Marsilinél rajzban is feltüntetve az eltűnt ivék. ¹⁾ A vizet a Pannoniának nevezett castrum-helyre vezette. Rómer e vízvezetékét *Ó-Szőnyinek* nevezi. ²⁾

[¹⁾ *Danubius Pannonico-Mysius*. Tom. II. — ²⁾ *Műrégészeti Kalauz* I, 86.]

Gregrehpah, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Bélának Tyba számára kiállított 1263. évi adománylevele. ¹⁾ — *Vas* megyében, a Rába baloldali vízkörnyékében, a Lapines baloldali mellékvíze.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VIII, 60.]

Gremce, *torrens*, *zuhatag*. Említi a bakonybéli apátság vagyonát összeíró 1086. évi oklevele. ¹⁾ — *Veszprém* megyében, a Lókút környékén eredő s főleg a pápai járás területét hasító s Marczaltónél a Rábába jobbfelől szakadó szilaj *Gerence*. ²⁾ Culturalis jelentőségét hirdetik a *Szücsön* talált kovaszilánkok ³⁾, a *százhalmi* tumulusok *Szücs* és *Bakonybél* között ⁴⁾, a *bakonybéli* tumulusok s illetőleg ősi temető ⁵⁾ és a *pénzesküti* sirhalom. ⁶⁾ — Czuczor összekötetésbe hozza a *ker* illetőleg *ger* gyökkel s azon vizek közé sorozza, melyek görbe, tekergős, kanyargós folyástól vették neveiket ⁷⁾; *Ger*, honnan *Gerence* vize *Bakonyban*, kitünő kacsaringós folyásáról, írja másutt. ⁸⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* I, 32. — ²⁾ Az okiratban idevonatkozólag említett *Cupan* = *Koppány* a pápai járásban. — ³⁾ Rómer: *Résultats généraux du mouvement archéologique en Hongrie* p. 16. Ugyanott: *Magyarország őstört. térképe*. — ⁴⁾ Rómer i. m. 135—140, térkép-pel és u. o. 159. l. — ⁵⁾ Rómer i. m. 121—123. 159. 187. ll. — ⁶⁾ Rómer

i. m. 159. l. — ⁷⁾ *Kerecsen és Kerecset* című cikkében Toldy *Új Magy. Múzeumában* I. f. I. k. 358. l. — ⁸⁾ U. o. 359. l.]

Grescenche flumen ¹⁾, lásd *Guersenicha*.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VII, 68.]

Gresia ¹⁾ lásd *Crisius*.

[¹⁾ Ravennai névtelen: *Cosmographia* IV, 14.]

Grezenche rivulus, *fluvius* ¹⁾, lásd *Guersenicha*.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 68.]

Grisius ¹⁾ lásd *Crisius*.

[¹⁾ Béla névtelen jegyz. c. XXXII.]

Grissia ¹⁾ lásd *Crisius*.

[¹⁾ *Jornandes* cap. XXII.]

Grizinche flumen ¹⁾ lásd *Guersenicha*.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VII, 68.]

Groboch ¹⁾ lásd *Grabouch*.

[¹⁾ *Fejér V. I.*, 163.]

Gualaya, *Guaalaya*, *aqua*, *víz*. Említi a veszprémi káptalannak bizonyos birtokosztályozásra vonatkozó 1265. évi bizonyító oklevele. ¹⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* III, 127. VIII, 136.]

Gubalus ¹⁾ lásd *Bubalus*.

[¹⁾ Ravennatis Anonymi *Cosmographia* IV, 14.]

Guergen ¹⁾ lásd *Genergen*.

[¹⁾ *Fejér VII. V.*, 192.]

Guersenicha, *Guersenche*, *Gersencha*, *Grizinche*, *Grescenche*, *Grezenche*, *rivulus*, *fluvius*, *flumen*, *csarmely*, *folyó*, *folyam*. Említi IV. Bélának Tiborez mester számára kiállított 1257. évi két adománylevele ¹⁾ ²⁾ és ugyanannak Lipig földtért illető 1257. évi okirata. ³⁾ — Horvátor-

szágban, *Belordár* megyében, a régi *Gerzen-*
cze megyében. Azonosnak hiszem a *Garig*
 folyóvízzel vagyis a *Garesniczai* vízzel.⁴⁾
 Okiratilag külön találjuk megemlítve a
Magnum Gersenne és a *Parvum Guer-*
senche és a *Serena Gersenne* nevű vize-

ket.⁵⁾
 [1) *Haz. Okmány VII*, 65. 66. —
 2) *Haz. Okmány VII*, 68. — 3) *U. o.*
VII, 69. — 4) Lásd *Garig* alatt. Azon-
 kiv. v. ö. Pestyvel: *Az eltűnt régi vár-*
megyék II, 257. — 5) *Cod. Patrius*
VII, 73.]

Guestre, *Buestre*, *aqua*, *piscina*, *víz*,
halas. Említi a győri káptalannak *Ga-*
dócz földet tárgyzó 1249. évi bizo-
 nyító oklevele¹⁾ és IV. Bélának Komá-
 rom városát és várát tárgyzó 1268.
 évi adománylevele.²⁾ — *Komárom* me-
 gyében, a Csalóközben, *Gadócz* puszta
 vidékén. Az 1247. évi okiratban emlí-
 tett terra *Gothone* = a Duna-Ujfaluhoz
 tartozó *Gadócz* puszta, az 1268-ikiban
 és az előbbiben is említett *Vrs*, *Wrs*
villa = a Duna-Ujfaluhoz tartozó *Őrs*
 puszta, a *Monasterium de Kathpan*,
Kothpan = az Uj-Szőnyhöz tartozó
Monostor puszta, *Nandur* = a Hetény-
 hez tartozó *Lándor* puszta, *Ecclesia S.*
Pauli = a Duna-Ujfaluhoz tartozó
Szent-Pál puszta.

[1) *Knauz: Cod. Strig. I*, 32. *Mon.*
I, 370. — 2) *Fejér IV. III*, 447. *Knauz:*
Mon. I, 553.]

Gulnichvize¹⁾, **Gulnichwyze**²⁾ 1.
Gelnicz.

[1) *Fejér IV. I*, 103. — 2) *Fejér VI.*
I, 100.]

Gulnuch¹⁾ lásd *Gelnicz*.

[1) *Fejér IV. I*, 292.]

Gulnych¹⁾ lásd *Gelnicz*.

[1) *Fejér IV. I*, 290.]

Gulpa¹⁾ lásd *Culpa*.

[1) *Annales Fuldenses* Pertznél: *Mon.*
Germ. Hist. I, 408. Szabónál: *Magy.*
Akad. Ért. I, 91.]

Gumulchenus, *Sumulchenus*, *aqua*,
víz. Említi IV. Bélának Samud helységet
 tárgyzó 1257. évi okirata.¹⁾ — *Bar-*
ranya megyében, a siklósi járásban
 fekvő Sámód határában, az Okor egy
 kiágazása.²⁾ Jerney Somolycsényes-nek
 ejti³⁾, de nyilván Gyümölcsényes-nek
 ejtendő Wenzel helyesebb diplomatikai
 közlése alapján.

[1) *Fejér IV. II*, 420, *Árp. Uj Okm.*
XI, 436. — 2) Az okirat topographiá-
 jára nézve l. *Draucha*. — 3) *Magy.*
Nyelvk. 119. 1.]

Gundes fluvius¹⁾ lásd sopron-vas-
 megyei *Gungus*.

[1) *Fejér III. II*, 61. Jerney 47. 1.]

Gunges¹⁾ lásd sopron-vasmegyei
Gungus.

[1) *Győri tört. és rég. füzetek I*, 214.]

Gungus, *Gundes*, *Gunges*, *Gungys*,
Gyunges, *Gyungus*, *aqua*, *fluvius*, *víz*,
folyó. Említi II. Endrének egy 1217.¹⁾
 és 1225.²⁾, Gergely győri püspöknek
 egy 1237.³⁾, a koronajóságok meg-
 vizsgálására kiküldött bíráknak 1237.⁴⁾,
 Endre országbírónak egy 1240.⁵⁾, a
 vasvári káptalannak egy 1263.⁶⁾ és
 1266.⁷⁾, IV. Lászlónak egy 1276.⁸⁾,
 a vasvári káptalannak egy 1281.⁹⁾,
 Ugrin mesternek egy 1284.¹⁰⁾, III.
 Endrének egy 1292.¹¹⁾ és a vasvári
 káptalannak egy 1297. évi okirata.¹²⁾
 — Az Ausztriában Zöbarn vidékén
 eredő, Kirchschlagnál az ország hatá-

rait elérő, kis részben *Vas* és *Sopron* megyék közt határt képező, aztán *Vas* megye területét basító s Sárvarnál a Rábába balfelől szakadó *Gyöngyös*. E névre nézve Hunfalvy nem ad határozott felvilágosítást. Míg egy helyt ugyanis a név magyar eredetiségét kiemeli, mint a mely a magyarok letelepedése után keletkezett¹⁸⁾, addig más helyt azt vallja, hogy ha az Arnulfnak 888-ban kiállított adománylevelében előforduló »Gensi« = *Güns*¹⁴⁾, akkor azt kell feltennünk, hogy a magyar »Gyöngyös« folyónév csakis magyarított kifejezése a német »Güns-Bach« vagy a »Güns-Fluss«-nak. Kőszeg német Güns neve e folyótól származik.¹⁵⁾ Némelyek a Béla névtelen jegyzője által említett pons Guncilt = Gönczil hidát¹⁶⁾ ezen Gyöngyös folyóra magyarálták¹⁷⁾, de helytelenül, mert alatta igen hihetően a mai Gunzelsdorf értendő Alsó-Ausztriában a Triesing folyó mellett.¹⁸⁾ Fejér¹⁹⁾ és Podhráczky²⁰⁾ az *Ensen* túl keresik, ellenben Chernel Kálmán lajtai hidat ért alatta.²¹⁾ Egyébiránt egy ehhez hasonló helynevet okiratilag is ismerünk.²²⁾ — A Gyöngyös kulturális jelentőségét számos adat bizonyítja. Igy a *herényi*²³⁾ és *szombathelyi*²⁴⁾ sílexleletek, a *lukácsházai* kőkori lelőhely²⁵⁾, a Pöszöny és Szombathely között levő pogányvár²⁶⁾, a *szőlősi* római temető²⁷⁾, a *kőszegi* és *szombathelyi* római feliratos s egyéb emlékek.²⁸⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 384. *Haz. Okm.* IV, 9. — ²⁾ Fejér III. II, 61. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 50. — ⁴⁾ *Haz. Okmtár* IV, 21. — ⁵⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 109. *Haz. Okm.* IV, 26. 27. — ⁶⁾ *Árp.*

Uj Okm. XI, 530. *Győri tört. füzetek* I, 209. — ⁷⁾ *Cod. Patrius* VI, 144. — ⁸⁾ *Árp. Uj Okm.* XII. 168. *Győri tört. füzet.* I, 212. — ⁹⁾ *Cod. Patrius* I, 76. VI, 270. 271. — ¹⁰⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 413. *Haz. Okm.* IV, 65. — ¹¹⁾ *Győri tört. és rég. füzetek* I, 214. — ¹²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 537. — ¹³⁾ *Ethnographie v. Ung.* 248. 1. — ¹⁴⁾ Fejérnél: *Cod. Dipl.* I, 220. és a *Cod. Dipl. Moraviae* I. 61. — ¹⁵⁾ *Ethnographie* 278. 1. — ¹⁶⁾ *Hist. hung. de sept. ducib.* cap. LVII. — ¹⁷⁾ Horváth Mihály is: *Magyarorsz. történetében* I. — ¹⁸⁾ Lásd Szabó jegyzetét a névt. magy. ford. 85. 1. ²⁾ jegyz. — ¹⁹⁾ *Cod. Dipl.* VIII, 4—5. in *Prolegomenis*. — ²⁰⁾ Béla kir. névt. jegyz. *idejekora és hitelessége* 412. 1. — ²¹⁾ *A kőszegi felső- és alsóvár története az Árpád-ház alatt czímű tanulmányában.* *Századok* III, 99. Azonkiv. lásd ugyanöt: *Kőszeg szab. kir. város jelen és multja* II. köt. — *Századok* XIII, 600. — ²²⁾ Zumbóthel *prope Guncel.* *Árp. Uj Okm.* X, 453. És *Akad. Értesítő* VIII, 191. — ^{23—24)} Rómer: *Résultats généraux du mouvement archéologique en Hongrie* p. 16. Hampel: *Catologue de l'exposition préhistorique.* Budapest, 1876. Lipp cikke az *Archaeolog. Értesítő*-ben X, 95—96. 233. Rómer: *Magyarorsz. őstört. térképe.* — ²⁵⁾ Lipp cikke az *Arch. Értesítő*-ben X, 233. — ²⁶⁾ Rómer i. m. p. 102. és őstört. térképe. — ²⁷⁾ *Archaeolog. Értesítő* I, 20. — ²⁸⁾ Mommsen-Kiepert pannoniai térképe in *Corp. Inscr. Latinar.* Vol. III, Tab. IV. Rómer pannoniai térképe in *Actis Novis Musci Nat.*]

Gungus, fluvius, folyó. Említi az egri káptalannak Imre számára kiállított 1279. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Heves* megyében, a Nagy-Gallya-hegy déli oldalán eredő s Árokszállásnál a Tarnába s ezzel együtt a Zagyvába jutó *Gyöngyös*. Az okiratban említett

Myskenek megfelel a tarnai járásban, a Gyöngyös balpartján elterülő s Tarna-Örshöz. artozó *Miske-pusztu*.

[¹) *Árp. Uj Okm.* IX, 259. Egy 1301. évi okiratban ugyanez mint *Gyungus* említettik (Jerney: *Magy. Nyelvk.* 47. l.), egy 1334-ikiben hasonlóan (Fejér VIII. III, 717.]

Gungys ¹) lásd sopron-vasmegyei *Gungus*.

[¹) Wenzel VI, 384. *Haz. Okmtár* IV, 9.]

Gunupotoka. Említi IV. Bélának Chon földét tárgyzó 1255. évi adománylevele. ¹) — *Abauj* megyében, a kassai járásban, a Szartosba jobbfelől szakadó *Gönyüi* csermely. Az okiratban említett Chon = *Csány*, Sceplok = *Széplak*, Scynna, Zinna = *Szina*, a kassai és füzéri járásban.

[¹) *Árp. Uj Okm.* XI, 410. (Fejér IV. II, 317. metatio nélkül.)]

Gurbonuk ¹) lásd *Gorbonuk*.

[¹) *Győri tört. és rég. füz.* II, 300.]

Guren ¹) lásd *Euren* piscina.

[¹) Fejér IV. III, 450.]

Gurges, *örvény.* Említi II. Endrének Bors comes alapítványát megerősítő 1225. évi okifata. ¹) — *Sopron* megyében, a Répezének egy malom-zuhanya a pulyai vagy csepreghi járásban. ²)

[¹) Fejér III. II, 63. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Lybnic*.]

Gurghad, *stagnum, tó.* Említi István ifj. királynak Sándor bán számára kiállított 1268. évi adománylevele. ¹) — *Szatmár* megyében, a szatmári járásban, Kak vagy Kaak vidékén. ²) A Gurghad tava Kak helység birtokához tartozott.

[¹) *Árp. Uj Okm.* VIII, 199. Walther: *M. T. Akad. Évk.* VI, 430. V. ö. Fejér IV. III, 465. — ²) A topographiára nézve l. *Huzeutow*.]

Gurguezeg, *fluvius, folyó.* Említi a váradi káptalannak bizonyos vitás birtokügyet tárgyzó év nélküli okirata. ¹)

[¹) *Haz. Okmtár* VII, 342.]

Gustuni, Gustunt *melletti forrás, fons juxta Gustuni, Gustunt.* Említi II. Endrének a templomosok számára kiállított 1209. évi okirata. ¹) — Horvátországban, az egykori Gora megyében, a mai *báni kerületben*, Pisana föld határában. ²)

[¹) Tkalcic I, 21. Wenzel XI, 97. — ²) A topographiára nézve l. *Chaoval pons*.]

Gutharzolma ¹) lásd *Kutharhalma*.

[¹) Fejér III. I, 475.]

Gutharزتma ¹) lásd *Kutharhalma*.

[¹) Fejér III. I, 157.]

Guztetunpataka ¹) l. *Custatonpotoka*.

[¹) Wenzel XI, 610.]

Güergen ¹) lásd *Genergen*.

[¹) Fejér VII. V, 192.]

Gvyllu, *halas.* Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyzó 1260. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Komárom* vagy *Pozsony* megyében, a csalóközi járásban, a Dudvág mentén levő halas. ²)

[¹) *Haz. Okmtár* VI, 102. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Feccz*.]

Gyartyanospataka. Említi az egri káptalannak Gömör helységet tárgyzó 1291. évi bizonyító oklevelle. ¹) — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a tornaljai

árásban, a Sajó vízkörnyékében, a Balog folyó és a Sajó közti területen. Az okiratban említett Beye = *Beje*, Berechke = *Beretke*, Gunya = *Runya*, Gumur = *Sajó-Gömör*, Kyraly = *Királyi*, Kewy = *Tornalja*, Lapsa = a Tornaljához tartozó *Lapsa* pusztá, Orohwan, Orohuan = a Gömör-Pányithoz tartozó *Orográny* pusztá, Panych = *Gömör-Pányit*, Starna, Starnafalwa = *Sztárnya* mind a tornaljai járásban.

[¹) *Árp. Uj Okm.* X, 56.]

Gybe, *aqua*, viz. Említi IV. Bélának egyik 1269. évi okirattöredéke. ¹) — *Szepes* megyében.

[¹) *Fejér* IV. III, 544.]

Gyedownicza, lásd *Hrénocz* pok.

Gyékénesi patak, lásd *Gekenus*.

Gykeu, *fluvius*, folyó. Említi IV. Lászlónak Miskóczi Péter és Sándor számára kiállított 1285. évi adománylevele. ¹) — *Sáros* megyében, hol ma egy Gergely-laka nevű helynevet találunk. Ez felel-e meg az okirat Geregur-felde-nek? Az sem lehetetlen, hogy a Szekeső eltorzítása. — Jerney szerint *Gyekő*-nek ejtendő. ²)

[¹) *Fejér* V. III, 285. Katona VI, 918. — ²) *Magy. Nyelvtűz.* 46. l.]

Gylnich ¹) lásd *Gelnicz*.

[¹) *Fejér* IV. II, 301. V. III, 476. *Haz. Oklevéltár* 30. 31.]

Gymulsinus ¹) lásd *Gemulsinus*.

[¹) *Wenzel* XI, 474.]

Gymus, *fluvius primus*, első folyó. Említi a nyitrai káptalannak Ghymes vár felosztását tárgyzó 1295. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Nyitra* megyében,

a Zsitvába jobbfelől szakadó *Gimesi* patak. A *fluvius primus* kifejezés nézetem szerint oda magyarázandó, hogy Gimes vidékén ma is a Gimesi csermely különbözik a Tribecs hegyen eredő *Gimes-Kosztolányi* pataktól, melybe a Gimesi csermely szakad. ²)

[¹) *Fejér* VI. I, 356. — ²) Lásd *Terence*.]

Gyolcs ¹) lásd *Barc*h.

[¹) *Wenzel*: *Árp. Uj Okm.* II, 244. *Bartal*: *Commentar.* II, XVIII. *Jerney*nél *Magy. Nyelvt.* 46. l.]

Gyospotokteu. Említi István ifj. királynak a dunai halászatot tárgyzó 1262. évi okirata. ¹) — *Hont* megyében, a szalkai járásban, az Ipoly vízkörnyékében, Helemba vidékén. ²)

[¹) *Knauz*: *Monumenta Eccl. Strig.* I, 471. — ²) A topographiára nézve l. *Dolnapatakteu*.]

Gyoznoufertes, *lacus*, tómcésár. Említi a pécsváradi conventnek Bodor gróf számára kiállított 1267. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Baranya* megyében, a pécsi járás területén, Péterd és Kövesd vidékén, esővizek által képezett tómcésár, in quo laco aqua pluialis stagnare consuevit. *Wenzel* *Disznófertős*-nek ejti.

[¹) *Wenzel*: *Árp. Uj Okm.* III, 174.]

Gyömrői víz, lásd *Surcus*ar.

Gyöngyös, lásd hevesi *Gungus*.

Gyöngyös, lásd sopron-vasmegyei *Gungus*.

Gyro, *fluvius*, folyó. Említi III. Endrének Némethy helységet tárgyzó 1291. évi adománylevele. ¹) — *Hont* megyében, Drenóhegy pusztá határában, a Korponának a Litava által közvetített mellékveze. ²)

[¹) *Knauz*: *Cod. Strig.* I, 174. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Dreno*.]

Gyruskut, *puteus, kút*. Említi a fejevári káptalannak a veszprémi káptalan számára kiállított 1232. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Fejér megyében, az egykori »Kynusberen« határában. Ma ily nevű helység Fejérben nincs, de található ott *Lovas- és Csálk-Berény*.

[¹⁾ *Haz. Okmár* IV, 13.]

Gyтуathu¹⁾ lásd *Sithvan*.

[¹⁾ Fejér VI. I, 384.]

Gyulafehérvári római vízvezeték.

Erdély e helyén római vízvezetési nyomok láthatók, különösen a Mahmud hegy közelében.¹⁾ De egy e vidéken talált s Kr. u. 238/244. évből való feliratos emlék is e vízvezetékre vonatkozik. E szerint ex jussu Dei Apollinis *fontem aeterni* Ulp. Proculinus Speculator leg. XIII. G. Gordianae a solo restituit.²⁾

[¹⁾ Vass: *Erdély a rómaiak alatt* 156. l. — ²⁾ Hormayr: *Archiv* 1823. 591. l. Neigebaur: *Dacien* 147. l. Ugyanő in *Bullettino dell' Istituto di Corresp. archaeologica*. 1848. p. 180. Mommsen: *C. I. L. III. I*, 185. l. nr. 990.]

Gyuler villaē piscina¹⁾ lásd Gellér melletti *F u z e s*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 452. Knauz: *Mon.* I, 557.]

Gyunges¹⁾ lásd sopron-vasmegyei *G u n g u s*.

[¹⁾ *Győri tört. és rég. füzetek* I, 214.]

Gyungus¹⁾ lásd sopron-vasmegyei *G u n g u s*.

[¹⁾ Ugrin mester 1284. évi oklevelének IV. László király 1284. évi átiratában. Ráthnál: *Cod. Patrius* IV, 65. l. a jegyzetben.]

Gyuocho potoka. Említi Lőrincz pozsegai prépostnak Farkas fiai számára kiállított 1292. évi birtokátbocsátó oklevele.¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében.

[¹⁾ *Haz. Okmár* VI, 383.]

Gyurguizurma, aqua, víz. Említi II. Endrének bizonyos határjárást tárgyzó 1233. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Veszprém* megyében, a veszprémi járásban, a Séd baloldali vízkörnyékében. Az okiratban említett Seg vagy Band = *Bánd*, Meneke = *Menyeke*, Nemet = *Németi*.

[¹⁾ *Haz. Okmár* IV, 15.]

Gyurkova, fons, forrás. Említi Sz. Istvánnak a nyitrai káptalan számára kiállított 1006. (kétes hiteli) adománylevele.¹⁾ — *Nyitra* megyében, Nyitra vidékén.²⁾

[¹⁾ Desericius: *De initiis ac majorib. Hung.* V, 181. Fejér *Cod. Dipl.* I, 286. Vurum: *Eppat. Nitriens. Memoria* p. 93. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Tarmas*.]

Gyümölcseáni víz, lásd *G e m e l c h e n*.

Gyznoukwth, fons, forrás. Említi IV. Bélának Locsman vármegyének adományát tárgyzó 1263. évi privilegiuma.¹⁾ — *Sopron* megyében, egykor Locsmán megye területén.²⁾ *Diszno-kút* nak ejtendő.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 52. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Bylsig*.]

Hadaspatak¹⁾ lásd *N a d o s p o t o k*.

[¹⁾ Fejér VII. IV, 186.]

Hadinech, aqua, víz. Említi János zágrábi püspöknek István comes számára kiállított 1293. évi adományle-

vele. 1) — *Verőcze* megyében, a verőczei alispánság területén, a Dráva jobboldali vízkörnyékében, Vaska vidékén.

[1] Fejér VI. I, 259. Tkalcic I, 232.]

Hagamas possessionis piscinae, *halasok.* Említi Erzsébet idősb királynénak Csák Dominik számára kiállított 1273. évi okirata. 1) — A régi Valkó, a mai *Verőcze* megyében, Almáshoz tartozott dunai és drávai halasok. Az ezen okiratban említett Hagamas possessio, mely Agmas, Hagmas, Haginas, Hagianos névalakokban is előfordul 2) = *Almás.* 3)

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 132. —

2) Lásd Botka: *Tájékozás az eltűnt magyar Valkó vármegyéről.* Közzétéve a *Századok* II. évfolyamában 460. lap. és Pesty alább idézett művében I, 293. —

3) Lásd Pesty: *Az eltűnt régi vármegyék* I, 292—293.]

Hagimas 1) lásd bács-bodrogmegyei Hagymas.

[1] Jerneynél: *Magy. Nyelv.* 49. I.]

Hagmas 1) lásd bács-bodrogmegyei Hagymas.

[1] Wenzel VI, 67.]

Hagymas, *Hagimas, Hagmas, stagnum, tó.* Említi sz. Lászlónak a tihanyi apátság birtokát megerősítő 1093. évi okirata 1) és II. Endrének a tihanyi apátság jószágait megerősítő 1211. évi okirata. 2) — Az okirati feljegyzés szerint Besenyő vidékén. Jerney a mai Torontál megyében keresi. 3) Torontálban találjuk ugyan Ó-Bessenýt, de azért Jerney mégis téved. — Az okiratban ugyanis nem Bessenýöről mondatik, hogy in provincia Chanadiens

felelt, hanem a villa Balanusról. Másrészt pedig az okirat határleírásából kitetszik, hogy annak a Duna közelében kellett léteznie s azért kétségtelennek tartom, hogy ugyanezen Hagymásra vonatkozó azon Hagmas, mely sz. Lászlónak idézett 1093-ik évi okiratában említett in partibus Budrug. 4) E tóviz tehát a mai *Bács-Bodrog* megyében létezett, mint ezt Pesty Frigyes is hirdeti. 5)

[1] Wenzel: *Árp. Új Okm.* VI, 67.

— 2) *Árp. Új Okm.* I, 116. Fejér VII. V, 190. — 3) *Magy. Nyelvkincsek* 49. 146. II. — 4) *Árp. Új Okm.* VI, 69. — 5) *Az eltűnt régi vármegyék* I, 219.]

Hajagos, lásd Halagos és veszprémmegyei Pothoc.

Hajógyári római fürdő. Ó-Budán a hajógyári szigeten részben még manap is megvan. E fürdő 1854-ben lett fölfedezve s Rómernél rajzban is fel van tüntetve. Áll az egy 36 láb hosszú s 23 láb széles, hosszukás tereméből, körköri alakban, melynek mélyében egy ehhez hasonló 26 láb hosszú, 13 láb széles és 3 láb 3 hüvelyk mély fürdőmedence foglaltatik, mely körül egy 5 lábnyi terület fenmaradt. Ennek szélén van köröskörül egy két láb magas, tégl-ülöke, melynek elejét márványlapok fedték. Az egész trachyt oszlopokon nyugszik. Ott, ahol a külső oszlopsor az egészet körülveszi, a fal üres téglákból készült, hogy a terem levegője is folytonosan melegíttessék. 1) — Ujabban e fürdőnek egyéb részletei is fel lettek tárva. Nevezetesen az 1854-ben talált fürdőépületől keletre egy vörösre festett szobafalra akadtak 1874-ben, melyen egy római legionarius trágár

karczfelirata volt olvasható. ²⁾ Salamon azon nézetén van, hogy a feliratilag constatatált *Thermae Majores Legionis* ³⁾ itt a gyárszigeten keresendők, minthogy az itt talált téglakon a II. legio és vele a breucok VII. cohorsának nevét találták. Ha ez kétségtelenné lesz, akkor szerinte a mai szigetet úgy képzelhetjük, mint sétányokkal keresztül-kasul vágott parkot. ⁴⁾ A dolog azonban még nem fejezt odáig, hogy a fontos helyrajzi kérdésben már is dönthetnénk. A gyárszigeten az ásások nincsenek még befejezve, a régi épületek még nincsenek mind kiásva s így a kérdés eldöntése mindenesetre idő előtti volna. A papföldi ásások befejezését is be kell várunk, bár minden jel oda mutat, hogy a papföldi nagyszerű fürdő nem *katonai*, hanem *polgári* közfürdő volt. ⁵⁾

[¹⁾ Römer: *Műrégészeti Kalauz* I, 90. 91. Ficker: *Aquincum u. seine Ueberreste*, a budai gymnasium 1857. évi VI. Évi jelentésében. Salamon: *Buda-Pest története* I, 315—316. Hampel: *Jelentés az ó-budai papföldi ásatról*. 1881. 16. lap. — ²⁾ Közzétette facsimilével Römer az *Archaeol. Közlemények*-ben X. (Uj foly. VII.) köt. I. füz. 51. lap. — ³⁾ *L. est.* — ⁴⁾ *Buda-Pest tört.* I, 317. — ⁵⁾ Lásd *Papföldi római fürdő*.]

Halaas, *rivulus, csermely*. Említi V Istvánnak Tóbiás comes számára kiállított 1270. évi okirata. ¹⁾ — Sáros megyében, a szekcsői járásban, a Szekcső mellékvize.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 297.]

Halagos, *Halagus, aqua, fluvius*. Említi III. Istvánnak Deke számára kiállított 1161—1173 évi adománylevele ¹⁾, a veszprémi káptalannak Zlufköldé

birtokfelosztását tárgyzó 1271. évi bizonyító levele ²⁾ és ugyanannak egy másik, ugyancsak ezen ügyre vonatkozó 1271. évi oklevele. ³⁾ — *Veszprém* megyében, a kettős Polány nyugati oldalán eredő vizek egyesüléséből keletkező, Vinár és Csobolháza között a Marczalba jobbfelől szakadó *Hajagos*. Az okiratokban említett Band = *Bánd*, Chuz = *Csosz*, silva Pungurach = *Pongrácsi* erdő, Zloukfelde, Zlouk, Zolouk = Nemes- és Pór-Szalók a pápai és devecseri járásokban. — A III. István okiratában olvasható Sceuleus megfelel a mai *Kis-* vagy *Nagy-Szöllősnék* a devecseri járásban. ⁴⁾ — A Hajagos culturalis jelentősége kitetszik a *dobai* két tunulusból ⁵⁾, a Somló és Doba vidékén előkerült régi leletekből, mint ahol peremes téglák, kötuskók, cserepek, bronzok és vastárgyak találtak. ⁶⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 38. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 367, 368. *Haz. Okm.* I, 52. — ³⁾ *Haz. Okmtár* I, 53. — ⁴⁾ Ezen folyóra vonatkozik Csák tárnokmesternek egy 1253. év okirata. Lásd veszprémmegyei *Pothoc*. — ⁵⁾ Römer: *Résultats généraux du mouvement archéologique en Hongrie* p. 159. Ugyanott: *Magyarorsz. őstört. térképe*. — ⁶⁾ Ádám Iván jelentése az *Archaeolog. Értesítő*-ben XIV, 317—323.]

Halaph, *piscina, halas*. Említi II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — Az okirat szerint Rengeysar praediumhoz tartozott. Manap Haláp nevű helyek és puszták több vármegyében találhatók. Ez *Somogy* megyében keresendő.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 227.]

Halapna, *putens, lát.* Említi Mária királynénak Mike comes számára kiállított 1266. évi adománylevele.¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében, Cherkvenig és Rodovanch földterületek határában.

[¹⁾ *Haz. Okmány VI*, 139.]

Halasthow. Említi I. Endrének a templomosok számára kiállított 1228. évi adománylevele.¹⁾ — *Győr* megyében, a tósziget-csilizközi járásban fekvő *Kóny* vidékén.²⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm. I*, 250. *Haz. Okm. II*, 3. Jerneynél: *Magy. Nyelv. 166. I.* — ²⁾ A topographiára nézve l. *Compr. Con*, *Donath Thara*, *Fergesher*, *Gath*, *Nultofy*, *Sijwerj.*]

Halastow ¹⁾ lásd *Holostow*.

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának 1383. évi átiratában Knauznál: *Mon. I*, 557. nota 2.]

Halastou, *piscina, halas*. Említi I. Gézának a garamelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele¹⁾ és II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1211. évi oklevele.²⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Köny* megyében, Kis-Alpár pusztá vidékén, a Tisza mentén. Hornyik szerint most is *Halas-tó*-nak neveztetik a *Bódeány* egy része, melyben mindig van hal, midőn vize nincs kiapadva.³⁾ Jerney⁴⁾ e halas tavat tévesen egynek veszi a komárommegyei Holostow-val.⁵⁾

[¹⁾ Fejér I, 435. Knauz: *Mon. I*, 57. Hornyik I, 196. — ²⁾ Fejér II, 76. — ³⁾ *Kecskemét város tört. I*, 196. jegyzetben. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvkönyvek* 49. I. — ⁵⁾ L. ezt.]

Halászat és haltenyésztés. Az Árpádok alatt nálunk országszerte üzött halászatról feles számú okirat tanusko-

dik. Névszerint említve találjuk a *du-nai*¹⁾, a *tisza*²⁾, a *garami*³⁾, a *végi*⁴⁾, a *szitrai*⁵⁾, az *ipolyi*⁶⁾, a *nyitrai*⁷⁾, a *rábai*⁸⁾, a *tormosi*⁹⁾, a *szécsi*¹⁰⁾, a *réc-aczai*¹¹⁾, a *teplai*¹²⁾, a *mélyéri*¹³⁾, a *latozcai*¹⁴⁾ s a *balatoni* halászatot.¹⁵⁾ Többszörföldi nyoma van azonkívül a *barchuoi*^{15*)}, a *besztercei*¹⁶⁾ a *lipcei*¹⁷⁾, a *macuai*¹⁸⁾, a *donolci*¹⁹⁾, az *észópföldi*²⁰⁾, az *udarnoki*²¹⁾, a *hidegkúti*²²⁾, a *themi*²³⁾, a *tenerkényi*²⁴⁾, a *sólyomgyei*²⁵⁾ s a *susolgi* halászatnak.²⁶⁾ Vé- gül mindezek mellett említvük a *sólyomi*²⁷⁾, a *dióspataktői*²⁸⁾, a *focudi*²⁹⁾, a *bodrogi*³⁰⁾, a *csányi*³¹⁾, az *alpári*³²⁾, a *sághi*³³⁾, a *komáromi*³⁴⁾, a *radványi*³⁵⁾, a *helenbai*³⁶⁾, a *pozsonyi*³⁷⁾, a *céceki*³⁸⁾, a *sutai*³⁹⁾, a *gölniczbányai*⁴⁰⁾, a *szolgygyőri*⁴¹⁾, a *göngői*⁴²⁾, a *vencsel- tői*⁴³⁾, a *gubacsi*⁴⁴⁾, a *tihanyi*⁴⁵⁾, a *mo- rotcai*⁴⁶⁾, a *besenyei*⁴⁷⁾, az *udvari*⁴⁸⁾, a *szécsi*⁴⁹⁾, a *tolmácsi*⁵⁰⁾, a *gegyi*⁵¹⁾, a *priza-szigeti*⁵²⁾, a *zágrábi*⁵³⁾, a *szitrai*⁵⁴⁾, a *királyi*^{54*)}, halászok és a vá- radi püspök halászlai.⁵⁵⁾ Mindezek az adatok nyilván vizeink haldús volta mel- lett bizonyítanak s mutatják azok gaz- dasági jelentőségét a polgári élet terén. — Hogy továbbá halászatunk a XI— XIII. századokban már lényegesen kit- lönbözőtt X-ik századbéli őseink halá- szatától, kikről Ibn-Dasza azt írja, hogy a téli idők beálltával kiki a hozzá közelebb eső folyóhoz költöz s ott ma- rad a tél tartama alatt, *halászzal* fog- lalkozva⁵⁶⁾, azt okirataink közlemé- nyeből eléggé megérthetjük. Nálunk ugyanis e korban a halászat *belterjes művelésű, nemzetgazdasági életben alapuló*

volt, mert nemcsak halászatunk, hanem *haltenyésztésünk* is volt, mijök a természetes halásznépeknek nincsen. A halastavak, a halak ezen tenyésztési helyei, igen szaporán nevezvék meg okiratainkban Számukat Pesty Frigyes három-négy ezerre határozza. ⁵⁷⁾ Ez állhat, ha nem csupán az Árpád-korszakra szorítkozunk. E korszakra nézve azonban okirati-
lag kimutatható halasaink száma határozottan kevesebb. De számuk azért még mindig elég jelentékeny. A diplomatikailag ismert állóvizek számát egészben valami 1050-re vélem tehetni. Hogy mennyi volt ezekből haltartalmazó, azt a miatt nem dönthetem el, mivel az okiratok kifejezései e tekintetben nem eléggé szabatosak. Számos esetben a stagnum és palus halas is, pocsolya is. Van olyan okirat is, mely a sárvizet határozottan halasnak mondja. Ez okból nehéz, de sőt lehetetlen szabatos számmal megjelölni régi halasaink mennyiségét, mindazonáltal aligha fogok a valóságtól lényegesen eltérni, ha azt állítom, hogy a fenn említett számnak kétharmada merő halastó volt. — Nagyjában csoportosítva az ismert régi halasokat, mindenekelőtt is *Komárom* megyét kell említenem olyanúl, mely halasokban leginkább bővelkedett. Ugyanis az összes tóvizek $15^0/0$ -ka esik e megyére. Utána *Pozsony* és *Győr* következnek. Amarra tóvizeink $6^0/0$ -e, emerre $5^0/0$ -ka jut. Kevesebb a többi megyére. Baranyára 3.3, Nyírára 2.6, Somogyra, Verőczére 2.5, Zemplénre, Szabolcsra 2.4, Bács-Bodrogra, Csanádra, Pest-Pilis-Solt-Kis-Kúrnra 2.3, Fejérre, Sopronra

2.0⁰/₀. Még ennél is kevesebb a többi megye területére, és pedig:

	egyenként az összes állóvizek
Zalára és Szabolcsra . . .	1.8 ⁰ / ₀ -ka
Zágrábra.	1.5 »
A báni kerületre, Beregre,	
Borsodra, Kőrösre . . .	1.3 »
Jász-Nagykúnságra . . .	1.1 »
Gömör-Kishonra, Hevesre,	
Vasra	1.0 »
Esztergomra, Mosonra, Tolnára	0.9 »
Hontra és Torontálra . . .	0.8 »
Abaujra, Ugocsára, Varasdra	0.7 »
Belovárra, Biharra, Nógrádra,	
Veszprémre	0.6 »
Liptóra, Sárosra, Szepesre . .	0.5 »
Kolozsra, Szerémre, Ungra,	
Zólyomra	0.4 »
Barsra, Csanádra, Pozsegára,	
Péterváradra	0.3 »

Alsó-Fehér, Árva, Békés, Fogaras, Maros-Torda, Szolnok-Doboka, Torda-Aranyos, Torna, Trencsén megyék, a Bródi és Szluini ezredterületek, csak 0.1⁰/₀-kal képviselvék számításaim szerint. A többi itt nem említett megyére nézve pedig egyetlenegy halasnak sem szállott reánk okiratos emléke, ha ugyan az általam meg nem határozhatott halasok valamelyike e megyék egyikére nem esik. — A mi pedig halasaink topographiai hálózataát illeti, azt a következőleg vélem megállapíthatónak. Halasok voltak: *Abaujban* leginkább Bölse, Günyü, Szina vidékén a Szartos és melékvizei, továbbá Füzér vidékén a Füzéri patak mentén. — *Alsó-Fehérben* Maros-Koppand területén a Maros mellett. — *Aradban* Kis-Jenőnél a Fehér-

Kőrös mentén. — *Bács-Bodrogban* Besenyő, Titel, Zenta, főleg pedig Szonta vidékén, a Duna és a Tisza mentén. — *A bái területben* Petrinja vidékén a Petrinja mellett és Glina vidékén a Glina mellett. — *Baranyában* Kopács, Sámód és főleg Darócz vidékén a Duna-Dráva-zugban. — *Barsban* Ó-Bars és Tolmács vidékén a Garam mellett, azonkívül Pél és Rohosnicza vidékén is. — *Beregben* Bótrágy, Kis-Guth, Márok-Papi, Szurány vidékén a Csaroda és Szernye mellett s Kovászónál a Borsova mellett. — *Biharban* Mező-Telegnél a Sebes-Kőrös mellett. — *Borsodban* Ároktő és Dorogma vidékén a Tisza mellett, Kis- és Nagy-Csécs vidékén a Sajó mellett, Ludna, Parasznnya, Hējő-Keresztúr vidékén az ott levő vizek mellett. — *Csanádban* a Maros és Szárazér közötti területen, valamint Tömpös pusztá határában a Maros mentén. — *Csongrádban* Csány, Körtvélyes-Pusztá, Pusztá-Szer, Szeged és Tápe vidékén a Tisza mentén. — *Esztergomban* Ebed, Esztergom, Párkány s a Szamarhegy vidékén a Duna mellett; továbbá Sárkány vidékén a Kürti patak mellett. — *Fejérben* Bodajk és Timár vidékén a Csurgói víz; Csösz és Bögöd vidékén a Sárvíz mellett. Az itt már nem létező Halászbirtok vidéke igen gazdag volt halasokban. — *Gömörben* Sztárnya vidékén a Sajó mellett. — *Győrben* Bajcs, Ballony, Gönyő, Kulcsod, Radvány, Vének vidékén a Duna, illetőleg Duna-szakadékok mellett; Kapi és Réti vidékén a Rábeza mellett; Tápe, Tarján, Sz.-Márton, K.- és N.-Baráti vidékén a Pánzsáér és a sz.-mártoni víz közötti téren; azonkívül Kóny vidékén is. — *Hevesben* Poroszló és Pusztá-Magyaród vidékén a Tisza, Alsó- és Felső-Lengyend vidékén a Zagya mellett. — *Hontban* Kis-Keszi és Pásztó vidékén az Ipoly; Szebeled vidékén a Szebelédi víz; Podluzsány pusztá vidékén a Kürtös vize mellett. — *Jász-Nagykúnbán* a Csereközi pusztán; Tisza-Abád, Tisza-Püspöki vidékén és a Sági szigeten a Tisza mellett. — *Komáromban* Megyer, Izsap, Gellér, Ekel, Ekecs, Szakállós, Bogya, Tany, Füss, Csicsó, Néma, Keszi, Olesa, Megyeres, Aranyos, Örkény, Pusztá-Sz.-Pál, Komárom vidékén s Gadócz-pusztán a Csalóközben, a Duna s illetőleg a Duna-szakadékok mellett. — *Mosonban* Eöttevény és Pusztá-Novák vidékén a mosoni Duna mellett; Lébény vidékén a Rábeza mellett; Ilmicz vidékén a Fertő partján. — *Nógrádban* A.- és F.-Ludány vidékén az Ipoly mellett; Hartyán vidékén a Ménés folyócska mellett. — *Nyitra*ban Selye, Sempte, Zsigárd vidékén a Vág mellett; Kosztolán vidékén a Holeska mellett; Berenes, Czitény, Zobor vidékén a Nyitra mellett; Szakolcza vidékén a Morva mellett. — *Pest-Pilis-Solt-Kiskúnbán* Dömsöd, Halásztelek-Pusztá, Bogyiszló, Harta, Nádudvar vidékén a Duna és Kis-Alpár pusztá vidékén a Tisza mellett. — *A Pétervárad*i területben Péterváradnál a Duna mellett. — *Pozsonyban* Deáki, Szeli, Taksony vidékén a Dudvág mellett; Patony, Básfatejed, Lucsa, Kisfalud, Felbár, Nádasd, a Karesák, Várkony, Árpád-pusztá,

Böös, Kürt, Báka vidékén a Csalóközben a Duna s annak szakadéakai mellett. — *Somogyban* Szamárdi vidékén a Balaton mellett; Segesd vidékén a Runya mellett; Kölked vidékén a Gyümölcsényi víz mellett; Merenye vidékén a Merenyei víz mellett; Kara vidékén a Karai csermely mellett; Csurgó vidékén a Csurgói víz mellett; Polány vidékén a Polányi víz mellett; Dada pusztán a Kapos mellett. — *Sopronban* Széplak vidékén a Fertő mellett; Maglócza s Borbács vidékén a Malomér közelében; több halas volt a Rába mentén is. — *Szabolcsban* Kenéz, Rakamaz, Timár, Ó- és Uj-Venesellő vidékén a Tisza mellett; Eszény vidékén a Szerenye-Csaroda mellett. — *Szatmárban* Domahida vidékén az ecsedi láp mellett; Batiz-Vasvári, Kaak, Panyola és Szatmár vidékén a Szamos mellett. — *Szepesben*, Szepes-Béla, Poprád, Szombathely vidékén a Poprád mellett; Kolbach vidékén az Olaszi patak mellett; Landok vidékén a Landoki víz mellett; Nádas vidékén a Hernád mellett. — *Tolnában* Madoesa, Paks, Pataj s Bersenyes sziget vidékén a Duna mellett; Ireg és Szokoly vidékén az Iregi víz mellett. — *Torontálban* Csóka vidékén a Tisza mellett; de Ó- és Kis-Béba vidékén is. — *Ugoesában* Verbőcz vidékén a Verbőcz vize mellett; Feketepatak vidékén a Verbőcz és a Honakujfalui víz közötti térségen. — *Ungban* Csieser vidékén az Ortótavi vízfolyás mellett; Csap vidékén a Tisza mellett; Pályin és Kraska vidékén a Laborecz mellett. — *Vasban* Vép vidékén a Vépi víz mel-

lett; Pácson vidékén a Pácsoni víz mellett; Olaszfalu vidékén a Lapincs mellett; Szecsőd vidékén a Rába mellett; Halastó határában a Halastói víz mellett. — *Verőczében* Eszék vidékén a Dráva mellett. — *Veszprém*ben Veszprém vidékén a Séd mellett; azonkívül Oroszi és Csepel vidékén is. — *Zalában* Lindva vidékén a Lindva mellett; Balaton-Füred vidékén a Balaton mellett; Pölöske vidékén a Pölöskei víz mellett; Vindornya és Szántó vidékén a Szántói víz mellett. — *Zemplénben* Lelesz vidékén a Latoreza mellett; Liszka-Olaszi vidékén a Bodrog mellett; Hernád-Németi vidékén a Hernád mellett; Tolesva vidékén a Tolesvai víz mellett; Király-Helmecz vidékén a Bodrogközben. — *Zágrábban* Otak és Sziszek vidékén a Száva mellett. — Mint e felsorolásból kitetszik, régi halasaink — talán egy-kettő kivételével — mind a folyóvizek mentén léteztek. A legtöbbje a Duna és a Tisza partján. Némelyek épenséggel magokban a folyóvizekben voltak elrekesztve. Ilyenekül említik okirataink *Raich* praedium halasát, mely az Árvában ⁵⁸⁾, a *Ferieca* helységét ⁵⁹⁾ és a *Zunulin* halasokat ⁶⁰⁾, melyek a Drávában, a *Nándor-tavat*, mely a Tiszában ⁶¹⁾, a *Chautey*-földöt ⁶²⁾ és részben az *ehedikek* ⁶³⁾, melyek a Dunában s egyes névtelen halasokat, melyek a Sardos-érben ⁶⁴⁾, a Szamosban ⁶⁵⁾, a Rábában ⁶⁶⁾, az Yeroso-folyóban léteztek. ⁶⁷⁾ Olyanoknak is van nyoma, melyek tóvizekben voltak elkülönítve, tehát tavat tóban képeztek. Ilyen volt a Fejértó a Chechtóban. ⁶⁸⁾ — Hogy a

folyómenti halasok vizöket a közellevő folyóból kapták, részint magától értetik, de részint az azokra vonatkozó okiratokban is nyíltan jelezve van. Például a Preboy hegy mögötti halast a *Garam*^{68*)}, az Assován- és Árus-tavakat a *Bodrog*⁶⁹⁾, a Mihan-tavat a *Latorcza*⁷⁰⁾, a Hodus⁷¹⁾, a Takta-⁷²⁾, a Tolman- vagy Tulman-tavat⁷³⁾ a *Tisza*, a Gologh és a Homus (Chomos) nevű halasokat a *Rábcza*⁷⁴⁾, a Prodor-tavat a *Glinu*⁷⁵⁾, a Kazia-tavat a *mosoni Duna*⁷⁶⁾, a bácsmegyei halasokat, névszerint a Vajas, Welchya, Veymur Széplaki, Hagymás, Feest és Boziás tavakat a *Duna* táplálta⁷⁷⁾, a Letfok-tavat a *Duna* vagy *Dráva*⁷⁸⁾, az eszéki Sártavat a *Szernye-Csaroda*⁷⁹⁾, a Kukurd-tavat azonkép egy *folyó-víz*⁸⁰⁾ egy névtelen tavat a *Dráva*.⁸¹⁾ A halasoknak a folyóvízzel való összeköttetése lehetett ugyan természetes, de kétségtelen, hogy az a legtöbb halasnál mégis inkább mesterséges volt. Egy árkot vagy csatornát vontak a tó medencéjé s a tápláló folyóvíz között. Ezt is okiratos adatok bizonyítják. II. Bélának egy 1138. évi okiratában olvassuk ugyanis: *ultra quem habetur fossatura, per quam trahitur aqua ad paludes ecclesie sancti martini*.⁸²⁾ Gyula nádornak a budai káptalan számára kiállított s a Chechtó új határolását tárgyazó 1224. évi okirata szerint a határ: *revertitur ad Tyciam iuxta aque alueum, per quem omnis inclusa piscina detrimentum aque suscipiunt et augmentum*.⁸³⁾ IV. Bélának egy 1260. évi okiratában olvassuk megfélelőleg II. Béla fennidézett 1138.

évi okiratának: *ultra ripam (Holutvag) habetur fossura versus occidentalem plagam, per quam trahitur aqua ad paludes Ecclesie*.⁸⁴⁾ Egy 1261. évi diploma egy halast épenséggel *Csatornának* is nevez.⁸⁵⁾ — Ilyképen a halasok medenczéi könnyen és kényelmesen tölthettek meg friss s azért tápláló vízzel, tetszésszerűtlen mennyiségben. A felesleg víz levezetésére a tó ellenkező oldalán egy zsilip volt alkalmazva, melyet azonban egészen is ki lehetett nyitni, mi nyilván akkor történt, mikor a tó iszapjának kitakarításához kellett látni. A halasoknak ily módon való szerkesztése természetesen nem minden helyt volt foganatosítható. A folyammenti területnek annyival is inkább kellett erre alkalmasnak lenni, mivel XI—XIII-ik századbéli őseink a hydrotechnikai vízszintezéshez bizony nem igen értettek. Ennek megfelelően említettnek is egy 1229. évi okiratban Juka föld területén a *loca apta ad stagna*⁸⁶⁾ s Cup villa birtokán azonkép egy *locus aptus ad stagnum*⁸⁷⁾, míg viszont egy 1256. évi okiratban Aba királyi ember Slatvica földéről úgy nyilatkozott, *quod in aliqua parte esset nemorosa, lapidosa, nec piscinis habilis*.⁸⁸⁾ — Élénkítette nálunk, a mint egyebtől is, a haltenyésztést az a körülmény, hogy a halakkal való táplálkozás szorosan összefüggött az egyház fegyelmi rendeleteivel. A halastavak az egyháziaknak a megélhetés egyik főkecskét képezték⁸⁹⁾ s mint hogy az egyház azon törvénye, mely számoss napra börtönt rendelt⁹⁰⁾, a laikus világra is kiterjedt, s nemcsak a szó-

székről, hanem a fejedelmi trónról is kihirdettetett⁹¹⁾, azért a tehetős világiak nem maradhattak a klerus tagjai mögött s az ő gazdaságuk is a haltenyésztés nevezetes emelője lett.⁹²⁾ — A haltenyésztés élénkítésére mindazonáltal leginkább az egyházi testületek folytak be. Nem hihető, bár kétségtelen adatokkal be nem bizonyítható, hogy lett volna oly kolostor, oly káptalan, oly prépostság vagy egyéb néven nevezendő egyházi corporatio, mely halasok hiányával lett volna. Már Kálmán király idejében oly bőségében voltak az egyházak és monostorok a halasoknak, hogy e király a fölösleget elkoboztatta.⁹³⁾ Különböző okiratilag is kimutatható a halasokkal való bővelkedés az *esztergomi*⁹⁴⁾, az *egri*⁹⁵⁾, a *nyitrai*⁹⁶⁾, a *budai*⁹⁷⁾, a *veszprémi* egyházakra⁹⁸⁾, a *topuszkói*⁹⁹⁾, a *szent-jóbi* vagy *berkesi*¹⁰⁰⁾, a *szoborhegyi*¹⁰¹⁾, a *pannonhalmi*¹⁰²⁾, a *garammelléki*¹⁰³⁾, a *pásztói*¹⁰⁴⁾, a *bakonjbéli*¹⁰⁵⁾, a *dömösi*¹⁰⁶⁾, az *orodi*¹⁰⁷⁾ apátságokra s illetőleg prépostságokra, a *keresztes locagokra*^{107*)}, a *nyúl-szigeti*¹⁰⁸⁾ és *tornocai*¹⁰⁹⁾ apácázárdaikra nézve. — De élénkítette halászatunkat s a haltenyésztést még az a körülmény is, hogy azok kereskedelmi iparaggá minősültek. Halaink piaci czikkek voltak¹¹⁰⁾ s jelentékeny jövedelmi forrást képeztek.¹¹¹⁾ — Hogy pedig a haltenyésztésnek mily jelentékenynek kellett lenni, megítélhetni a fogyasztásból is, bár ép e tekintetben adataink nagyon hiányosak. Egymagok a halászok *szolgálmányaira* vonatkozó adatok, ha kellő számmal ránk marad-

tak volna, felette tanulságosak lennének nemcsak a régi usz, hanem a physikai és háztartási viszonyok dolgában is. A halászok, a mennyiben a nemszabadok osztályához tartoztak, conventionalis függésben voltak földesuraiktól. Okiratokban őket is adják, veszik örökbe hagyják s fejekbe számítják. De az ő kötelmeik terhe is ép oly különbözött volt, mint a szabadtalankok többi seregeé. Itt többet, amott kevesebbet róttak vállaikra s nehezen hinném, hogy a felszabadító földesúr a vizek haltermelési képességét vette volna szigoruan s következetesen követelményei kiindulási pontjául. Inkább a személyes hajlandóság képezte a conventio alapját. A bakonybéli apátságnak egy helyt *haltized*¹¹²⁾, másik¹¹³⁾ s harmadik helyt *halheted* járt.¹¹⁴⁾ Némely halászok azonban a szolgalmi terhet meg is válthatták. A halaknak természetben való beszolgáltatását, a földesurak magoknak pénzen is reluáltathatták. Ilyenekül ismerjük a többi között a deáki halásznépet, mely minden ház (mansio) után egy fertot adhatott halválság fejében.¹¹⁵⁾ De mind ezeknél sokkal érdekesebb az, mit II. Bélának azon 1138. okiratából tudunk meg, melylyel ő a dömösi monostor javait és jogait megerősíté s illetőleg kibővíté. Ez okirat szerint a *helenbai* halászok minden szerdán, pénteken és szombaton 30—30, tehát egy héten át mindössze 90, a nagy böjt idején pedig mindennap 30, tehát összesen 1200 halat tartoztak a monostornak beszolgáltatni.¹¹⁶⁾ Ez évente nyilván 5200 halnál többet tett ki. De itt ki kell emelni az okirat

azon részét is, mely a beszorgálandó halak nagyságát határozza meg. Azoknak tudniillik négy arasznyi nagyságuknak kellett lenniök¹¹⁷⁾, a mi épen-séggel még nem akkora mérték, hogy az a közlő Knauznak e helyre alkalmazott kérdőjelét igazolná. Hisz Galeoti és Oláh érsek külön mértékekben mutatják be nekünk a magok idejebeli halakat. Amaz a fehérhúsú csukát *ember-nagyságúnak* mondja¹¹⁸⁾, emez szerint pedig a vizák között *12 söt még ennél is több lábnyi* hosszúságuk találtattak.¹¹⁹⁾ Bertrandon de la Broquiere 1433-ban hazánkban utazva, szintén bevallja, *hogy soha életében oly nagy és vastag folyam-halakat még nem látott, mint a Tisza mellett Szegeden.*¹²⁰⁾ Számítsuk most már a helenbai halászok által beszorgált halak egy-egy darabját csak két fontjával s kiderül, hogy a dömösi monostor konyhájába egyedül a helenbaiak útján *száznál több mássa hal* került. Továbbá egy a XIII. század első tizedeiből származó, de évszám nélkül kelt oklevélből megtudjuk, hogy a Megváltóról elnevezett kapornaki convent az Alke földtérén létezett két halásztelektől a bőjt elején, a többek közt 60 darab, három arasz hosszúságú halat követelhetett.¹²¹⁾ Ezen és hasonló adatokból tehát kitetszik, hogy a fogyasztásnak általán igen nagyra kellett lenni. — De ennek daczára is a hal ki nem fogyott vizeinkből. Nem ismerek adatot, mely erről panaszkodnék. Ellenkezőleg a későbbi kor írói is még fennen magasztalják hazánk vizeinek halbőségét *Ramzan* a Dunát diéséri nagy-

növészü és válogatott fajú halai miatt.¹²²⁾ *Taurinus* a Körös felette nemes pisztrángjait és bolyókás nagyfejű halait emlegeti.¹²³⁾ *Oláh* Miklós kiterjeszti diéséretét a Dunán kívül a Tiszára, Drávára, Szávára, Temesre, Fertőre és a Balatonra is, hangsúlyozva a vizák, tokok, haresák, csukák, kecsegék rendkívüli szaporaságát s gyakran mondja azt, hogy a folyóvizek áradásakor a partokon künn rekedt halak a levegőt dögletelessé teszik. Szerinte egy-egy dunai víza-halászat alkalmakor e fajból — a másnévű halakat nem is számítva — ezernél több darabot fogtak.¹²⁴⁾ *Galeoti* elbeszélése szerint folyamaink oly gazdagok a kopolytús uszóhárttyásokban, hogy vizök egyharmadát közönségesen halakból állónak hitték. Ő maga látta, hogy a halász hálóját soha sem húzta ki a vízből izmos zsákmány nélkül.¹²⁵⁾ I. Miksa császár udvari történész *Santheim* csodálkozva említi a rendkívül sok vizát és tokot, mely Komáromnál halászható, úgy hogy egyszerre száznál is többet fognak.^{125*)} *Werner* is arról győződött meg, hogy a Tisza, főleg Tokajnál, hol abba a Bodrog vize ömlik, hihetetlenül gazdag halakban. Szerinte ezer darab csuka vagy ponty egy-egy forinton kelt. Áradások idején azonban még ingyen sem kellett senkinek. A sertéseket hajtották rájuk, hízalva őket velök. Megtörtént az is gyakran, hogy a partmelléki lakosok távolabbi piacra szállítva halaikat, még potomon sem tudtak rajtok túladni, miért is szekereik terhet a mezőkön lerakva, lopva szöktek meg.¹²⁶⁾ — Manap azon-

ban az már nincs így. Halaink vizeinkből kipusztultak s szerfelett megdrágultak. A honnan nemzetgazdaságunk egykor sok száz és ezer mázsa tápanyagot nyert, most alig kerül már csak néhány mázsa a piacra. Az az ország, melynek halbősége világszerte közmondásos volt ^{126*)}, most hal dolgában már Csehországra szorul. ¹²⁷⁾ Okúl emlegetik a folyószabályozást, a folyómenti gyárakat, az erdőpusztítást, a halászatban üzött rablási rendszert és a hajózási közlekedést, de ha ezek halapasztó befolyását tagadni nem is lehet, úgy mégis másrészt sokkal bizonyosabb az, hogy vizeink mai halszegénységének valódi főoka a *haltenyésztés beszünése*. Azt a példát, melyet Árpádházi őseink nyújtottak, utódaik még századokon át követték, mint ezt a XV—XVI. századbeli okiratok, számkönyvek és codexek, főleg a Hyppolit-codexek igazolják. ¹²⁸⁾ Volt tehát mindig hal bőségben, mert a nagy fogyasztás okozta pusztítást jóvá tette a mesterséges tenyésztés. Nem divott a rablási rendszer, mert gondoskodtak a vizek megnépesítéséről, teremtettek mesterséges ikrázási helyeket s ha nem is birtak halászati törvénnyel, úgy mégis felügyeleti gond és védelem alá helyezték a halköltő tanyákat. ¹²⁹⁾ Ideje volna tehát, hogy a régi idők üdvös példáján okuljunk, nehogy hazánk nemzetgazdaságának ezen egykor oly jelentős ága végkép kipusztuljon!

[¹⁾ Knauz: *Monumenta* I, 55. 94. 95. 377. 445. 471. 542. *Haz. Okmtár* I, 7. 23. *Uj Magyar. Muz.* 1851. II, 620. —

²⁾ Knauz i. m. I, 56. — ³⁾ U. o. I, 55. 81. — ⁴⁾ U. o. I, 55. Wenzel: *Árp. Uj*

Okm. XI, 501. — ⁵⁾ Knauz i. m. I, 54. 55. 190. Wurum: *Eppatus Nitr. Mem.* 131. l. — ⁶⁾ Knauz i. m. I, 94. — ⁷⁾ U. o. I, 54. 55. — ⁸⁾ *Codex Patrius* IV, 64. — ⁹⁾ Knauz i. m. I, 54. 55. — ¹⁰⁾ Tkalcic: *Hist. Mon.* I, 26. — ¹¹⁾ Wenzel XI, 501. *Magy. Sion* III, 526. — ¹²⁾ Wenzel XI, 501. — ¹³⁾ Knauz i. m. I, 58. — ¹⁴⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 156. — ¹⁵⁾ *Haz. Okm.* III, 16. IV, 2. 73. — ^{15*)} Matusek: *Győr megye helytörténete, közzétéve a Győr megye és város egyet. leírásában* 510. l. — ¹⁶⁾ Wenzel XI, 501. — ¹⁷⁾ Wenzel XI, 501. — ¹⁸⁾ *Cod. Patr.* IV, 64. — ¹⁹⁾ Knauz: *Monumenta* I, 366. — ²⁰⁾ *Haz. Okmtár* IV, 424. — ²¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 180. — ²²⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 115. — ²³⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 503. — ²⁴⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 429. — ²⁵⁾ Knauz: *Monumenta* I, 426. — ²⁶⁾ U. o. I, 54. — ²⁷⁾ *Codex Patr.* VI, 286. — ²⁸⁾ Knauz: *Monumenta* I, 471. — ²⁹⁾ Wenzel I, 117. XI, 472. — ³⁰⁾ Wenzel XI, 472. — ³¹⁾ Knauz: *Monumenta* I, 56. 58. — ³²⁾ Knauz. i. m. I, 58. — ³³⁾ U. o. I, 58. — ³⁴⁾ U. o. I, 58. — ³⁵⁾ Wenzel V, 30. — ³⁶⁾ Knauz i. m. I, 94. — ³⁷⁾ Endlicher: *Monumenta Arpadiana* pag. 626. — ³⁸⁾ *Győri tört. és rég. füz.* II, 294. 296. — ³⁹⁾ *Győri tört. és rég. füz.* II, 295. 297. — ⁴⁰⁾ Endlicher: *Mon. Arp.* p. 614. — ⁴¹⁾ *Haz. Okmtár* I, 17. — ⁴²⁾ *Haz. Okmtár* I, 7. — ⁴³⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 25. — ⁴⁴⁾ Wenzel I, 26. — ⁴⁵⁾ Wenzel I, 108. — ⁴⁶⁾ U. o. I, 115. — ⁴⁷⁾ U. o. I, 116. — ⁴⁸⁾ Knauz i. m. I, 99. — ⁴⁹⁾ U. o. I, 99. — ⁵⁰⁾ U. o. I, 54. — ⁵¹⁾ U. o. I, 55. — ⁵²⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 64. — ⁵³⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 221. — ⁵⁴⁾ Knauz: *Monumenta* I, 54. 55. — ^{54*)} *Századok* IX, 46. 47. — ⁵⁵⁾ Sex mansiones piscatorum quos contulimus episcopo Waradiensis, mondja II. Endre 1232. évi okirata. *Codex Patrius* I. 13. — ⁵⁶⁾ *Ihu-*

Daszta tudósítása a magyarokról a X század elejéről, ismertette Gyoroki Antal által a *Századok*-ban V, 466. —

⁵⁷⁾ *Magyarország vízhálózata a régi korban* című cikkében a *Századokban* I, 69. — ⁵⁸⁾ *Piscina in fluvio Arua*. Wenzel IX, 458. *Magy. Sion* III, 694. —

⁵⁹⁾ *Piscina existens in fluvio Draua*. Fejér V. III, 450. Kovachich: *Suppl.* I, 47. — ⁶⁰⁾ *Sunt in Drava II (piscinae)*, que dicuntur Zuvalin. *Árp. Uj Okm.* I, 36. Azonkiv. I. VI, 37. — ⁶¹⁾ *Piscina Nandor in Tyzia*. Wenzel VI, 37. —

⁶²⁾ *Piscina in Danubio existens*. Wenzel II, 110. — ⁶³⁾ *Piscariae, piscaturae sive piscinae vsonum et sturionum constitutae in danubio circa villam Ebed*.

Knauz: *Cod. Strig.* II, 150. *Magyar Sion* III, 525. — *Piscaria* . . . existens in territorio . . . Ebed in *Danubio* et circa Danubij fluium. *Cod. Strig.* II, 185. —

Quandam *Piscariam*, in *danubio constitutam*. *Cod. Strig.* II, 187. — *Piscaria danubij*. *Cod. Strig.* II, 191. —

⁶⁴⁾ *Piscina in aqua Sard.* Fejér IV. II, 88. — ⁶⁵⁾ *Piscina in fluvio Zomus*. Wenzel X, 247. — ⁶⁶⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 384. *Haz. Okmánytár* IV, 10. —

⁶⁷⁾ *Piscina in riulo Yeroso*. *Haz. Okm.* V, 28. VI, 33. — ⁶⁸⁾ Gyula nádornak 1224. évi okirata szerint a határ pretenditur ad aque ductum, qui Chechtow dicitur, includens piscinam, que Feyrtow dicitur. Knauz: *Monumenta* I, 247. —

^{68*)} Knauz: *Mon.* I, 493. *Árp. Uj Okm.* III, 40. — ⁶⁹⁾ Wenzel VII, 73. —

⁷⁰⁾ *Fossatum, unde profluit aqua Latrie in stagnum Myhan*. Fejér VII. V, 204. — ^{71—73)} *Piscina de Tichia eccens*. Fejér VI. II, 293—294. —

⁷⁴⁾ Fejér IV. II, 88. — ⁷⁵⁾ Wenzel IX, 411. XII, 424. — ⁷⁶⁾ Fejér III. II, 473. Wenzel VI, 342. — ⁷⁷⁾ Wenzel XI, 61. — ⁷⁸⁾ Fejér IV. III, 189. 190. Wenzel VIII, 87. 88. — ⁷⁹⁾ Fejér V. I, 244. VII. II, 21. Wenzel VIII, 261. — ⁸⁰⁾ Fejér VII. III, 71. —

⁸¹⁾ Wenzel VI, 37. — ⁸²⁾ Knauz: *Monumenta* I, 94. — ⁸³⁾ Fejér III. I, 470. Wenzel VI, 426. Knauz: *Mon.* I, 247. —

⁸⁴⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 474. — ⁸⁵⁾ Fejér IV. III, 39. — ⁸⁶⁾ Fejér III. II, 177. — ⁸⁷⁾ Fejér III. II, 179. —

⁸⁸⁾ Wenzel VII, 432. — ⁸⁹⁾ I. Géza-nak 1075. évi s a garamelléki benczés-apátságot alapító oklevelében az mondatik: *Piscatores chonienses, alp-*

arienses et de Sagi ex ticia; Gegmensenses, camarienses et de situatuin ex wag,

nitra, Sitoua et danubio pisces fratribus acquirant ut inde nutriantur. Knauznál: *Monumenta* I, 58. És hogy ez volt tényleg főeделёк, bizonyítják az ősrégi képek is, melyeken étkező szerzetesek vannak elénk állítva. Vagy pirosló rák, vagy száalkás hal díszíti tálaikat. Rómer: *Egy pár szó a magyarországi hal-*

szatról a középkorban. Győri tört. és rég. füz. I, 357. — ⁹⁰⁾ Lásd erre nézve tüzetesen Knauzt: *A magyar egyház régi szokásai* című nagyrédekű tanulmányát. V. A bőjt. Közzétéve a *Magy. Sion*-ban VI, 177—194. — ⁹¹⁾ Lásd *Sancti Stephani Regis Decretorum* libr. I, §§. X. XII. Libr. II. §. IX. Kálmán: *Decret.* I, 71. László *Decret.* I, 25. 31. 37. 38. A bőjtnek befolyását a haltenyésztésre egyébiránt Horváth Mihály is említi: *Az ipar és keresked. tört. Magyarorszá-*

ban a középkorban. Közzétéve *Kisebb tört. munkái*-ban II, 32. — ⁹²⁾ Erre nézve is vannak okiratos nyomok. Legyen elég itt csak egyre hivatkoznom, IV. Bélinak Komáromot illető 1268. évi nagy diplomájára Knauznál: *Mon.* I, 551—560. Fejérnél: *Cod. Dipl.* IV. III, 443—456. — ⁹³⁾ *Decrevimus piscinas monasteriis vel ecclesiis datas, alias quidem reddere, sed necessarias quotidiano fratrum usui relinquere, nullas vero, nisi superfluas, auferre.* *Decret. Col. Reg. XVI.* Hogy aztán e rendelet foganatosítva is lőn, világos II. Géza 1142. évi okiratából: Ego Gejca

rex Vngariae notum facio omnibus . . . quia ego instituta S. Regis Stephani, a rege Colomanno et filio suo Stephano subtracta, restitui, indicans, melius esse factis eius obtemperare, quam aliquid ecclesiae Dei subtrahere. Ille tertiam partem de Vsonibus, qui caperentur in Geurin, sancto Martino concesserat; *isti, quasi hoc nefas esset, subtraxerant*; ego autem tertiam partem illam nolo ulterius subtrahi, sed plenam deinceps constituo dare. Fejér: *Cod. Dipl.* II, 117. Knauz: *Magy. Sion* VI, 21. S ezt aztán II. Endre is megerősíté 1223-ban. Fejér i. h. III. I, 397. — ⁹⁴) Knauz: *Monumenta* I, 471. — ⁹⁵) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 39. — ⁹⁶) Wurum: *Epp. Nitr. Memor.* 131. 139. II. — ⁹⁷) Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 223. Wenzel: *Budai regesták a Magy. Tört. Tár-ban* I, 105. — ⁹⁸) *Haz. Okm. Tár* IV, 6. — ⁹⁹) Tkalcic: *Mon. Epp. Zagrab.* I, 25. 30. *Árp. Uj Okm.* XI, 110. 120. — ¹⁰⁰) Fejér: *Cod. Dipl.* VII. I, 162. — ¹⁰¹) Fejér V. I, 312. 313. VII. V, 85—86. — ¹⁰²) Wenzel XI, 472. *Cod. Patrius* I, 7. *Győri tört. és rég. füz.* II, 291 s kk. II. — ¹⁰³) Knauz: *Mon. I.* 53—60. — ¹⁰⁴) Knauz i. m. I, 94. — ¹⁰⁵) *Árp. Uj Okm.* I, 36. — ¹⁰⁶) Knauz I, 94. 471. — ¹⁰⁷) Wenzel I, 85. *Magy. Sion* IV, 813. — ^{107*}) Tkalcic I, 39. Theiner I, 74. Fejér III. I, 216. — ¹⁰⁸) Wenzel IX, 495. — ¹⁰⁹) Knauz: *Mon. I.* 55. — ¹¹⁰) Kitészik ez a többek között II. Bélának 1138. évi okleveléből, mely szerint a helenbai halászsok, ha a rájuk rovott halmennyiséget a dömösi apátságnak be nem szolgáltatnák netán eredménytelen halászat folytán, *emant Pisces* ad prescriptum numerum et soluant debitum. Knauz: *Monumenta* I, 94. Imre királynak egy 1202. évi okiratában pedig olvassuk: a határ halad usque ad danubium minorem, ubi pisces seruantur et uenduntur. Knauz: *Mon. I.* 164. Ezen eszter-

gomi haltartókat (locus fori Strigoniensis cum fundis, mansis et edificijs, a portu danubii minoris, *ubi pisces in uuarijs seruantur*) említi Imrének egy 1201. évi okirata is. Knauz i. m. I, 162. IV. Bélának pedig azon 1255. évi okiratában, melylyel a pesti új vár *vásári* jövedelmét adományozza a nyúl-*szilgeti* apácáknak s e jövedelmet szorosabban szabályozza, azt olvassuk: Item de naue piscium unum pondus. Item de curru magno piscium, quod vulgo masa dicitur, medium fertonem. Fejér IV. II, 310. Wenzel: *Budai regesták* i. h. I, 97. — ¹¹¹) Knauz: *Az egyházi javak.* Közzétéve a *Magy. Sion*-ban VI, 21. — ¹¹²) In *Zup decimus piscis usonum* Sancto Mauricio. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 36. — ¹¹³) In *Zeliph* detur *septimus piscis* vsonum. Wenzel VI, 37. — ¹¹⁴) In piscina Nandor in Tycia dedit *septimum* vsonum, aut *septimum annum* ad piscandum. Wenzel VI, 37. — ¹¹⁵) Piscatores de Sala tenentur dare (a szent-mártoni apátság-nak) de singulis mansionibus *unum fertonem uel pisces* et teneantur portare fructus ad monasterium et omnia esculenta vel poculenta que comparantur ibi de *ferionibus* dandis a *predictis piscatoribus* loco *piscium predictorum*. *Győri tört. és rég. füz.* II, 295. 297. — ¹¹⁶) Debent dare in omni quarta feria XXX-ta Pisces, In omni sexta feria XXX-ta Pisces, In omni sabbato XXX-ta Pisces. In quadragesima autem debent dare cottidie XXX-ta Pisces. Knauz: *Monumenta* I, 94. Hogy a *szombati* napon is tartoztak adni halat, igen nevezetes adat, mert bizonyítja, hogy ez is csak oly böjti nap volt, mint a szerda és a péntek s így nem áll Knauz állítása, »hogy öseink szombaton nem böjtöltek.« A *magy. egyház régi szokásai* i. h. VI, 179. — ¹¹⁷) *Mensura autem Piscium quatuor Palmarum sunt.* Knauz-nál i. h. I, 94. — ¹¹⁸) *De dictis et factis*

Mathiae regis. Cap. VI. Schwandtnernél: Scriptor. Rer. Hung. II, 171. — ¹¹⁹) Hungaria cap. XVIII. Bélnél: Adparatus p. 35. — ¹²⁰) Kiadva l. in Memoires de l' Institut National. Ujabban Hatvani Mihály által: Magy. Tört. Okmtár (Brüsseli Okmtár) IV, 310. — ¹²¹) Nagy Imre jelentése a vasyár-szombathelyi káptalan levéltáráról a Századok-ban IV, 619. — ¹²²) Epitome rerum Hungaricar. Ind. II. Schwandtner quart-kiadásában: Scriptor I, 425. — ¹²³) Staurromachia Engelnél: Mon. Ungrica pag. 452. — ¹²⁴) Hungaria. Cap. IV. V. XVIII. Bél kiadásában: Adparatus pp. 6—8. 34—35. — ¹²⁵) De dictis et factis Math. reg. Cap. VII. i. h. II, 170. — ^{125}) Győri tört. és rég. füzetek II, 121. — ¹²⁶) De admirandis Hungariae aquis. Schwandtner quart-kiad. III, 176. — ^{126*}) A névtelen jegyző szerint már a ruthenek vezérei is azzal biztatták a henfoglalókat Pannonia megvételeére, hogy ott igen nevezetes forrásvizek folynak egybe, a Duna és Tisza és más igen nevezetes, jó hallal bővölködő források. Hist. hung. de sept. ducib. cap. IX. — ¹²⁷) Lásd Kriesch-Kenessey: Halaink és Haltenyészésünk 6—11. 117. ll. — ¹²⁸) L. azokat tárgyalva B. Nyáry Albert által: A modenai Hyppolit-code-kek, a Századok VI. évfolyamában. 300—302. ll. és IV. évf. 358. 365. — ¹²⁹) I. Géza 1075. évi okiratában is olvassuk: Piscine vero, quas dedi monasterio, magne parueque, sub custodia abbatis sint. Knauz: Mon. I, 58.]*

Halasztoza, Halaztoza, piscina, halas. Említi IV. Bélának az egri egyház régi jogait és birtokait megerősítő 1261 évi okirata. ¹) — Csongrád megyében, a Hármaskörös mellékén, az egykor itt létezett Halász villa birtokterületén. Jerny helyesen Halász-tava-nak ejti. ²)

[¹) Fejér IV. III, 40. — ²) Magy. Nyelvk. 50. l.]

Halaz villae piscina, halas. Említi IV. Bélának a keresztesek számára kiállított 1238. évi okirata. ¹) — Bács-Bodrog megyében, hol azonban manap Halász nevű helység nincsen.

[¹) Diplomatar. Cruciferor. II, 12. Fejér: Cod. Dipl. IV. I, 108. Bárány: Temesmegye emléke. Oklevelek p. 26. — Jerney: Magy. Nyelvk. 49. l.]

Hamuspathok ¹) lásd H o m u s p o t h a k.

[¹) Fejér VII. III, 47.]

Hamustow, Hamustou, stagnum, tó. Említi IV. Bélának Baar nevű földet tárgyazó 1269. évi adománylevele. ¹) — Pozsony megyében, a Csalóközben, Nádasdtól nyugati irányban, Felbártól délre, az alsó-csalóközi járásban. ²)

[¹) Árp. Uj Okm. VIII, 228. Haz. Okmtár VII, 118. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. Falvakuzer.]

Handurtou ¹) lásd csongrádmegyei N a n d o r t o u.

[¹) Fejér I, 433. II, 73. Hornyik I, 192.]

Handurtow ¹) lásd csongrádmegyei N a n d o r t o u.

[¹) Jerneynél: Magy. Nyelvk. 97. l.]

Hango, Hangan, Hangos, Hongu, Hongun, flucius, folyó. Említi II. Endrének Buheka és Márk testvérek számára kiállított 1230. évi adománylevele ¹), az egri káptalannak Nempty birtok eladását tárgyazó 1246. évi bizonyító oklevele ²), Lodomér esztergomi érseknek a nemptii sz. Péter egyház tizedét

megegerősítő 1286. évi okirata³⁾ és Béla király névtelen jegyzője.⁴⁾ — A Borsodmegyében, Disznósd környékén eredő, *Borsod és Gömör* megyék határterületeit hasító s Sajó-Németinél a Sajóba jobbfelől szakadó *Hangony*. Jerney az 1286. évi okirat Hangos vizét Hangácsnak ejtve megkülönbözteti, de minden alap nélkül, a fennebbi Hangonytól.⁵⁾ Endlicher azonképen tévesen határozta a Bársonyossal egyesülő Hangács vizére.⁶⁾ Az okiratokban említett Nemti, Nempti, Nempthy = *Sajó-Németi* Borsodban, Püspöky = *Sajó-Püspöki* Gömörben. A Névtelen elbeszélése szerint a Szoárd, Kadocsa és Huba vezérlete alatt Gömör és Nógrád meghódítására kiindult honfoglaló sereg a Hangony vize mellett is lovagolt s azon át is kelt.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VI, 484. — ²⁾ *Haz. Oklevéltár* 14. l. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 325. Jerneynél 50. l. — ⁴⁾ *Hist. hung. de sept. ducibus* c. XXXIII. — ⁵⁾ *Magy. Nyelvk.* 50. 51. ll. — ⁶⁾ L. Podhráczkynál: *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 267. l.]

Hangon¹⁾ lásd *H a n g o*.

[¹⁾ *Haz. Oklevéltár* 14. l.]

Hangony, lásd *H a n g o*.

Hangos¹⁾ lásd *H a n g o*.

[¹⁾ Fejér V. III, 325. Jerney 50. l.]

Hangyapatak¹⁾ lásd *F o r m i c a r u m p o t o k*.

[¹⁾ Pesty: *Magyarorsz. vízhalózata a régi korban. Századok* I, 75.]

Haperies, *Hapernyas*, *Hepernyes*, *Saperies*, *piscina*, *halas*. Említi I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság

1075. évi alapítólevele¹⁾ és II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1124. évi okirata.²⁾ — *Csongrád* megyében, a tiszáninneni járásban fekvő Csány határában, melyhez e halas tartozott.³⁾ Jerney helyesen alkalmazott kérdőjel mellett Seperies-nek ejti.⁴⁾

[¹⁾ Fejér I, 433. Knauz: *Mon.* I, 56. Hornyik I, 192. Jerney 117. l. —

²⁾ Fejér II, 73. VII. V, 97. Jerney 117 l. — ³⁾ Lásd *Ostra*. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 117. l.]

Hapernyas¹⁾ lásd *H a p e r i e s*.

[¹⁾ Fejér VII. V, 97.]

Harangadtue¹⁾ lásd *H a r a n g u d*.

[¹⁾ Wenzel VII, 429.]

Harangoch¹⁾ lásd *H a r a n g u d*.

[¹⁾ Egy 1369-ik évi okiratban Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 51.]

Harangua foki¹⁾ lásd *H a r a n g u d*.

[¹⁾ Fejér VII. V, 189.]

Harangud, *Harrangud*, *Harangoch*, *Harangadtue*, *Harangua foki*, *Harrangudfoca*, *aqua*, *stagnum*, *víz*. Említi II. Endrének a tihanyi apátság jószágait megerősítő 1211. évi okirata¹⁾, a csanádi és orodi káptalannak IV. Bélához intézett 1247. évi jelentése²⁾ és IV. Bélának bizonyos birtokosztályozást helybenhagyó 1256. évi okirata.³⁾ — Jerney szerint *Torontálban*, a mai *Aranyka* vagy *Haranyka*⁴⁾, mely Fenlak és Kis-Bezdin között Temes megyében, a Maros baloldalából kiszakad, *Temes* és *Torontál* megyék területeit szeldeli s végre Padé környékén a Tiszába jut balfelől. E felvétel ellen mit sem bizonyít azon 1369. évi okirat, mely szerint »Harangoch in Comitatu Chanadiensi«

létezett. A XIII. században ugyanis Csanád megye, mely sz. István rendeltéből oly nagygyá lett kihasítva⁵⁾, még mindig átnyult a Maroson. De igazolja Jerney állítását a névhangzáson kívül az is, hogy az 1247. évi okirat szerint »Harangud cadit in Morothwa«, de az 1211. és 1258. évi okiratok is a stagnum Mortua és stagnum Harangud kapcsolatba hozzák, már pedig az Arankának a Tiszába szakadásánál találjuk ma is Padétól délre *Morotwa* nevű pusztát.⁶⁾ Továbbá még fel kell említenem, hogy az 1256. évi okirat szerint Halaz cum Harangadtue et Mortua Magna *prope Tyciam* existáltak, a mi szintén Jerney véleményét támogatja. De ide vezetnek még az okiratok egyes helynevei is, melyek a maiaknak megfelelnek, ilyenek Beeb = Béba, Chaka = Csóka, Ladan = Ladány, Orozlanus = Oroszlános, Paduey, Podwey = Pádé, Zent-Miklós = Tiszazs.-Miklós, Zanath = Szanád, Zynta = Szenta. Szabó Károly határozottan tévedt, midőn Béla névtelen jegyzőjének Seztüregjét ezen Arankára magyarázá.⁷⁾ — Az Aranka culturalis jelentőségét bizonyítják egyebek között a Nagyfalu és Perjámos között talált emberi csontvázak, megkövült szarvas agancs-törédek és az ugyanott előkerült kétélű bronzkés.⁸⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 115. Fejér VII. V, 189. Jerney 51. l. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 244. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 429. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvek.* 51. l. Résű Ensel szerint az Aranka folyó jelentése »Aurelia« vagy »Kis-Arany.« (A helynevek magyarázója 66. l.) —

⁵⁾ A *Vita S. Girardi* c. X. — ⁶⁾ V. ö. *stagnum Mortua*. — ⁷⁾ Lásd *Seztüreg* alatt. — ⁸⁾ *Délmagyarorsz. tört. és rég. Értesítő* V, 83. 152.]

Harasztov. Említi István ifj. királynak több helységet tárgyzó 1270. évi adománylevele.¹⁾ — *Bereg* megyében, a kászonyi járásban, a Csaroda és Szerenye közti területen, Bátyutól keleti irányban. ²⁾ Ma ismeretlen s Lehoczky sem említi monográfiájában. Nevét kétségtelenül a harasztos fáktól vagy helyesebben a cserjés bokroktól vehette, melyek vizét környezték. Az ó-szláv hvrast, az új-szláv hrast s a belőle alakult magyar haraszt = quercus, sarmentum, dumetum. ³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 261. Fejér közleményéből (*Cod. Dipl.* V. I, 244. VII. II, 21.) kimaradt. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Boltrag*. — ³⁾ Miklosich: *Die slav. Elem. im Magy.* i. h. XXI. k. 30. l. 232. sz. V. ö. Azonkiv. Czuczor-Fogarasi: *A magy. nyelv szótára* II, 1407.]

Harasztov, Harasztov, Hraztov, stagnum, tó. Említi IV. Bélának a turóczy monostor 1252. évi alapítólevele.¹⁾ — *Győr* megyében, a Csalóközben, a Medve és Kulesod közti vidéken.²⁾ Jerney Haraszt-tónak ejti.³⁾

[¹⁾ Fejér VII. V, 306. *Haz. Okmtár* VI, 73. — ²⁾ Az okiratnak idevonatkozó topographiájára nézve l. *Asoanthu*. — ³⁾ *Magy. Nyelvek.* 51. l.]

Harcsar-Lucskai víz, lásd *Kukene gurpothok*.

Harkanovczei víz, lásd *Meduca aqua*.

Harnad ¹⁾ lásd H e r n a d.

[¹⁾ Fejér IV. II, 64. IV. III, 193. V. II, 181. 304. V. III, 67. VI. I, 334. Wenzel VI, 548. 549. VII, 213. VIII, 39. IX, 364. X, 71. 182. 351. 395. 399. XI, 374. XII, 344. 533. *Haz. Okm. VI*, 173. *Haz. Oklevéltár* 29. 30. 31.]

Haroztov ¹⁾ lásd H a r a z t o v.

[¹⁾ *Haz. Okm. VI*, 73.]

Harrad ¹⁾ lásd H e r n a d.

[¹⁾ *Haz. Okm. VI*, 407.]

Harrangud ¹⁾ lásd H a r a n g u d.

[¹⁾ Wenzel I, 115.]

Harrangudfoca ¹⁾ l. H a r a n g u d.

[¹⁾ Wenzel I, 115.]

Harsan potok. Említi V. Istvánnak Szelény földet tárgyazó 1270. évi okirata. ¹⁾ — *Hont* megyében, a balogi járásban, a Kürtösnek egy jobboldali mellékveze az Ipoly jobboldali vízkörnyékében, Szelény határában. ²⁾ *Harsány* ³⁾ azaz gyors, fürge, eleven patak, s ugyanerre vonatkozik a fons aqua discurrentis kifejezés. ⁴⁾ Pesty az eltűnt vizek közé számítja. ⁵⁾

[¹⁾ *Haz. Okm. I*, 45. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Cholmipotok*. — ³⁾ Pesty: *Századok* I, 74. — ⁴⁾ *Haz. Okm. I*, 45. — ⁵⁾ I. h. I, 74.]

Harsany ¹⁾ lásd H a r y s a n.

[¹⁾ Fejér IV. III, 120. Jerney 52. l.]

Haruskuuth, piscatura, halászó. Említi IV. Lászlónak a pozsonyi káptalan számára kiállított 1277. évi okirata. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, az alsó-csalóközi járásban, Kürt határában, az érsekvári Duna halászó helye.

[¹⁾ *Árp. Uj. Okm. IV*, 82. 83. Rimely: *Capitul. Posoniense*. 299. 300. ll.]

Harysan, Harsany, fluvius, folyó.

Említi Erney nyitrai főispánnak a pannonhalmi apátság számára kiállított 1263. évi határjáró okirata ¹⁾, IV. Bélának a németujvári monostor számára kiállított 1263. évi adománylevele ²⁾ és Domonkos ispánnak Ujhely helység határjárását illető év nélküli jelentéstétele. ³⁾ — *Nyitra* megyében, a Vág és Dudvág közti területen, Trebete vidékén, a Vág jobboldali vízkörnyékében. ⁴⁾ Jerney helyesen *Harsány*-nak ejti. ⁵⁾

[¹⁾ *Árp. Uj. Okm. VIII*, 82. — ²⁾ Fejér IV. III, 120. — ³⁾ *Árp. Uj. Okm. VIII*, 274. — ⁴⁾ A topographiára nézve l. *Dobou*. — ⁵⁾ *Magy. Nyelvkincs*. 52. l.]

Hasulbus, fluvius, folyó. Említi az esztergomi káptalannak egyik határ-szabályozó 1266. évi okirata. ¹⁾ — *Hont* megyében, a Selmecz vízkörnyékében. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj. Okm. VIII*, 152. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Bebre*.]

Hathias, piscina, halas. Említi a háj-szent-lőrinczi káptalannak Hathias halastó zálogbabocsátását tárgyazó 1282. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Baranya* megyében, mit maga az okirat világosan mond, quandam piscinam hereditariam Hathias uocatam in Comitatu Barana existentem. Későbbi okiratokban azonban felváltva hol Baranya, hol Bodrog vármegyében fekvőnek mondatik. ²⁾ Ez az oka, hogy Pesty Frigyes, ki a halast *Hotyás*nak ejti, mint Bodrog megyei halast említi. ³⁾ — Azt határozottan tudjuk, hogy a paulinusoknak

Hathias = Hotyás nevű zárdája a szent Péter tiszteletére épített s romjaiban még manap is látható bodrog-monostori apátság szomszédságában valamelyik Dunaszízigeten feküdt. Ez utóbbit azonban azért nem határozhatni meg, mivel a paulinusok említett zárdájának semmi nyoma sem maradt fenn.⁴⁾

[¹⁾ *Haz. Oklevéltár* 94. l. — ²⁾ Iváncsi: *Bodrog városa és városáról. Századok* XV, 585. — ³⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* I, 230. — ⁴⁾ L. Dudás cikkét a *Századok*-ban V, 216—217.]

Hausta, *rivus, patak*. Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele¹⁾ és IX. Gergely pápának a zágrábi püspök számára több magy. kir. privilegiumot megerősítő 1227. évi bullája.²⁾ — Horvátországban, Kőrös megyében, a kapronczai járásban, Zdala határában, a Dráva jobboldali vízkörnyékében.

[¹⁾ *Tkalcic* I, 13. — ²⁾ *Árp. Új Okm.* I, 234. *Theiner* I, 79.]

Haynica, *Haynicza, Hohnicza, fons, fluvius, palus, forrás, folyó, tó*. Említi II. Endrének Szakolcza földét tárgyzó 1217.¹⁾ és IV. Bélának ugyanazt tárgyzó 1256. évi adománylevele.²⁾ — Nyitra megyének Morva felé eső éjszaknyugati határszélén, Szakolcza vidékén. Én e névben elszlávosodott szász szót sejtek, mely a hai-, haii-ből = erdei irtott hely, tisztás-ból keletkezett. Ha ez így van, egy adatunk volna arra nézve, hogy a handerburzok, kik Nyitra megyének legéjszakkéletibb részében szláv elemek között valóságos ethnographiai szigetet képeznek³⁾, a XIII-ik

század elején e megye éjszaknyugati részében is képviselve voltak, bár azóta ethnographiailag már el lettek özönölve.

[¹⁾ *Fejér* III. I, 200. — ²⁾ *Fejér* IV. II, 392. — ³⁾ Lásd Schröer: *Beitrag zu einem Wörterbuch d. deutsch. Mundarten des ungr. Berglandes* i. h. 213. s kk. II. És Tagányi cikkét a *Századok*-ban XIV, 64.]

Hazcurth, *halas*. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyzó 1260. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Komárom vagy Pozsony megyében, a Csalóközben, a Vágmentén levő halas.²⁾ Az okirathban mint a p. bálvány-szakállosi birtokhoz tartozó rész említettik.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VI, 102. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Fecetz.*]

Heberche, *Hebercse, Heburche, rivulus, fluvius, csermely, folyó*. Említi III. Endrének több hivat birtokaikban megerősítő 1293. évi okirata¹⁾ és Demeter főispánnak III. Endréhez intézett 1293. évi jelentése.²⁾ — Zólyom megyében, a Garam mellékvizé. Quidam ryuulus, qui Heburche nominatur, cadit in ipsum fluuium Gorón, mondja Demeter főispán levele.

[¹⁾ *Fejér* VI. I, 278. *Árp. Új Okm.* X, 109. 110. — ²⁾ *Árp. Új Okm.* X, 118—120.]

Hebsu aqua¹⁾ lásd E b s u.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 121.]

Heburche¹⁾ lásd Heberche.

[¹⁾ *Wenzel* X, 110. 118. 119.]

Hecha, *fluvius, folyó*. Említi II. Endrének a szelepesényi jobbágyok számára kiállított 1234. évi engedélyt adó ok-

levele. ¹⁾ — Bars megyében, a Szelezsényi és Velesiczi csermelyek egyesüléséből keletkező *Hecsei* patak, mely jobbfelől szakad a Zsitvába. Az okiratban említett Zelepechen = *Szelepecsény*, és Nyweg = *Néved* Bars m. kis-tapolcsányi, Hymd = *Hind* Nyitra m. nyitrai járásában.

[¹⁾ Knauz: *Cod. Strig.* II, 40. *Magy. Sion* II, 376. *Mon. Eccl. Strig.* I, 306. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 266.]

Hecsei patak, lásd *Hecha*, azonkívül v. ö. *Baluva*.

Hegespatak, Hegyespatak. Említi V. Istvánnak a megyesi vendégek számára kiállított 1271. évi adománylevele. ¹⁾ — Valamely Megyes határában.

[¹⁾ Fejér VII. III, 71. Jerneynél: *Magy. Nyelvek.* 53. 1.]

— **Heer** ¹⁾ lásd nógrádmegyei *Sarospotok*.

[¹⁾ Wenzel III, 195.]

Heer, Her; aqua, viz. Említi a pécsi káptalannak bizonyos határszabályozást tárgyazó 1275. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Somogy* megyében, az Almás mellék-vize.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 161. 162.]

Hegeufa terrae stagnum, Hegyőfa földi tó. Említi V. Incze pápának a nyúlzigeti apácák számára kiállított 1276. évi bullája. ¹⁾ — A Tisza mentén. A Tisza által képezett tó.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 153.]

Hegyriue, Hegyriue, Hegyziue. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyait feltüntető 1211. évi okirat ¹⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság alapítását megerősítő 1214. évi okirata. ²⁾ —

Ung megyében, a kaposi járásban, *Víszoka* vidékén. Jerney Hegyriue-nek ejti, de alap nélkül keresi *Zemplén* megyében. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 206.

— ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 156. 473.

— ³⁾ *Magy. Nyelvek.* 53. 1.]

Hegyziue ¹⁾ lásd *Hegyriue*.

[¹⁾ Fejér VII. V, 206.]

Héjő, Hőjő, lásd borsodmegyei *Heuyou*.

Helenna, fluvius, folyó. Említi az egri káptalannak bizonyos birtokosztokodásra vonatkozó 1297. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a Sajónak egy időszakilag folyó jobboldali mellék-vize. A határ — mondja az okirat — ascendit in fluvium Helenna quandoque fluentem.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 607.]

Helvy villae piscinae, Helvyi halastavak. Említi IV. Bélának a nyúlzigeti apácák számára kiállított 1266. évi birtokmegerősítő okirata. ¹⁾ — Az okirat szerint: Item ultra sylvas partim de villa Helvy cum syluis, terris et piscinis, et terra cum fluuiio Morus. Azt hiszem, a Maros mentén nyomozandók. Czinár indexében *Helvy* mint *villa in silva* szerepel. ²⁾

[¹⁾ Fejér IV. III, 319. — ²⁾ *Index Alphanumericus Cod. Dipl.* p. 186.]

Hemelnicha ¹⁾ lásd *Hmelnicha*.

[¹⁾ *Haz. Okm. VI, 326. Árp. Uj Okm.* XII, 468.]

Hemona, flumen, folyam. A római feliratos kő, mely a folyóvizet említi, Budineczén találtatott Verőcze megyében a múlt században s jelenleg ugyanott a

paplakban található. ¹⁾ Említi a felirat az amantinu sokat; Rufus ezeket a Száva és a Dráva közé helyezi ²⁾, bár Ptolemaeus Székesfejérvár vidékére határozza. ³⁾ Mindazonáltal tévedés volna gondolnunk, hogy a Hemona folyó Panonniának hazánkra eső területén nyomozandó. Ez nem más, mint a mai Laibach vagyis Lublana folyó, melybe az amantinusok által Emonába = Laibachba küldött kezesek egyike belefűlt. ⁴⁾ Hogy ezek kezeseket, jobbára nemes gyermekeket adtak túszoak, Appianus is bizonyítja. ⁵⁾

[¹⁾ Kiadta Jakosics: *Wiener Zeitung*. 1783. Jan. 11. sz. Katancsich: *Istri Adcol. Geogr. Vet.* 405. l. CCXXXVII. sz. Mommsen: *Corp. Inscr. Lat. Vol. III. P. I. p. 417. Nr. 3224.* — ²⁾ Cap. VII. — ³⁾ *Geographia* 2, 15, 3. V. ö. Plinius *Hist. Nat.* III, 25. 148. — ⁴⁾ Mommsen *Corp. Inscr. Lat. V. III. P. I. p. 417. ad. num. 3224.* és térképét e kötet végén Tab. IV. Katancsich i. h. p. 466. — ⁵⁾ III. 23.]

Henzeviche. Említi IV. Bélának az egri egyház régi birtokait elősoroló és megerősítő 1261. évi okirata. ¹⁾ — Jerney Heuzeviche alakban használja s azonosítja a borsodmegyei Hejő-vel, mely szerinte egykor *Hőcze vízének* iratott. ²⁾ Nekem azonban úgy látszik, hogy inkább Szabolcs megyében, a kiskvárdai járás területén fekvő Pap és Gyulaháza vidékén, a Tisza vizkörnyékében keresendő. A Hejő mellett Borsodban ugyan *Heő-Papi* helységre találunk, mi Jerney feltevését igazolhatná; de másrészt az okiratban említett Gyulaynak itt semmi nyoma, holott Sza-

bolesban Pap helységen kívül Gyulaházát is találjuk. Ha Fejér Henzeviche je correct közlés, amúgy sem vonatkoztatható a Hejőre, még Heuzeviche alakban sem, mintán a XIII. században a Hejő nem iratott Hőczének, hanem Heuyou-, Hevyou-, Heyew- azaz *Hejó*-nak. ³⁾ Hogy a »viche« »vize« helyett áll, az okirat irmodorából kétségtelen.

[¹⁾ Fejér IV. III, 36. — ²⁾ *Magy. Nyelvk.* 57. l. — ³⁾ *L. Heuyou.*]

Hepernyes ¹⁾ lásd *Haperies*.

[¹⁾ Jerneynél egy 1369-ik évi átirat. *Magy. Nyelvk.* 117. l.]

Her, Er, fluvius, folyó. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi oklevél ¹⁾, II. Endrénak a leleszi prépostság birtokait megerősítő 1214. évi okirata ²⁾, és a váradi káptalannak bizonyos birtokcserét tárgyazó 1274. évi bizonyító oklevele. ³⁾ — Az adatok mind Bihar megyére vonatkoznak, de megvallom, az okiratok topographiai viszonyain nem tudok eligazodni. A nevek a felismerhetetlenségig vannak eltorzítva s elegendő csak magának Fejérnek különböző szövegközleményeit egymással egybevetni. Úgy tetszik azonban, hogy a három adat két különböző érre vonatkozik. Valószínűek tartom ugyanis, hogy az 1211. és 1214. évi okiratokban egy a Berettyó és Sebes-Körös közötti terület eréről van a szó, mint a hol *Apáti, Bereg-Böszörmény* és *Homorog* némileges kombinációba jöhetnek az okirat topographiai elnevezéseivel. Az 1274. évi okiratban ellenben valamely éjszak-biharmegyei érről lehet szó, talán a Pocsájról a

Berettyóval egyesülő *Ér folyó*-ról ⁴⁾, mit az is valószínűvé tesz, hogy az említett okiratban mint *fluuius Her* említetik. Ide utasít az okirat Fel-Fancsika-ja és Bolchhyda-ja is. Amannak megfelel a mai *Fancsika*, emerre nézve pedig némi tájékoztatásul szolgálhatnak azon hid, hida-val összetett helynevek, melyek Bihar e vidékén ma is léteznek, mint Székelyhid, Pelbárthid, Henczida. A váradi regestrumban említett Er nem vízre, hanem praediumra vonatkozik. ⁵⁾

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 210. — ²⁾ Fejér III. I, 158. U. o. III. I, 476. Katona V, 180. — ³⁾ Fejér V. II, 227. — ⁴⁾ Lásd *Humusocer*. — ⁵⁾ *Ritus explorandae verit.* 45. és 313. §§. Jerneynél 34. l. Bélnél: *Adparat. ad Hist. Hung.* p. 205. és 256.]

Hér, *rivulus, csermely*. Említi II. Endrének Mihály számára kiállított 1229. évi adománylevele. ¹⁾ — *Fejér* megyében.

[1] Tkaleic I, 64. *Árp. Új Okm.* XI, 211.]

Hér, *rivulus, csermely*. Említi II. Endrének Mihály számára kiállított 1229. évi adománylevele. ¹⁾ — *Fejér* megyében, az előbbtől különböző ér.

[1] Tkaleic I, 64. Wenzel XI, 212.]

Herczegováczi víz, lásd *Charek*.

Hernad, *Harnad, Harrad, Herrad, Hornad, Hornath, Honrad, Honrat, Chongrad, Chonrad, Conrada, Chornad, Chunerth, aqua, fluuius, víz, folyó*. Említi Béla király névtelen jegyzőjén kívül ¹⁾ számos XIII. századbéli okirat és pedig egy-kettő kivételével valamennyi a XIII.

század második feléből. ²⁾ — A fentebbi nevek mind, a Szepes megyében, a Királyhegyen több patak egyesüléséből eredő, *Szepes, Sáros* és *Abauj* megyék területét hasító s Böcsön alúl a Sajóba balfelől szakadó *Hernádra* vonatkoznak. A régi latinok gyakran használták a *Conrada*, a németek a *Chunerth*, *Kun-nerth*, *Kundert* neveket ³⁾, míg a Chongrad csak eltorzítása a *Conrada*-nak. Maga a név szláv eredetű, mert a szláv hrb, hrob = hegy szótól származik ⁴⁾ s téved Czuczor, midőn azt a *ker* gyökkel hozza összeköttetésbe, úgy magyarázva a dolgot, mintha e víz nevét görbe, tekergős, kanyargós folyástól kapta volna. ⁵⁾ Podhráczky is tévesen tartja e víznév gyökének az *ar, or, hor* = *víz* szavat. ⁶⁾ Megjegyzem még, hogy az egyes okiratokban olvasható Lethou a mai Létánfalu (Letensdorf) Szepesben, a hernád-völgyi járásban, Lőcse szomszédságában, a Hernád balpartján, hol a kereszt. sz. Jánosról elnevezett híres karthausi remete perjelség a Létánfalu mellett emelkedő halmon, Lethaukövön (Látókő) vagyis meredek szirten épült. A Hernád ősi culturalis jelentőségét már számos lelet és emléknym hirdeti. Így a *felső-dobszai* ⁷⁾, a *gibrdi* ⁸⁾, az *aba-ujvári* ⁹⁾ silex- és obsidián leletek Abauj megyében, a *tehanyi* silex szilánkok Sárosban ¹⁰⁾, a *büdi* ¹¹⁾ és *felső-dobszai* ¹²⁾ pogányvárak, a *szent-istván-baksai* tumulusok ¹³⁾, a *czeczei* ¹⁴⁾ és *felső-dobszai* ¹⁵⁾ sirhalmok, valamint a *felső-dobszai* nagy bronzlelet. ¹⁶⁾

[1] *Hist. hung. de sept. ducib.* cc. XXII. XXXI. — ²⁾ Lásd ezeket Fejérnél:

Cod. Dipl. IV. I, 399. IV. II, 64. 211. 285. IV, III, 36. 193. 298. V. I, 173. V. II, 181. 304. 314. V. III, 67. 119. 147. 149. VI. I, 209. 246. 334. VI. II, 211. XI, 410. — Wenzelnél: *Árp. Uj Okm.* VI, 548. 549. VII, 213. VIII, 39. 131. 132. 293. 335. IX, 364. X, 71. 182. 351. 395. 399. XI, 374. 410. XII, 344. 533. — *Haz. Okmár:* VI, 173. 272. 273. 306. 407. — *Haz. Oklevéltár:* 29. 30. 31. 89. — Bárdosynál: *Supplement.* p. 41. 435. 436. — Wagnernél: *Analecta Scepusii.* I, 108. 197. 297. 314. 318. 394. — Czoernignél: *Ethnographie* I, 343. — Fuxhoffer-Czinárnál: *Monasteriologia* I, 248. — Katonánál: *Hist. Critica* VI, 137. 862, 1204. — ³⁾ Lásd Wagner megjegyzéseit in *Analectis Scepusii* I, 318. és 394. és Schröert a *Sitzungsbericht d. kais. Akad. d. Wiss.* XLIV. kötetében 297. l. *) jegyz. — ⁴⁾ Hunfalvy: *A magyar folyó- és helynevek. Egyet. Phil. Közl.* IV. 591. Szabó jegyzete a névt. magy. ford. 35. l. ¹⁾ jegyz. és Bartholomaeides: *Notitia Comitatus Gömör.* 75. l. — ⁵⁾ *Kerecsen és Kerecsét* című cikkében Toldy: *Uj Magyar. Múzeumában* I. f. I. k. 358. l. — ⁶⁾ *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 236. l. — ⁷⁾ Rómer: *Résultats généraux* 10. l. Ugyanott: *Magyarország. Östört. térképe.* Azonkiv. *Délmagyarország. tört. és rég. Értesítő* III, 148. — ⁸⁾ *Archaeologiai Értesítő* III, 60. — ⁹⁾ Óváry Endre jelentése az *Arch. Értesítő*-ben III, 259—260. — ¹⁰⁾ Rómer i. m. p. 15. — ¹¹⁾ Szilágyi Ferencz cikke a *Hon* 1869. évi 48. számában. Azonk. *Arch. Értesítő* I, 146. *Résultats généraux* p. 98. — ¹²⁾ *Résultats généraux* 95. 98. ll. — ¹³⁾ Szilágyi F. cikke a *Hon* 1869. évi 48. és 59. sz. *Arch. Értesítő* I, 146. *A szent-istván-baksai halom ásátása* című cikk az *Arch. Ért.* II, 60—62. *Résultats généraux* p. 126. rajzzal és 154. l. — ¹⁴⁾ *Arch. Ért.* I, 146. *Résultats généraux* 154. — ¹⁵⁾ *Arch.*

Ért. I, 146. II, 93, 94. Rómer: *Résultats généraux* p. 154. — ¹⁶⁾ *Arch. Ért.* XII, 79. XIII, 107.]

Herpenye vize, lásd Cernech.

Herrad ¹⁾ lásd Hernad.

[¹⁾ Fejér IV. III, 298. Wenzel VIII, 335. *Haz. Oklevéltár* 89. *Cod. Patricus* VII, 125.]

Heten, *Hetyn terrae aquae, Hetényföldi vizek.* Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — Komárom megyében, az udvardi járás területén fekvő *Hetény* határában. ²⁾ E vizek a komáromi vár tulajdonához tartoztak.

[¹⁾ Knauz: *Monum. Eccl. Strig.* I, 559. — ²⁾ Ezen okirat 1383. évi átiratában *Hetyn* olvasható.]

Héthársi víz, lásd Polona.

Heudes haswanya, *fossatum, árok.* Említi II. Gézának a körtvélyes madocsaai monostor alapítását engedélyező 1145. évi okirata. ¹⁾ — Tolna megyében, a Duna környékén, Madocsa vidékén. Jerney szerint Hödes ásványa. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 123. — ²⁾ *Magy. Nyelvek.* 57. l.]

Heugocho ¹⁾ lásd borsodmegyei Heu y o u.

[¹⁾ Fejér IV. III, 36.]

Heulki tó ¹⁾ lásd Ulcaeus.

[¹⁾ Gebhardinál: *Gesch. d. Reichs Hung.* I, 82.]

Heuna ¹⁾ lásd Hleuna.

[¹⁾ Wenzel VII, 361.]

Heuni, *Heunj, rivus, patak.* Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele ¹⁾ és IX. Gergely pápának a zágrábi püspök

számára több királyi privilegiunot megerősítő 1227. évi bullája.²⁾ — Horvátországban, Zágráb megyében, a Voljve mellékvize.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. hist. Eppat. Zagr.* I, 14. — ²⁾ Wenzel: *Arp. Uj Okm.* I, 236. Theiner: *Mon. hist.* I, 79.]

Heuyo, fluvius, folyó. Említi Márton váradi örkanonoknak Zoloch számára kiállított 1288.¹⁾ és a váradi káptalanak bizonyos viszályt illető 1291. évi bizonyító oklevele.²⁾ — Bihar megyében, a bihari járásban, a Hajó mellett elfolyó s Nagyváradnál a Sebes-Körösbe szakadó melegvízü, télen közönségesen be nem fagyó *Pecze*.³⁾ Az okiratokban említett Zeulus = *Pecze-Szállás*.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 109. l. — ²⁾ *Hazai Oklevéltár* 124. l. — ³⁾ A fennidézett okiratok közlöje, Vincze Gábor a Heuyot helyesen *Héjóra* magyarázza ugyan, de azt, hogy alatta manapság a *Pecze* értendő, fel nem ismerte. A Héjő névre nézve lásd *Heuyou*, a *Pecze* névre pedig megjegyzem, hogy rátalálunk annak XIII. századi használatára is. Egy 1261. évi okiratban ugyanis említetik egy Tisza-sziget, *Peche vocata*. (Fejér IV. III, 37.)]

Heuyou, Heugoch, Heuyou, Hejev, Hevyothou, Topuluce, fluvius, clausura, folyó, gát. Említi IV. Bélának az egri egyház régi jogait és birtokait előszámoló és megerősítő 1261. évi okirata¹⁾, az egri káptalannak a nakozdi birtok részben eladását tárgyzó 1284. évi bizonyító oklevele²⁾ és Béla király névtelen jegyzője.³⁾ — Borsod megyében, a Tapolcaza fürdőnél eredő, Borsod megye területét szelделő s Tisza-Oszlár alatt a Tiszába jobbfelől szakadó *Héjő*,

vagyis a mai kiejtés szerint Héjő, mely felső részében *Tapolcaza vizének* is nevezetett.⁴⁾ A mit Podhráczky állít, hogy a névtelen jegyző Topulucea-ja nem a borsodi Tapolcaza, hanem a gömör-
 esetneki Taplócza volna⁵⁾, hamis, hiszen a Névtelen világosan mondja, hogy az a nagy darab föld, melyet Árpád Böngyérnek adott, a *fluvio Topulucea usque ad fluvium Souyou, quae nunc vocatur Miscoucy*. Miskolcz tényleg a Sajó és Héjő vagyis Tapolcaza között fekszik s így egyáltalán nem lehet szó Gömör megyei földről. Még inkább megerősíti ezt a castrum Geuru megnevezése, mely megfelel a mai Diósgyőrnek, Miskolcz nyugati szomszédságában. Másrészt tévesnek kell mondanom úgy Mándy István, mint Sándor István⁶⁾ magyarázatait is, melyek szerint a Névtelen Héjő-ja a Sajó egyik ága volna. De Hell is tévedt, midőn a Héjót és a Tapolczát megkülönböztette, amazzal úgy látszik a Kis-Csincésére, emezt pedig a Szinvára magyarázva.⁷⁾ Az elnevezést illetőleg pedig megjegyzem, hogy a szláv *Tapolcaza* név megfelel az eredeti magyar *Héjő*-nak, »jo« eredetileg »folyó vizet« jelentvén a Héjő = *Héjő, Héjő = meleg folyó*.⁸⁾ A mai Héjő kiejtés tehát nem tekinthető a nyelvészet szempontjából igazoltnak.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 36. — ²⁾ *Hazai Oklevéltár* 104. l. — ³⁾ *Hist. hung. de sept. ducibus* c. XXXI. Schwandtnernél I, 25. Endlichernél 28. l. Jerneynél 53. l. Szabónál 42. l. — ⁴⁾ L. Szabó K. jegyzetét a Névt. magy. ford. 42. l. 1. és 3. jegyz. Teleki: *Hunyadiak kora*. VI, 19. l. 5. jegyz. és Ipolyiét:

A száhalmai leletek című jeles értekezésében. *Századok* IV, 433. l. ¹⁾ jegyz. Ugyanannak nagy tanulmányát: *A kúnok bel-három-kúti máskép apátfalvai apátságáról az Arch. Közl.* VI. k. (Uj fclly. IV. köt.) I. füz. 7. l. — ⁵⁾ L. Hunfalvy: *Ethnographie v. Ung.* 151. és 249. ll. és *Egyet. Phil. Közl.* IV, 593. — ⁶⁾ *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 255. l. — ⁷⁾ *Sokféle* VIII. D. 12. l. — ⁸⁾ *Tabula geogr. Ung. Vet.*]

Hévíz. Hogy Nagy-Küküllő megyének e langyos forrásait a rómaiak használták, azt a falu környékén található építmények maradványaiból következtetni lehet. ¹⁾ Rosszúl mondják azonban némelyek, mintha az Ad aquas calidas ide volna helyezendő. ²⁾

[¹⁾ Dr. Lészay Dániel: *Erdély hévízei* című cikkében a *Magy. orv. és természetvizsg.* 1864. X. Évkönyvében 168. l. — ²⁾ U. o. 168. l.]

Hév víz, lásd zalai Egreg.

Hevyou ¹⁾ l. borsodmegyei Heuyou.

[¹⁾ Béla névt. jegyzője c. XXXI.]

Hewyothu ¹⁾ lásd Heugoch o.

[¹⁾ Fejér IV. III, 36. Jerney 53. l.]

Heyew ¹⁾ l. borsodmegyei Heuyou.

[¹⁾ *Haz. Oklevéltár* 104. l.]

Hiaen ¹⁾ lásd Hucu.

[¹⁾ Fejér I, 434. Hornyik I, 193.]

Hibe, fluvius, folyó. Említi a szepesi káptalannak Hibe birtok statulását tárgyazó 1274. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Liptó* megyében, a jelentéktelen *Hibbei víz*, mely Hibbétől nyugatra szakad a Vágba, mint annak jobboldali mellékvíze.

[¹⁾ Fejér V. II, 181.]

Hicen ¹⁾ lásd Hucu.

[¹⁾ Fejér II, 74.]

Hidak, lásd Pons, Pontes.

Hidata, ¹⁾ Ὑδατα ¹⁾ lásd Aquac.

[¹⁾ Ptolemaeus: *Geographia* III, 8. 9.]

Hidus ¹⁾ lásd somogymegyei Hydus.

[¹⁾ Wenzel III, 192.]

Hidus ¹⁾ lásd fejmegyei (?) Hydus.

[¹⁾ *Haz. Okm.* IV, 23.]

Hidus Scege, Hydus Sceg ¹⁾, lásd fejmegyei (?) Hydus.

[¹⁾ Wenzel VII, 68. 69. *Haz. Okm.* IV, 23.]

Hijnog, Hynogh, Hynog, puteus, kút.

Említi III. Bélának a székesfejérvári keresztesek conventje javait előszámoló és megerősítő 1193. évi okirata. ¹⁾ — Az okirat szerint e kút Olcan ²⁾ villához tartozott. Nagy Gyula combinatioja alapján Somogy vármegyében Alsó- és Felső-Kak határában létezhetett. ³⁾

[¹⁾ Fejér II, 288. Batthyán: *Leg. Eccl.* II, 286. Katona IV, 410. Knausz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 145. Schmitth: *Agr. Eppi* I, 101. Pray de Prior. *Aur.* p. 117. *Arch. Értesítő* XII, 183. — ²⁾ *Stegved* Fejér incorrect közlése szerint. — ³⁾ *Arch. Értesítő* XII, 184.]

Hilimma ¹⁾ lásd Hillinnua.

[¹⁾ Fejér V. I, 243. VII. II, 21. Pesty: *Századok* I, 74. Lehoczky: *Bereg. monogr.* I, 48.]

Hilinuk, Hylynit, Hyhimit, fluvius, folyó. Említi II. Endrének Tamás főispán számára kiállított 1208. ¹⁾ és 1216. évi adománylevele ²⁾ és IV. Bélának Bazin földet Kozma és Achilles grófoknak adományozó 1256. évi okirata. ³⁾ — *Pozsony* megyében, Bazin és Modor vidékén, a Dudvágnak ma e néven ismeretlen mellékvíze. ⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 466. — ²⁾ *Arp. Uj Okm.* XI, 137. (Fejér III.

II, 475. metatio nélkül.) — 3) *Árp. Uj Okm.* II, 270. Fejér IV. II, 389. — Az okiratok topographiájára nézve lásd *Balase.*]

Hillinnua, *Hilimma, rículus, csermely.*

Említi István ifj. királynak Endre comes fia számára kiállított 1270. évi adománylevele ¹⁾ és V. Istvánnak Mihály számára kiállított 1272. évi okirata. ²⁾ — *Bereg* megyében, a Kászonyi járás területén, Som vidékén. ³⁾ Lehoczky nem határozza meg ⁴⁾, Pesty az eltűnt vizek közé sorolja ⁵⁾, de lehet, hogy az eltorzított nevekben a *Hettyéni* víz neve rejlik.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 261. —

²⁾ Fejér V. I, 243. VII. II, 21. —

³⁾ Az okiratok topographiájára nézve l. *Boltrag.* — ⁴⁾ *Beregvdm. monogr.* I, 48.

— ⁵⁾ *Századok* I, 74.]

Hinelnícha ¹⁾ lásd *Hmelnicha.*

[¹⁾ Fejér V. III, 341.]

Hiulca palus ¹⁾ lásd *Ulcaeus.*

[¹⁾ Zozimus: *Hist.* II, 18. Hunfalvy: *Ethnogr.* 388. l. 76. jegyz. Spruner-Menke: *Atlas Antiq.* Tab. Pannonia-Illyr. Timon: *Imag. Antiq-Hung.* c. III. p. 19. Vass: *Erdély a rómaiak alatt* 115. l. Mommsen: *Corp. Inscr. Lat.* V. III. P. I. p. 422.]

Hiulkas ¹⁾ lásd *Ulcaeus.*

[¹⁾ Mannertnél III, 566. 680.]

Hiven ¹⁾ lásd *Hucn.*

[¹⁾ Fejér VII. V, 97.]

Hlabich torrens ¹⁾ lásd *Hrabich.*

[¹⁾ Fejér VII. V, 568.]

Hlenna ¹⁾ lásd *Hleuna.*

[¹⁾ Fejér IV. II, 226.]

Hleuna, *Hlewna, Hlenna, Heuna, rículus, csermely.* Említi IV. Bélának Ger-gely számára kiállított 1254. évi adománylevele. ¹⁾ — *Zemplén* megyében, a Laboreznak valamely, ma enéven ismeret-

len mellékvize Leszna és Márk-Csemernye határában. ²⁾

[¹⁾ Fejér IV. II, 226. Katona VI, 217. Wenzel VII, 361. *Haz. Okmtár* VI, 79. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Cemerne.*]

Hlewna ¹⁾ lásd *Hleuna.*

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VI, 79.]

Hlubuka potoka, *Hluboka gurgites, patak, örvény.* Említi a nyitrai káptalan-nak a Liburcha helységet illető 1242. évi bizonyító oklevele ¹⁾ és IV. Bélának Bagomér számára kiállított 1244. évi adománylevele. ²⁾ — *Trencsén* megyében, a puchói járásban, Liborcsa vidékén, a Vágnak ma e néven nem ismert jobboldali mellékvize. ³⁾ Itt nyilván egy Hluboka, Hlubuka nevű hely állott, úgy a mint Trencsén megye vágbesztercezi járásában ma is létezik egy Alsó- és Felső-Hloboka; Nyitrában a szeniczai járásban egy Hluboka; Ung megye daróczi járásában egy Hluboka s Bereg-megye vereczkei járásában egy Hlubok-patak.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 10. l. Fejér ugyan közli az okmányt, *Cod. Dipl.* IV. I, 470—72, de közleményéből ki-maradt a folyóvíz. — ²⁾ Fejér IV. I, 346. — ³⁾ Az 1242. évi okirat topogra-phiájára nézve l. trencsénmegyei *Libur-cha*, az 1244-ik éviére pedig *Drietoma* és *Zudchan.*]

Hmelnicha, *Hemelnicha, Hinelnícha, Chemelnich, Chmelnycha, fluvius, flumen majus, folyó, nagyobb folyam.* Említi a turóczy conventnek Jeszen határjárását tárgyzó s IV. Lászlóhoz intézett 1287. évi jelentő okirata ¹⁾, ugyanazon con-ventnek IV. Lászlóhoz intézett s Necz-pál határjárását tárgyzó 1287. évi

jelentő okirata ²⁾ és IV. Lászlónak Necz-pált és egy turóczyi erdőt tárgyazó ugyan-csak 1287. évi adománylevelének töredéke. ³⁾ — *Turócz* megyében, a sz. márton-blatniczai járásban, Pribócz- és Bélától éjszakra ⁴⁾, a Turócznak egy jelentékenyebb jobboldali mellékveze, talán maga a *Priekopai* patak, mely a Kis-Boriso hegy déli oldalán ered s Priekopánál a Turóczba szakad.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 341. *Haz. Okm.* VI, 322. — ²⁾ *Haz. Okm.* VI, 326. *Árp. Uj Okm.* XII, 468. — ³⁾ Fejér V. III, 390. — ⁴⁾ Az okiratok topographiájára nézve l. turóczyi *Béla* és *Kalnich*.]

Hnilecz folyó, lásd Gelnicz.

Hodal, *fluvius, folyó*. Említi a pozsegai káptalannak bizonyos birtokcserére vonatkozó 1264. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Horvátországban, Podwers föld határában valószínűleg a *Pozsega* megyei Podversko értendő e föld alatt.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 114.]

Hódos folyó, lásd Homus pothak.

Hodra aqua ¹⁾ lásd Odra.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 115.]

Hodus, *Hodos, aqua, fluvius, víz, folyó*.

Említi a császmái káptalannak bizonyos magyar- és horvátországi birtokokat illető 1270. évi okirata ¹⁾ és a pécsi káptalannak bizonyos birtokátengedést tárgyazó 1293. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — *Baranya* megyében Geresd és Püspök-Márok vidékén, hol azonban ma ily nevű vizet nem találunk. Az 1270. évi okirat szerint villa mark iuxta kopus, cum terra unius ville iuxta aquam hodus, que pertinet ad eandem villam mark, cessit petro. E Mark alatt a mai

Püspök-Márok értendő, a pécsváradi járásban. Az 1293. évi okirat szerint Katha asszony átengedte leányának quandam terram suam seu totam porcionem terræ sue in Gueresth in ambitu vno sitam ad fluvium Hodus. — Ez a Gueresth a mai *Geresd* ugyancsak a pécsváradi járásban Püspök-Mároktól éjszakra. Püspök-Laknál és Geresdnél ered a *Mohácsi* patak, mely a Kékesdnél eredő forrás-csermelyvel egyesülve Püspök-Márok vidékét is öntözi. ³⁾ — Ennek folytán azon véleményben vagyok, hogy itt tulajdonképp e vízről van szó. Az 1270. évi okirathoz a Hodus vize mellett a Kopus vize is említettik. Lehet, hogy a kettő csakugyan két külön vizet jelez, miután ép e vidéken futnak össze a Kékesd és Geresd felől jövő forrás-csermelyek, de ennek daczára is valószínűnek tartom, hogy a Kopus és Hodus csakis írásváltozatok egy s ugyanazon víznek, a *Mohácsi patak*-nak megjelölésére.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VII, 120. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 543. — ³⁾ Lásd Hunfalvy: *A magy. birod. term. visz. leír.* III, 237. Azonkiv. l. a *táborkari* nagy térképet Sectio F. 11. 12. és a *Hátsek-féle* térképet a XXIV. lap.]

Hodus vize. Említi II. Endrének Nichola földet tárgyazó 1216. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szatmár* megyében, nyilván a Túr azon ága, mely annak baloldalából kitérve K.- és N.-Hódos mellett halad el, alább ismét visszatérve az anyamederbe. Hogy ez s nem a Batárnak baloldali mellékveze, az Avas hegységben eredő Hodos Ugocsa megyében értendő ²⁾, az okirat topographiájá-

ból tetszik ki. Mondja ugyanis az okirat, hogy a határ »Hodus vizén átmenvén, a Tur vizéhez viszen.« Az okiratban említett Nog-Egre, Egre = *Egri*, Nichola = *Mikola*, Pothena földje = *Batiz*, Vasvári = *Batiz-Vasvári* mind a szatmári járás területén.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* VII. III, 20. Szirmai: *Szatmár várm.* 287. l. — ²) V. ö. *Homuspothak.*]

Hodus, piscina, halas. Említi István alországbirónak János gróf ellen hozott 1300. évi ítéletlevele. ¹) — *Zemplén* megyében, a Tisza jobb partvidékén, a Tisza vize által alkotott halas. *Piscina de Tichia exeuns* — mondja az okirat.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 293, 294. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 55. l.]

Hodus, aqua, víz. Említi a székesfejérvári káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1270. évi okirata. ¹)

[¹) Csak rövid kivonatban említi Vég helyi: *A Galgóczi levéltár* című ismertető cikkében. *Századok* 1876. évf. 579. l.]

Hodu vtu rea ¹) lásd *Ohutcutarea*.

[¹) Fejér I, 391. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 49. l.]

Holboca potoka. Említi IV. Bélának Miklós gömöri főispán számára kiállított 1240. évi adománylevele. ¹) — Az okirat iránynyújtása szerint *Borsod* megye azon területén folyt, melyen ma, a sz. péteri járásban Deges és Tardona között, az Alaeska, a Varbói, a Bábonyi vizek folynak a Sajóba. Az okiratban említett Holboca pataka azonban ezek egyikét sem képezheti, miután azok közvetlenül a Sajóba szakadnak, a Holboca

patakról pedig az áll az okiratban, hogy a Lubnába szakad s így a Varbói víznek egyik hegyi mellékesermelyét képezte. Felemlítem, hogy az okiratban olvasható terra Cantlo minden valószínűséggel a mai *Kondó*, melyhez Lubna pusztja is tartozik.

[¹) *Árp. Uj Okm.* VII, 102.]

Holeska folyó, lásd *Olesca*.

Hollóházai víz, lásd *Kumlospathaka*.

Holobopatach. Említi Tamás nyitrai comesnek egyik 1208. évi okirata. ¹) — *Trencsén* megyében, Rizoi praedium határában. ²)

[¹) *Haz. Okmtár* VII, 5. — ²) V. ö. *Ozarispatac.*]

Holostou pathaka. Említi IV. Bélának Ehelős fia számára kiállított 1269. évi adománylevele. ¹) — *Vas* megyében, a körmöndi járásban, Halastó vidékén, a Rába vízkörnyékében.

[¹) *Codex Patrius* VI, 156.]

Holostou ¹) lásd *Holostow*.

[¹) Fejér IV. III, 452. Jerney 49. l.]

Holostow, Holostou, Halastow, piscina, halas. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele. ¹) — *Komárom* megyében, a Csálóközben, Néma vidékén, s Néma keleti határában. ²)

[¹) Fejér IV. III, 452. Knauz: *Mon.* I, 557. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 49. l. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Babana.*]

Holt-Micz, lásd *Holuth Mych*.

Holt-Túgár, lásd *Holuchtugar*.

Holt-Vág, lásd *Holutwag* és *Holtwag*.

Holtwag, Holthwagh, Mortuus Vagh.

Említi IV. Bélának a németújvári monostor számára kiállított 1263. évi birtokengedélyező okirata ¹⁾, Pascasius nyitrai püspöknek a szalkai apátság számára kiállított 1297. évi okirata ²⁾ és Domonkos ispánnak Ujhely helység határjárását tárgyzó év nélküli jelentése. ³⁾ — Nyitra megyében, de nem a mai Holt-Vág, hanem a Vág egyik régi medre Vág-Ujhely, Mosóc, Vieszk stb. közt. Már a XIII. században elhagyott Vágmeder volt. Descendunt — mondatik ugyanis az okiratok egyikében — in alveo quodam, in quo prius aqua Vagh in magna parte defluebat, et quatenus leuiavit idem alueus, scilicet meatus aquae, Holthwagh appellatur.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 119. — ²⁾ Fejér VI. II, 100. — ³⁾ Wenzel VIII, 271. 272.]

Holuchtugar. Említi a váezi káptalannak bizonyos birtokügyet tárgyzó 1299. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Nógrád megyében, a Losoncza szakadó Tugar vizének egy holt ága. Holuchtugar = *Holt-Tugar*-nak ejtendő.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* V, 228.]

Holumna, rivulus, csermely. Említi IV. Bélának Wacik fiai számára kiállított 1260. évi adománylevele. ¹⁾ — Hont megyében, Kelenye vidékén, az Ipolynak egy ma e néven nem ismert jobboldali mellékvíze, a *Kelenyei* patak. Az okiratban említett Cholomia = *Csalomia*, Fedemus = *Födemes*, Inam — *Inám*, Kelena = *Kelenge*, Trebogost *Terbegez*, Zelchan, Zelchen = *Szécsénke*.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 482. Knauz: *Magy. Sion* II, 779. *Cod. Strig.* II, 79. *Mon. Eccl. Strig.* I, 458.]

Holuth Mych, fluvius, folyó. Említi bizonyos birtokügyre vonatkozó 1299. évi bizonyítvány. ¹⁾ — Bereg megyében, a tiszaháti és kászonyi járások területén folyt Miez-ér egyik ága, a *Holt-Miez*. ²⁾ — Hogy okmányunk e Holt-Miezet *kenderáztató*-nak is nevezné, azt Lehoczy tévesen állítja. ³⁾

[¹⁾ *Zichy-Codex* I, 92. — ²⁾ A topographiájára nézve lásd *Mych*. — ³⁾ *Beregeárm. monogr.* I, 48.]

Holutwag, Holuteag, Holut Wag, Holuthwagh, Holutwagh, Holthwagh, Holoteag, Holuthwag, Holutuag. Említi több okirat, nevezetesen II. Bélának egy 1138. ¹⁾, II. Endrének egy 1213. ²⁾, Gertrud királynénak és segédbíráinak egy 1214. ³⁾, IV. Bélának egy 1236. ⁴⁾, 1251. ⁵⁾, 1252. ⁶⁾, 1260. ⁷⁾ és 1268. évi okiratai. ⁸⁾ — A Vág jobboldalából Sellyétől éjszakra kiszakadó s Negyeden alúl abba ismét visszatérő, *Pozsony* és *Nyitra* megyék közt határt képező ága, a *Holt-Vág*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 111. 112. Knauz: *Mon.* I, 98. 99. Katona: *Hist. Crét.* III, 519. Jerney: *Magy. Nyelvek.* 55. l. Schmitth: *Eppi Agr.* I, 65. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 363—365. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 134. 135. — ⁴⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 9. — ⁵⁾ *Hazai Oklevéltár* 20. l. — ⁶⁾ *Codex Patrius* VI, 67. Fejér VII. V, 294. Jerney 55. lap. — ⁷⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 473—475. Sztaehovics: *Registrum tabularii Mont. S. Mart.* p. XI. — ⁸⁾ Fejér IV. III, 458—460. Jerney 55. l.]

Homad, fluvius, folyó. Említi II. Endrének Belsa helység birtokviszonyairól szóló 1232. évi privilegiuma. ¹⁾ — *Abauj* megyében, a kassai járásban,

a Hernád jobboldali vízkörnyékében. Első pillanatra könnyen azt hihetnők, hogy a Homad a Hornad incorrect leírása, de az okirat topographiája nem engedi ²⁾, hogy alatta a Hernád eltorzított nevére ismerjünk. Mert ha a Hernád értetnék alatta, említés tétetnék az okiratban, hogy a határ a Szilva, illetőleg a Szartos vizén is áthaladt. Az okirat szerint a határ vadit ad viam, que ducit ad fluuium Homad ad priorem metam. Ez a prior meta pedig a mai *Bölze* pusztá. Ezen halad át az *Engyeczkei* víz, hogy Kenyhecz táján a Szakályi vízzel egyesüljön s így a Szartosba, s aztán a Hernádba jusson. Nézetem szerint tehát itt az *Engyeczkei* vízről lehet szó, melynek culturalis jelentőségét a *sinai* obsidián lelet hirdeti. ³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 502. — ²⁾ Ezt illetőleg lásd *Iacus Egrys*. — ³⁾ *Arch. Értesítő* III, 60.]

Homfeu, *piscina, halas*. Említi a győri káptalannak bizonyos egyezsége vonatkozó 1299. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Moson* megyében, a nezsideri járás területén fekvő Illmiez határában. ²⁾ *Homfő-nek* olvasandó. ³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* V, 222. — ²⁾ Az okiratot illetőleg lásd *Buar*. — ³⁾ *Jerney: Magyar Nyelvek*. 166. l.]

Homord, *fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának a füzegetői vendégek számára kiállított 1269. évi adománylevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében s lehet, hogy alatta a *Szomodí csermelyke* értetik, követhetőleg, hogy a Homord eltorzítása a *Szomod* névnek. Semmi esetre sem a szatmármegyei Homoród. ²⁾ Az okirat-

ban említett Füzegeh Thü, Füzegeh Thu = az Ó-Szőnyhöz tartozó *Füzető* pusztá és czukorgyár, Kamarum = *Komárom*, Tatta = *Tata*.

[¹⁾ *Fejér VII. I*, 357. *Jerney*nél 56. lap. — ²⁾ Czinár is *Komárom* megyére határozza. *Index Alphabeticus* p. 193.]

Homorou, *Homorow, aqua, víz*. Említi Henrik nádornak Velk helység határait szabályozó 1260. évi ítéletlevele ¹⁾ és a pozsonyi káptalannak Arus földet tárgyazó 1283. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben. Az okiratban említett Chutertek, Chywtertekkel = *Csötörtök*, Miszer = *Misér*, Pruk = *Bruck*, Velk = *Vök*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 496. — ²⁾ *Fejér V. III*, 203. *Jerney* 56. l.]

Homorouputok ¹⁾ lásd *Humorouputok*.

[¹⁾ *Jerney: Magyar Nyelvek*. 56. l.]

Homorow ¹⁾ lásd *Humorou*.

[¹⁾ *Wenzel XI*, 496.]

Homos, *Chomos, piscina, halas*. Említi Mórícz grófnak a móríczhidai apátság 1251. évi alapítólevele. ¹⁾ — *Győr* és *Sopron* megye határterületén, a győrmegyei Kapihoz tartozó halas, melyet a Rábeza vize táplált. ²⁾ *Jerney* a Rába körüli tájra teszi s *Hámos*-nak olvassa, megjegyezve, hogy meghatározni alig lehet, ha vajjon *Hám*ost, vagy *Himist* jelentsenek-e a fennebbi nevek. ³⁾

[¹⁾ *Fejér: Cod. Dipl.* IV. II, 88. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Kenderech*. — ³⁾ *Magy. Nyelvek*. 50. l.]

Homurher ¹⁾ lásd *Homusher*.

[¹⁾ *Wenzel VI*, 427.]

Homuser, *piscina, halas*. Említi a zaztyi apátság 1067. év körüli alapító-

levele. ¹⁾ — *Szabolcs* megyében, a da-
dai középjárásban fekvő Ó- és Uj-Ven-
cesellő határában, valamely tiszai ér ál-
tal képezett halastó. Jerney *Hamis-ér*-
nek ejti. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 25. — ²⁾ *Magy. Nyelvk.* 166. l.]

Homusher, *Homurher, Honkes, al-
veus, meder*. Említi Gyula nádornak
Csehtó halast tárgyazó 1224. évi ok-
irata. ¹⁾ — A Tiszának egy ere *Szabolcs*
megyében, alkalmasint ezen ér képezte
az imént említett Homuser halast. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 471.
Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VI, 427. Knauz:
Mon. Eccl. Strig. I, 247. *Magy. Sion* I,
291. Rupp: *Budapest helyr. tört.* 16. l.
— ²⁾ Lásd *Homuser piscina*.]

Homuspothak, *Homuspothok, Hamus-
pathok, rivus, patak*. Említi V. Istvánnak
Neke számára kiállított 1262. évi adó-
mánylevele. ¹⁾ — *Ugoesa* megyében, az
Avas hegység nyugati oldalán, Tamás-
váraljánál eredő s a Batárba szakadó
Hodos folyó. Ha ebbeli nézetem helyes,
akkor az okiratban nyilván hibásan ol-
vasható az, hogy a Hodos a Tarnai víz-
zel egyesül. Ez csak az esetre volna
helyes, ha a Hamus-, illetőleg Homus-
patak alatt nem a Hodos, hanem a mai
Komlóstól nyugatra folyó *Batarcsi* víz
értetnék. Ez esetre e vizet akkor *Kom-
lósi* pataknak nevezték volna, mi az
okiratban eltorzítva Homuspotaknak
íratott, vagy ennek helytelenül olvas-
tatott. Jerney *Hamispatak*-nak ejti ²⁾,
de kétségtelenül tévesen. Ép oly téves
Pesty *Hamvaspatak* ejtése, mely szerinte
már nem létező víz. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. III, 47.
Szirmay: *Notit. Com. Ugocha* p. 148.
— ²⁾ *Magy. Nyelvk.* 50. l. — ³⁾ *Száza-
dok* I, 75.]

Homustohu, *piscina, halas*. Említi II.
Endrének Bors comes alapítványát meg-
erősítő 1225. évi okirata. ¹⁾ — Az ok-
irat szerint in partibus Soth. Jerney
Hamis-tónak ejti. ²⁾

[¹⁾ Fejér III. II, 67. — ²⁾ *Magyar Nyelvk.* 50. l.]

Hongu, Hongun ¹⁾ lásd H a n g o.

[¹⁾ Béla névt. jegyzője c. XXXIII.]

Honkes ¹⁾ lásd H o m u s h e r alveus.

[¹⁾ Fejér III. I, 471. Rupp: *Budap. helyr. tört.* 16. l.]

Hon olweyz, *piscatura, haldászó*. Em-
líti a győri káptalannak bizonyos bir-
tokosztást tárgyazó 1297. évi bizonyító
oklevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében vagy
a csalóközi, vagy a gesztesi járás terü-
letén. ²⁾ Az olweyz *alvz*-nek ejtendő.

[¹⁾ *Haz. Okmár* VI, 424. — ²⁾ Az
okirat topographiájára nézve lásd *Ful-
weyz*.]

Honrad ¹⁾ lásd H e r n a d.

[¹⁾ Béla névt. jegyzője cap. XXXI.]

Honrat ¹⁾ lásd H e r n a d.

[¹⁾ Béla névt. jegyzője cap. XXII.]

Honua, *Honua, fluvius, folyó*. Emli-
tik egyik hiteles helynek Ába comes
számára kiállított 1293. évi okirata ¹⁾ ²⁾
és ugyanazon hiteles helynek János bir-
tokvételéről tanuskodó 1298. évi ok-
irata. ³⁾ — *Gömör-Kishont* megyében,
Hamva birtok határában. Hamva nevű
helyet ma a Sajó közelében találunk a
tornaljai járásban s így az itt szóban
levő víz egy a Sajóba jobbfelől szakadó

patak, mely azonban a Barczai vízzel össze nem tévesztendő.

[¹) *Haz. Okmtár* VII, 233. — ²) U. o. VII, 234. — ³) U. o. VII, 268.]

Hora rivus ¹) lásd *H o t o a*.

[¹) Knauz: *Magy. Sion* III, 369.]

Horgas, *piscina*, *halas*. Említi I. Gézának a garamelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ¹) és II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1124. évi okirata. ²) — *Pest-Pilis-Solt-Kiskún* megyében, a Kis-Alpárpuszta vidékén, a Tisza mentén, Hornyik szerint jelenleg *Görbe-ér*, mely a Tisza felől úgynevezett Varju-hát nevű dombot hasítja. ³)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* I, 435. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 57. Hornyik: *Kecskemét vár. tört.* I, 196. Jerney 56. l. — ²) Fejér II, 76. — ³) *Kecskem. vár. tört.* I, 196.]

Horkosfoka, *Zorcos foka*. Említi az egri káptalannak Porozló birtok iránt történt egyezkedést illető két rendbeli 1278. évi bizonyító okirata. ¹) — *Hecses* megyében, a tiszai járásban, Porozló vidékén.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 482. 483. Jerney 56. l.]

Horma ¹) lásd *H o r n a*.

[¹) Fejér III. I, 156.]

Hormu ferteu. Említi I. Endrének 1055. évi okirata ¹) — Jerney *Háromferteu*-nek ejti, de topographiailag meg nem határozza. ²)

[¹) Fejér I, 392. — ²) *Magy. Nyelv.* 52. l.]

Horna, *Horma*, *rivus*, *patak*. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirata ¹) és II.

Endrének a leleszi prépostság számára kiállított 1214. évi birtokmegerősítő okirata. ²) — *Ung* megye területén, a kaposi járásban fekvő Viszoka vidékén. Ma e néven ismeretlen. Az okirat szerint a Zechevának mellékvize s ha ez utóbbi az Ungnak Nagy-Szeretva felé tartó ága ³), akkor a Horna alatt a Viszokától nyugatra levő ismerőn éjszaki irányt követő víz értendő.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 206. —

²) Fejér III. I, 156. 473. Katona V, 180. — ³) Lásd *Zecheva*.]

Hornad ¹) lásd *H e r n a d*.

[¹) Fejér IV. I, 399. XI, 410. Wenzel VIII, 131. 132. XI, 410. *Hazai Okmtár* VI, 272. 273.]

Hornath ¹) lásd *H e r n a d*.

[¹) Fejér VI. I, 246.]

Horosth piscina ¹) lásd *H o r o z t* piscina.

[¹) Fejér IV. III, 452.]

Horozt, *Horosth*, *piscina*, *halas*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele. ¹) — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Tany határában. ²) E halastó Tanyhoz tartozott.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 452. Knauz: *Mon.* I, 557. — ²) Az okirat idevonatkozó topographiájára nézve l. *Babana*.]

Horozthzorm, *Horosztzoru*, *Horozt-zoru*, *aqua*, *víz*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele. ¹) — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Gellér és Tany vidékén. Jerney *Haraszt-soru*-nak olvassa. ²)

[¹) Fejér IV. III, 452. Knauz: *Mon.* I, 557. — ²) *Magy. Nyelv.* 51. l.]

Horoztzoru ¹⁾ lásd **Horozth-**
z o r m.

[¹⁾ Fejér IV. III, 452.]

Hortobagy, lásd **H o r t u b a g y** -
v i z e.

Hortok, *Hortoc, torrens, zuhatag*. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirata ¹⁾ és II. Endrének a prépostság számára kiállított 1214. évi birtokmegerősítő okmánya. ²⁾ — *Ung* megyében, Kapos vidékén, az Orto tónak egy ere. ³⁾

[¹⁾ Fejér VII. V, 205. — ²⁾ Fejér III. I, 156. 473. Katona V, 180. —

³⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Beatricea* fossatum.]

Hortou Bagy ¹⁾ lásd **H o r t u b a g y** -
v i z e.

[¹⁾ Fejér IV. III, 41.]

Hortubag ¹⁾ l. **H o r t u b a g y** v i z e.

[¹⁾ Fejér IV. II, 18.]

Hortubagyvize, *Hortubag, Hortou Bagy, piscaturae in Hortubag, Hortu Bagy*. Említi IV. Bélának az egri egyház számára kiállított 1248. évi birtokeserőlő okirata ¹⁾ és ugyanannak az egri egyház birtokait és jogait megerősítő 1261. évi okirata. ²⁾ — A Szabolcs megyében, Tisza-Polgártól délkeletre, a Tisza mocsáiraiból keletkező, *Szabolcs* és *Jász-Nagy-Kún-Szolnok* megyék területét locsoló s a Buesa puztán a Berettyóval jobbfelől egyesülő *Hortobágy*. A név maga Horto és Bágy összetételéből alakult. A Bágy szó jelentése azonban még eddig nincs megfejtve. Összehasonlítható-e ezen »bágy« a kozár »bak«, »beg«, vagy a bolgár »bolj« szóval? Hunfalvy sem tudja ³⁾,

míg a Hortó szóra nézve Jerney azt jegyzi meg, hogy azt e víz »Irtó« vagy »Ortó« tulajdonától kapta. ⁴⁾ Ez író azonban tévesen vonatkoztatja az általa idézett 1135. évi okirat *Urtou* palus-át ezen Hortobágy vizére. ⁵⁾ Az akadémiai nagy szótár írói szerint e folyó gyöke *hor* valószínűen egyetértelmű a *horh*, *horny*, *horzs* szók gyökével, mely vágást, túrást, rovatékos vonalat jelent. Ebből lett az elavult *hort* ige, azaz dörzsölés által koptat, vág, túr; innen *hortó* ige-név (mint *ortó*), mely az ágy (vízmeder) szóval összetéve *hortó ágy* (földet túró, vágó vízmeder) s könnyebb kiejtéssel: *horto-v-ágy*, *horto-b-ágy*, azaz földet horholó, túró vízágy. Ha pedig az elnevezés alapjául magát a pusztát vesszük s idegen nyelvekhez folyamodunk, talán a görög *χόρτος* (= kerített hely és = fű), latin *chordum*, t. i. foenum (fűsarj, sarju) és *πάγος* (= halom), latin *pagus* (síkság, mezőség, falu, perzsául *bág* = kert) fogalmak rejlenek benne s annyi mint fűhalom, mezőség, füves vagy gyepes tér, síkság. Figyelmet érdemel, hogy a régi perzsa Zoroaster-féle vallásban *Khordád* a folyók és fák nemtője vagy szelleme volt. ⁶⁾ — A Hortobágy kulturális jelentősége mellett bizonyítanak a *hajdúböszörményi* sírhalom ⁷⁾ és nagy bronzlelet. ⁸⁾

[¹⁾ Fejér IV. II, 18. Katona VI, 121. Schmitth: *Eppi Agr.* I, 166. Wagner: *Dipl. Saros* p. 457. — ²⁾ Fejér IV. III, 41. Jerney 56. l. Balássy: *A zámí és ohati apátságok* 14. l. — ³⁾ *Ethnographie v. Ung.* 226. l. — ⁴⁾ *Magyar Nyelvek*. 56. l. — ⁵⁾ Lásd *Vrtovoa*. — ⁶⁾ Czuczor-Fogarasi: *A magy. nyelv szótára* II, 1695. — ⁷⁾ Rómer: *Résul-*

tats généraux p. 156. — ⁸⁾ *Archaeol. Értesítő* XII, 79.]

Hoscha, *aqua, víz*. Említi a pécsi káptalannak Holmos birtokot tárgyzó 1244. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Bácska* megyében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 337.]

Hosionec ¹⁾ lásd *Hosiouer*.

[¹⁾ Fejér II, 76.]

Hosiouer, *Hosomier, Hosionec, piscina, halas*. Említi I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ¹⁾ és II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1124. évi okirata. ²⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún* megyében, a Kis-Alpár-pusztá vidékén, a Tisza mentén. Hornyik véleménye szerint a *Hosomier* inkább hasonlít a *Három-ér* nevezethez, mely ma is meg van a holt Tisza mellett ³⁾, de nyilvánvaló, hogy Knauz correctebb diplomatikai közlése, melyben *Hosiouer* olvasható, csakis a *Hosszú-ér* fejtését engedi meg.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 435. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 57. — ²⁾ Fejér II, 76. — ³⁾ *Kecskemét város tört.* I, 196. lap. 6. jegyz.]

Hosomier ²⁾ lásd *Hosiouer*.

[¹⁾ Fejér I, 435. Hornyik I, 196.]

Hoszi-Vögues ¹⁾ lásd *Huzy - Wagues*.

[¹⁾ Fejér V. II, 192.]

Hotoa, *Hora, rivus, patak*. Említi V. Istvánnak Fülöp esztergomi érsek és testvére számára kiállított 1270. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, Kőrös megyében, a kapronczai alispánság területén, a Dráva vízkörnyékében. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 283. *Magy.*

Sion III, 369. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd körösmegyei *Biztra*.]

Hotuandi, *Botnandj, puteus, kút*. Említi I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ¹⁾ és II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1124. évi okirata. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 433. Knauz: *Mon.* I, 56. — ²⁾ Fejér II, 73.]

Hotuon potoka, *Hotvonpotoka, Hotwonpotoka, fluvius, folyó*. Említi az esztergomi keresztesek conventjének Hatvan helység eladását tárgyzó 1250. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Nógrád megyében, hol azonban manap Hatvan nevű helységet nem találunk.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 81. Knauz: *Mon.* I, 384. Jerney: *Magyar Nyelvk.* 52. 1.]

Houna ¹⁾ lásd *Aucha*.

[¹⁾ Jornandesnek Migne-féle kiadásában. *Patrologiae cursus completus*. Tom. LXIX. pag. 1265.]

Howas, *fluvius, folyó*. Említi IV. Lászlónak Gergely fia számára kiállított 1273. évi adománylevele. ¹⁾ — Zala megyében, a zalaegerszegi járásban, a Zala jobboldali mellékveze. ²⁾ Ma e néven ez ismeretlen, de valószínűnek tartom, hogy alatta a mai *Salamonvári víz* értetik ³⁾, mely ez esetre egykor *Kavási víz*nek neveztetett. *Kavás* Salamonvártól keletre esik.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 28. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Fernukag*. — ³⁾ Erről l. Hunfalvy: *A magy. bírod. term. viszonyainak leírása* III, 228.]

Hoynicha ¹⁾ lásd *Haynica*.

[¹⁾ Fejér III. I, 200.]

Hozdou terrae aquae, *Hozdó földi vizek.* Említi az egri káptalannak Hozdó nevű földet tárgyazó 1248. körül kelt bizonyító oklevele.¹⁾ — *Ung* megyében.

[¹⁾ *Cod. Patr.* VI, 49.]

Hoznus, *fons, forrás.* Említi István ifj. királynak István számára kiállított 1265. évi adománylevele.¹⁾ — *Heves* megyében, a gyöngyös-pásztói járásban levő *Hasznos* falu egyik forrása.²⁾

[¹⁾ Fejér IV. II, 293. Wenzel XI, 547. Jerney 52. l. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Toldpotoka.*]

Hozzutho. Említi egy 1248. évi okirat¹⁾ alapján Jerney.²⁾ — *Zemplén* megyében létezett s határhelyül szolgált Hosszutó.

[¹⁾ Fejér IV. II, 22. — ²⁾ *Magy. Nyelvek.* 57. l.]

Hrabich, *Hlabich, torrens, zuhatag.* Említi az esztergomi káptalannak Leustachius comes számára kiállított 1228. évi okirata¹⁾ és ugyanannak egy ugyan- csak 1228. évi vallomása.²⁾ — *Esztergom* vagy *Bars* megyében, a Garamnak a Draguna által közvetített mellék- vize. Hogy a Hrabich a Dragunába folyt, abból tetszik ki, hogy az okirat szerint a határ ascendendo per Dragunam tendit ad torrentem nomine Hrabich.³⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VI, 461. — ²⁾ Fejér VII. V, 568. — ³⁾ Lásd erre vonatkozólag torrens *Bela.*]

Hradetsnitza, *Hradetsnitze.* Említi IV. Bélának a turóczy nemesek számára kiállított 1263. évi adománylevele.¹⁾ — *Turócz* megyében, a sz.-márton-blatniczai járásban, a Vág baloldali vízkörnyékében. Említi a besztercebányai

egyházi Névtár is, de a nélkül, hogy közelebbről meghatározná.²⁾ Az okiratban említett nevek megfelelnek különben a mai *Kosuth-, Szklabina- és Zábornak.*

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 327. —

²⁾ *Schematismus historicus dioecesis Neosolien. pro an. 1876.* pag. 236.]

Hrapa¹⁾ lásd R á b a.

[¹⁾ *Anonymus Salisburg.* apud Kopitar *Glogolita Clozianus* p. LXXIII. Schafariknél: *Slav. Alterthümer* I, 245. l. 2. jegyz. Sprunernél: *Hist. Atlas.* Ungarn Nr. I.]

Hraztou¹⁾ lásd györmegyei H a r a z t o v.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 73.]

Hrebyna, *Hrepjyna, aqua, víz.* Említi II. Endrének a vasvári egyház jogainak és birtokának fentartása tárgyában adott 1217. évi biztosító levele.¹⁾ — *Vas* megyében, a Rába vízkörnyékében. Az okiratban említett Thana = *Tana*, Weep, Wcep = *Vép*, Zyluag, Szciluag = *A-* és *F.-Szilvág* a szombathelyi járásban, Kynich = *Kenéz*, Megehid = *Megychida* a sárváriban. A praedium Gely, mely egyéb okiratokban is említetik²⁾, ma már nem létezik.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VI, 385. *Hazai Okmtár* IV, 10. — ²⁾ Fejér X. IV, 815. X. VI, 356. 428. 685. X. VII, 171.]

Hrenocz *potok.* Említi Demeter grófnak Miklós számára kiállított 1295. évi okirata.¹⁾ — *Zólyom* megyében, a besztercebányai járásban, a Garam jobboldali mellék- vize, mely ma *Gyedovniczának* neveztetik.²⁾ Az okiratban említett Bady = *Badin*, Radvanya = *Radvány*, Keremnicze = *Körmöczeke.*

[¹] Fejér VI. I, 346. — ²) Lásd Fejér megjegyzését zárjel között i. h. i. l.]

Hrepjyna ¹) lásd H r e b y n a.

[¹] *Haz. Okm.* IV, 10.]

Hruseuch, *aqua, viz*. Említi a császmai káptalannak Hruseuch nevű földet tárgyzó 1275. évi bizonyító oklevele.¹)

[¹] *Árp. Uj Okm.* XII, 158. 159.]

Hualenkutha, *puteus, kút*. Említi II. Endrének Marcell gróf számára kiállított 1228. évi birtokmegegerősítő okirata.¹) — Szlavonországban, *Verőcze* megyében, Ozyagh, azaz Eszék birtok határában.²)

[¹] Fejér III. II, 136. Jerney 57. l. — ²) Lásd *Cherych lacus* alatt.]

Hubena potok. Említi János zágrábi püspöknek Salamon comes számára kiállított 1293. évi adománylevele.¹) — Horvátországban, az egykori Chasma, a mai *Belovár* megyében, a Császsma vízkörnyékében.

[¹] Fejér VII. V, 516.]

Hucu, *Hiaen, Hicen, Hiven, fluvius, folyó*. Említi I. Gézának a garammeléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ¹) és II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1124. évi okirata.²) — *Csongrád* megyében, a tiszáninneni járásban fekvő Csány határában, a Tisza valamely ere, vagy egy a Tiszával közlekedett ér. Ma e vidéken a Csudás-ér, a Vidra-ér s egyéb erek választják el Csongrádot Csánytól. Az okirat szerint: a fluio hucu, qui separat cernigradenses.³)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* I, 434. Hornyik I, 193. Knauz: *Mon.* I, 56. —

²) Fejér II, 74. VII. V, 97. — ³) Fejér közlése szerint Cheringradenses, Cseringdenses, Cernegradienses.]

Hudosd, *aqua, víz*. Említi IV. Lászlónak Kezw helységet tárgyzó 1274. évi adománylevele.¹) — *Nyitra* megyében, a Nyitra vízkörnyékében.

[¹] *Árp. Uj Okm.* IX, 53.]

Hudulher ¹) lásd H u d u s h e r.

[¹] Fejér V. I, 219. Jerney 55. l.]

Hudus, *fluvius, folyó*. Említi II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi adománylevelc.¹) — *Somogy* megyében, a kaposvári járás területén, a Kaposnak egy ma e néven nem ismert jobboldali mellékveze Sz. Jakab vidékén.²)

[¹] *Árp. Uj Okm.* XI, 226. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Ger-sencha*.]

Hudusher, *Hudulher, fossa, árok*. Említi IV. Bélának Nyárhid helységet tárgyzó 1264. évi adománylevele ¹) és V. Istvánnak a csuthi prépostság alapítását megerősítő 1272. évi okirata.²) — *Nyitra* megyében, a Nyitrába szakadó Tormasi víznek vagy Tormás pataknek egy árka. Exit de aqua turmas quedam ffoffa, que Hudusher uocatur. Jerney *Hódos-ér*-nek ejti.³)

[¹] Knauz: *Cod. Strig.* I, 53. U. ő: *Monum.* I, 514. — ²) Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 219. — ³) *Magy. Nyelvk.* 55. l.]

Huseos, *Huseos, Huscös, stagnum, tó*. Említi II. Endrének a tihanyi apátság jószágait megerősítő 1211. évi okirata.¹) — Jerney *Essős*-nek ejti.²)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 188. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* I, 115. — ²) *Magy. Nyelvk.* 36. l.]

Huger, *fluvius, folyó*. Említi I. Gézá-
nak a garammelléki sz. benedeki apát-
ság 1075. évi alapítólevele ¹⁾ és II.
Istvánnak ez alapítványt megerősítő
1124. évi okirata. ²⁾ — *Jász-Nagykün-
Szolnok* megyében, az alsó-tiszai járás-
ban fekvő s Tisza-Ughhoz tartozó Sági
pusztán, a Tisza ága. Fluvius Huger
— mondja az okirat — de aqua Tiza
egreditur. Hogy az Kürt mellett is
folyt, ugyancsak az okiratok mondják:
fluvius Huger decurrens prope villam
Kurth . . . et cadit in Tiza. Jerney ³⁾
nézetem szerint helyesen ejti *Ug-ér*, ille-
tőleg Ugh-ér-nek, de meghatározása —
Heves megyébe tevén azt — a megyék
új rendezése következtében már ana-
chronistikussá vált.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 435. Knauz:
Mon. I, 57. Hornyik: *Kecskemét tört.* I,
195. — ²⁾ Fejér II, 75. — ³⁾ *Magy.
Nyelvk.* 147. l.]

Hulusukapathaka. Említi az egi
káptalannak III. Endréhez intézett
1298. évi jelentő okirata. ¹⁾ — *Gömör*
és *Kis-Hont* megyében, a rimaszombati
járásban fekvő Rimócza környékén,
minden valószínűség mellett a Rima
kokavai ágának mellékveze. ²⁾ Az ok-
iratban említett Kechege = *Keczege*,
Rymocha = *Rimócza*, a rimaszombati
járásban.

[¹⁾ *Árp. Új Olm.* X, 318. — ²⁾ Az
okiratban mint *locus* kerül ugyan elő,
de ez nyilván az ott levő víztől kapta
volt elnevezését.]

Humela, *riens, patak*. Említi a lele-
szi prépostság birtokviszonyaira vonat-
kozó 1211. évi okirat ¹⁾ és II. Endré-

nek a leleszi prépostság számára kiállí-
tott birtokmegerősítő 1214. évi ok-
irata. ²⁾ — *Ung* megye területén, a ka-
posi járásban fekvő Viszoka vidékén, az
Ung víznek valamely, ma e néven nem
ismert mellékcsermelye.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 206.
— ²⁾ Fejér III. I, 156. 473. Katona
V, 180.]

Humerou potok ¹⁾ lásd H u m o r o u
p o t o k.

[¹⁾ Wenzel VI, 342.]

Humonyk, *viculus, csermely*. Említi
II. Endrének Adolf szepesi prépost szá-
mára kiállított 1209. évi adomány-
levele. ¹⁾ — *Szepes* megyében, a Poprád
mellékveze, qui rivulus currit in Poprat.

[¹⁾ Fejér III. I. 77. Katona V, 91.
Wagner: *Anal. Scep.* I, 101. Bárdosi:
Supplem. p. 10.]

Humorou-potok, *Humerou potok, pa-
lus, tó*. Említi II. Endrének Pócs nádor
számára kiállított 1210. évi adomány-
levele. ¹⁾ — *Moson* megyében, a magyar-
óvári járásban, Bordács pusztá vidékén.
Az okirat szerint a Humorói patak s
illetőleg tó Bordos felől jött. Valószínű-
leg a mosoni Dunaágnak egy kiszaka-
dásából s aztán alább történt összegyü-
lemléséből állott. Az okiratban említett
Bordos, Bodos = a Mosonhoz tartozó
Bordács pusztá, Novac, Nouac = a
Magyar Kimléhez tartozó *Nordák* pusztá,
mindkettő Moson m. magyar-óvári járá-
sában; a villa Rethi, Réthi = *Réti*
Győr m. tósziget-csilizközi járásában. A
via parata, que vlgo vocatur Etteuen,
Mosontól a győrmegyei *Eöttevénybe* s
tovább vezető országos út.

[¹) Fejér III. II, 473. Wenzel VI, 342. Jerneynél: *Magy. Nyelvek*. 56. lap Homorouptok.]

Humurus, *aqua, fluvius, víz, folyó*. Említi a pozsonyi káptalannak III. Endréhez intézett 1298. évi jelentő okirata. ¹) — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, az alsó-csalóközi járásban, Nagy-Abony határában. ²) — Ma ismeretlen.

[¹) *Haz. Oklevéltár* 165. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Canaer*.]

Humusover, *Humusouer, Her, fluvius, folyó*. Említi Béla király névtelen jegyzője ¹) és a váradi káptalannak egyik 1270. évi okirata. ²) — A Szilágy megyében, a Szekercze és Kapu-Suorás hegyeken eredő, *Szilágy, Szatmár* és *Bihar* területeit hasító, Pocsájnál pedig a Berettyóval egyesülő *Ér* folyó ³) és nem a Kraszna, mint Hell tanítja. ⁴) Jerney ⁵), Jászay ⁶) és Podhráczky ⁷) *Hamis-ér*-nek ejtik. Jerney szerint *Hamis-ér*-nek is olvasható. Pesty *Homosó-ér*-nek hangoztatja. ⁸) Mind Jerney, mind pedig Podhráczky szerint ezen Érrre vonatkozik a Turóczinál előforduló *Unsoer* ⁹), s a Bonfinnál ¹⁰) és Heltainál ¹¹) olvasható *Vnso-er*. Megjegyzem azonkívül, hogy az 1270. évi okiratban említett Egyed monostor, melynek birtokai felett Dorog fia Lőrincz és több Gutkeled nemzetségbeliek a védnökséget magok között feloszták, a Diószeghez tartozó *Egyed* pusztá vagy *Szent-Egyed* területén létezett. A villa Sarfeu ma Diószeg város határába beleolvadt s ugyancsak *Sárjő* néven ismeretes pusztá. A villa Kaga ma mint K.- és N.-Kagya

áll fenn Székelyhid és Diószeg között. — Az *Ér* folyó ősi kulturális jelentőségét több lelet hirdeti, nevezetesen a *gálospetrii* obsidian lelet ¹²) és az *ér-adonyi* meg *esztári* tumulusok Bihar megyében. ¹³) A Névtelen elbeszélése szerint Tas és Szaboles e víz mellett szállottak alá hadaikkal Szerep felé. A mai Ér-Szentkirály, Ér-Kávas, Ér-Adony, Ér-Keserű és Ér-Selind tőle kapták neveiket.

[¹) *Hist. hung. de sept. ducib.* cap. XXVIII. Schwandtner-nél: *Scriptor*. I, 23. Endlicher-nél: *Monum. Arp.* p. 27. Szabónál: *Magyarorsz. tört. forrásai* I, 34. Jerneynél: *Magy. Nyelvek*. 50. l. — ²) *Hazai Okmár* VII, 124. — ³) Lásd Szabó K. tud. jegyz. a névt. magy. ford. 34. l. Podhráczkyt: *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 234. l. Vajjon ugyanezen Érrre vonatkozik-e a váradi káptalannak egyik 1274. évi okiratában olvasható *Hér fluviusa* (Fejér V. II, 227.), biztosan megmondani nem tudom, bár valószínűnek tartom. Lásd Bihar-megyei *Her* alatt. — ⁴) *Tabula geographica Ung. Vet.* 1772. — ⁵) I. h. i. l. — ⁶) *A magy. nemzet napjai az arany bulláig* 201. l. — ⁷) *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hit.* 233. l. — ⁸) *Az eltűnt régi vármegyék* I, 128. — ⁹) *Chronica Hungaror.* P. II, c. LVII. Schwandtner-nél: *Scriptor*. I, 163. — ¹⁰) *Decad.* p. 228. a frankfurti 1581. évi kiadásban. Az 1771. évi lipcei kiadásban Dec. II. Lib. IV. p. 233. e folyó neve már hiányzik, s csak ezt olvashatni: Ad flumen Chunorum castra locata. — ¹¹) *Kronikája győri kiadásában* 180. l. — ¹²) Hampel: *Catalogue de l'exposition préhistorique*. Budapest, 1876. *Arch. Értesítő* I, 31. II. 62. Römer: *Résultats généraux du mouvement Archéologique en Hongrie* p. 12. Ugyanott: *Magyarorsz.*

őstört. térképe. — ¹³⁾ Römer i. m. p. 155.]

Hung ¹⁾ lásd V n g.

[¹⁾ Fejér III. I, 155. 472. Kézai krónikája Lib. I. cap. IV. §. 7. Lib. II. c. I. §. 2.]

Hunta, *aqua*, *víz*. Említi Pál országbírónak Igrigh helység határjárását illető 1251. évi okirata. ¹⁾ — *Zala* megyében, a Balatonba jutó víz. Az okiratban említett Copurnuk = *Kapornak*; Cal = F.- és A-Kál, Igrych = *Igricze*, Pacha = *Pácsa*, Raduh = K.- és N.-*Rada*, mind a pácsai járásban; ellenben Busnuk, Dusnuk = *Dusnak* és Colun = *Kolon* major és fenyes, mindkettő a kanizsai járásban.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VII, 331.]

Hurhudpotoka, *Hurhudpotok*. Említi a sághi conventnek bizonyos birtokátengedést tárgyazó 1281. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Hont* megyében, a Littava másképp Csábrágh mellékvize, az Ipoly jobboldali vízkörnyékében. Az okiratban említett Buzouk = *Bozók*, Drenov = *Dreno*, Palasth = *Palást*, Rakanza = *Rakoncza*.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* IX, 326. 327.]

Hurhud siccum ¹⁾ lásd O g r e n.

[¹⁾ Wenzel IX, 327.]

Huri Vignes ¹⁾ l. H u z y W e g u e s.

[¹⁾ Fejér V. II, 194.]

Huscywtou, *lacus*, *tó*. Említi a nyitrai káptalannak IV. Lászlóhoz intézett 1274. évi jelentő okirata. ¹⁾ — *Nyitra* megyében, Kosztolán vidékén. Értelmét *Kis-tó*-ra vélem magyarázhatni. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* XII, 126. —

²⁾ V. ö. *Oszgyopotok*, *Ozgyopoker*, *Ozer-*

potok, *Osoiosyd*, *Ozgyopotok*, *Osserpatak*, *Ozgyvizdrice*.]

Huseos ¹⁾ lásd H u s e o s.

[¹⁾ Jerney 36. l.]

Huseös ¹⁾ lásd H u s e o s.

[¹⁾ Fejér VII. V, 188.]

Husich rivus ¹⁾ lásd H u z u c h p o t o k a.

[¹⁾ Fejér III. I, 156.]

Husuh, **Husuh-potoka** ¹⁾ lásd H u z u c h p o t o k a.

[¹⁾ Fejér III. I, 473.]

Hutcha, *aqua*, *víz*. Említi az egri káptalannak Deméter számára kiállított 1269. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Nem a Hócsa folyó Zemplén és Sáros határterületén, hanem a *Hutkai* víz *Sáros-megye* zborói járásában, mely Alsó-Mirosónál szakad jobbfelől az Ondavába. Ez okirat első pillanatra teljes zavarba ejti a topographust. A Zemeldenei birtok határleírásában ugyanis a Topl, a Grabouch, a Bodrug s a Beschadi alpok említettnek. A Zemeldenei birtokot, sitam ultra indagines Regni Polonie, topographiailag ugyan nem tudom kijelölni, de kétségtelen, hogy az az országnak Galiczia szomszédos szélére teendő. Ha a fluyus Topl alatt a Tapolyt, másképp Toplát ²⁾, a két Grabouch alatt a Hrabóczi vizet és mellékvizét ³⁾ értjük, mely magyarázatra az okmányoknak a Zemeldenei birtokra vonatkozó megjegyzése is feljogosít, s ha az Alpes Beschad alatt a Bezkédi hegyeket értjük: akkor az aqua Bodruggal gyűl meg a bajunk, mint mely Zemplén délnyugati területét hasítja. Ha a Hutchát a Bodrognál keressük, nem tudunk mit

kezdeni a Topl, a Grabouch vizekkel és a Beschadi alpokkal. Ha az aqua Hutehát a Hócsával azonosítjuk, az okirat épséggel rejtély maradna. Megszűnik azonban minden nehézség, ha a Bodrog alatt az *Ondarut* értjük. Az Ondava tudvalevőleg a Bodrogot alkotó folyóvizek, egyike s ez adat igen érdekes adalék arra, hogy a XIII. században az *Ondava Bodrognak* nevezetett⁴⁾, úgy a mint a Vág-Dunát is számos okirat Dúdvágnak nevezi. E megfejtés mellett nehézség nélkül érthetjük a Huteha alatt a *Hutkai* vizet Sárosban.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 243. —

²⁾ Lásd ezt. — ³⁾ Lásd *Grabouch*. —

⁴⁾ A XIII. századig nem is ismerek oly adatot, mely az Ondavát e mai nevén említené. Lásd ehhez azonkívül, miket *Bodrogh* alatt mondtam.]

Huzetony ¹⁾ lásd *Huzetow*.

[¹⁾ Fejér II, 288.]

Huzetow, *Huzetony, piscina, halus*.

Említi III. Bélának a fejérvári keresztetek birtokait elősoroló és megerősítő 1193. évi okirata. ¹⁾ — *Fejér* megyében, Halász birtok határában. ²⁾

[¹⁾ Fejér II, 288. Batthyán: *Leg. Eccl.* II, 286. Katona IV, 410. Pray de Prior. *Aur.* p. 117. Schmitth: *Eppi Agr.* I, 101. Knauz: *Mon.* I, 146. — ²⁾ V. ö. Fejér IX. IV, 259.]

Huzeumezeu melletti csermely,

riculus iuxta campum Huzeumezeu. Említi IV. Lászlónak Csépföldét tárgyzó 1282. évi adománylevele. ¹⁾ — *Bereg* megyében, a Latorcza és Szernye közti területen. ²⁾ Nem tévesztendő össze az ungmegyei Hosszúmező nevű helységgel. A Csépföldét, melynek hatá-

rában a kérdésben levő csermely folyt, Lehoczky Dobrony és Ignécz közé helyezi. ³⁾ Ez azonban kevésbé szabatos meghatározás, miután az okiratból valtig kitetszik, hogy e föld csakis a Latorcza és Szernye között levő területen nyomozandó. Határa ugyanis a Latorcza keleti részén kezdődött, *aparte orientis ubi est contigua et vicina terra dubron* s délnyugatnak haladt Eszeny irányában. Sehol sem mondatik, hogy átlépte volna a Latorczát, de igen is a Szernyét és a Csarodát. — Csépföldé egyébként *pustult* hely volt, terra vacua, egykor helység, melyet a mongolok 1241-ben elpusztítottak. Erre vonatkozik egy a leleszi levéltárban levő 1290. évi okirat is.

[¹⁾ *Zichy-Codex* I, 50. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Mercice*. — ³⁾ *Beregdérm. monographiája* I, 48.]

Huzeutow, *Huzgutow, aqua, viz*. Em-

liti István ifj. királynak Sándor szörényi bán számára kiállított 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szatmár* megyében, a szatmári járásban, Batiz-Vasvári vidékén, a vasyár-túrterebesi út mentén. Az okiratban idevonatkozólag említett Kaak, Kok = *Kak*, Nempti, Nempty = *Szatmár-Németi*, Put = *Patfalva*, Terebes = *Túr-Terebes*, Wosvary, Woswary = *Batiz-Vasvári*, Zenthmartun = *Kak-Szent-Márton*.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 198. V. ö. Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 465. Waltherr: *Magy. Tud. Akad. Évk.* VI, 430.]

Huzuch potoka, *Husuch-potoka, rivus*

Husich, Husuh, patak. Említi a leleszi prépostságnak birtokviszonyaira vonat-

közö 1211. évi okirata ¹⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság számára kiállított 1214. évi birtokmegerősítő okirata. ²⁾ — *Ung* megyében, Kapos vidékén. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 205.

— ²⁾ Fejér III. I, 156. 473. Katona V, 180. — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Beztricie* fossatum.]

Huzina, *aqua, potok, víz, patak*. Említi IV. Bélának Tapolcsán földét tárgyzó 1235. évi adománylevele. ¹⁾ — *Nyitra* megyében, a Nyitra jobboldali mellék-vize, a Javornik hegy keleti vidékén eredő s Nagy-Tapolcsánnál a Nyitrába szakadó *Koczina* vagy *Choczina*. Az okiratban említett Kurus = *Kóros*, terra Nemchey = *Nemsicz*, Taarnuk = *Taarnok*, Tupulehan = *Nagy-Tapolcsán*, mind a nagy-tapolcsáni járásban.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 26.]

Huzutow ¹⁾ lásd H u z e u t o w.

[¹⁾ Wenzel VIII, 198.]

Huzu Wegues, *Huzpregues, Huri Vigues, Hoszi Vögues, aqua, fluvius, víz, folyó*. Említi Erzsébet királynénak Lothard számára kiállított 1270. évi adománylevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, a mai pozsonymegyei Böös vidékén. ²⁾ Alkalmasint a Csiliz egy ere. Jerney *Hosszú-Völgyes*-nek ejti. ³⁾

[¹⁾ *Haz. Okmár* I, 49. 50. Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 192. 194. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Aruk-sartou*. Különben maga az okirat *Győr* megyébe teszi. — ³⁾ Jerney Erzsébetnek Fejér által helytelen kelettel közölt okirata alapján e »Hoszi Vögues«-t Gömör-ben keresi. *Magy. Nyelvkincs* 57. 1.]

Hwzyverem, *stagnum, tó*. Említi az egri káptalannak a názkodi birtok részben eladását tárgyzó 1284. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Borsod* megyében, a miskolci alsó járásban, a Hejő mentén, Heő-Keresztur vidékén. ²⁾ — *Hosszú-ér*-nek gondolom ejtendőnek.

[¹⁾ *Haz. Oklevéltár* 104. l. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Forrod*.]

Hydas, *fluvius, folyó*. Említi II. Endrének a pécsi egyház birtokait előszámláló és megerősítő 1235. évi okirata. ¹⁾ — *Baranya* és *Tolna* megyék határterületén, Baranyában, a Zengő-hegy éjszaki oldalán eredő, Nádasd s Hidas mellett elhaladó, majd Tolna területét hasító s végre Agárd és Szegszárd közt a Sárvizbe szakadó *Nádasdi* másképp *Húlisi* víz. Az okiratban említett villa Göre, terra Gyorae = *Györe*, Maza = *Máza*, Tolnában, a völgyeségi járásban; ellenben Nadasth = *Nádasd*, Monasterium Varadiensis — *Pécsvárad*, Baranya m. pécsvárad járásában.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 438. Koller: *Hist. Eppat. Quinqueecl.* II, 86. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 54. 1.]

Hydegkuth, *fons, forrás*. Említi az egri káptalannak Forkoskurhya föld részben való eladását tárgyzó 1296. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Borsod* megyében, a Sajó és Szinva közti területen, a miskolci járás felső szakaszában.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 153. l.]

Hydes, *torrens, zuhatag*. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirat ¹⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság birtokait meg-

erősítő 1214. évi okirata.²⁾ — *Bihar* megyében létezett víz, melyet Jerney *Hegyes*-nek olvas.³⁾ Ez okmányoknak Bihar megyére vonatkozó topographiája nagyon zavaros. A helynevek nagyon el vannak ferdítve. Zaluka, Zolunta = *Szalonta*? Mager, Meger, Meger = az ugrai járásban levő s Sarkad-Kereszturhoz tartozó *Medgyes* puszta? Vadazou, Wadazow = az ugrai járásban fekvő, Sz.-Andráshoz tartozó *Vadász* puszta, vagy az ugyanott Uj-Palotához tartozó *Alsó-Vadász* puszta, avagy a bihari járásban levő s Pecze-Sz.-Mártonhoz tartozó *Vadász* puszta? Fonchal, Fonchol = a Kécz faluhoz tartozó *Fancsal* major a margitai járásban, Artandi = *Ártánd* falu a m.-keresztesi járásban, Kabala = Kabalaspatak falu a mező-telegdi járásban? Güres, Gyüres = a Sarkad-Kereszturhoz tartozó, az ugrai járásban levő *Veresgyűrűs* puszta? Hadmás, Hagmas juxta Bihor = talán a Biharhoz tartozó *Komócs* puszta? semmiesetre sem a beéli járásban levő Hagymás, Irud, Irug, Yrug = a tenkei járásban levő K.- és N.-Ürögd.

[¹⁾ Fejér VII. V, 210. — ²⁾ Fejér III. I, 158. 476. Katona V, 180. — ³⁾ *Magy. Nyelvk.* 53. l.]

Hydus, *Hidus, aqua, viz*. Említi Lörcinc nádornak Bárd nevű földet tárgyazó 1268. évi ítéletlevele.¹⁾ — *Somogy* megyében, a kaposvári járásban, Band nyugati vidékén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 191. 192. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 166. l.]

Hydus, *Hidus, Hidus Scege, Hydus Sceg, aqua, fluvius, viz, folyó*. Említi IV.

Bélának Csértöt és rokonait a szegszárdi apátság szabad jobbágysai közé sorozó 1239. évi okirata.¹⁾ — *Fejér* megyében? A Hidus Scege megfelel a Hidus gátjának, rekészének.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII. 68—69. *Haz. Okmtár* IV, 23.]

Hyduspotok ¹⁾ lásd *Berk* est.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 232.]

Hyhimit ¹⁾ lásd *Hilinuk*.

[¹⁾ Fejér III. II, 466.]

Hylyunit ¹⁾ lásd *Hilinuk*.

[¹⁾ Wenzel XI, 137.]

Hynogh ¹⁾, **Hynog** ²⁾, lásd *Hijnog*.

[¹⁾ Fejér II, 288. — ²⁾ *Arch. Ért.* XII, 183.]

Iba, *pons, híd*. Említi a bakonybéli apátság jószágait és vagyonát összeíró 1086. évi okirat.¹⁾ — *Veszprém* megyében, a pápai járásban fekvő Kopány nyugati vidékén. Nem a Gerecnze vizén átvezető híd, mert a határleírás szerint a Gerecnze vize csak azután következik.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 31.]

Ichoa ¹⁾ lásd *Iku* a.

[¹⁾ Wenzel VIII, 52. 54.]

Ida, *Jela, aqua, fluvius, viz, folyó*. Említi IV. Bélának bizonyos birtok-egyenetlenséget elintéző 1251. évi¹⁾ és ugyanannak a járszói prépostság számára kiállított 1255. évi okirata.¹⁾ — *Abauj* megye éjszaknyugati részében, a Kojisói hegy déli oldalán eredő, alsóbb folyásában a Kanyapta mocsárt alkotó s Jánoktól éjszakra a Bódvába balfelől szakadó *Ida* vagy *Idka*.³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 374. — ²⁾ Bárdosy: *Supplementum*. p. 455. Fejér IV.

II, 301. Katona VII, 226. — ³⁾ A topographiára nézve I. *Egraspotoka*.]

Ielsewechpotoka ¹⁾ lásd Jel-suech.

[¹⁾ Kubinyi: *Magy. tört. eml.* I, 119.]

Igenpatak vagy Sárdi viz, lásd alsó-fehérmegyei Sárd fluvius.

Igyz ¹⁾ lásd Ygyz.

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának 1383. évi átiratában Knauznál: *Mon.* I, 558. nota 4.]

Ijgua ¹⁾ lásd Ikua.

[¹⁾ *Győri tört. és rég. füz.* III, 326.]

Ikaruth ¹⁾ lásd Ikurtou.

[¹⁾ Fejér IV. III, 459.]

Iker ¹⁾ lásd Ikur.

[¹⁾ Knauz: *Mon.* I, 558. nota 3.]

Ikkerveyz, *locus piscacionum*, halászhely. Említi IV. Lászlónak a győri egyház harangozói számára kiállított 1284. évi adománylevele. ¹⁾ — *Győr* megyében, a tósziget-esilizközi járásban, Ballony határában. *Ikervíz*-nek ejtendő. ²⁾

[¹⁾ Fejér V. III, 233. — ²⁾ Jerney i. h. 58. l.]

Ikua, *Ichou*, *Ijgua*, *Ykua*, *aqua*, *fluvius*, viz, folyó. Említi Ulrik borsmonostori apát 1245. évi okirata ¹⁾, IV. Bélának Loesman vármegyének adományát tárgyzó 1263. évi privilegiuma ²⁾, IV. Lászlónak Néveg helységet tárgyzó 1274. évi adománylevele ³⁾ és a győri káptalannak a czenki birtokot tárgyzó 1291. évi bizonyító oklevele. ⁴⁾ — *Sopron* megyében, a soproni és a kapuvári járás területét szelделő *Ikea*, mely Kis-Czenknél több víznek egyesüléséből keletkezik és Szergénynél a Hanságba

ömlik, ott a Répeze vizével egyesülvén. Az 1245. évi okiratban említett terra Curw = *Küllő* a soproni, Luchman = *Lócsmánd*, Baran = *Kis-Barom* a pulyai járásban ⁵⁾, a domus Scopow = a mai Német-Keresztur és Küllő közötti téren külön határt képező curialis birtok. Ugyanezen okirat nagyon érdekesen tanúsítja, hogy a XIII. században a *Nyéki* viz, mely a mai Ikvának egy alkotó vizét képezi, szintén Ikvának nevezetett, oly módon, a mint a Vág-duna Dudvágnak, az Ondava Bodrog-nak. Az 1274. évi okiratban említett Ecclesia Sancti Nicolai = *Fertő-Szent-Miklós* a kapuvári, villa Chalad = *Pasztá-Család* a csepegri járásban. Az 1291. évben említett Aggyagus = *Aggyagos* a kaposvári, Perezeteg, Perez-teg = *Perezeteg*, Scenk = K. és N.-Czenk a soproni járásban. A via Wicheut, azaz *Völcei* út ma már nem létezik, a via qua itur de Supronio in Sar = a mai *sárvári országos út*. ⁶⁾ A mi végül az Ikva nevét illeti, az egy jelentésű *Szent-patakkal*, *sanctus fluvius*sal. Az Ik, az eg, ig, ak, ik = egy, így = *szent*, va = *folyó*-ból lett összetéve, s így az Ikva eredeti magyar elnevezés. ⁷⁾ — Az Ikva kulturális jelentősége mellett bizonyít a *czenki* sílexlelet ⁸⁾ a *fertő-szent-miklósi* tumulus ⁹⁾, a *Papréten*, a tornacsarnok éjszaki oldalán talált római alapfalazat. ¹⁰⁾

[¹⁾ *Győri tört. és rég. füzetek* III, 326.

— ²⁾ *Árp. Új Okm.* VIII, 52. —

³⁾ *Árp. Új Okm.* XII, 102. — ⁴⁾ *Haz.*

Okmány I, 86. — ⁵⁾ V. ö. Nagy Imrével a Győri tört. és rég. füz. III, 326. l.

— ⁶⁾ V. ö. Nagy Imre jegyzetével a

Haz. Okm. I, 86. lapján. — Az 1263. évi okirat topographiájára nézve pedig l. *Bykig*. — ⁷⁾ Hunfalvy: *Ethnographie c. Ung.* 165. és 248. ll. *Egyet. Phil. Köz.* IV, 594. *Nyelvtudományi Közlemények* VII, 120. l. *) jegyz. Ugyanitt. l. Fábián István *Nyelvészeti apróságok* című értekezését 7) alatt. — ⁸⁾ *Résultats généraux du mouvement archéologique en Hongrie* p. 15. Ugyanott *Magyarorszá. őstört. térképe*. — ⁹⁾ *Résultats* p. 157. — ¹⁰⁾ *Archaeolog. Értesítő* XIII, 202.]

Ikur, *Ikér, aqua, víz*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Megyeres határában.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 453. Knauz: *Mon.* I, 558.]

Ikurtou, *Ikertou, Ikaruth, Ykurtou*. Említi II. Endrének a pannonhalmi apátság régi birtokát újból megerősítő 1213. évi okirata ¹⁾, Gertrud királynénak és segédbíráinak Uriás apát számára kiállított 1214. évi ítéletlevele ²⁾, IV. Bélának a pannonhalmi apátság jogait tartalmazó 1260. évi nagy privilegiuma ³⁾ és ugyanazon fejedelemnek Deáki birtokot a pannonhalmi apátság számára megerősítő 1268. évi okirata. ⁴⁾ — *Pozsony és Nyitra* megyék határterületén, a pozsonymegyei külső járásban, Deáki vidékén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 364. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 135. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 474. — ⁴⁾ Fejér IV. III, 459.]

Ikvtou ¹⁾ lásd **Ikurtou**.

[¹⁾ Wenzel VI, 364.]

Iliaiberz, *Illajberz, fons, forrás*. Említi Béla ifj. királynak egyik érdemjuttal-

mazó 1224. évi okirata. ¹⁾ — A horvát-szlavon végvidéken, a *szlavinai eret* területén, Klokoč határában.

[¹⁾ Fejér III. I, 446. 467. Keresztes: *Not. prae.* p. 190. Katona V, 435.]

Ilouenie, *piscatura, halászó*. Említi II. Endrének a topliczai cistercziták számára kiállított 1211. évi adománylevele. ¹⁾ — A horvát-szlavon végvidéken, a *lúni területben*, a glinai járás területén, a topuskói cistercziták birtoka. ²⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 25. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 110. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Brathchouycha*.]

Illova folyó Belovár, Pozsega s a Gradiskai kerület határterületén, lásd **Jelsova**.

Ilmod, *fluvius, folyó*. Említi V. István ifj. királynak a dészvári vendégek számára kiállított 1261. évi oklevele. ¹⁾ — *Szolnok-Doboka* megyében, a rettegi járás területén, a Szamos jobboldali mellékveze Kozárvár vidékén. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 10. (Fejérnél VIII. VII, 95. az okirat hiányosan.) — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Gekenus*.]

Ilounukeurene, *fluvius, folyó*. Említi a nagyváradi káptalannak Feketepatak birtoklását tárgyazó 1295. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Úgy látszik a Borzsába szakadó Ilosvának valamelyik örvénye értetik az *Ugoesa* megyei Komjáltól éjszakra. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* V, 136. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Batnuka*.]

Ilowch, *fluvius, folyó*. Említi a csász-
mai káptalannak Vibár számára kiállí-
tott 1277. évi bizonyító levele. ¹⁾

[¹⁾ *Haz. Okmány V*, 56.]

Ilsa ¹⁾ lásd *J e l s o w a*.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 111. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 419, 420. (1255-ből.)]

Ilsankpotok. Említi az ipolysági
conventnek a Palást helység birtokai
között fenforgott per barátságos kiegyen-
lítéséről szóló 1282. évi bizonyító ok-
levele. ¹⁾ — *Hont* megyében, a Csáb-
rághnak, másképp Littavának mellék-
vize.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IV, 248.]

Ilsench ¹⁾ lásd *I l s e u c h*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 33.]

Ilseuch, *Ilsench, fluvius, folyó*. Említi
IV. Bélának Herbord comes számára
kiállított 1248. évi adománylevele. ¹⁾
— Az egykori Zala megyének Dráván
túli vidékén, a mai *Kőrös* megyében, a
kapronczai alispánságban fekvő Rasinja
vidékén, a Dráva jobboldali vízkörnyé-
kében. ²⁾

[¹⁾ Wenzel VII, 264. Fejér IV. II, 33. — ²⁾ V. ö. Pestyvel: *Az eltűnt régi várm.* II, 175.]

Ilseuch, *Ilsench, fluvius, folyó*. Említi
IV. Bélának imént idézett 1248. évi
adománylevele. ¹⁾ — Ez az előbbtől
különbözik, s amazzal egyesült. Az ok-
irat szerint duo fluuij iunguntur, qui
Ilseuch vocantur.

[¹⁾ Wenzel VII, 264. Fejér IV. II, 33.]

Ilsua, *ricus, patak*. Említi István ifj.
királynak Fyzer várát és tartozékait

tárgyazó 1270. évi okirata. ¹⁾ — *Abauj*
megyében, a Hernád egyik, ma e néven
nem ismert baloldali mellékvize. Az ok-
irat határleírása után ítélve a *Telki-
Bányai* patak, mely Amade várától ke-
letre eredve, Zsujta mellett folyik s ez
utóbbi helytől nyugatra a Hernádba
szakad. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 258. —

²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd
Bykpotok.]

Ilsua, *Ilsua, fluvius, folyó*. Említi IV
Bélának Detrik és Fülöp grófok szá-
mára kiállított 1243. évi adomány-
levele ¹⁾ és az egri káptalannak Noak
föld határjárását illető 1295. évi ok-
irata. ²⁾ — *Gömör* megyében, a Mu-
rányi hegyekben eredő s Runya északi
vidékén a Sajóba jobbfelől szakadó
Murányi vagy *Jolsvai* víz.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 292.
293. — ²⁾ Fejér VII. V, 529.]

Ilsua, *fluvius, folyó*. Említi IV. Bélá-
nak Dominik mester számára kiállított
1263. évi adománylevele. ¹⁾ — A régi
Valkó, a mai *Verőce* megyében Szlavon-
országban, a diakovári alispánságban
fekvő Gorjani határában. A birtok
ugyanis, melynek határait ez okirat le-
írja, a mai Gorjani szomszédságában
feküdt Ujlak volt. ²⁾ Az Ilsua folyó ez
Ujlak határát képezte. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 141.
— ²⁾ Lásd erre nézve Pestyt: *Az el-
tűnt régi vármegyék* I, 282—283. és
351. ll. — ³⁾ A topographiára nézve
lásd *Asantu*.]

Ilsua, *flumen, folyó*. Említi IV. Bé-
lának Fila prépost testvérei számára
kiállított 1252. évi okirata. ¹⁾

[¹⁾ *Cod. Patrius* VI, 63.]

Ilsua, *flumen, falyam*. Említi IV. Bélának Fila prépost testvérei számára kiállított 1252. évi okirata.¹⁾ — Az előbbtől különbözik. Az okirat határozottan mondja: *duo flumina Ilsua nomine*.

[¹⁾ *Cod. Patrus* VI, 63.]

Ilsua ¹⁾ lásd *Elsoa*.]

[¹⁾ Wenzel X, 331.]

Ilsuafey, *fluvius, folyó*. Említi V. Istvánnak Teresztenye földet tárgyazó 1272. évi adománylevele.¹⁾ — *Torna* megyében, a Lófej forrásból eredő, Jósá-fő mellett elhaladó s Dobodéltől dél-nyugatra a Bódvára jobbfelől szakadó *Jósa*.¹⁾

[¹⁾ *Zichy Codex* I, 30. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Farkas-potoka*.]

Ilsuchk, *Ilsukfey, fluvius, folyó*. Említi V. Istvánnak Teresztenye földet tárgyazó 1272. évi adománylevele.¹⁾ — *Torna* megyében az alsó járásban. Lehet, hogy egy s ugyanaz az ez okiratban említett Ilsuafeyvel.²⁾ Mindenképen a Bódva vízrendszeréhez tartozó vízről van szó.³⁾

[¹⁾ *Zichy-Codex* I, 31. — ²⁾ Lásd *est.* — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Farkas-potoka*.]

Ilsukfey ¹⁾ lásd *Ilsuchk*.

[¹⁾ *Zichy-Codex* I, 31.]

Ilsua ¹⁾ lásd gömörmegyei *Ilsua*.

[¹⁾ Fejér IV. I, 292. 293.]

Ilwag, *fluvius, folyó*. Említi a vasvári káptalannak bizonyos birtokegyezségre vonatkozó 1287. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Zala* megyében, a Csup mellett egymással egyesülő s a Czipi

csermelybe s ezzel együtt a Kerkába, majd a Murába jutó *Szilvgyi* vizek.²⁾

[¹⁾ Fejér VII. IV, 201. VII. V, 470. *Haz. Okmár* VI, 329.]

Imola, *Inota, Janata, aqua, víz*. Említi III. Bélának a fejevári keresztesek birtokait elősoroló és megerősítő 1193. évi okirata.¹⁾ — *Somogy* megyében, a nagy-atádi járásban, Szulok vidékén, a Dráva balvidéki vízkörnyékében.²⁾ Jerney szerint Fejér megyében keresendő³⁾, mit azonban helytelenül állít Fejér paleographiailag incorrect közlése alapján. Ugyanis az okiratban nincs szó Inota vízről, hanem *Imola* vízről, következőleg alap nélkül helyezte azt Jerney Fejér megyébe, melynek Veszprém megyével határos szélén, a bodajki alsó járásban Inota falut és az ahhoz tartozó Inota pusztát találjuk. Jerneyt egyébiránt az okirat topographiai meghatározásai is eléggé figyelmeztethették volna Fejér palaeographiai közleményéncik gyarlóságára.

[¹⁾ Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 143. Fejér: *Cod. Dipl.* II, 285. Batthyán: *Leg. Eccl.* II, 286. Katona: *Hist. Crit.* IV, 410. Pray: *de Prior. Aur.* p. 117. Schmitth: *Agr. Eppi* I, 101. — ²⁾ Az okirat idevonatkozó topographiájára nézve l. *Galanaš*. — ³⁾ *Magy. Nyelvk.* 59. l.]

Inatelkei viz, lásd *Ina k t e l k p a t a k a*.

Inaktelkpataka, *viculus, csermely*. Említi az erdélyi káptalannak László erdélyi vajdához intézett 1299. évi jelentő okirata.¹⁾ — *Kolozs* megyében, a kolozsvári járásban, a Darócziival egyesülő s közösen a Nádasha jobbfelől szá-

kadó *Inatellkei* víz, a Kis-Szamos baloldali vízkörnyékében. ²⁾

[¹⁾ Teutsch és Firnhaber: *Urkundenbuch* I, 214. *Árp. Uj Okm.* V, 220. —

²⁾ A topographiára nézve lásd *Darochpatauk*.]

Inka földi, *tavakra alkalmas helyek, loca apta ad stagna in terra Inka*. Említi II. Endrének a sz. mártoni apátság számára kiállított 1229. évi adománylevele. ¹⁾ — *Somogy* megyében, a csurgói járásban fekvő *Inke* vidékén.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 177.]

Inke, *aqua, viz*. Említi Máté nádornak bizonyos birtokegyezségre vonatkozó 1278. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Somogy* megyében, a csurgói járásban, az *Inkei* víz. Az okiratban említett Inke = *Inke*, Beren = *Iharos-Berény*, Warazlou = *Vrázsló*, a csurgói és marczali járásokban.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 702.]

Inkle, *fluvius, folyó*. Említi IV. Lászlónak Numsir földet tárgyazó 1278. évi adománylevele. ¹⁾ — *Liptó* megyében, a Vág mellékvize. Az okiratban említett terra Numsyr pedig megfelel a turóczmegyei *Szent-Mihálynak*. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 207. — ²⁾ L. Bél: *Not. Hung.* II, 345. *Registrum Turocz.* p. 81. *Schemat. hist. Dioec. Neosol.*]

Inota ¹⁾ lásd *Imola*.

[¹⁾ Fejér II, 285.]

Ipiliae *fluvius* ¹⁾ lásd *Ipul*.

[¹⁾ Fejér III, 498.]

Ipolvize ¹⁾ lásd *Ipul*.

[¹⁾ Fejér V. III, 439.]

Ipoly, lásd *Ipul*.

Ipoly-szécsénkei csermely, l. *Zelcheni csermely*.

Ipul, *Ipuluyze, Ipultu, Ipol, Ipoll, Ipoly, Ipolrize, Ipilia, Ypolia, Ypul, aqua, fluvius, flumen, víz, folyó, folyam*. E különböző neveket találjuk alkalmazva, a Málnapataki hegyekben Nógrád, Zólyom és Gömör megyék egybeszögelésénél eredő, *Nógrád* és *Hont* kerületeit hasító s Helemba meg Szobb közt a Dunába balfelől szakadó *Ipolyra*. Nevezetesen Béla király névtelen jegyzőjén kívül ¹⁾ említik azt II. Bélának egy 1155. ²⁾ és egy 1138. ³⁾, Dénes nádornak egy 1236. ⁴⁾, IV. Bélának egy 1237. ⁵⁾, 1238. ⁶⁾, Dénes nádornak egy szintén 1238. ⁷⁾, IV. Bélának egy 1239. ⁸⁾, Dénes nádornak egy 1240. ⁹⁾, IV. Bélának egy 1244. ¹⁰⁾, 1245. ¹¹⁾, 1246. ¹²⁾, Dénes nádornak egy 1246. ¹³⁾, IV. Bélának egy 1248. ¹⁴⁾, a budai káptalannak egy 1250. ¹⁵⁾, IV. Bélának egy 1252. ¹⁶⁾, 1256. ¹⁷⁾, az esztergomi káptalannak egy 1258. ¹⁸⁾, István ifj. királynak egy 1262. ¹⁹⁾, IV. Bélának egy 1263. ²⁰⁾, 1265. ²¹⁾, az esztergomi káptalannak egy 1266. ²²⁾, IV. Bélának két rendbeli 1266. ²³⁾, a váci káptalannak egy 1268. ²⁴⁾, 1270. ²⁵⁾, V. Istvánnak egy 1272. ²⁶⁾, az esztergomi káptalannak egy 1274. ²⁷⁾, 1279. ²⁸⁾, a keresztesek budai conventjének egy 1281. ²⁹⁾, IV. Lászlónak egy 1288. ³⁰⁾, Pál prépostnak egy 1288. ³¹⁾, a nyitrai káptalannak egy szintén 1288. ³²⁾, az esztergomi káptalannak egy 1290. ³³⁾, IV. Lászlónak egy 1290. ³⁴⁾, a váci káptalannak egy 1292. ³⁵⁾, az esztergomi káptalannak egy 1298. ³⁶⁾ és

III. Endrének két rendbeli 1298. évi okiratai.³⁷⁾ Hogy Jornandes *Bolliája* és Plinius *Duria*-ja az Ipolyra vonatkozik, csak tudományos combinatio, melyet eldöntött történeti ténynek még nem vehetünk.³⁸⁾ Ellenben bizonyosnak fogadhatjuk el azt, hogy az Ipoly, németül Eipel, szláv eredetű név.³⁹⁾ — E folyó culturalis és hadászati jelentőségét az Ipoly völgy számos lelete és emléke bizonyítja, így a *viski* pogányvár Hontban⁴⁰⁾, a *szakállsi* pogányvár Nógrádban⁴¹⁾, a *pöstényi* ősi temető az Ipoly- és Ménes-szögben⁴²⁾, a *trácsi* ősi temető⁴³⁾, a *Bélen* talált kőbalta⁴⁴⁾, a *balassa-gyarmati* nagyobb bronzlelet, bronzkard, czelt és palstab.⁴⁵⁾ A névtelen elbeszéléséből tudjuk továbbá, hogy a Gömör- és Nógrád meghódítására indult Szoard-Kadocsa-Huba-féle hadosztály a folyónál szállott táborba, s aztán rajta át is kelt. A Hunt-Páznánok pedig Hont megyében az Ipoly felett építék Páznán és Hont várát, melyeknek ma már csak pusztja helye áll, de a melyek egyikétől vette Hont vármegye nevét.⁴⁶⁾

[¹⁾ *Hist. hung. de sept. ducib. cc. XXXIII. XXXIV.* Schwandtnernél I. 26. Endlichernél 30. I. Szabónál 45. 46. I. — ²⁾ Fejér VII. V, 103. — ³⁾ Fejér II, 103. Knauz: *Mon.* I, 94. — ⁴⁾ Fejér IV. I, 442. IV. III, 552. Knauz: *Mon.* I, 318. — ⁵⁾ Wenzel VII, 32. Knauz: *Cod. Strig.* II, 45. *Mon.* I, 323. *Magy. Sion* II, 435. — ⁶⁾ Wenzel VII, 60. Ráth: *Győri tört. és rég. füz.* III, 298. — ⁷⁾ Wenzel VII, 58. — ⁸⁾ Wenzel VII, 66. Knauz: *Cod. Strig.* II, 47. *Mon.* I, 327. *Magy. Sion* II, 437. — ⁹⁾ Fejér IV. III, 553. 554. — ¹⁰⁾ Fejér IV. I, 337. Wenzel VII, 164.

Haz. Okm. IV, 30. — ¹¹⁾ Fejér IV. I, 378. — ¹²⁾ Fejér IV. I, 407. — ¹³⁾ Fejér IV. I, 443. 444. — ¹⁴⁾ Fejér IV, II, 15. Knauz: *Mon.* I, 373. — ¹⁵⁾ Wenzel II. 217. — ¹⁶⁾ Wenzel XI: 378. — ¹⁷⁾ Wenzel VII, 418. Knauz, *Cod. Strig.* II. 70. *Magy. Sion* II, 683. *Mon.* I, 432. — ¹⁸⁾ Fejér IV. II, 471. 472. — ¹⁹⁾ Knauz: *Mon.* I, 472. — ²⁰⁾ Wenzel VIII, 61. Knauz: *Magy. Sion* II, 839. *Cod. Strig.* II, 86. *Mon.* I, 491. — ²¹⁾ Fejér IV, III, 278. — ²²⁾ Wenzel VIII, 154. — ²³⁾ Fejér IV. III, 313. Knauz: *Mon.* I, 539. Wenzel III, 133. — ²⁴⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 195. — ²⁵⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 324. Knauz: *Magy. Sion* III, 143. *Cod. Strig.* II. 99. *Mon.* I, 580. 581. — ²⁶⁾ Fejér V. I, 202. — ²⁷⁾ Wenzel IV, 45. — ²⁸⁾ Wenzel XII, 267. — ²⁹⁾ Wenzel IX, 323. *Haz. Okm.* IV, 62. — ³⁰⁾ Wenzel IX, 463. Knauz: *Magy. Sion* III, 696. *Cod. Strig.* II, 158. — ³¹⁾ Fejér V. III, 439. — ³²⁾ Wenzel IX, 488. Knauz: *Magy. Sion* III, 695. *Cod. Strig.* II, 157. — ³³⁾ Fejér V. III, 498. — ³⁴⁾ Fejér V. III, 490. *Bél: Not. Hung.* IV, 131. — ³⁵⁾ Fejér VI. I, 213. — ³⁶⁾ Wenzel V, 194. — ³⁷⁾ Wenzel X. 302. Fejér VI. II, 127. — ³⁸⁾ L. *Bollia* és *Duria*. — ³⁹⁾ L. Hunfalvy: *Ethnographie v. Ung.* 248. I. Ugyanő: *A magy. folyó- és helynevek. Egyet. Phil. Közöny* IV, 591. Schröernek ellenben úgy tetszik, hogy a német Eipel, mivel a rajnai *Eifel*lel nagy hasonlatossága van, német eredetű. (L. *Beitrag zu einem Wörterbuch d. deutsch. Mundarten des ungr. Berglandes i. l. XXV.* 220. I. ¹⁾ jegyz.) — ⁴⁰⁾ Römer: *Résultats généraux* p. 100. — ⁴¹⁾ U. o. i. l. — ^{42—43)} U. o. p. 186. — ⁴⁴⁾ *Archaeolog. Ért.* XIII, 120. — ⁴⁵⁾ *Archaeolog. Értesítő* XII, 225. XIII, 159. — ⁴⁶⁾ Ipolyi: *Magy. Okmány-érdekességek.* Közölve a *Századok*-ban I, 129.]

Ipultu ¹⁾ lásd **I p u l.**

[¹⁾ Fejér VI. II, 127.]

Ipuluyze ¹⁾ lásd **I p u l.**

[¹⁾ Knauz: *Mon.* I, 472.]

Ira, fluvius, folyó. Említi a ravennai Névtelen ¹⁾ s szerinte pannoniai folyó. Pár századdal előbb Jornandes is felhozza. ²⁾

[¹⁾ Ravennatis Anonymi *Cosmographia* IV, 19. Parthey és Pinder berlini kiadásában p. 218. — ²⁾ *De Gothorum origine et reb. gestis* cap. 45.]

Ireg ville fluvius, Irugh, Yrug, rivulus, csermely, folyó. Említi Achilles pécsi Püspöknek a pálosok birtokviszonyait tárgyzó 1252. évi okirata ¹⁾ és Pál pécsi püspöknek bizonyos malompert illető 1297. évi ítéletlevele. ²⁾ — *Baranya megyében, a pécsi járásban, az Ürögdi víz, mely jobbfelől a Pécsi vízbe s ezzel együtt az Okurba szakad balfelől.* ³⁾

[¹⁾ Fejér IV. II, 162. Koller: *Hist. Epp. Quinq.* II, 139. *Haz. Oklevéltár* 26. l. — ²⁾ *Haz. Oklevéltár* 158. l. — ³⁾ A topographiára nézve lásd *Cuest.*]

Irsidesmegere, rivus, patak. Említi sz. Lászlónak a tihanyi apátság birtokát és jogosítványait megerősítő 1093. évi okirata. ¹⁾ — *Somogy megyében.* E patak kétes palaeographiai helyesírását eléggé mutatja az, a kérdőjel, melyet mellé maga az okirat közlője Wenzel helyez.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VI, 69.]

Irud, Irug, Yrug, fossatum, árok. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirat ¹⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság

birtokait megerősítő 1214. évi okirata. ²⁾

— *Bihar megyében, a bihari vagy tenkei járásban, Narher praedium határában, talán a mai Ürögdi vidékén.* Összeköttetésben állott a Magsar-ral. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 210. — ²⁾ Fejér III. I, 158. 476. Katona V, 180. — ³⁾ Lásd ezt, azonkiv. v. ö. *Hydes torrens.*]

Irug ¹⁾ lásd **I r u d.**

[¹⁾ Fejér III. I, 158.]

Irugh rivulus ¹⁾ lásd **I r e g.**

[¹⁾ Fejér IV. II, 162.]

Iscobenice, Istobenice, fluvius, folyó.

Említi Kálmán királynak a zabori monostor birtokait megerősítő 1112. évi okirata ¹⁾ és IV. Bélának ezt megerősítő 1249. évi okirata. ²⁾ — *A Nyitra megyében létezett zaborhegyi monostor birtokában. Isztebnik nevű helyet ma Trencsénben találunk, Trencsén közepében.*

[¹⁾ Fejér VII. V, 87. — ²⁾ Fejér V. I, 314.]

Isengtho, piscina, halas. Említi IV. Bélának az egri egyház birtokait és jogait megerősítő 1261. évi okirata. ¹⁾ — *Jász-Nagy-Kún-Szolnok megyében, a Tisza vidékén, az egri egyház egykori birtoka. Jerney Abauj megyében keresi.* ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 39. — ²⁾ *Magy. Nyelvk.* 59. l.]

Isobor, fluvius, folyó. Említi Dénes nádornak Jurk fiaira mondott 1273. évi bünvádi ítélete. ¹⁾ — *Zala megyében, a pacsai járásban, Horváti és Esztergály vidékén, a Zala jobboldali mellékveze, az Esztergály-Horváti csermely.*

Az okiratban említett Apati = *Zala-Apáti*, Huruat = *Horvái*, Vzturgar = *Esztergály*.

[1] *Árp. Uj Okm.* IX, 39. 40.]

Isoi halászók, *piscaturae in Isop*.

Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztokodást tárgyazó 1297. évi okirata.¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, a csalóközi járásban fekvő *Izsap* területén.²⁾ Úgy látszik a Csiliznek Izsaphoz tartozott részéről van szó.

[1] *Haz. Okmtár* VI, 424. — 2) Az okirat topographiájára nézve lásd *Fulvénz*.]

Ispras, *fluvius, folyó*. Említi IV. Bé-

lának a lovagrend számára kiállított 1272. évi okirata.¹⁾ — Az egykori Dubicza megyében, a mai Boszniában, a Herczegovinában eredő s Szerpacznál a Szávába szakadó *Verbasz* folyó.²⁾

[1] X. Gergely pápa 1275. évi átiratában Theinernél: *Mon. Hist.* I, 315. — 2) Az okirat topographiájára nézve lásd *Castanicha*.]

Isra, *stagnum, tó*. Említi István ifj.

királynak Endre fiai számára kiállított 1270. évi adománylevele.¹⁾ — *Abauj* megyében, a füzéri járás területén, a Milicz-hegy délkeleti oldalán levő *Kis-és Nagy-Izra* nevű tavak Füzér és Kalsa között.²⁾ Culturalis jelentőségeket hirdeti a *puzta-izrai* obsidian lelet.³⁾

[1] *Árp. Uj Okm.* VIII, 257. — 2) Az-okirat topographiájára nézve lásd *Bykpotok*. — 3) *Archaeolog. Értesítő* I, 31. Römer: *Résultats généraux* p. 11. Ugyanott: *Magyarorsz. őstört. térképe*.]

Istobenice¹⁾ lásd *Iscobenice*.

[1] Fejér V. I, 314.]

Istokw pathaka. Említi IV. Bélának Vatasomlyója helységet illető 1257. évi adománylevele.¹⁾ — *Szilágy* megyében, Somlyó-Csehitől délre, a szilágy-somlyói járás területén, a Krasznának egy ma e néven nem ismert baloldali mellékveze.²⁾

[1] *Cod. Patrius* VI, 91. — 2) Az okirat topographiájára nézve l. *Crazna aqua*.]

Iwahon malakaya, *lacus, tó*. Említi II. Endrének Marczell gróf számára kiállított 1228. évi birtokmegegerősítő okirata.¹⁾ — Szlavonországban, *Verőcze* megyében, Ozyagh azaz *Eszék* határában.

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* III. II. 136.]

Iwana, *fluvius, folyó*. Említi Kálmán királynak Ábrahám comes birtokcseréjét megerősítő 1237. évi okirata.¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében, a Pakra mellékveze.

[1] *Árp. Uj Okm.* VII, 38.]

Iwanpothok, *Iwanpotak, rivus, patak*. Említi Béla ifj. királynak egyik érdemjuttalmazó 1224. évi okirata.¹⁾ — A horvát-szlavon végvidéken, a *szluini ezred* területén, úgy látszik a Koránna egyik mellékveze. Ma e néven ismeretlen. Az okiratban említett terra de Klokoča megfelel a mai *Klokočnak*.

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 446. 467. Bárdosy: *Supplement.* p. 45. Kercselich: *Not. prae.* p. 190. Katona V, 435.]

Izrai tavak, lásd *Isra*.

Izteger¹⁾ lásd *Yzteger*.

[1] Pesty: *Századok* I, 75.]

Iztra, *clausura aquae, vízfogó gát*. Említi Béla ifj. királynak a horsmopos

tori szabadságot megerősítő 1226. évi okirata.¹⁾ — Moson és Győr megyékben az *Eszterhó* nevű nagy földtölés, mely a mosonmegyei Baromháztól a győrmegyei Rétyig mintegy hat, hét-negyed mértföldnyi kiterjedésben húzódik, s jelenleg kocsútnak használtatik.²⁾ Eredetileg római mű, melynek célja volt a legiók számára a Hanság süppedékes s vizenyős talaját járhatóvá tenni, illetőleg a carnuntum-arabonai katonai utat az arabona-sabariai útvonallal, Quadrata, a mai Barátföld irányától egy egyenes útsugárral összekötni.³⁾ A középkorban halfogó gátul is szolgált, midőn a Rábeza kiöntései folytán a Hanság vízzel s hallal megtelt. Különböző stratégiai célokra szinte fel lett használva a XVI. században, mert Eszterhó hadi fontosságát 1528-ban Stampa, 1540-ben Stella, 1595-ben Mansfeld tábornok egyaránt felismerte.⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 89. —

²⁾ Sztachovics: *Győr megye és város egyet. leírása* 385. l. Görög: *Magyar Atlasz*. Moson megye. *Tábornoki nagy térkép*. Sect. D, 6. — ³⁾ A Mommsen-Kiepert-féle térképen (*C. I. L.* III. II, Tab. IV.) nincs feltüntetve, de Römer *Pannoniai térképén* az *Acta Nova Mus. Nat.* végén jelezve találjuk. — ⁴⁾ Lásd Bongarsius 607. Ortelius I, 164. Sztachovics i. h. 385. l.]

Jablam potoca, Jablan-potaka. Említi II. Endrének Sándor comes számára kiállított 1206. évi adománylevele.¹⁾ — Pozsony megyében, a Csalóközben, Csötörtök vidékén. Az okiratban említett Cheturtuchyel, Chüürtütkihely, Csü-

türtütkihely = *Csötörtök*, Loyp, Loypíma szintén Csötörtöknek felel meg, mert német neve Loipersdorf.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 174. *Haz. Okmány VI*, 6. Jerney: *Magy. Nyelvek*. 60. l.]

Jablan-potaka¹⁾ lásd *Jabla in potoca*.

[¹⁾ Fejér III. I, 174. Jerney 60. l.]

Jabloniczi víz, lásd *Jobloncha*.

Jacow, Jacoweyze¹⁾ lásd *Jakow*.

[¹⁾ *Haz. Okm.* II, 3.]

Jagen, rivus, patak. Említi Imre királynak a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele¹⁾ és IX. Gergely pápának a zágrábi püspök számára több magyar királyi privilegiumot megerősítő 1227. évi bullája.²⁾ — Horvátországban *Verőcze* megyében, a verőczei alispánságban, a Dráva jobb-oldali vízkörnyékében. Az okirat szerint a patak iungitur rivo Bresnica, vagyis a Drávába szakadó Breznica, másképp Grachiscei patak mellékvize.³⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab* I, 14. — ²⁾ Theiner: *Mon. hist. sacr. Hungar. illustran.* I, 79. Wenzel: *Árp. Új Okm.* I, 236. — ³⁾ Lásd *Bresznica* alatt.]

Jakatyastow, stagnum, tó. Említi az egri káptalannak Batyz comes beiktatásáról szóló 1291. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Gömör-Kis-Hont megyében, a tornaljai járásban, a Sajó és a Balog folyóvizek közti területen. Gyanítom, hogy *Rakatyastow* helyett áll a fennebbi név s e gyanúm annál igazoltabb, mivel Tornaljától nyugatra a rimaszécsi járásban ma is létezik egy *Rakottyás* nevű helység.²⁾

[¹) *Árp. Uj Okm.* X, 56. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Gyartyanospataka*.]

Jakow, *Jacow*, *Jakoweize*, *Jacoweyze*, *piscina*, *halas*. Említi II. Endrének a templomosok számára kiállított 1228. évi adománylevele. ¹) — *Győr* megyében, a tósziget-csilizközi Kóny vidékén. ²) Jerney *Jákó víz*-nek ejti.

[¹) *Árp. Uj Okm.* I, 251. *Haz. Okm.* II, 3: Jerney: *Magy. Nyelék.* 167. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Compw*, *Con*, *Donath Thawa*, *Fergesher*, *Gath*, *Nultofj*, *Sjwerj*.]

Jakubjáni víz, lásd *Lublow*.

Jalceniza ¹) lásd *Salceniza*.

[¹) *Tkalcic* I, 14.]

Jalsenycha, *Jelsonicha*, *fluvius*, *foljó*. Említi IV. Bélának a lovagrend számára kiállított 1272. évi okirata. ¹) — Az egykori Dubicza megyében, a mai Boszniában, a Száva jobboldali vízkörnyékében, a Strigova patak mellékvize melylyel az Unnába jut. ²)

[¹) X. Gergely pápa 1275. évi átiratában Theinernél: *Vet. Mon.* I, 315. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Castanicha*, *Liscorih*, *Tempuifeu*.]

Jalseuch ¹) lásd *Jalseueth*.

[¹) *Tkalcic*nál elől az indexben p. XVII.]

Jalseueth, *Jalseuch*, *fluvius*, *foljó*. Említi Béla hercegnek a zágrábi káptalan számára kiállított 1269. évi ítéletlevele. ¹)

[¹) *Tkalcic* I, 147. *Wenzel* XI, 586.]

Jamniki csermely, lásd *Yemnik*.

Jamnych, *fossatum*, *árok*. Említi IV. Bélának a lovagrend számára kiállított 1272. évi okirata. ¹) — Az egykori

Dubicza megyében, a mai Boszniában, a Száva jobboldali vízkörnyékében, Vodicsevo vidékén, az Unna jobbpartvidékén. ²)

[¹) X. Gergely pápa 1275. évi átiratában Theinernél: *Vet. Mon.* I, 315. — ²) A topographiára nézve lásd *Castanicha*, *Liscorih*, *Tempuifeu*.]

Janata ¹) lásd *Imola*.

[¹) Jerneynél: *Magy. Nyelék.* 59. 1.]

Jarek, *fluvius*, *foljó*. Említi IV. Lászlónak Mátyás számára kiállított 1277. évi adománylevele. ¹) — Az okirat szerint *Liptó* megyében, hol azonban ma sem Csermely, sem Jarek nevű helységek nincsenek. Jarek nevű falu Bács megyében, a III. alsó járásban található.

[¹) *Árp. Uj Okm.* XII, 201.]

Jaronz, *rivulus*, *csermely*. Említi István szlavoniai bánnak Jaco fia számára kiállított 1258. évi bizonyító oklevele. ¹) — Horvátországban, *Varasd* megyében, a zlatari alispánság területén, a Krapina s Batina közti vidéken, a Krapinának mellékvize, mint ez magából az okirattól kiténik.

[¹) *Tkalcic* I, 120. *Wenzel* XI, 451.]

Jaronelg, *rivulus*, *csermely*. Említi a zágrábi káptalannak a topuskói apátság számára kiállított s Povonna birtok vételét tárgyazó 1278. évi bizonyító oklevele. ¹)

[¹) *Tkalcic* I, 193.]

Jascunow, *rivulus*, *csermely*. Említi II. Endrének Adolf szepesi prépost számára kiállított 1209. évi adománylevele. ¹) — *Szepes* megyében, a Poprád mellékvize. Incipit (meta) — mondja az okirat — a niveo monte sub cujus

pede oritur rivulus, qui vocatur Jascu-
now, per quem descendit in Poprat.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 77. Ka-
tona: *Hist. Crit.* V, 91. Wagner: *Annal.*
Scep. I, 104. Bárdosy: *Supplem. Annal.*
Scep. p. 9.]

Jasenoviz, *Tasenoniz*, *fluvius*, *folyó*.
Említi II. Endrének Ciriacus prépost
számára kiállított 1217. évi adomány-
levele. ¹) — Horvátországban, *Zágráb*
megyében, a zágrábi alispánság terüle-
tén a Kassinától északkeletre levő *Je-*
szenovecz patak, mely közvetítve jut a
Zelinába. Az okirat szerint cadit in
fluvium Glauniza. ²)

[¹) Fejér III. I, 224. de a folyó
neve nála kimaradt. Theiner I, 77.
Tkalcic I, 43. Katona V, 252. Kercse-
lich: *Hist. Eppat. Zagr.* 45. I. Farlat:
Illyr. Sacr. V, 359. Pray: *Hierarch.* II,
310. — ²) Lásd *Glauniza*.]

Jasiae aquae ¹) I. A q u a e J a s a e.

[¹) Steindl: *Thermae Constantianae*
p. 17.]

Jaszenow ¹) lásd *Jelzeunee* po-
toka.

[¹) Fejér IV. I, 346.]

Jaszna ¹) lásd *Jaznow*.

[¹) Fejér V. I, 243. VII. II, 21.
Pesty: *Századok* I, 74.]

Jasztrebicza, lásd *Jesztrebni-*
chicha.

Jaurowa, *Jawarawa*, *rivulus*, *fluvius*,
csermely, *folyó*. Említi IV. Bélának bizo-
nyos határjárást tárgyazó 1256. évi
okirata ¹) és a császárai káptalannak
Illés számára kiállított 1278. évi bizo-
nyító oklevele. ²) — Horvátországban,
Belovár megyében, a belovári alispánság

területén, Palesnik vidékén. Ma e néven
ismeretlen. ³)

[¹) *Árp. Uj Okm.* XI, 414. — ²) *Árp.*
Uj Okm. XII, 239. — ³) A topogra-
phiára nézve lásd *Charnarka* és *Pa-*
lichna.]

Jawarawa *fluvius* ¹) lásd *J a u -*
r o w a.

[¹) Wenzel XII, 239.]

Jaworoz. Említi II. Endrének Vra-
tizlaus és testvérei számára kiállított
1209. évi privilegiuma. ¹) — Horvát-
országban, *Zágráb* megyében, a jászcai
alispánság területén, Plesivica vidékén.
Az okiratban idevonatkozólag említett
praedium Plesiwza = *Plesivica* a jászcai,
Lipouz = *Lipovec* a zágrábi alispán-
ságban.

[¹) Wenzel XI, 93. Tkalcic I, 19.
Tkalcic szerint *rivus* az Indexben.]

Jazenouicha, *aqua*, *víz*. Említi IV.
Bélának Junk comes számára kiállított
1244. évi birtokmegegyezés okirata. ¹)
— Horvátországban, *Kőrös* megyében,
Verbovecz délszaki vidékén, a Glogov-
nicza és Lónya közti területen. ²)

[¹) Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 81.
— ²) A topographiára nézve lásd *Du-*
lebzka.]

Jaznow, *Jaszna*, *rivulus*, *csermely*. Em-
líti István ifj. királynak Endre comes
fia számára kiállított 1270. évi ado-
mánylevele ¹) és V. Istvánnak Mihály
számára kiállított 1272. évi okirata. ²)
— *Bereg* megyében, a kászonyi járás-
ban, a Csarada és Szernye közötti terü-
leten Bótrágy vidékén. ³) Ma ismeretlen
s Pesty az eltűnt vizek közé sorolja. ⁴)
[¹) *Árp. Uj Okm.* VIII, 261. —
²) Fejér V. I, 243. VII. II, 21. — ³) Az

okiratokban említett helynevekre vonatkozólag lásd *Boltrag*. — ⁴⁾ *Századok* I. 74.]

Jazuina, *Jazuinak, aqua, fluvius, viz, folyó*. Említi IV. Bélának Junk comes számára kiállított 1244. évi birtokmegegerősítő okirata ¹⁾ és a pozsegei káptalanak Gergely Kenéz számára kiállított 1268. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — Horvátországban, *Kőrös* megye területén, a Glogonicza és Lónya közti területen Verbovecz délszaki vidékén.

[¹⁾ Tkalcic I, 81. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 577.]

Jebseuch ¹⁾ lásd *Jelseuch*.

[¹⁾ Fejér III. I, 219.]

Jela ¹⁾ lásd *I d a*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 301. Katona VII, 226.]

Jelapotok, *Jelsopataka, rculus, fluvius, csermely, folyó*. Említi IV. Lászlónak Boda számára kiállított 1283. évi ¹⁾ és ugyanazon fejedelemnek Palugya helységet tárgyzó 1285. évi adománylevele. ¹⁾ — *Liptó* megyében, a Vág baloldali mellékvize, a Lubellai és a Palugyai vizek között. Ma e néven ismeretlen. Az 1283. évi okirat könnyen zavarba hozhatna, mert szerinte a Jelsopataka Zólyom megyében van. Ám ez esetre nem volna érthető az okiratban említett *silva et terra Paluga*, mely nyilván nem lehetne azonos a liptó-megyei K- és N-Palugyával. De a Kis-Palugának felemlítése s IV. László másik okmányával való egybevetése kétségtelenné teszi, hogy a Jelso- és a Jelapotok azonos, hogy az 1283. évi okiratba a Comitatus de Zolum vagy eredeti toll-

hiba, vagy későbbi másolási hiba. Jerney, ki csak az egyik okiratot ismerte, *Jelzőpatakának* ejti, de e mellett megjegyzi azt is, hogy »ez lehet hibás olvasás *Felső patak helyett.*« ³⁾

[¹⁾ Fejér V. III, 162. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 443. — ³⁾ *Magy. Nyelv.* 60. 1.]

Jelavechpotok, *Jelavech*. Említi IV. Bélának a lovagrend számára kiállított 1272. évi okirata. ¹⁾ — A régi Dubicza megyében, a mai Boszniában, a Száva jobboldali vízkörnyékében, az Unnának a Michanicza által közvetített jobboldali mellékvize. Hogy a Michaniczába szakadt, azt az okirat maga mondja e szakkal: *Jelavechpotok cadit in Mesce-nicha.* ²⁾

[¹⁾ X. Gergely pápa 1275. évi átiratában Theinernél: *Vet. Mon.* I, 315. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Castanicha, Liscorih, Tempnifeu*.]

Jelesnicha, *aqua, viz*. Említi Béla ifj. királynak a petrinai vendégek számára kiállított 1225. évi privilegiuma. ¹⁾ — Horvátországban, a *báni* kerületben, az vrginmosti alispánság területén, a Glina balvidéki vízkörnyékében. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 183. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Che-mernica*.]

Jelseuch, *Jelseuz, Jelsewechpotoka, Jelsewechpotoka, Jelsheuec, Jebseuch, Pelsouc, Pelsova, Yelsouc, Yelsewec, aqua, rculus, fluvius, viz, folyó*. Említi II. Endrének Egidius számára ¹⁾ s ugyanannak Ciriacus számára kiállított 1217. évi oklevele ²⁾, ugyanannak Ochuz báni számára kiállított 1221. ³⁾, Béla ifj. királynak a

zágrábi káptalan számára adott 1225.⁴⁾ és a pozsegai káptalannak Zobov fiai számára kiállított 1280. évi oklevele.⁵⁾ — Horvátországban, *Kőrös* megyében, a Kálnik hegység éjszaki oldaláról lefolyó s a Bednjába jobbfelől szakadó *Jelseveczi* patak.

[¹⁾ Tkalcic I. 38. — ²⁾ Tkalcic I. 41. Theiner I, 75. Fejér III. I, 219. Kereselich p. 45. Farlat V, 359. Katona V, 252. Pray: *Hierar.* II, 310. — ³⁾ Tkalcic I, 50. Wenzel XI, 163. Theiner I, 78. Fejér VII. V, 223. — ⁴⁾ Tkalcic I, 53. Wenzel XI, 181. — ⁵⁾ Kubinyi: *Magy. tört. emlékek* I, 119. *Árp. Új Okm.* IX, 285.]

Jelseuz ¹⁾ lásd *Jelseuch*.

[¹⁾ Tkalcic I, 38.]

Jelseveczi patak, lásd *Jelseuch*
Jelsewechpotoka ¹⁾ l. *Jelseuch*

[¹⁾ Wenzel IX, 285.]

Jelshewec ¹⁾ lásd *Jelseuch*.

[¹⁾ Tkalcic I, 38.]

Jelsonicha ¹⁾ l. *Jalsenycha*.

[¹⁾ Theiner I, 315.]

Jelsopataka ¹⁾ lásd *Jelapotok*

[¹⁾ Fejér V. III, 162. Jerney 60. l.

Jelsowa, *Yelsowa*, *Ilsa*, *Ylsoa*, *rivulus csermely*. Említik IV. Bélának bizonyos határjárását tárgyazó 1256. évi okiratai. ¹⁾ — Horvátországban, a *Belovár* megyében Jaszenás vidékén eredő, s *Belovár* megye területét *Pozsega* megye és a *Gradiškai* kerület területétől elválasztó s Illovánál a Pakrával egyesülő *Illova*. ²⁾

[¹⁾ Tkalcic I, 108. 109. 111. Wenzel XI, 415. 416. 419. 420. *Haz. Okm.* VII, 54. — ²⁾ Az okirat topographiai viszonyaira nézve lásd *Charnareka*, *Gariq*, *Palichna*, *Disnichia*.]

Jelzeunec potoka, *Jesszenek-potoka*, *Jaszenow*, *flurius*, *foljó*. Említi a nyitrai káptalannak Liburcha helységet illető 1242. évi bizonyító oklevele ¹⁾ és IV. Bélának Bagomér számára kiállított 1244. évi adománylevele. ²⁾ — *Trencsén* megyében Nemsova vidékén, a Vág-nak ma e néven nem ismert — úgy látszik közvetett — jobboldali mellékveze. ³⁾

[¹⁾ Fejér IV. I, 472. (hibás kelettel.) *Haz. Oklevéltár* 9. l. — ²⁾ Fejér IV. I, 346. — ³⁾ Az 1242-ik évi okirat topographiájára és palaeographiai közléseire nézve lásd trencsénmegyei *Toplichia*; az 1244. éviére nézve pedig *Drietoma*, *Hluboka*, *Zudchan*.]

Jeneu, *Jener*, *piscina*, *halas*. Említi IV. Béla kiküldött bíráinak Jenő földet tárgyazó 1236. évi ítéletlevele. ¹⁾ — *Bihar* megyében, Kis-Jenő vidékén. Az okiratban említett terra Jenco = *Kis-Jenő*, villa fudy, Kudy = *Fugyi*, Zaldubag = *Száldobágy*.

[¹⁾ Fejér IV. I, 65. Kubinyi: *Magy. tört. eml.* I, 14.]

Jenpotoka, *Jendynpotoka*, *aqua*, *viz*. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos határszabályozó 1266. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Hont* megyében. Az okirat szerint cadit Jendynpotoka in aquam Seunche vagyis a Selmecezb.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VIII, 151. 152.]

Jendynpotoka ¹⁾ l. *Jenpotoka*.

[¹⁾ Wenzel VIII. 151. 152.]

Jepus, *Lepus*, *torrens*, *zuhatag*. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirat ¹⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság birtokait

megeősítő 1214. évi okirata.²⁾ — Bihar megyében.³⁾ Jerney egy helyt *Gyepös*-, másik helyt *Lépes*-nek ejti s Zemplénbe helyezi.⁴⁾

[¹⁾ Fejér VII. V, 210. — ²⁾ Fejér III. I, 158. 475. Katona V, 180. — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Hydes*. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvrkincsek* 46. 84. II.]

Jerana, *ricus, patak*. Említi II. Endrénnek Vratizlaus és testvérei számára kiállított 1209. évi adománylevele.¹⁾ — Horvátországban, Zágráb megyében, a zágrábi alispánság területén, a Krapinának egy ma e néven nem ismert baloldali mellékveze, úgy látszik a mai *Bisztrai víz*.²⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 18. *Árp. Uj Okm.* VI, 91. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Dedpotoka*.]

Jesuche¹⁾ lásd *Jezenitha*.

[¹⁾ Fejér V. II, 341.]

Jesszennek-potoka¹⁾ lásd *Jelzeunec potoka*.

[¹⁾ Fejér IV. I, 472.]

Jeszeni csermely, l. *Jezenitha*.

Jeszenicze, Jeszenitze¹⁾ lásd *Jezenitha*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 61.]

Jeszenoveczi víz, l. *Jasenoviz*.

Jeszenői patak, zemplénmegyei *Jezenew*.

Jezenen¹⁾ lásd zemplénmegyei *Jezenew*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 226.]

Jezeneu¹⁾ lásd ungmegyei *Jezenew*.

[¹⁾ Wenzel X, 82. XII, 170. *Haz. Okm.* VI, 222. 385. Kubinyi 152. I.]

Jezenew, *Jezeneu, aqua, fluvius, víz, folyó*. Említi IV. Lászlónak Jakab comes számára kiállított 1276. évi adománylevele¹⁾, a leleszi conventnek Bezew helység határjárásáról szóló 1287. évi bizonyító oklevele²⁾ és az egri káptalannak III. Endréhez intézett 1292. évi jelentő okirata.³⁾ — Ung megyében, a Laborecz baloldali mellékveze Bező határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 170. *Haz. Okmtár* VI, 222. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 465. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 82. *Cod. Patrius* VI, 385. Kubinyi: *Magy. tört. eml.* I, 152.]

Jezenew, *Jezeneu, Jeszenyce, fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának Gergely számára kiállított 1254. évi adománylevele.¹⁾ — Zemplén megyében, a homonnai járás területén, a Laboreczba Lesznától és Márk-Csemernytől éjszakeletre balfelől szakadó *Jeszenői patak*.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 226. Katona: *Hist. Crit.* VI, 217. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 361. *Haz. Okmtár* VI, 79. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Cemerna*.]

Jezenicha, *Jeszenicze, Jeszenütze, Jeszenicze, aqua, ricalus, fluvius, víz, csermely, folyó*. Említi IV. Bélának Radun számára kiállított 1250. évi adománylevele¹⁾, Demeter zólyomi főispánnak III. Endréhez intézett 1293. évi jelentő okirata²⁾ és III. Endrénnek Mike comes számára kiállított 1296. évi adománylevele.³⁾ — Zólyom megyében, a Garam közvetített mellékveze. Az 1296. évi okirat szerint aqua Jeszenicze cadit in aquam Lococha.

[¹] Fejér IV. II, 61. — ²) Wenzel X, 119. — ³) Fejér VI. II, 34.]

Jezenitha, *Jesuche, Jezueche, Yezenitha, rivulus, fluvius, csermely, folyó.* Említi IV. Lászlónak bizonyos birtokcserét tárgyazó 1279. évi okirata ¹) és IV. Lászlónak Magya fiai számára kiállított 1287. évi okirata. ²) — *Turóc* megyében, a Priekopai patakba s ezzel együtt a Turócba jobbfelől ömlő *Jeszeni* csermely, a sz.-márton-blatniczai járásban. ³) Össze nem tévesztendő azon *Jeszeniczával*, mely balfelől szakad a Turócba s nevet adott a Tót-Prónától délre fekvő *Jeszenonak* (Käserhaj.) ⁴)

[¹] Fejér V. II, 546. — ²) Fejér V. III, 341. *Codex Patrius* VI, 322. — ³) Az 1287. évi okirat topographiájára nézve lásd *Kalnich*. — ⁴) *Schematismus historicus Dioecesis Neosol. pro an. 1876.* pag. 260.]

Jezenova. Említi István szlavoniai bánnak bizonyos birtokeladást tárgyazó 1249. évi bizonyító oklevelje. ¹) — A régi Dubicza megyében s nézetem szerint előbb a *báni* semmint a *gradiskai* kerületben. ²) Mindenesetre a Száva vízkerületében, mert a Polana föld, melynek határában a Jezenova folyt, a Száva mellett feküdt. ³)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* VII. IV, 103. Pestynél: *Az eltűnt régi várm.* II, 233. — ³) Lásd okadatolva *Konzystrug* alatt. — ²) Lásd *Vojzka* alatt.]

Jezenyce ¹) lásd zemplénmegyei *Jezenew*.

[¹] *Haz. Okm.* VI, 79.]

Jezerniche ¹) lásd *Jezernicza*.

[¹] Fejér IV. I, 202.]

Jezernicza, *Jezerniche, Jeszernicza, fluvius, rivulus, folyó, csermely.* Említi IV. Bélának Surma számára kiállított 1240. évi adománylevele ¹), IV. Bélának János számára kiállított 1254. évi birtokcserélő okirata ²) és IV. Bélának Vidus számára kiállított 1260. évi adománylevele. ³) — *Turóc* megyében, a mosóczi-ziói járásban, a Turócba szakadó *Jezerniczi* víz, mely össze nem tévesztendő az ugyancsak turócmegyei *Jeszeni* és *Jeszeniczei* csermelyekkel. — *Jezernicz* helység e víztől kapta nevét. ⁴)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 202. — ²) Fejér IV. II, 242. Engel: *Mon. Ung.* p. 105. — ³) Fejér VI. II, 386. — ⁴) *Schematismus historicus Dioecesis Neosol. pro an. 1876.* pag. 266.]

Jezernicza, *rivulus, csermely.* Említi IV. Bélának Vidus számára kiállított 1260. évi adománylevele. ¹) — *Turóc* megyében, a Turóc vízkerületében. Hogy különbözik a másik, turócmegyei *Jezerniczától*, maga az okirat mutatja, mert a király Vidusnak *terram inter duos rivulos Jezernicza vocatos ... jacentem* adott és adományozott.

[¹] Fejér IV. II, 386.]

Jezerniczi vizek, l. *Jezernicza* és *Sernovicza*.

Jeziunech, *fluvius, folyó.* Említi IV. Bélának Vitk számára kiállított 1253. évi adománylevele. ¹) — *Szepes* megyében, a löcsei járásban fekvő Körtevényes keletre eső vidékén, a Hernád balfelöli mellékveze.

[¹] *Haz. Okm.* VI, 273.]

Jeztrebnichicha, *fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának Koztonicha nevű birtokot tárgyzó 1258. okirata. ¹⁾ — Horvátországban, a *báni* területben, a Kosztajniczától éjszakkeletre több csermely egyesüléséből származó, Sztermen és Czerkvenibok között a Szuniába, illetőleg Puszkába jobbfelől szakadó *Jasztrelieza*. Az okiratban említett Coztanicha, Coztanicha = *Kosztajnica*, Dobicha = *Dubica* a *báni* területben. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 483. — ²⁾ V. ö. *Tetja*.]

Jezeuche ¹⁾ lásd *Jezenitha*.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 322.]

Jobloncha, *fons, forrás*. Említi IV. Bélának Serefel számára kiállított 1262. évi adománylevele. ¹⁾ — *Nyitra* megyében, a Miavának balfelőli mellékesermelye, a *Jabloniezi víz*. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 25. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Magyana*.]

Jochud ¹⁾ lásd *Jokud*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 454.]

Johampotaca ²⁾ lásd *Johan potoka*.

[¹⁾ Theiner I, 75.]

Johan potoka, *Johampotaca, fluvius Johan, folyó*. Említi II. Endrének Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele. ¹⁾

[¹⁾ Tkalcic I, 41. Theiner I, 75. Fejér III. I, 219. Kercselich p. 45. Farlat V, 359. Katona V, 252. Pray: *Specim.* II, 310.]

Jokod ¹⁾ lásd *Jokud*.

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratainak

1383. évi átiratában Knauznál: *Mon.* I, 558. nota 12.]

Jókői víz, lásd *Blawa*.

Jokud, *Jochud, Jokod, piscina, halas*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, P. Bálvány-Szakállós vidékén. E halas a komáromi gróf személyes birtokát képezte. Jerney *Jókút*-nak olvassa. ²⁾

[¹⁾ Fejér IV. III, 454. Knauz: *Mon.* I, 558. — ²⁾ *Magy. Nyelv.* 61. 1.]

Jolsvai víz, l. gömörmegyei *Ilsua*.

Jolsztipotok ¹⁾ lásd *Tolsztipotok*.

[¹⁾ Fejér III. I, 467.]

Jone comitis piscina, *halas*. Említi IV. Bélának Leustachius számára kiállított 1264. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, a régi Kemnuk, a mai *Kőrös* megyében, a körösi alispánságban fekvő s Sudovec politikai községhez tartozó Presečno falu határában. Az okiratban említett terra Preznicha = *Presečno*, Kemnuk = *Kálnik*. ²⁾

[¹⁾ Tkalcic I, 129. — ²⁾ Lásd ehhez Pestyt: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 283.]

Jorawel, *riens, patak*. Említi a zágrábi káptalannak bizonyos határügyet tárgyzó 1270. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Horvátországban, Jorawel helység határában.

[¹⁾ Tkalcic I, 150. Wenzel XI, 605.]

Jósa folyó, lásd *Ilsua fey*.

Jószási patak, lásd *Jouxas*.

Jouxas, *fluvius, folyó*. Említi Béla király névtelen jegyzője. ¹⁾ — *Arad*

megyében, a borossebesi járásban, az Arad vármegyét Bihartól elválasztó hegycsúcsról eredő, s Arad megye keleti szélén a Fehér-Körösbe jobbfelől szakadó *Józsási* patak, mely Józsás és Józsáshely helységek mellett folyik el.²⁾ Jerney *Józsás*-nak hangoztatja s tévesen mondja, hogy a Fekete-Körösbe szakad.³⁾ Ezt a hibát Hell is elköveti.⁴⁾ Sándor István ugyancsak tévesen magyarazza a Fehér-Körösre, Podhráczky pedig a biharmegyei Kis-Körösre, mely N.-Váradnál szakad ki a Sebes-Körösből és Sz. Márton felett ömlik a Berettyóba.⁵⁾

[¹⁾ *Hist. lang. de sept. ducib. c. LI.* Schwandtnernél I, 40. Endlichernél p. 47. Szabónál 74. l. — ²⁾ L. Szabó K. tud. jegyz. a Névtelen magy. ford. 74. l. 3. jegyz. — ³⁾ *Magy. Nyelvek.* 61. l. — ⁴⁾ *Tab. Geogr. Ung. Vel.* 1772. — ⁵⁾ *Béla kir. névtelen jegyz. idejekora és hitelessége* 362. l.]

Jukle ¹⁾ lásd *Lubella*.

[¹⁾ *Századok* IX, 162.]

Jula kuta, *puteus, kút*. Említi IV. Bélának bizonyos per elintézését jóváhagyó 1259. évi okirata.¹⁾ — Bihar megyében, Nagyvárad területén.²⁾ Jerney *Gula-kuta*-nak ejti s Baranyában keresi.³⁾ Azt hiszem *Gyula-kútj*-nak ejtendő.

[¹⁾ Fejér IV. II, 492. Kereszturi: *Descriptio Epp. et Cap. M. Varad* p. 126. — ²⁾ Lásd *Chequercuta*. — ³⁾ *Magy. Nyelvek.* 47. l.]

Juver, *Jcer, callis, völgy*. Említi az esztergomi keresztesek conventjének Hurti földet tárgyzó 1261. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Esztergom* megyében, ugyan mint völgy jó elő, de azt

hiszem, hogy *Jucer* (*Jóér*) nevű értől vette nevét.²⁾

[¹⁾ Fejér IV. III, 55. Knauz: *Mon.* I, 461. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Er alceolus*.]

Jver ¹⁾ lásd *Jüver*.

[¹⁾ Knauz: *Mon.* I, 461.]

Jwzpotok, *rius, patak*. Említi a pécsi káptalannak Drask fia számára kiállított 1267. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Horvátországban, *Verőce* megyében Vaska és Nováki vidékén, a Dráva jobboldali vízkönykéjében. E terület a Jugovác ingoványának a rácz-miholácsi csatorna által történt lecsapoltatása óta nevezetes felszíni változásokon ment át.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 425.]

Kaak terrae stagna ¹⁾ lásd *Eleutow*, *Gurghad*, *Kulbeer*, *Kurmur*, *Malathoua*, *Wsund*.

[¹⁾ Wenzel VIII, 199. Waltherr: *M. T. Akad. Érte.* VI. 430.]

Kabalapotoka. Említi V. Istvának Jan számára kiállított 1271. évi adománylevele.¹⁾ — *Sáros* megyében, a Tapoly baloldali mellékvíze, mely ma e néven ismeretlen. Pesty Frigyes szerint e ma tán kiszáradt patak nevét a Beczallyával szomszédos Lófalu, másképp *Kobile* helységnek hagyta.²⁾ Nagy tudósnk szerint tehát e patak Lófalú vidékén, s ennél fogva a Tapoly jobb partvidékén létezett. — Azonban Pesty ez állítását nem vélem elfogadhatónak. Ugyanis Róbert Károlynak 1326. évi azon okirata, melyre Pesty maga is hivatkozik, azt mondja, hogy az aqua Kabalapataka vocata cadit in Toplet in eadem Kabalapataka vergit

supra versus orientem vsque ad caput eiusdem aquae, deinde cundo versus orientem, transit montem ad rivulum Kuruchdpotoka, et in eodem descendendo cadit in aquam Budrug. ³⁾ E határleírás szerint tehát a Kabalapatak folyása kelet-nyugati iránynyal birt, keletről jöve nyugatnak folyt be a Tapolnya ⁴⁾ s a határ a Kabalapatak mentén keletnek haladva érkezett a Budroghoz, mely alatt a Bodrog egyik alkotó vize az Ondava értetik, mint ezt már egybeült is megjegyeztem, s így lehetetlen, hogy Pestyvel Lófalu vidékén keressem e patakot. Nyilván Lófalunak Kobile neve birta jeles tudósunkat mondott állítására, de megjegyzem, hogy az mint helynév manap is több megyében szerepel, mert ily nevű helység van Máramarosban a szigeti járásban, M-Szigettől délkeletre; egy másik Szolnok-Doboka megyében, a szurduki járásban; egy Kabalaspatak nevű falu Biharmegye m.-telegdi járásában; egy Kabalasár létezett Gömör megyében. ⁵⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 163. Jerney: *Magyar Nyelvkincsek* 61. I. (1251-ből.) — ²⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* I, 167. — ³⁾ Fejér VIII. III, 73—74. — ⁴⁾ Ez felvilágosítja egyúttal V. István 1271. évi okiratának szövegét, mely szerint a határ Kabalapatakához megy et per eundem cundo inferius cadit in fluvium Groboch. Ez tehát nem úgy értendő, mint ha a Kabalapataka a Groboch folyóba szakadt volna, hanem úgy magyarázandó, hogy a határ a Kabalapatakon áthaladva érkezett a Groboch folyóhoz. — ⁵⁾ Az 1271. évi okirat topographiájára nézve lásd egyébiránt *Grobouch*.]

Kabalasar. Említi az egri káptalanak Noak föld határjárását illető 1295. évi okirata. ¹⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében. Jerney helyesen *Kabalasár*-nak ejti. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 529. — ²⁾ *Magy. Nyelvk.* 61. I.]

Kabalatou ¹⁾ lásd Babalato w.

[¹⁾ IV. Béla egy 1268. évi okiratának *Udászló*-féle átiratában. Lásd Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 555. nota 3.]

Kacha potok. Említi János zágrábi püspöknek István comes számára kiállított 1293. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Verőcze* megyében, a verőczei alispánság területén, Vaska vidékén, a Dráva jobboldali vízkörnyékében. *Kácsa-patak*nak ejtem.

[¹⁾ Tkaleic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 232. Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 259.]

Kachatarew, Kasatariwy. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirat ¹⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság számára kiállított 1214. évi birtokmegerősítő okirata. ²⁾ — *Ung* és *Zemplén* megyék határterületén, a Latorcza réve Lelesztől éjszaknyugatra. ³⁾ Jerney *Kacsátarévének* ejti ⁴⁾, de vajjon nem helyesebb-e a *Kácsató-rév* olvasás? A zemplén-megyei *Kacsonta* patakkal össze nem tévesztendő.

[¹⁾ Fejér VII. V, 205. — ²⁾ Fejér III. I, 473. Katona V, 180. — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *fossatum Beztercze*. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 62. I.]

Kakath, portus, rév. Említi II. Endrének a kakaesi vámot tárgyzó 1215

évi okirata. ¹⁾ — A Duna *párkányi* réve *Esztergom* megyében, szemben Párkány helységgel a *szigeten*. — E rév az eszterg. káptalané és a szigeti apáczáké volt a legrégibb időktől. Kitetszik ez azon 1198-ik évi ökmányból ²⁾, mely szerint az esztergomi káptalan és a szigeti apáczák bizonyos áruczikkék után vámot szedhettek. ³⁾

[¹⁾ Fejér III. I, 167. 168. Katona V, 217. — ²⁾ Fejér VII. V, 143. — ³⁾ Erről többet láss Csáka cikkében: *Adalék Esztergom XIII. századi helyjéhez*. Megjelent Knauz *Magy. Sionjában* V, 350—351. Azonkívül lásd Pestyt: *Magyarorsz. tört. térképének némely keltől kezdől című igen jeles czikkben. Századok* IV, 293. És *Századok* V, 582.]

Kakthu. Említi az esztergomi káptalannak IV. Lászlóhoz intézett, év nélküli jelentő okirata. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Vágduna által képezett tó, melyet *Kákátó*-nak vélek ejthetni. Az okiratban említett Dudvág alatt a Vágduna értetik e helyt. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 576. — ²⁾ V. ö. *Chyug.*]

Kalapis ¹⁾ lásd *Culpa*.

[¹⁾ Mannertnél: *Geographie d. Griech. u. Römer* III, 564.]

Kalendavize, *Kalenda Vyze, Kalendavyze, Kalendavyz.* Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirat ¹⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság számára kiállított 1214. évi birtokmegegerősítő okirata. ²⁾ — *Bihar* megyében Nagyvárad táján, a Sebes-Körös szakadék- vagy mellék-vize, mely azonban ma e néven ismeretlen. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 208. 209. — ²⁾ Fejér III. I, 157. 475. Katona V, 180. Jerney: *Magy. Nyelvtud.* 63. l. — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Hydes.*]

Kalgria aqua ¹⁾ lásd *Caliga*.

[¹⁾ Wenzel IV, 264.]

Kalinoa ¹⁾ lásd *Kolino a*.

[¹⁾ Wenzel VIII, 286. *Magy. Sion* III, 371.]

Kalinováci patak, lásd *Kolino a*.

Kalista, *Kalystha, aqua, viz.* Említi a pécsi káptalannak Dráva melléki sz. Márton birtok határjárását tárgyzó 1292. évi okirata. ¹⁾ — *Baranya* megyében, Dráva-Sz.-Márton vidékén, a Dráva bal vízkörnyékében.

[¹⁾ Fejér VI. I, 211. Tkaleic I, 229.]

Kalista, *fossatum aquosum, vizes árok.*

Említi a pécsi káptalannak bizonyos határjárást tárgyzó 1296. évi okirata. ¹⁾ — Szlavonországban, *Verőcze* megyében, a Dráva és Karasieza közti területen. *Fossatum Kalista dictum* — mondja az okirat — *aquosum ex inundacione pluuiarum*, tehát esővizek által telt vizes árok.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 240.]

Kallo, *palus, tó.* Említi Vörös Ábrahám alispánnak bizonyos birtokegyezésre vonatkozó 1295. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, Kis- és Nagy-Lucs vidékén. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* V, 145. — ²⁾ V. ö. *Gemcheto.*]

Kallysche. Említi István szlavoniai bánnak Polana nevű föld eladását tárgyzó 1249. évi bizonyító oklevele. ¹⁾

— Az egykori Dubicza megyében, a mai Boszniában. ²⁾

[¹⁾ Fejér VII. IV, 103. — ²⁾ Lásd a topographiájára nézve *Konklystrug* alatt.]

Kálmán hidja ¹⁾ lásd *Colomani Regis pons*.

[¹⁾ Pestynél: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 225.]

Kálmán kútja, lásd *Colomani Regis puteus*.

Kalnaspataka. Említi V. Istvánnak Finta nevű földet tárgyazó 1272. évi adománylevele. ¹⁾ — *Sáros* megyében, a Szekesőnek vagy Tarczának egyik mai néven ismeretlen mellékveze. Az okirat szerint e víz elválasztá Sáros és Finta határait, s azért nagyon valószínűnek gondolom, hogy a Strasz hegytől nyugatra, Nagy-Sáros és Finta között déli irányban folyó s a Tarczába szakadó *Gergelylaki patak*ról szól az okirat. Jerney *Kalás-patak*ának ejti. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 231. Wagner: *Dipl. Sáros.* p. 286. Katona: *Hist. Crit.* VII, 591. — ²⁾ *Magy. Nyelv.* 63. 1.]

Kalnich, *Kolnik*, *Calnich*, *Kalnyle*, *riculus*, *csermely*. Említi IV. Lászlónak Megya fia számára kiállított 1287. ¹⁾ és a turóczy conventnek IV. Lászlóhoz intézett 1287. évi jelentő okirata. ²⁾ — *Turóc* megyében, a szent-márton-blaticzai járásban fekvő A- és F.-Jesczen vidékén, a Priekopai pataknak mellék-csermelye, melylyel együtt a Turóczba szakad jobbfelől. Az okiratban említett terra Jescen = Alsó- és Felső-, másképp *Kis-* és *Nagy-Jesczen* valamelyike. A

másik okiratban olvasható *Nachpal* = *Neczpdal*, *Priboleh* = *Pribócz*. ³⁾

[¹⁾ Fejér V. III, 340. 341. *Haz. Okm.* VI, 322. 323. — ²⁾ *Haz. Okm.* VI, 326. *Árp. Új Okm.* XII, 468. — ³⁾ Azonkiv. v. ö. turóczmegyei *Bela*.]

Kalnukpotok, *fluvius*, *folyó*. Említi III. Endrének Dénes gróf számára kiállított 1291. évi adománylevele. ¹⁾ — *Zólyom* megyében, a besztercebányai járásban, Radványtól délre, a Garamnak éjszakról folyó mellékveze. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* V, 31. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Vdurna*.]

Kalozfoka ¹⁾ lásd *Tulgufoca*.

[¹⁾ Fejér VII. V, 191.]

Kaluzer, *vallis*, *völgy*. Említi egy 1252. évi okirat alapján Jerney. ¹⁾ — Jerney szerint *Zemplén* megyében. Ő *Káloz-ér*-nek ejti, mert e völgy nyilván hasonnevű értől kapta nevét.

[¹⁾ *Magy. Nyelv.* 63. 1.]

Kalysche, *lacus*, *tó*. Említi IV. Bélának Menga és Motkó számára kiállított 1253. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban *Körös* megyében.

[¹⁾ Tkalec I, 100. Wenzel XI, 391.]

Kalysta, *Kalystha*, *Malachycha*, *Valachycha*, *aqua*, *víz*. Említi a pécsi káptalannak Dráva-Sz.-Márton birtok határjárását tárgyazó 1292. évi okirata. ¹⁾ — *Baranya* megyében, Dráva-Sz.-Márton vidékén, a Dráva bal vízkerényékében, de nem azonos az ugyanezen okiratban említett másik Kalistával. ²⁾ — Mert hogy ettől különbözik, azt maga az okirat mondja: *Vadit in aliam aquam*, *Kalysta*, *que vocatur etiam alio nomine Malachycha*. En azonosnak tartom a mai

Moraviczdá-val, melynek culturális jelentőségét a *Béllýén* talált ősi arany karperecz hirdeti. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 211. Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 230. —

²⁾ Lásd *Kalista*. — ³⁾ Hampel cikkez az *Arch. Értesítő*-ben XIV, 215.]

Kalysta ¹⁾ lásd *Kalista*.

[¹⁾ Fejér VI. I, 211.]

Kama, *fons, forrás*. Említi a veszprémi káptalannak Illés számára kiállított 1271. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Veszprém* megyében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 269.]

Kamacha, *aqua, víz*. Említi a császári káptalannak bizonyos birtokegyezséget tárgyazó 1229. évi okirata. ¹⁾

[¹⁾ *Győri tört. és rég. füzetek* II, 290.]

Kamarcha, *Kamracha, rivus, patak*. Említi V. Istvánnak Fülöp esztergomi érsek és testvére számára kiállított 1270. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Kőrös* megyében a kapronczai alispánság területén, a hármashatár környékén eredő s most a Bistricsa-tornába szakadó s ezzel a Drávába jobbfelől jutó *Komornicza*. ²⁾ ³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 283—286. *Magy. Sion* III, 368. 370. 371. —

²⁾ Lásd Pesty: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 174. — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *kőrösmegyei Bistrica*.]

Kamarcsa, *fluvius, folyó*. Említi István szlavoniai báznak némely riucei nemesek kiváltságairól tanuskodó 1255. évi okirata. ¹⁾ — A régi Riuce, a mai *Kőrös* és *Belovár* megyék határterületén, a Császári jobboldali vízkörnyékében, Pesty szerint a mai *Komarnicza*. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 349. — ²⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* II, 297.]

Kamari, *Kamary, aqua, víz*. Említi Erzsébet királynénak Lothard számára kiállított 1270. évi adománylevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, Böös határában. ²⁾

[¹⁾ Fejér (hibás kelettel) V. II, 195. *Haz. Okm.* I, 50. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Araksartuu*.]

Kamarin portus ¹⁾ lásd *Camarin portus*.

[¹⁾ Wenzel VI, 37.]

Kamawlther, *Gamother*. Említve a budai káptalannak III. Endréhez intézett 1295. évi jelentésében. — *Békés* megyében, a békési járásban, Nagy-Kamut pusztá vidékén, a Fekete-Kőrös balparti vidékén a *Kamuti ér*. Az okiratban említett Gerla = *Gerla* pusztá, Gwr = *Gvár* pusztá, Hidus = *Bánhida* pusztá (?), Kamawlth = *Nagy-Kamut* pusztá, Murul, Myrul = *Murvahely* pusztá Békéstől délnyugatra, Pwklustheleke = *Póstelek* pusztá.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 575.]

Kamechnicha fluvius ¹⁾ lásd *Canizica*.

[¹⁾ Tkalcic I, 81.]

Kamesnica patak, l. *Canizica*.

Kammna, *rivus, patak*. Említi II. Endrének Vratislaus és testvérei számára kiállított 1209. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén, a Krapinának ma e néven nem ismert mellékveze.

[¹⁾ Tkalcic I, 18. Wenzel XI, 92.]

Kamracha rivus ¹⁾ l. *Kamarcha*.

[¹⁾ Knauz: *Magy. Sion* III, 368.]

Kamunuskapotoka, *Kamunusnapotoka*. Említi IV. Bélának Miklós gömöri főispán számára kiállított 1240. évi adománylevele.¹⁾ — *Borsod* megyében, a szent-péteri járásban, a Sz.-Péter és Tardona közti vidéken, egy a Tardonaiba ömlő hegyi patak, mely azonban e néven ma ismeretlen. Az okiratban említett castrum Dedus a borsodmegyei Dédes falu, melyhez Várerdő nevű pusztája is tartozik.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VII, 101.]

Kamunusnapotoka¹⁾ lásd *Kamunuskapotoka*.

[¹⁾ Wenzel VII, 101.]

Kamuti ér, lásd *Kamawlt her*.

Kamy, *fluvius, folyó*. Említi a szepesi káptalannak III. Endréhez intézett és Korotnok földet tárgyzó 1297. évi jelentő okirata.¹⁾ — *Szepes* és *Sáros* megyék határán, Korotnok vidékén, a Svyna azaz a Svinka²⁾ mellékvize, tehát a Hernád baloldali vízkörnyékében.

[¹⁾ Fejér VI, II, 78. Bárdosy: *Suppl.* p. 422. — ²⁾ Lásd ezt.]

Kanaer. Említi IV. Bélának Karacha földet tárgyzó 1256. évi okirata.¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, valamelyik Karesa és Abony vidékén.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* XI, 426.]

Kanapota. Említi egy 1298. évi okirat alapján Jerney.¹⁾ — Jerney szerint folyó *Abauj* megyében, a mostani *Kanapota*.

[¹⁾ *Magy. Nyelvk.* 64. l.]

Kanathopa, Kanatopa¹⁾ 1. szepesmegyei *Conotopa*.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 22. l.]

Kanisa, Kanyisa, Kenesa, Knesaha, Canisa, Canisatu, Chenesa, Clesna, aqua, fluvius, flumen, víz folyó, folyam. Említi számos okirat, mint Arnulf királynak egy 891.¹⁾, III. Bélának egy 1193.²⁾, Pál országbirónak egy 1251.³⁾, a zalavári conventnek egy szintén 1251.⁴⁾, Tristán comesnek egy 1255.⁵⁾, a fejérvári káptalannak egy 1257.⁶⁾ V. Istvánnak egy 1270.⁷⁾, IV. Lászlónak egy 1273.⁸⁾, a zalavári conventnek egy 1275.⁹⁾ és 1299. évi okirata.¹⁰⁾ — *Zala* megyében, a Mescfa és Rád vidékén eredő, Kakonya vidékén pedig a Murába balfelől szakadó *Kanizza*. A név szláv eredetiségét Podhráczky ugyan tagadja¹¹⁾, de úgy Schafarik¹²⁾ mint Hunfalvy¹³⁾ és Szabó Károly¹⁴⁾ egyaránt hirdetik. Az utóbbi szerint igen hihetőleg a Knéz, Kenéz szóból származik.¹⁵⁾ Hogy továbbá a *Clesna Kanizsára* vonatkozik, maga Pesty Frigyes is mondja.¹⁶⁾ A Kanizsa kulturális jelentőségét pedig hirdetik a *Nagy-Kanizsa* környékén talált bronzművek, a római imperium végső éveiből.¹⁷⁾

[¹⁾ Podhráczkynál: *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hit.* 318. l. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 284. 285. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 143. Batthyán: *Leg. Eccl.* II, 286. Katona: *Hist. Crit.* IV, 410. Schmitth: *Agr. Eppi* I, 101. Pray de *Prior. Aurau.* p. 117. — ³⁾ *Árp. Új Okm.* VII, 329. 331. — ⁴⁾ *Árp. Új Okm.* VII, 333. — ⁵⁾ Fejér IV, II, 358. Wenzel XI, 422. Az ezen okiratban említett helynevek megfelelnek a mai *Rajknak, Gelsenek* és *Kerecsénynek* a pacsai és kanizsai járásokban. — ⁶⁾ *Árp. Új Okm.* VII, 470. Az ez okiratban említett terra Beate Margarethe = Sz.

Margita a letenyei járásban. — ⁷⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 307. — ⁸⁾ *Haz. Oklevéltár* 68. l. — ⁹⁾ Fejér V. II, 299. 301. ¹⁰⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 362. — ¹¹⁾ Szerinte nem szabad felednünk, hogy Zala megye vidékén is régibb a pannonok, bolgárok és avarok uralma a tótokénál. *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 318. — ¹²⁾ *Starische Altherthümer* II, 499. — ¹³⁾ *Ethnographie v. Ungarn* 248. l. — ¹⁴⁾ A névtelen jegyző magy. fordításában 61. l. ¹⁾ jegyz. — ¹⁵⁾ Nézetem szerint ezt a diplomáinkban előforduló *Kenesa*, *Chenesa* névszavak különösen igazolják. — ¹⁶⁾ *Századok* I, 70. — ¹⁷⁾ Hampel cikke az *Arch. Értesítőben* XIV, 162—164.]

Kántorfoka pataka, l. *Parvum flumen*.

Kanyopta, lásd *Kanapota*.

Kapolcsi víz, lásd *Egrud*.

Kapolyi patak, lásd somogymegyei Névtelen folyó.

Kapus ¹⁾ l. somogy-tolnai *Copus*.

[¹⁾ Jerney: *Magy. Nyelvek*. 64.]

Kapronczai víz Sáros megyében, lásd *Coprucha*.

Kapronczai víz, lásd horvátországi *Biztra rivus*.

Kapus ¹⁾ lásd somogy-tolnai *Copus*.

[¹⁾ Fejér VI. II, 159.]

Kapus folyó Erdélyben, lásd kolozsmegyei *Copus*.

Kapuvári Rába-ág, lásd sopronmegyei Névtelen vizek.

Kara villae stagnum, *Karai tó*. Említi II. Endrének a szent-mártoni apátság számára kiállított 1229. évi adománylevele. ¹⁾ — *Somogy* megyében, az igali járásban, Kara vidékén.

[¹⁾ Fejér: *Col. Dipl.* III. II, 177.]

Kara villae stagnum, *Karai tó*. Említi II. Endrének imént idézett 1229. évi okirata. ¹⁾ — *Somogy* megyében, az igali járásban, Kara vidékén, az előbbi-től külön tó.

[¹⁾ I. h. i. l.]

Kara villae stagnum, *Karai tó*. Említi II. Endrének imént említett 1229. évi okirata. ¹⁾ — *Somogy* megyében, az igali járásban, Kara vidékén, a két előbbitől külön tó. Maga az okirat mondja, hogy három tó létezett itt, *stagna in tribus locis*.

[¹⁾ I. h. i. l.]

Kara, alias Zelusberuk ¹⁾ lásd *Zeuleuskerek*.

[¹⁾ Wenzel XI, 609.]

Karachae terrae paludes, *Karcsai tavak*. Említi IV. Bélának Karacha földet tárgyazó 1256. évi okirata. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, valamelyik *Karcsa* vidékén. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 426. — ²⁾ V. ö. *Karchae villae piscina*.]

Karacha, *Karacsá*, *Karasahel*, *Karaszaher*, *Karucha*, *rivus*, *patak*. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirat ¹⁾, II. Endrének a leleszi prépostság számára kiállított 1214. évi okirata ²⁾ és IV. Bélának István bán számára kiállított 1254. évi adománylevele. ³⁾ — *Zemplén* megye déli részén a Bodrog-közben, a királyhelmecezi járásban levő *Karcsától* *Királyhelmecezig* éjszakkeleti irányban húzódott jelentékeny *Karcsa-ér*. — Jerney *Karacsá-nak* ejti ⁴⁾ és Czuczor a nézetén van, hogy kanyargós folyásától kapta volna nevét. ⁵⁾ *Culturalis* jelentősége

mellett bizonyít a nagy-kövesdi obsidián lelet. ⁶⁾

[¹⁾ Fejér VII. V, 206. 207. —

²⁾ Fejér III. I, 156. 474. Katona V, 180. — ³⁾ Fejér IV. II, 227. —

⁴⁾ *Magy. Nyelv.* 65. l. — ⁵⁾ *Kerecsen és kerecsen* című czikkében Toldy *Uj Magy. Múzeum*-ban I. f. I. k. 358. l. — ⁶⁾ Römer: *Résultats généraux du mouvement archéologique en Hongrie* p. 17. Ugyanott: *Magyarország őstört. térképe.*]

Karacs ¹⁾ lásd **Karacha**.

[¹⁾ Fejér III. I, 156.]

Karagh, *Korogh*, *Koroug*, *Korough*, *Poloch*, *aqua*, *fluvius*, *víz*, *folyó*. Említi IV. Bélának Dominik mester számára kiállított 1263. évi adománylevele ¹⁾, IV. Bélának Benzencz birtok határjárását tárgyzó 1269. évi okirata ²⁾ és István alországbírónak bizonyos birtokviszonyokat tárgyzó 1300. évi ítéletlevele. ³⁾ — Szlavonországban, a régi Valkó megyében, a mai *Verőce* és *Szerém* megyék határterületén levő *Körögyi víz* vagyis a *Palacsá-tó* ⁴⁾, melyről már Dio Cassius is tesz a III. században említést. ⁵⁾ Azon aranylelet, mely a Palacsá-tó és Dráva közti területen *Csepiben* találtatott ⁶⁾, érdekes adat e tó kulturális történetéhez. Legnagyobb történeti nevezetessége azonban, hogy közelében Cibalaenél, a mai Vinkovczenél győzte le N.-Konstantin vetélytársát Licimianust. Ugyane tómenti városban született Gracianus császár is. ⁷⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 141. Jerneynél 76. l. — ²⁾ Pestynél: *Az eltűnt régi vármegyék* I, 327. — ³⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* X, 386. 387. — ⁴⁾ V. ö. Pestyvel: *Az eltűnt régi várm.*

gyék I, 305. — ⁵⁾ Lásd *Ulcaeus* alatt. — ⁶⁾ *Arch. Értesítő* XIV, 171. — ⁷⁾ *Ammian. Marcellinus* XXX, 24.]

Karaka, *Karka*, *Kereka*, *Kerka*, *Czereka*, *aqua*, *fluvius*, *flumen*, *víz*, *folyó*, *folyam*. Említi IV. Bélának egy 1256. ¹⁾, Chák tárnokmesternek és Feliczián prépostnak egy 1257. ²⁾, Chák tárnokmesternek egy 1257. ³⁾, a vasvári káptalannak egy 1264. ⁴⁾, IV. Bélának egy 1264. ⁵⁾, IV. Lászlónak egy 1278. ⁶⁾, a vasvári káptalannak egy 1282. ⁷⁾ és 1287. ⁸⁾ évi okirata. — A Vas megyében több csermely egyesüléséből eredő, *Vas* és *Zala* megyék területét hasító s Sz. Miklósnál a Lendvával egyesülő *Kerka*, melylyel együtt a Murába szakad balfelől. — Podhráczky tévesen mondja, hogy a budai krónikában említett *rius Zelize* alatt ez a Kerka értendő ⁹⁾, Czuczor pedig a nézetén van, hogy nevét a Kerka keringős folyásától kapta volna. ¹⁰⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 412. —

²⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 463. 464. —

³⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 466. — ⁴⁾ *Árp.*

Uj Okm. VIII, 116. 117. — ⁵⁾ Fejér

VII. III, 50. — ⁶⁾ Fejér V. II, 431.

Jerney 70. l. — ⁷⁾ *Árp. Uj Okm.* IX,

345. — ⁸⁾ Fejér VII. IV, 201. 202. VII.

V, 470. 471. *Haz. Okmánytár* VI, 329.

Jerney 70. l. — ⁹⁾ *Chronicon Budense*

1838. kiad. 110. l. ⁵⁾ jegyz. V. ö.

azonkiv. a *Zala* alattiakkal. — ¹⁰⁾ *Kerecsen és kerecsen* című czikkében Toldy

Uj Magyar Múzeum-ban I. foly. I. k.

358. l.]

Karas folyó, lásd **Apo**.

Karasahel ¹⁾ lásd **Karacha**.

[¹⁾ Fejér III. I, 156. 473. Jerney 65. l.]

Karasicza vagy **Feketeviz**, lásd baranyamegyei **Karaso**.

Karasicza, lásd verőczemgyei **Karaso**.

Karaso, *Krassow, fluvius, folyó*. Említi III. Endrének Andronicus számára kiállított 1296. évi adománylevele ¹⁾ és IV. Lászlónak Sársomlyó várat tárgyazó 1289. évi adománylevele. ²⁾ — *Baranya* megyében, a *Karasicza* vagy *Feketeviz*, mely a pécsvári hegyesoport déli oldaláról lefolyó csermelyek egyesüléséből keletkezik s Batina környékén a Dunába szakad. Az okiratban említett Chabagata = *Csibógyát*, Dudula = *Bodóla*, Marck = *Márook*, Peterd = valamelyik baranyamegyei *Magyar-Péterd*. Mindezek a Karasicza mentében fekszenek a hegyháti járásban. Az 1289. évi okiratban olvasható castrum Saar-Somlow = a *harsányi vár* a siklósi járásban, mely Sársomlyó nevű hegyre épült.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 29. — ²⁾ Fejér V. III, 450. Kováchich: *Supplem. ad Vest. Comitior.* I, 45. — ³⁾ Erre vonatkozólag lásd Fejér IV. II, 49. és Teleki VI, 106. ³⁾ jegyz.]

Karaso, *Karasu, Karasw, Crasov, Crassow, fluvius, folyó*. Említi II. Endrének Marczell gróf számára kiállított 1228. évi birtokmegegerősítő okirata ¹⁾, Thomassina III. Endre anyjának bizonyos birtokeserére vonatkozó 1296. évi bizonyító oklevele ²⁾, a pécsi káptalanak Hidvégh helységet tárgyazó 1296. ³⁾ és ugyanezen bizonyos határjárást tárgyazó 1296. évi okirata. ⁴⁾ — Szlavonországban, *Verőcze* megyében, a Vuicsinszka, Vuicsicza, Orahoviczka, Kalu-

gyerszka s egyéb patakok egyesüléséből keletkező s Petrovicz mellett a Drávába jobbfelől ömlő *Karasicza* vagy *Karasicza*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 137. 139. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 213. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 228. 230. 231. — ⁴⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 239—241.]

Karasu ¹⁾, **Karasw** ²⁾ lásd verőczemgyei **Karaso**.

[¹⁾ Wenzel X, 228. 231. — ²⁾ Wenzel X, 230.]

Karazaher ¹⁾ lásd **Karacha**.

[¹⁾ Fejér VII. V, 206.]

Karazna ¹⁾ lásd **Crazna**.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 282.]

Karchae villae piscina, *halas*. Említi a pozsonyi káptalannak bizonyos birtokot illető kiegyezést tárgyazó 1262. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, valamelyik Karcsa határában. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 523. — ²⁾ V. ö. *Karachae terrae paludes*.]

Karcsa-ér, lásd **Karacha**.

Kardüberka ¹⁾ l. **Gardubarto**.

[¹⁾ Fejér IV. I, 152.]

Karka ¹⁾ lásd **Karaka**.

[¹⁾ Fejér VII. IV, 201. 202. VII. V, 470. 471 *Haz. Okm.* VI, 329. Wenzel VII, 463. 464. 466.]

Karolpotoka ¹⁾ l. **Karulpotoka**.

[¹⁾ Fejér V. III, 197.]

Karpis. Említi a görög történetírók legrégibbje, Herodot. ¹⁾ — A görög író említett folyó nevét különbözőleg magyarázzák a tudósok. Kiepert szerint megfelel az a Kolapisnak vagyis a *Kulpá*-nak ²⁾, Bähr közelfekvőnek hiszi, hogy e név hallatára a *Rábára* gondoljon ³⁾,

míg Gebhardi ⁴⁾ és Seivert ⁵⁾ a *Drávára* magyarázzák.

[¹⁾ *Herodoti Musae* IV, 49. — ²⁾ *Atlasa* elé bocsátott *Allgem. Einleitung*-ja 22. lapján. — ³⁾ Herodot stuttgarti 1859. évi német kiadásához csatolt jegyzetében. IV. k. 54. l. — ⁴⁾ *Gesch. d. Reichs Hung.* I, 84. — ⁵⁾ *Comment* p. 11.]

Karucha ¹⁾ lásd *K a r a c h a*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 227.]

Karulpotoka, *Karulpotoca*, *Karol-potoka*. Említi az esztergomi keresztetek conventjének Kemencze és Berzencze határügyét tárgyzó 1273. és 1283. évi okirata. ²⁾ — *Hont* megyében, valamely a Jenői hegységről lefutó s a Kemenczei patakba jutó patak az Ipoly baloldali vízkörnyékében. Az okiratokban említett helynevek megfelelnek *Berneczének* és *Kemenczének*, az ipolysági járásban. — Jerney *Karol-pataká*-nak ejti. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 140. —

²⁾ Fejér V. III, 197. Kubinyi: *Magy. tört. eml.* I, 131. — ³⁾ *Magy. Nyelv.* 65. l.]

Kasatariwy ¹⁾ l. *K a c h a t a r e w*.

[¹⁾ Fejér III. I, 473.]

Kassina folyó, lásd *C a s i n a*.

Kastaynancha, *Kosztanichafeu*, *riulus*, *csermely*. Említi IV. Bélának a lovagrend számára kiállított 1272. évi okirata. ¹⁾ — A régi Dubicza megyében, a mai Boszniában, az Unna jobboldali mellékvize. Pesty a Kostenovác hegység nyugati oldaláról lefolyó *Kosztajnica* pataknak tartja ²⁾ s a magam részéről semmi nyomós érvet sem hozhatok fel e nézet ellen az okirat alap-

ján, ámbár az okirat határleírásának e részlete egészben kevesbbé igazolható a mai topographiai viszonyokkal. Hogy ez a Kastaynancha kétségtelenül boszniai földön keresendő, bizonyos, hiszen az okirat szerint a határ ezt elérte, *mielőtt* az Unnán átment. Tévedt azonban Pesty, midőn e Kastaynanchat azonosítja az ugyanezen okiratban előforduló Castanichával ³⁾, mert, hogy emez már túl az Unnán keresendő, az okirattól kétségtelen. ⁴⁾

[¹⁾ X. Gergely pápa 1275. évi átiratában Theinernél: *Vet. Mon.* I, 315. — ²⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* II, 236. — ³⁾ U. o. II, 235. — ⁴⁾ Lásd közelebbről *Castanicha* alatt. A topographia többi részleteire nézve pedig *Liscorih* és *Tempnifeu*.]

Kathaplesa, *aqua viminosa*, *vesszős víz*. Említi a pécsi káptalannak bizonyos határjárást tárgyzó 1296. évi okirata. ¹⁾ — Szlavonországban, *Verőcze* megyében, a Karasicza mentén. Az okiratban említett Saagh, úgy látszik, az eszéki alispánsághoz tartozó Sag falu.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 240.]

Kathkona, *lacus*, *tó*. Említi II. Endrének Marczell gróf számára kiállított 1228. évi birtokmegegerősítő okirata. ¹⁾ — Szlavonországban, *Verőcze* megyében, a Dráva-Szávaközben.

[¹⁾ Fejér III. II, 139.]

Katinna, *Kotinua major et minor*, *Zuha Kotinua*, *riulus*, *fluvi*us, *csermely*, *folyó*. Említi IV. Bélának Márton comes érdekében kiállított 1257. évi okirata ¹⁾ és ugyanannak Wecherin várjobbágy birtokát illető 1257. évi okirata ²⁾, továbbá a császmái káptalannak Tholo-

mér fiai számára kiállított 1264. évi bizonyító okirata.³⁾ — A régi Gerzencze, a mai *Belovár* megyében, a križi alispánság területén, a garicsi hegység délnyugati oldalán eredő s az Illovába jobbfelől szakadó *Kutinai patak* vagy *Kutinica*.⁴⁾ A Zuba Kotinuat az okiratok egyike világosan megkülönbözteti a Kotinua majortól s alatta tehát. vagy a Kutinica egy ága, vagy ennek egy mellékcsermelye értendő. Az 1264. évi okiratban a Katinna major és minor szerepel.

[¹⁾ *Árp Uj Okm.* VII, 455. —

²⁾ *Haz. Okmtár* VII, 71. 72. 73. —

³⁾ *Haz. Okmtár* VII, 92. — ⁴⁾ A topographiára nézve lásd *Bursonouch*.]

Katren fluvius ¹⁾ lásd *R a w e n n i*

[¹⁾ Fejér III. II, 280. Katona V, 619. Farlat V, 364.]

Kattya-folyó, lásd *K u t u s d*.

Katuspatak. Említi IV. Bélának Fülöp és Detrik grófok számára kiállított 1243. évi adománylevele. ¹⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a Jolsva mellékvize. Jerney *Kádaspatak*-nak ²⁾, Pesty *Katuspatak*-nak írja. ³⁾ Utóbbi tudósunk nem tudja meghatározni. Vajjon nem egy-e Kochowyzivel ⁴⁾, mely cedit in fluuium Ilsua?

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 293. —

²⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 62. és 66. II. —

³⁾ *Századok* I, 73. — ⁴⁾ Lásd ezt.]

Kaurus ¹⁾ lásd vasmegyei *K e u r u s*.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* I, 82.]

Kauaskuth. Említi a székesfejérvári káptalannak IV. Bélához intézett, év nélkül kelt jelentő okirata. ¹⁾ — *Zala* megyében, Tátika vidékén, a keszthelyi járásban. ²⁾

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VI, 165. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Les-cenche*.]

Kazia, *stagnum*, tó. Említi II. Endrének Pócs nádor számára kiállított 1210. évi adománylevele. ¹⁾ — *Győr* és *Moson* megyék határterületén, a Magyar-Kimléhez tartozó Novák-pusztá vidékén, a mosoni Dunaág által táplált tó. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 473. *Árp. Uj Okm.* VI, 342. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Humorou-potok*.]

Kazmergholtia, *Kazmerholtya*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, a Nagy-Tany és Nagy-Keszi közti térségen. ²⁾

[¹⁾ Fejér IV. III, 443. Knauz: *Mon.* I, 556. — ²⁾ Az okirat ide vonatkozó topographiájára nézve lásd *Babana*.]

Kazmerholthya ¹⁾ lásd *K a z m e r g h o l t i a*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 443.]

Kazna, *stagnum paludosum* ¹⁾, mocsár-tó. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirat ²⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság számára kiállított 1214. évi birtokmegerősítő okirata. ³⁾ — *Zemplén* megyében, Lelesz vidékén, alkalmasint a Ticz-ér által képezett posványság.

[¹⁾ Fejérnél: *stagnum pabulosum* olvasható. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 204. — ³⁾ Fejér III. I, 155. 472. Katona V, 180.]

Kecelpotok ¹⁾ 1. *K e c h e l p o t o k*.

[¹⁾ Jerney 67. l.]

Kech, *aqua, palus, ritz*, tó. Említi Róland nádornak bizonyos határpert el-

intéző 1253. évi okirata. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, Gönczöl-Karcsa vidékén. Jerney *Kecs*-nek ejti. ²⁾ Az okiratban említett *Domus Kencsir* = *Gönczöl-Karcsa*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* II. 244. 245. *Bartal: Commentarior. libri XV. T. II. XVIII.* — ²⁾ *Magy. Nyelvkincs.* 66. l.]

Kech helységen át haladó folyó, *fluvius per medium villae Kech discurrens*. Említi az egri káptalannak a Mohol fiaí közötti birtokosztást tárgyazó 1271. évi bizony-ságlevele. ¹⁾ — *Abauj* megyében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 72.]

Kechelpotok, Kecelpotok. Említi IV. Bélának a turóczyi monostor 1252. évi alapítólevele. ¹⁾ — *Zemplén* megyében, Olaszi és Nagy-Patak közt. Az okiratban mint *locus* fordul elő, de nyilván hasonnevű víznek is kellett léteznie. Ez a Bodrognak egyik jobboldali, manap azonban ismeretlen mellékveze lehetett. Jerney a Ronyvával azonosítja. ²⁾ Az okiratban említett villa Oloz = *Bodrog-Olaszi* a tokaji, a villa Potak = *Sáros-Nagy-Patak* a sátoralja-új helyi járásban.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V. 300. Jerney 67. l. (Itt egy 1257. évi okirat is említettetik.) — ²⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 67. l. V. ö. *Ketelpotaca*.]

Keercen potoka. Említi a váczy káptalannak bizonyos birtokegyezségre vonatkozó 1268. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Nógrád* megyében, a szécsényi járás területén, A.- és F.-Ludány vidékén, az Ipolynak ma e néven nem ismert baloldali mellékveze. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 195. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Brekere potoka*.]

Keerchentoua, stagnum, tó. Említi a váczy káptalannak bizonyos birtokegyezségre vonatkozó 1268. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Nógrád* megyében a szécsényi járás területén A.- és F.-Ludány vidékén, a Keercen potok által képezett tó. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 195. —

²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Brekere potoka*.]

Kegek, rivulus, csermely. Említi a váradi káptalannak a Chanád nemzetségbeliek közötti osztályt foganatosító 1257. évi okirata. ¹⁾ — *Bihar* megyében, a mező-telegdi járásban, a Sebes-Körös vízkörnyékében, a *Kigyiki* víz, mely manap *Szabolcsi* patak néven ismeretes ²⁾ s mely balfelől szakad a Körösbe. ³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 475. — ²⁾ L. Hunfalvy János: *A magy. birod. term. viszonyainak leírása*. III, 392. — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Derges*.]

Kegwich ¹⁾ lásd *Kegw y c h*.

[¹⁾ Fejér V. I, 131.]

Kegwych, Kegwich, vena, ér. Említi V. Istvánnak Sándor comes számára kiállított 1271. évi adománylevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a pozsonyi járásban Stomfa nyugati környékén, a Morvának *Kékvíz*-nek ejtendő, manap azonban ily néven ismeretlen baloldali ere. ²⁾

[¹⁾ Fejér V. I, 131. Wenzel VIII, 337. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Azey*.]

Kekkektowa patak. Említi IV. Bélának Csértöt és rokonait a szegszárdi apátság szabad jobbágysai közé soroló 1239. évi okirata. ¹⁾ — *Fejér* megyében?

[¹⁾ *Cod. Patrius* IV, 22.]

Kékkuti savanyú vízforrások. Név- szerint egyetlen emlék sem említi meg Zala megyének ezen ásványvizeit, de Mommsen azon nézetén van, hogy a Kékkuton talált következő római feliratos kő:

N Y M P H
I S · I V L
A R T I A
V · I · 1)

ezen hévvizekre vonatkozik, s hogy ezek már a rómaiak idejében hirnevessé tettek a Balaton éjszaki partvidékét.²⁾ Mi Mommsen nézetéhez annyival is inkább járulhatunk, minthogy Kékkúton a rómaiaknak egyéb emlékei is maradtak fenn.³⁾

[¹⁾ *Corp. Inscript. Lat.* V. III. P. I. p. 524. Nr. 4133. — ²⁾ *Celebritas horum locorum* (t. i. Mogentianae, Caesariana, Osonis, Florianae) coniuncta est aliquatenus sine dubio cum aquis calidis *Kekkutiensibus*, quo spectat item titulus n. 4133. *sacratu* Nymphis. Ezek Mommsen szavai i. h. — ³⁾ *L. Arch. Közl.* 1863. III, 162. 163. *Corp. Inscr. Lat.* Nr. 4132. 4135. 4136. 4137.]

Kéktou, *Kéktou, piscina, halas.* Említi I. Gézának a garammelléki sz.-benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ¹⁾ és II. Istvánnak ezen alapítványt megerősítő 1124. évi okirata. ²⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún* megyében, a Kis-Alpár-pusztá vidékén, a Tisza mentén. Az eredetileg *Kéktó*-nak hangzott ³⁾ név ma mint *Kuckó* létezik a szikrai korcsma mellett. ⁴⁾

[¹⁾ Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 57. Hornyik: *Kecskemét vár. tört.* I, 196. (Fejér közli az okmányt *Cod. Dipl.* I, 435, de a halas belőle kimaradt, kimaradt az az 1570. évi példányból is.) —

²⁾ Fejér II, 76. — ³⁾ Jerney: *Magy. Nyelvk.* 67. — ⁴⁾ Lásd Hornyik jegyzetét ez okiratban i. h. I, 196. l.]

Kekusi halászó, *piscatura in Kekus.* Említi IV. Bélának az egri egyház birtokait és jogait megerősítő 1261. évi okirata. ¹⁾ — *Szabolcs* megyében, a Tisza mentén.

[¹⁾ Fejér IV. III, 41. Katona VI, 344.]

Kelecsényi víz, lásd *L u b e l l a*.

Kelekun ¹⁾ lásd *K e s e k u n*.

[¹⁾ Hornyik I, 195.]

Kelenyei patak, lásd *H o l u m n a*.

Kelesmescuta, *Kellemeskuta, puteus, kút.* Említi V. Istvánnak Fylscilua birtokát tárgyazó 1270. évi adománylevele. ¹⁾ — *Sáros* megyében, a szekesői járásban, K. vagy N.-Szilva vidékén.

[¹⁾ Fejér V. I, 19. Wenzel VIII, 297. Jerney 68. l.]

Keley, *piscina, halas.* Említi III. Bélának Zund helység határjárását tárgyazó 1173—1196. évi intézkedő okirata. ¹⁾ — *Bács-Bodrog* megye délnyugati részében Szonta vidékén. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 61. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Bozgyasfoka*.]

Kelifuka. Említi III. Bélának Zund helység határszabályozását tárgyazó 1173—1196. évi intézkedő okirata. ¹⁾ — *Bács-Bodrog* megye délnyugati részében, a Duna valamely ere, mely az előbb említett Keley halastavat is táplálta. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 61. — ²⁾ Lásd *Bozgyasfokát* a topographiára nézve.]

Kellemesi víz, lásd *M e d y e s p o t h o k a*.

Kellemeskuta ¹⁾ lásd Kelesmes-cuta.

[¹⁾ Fejér V. I, 19.]

Kemby ¹⁾ lásd Keubi.

[¹⁾ Fejér I, 433. Hornyik I, 192.]

Kemechnicha ¹⁾ lásd Canizica.

[¹⁾ Wenzel VII, 155.]

Kemel ¹⁾ lásd Kermel.

[¹⁾ Fejér III. I, 156.]

Kemencepotoca ¹⁾ lásd hontmegyei Kemencepotoka.

[¹⁾ Kubinyi: *Magy. tört. eml.* I, 131.]

Kemenchepathaka, *rivulus, csermely*. Említi IV. Bélának Borsva helységet tárgyzó 1264. évi adománylevele. ¹⁾ — *Abauj* megyében, a göncei járás területén, a Bósvának jobboldali mellékveze. A határleírás szerint a határ a Bósván átföve a Kemenchepathakába jut s ezen felfelé haladva, elhagyja a vizet s visszaérkezik a kiindulási ponthoz a Feketehegyhez. Azt hiszem, hogy itt határozottan a *Sompataki* vízről s nem a Kovácsvágásiról van szó. Ha az okiratban az utóbbiról volna szó, akkor a Sompataki víznek átlépése szükségképen megemlítendő lett volna; miután a határ a Feketehegyhez való visszafordulásában ezen vizecskén átvonult. Az igaz, a Füzeri pataknak átlépését sem említi az okirat, de ez nem szülhet nehézséget, miután a határ Villy vidékén délre haladva elérhette a Bósvát, a nélkül, hogy a Füzeri patakhöz jutott volna. A Bósván aztán kissé felfelé haladva, a Sompatak torolatához jutott. ²⁾

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VI, 122. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Bosua*.]

Kemenchepotoka, *Kemencepotoca* *Kemencze-potoka, fluvius, folyó*. Említik az esztergomi keresztesek conventjének Kemencze és Berzencze határügyét tárgyzó 1273. ¹⁾ és 1283. ²⁾ évi okiratai. — *Hont* megyében, a Jenői hegység több csermelyének egyesüléséből támadó s Pereszlénynél az Ipolyba balról szakadó *Kemenczei* patak. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 141. Jerney: *Magyar Nyelvk.* 68. l. —

²⁾ Fejér V. III, 197. Kubinyi: *Magy. tört. emlék.* I, 131. Jerney 68. l. —

³⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Karulpotoka*.]

Kemencze-potoka ¹⁾ l. hontmegyei Kemencepotoka.

[¹⁾ Fejér V. II, 141.]

Kemenczei patak, lásd hontmegyei Kemencepotoka.

Kemencupatak, *rivulus, csermely*. Említi a szepesi káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyzó 1300. évi okirata. ¹⁾ — *Szepes* megyében, a Zedelnik patak mellékveze.

[¹⁾ *Haz. Okmánytár* VI, 458.]

Kemenicpotocha. Említi Kálmán királynak Ábrahám comes birtokcseréjét megerősítő 1237. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében, a Mechynica mellékveze, a Pakra s általa a Száva vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 38.]

Kenby ¹⁾ lásd Keubi.

[¹⁾ Fejér II, 73.]

Kenderech. Említi Móricz comesnek a móriczhidai apátság 1251. évi alapítólevele. ¹⁾ — Tavat gyanítok e névben, mire az okiratnak e kifejezése: a

határ a nagyobbik Kerchtóból *per terram intrat Kenderech*; másrészt pedig a györmegyei Kóny és Fehértó nevű helységek közti mai Kenderestó is feljogosítani látszik.²⁾ Megjegyzem azonban legott, hogy az itt kérdéses Kenderech alatt semmikép sem érthető az imént említett Kenderestó, mert a Kenderech, ha csakugyan tó volt, a mai Kenderestótól nyugatra Győr és Sopron megyék határán, a Kapi és Barbács közti területen létezett.³⁾ Manap e vidéken Lewd és Amlocz nevű helységek nem léteznek, de lehet, hogy az első alatt a györmegyei Bödő, a másik alatt a sopronmegyei Maglócza eltorzított neve rejlik. A villa Sarkan megfelel a sopronmegyei mai Bő-Sárkányznak.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 88. — ²⁾ Jerney ezen Kenderech alatt, azt Kenderes-nek ejtve, szintén tavat ért. *Magy. Nyelv.* 68. I. — ³⁾ Jerney szerint Győr megyében, a Tóközben. I. m. I. I.]

Kenderattho, *Kendur attho, locus, hely*. Említi IV. Bélának Baar nevű földet tárgyazó 1269. évi adománylevele.¹⁾ — Pozsony megyében, a Csalóközben, Felbár és Nádasd vidékén.²⁾ A név ezen s az alatt következő alakjaiban nyilván, *Kenderasztató*-ra magyarázandó. Erre érti azt Balássy³⁾ és Szabó Lajos is.⁴⁾ Mindenesetre különösnek és szokatlannak látszik a szónak ilyszerű szabálytalan elkopása. Talán csak *kender tó* volt a kezdetleges összetétel, mit az alább következő *Kendertofeje* nagyon is valószínűvé tesz. De jól jegyzi meg erre Szabó Lajos, hogy még így is szabálytalan a *kender-*

attho alakulat. Gazdaságtörténeti szempontból azonban mindezek az adatok felette érdekesek.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 228. *Haz. Okm.* VII, 118. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Falckuzer*. — ³⁾ *A zámai és oháti apátságok* (Ért. a tört. kör. IX. k. VI. sz. 21. I.) — ⁴⁾ *Debreczen helynevei* 27. I.]

Kenderattow. Említi Omodé nádornak Benedek számára kiállított 1295. évi adománylevele.¹⁾ — Sáros megyében, Kajáta vidékén a nagysárosi járásban, a Svinka vize által táplált *Kenderasztató*.²⁾

[¹⁾ *Haz. Oklevéltár* 146. I. Fejér is közli ezen okiratot de metatio nélkül. *Cod. Dipl.* VI. I, 380. Azonkiv. I. Kátóna VI, 1144. Wagner: *Dipl. Sáros* p. 307. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Bohnelh*.]

Kenderasztou, piscinae, halasak. Említi III. Endrének Halásztelek földet tárgyazó 1292. évi adománylevele.¹⁾ — Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún megyében a solti felső járásban a Tasshoz tartozó *Halásztelek* nevű pusztán. Nemcsak az idézett 1292., hanem Fennena királynénak egy 1293. évi okirata²⁾ szerint is Halaszteluk, Halastelek, Halaztelek a nagy szigeten, in *magna insula* létezett. Az újabb időkig több ér és fok szakadt ki e soroksári Dunaágból, nevezetesen Dömsödnél és Dabnál. Ez utóbbi helynél szakadt ki a Bakér, mely alsóbb folyásában Kigyós érnek is nevezetett. Dömsöd, Dab és a Halásztelek-pusztá egy merő szigetet képezett a soroksári Dunaágon túl is. Ma azonban a Halásztelek pusztá a szárazzá tett soroksári Dunaágon túl levő területen fekszik,

következőleg a Kenderasztou halasai is nem léteztek, mint Jerney hiszi ³⁾ a mai Csepel-szigeten. Ez adat nyilván nagyon érdekesen mutatja, hogy a Csepel-sziget a XIII. században nagyobb volt, legalább a mai Halásztelek nevű pusztát egy Dunaér folyta körül s tette szigetté.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 239. —

²⁾ Fejér VI. I, 240. 241. — ³⁾ *Magy. Nyelvk.* 68. 1.]

Kendermochydká, *stagna, tavak*

Említi IV. Lászlónak György mester számára kiállított 1285. évi adománylevele. ¹⁾ — *Sáros* megyében a sóvári járásban Eperjestől éjszakeletre. Az okirat szerint a Medyespothoka végén vagyis a Szekesőbe való torkolatánál s így vagy a mai Kellemesi víznek, vagy egy ma többé már nem létező s a Kellemesitől kissé éjszakibb irányban futott víznek a Szekesőbe való ömlésénél. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 441. — ²⁾ V. ö. *Medyespothoka.*]

Kendefeő. Említi Móricz grófnak a móriczhidai apátság 1251. évi alapítólevele. ¹⁾ — *Somogy* megyében. Azt hiszem e név alatt vízről van szó.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 89.]

Kendertöfeje, *Kendertöfeye, lacus, tó.*

Említi IV. Bélának az egri egyház birtokait és jogait megerősítő 1261. évi okirata. ¹⁾ — *Jász-Nagy-Kún-Szolnok* megyében, a tiszai felső járás területén, Tisza-Abád déli vidékén. Jerney meghatározását az új politikai beosztás már anachronistikussá tette. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 38. —

²⁾ *Magy. Nyelvk.* 68. 1.]

Kenduraga. Említi a pozsonyi káptalannak III. Endréhez intézett 1298. évi jelentő okirata. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, az alsó-csalóközi járásban, Nagy-Abony vidékén. Úgy látszik, folyóvíz vagy ér rejlik e név alatt.

[¹⁾ *Haz. Oklevéltár* 165. 1.]

Kendurattou, *stagnum, tó.* Említi a nagyváradai káptalannak Feketepatak birtoklását tárgyzó 1295. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Ugocsa* megyében, a mai Feketepatak határában a tiszáninneni járásban, Feketepatak falutól éjszakra. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* V. 136. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Batnuka.*]

Kendurasztou, *aqua, víz.* Említi V. Istvánnak Neke számára kiállított 1262. évi adománylevele. ¹⁾ — *Ugocsa* megyében, a Batár folyó jobbpartja mentén Ugocsa várától keletre. Nyilván szintén *Kenderasztó*-nak ejtendő. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. III, 47.

— ²⁾ Jerney: *Magy. Nyelvk.* 68. 1.]

Kendur attho ¹⁾ lásd pozsonymegyei *Kenderattho.*

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 118.]

Kenesa ¹⁾ lásd *Kanisa.*

[¹⁾ Wenzel VII, 470.]

Kenesa ¹⁾ lásd *Kenesna.*

[¹⁾ Wenzel VI, 362. XI, 472. Fuxhoffer-Czinár I, 35. Sztachovics: *Registrum* pag. IX.]

Kenesna, *Kenesa, Knesa.* Említi II. Endrének a pannonhalmi apátság régi birtokát újból megerősítő 1213. évi okirata ¹⁾, Ugrin kalocsai érseknek Mirót halasra vonatkozó 1228. évi ítéletlevele ²⁾ Dénes nádornak a pannonhalmi és a

száva-szent-demeteri apátok közt tisztai birtokok ügyében szóló 1237. évi ítélőlevele ³⁾ és IV. Bélának a pannonhalmi apátság jogait tartalmazó 1260. évi nagy privilegiuma. ⁴⁾ — A Tisza mellékvize, mint ezt az okiratok mondják. Manap két Kenézt találunk a Tisza balpartján Szabolcs megyében. Az egyik Ó-Kenézi pusztát a dadai alsó járásban, Tisza-Dob vidékén, a másik Takta-Kenézi helység ugyanazon járásban.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 362. Fuxhoffer-Czinár: *Monasteriologia* I, 35. Sztachovics: *Registrum tabularii Mont. S. Martini* pag IX. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 249. Sztachovics pag. XV. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 71. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 325. Sztachovics: *Registrum* p. XXXV. — ⁴⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 472.]

Kenez, *rivulus*, *Kenezpataka*, *Kenezicha*, *Knesnicha*, *aqua*, *rivulus*, *patak*, *víz*, *csermely*, *patak*. Említi Mária királynőnek Dobouch föld adományozását tárgyzó 1259. évi adománylevele ¹⁾, a pozsegai káptalannak Gergely számára kiállított 1268. évi bizonyító oklevele ²⁾ és IV. Lászlónak Csák Dominik fiai számára kiállított 1280. évi adománylevele. ³⁾ — Horvátországban, Kőrös megyében, a Száva balvidéki vízkörnyékében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 503. —

²⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 577. — ³⁾ Fejér V. III, 25.]

Kenezicha ¹⁾ lásd *Kenez rivulus*.

[¹⁾ Fejér V. III, 25.]

Kenezkuta, *puteus*, *kút*. Említi a pécsi káptalannak bizonyos birtokeladást tárgyzó 1232. évi bizonyító ok-

levele. ¹⁾ — Horvátországban, Pozsega megyében.

[¹⁾ *Árp. Uj. Okm.* VI, 513.]

Kengel, *piscina*, *halas*. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyzó 1260. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Komárom megyében, a Csalóközben, a csalóközi járásban, P. Bálvány-Szakállas határában ²⁾, annak északi irányában, a Vágnak az érsekújvári Dunaágba való szakadása környékén. ³⁾

[¹⁾ *Haz. Okmánytár* VI, 102. —

²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Fecsz*. — ³⁾ Az okirat szerint iuxta Duduagtu azaz *Dudvág*tól mellett. Ezen *Dudvág*tól alatt nem érthetem a mai *Dudvág*ot, hanem az érsekújvári Dunaágnak a *Dudvág* és a *Vág* közötti szakaszát, mely szintén úgy mint az egész *Vágduna* igen gyakran *Dudvág* néven szerepel az okiratokban. (L. *Duduag*.)]

Kengel, *piscina*, *halas*. Említi az esztergomi káptalannak imént idézett 1260. évi bizonyító okirata. ¹⁾ — Komárom megyében, a Csalóközben, ugyancsak a Vágnak az érsekújvári Dunaágba való szakadása környékén. Hogy e halas az előbbtől különbözik, az okiratból kétségtelen, mert ebben említettnek *due piscine* Kengel uocate iuxta *Duduagtu*.

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 102.]

Kengeler, *aqua*, *víz*. Említi az egri káptalannak a nazkodi birtok részbeni eladását tárgyzó 1284. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Borsod megyében, a miskolci alsó-járársban, Heő-Keresztur vidékén, a Heő egy ere, vagy egy azzal közlekedő ér. ²⁾

[¹) *Hazai Oklevéltár* 104. l. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Forrod*.]

Kengelfew, *Kengelfeu*, *aqua*, *víz*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzató 1268. évi adománylevele. ¹) — *Komárom* megyében, a Csalóközben P. Bálvány-Szakállas vidékén a Vágduna mellett. E víz táplálta az előbb említett két halast. Jerney *Kengyelfő*nek ejti. ²)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 454. Knauz: *Mon.* I, 558. — ²) *Magy. Nyelvk.* 69. l.]

Kengelher stagnum ¹) lásd *Kengyeler*.

[¹) *Haz. Okm.* VII, 118.]

Kengelu, *Kengel*, *aqua*, *portus*, *víz*, *rév*. Említi I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapító levele ¹) és II. Istvánnak ezen alapítványt megerősítő 1124. évi okirata. ²) — *Jász-Nagy-Kún-Szolnok* megyében, a középtiszai járásba levő s Török-Szent-Miklóshoz tartozó Kengyel-pusztá határában, a Tisza valamely ága vagy ere. Az okiratban említett terra Pelu ma ismeretlen, de hogy az a Kengyel helynévvel azonos, kitetszik egy 1436. évi okiratból, mely szerint »possessionem Monasterii Sancti Benedicti Pelő *alio nomine Kengel szalas vocatam* in Comitatu de Szolnok exteriori supra portum aquae Kengelő in *vicinitate* possessionis Vassan. ³) Ezen Vassan = a Szolnokhoz tartozó A.- és F.-Varsány pusztával, melynek keleti szomszédságában találjuk a Kengyel-pusztát. Az okiratban említett Zounuk = *Szolnok*.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* I, 436. Knauz: *Mon.* I, 58. Jerney 69. l. — ²) Fejér

II, 76. Jerney 69. l. — ³) L. Jerney-nél: *Magy. Nyelvk.* 69. l.]

Kengelucz ¹) lásd *Kengelug*.

[¹) Fejér IV. III, 190.]

Kengelug, *Kengelucz*, *lacus*, *tó*. Említi IV. Bélának Drauch helységet tárgyzató 1264. évi adománylevele. ¹) — *Baranya* megyében, a baranyavári járásban, a Dráva-Duna közben. Ezen tó Daróc földhöz tartozott. ²) Jerney *Kengyelőcz*nek ejti.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 190. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 88. —

²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Draucha*. — ³) *Magy. Nyelvk.* 69. l.]

Kengyeler, *Kengelher*, *stagnum*, *tó*. Említi IV. Bélának Baar nevű földet tárgyzató 1269. évi adománylevele. ¹) — *Pozsony* megyében, a Csalóközben Felbártól délre, az alsó csalóközi járásban. ²)

[¹) *Árp. Uj Okm.* VIII, 228. *Cod. Patrius* VII, 118. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Falvokuzer*.]

Kennek, *fluvius*, *folyó*. Említi a császámai káptalannak Benedek comes számára kiállított 1277. évi bizonyító oklevele. ¹)

[¹) *Árp. Uj Okm.* XII, 210.]

Keortvelespatak, *Keurtvelespatak*. Említi IV. Bélának Detrik és Fülöp grófok számára kiállított 1243. évi adománylevele. ¹) — *Gömör-Kis-Hont* megyei eltűnt víz ²), melyet Pesty és Jerney ³) helyesen *Körtvélyespatak*nak ejtenek.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 292. —

²) Pesty: *Századok* I, 73. — ³) *Magy. Nyelvk.* 78. 79. ll.]

Keorustuuch. Említi egy 1211. évi okirat alapján Jerney ¹⁾ s szerinte folyó a Balatonnál. *Körös-tővé*-nek ejti.

[¹⁾ *Magy. Nyelvek.* 79. l.]

Kerby ¹⁾ lásd *Keuby*.

[¹⁾ Jerney 69. l.]

Kerch, *rius*, *patak*. Említi II. Endrének a kertzi apátság számára kiállított 1223. évi birtokmegegerősítő okirata. ¹⁾ — Erdélyben, *Fogaras* megyében, a Bulla, Doamni és Lajta vizek egyesüléséből eredő s az Oltba balfelől szakadó *Kerczi* patak. A névre nézve jellemző, hogy Zsigmond királynak egy 1418. évi okiratában említve van a monasterium B. Mariae Virg. de *Candelis*, Seivertnél pedig: Abbatia Kertz vel B. M. V. de *Candelis*. ²⁾ Tehát a német Kerz = Kertze (= *gyertya*) után van fordítva. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 401. Ugyanezen oklevelet közli Fejér másutt is *Cod. Dipl.* VII. I, 214, de itt a folyó neve kimaradt. — ²⁾ Benkőnél: *Milko-via* II, 208. nota 3. — ³⁾ L. Knauzt: *A fogarasföldi kertzi apátság*. Közzétéve a *Magy. Szóban* VI, 415.]

Kerczi patak, lásd *Kerch*.

Kerebeo ¹⁾ lásd *Keuby*.

[¹⁾ Jerney 69. l.]

Kerebeő ¹⁾ lásd *Keuby*.

[¹⁾ Fejér VII. V, 97.]

Kerchtou ¹⁾ lásd *Kerktou*.

[¹⁾ Bartal: *Comment.* II, XIII.]

Kerek, *stagnum*, *tó*. Említi a nagyváradi káptalannak Nabradi János számára kiállított 1274. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Szatmár* megyében, a Szamos mellett.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 125.]

Kereka ¹⁾ lásd *Karaka*.

[¹⁾ Fejér V. II, 431.]

Kerek halastó ¹⁾ l. csongrádmegyeyi Rotunda piscina.

[¹⁾ Fejér I, 433. II, 67. 74. VII. V, 97. Knauz: *Mon.* I, 56. Hornyik I, 193.]

Kereklap, *palus*, *tó*. Említi V. István-nak Neko számára kiállított 1262. évi adománylevele. ¹⁾ — *Ugocsa* megyében a Hódos és a Batáz folyók közt, a Fekete-Egér mocsár egyik délkeleti szakadéka. *Kereklap*-nak ejtendő. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. III, 47. Szirmai: *Not. Com. Ugocsa* p. 148. — ²⁾ Jerney: *Magy. Nyelvek.* 69. l.]

Kerektho maior. Említi Móríc co-mesnek a móríczhidai apátság 1251. évi alapítólevele. ¹⁾ — *Sopron* és *Győr* megyék határterületén a Kapi és Barbács közti vidéken. Azt hiszem azonban, hogy nem maga a Barbácsi tó, habár az kerek alakjánál fogva a fennebbi névnek megfelelő volna. Mellette létezett a Völgyes- vagyis a hosszudad medencéjü tó. A maior jelző kétségtelenné teszi, hogy volt egy *Kerektho minor* is. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 88. Jerneynél 70. l. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve V. ö. *Kenderekh*.]

Kerekto, *piscina*, *halas*. Említi a győri káptalannak Gadócz földét tárgyazó 1247. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, a csalóközi járásban fekvő s Duna-Ujfaluhoz tartozó Gadócz pusztai északi vidékén, mely a legujabb időkig is el volt árasztva tavakkal és nádasokkal. A Görög-féle térképen is ²⁾ láthatni egy kerek tavat a Misnyáló tótól délre,

P.-Gadócztól éjszakra, mely azonban a táborokari térképen ³⁾ már nem fordul elő. ⁴⁾

[¹⁾ Knauz: *Cod. Strig.* I, 32. *Mon. Eccl. Strig.* I, 370. — ²⁾ *Magyar Atlasz*. Komárom megye. — ³⁾ *Sect. E.* 6. — ⁴⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Guestre.*]

Kerek tó ¹⁾ Komárom megyében, l. *Rotundum stagnum*.

[¹⁾ Wenzel 457.]

Kerektau. Említi IV. Bélának az egri egyház régi jogait és birtokait megerősítő 1261. évi okirata. ¹⁾ — *Jász - Nagy - Kún - Szolnok* megyében, a Tisza vidékén, az egri egyház egykori birtoka.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 39. Jerney 70. l.]

Kerektau, Kerekűs, piscina, halas. Említi I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ¹⁾ és II. Istvánnak ezen alapítványt megerősítő 1124. évi okirata. ²⁾ — *Pest - Pilis - Solt - Kis-Kún* megyében, Kis-Alpár vidékén, a Tisza mentén levő *Kerekűs*, mely most is megvan a *Bódcány-tóban*. ³⁾

[¹⁾ Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 59. Fejér: *Cod. Dipl.* I, 435. Hornyik: *Kecskemét vár. tört.* I, 195. — ²⁾ Fejér II, 86. — ³⁾ L. Hornyik jegyzetét i. m. I, 195.]

Kerektau, Kerchtou, stagnum, tó. Említi Dénes nádornak Karcha földet tárgyazó 1248. évi adománylevelé. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, a mai Karcák határában. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 207. Bartal: *Commentar.* II, XIII. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Barch.*]

Kerekűs ¹⁾ lásd pest-pilis-solt megyei *Kerektau*.

[¹⁾ Fejér I, 435. Hornyik I, 195.]

Kerekun ¹⁾ lásd *Kesekun*.

[¹⁾ Fejér II, 75. Jerney 70. l.]

Kerepech, flucius, folyó. Említi IV. Lászlónak Csepán földet tárgyazó 1282. évi adománylevelé. ¹⁾ — *Bereg* megyében, a Bukovinkai hegyről lefolyó, a munkács-latoreza-balparti járásban fekvő Kerepecz nevű önálló pusztát szeldelő s a Szernyébe jobbfelől szakadó *Kerepecz*. ²⁾ Az említett pusztát e víztől kapta elnevezését. ³⁾ A név maga különben Gömörben is szerepel a tornaljai járásban, hol a Méhihez tartozó Kerepecz pusztát találjuk. De e névre emlékeztet a pestmegyei *Kerepes* is.

[¹⁾ *Zichy-Codex* I, 50. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Mercice*. — ³⁾ Lehoczy: *Bereg vármegyei helynevek magyarázata* a *Századok*-ban VII, 67.]

Kerepecz patak kiágazása, lásd *Ty b a p o t h o k a*.

Kerepes, Kerpes, portus, rév. Említi II. Gézának a budai egyháznak jogait megerősítő és bővítő 1148. évi okirata. ¹⁾ Első pillanatra, tekintve a mai Kerepesnek *Pest-Pilis-Solt* megyében a Dunától való távol fekvését, könnyen azt hinnők, mintha az okiratban a portus jelző csakis Pestre és nem egyszersmind az utána következő Kerepesre vonatkoznék. Valósággal azonban ezen portus jelző Kerepesre is kiterjed, mint azt erre Rómer ²⁾, Palugyay ³⁾, Czínár ⁴⁾, Jerney ⁵⁾, Erdy ⁶⁾ is érték. Értendő pedig alatta az átkelő azon a külső nagy vízárkon,

mely Pestet körülfogta.⁷⁾ Ezen név a mai kerepesi utcának, a Rókuson tuli árokreszén vezetett át.⁸⁾ Azt következtetni belőle, mintha a Duna a XII. században egész Kerepesig terjedt volna, tévedés volna. A pesti átjáró csak azért neveztetett Kerepesinek, mivel ennek irányában mentek Kerepesnek, úgy a mint Budapestnek mai Kerepesi utcáját is azért hívják így, mivel Kerepesre vezet.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 129. Péterffy: *Conc. Sacr.* I, 128. Schmitth: *Eppi Agr.* I, 68. Pray: *Annal.* I, 136. Katona: *Hist. Crit.* III, 593. n. CCCXVIII. Wenzel: *Budai regesták a Magy. Tört. Társ.-ban* I, 76. — ²⁾ *A régi Pest* 21. l. — ³⁾ *Buda-Pest leírása* 285. 337. l. — ⁴⁾ *Index alphabeticus Cod. Dipl. Hung.* p. 234. — ⁵⁾ *Magy. Nyelv.* 70. l. — ⁶⁾ *Historiai séta a Margit szigetén* Toldy F. *Uj Magy. Múzeumában* I. f. I. k. 139. l. — ⁷⁾ Lásd *Fossatum magnum* alatt. — ⁸⁾ Römer: *A régi Pest* 21—22. ll.]

Keres ¹⁾ lásd *Crisius*.

[¹⁾ *Vita S. Gerardi* C. X.]

Keresua, *aqua*, *víz*. Említi a pécsi káptalannak bizonyos határjárásra vonatkozó 1296. évi okirata.¹⁾ — Szlavonországban, *Verőce* megyében, a Karasica mentén, úgy látszik az eszéki alispánságban levő Ság környékén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 241.]

Keresztúri vagy Poltári víz, lásd *Poltal*.

Keriby ¹⁾ lásd *Keuby*.

[¹⁾ *Jerney* 69. l.]

Kerka ¹⁾ lásd *Karaka*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 412. VII. III, 50.]

Kerleuch, *glucius*, *foljó*. Említi János zágrábi püspöknek Harasztovicha birtokot tárgyazó 1292. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Horvátországban, a *báni kerületben*, a petrinjei járásban, a Kulpa jobboldali mellékveze. Az okiratban említett Harasztoviché = *Hrastovicza* a petrinjei járásban.

[¹⁾ *Haz. Okmár* VI, 390.]

Kermel, *Kemel*, *lucus*, *tó*. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirat¹⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság számára kiállított 1214. évi birtokmegerősítő okirata.²⁾ — *Zemplén* megyében, a Bodroghözben. Fejérnél egy helyt mint *lucus* = *tó*, két helyt mint *locus* = hely fordul elő. Mindkét okirat szerint körülötte nagy mocsarak léteztek, cui adiacent magne paludes.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 207.

— ²⁾ Fejér III. I, 156. 474. Katona V, 180.]

Kerpes portus ¹⁾ lásd *Kerepes*.

[¹⁾ Érdy: *Uj Magy. Múzeum* I. f. I. k. 139. l. Péterffy: *Conc. Sacra* I, 128.]

Kerthweler, *Kerthwelertheu*. Említi a budai káptalannak III. Endréhez intézett 1295. évi jelentő okirata.¹⁾ — *Békés* megyében, a Békés és Gyula közötti területen Gerla pusztá vidékén, a Fekete-Körös mentén.²⁾ Ha palaeographiailag helyesen van közölve, akkor *Körtvély-ér*-nek vélem olvasandónak.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 575. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Kamawtther*.]

Kesekun, *Kelekun*, *Kerekun*, *aqua*, *víz*.

Említi I. Gézának a garmelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapító

levele¹⁾ és II. Istvánnak ezen alapítványt megerősítő 1124. évi okirata.²⁾ — *Jász-Nagy-Kún-Szolnok* megyében, az alsó tiszai járásban fekvő Sági pusztán Tisza-Ugh vidékén. Hornyik véleménye szerint helyesebben talán *Kerekto* = *Kerekto*-nak volna olvasandó.³⁾ Jerney *Kekelöny*-s illetőleg *Kereköny*-nek ejti.⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 435. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 57. Hornyik: *Kecskemén város tört.* I, 195. — ²⁾ Fejér II, 75. — ³⁾ I. m. I, 195. l. 2. jegyz. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvk.* 67. 70. ll.]

Ketelpotaca, *Kutel fluvius, parvus fluvius, folyó, kis folyó, patak*. Említi Béla király névtelen jegyzője¹⁾ és István ifj. királynak Makramal földtért tárgyzó 1262. évi adománylevele.²⁾ — *Zemplén* megyében, a sátoralja-ujhelyi járásban. Ezen csekély mocsáros patak Sáros-Pataktól éjszakra Ardó falu fölött szakad a Bodrogra.³⁾ Jászay szerint a vidék népe *Rettel* patakának hívja mai napig.⁴⁾ Ha ez így van, e név csak az újabb korban, névtelen jegyzőnk mult századi hibás kiadásai után, melyek Ketel helyett Retelt nyomtattak, jöhetett divatba. Maga névtelen jegyzőnk kétségtelenül *Ketelt* írt, s akkor, sőt utóbb is a patak neve *Ketel*-nek hangzott.⁵⁾ Jerney hibásan *Keczel-patak*-ának ejti s ép oly tévesen azonosítja a Ronyva-patakkal.⁶⁾ Elnevezését a Névtelen Ketellel, Alaptolma apjával hozza kapcsolatba, mint ki majd e patakba fült, miért is társai e patakot nevetségből Ketel patakának nevezték.⁷⁾

[¹⁾ *Hist. hung. de sept. ducib.* cap. XV. Schwandtnernél I, 15. Endlicher-nél 17. l. Szabónál 24. l. — ²⁾ Wen-

zel: *Magy. Tört. Tár* II, 175. *Árp. Uj Okm.* XI, 519. *Haz. Okmtár* VI, 111. — ³⁾ Ide helyezi azt Szabó Károly (a Névt. magy. ford. 24. l. 2. jegyz.), de ide helyezte volt azt már előbb Hell is (*Tabula geogr. Ung. Vet.*) — ⁴⁾ *A magy. nemz. napjai az arany bulláig* 194. l. — ⁵⁾ L. Szabó K. tud. jegyzete a Névt. magy. ford. 34. l. 2. jegyz. — ⁶⁾ *Magy. Nyelvk.* 67. l. — ⁷⁾ Cap. XV. és Pesty: *Az eltűnt régi vármegyék* I, 139. Azonkiv. v. ö. Podhráczkyval: *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 204. l.]

Kethchenge¹⁾ lásd *Chenge*.

[¹⁾ Wenzel V, 136.]

Ketpohkhere. Említi IV. Bélának az egeri egyház birtokait és jogait megerősítő 1261. évi okirata.¹⁾ — *Heves* és *Jász-Nagy-Kún-Szolnok* megyék határterületén a Tisza valamely kettős ere. Jerney *Két-pók-ere*-nek olvassa²⁾, azt hiszem azonban, hogy a *Két-fok-ere* ejtésnek több tárgylagos értelme volna.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 39. — ²⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 71. l.]

Keubi, *Kemby, Kenby, Kerby, Keriby, Kerebeo, Kerebeő, piscina, halas*. Említi I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele¹⁾ és II. Istvánnak ezen alapítványt megerősítő 1124. évi okirata.²⁾ — *Usongrád* megyében, a tiszáninneni járásban fekvő Csány határában, melyhez e halastó tartozott.³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 433. Knauz: *Mon.* I, 56. Hornyik: *Kecsk. tört.* I, 192. Jerney 69. l. — ²⁾ Fejér II, 73. VII. V, 97. Jerney 69. l. — ³⁾ Lásd *Ostra*.]

Keuefozon¹⁾ lásd *Kevesfeo*.

[¹⁾ Fejér III. I, 157.]

Keurcha *piscina, halas*. Említi II. Endrének Tamás számára kiállított 1206. évi adománylevele.¹⁾ — *Bács-Bodrog* megyében, Szonta határában a Duna vagy ennek Vajas nevű ága által alkotott halas.²⁾

[¹⁾ *Haz. Okm. táár* VII, 3. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Bozgyasfoka*.]

Keureus¹⁾ lásd vas megyei *Keurus*.

[¹⁾ Fejér VII. II, 219.]

Keureustuh¹⁾ lásd *Curus*.

[¹⁾ Wenzel I, 125.]

Keurus, *Keureus*, *Kures*, *Kaurus*, *fluvius*, *folyó*. Említi Tristán comesnek és rokonainak Ebed fia számára kiállított évnélküli bizonyító¹⁾, IV. Lászlónak Perulend földét tárgyazó, szintén évnélküli adománylevele²⁾, bizonyos Repeze-Körös közti földet tárgyazó ugyancsak évnélküli okirat³⁾ és a sárvári káptalannak bizonyos birtokosztokodást tárgyazó 1270. évi bizonyító oklevele.⁴⁾ — *Vas* megyében, a sárvári járásban, a F.-Szelesténél és Sz.-Kúttól délkeletre eredő, a Répezébe jobbfelől szakadó *Körös patak*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 449. — ²⁾ *Haz. Okmánytár* I, 82. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. II, 219. — ⁴⁾ Fejér VII. II, 218. 219.]

Keurus, *Keuruspotok*, *Keuruspotokatewyn*, *Keuryspotok*, *Keuruspothok*, *fluvius*, *folyó*. Említi V. Istvánnak Elek számára kiállított 1272. évi adománylevele¹⁾ és IV. Lászlónak György mester számára kiállított két rendbeli 1285. évi adománylevele.²⁾ — *Sáros* megyében a Delna balfelöli mellékveze a sárvári járásban fekvő Ábrány határában. Hogy itt nem a hanusfalvi járásban levő Kö-

rösői patak értetik, mind a három okmány kétségtelenné teszi. A határról ugyanis mondatik: hogy az inde procedit versus orientem ad Keuruspotokatewyn, ubi cadit in Delnam. A másik okmányban: et cadit in caput eiusdem fluuij Kewruspothok, et per ipsum fluvium descendendo venit ad locum Kyrallzallasa, et ibi cadit in fluvium Delne. Az 1272-ikiben pedig: prima meta incipit, ubi cadit Keuruspotok in Delnam s alább: ubi Keuruspotok predictus cadit ad aquam Delna prenotatam. De ugyanezen okiratok egyikében a mai Körösői patak Zenegethewpotok- és Senegethopatakának neveztetik.³⁾ Az egyik okmányban említett terra Abraham, melyet a Keurus határolt, a sárvári járásban levő mai Ábrány, melynek egykori elnevezése ennyire eltorzult. A Keuruspotokatewyn = *Köröspataktöve* azaz torkolata.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 191. Jerney 78. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 436. 440.]

Keurus¹⁾ lásd *Crisius*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 505. *Haz. Okm. táár* I, 13.]

Keuruspotokatewyn¹⁾ lásd sáros megyei *Keurus*.

[¹⁾ Wenzel XII. 436.]

Keuryspotok¹⁾ lásd sáros megyei *Keurus*.

[¹⁾ Jerney 78.]

Kevesdt, *riculus*, *csermely*. Említi Donát bakonyi főispánnak a bakonybéli apátság számára kiállított 1240. évi okirata.¹⁾ — *Veszprém* megyében, a Gereczének valamely ma e néven nem

ismert melléksermelye, valószínűleg a Kis-Teveltől kelet-délkeletre eredő *Bö-dőgei* víz. Úgy tetszik nekem, hogy a fentebbi csermelynév leírásában palaeographiai incorrectség lappang. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 112. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Bitua.*]

Kevesfeo, Keuefozon. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirat ¹⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság birtokait megerősítő 1214. évi okirata. ²⁾ — *Bihar* megyében, Nagyvárad vidékén. Körös-fő = Kis-Körös-torok?

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 209. — ²⁾ Fejér III. I, 157. Katona V. 180. Jerney 80. l.]

Kewres ¹⁾ lásd *Crisius*.

[¹⁾ Fejér VII. V, 149. *Hazai Okmtár* VII, 2.]

Kewrus, aqua, víz. Említi a pécsi káptalannak Bagatha helység határjárását tárgyzó 1262. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Baranya* megyében, az Okor baloldali vízkörnyékében. A határleírás alapján e víz alatt a *Genestet* vagyis a *Pécsi* vizet vélem érthetni s így a Kewrus nem más mint a *Genest* palaeographiai elferdítése. Ha ez értelmezés helytelen volna, akkor a Kewrus a *Pécsi* víznek egy melléksermelye Bagota vidékén. A hézagosan közölt okiratban említett villa Bagatha = *Bagota*, a villa Welen = *Velény* a szentlőrinci járásban. A *Pécsi* víz kulturális jelentőségének számos nyoma került reánk. Ilyenek a *pécsi* silex- és obsidiánleletek ²⁾, a *makárhegyi* ³⁾, *pécs-postavölgyi* ⁴⁾ ősi temetők, a *Csoronika* nevű

szőlőhegy bronz-, vas-, cserépleletei Pécssett ⁵⁾, a *szabolcsi, árpádi* őskori leletek Pécs vidékén ⁶⁾, a Pécestől éjszaknyugatra fekvő Sz. Jakabhegy tetején levő nagy földvár ⁷⁾, a Pécs, a régi *Sopianae*, területén előkerült római emlékek és feliratos kövek. ⁸⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 44. 45. —

²⁾ *Arch. Ért.* I, 3, III, 24. XII, 36—37. Rómer: *Résultats généraux* p. 11. Ugyanott: *Magyarorsz. őstört. térképe.*

— ³⁾ Rómer i. m. p. 184. *Arch. Ért.* XII, 79. — ⁴⁾ Rómer i. m. p. 184. —

⁵⁾ *Arch. Értesítő* XII, 264—265. —

⁶⁾ Ifj. Horváth Antal jelentése az *Arch. Ért.* XII, 36—66. — ⁷⁾ Horváth Antal az *Arch. Értesítő* XII, 189—190. —

⁸⁾ Mommsen-Kiepert térképe a *Corp. Ins. Lat.* Vol. III. Tab. IV. Rómer panonniai térképe in *Act. Nov. Mus. Nat. Hung.*]

Kewrus pothok ¹⁾ lásd sárosmegyei *Keurus*.

[¹⁾ Wenzel XII, 440.]

Keykuspotoka, Keykus, aqua, víz, patak Említi II. Endrének Fenteus erdőséget tárgyzó 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szatmár* megyében, a nagyszomkuti járásban fekvő Fentöstől éjszaki irányban. Az okirat szerint a Keykus erdő a Keykus pataktól vette nevét, a Keykus erdő és föld pedig Fentős szomszédságában van s a Lápos által középett hasíttatik. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 233. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Beckow.*]

Kezeo-pataka, Kezupataka. Említi egy 1277-ik évi okirat alapján Jerney ¹⁾ és az esztergomi káptalannak Kőkesziföldiránt történt egyezséget tárgyzó 1295. évi

bizonyoságlevele. ²⁾ — *Hont* megyében, az Ipoly jobboldali vízkörnyékében, az Ipoly-Keszi, másképp Csalli vagy Hrussói pataknak mellékvíze, a *Kőkeszi* víz. Jerney *Kesző-patak*-ának ejti. Az okiratban említett Chalomia = *Csalomia*, Csal = *Csall*, Kezeo = *Kőkeszi*, egy másik Kezeo = *Keszikőcz* ³⁾, Terbegecz = *Terbegecz*.

[¹⁾ *Magy. Nyelv.* 71. 1. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 397. VII. II, 186. Jerney 71. 1. — ³⁾ V. ö. Teleki: *Hunyadiak kora* VI, 271. 272.]

Kezna, *lacus*, tó. Említi II. Endrének Marczell gróf számára kiállított 1228. évi birtokmegegerősítő okirata. ¹⁾ — Szlavonországban, *Verőce* megyében, Ozyagh = *Eszék* birtok határában.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 137.]

Keztelch földi halas, *piscina terre in Keztelch*. Említi IV. Lászlónak a nyulszigeti apácák számára kiállított 1282. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Tolna* megyében. Kesztlőcz nevű helység manap csak Esztergom megyében létezik, de hogy az okiratban nem a Dorogba szakadó s azzal együtt a Dunába jutó esztergommegyei Kesztlőcz vízről van szó, hanem egy tolnamegyei Kesztlőczről, ezt maga az okirat világosan hirdeti.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 94. 1.]

Keztelche. Említi a pécsi káptalannak egy per-egyezségre vonatkozó 1240. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Az okirat szerint ezen Keztelche in aquam Secrethe cadit. Azonos-e ezen Kesztlőcz az előbb említett tolnamegyeivel? meg nem határozható.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 113. *Hazai Okmánytár* IV, 25.]

Kezupataka ¹⁾ lásd *Kezeo-pataka*.

[¹⁾ Jerney 71. 1.]

Kigous ¹⁾ lásd *Kygous*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 420. Jerney 73. 1.]

Kigyiki víz, lásd *Kegek*.

Kikiritői római vizgát. *Fejér* megyében Pátka közelében még szemlélhető e nevezetes római vízmű. A kögát két dombalakú emelkedés között vonul el s célja volt a túllevő patak vizét elfogni, hogy tavat képezzen. Építkezésre nézve egészen analog a *pátkai* római vizgáttal. Mint ennek, úgy a Kikiritőinek is két csatornája van, melyek egyike boltozott, másodika pedig valószínűleg csak újabb időben lett beholtozva, midőn rajta az országotat keresztül vezették. Belső fala be van fedve nagy faragott kötblákkal s egyik csatornája még két régi zsilip-hajtókával bir. ¹⁾

[¹⁾ Körülményesen megvizsgálta, megmérte s a pátkai »Körakással« összehasonlította dr. Henszlmann Imre. L. *Római gátak Fejér megyében* című czikkét az *Arch. Értesítő*-ben IX, 73—76.]

Kiolocoycha, *rivulus*, *csermely*. Említi IV. Bélának a bártfai cisterczita-egyház számára kiállított 1247. évi adománylevele. ¹⁾ — *Sáros* megyében, Bártfa vidékén, a Tapoly jobboldali mellék-vize. Kiolocoycha = *Kislocoycha* vagyis a raszlaviczai járásban fekvő *Lukaviczai* csermely, mely több más csermelylyel egyesülve a Laukát vagy a tulajdonképi Lukaviczát képezi. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 377. —

²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Brezdnica* és *Kysbetez*nek.]

Kiralpataka. Említi III. Endrének Pyrin mester számára kiállított 1293. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szepes* megyében, *Szepes* vidékén az Olaszi víznek s illetőleg a Hernádnak baloldali mellék-vize.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 249. Jerney 73. l.]

Király árka, lásd *Regis fossata*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 88.]

Király forrása ¹⁾ lásd *Regis fons* és *Regius fons*.

[¹⁾ Wenzel VIII, 54.]

Királyrév, lásd *Regius portus*.

[¹⁾ Wenzel VIII, 10.]

Királyrewy, *Királrewi, portus, rév.* Említi IV. Bélának a Grechhegyi vár számára kiállított 1242. évi kegylevele ¹⁾, a Grechhegyi vár határleírását tartalmazó 1266. évi okirat ²⁾ és IV. Bélának a zágrábiak számára kiállított 1266. évi kegylevele. ³⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a Száva réve, *Zágrábnál*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 262. Jerney 73. l. — ²⁾ Fejér VII. V, 586. — ³⁾ Fejér IV. III, 335. L. azonkiv. Kerschlich: *Not. praev.* p. 125. Katona VI, 460.]

Kisbeteznek, *Kysberetnek, rivulus, csermely.* Említi IV. Bélának a bártfai cistercita-egyház birtokhatárait tárgyzó 1247. évi okirata. ¹⁾ — *Sáros* megyében, *Bártfa* vidékén, a *Kis-Breznik*, vagyis az *Ondava* forrásai közelében a *Bezke*di hegyek közt eredő s *Bártfa* mellett a *Tapolyba* szakadó *Brezniknek* egy ma e néven nem szereplő mellék-vize. Az okiratban olvasható helynevek

közül *Aranyuspatack* = a mai *Arany-pataka*, *Bartpha*, *Bartpho* = *Bártfa*, *Byboltho*, *Gibolthe*, *Gibotho* = *Gáboltó*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 469. VI. II, 376. Wagner: *Dipl. Com. Sar.* p. 513. Katona VI, 103. Jerney 74. l.]

Kis-Breznik, lásd *Kisbeteznek*.

Kisduna ¹⁾ lásd *Danubius parvus*.

[¹⁾ Fejér IV. I, 154. Teleki XI, 108.]

Kisdunad, *aqua, viz.* Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyzó 1297. évi okirata. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a *nagyléli* szigetet alkotó *Kis-Duna*, *Lovad* pusztá vidékén.

[¹⁾ *Codex Patrius* VI, 424.]

Kisdunad, *piscina, halas.* Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyzó 1297. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a gesztesi járás területén, *Lovad* pusztá határában, a *Kis-Duna* vize által alkotott halastó.

[¹⁾ *Codex Patrius* VI, 424.]

Kis-Eger vize, lásd *Egur parva*.

Kisfaludi római vízvezeték. Erdélyben, *Gyulafehérvártól* három negyed órányira éjszaknyugatnak, egy hegytető aljában fenmaradtak egy nagy téglákkal-kirakott s néhány lábnnyira a föld alatt levő római vízvezeték nyomai. Vize hajdan az *Ompolyba* szakadt s így nyilván a bányavizek elvezetésére szolgált. ¹⁾

[¹⁾ Lásd Vass: *Erdély a rómaiak alatt* 156. l. Gooss: *Chronik* 87. l.]

Kis Gelnuch, *fluvius, folyó.* Említi III. Endrének Hannus kamaragróf számára kiállított 1297. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szepes* megyében, a *Gölnicz*

víz valamely mellékcsermelye, mely a XIII. században *Kis-Gölnicz*-nek nevezetett.

[¹] *Árp. Uj Okm.* V, 169.]

Kis-Grabouch, lásd *Grabouch*.

Kis-Kaláni hévvezek, lásd *Aquae*.

Kis-Koinszka, lásd *Konzchicha*.

Kis-Koranna, lásd *Koranitza*.

Kis-Küküllő, lásd *Kukullu*.

Kis Liponch, *rivulus, csermely*. Említi IV. Lászlónak Jenke földjét tárgyazó 1288. évi adománylevele.¹⁾ — *Ung* megyében, a szobránczi járás területén, Jenke vidékén, az Ungnak ma e néven nem ismert mellékveze.²⁾

[¹] *Haz. Okmtár* VI, 332. — ²⁾ Az okiratot illetőleg lásd *Bresinche*.]

Kis-Pakra, lásd *Ozywpoker*.

Kis-patakok, lásd *Ossewpatak*, *Oszscepupotok*, *Ozevpotok*, *Ozyupotok*.

Kissane fluvius¹⁾ lásd *Konsane*.

[¹] Pestynél: *Az eltűnt régi vármegyék* I, 165. l. 1 jegyz.]

Kis-Séd, lásd *Osoiosyd*.

Kissobenkye¹⁾ lásd *Kyssobenkye*.

[¹] Jerneynél 74. l.]

Kis-Szinye folyó, lásd *Konsane*.

Kisthopul, *Kis-thopul, Chysthopul, rivulus, csermely*. Említi IV. Bélának a bártfai cisterezita-egyház birtokhatárait tárgyazó 1247. évi okirata.¹⁾ — *Sáros* megyében, a Tapoly vagy Toplya folyó valamely Bártfa vidékén levő mellékveze.²⁾

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 469. VI. II, 376. Wagner: *Dipl. Sáros* p. 513. Katona VI, 103. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Kisbeteznek*.]

Kis-Tormos vize, lásd *Tarmas*.

Kisurbona, *aqua, viz*. Említi IV.

Bélának Dénes bán számára kiállított 1244. évi adománylevele.¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 154.]

Kis-Zala, lásd *Zala*.

Kis-Zudcze, *Kruzicz, Kruzicze, fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának Bagomér számára kiállított 1244. évi adománylevele.¹⁾ — *Trencsén* megyében, a Morvaország határán Viszokától nyugatra eredő s nagy kerülékes ivben haladó, Chumecz és Budetin helységek között, Zsolnával szemben a Vágba jobbfelől szakadó jelentékeny *Kisucza*.²⁾ Az okiratban alább említett fluvius *Kruzicz, Kruzicze* alatt nem a Rovnei víz, hanem ugyancsak a *Kisucza* értendő, melynek a *Kruzicz* és *Kruzicze* a másolók által okozott eltorzításai. Az okirat szerint ugyanis a határ a Szvedernik folyó nyugati forrásától *descendit ad fluvium Kruzicze*. Ez a leszállás csakis a kisuczai folyó völgyre nézve birhat értelemmel. De mondja továbbá az okirat, hogy a határ aztán *radit per fluvium Kruzicz usque ad confinia Polonorum*. Ha a *Kruzicz* alatt a Rovnei vagy egy azzal párhuzamosan a Vágnak tartó víz értetnék, akkor az okirat e meghatározása teljesen értelem nélküli volna, miután e folyók, átszelve magát a *Kisucza* folyamot is, Sziléziáig felértek volna, mit e vidék orographiai viszonyainál fogva gondolni is absurdum lenne. Az okirat értelme tehát csakis az lehet, hogy a határ a Szvedernik nyugati ágától felfelé haladva, leszáll-

lott a Kisuczca folyó medrébe s aztán a *Kisuczán át*, azaz keresztül haladva éjszakknak a lengyel határokig ment.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 346. —

²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Divina, Drietoma, Polomnya, Szredernik, Varin, Zudchan.*]

Klimeni patak, lásd *Climen*.

Klokoceváci víz, l. *Clokocheuch*.

Knesa ¹) lásd *Kenesna*.

[Wenzel I, 249. Sztachovics: *Registr.* p. XV.]

Knesepotok, *rius, patak*. Említi Béla ifj. királynak egyik érdemet jutalmazó 1224. évi okirata. ¹) — A horvát-szlavon végvidéken, a *sztuini ezred* területén, Klokoč határában, a Korannának egy ma e néven nem jelölt melékésermelye.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 446. 467. Bárdosy: *Supplement.* p. 45. Kerschlich: *Not. praev.* p. 190. Katona V, 435.]

Knesnica ¹) l. *Kenez rivulus*.

[¹] Fejér IV. II, 503.]

Koachou, *rius, patak*. Említi IV. Bélának a zólyomi vendégek privilegiumait megerősítő 1254. évi okirata. ¹) — *Zólyom* megyében, a zólyomi járás területén folyó *Kordcsorai patak*, mely a Laurin hegységről jöve, Ó-Zólyomtól éjszakra a Garamba szakad jobbfelől. ²) Hunfalyynál mint *Trebuljai patak* szerepel. ³)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 214. Katona VI, 213. — ²) Az okirat topographiáját illetőleg lásd *Buzenth*. — ³) *A magy. bír. term. visz. leírása* III, 288.]

Koaspotak. Említi II. Endrének Fenteus erdőséget tárgyazó 1231. évi

adománylevele. ¹) — *Szatmár* megyében, a nagybányai járásban fekvő Tománya vidékén. ²)

[¹] *Árp. Új Okm.* XI, 232. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Bekeczow.*]

Kobachi halászlók, *piscatoria in villa Kobach*. Említi János szepesi apátnak bizonyos egyezségről tanuskodó 1291. évi okirata. ¹) — *Szepes* megyében, a löcsei járásban fekvő Kolbach határában.

[¹] Fejér VI. I, 332.]

Kochowzy, *Kochowzy, aqua, fluvius, víz, folyó*. Említi az egri káptalannak Noak földének határjárását illető 1295. évi okirata. ¹) — *Gömör-Kis-Hont* megyében s az okiratszerint *cadit in fluuium Hsua* azaz a Jolsvába. Jerney *Kacsavíz*-nek ejti ²), de vajjon nem inkább *Kohó víz*-nek ejtendő? Egyébiránt az sem lehetetlen, hogy azonos a *Katuspatak*-kal. ³)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 529. — ²) *Magy. Nyelvk.* 61. l. — ³) *L. ezl.*]

Kochua, *Kothna, Kothua, aqua, víz*. Említi István ifj. királynak Endre comes fia számára kiállított 1270. évi adománylevele ¹) és ugyanannak Mihály számára kiállított 1272. évi okirata. ²) — *Bereg* megyében, a kászonyi járásban, Mátyustól keletre, a Csaronda által képezett, ma már nem létező víz. ³) Lehoczky csakis mint *Kothnat* említi fel. ⁴)

[¹] *Árp. Új Okm.* VIII, 260. — ²) Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 243. VII. II, 21. — ³) Az okiratok topographiájára nézve lásd *Boltray*. — ⁴) *Beregn. monogr.* I, 48.]

Kochyn, *Kocsin, fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának Zochud comes és testvérei

számára kiállított 1262. ¹⁾), ugyanannak Serefel számára kiállított 1262. évi adománylevele ²⁾) és Jokó meg Csejthe 1263. évi határleírása. ³⁾) — *Nyitra* megyében, a pöstyéni járásban fekvő Kocsinnél eredő, rövidke futás után a Lancsári vízzel egyesül s azzal együtt a Holeskába szakadó *Kocsini csermely*. Pesty szerint a folyó helyét egy száraz árok foglalja el, mely a régi nevet még bitorolja. ⁴⁾) Az okiratokban említett villa Brey, Borey = *Bori*, villa és terra Cecheruch, Cheturuch = *Sterusz*, villa Kerencher, Kuerencher = *Lancsár*, villa Rakoych = *Rakovicz* a pöstyéni, villa Brizona, Bryzona = *Brezova* a miavai járásban. ⁵⁾)

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 22. —

²⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 25. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 163. — ⁴⁾ *Századok* I, 73. — ⁵⁾ A többi topographiára nézve lásd *Dumbov* és *Mayona*.]

Kocsin ¹⁾ lásd *Kochyn*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 163. Pesty: *Századok* I, 73.]

Koczina patak, lásd *Huzina*.

Kodori patak, lásd *Cantus*.

Koed, *Kved, aqua, viz*. Említi IV. Bélának Nyir földet tárgyazó 1249. évi adománylevele. ¹⁾) — *Esztergom* megyében, *Esztergom* közelében, az okirat szerint Dorog vidékén, a Duna jobb oldali mellékvize. Jerney *Köd*-nek ejti. ²⁾) Az okiratban említett Durug, Durugh = *Dorog* az *esztergomi járásban*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 41. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 380. — ²⁾ *Magy. Nyelv.* 77. l.]

Koinszka vagy Raiči viz, lásd *Kon z k a m a g n a*.

Kojsói viz, lásd *Cochenseiffe*.

Kokoth-egyházi halászó, *piscatura Ecclesie de Kokoth*. Említi a keresztesek esztergomi conventjének Simon számára kiállított 1269. évi bizonyító oklevele. ¹⁾) — *Esztergom* megyében, a párkányi járásban levő Párkány területén létezett dunai halászhelyek. Az okiratban említett Kokoth = *Párkány*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 475. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 223. Knauz: *Mon.* I, 562.]

Kola, *fluvius, folyó*. Említi IV. Lászlónak Miskóczi Péter és Sándor számára kiállított 1285. évi adománylevele. ¹⁾) — *Sáros* megyében. ²⁾)

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 285. Katona VI, 918. — ²⁾ V. ö. *Gyeken*.]

Kolapis ¹⁾ lásd *Culpa*.

[¹⁾ Strabo: *Geographia* IV. VI, 10. VII. V, 3. Plinius: *Hist. Natur.* III, 25.]

Kolbászaiz viz, lásd *Kulbasa*.

Kolcsvai viz, lásd *Cheumil*.

Koledyn, *fluvius, folyó*. Említi a császári káptalannak bizonyos birtokeladást tárgyazó 1278. évi bizonyító okirata. ¹⁾) — Horvátországban, *Belovár* megyében, a Pribenesech birtok határában.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 169.]

Kolinoa, *Kalinoa, rivus, patak*. Említi V. Istvánnak Fülöp esztergomi érsek és testvére számára kiállított 1270. évi adománylevele. ¹⁾) — Horvátországban, *Belovár* megyében, a belovári alispánság területén, a Dráva jobb oldali vízkörnyékében, a Bisztrába s ezzel a Drávába szakadó *Kalinováci patak*. ²⁾ ³⁾)

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 286. *Magy. Sion* III, 371. — ²⁾ Lásd Pestyt: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 174. — ³⁾ *Az*

okirat topographiájára nézve lásd körösmegyei *Biztra*.]

Kollou, *piscina, halas*. Említi V. Istvánnak a jászói monostor számára kiállított 1263. évi adománylevele ¹⁾ és ugyanannak ez adományt megerősítő 1270. évi okirata. ²⁾ — *Szabolcs* megyében, Fejér *Köllő*-³⁾, Jerney *Kálló*-nak ⁴⁾, Rómer *Kalló*-nak ejti. ⁵⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 102. —

²⁾ Fejér V. I, 102. — ³⁾ *Cod. Dipl.* V. I, 102. a felírtos kivonatban. —

⁴⁾ *Magy. Nyelv.* 62. l. — ⁵⁾ *Egy pár szó a magyarorsz. halászatról a középkorban* i. h. I, 359.]

Kolnik ¹⁾ lásd *Kalnich*.

[¹⁾ *Haz. Okmár* VI, 326.]

Kolon ¹⁾ lásd *Colon*.

[¹⁾ Fejér VII. V, 187. 188.]

Kolops ¹⁾ lásd *Culpa*.

[¹⁾ *Dio Cassius* XLIX, 37.]

Komakuta, *fons, és rículus de fonte*

Komakuta ezienis, forrás, csermely. Említi a tihanyi conventnek bizonyos veszprémi birtok eladását tárgyazó 1293. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Veszprém* megyében, Veszprém vidékén.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. II, 174. Jerneynél 75. l.]

Komarnicza, lásd *Kamarcsa*.

Komlósi patak *Sáros* megyében, l.

Cum lous.

Komlósi víz *Abauj* megyében, lásd

Kumlospathaka.

Komornicza, lásd *Kamarcha*.

Konach, *fons, forrás*. Említi IV. Bélának a nagyszombati apácák számára kiállított birtokerősítő 1256. évi okirata. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a nagyszombati járásban, a Tirna vízkörnyékében, Bolevár határában. Az okiratban

említett Baralad = *Boleráz*, Kulchva = *Klucsován*, Kyzep-Korompa és Kurumpa = *A-* és *F-Korompa*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 273.]

Konotopa ¹⁾ lásd *Conotopa* *Turóc*zban.

[¹⁾ Fejér VI. II, 381. Engel: *Mon Ung.* 105. l.]

Konsane, *fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának Merse számára kiállított 1262. évi adománylevele. ¹⁾ — *Sáros* megyében. Az okirat alapján azt hiszem, hogy alatta a *Kis-Szinye* folyó értendő, vagyis az egyesült Szinyei víznek, máskép Svinkának éjszaki ága, mely a Branyiszkó hegység Magura hegye éjszaki oldalán eredve, Kajathánál egyesül a Svinka déli ágával. A Konsane nyilván a Nogsane ellentétes értelmű neve s Pestynél csakugyan *Kissane* alakban fordul elő, ámbár kitünő tudósunk hibázik, midőn azt mondja, hogy Fejér azt úgy közli. ²⁾ Az okiratban említett Jernye = *Jernye*, castrum Sarus = *Sáros vára*, Sanefalua = *Szinye*, Vjfalua = *Szinye-Ujfalua*. Az okiratban leírt föld ennél fogva a két Svinka-ág között feküdt. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 61. Wagner: *Dipl. Saros* 285. l. Cornides: *Diplomatarium* IV, 200. — ²⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* I, 165. l. 1. jegyz. — ³⁾ V. ö. *Nogsane*.]

Konseiffen ¹⁾ l. *Cochenseiffe*.

[¹⁾ Bárdossy: *Supplementum* p. 385. *Századok* VI, 227.]

Kontra tó, lásd *Curisa stagnum*.

Konut, *fons, forrás*. Említi IV. Bélának Locsmán vármegye adományát tárgyazó 1263. évi privilegiuma. ¹⁾ — *Sopron* egykor Locsmán megyében, a

mai sági járásban fekvő Daszti faluhoz tartozó *Kont* major területén.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 53. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Bykig*.]

Konuzka fluvius¹⁾ lásd *K o n z k a m a g n a*.

[¹⁾ Fejér V. II, 155.]

Konvize¹⁾ lásd *C o n*.

[¹⁾ Wenzel I, 250.]

Kónyi tó, lásd *C o n*.

Konyusi víz, lásd *K u n u s*.

Konzchicha parva. Említi István szlavoniai bánnak több Riuche megyei birtokot meghatározó 1255. évi okirata.¹⁾ — Az egykori Riuche a mai *Belovár* megyében, a belovári alispánságnak Körös megyével határos területén, a Koinszkanak vagyis Raiči víznek mellékvize, a *Kis-Koinszka*.²⁾ A Pesty által feltüntetett Riucse-megyei vizek sorozatában hiányzik.³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 397. —

²⁾ Az okiratot illetőleg lásd *Rumissa*. —

³⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* II, 296 — 297.]

Konzka magna, *Konuzka fluvius*, *Conzka*. Említi István szlavoniai bánnak több Riuche megyei birtokot meghatározó 1255. évi okirata¹⁾, Róland bánnak Bense számára kiállított 1265. évi beiktatója²⁾ és IV. Lászlónak Jakab comes számára kiállított 1274. évi adománylevele.³⁾ — Az egykori Riuche, a mai *Belovár* megyében, a belovári alispánságnak Körös megyével szomszédos területén, a Kris mellett eredő s Raičon alól a Velikába balfelől szakadó *Koinszka* vagy *Raiči* víz. Pesty folyósorozatából azonképp kimaradt.⁴⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 397. — ²⁾ *Haz. Okmár* VII, 95. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 155. — ⁴⁾ I. m. i. l.]

Konzkystrug. Említi István szlavoniai bánnak Polana föld eladását tárgyazó 1249. évi bevalló oklevele.¹⁾ — A régi Dubicza megyében, nézetem szerint az Unna-Száva törökön alóli vidéken, a mai Bosznia területén, semmiestre sem a Gradiskai kerületben. Pesty ez utóbbi nézethez hajol, mert azt írja: a Konzkystrug azonos lehet a Veliki Sztrug folyóval, a gradiskai határhozrezredben.²⁾ E nézet azonban azért nem fogadható el, mert vele a határjárás menetét teljességgel nem lehet megegyeztetni. — A határ ugyanis a Vožzka folyó mentén ért a Konzkystrughoz, majd aztán a Vun folyóhoz, a Szávához, az Alseunicha vízhez, a Temechech sárhoz, aztán egy hegyen át Terlevilik várhoz s végül kiindulási pontjához Kossivzdevech vagy Cožziusdeuekhez. *Hogy a határ a Szávát átlépte volna*, nem mondatik, már pedig ez átlépésnek meg kellett volna történnie, miután a Veliki Sztrug a Száva *bal*, a Vun pedig, melyet Pesty is az *Unnára* magyaráz s magam is annak tartom, a Száva *jobb*-oldalán folyik. De továbbá, ha a Konzkystrug = Veliki Sztrug, kérdem, hogyan mehetett a határ *előbb* az Unnába s *csak* *aztán* a Szávába? Ezt annyival inkább kiemelem, mivel az okiratban említett Vožzka folyó és a Vulchja folyó egy s ugyanaz, mit Pesty ugyan észre nem vett, de a mi magából az okiratról világosan kivehető, mert hiszen a Vožzkát *ötször*, a

Vulchýat pedig csak *egyetlenegyszer* említi, a *saepefatum fluvium* kifejezés tehát épenséggel nem illetheti a Vulchýat, hanem a Voýžkát s így a határ a Voýžka folyó mentén egyenesen az Unnába jutott volna, a nélkül, hogy a Szávát érinti vala, a mi absurdum. Mindczek a nehézségek, s illetőleg geographiai képtelenségek megszűnnek, ha a Konzkystrugot nem azonosítjuk a Veliki Sztruggal, mert ez esetben a határ a Száva jobb partvidékéről kiindulva az Unnába s aztán a Szávába jutott. Ezt az értelmezést igazolja egyébiránt Polana földnek, melynek határaitól az idéztem okiratban szó van, fekvése is. István bán 1249. évi okirata szerint fekszik az *iuxta Zavam* in Comitatu Dubicensi, s hogy a jobb part értendő, az kitetszik a zágrábi káptalannak egy 1355. évi okiratából, mely Dubicza megyét és azzal Polana földet a *Száván túl fekvő*-nek, tehát a Száva jobbspartján fekvőnek mondja ³⁾ s Pesty Frigyes maga is beismeri, hogy a káptalan bizony csak az Unna torkolatától keletre levő boszniai földet gondolhatta ⁴⁾, mi másrészt Gyurikovichnak is a nézete. ⁵⁾ Ehhez még hozzá kell adnom, hogy a Polana geographiai név e vidéken manap is feltalálható ⁶⁾, de meg a határjárás menete is tökéletesen igazolja ezt. Ugyanis miután az az Unnából a Szávába jött, nem fordult balra, hanem jobbra vagyis a Száván *lefelé* haladt, per eundem vero fluvium Zava vadit *infra* ad aquam Alseunicha s ez okból Konzkystrugot nem is kereshetni a mai báni területben, hanem csakis a mai

boszniai Száva-részen, s én azt a Száva egy jobboldali szakadékanak tartom. Neve bizonyítja, hogy nem önálló víz, hanem folyószakadék s jelentését *Alsó-folyóág*-ra magyarázom.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. IV, 103.

— ²⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* II, 233.

— ³⁾ Palugyay: *Kapcsolt részek* 235. l.

— ⁴⁾ I. m. II, 235. — ⁵⁾ *De situ et ambitu Slavon. et Croat.* 71. l. és *Tudományos Gyűjtemény* V. füz. 54. l. 1836. folyam. — ⁶⁾ Lásd a Zucheri-Lipszky-féle térképet: *Carte générale de Royaume de Hongrie* 1813.]

Kopach, *piscina*, *halas*. Említi a pécsi káptalannak Konrád mester érdekében kiállított 1299. évi bizonyító oklevele. ¹⁾

— *Baranya* megyében, a Duna-Dráva-közben fekvő Kopács határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 642.]

Kopachföldi egyéb halasak, *aliae piscinae in eadem terra Kopach*. Említi a pécsi káptalannak Konrád mester érdekében kiállított 1299. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Baranya* megyében, az előbb említett Kopács vidékén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 642.]

Kopali, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Bélának Locsman vármegye adományát tárgyazó 1262. évi privilegiuma. ¹⁾ — *Sopron* megyében, a soproni járás területén, a Csávai patak mellékvize. Ha a Kopal név alatt, mint hiszem, a mai *Kabold* érthető, akkor a fluvius Kopali alatt a Kaboldnál a Csávába jobbfelől szakadó *Ran* patak rejlik. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 54. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve I. *Bykig*.]

Kopas ¹⁾ lásd somogy-tolnai *Сопус*.

[¹⁾ Fejér I, 394. IV. II, 159.]

Kopina, flumen, folyam. Említi Mária királynénak a verőcei polgárok szabad-ságaira és földjük határára vonatkozó 1248. évi privilegiuma. ¹⁾ — Szlavonországban, Verőce megyében, a verőcei alispánság területén, a Dráva jobboldali vízkörnyékében. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 203. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Donoch.*]

Kopolch. Említi a váradhegyfoki sz. István conventnek Kiskerch földét tárgyazó 1283. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Szabolcs megyében. Jerney téved, midőn Borsodban keresi, mely tévedésére egyébiránt maga az okirat szolgáltatott okot. Ebben ugyanis in Comitatu de Barsud áll, mely helyett kétségtelenül in Comitatu de Sabolch olvasandó. Az okiratban említett Kiskerch, Kyskerch = Kéres, Romalchahaza = Ramocsahaza mindkettő a bogdányi járásban, Laskud pedig = Laskod a kisvárdaiban. E Kopolch = Kopolcsból szakadt ki egy Ér nevű víz, mit maga az okirat e szavakkal mond: Per fluuium . . . Ér, exeuntem de Kopolch.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 195.]

Koppankwnek, aqua, víz. Említi a váradi káptalannak a Chanád nemzetségbeliek közt osztályt foganatosító 1257. évi okirata. ¹⁾ — Bihar megyében, a mező-telegdi járásban, a Sebes-Körös baloldali vízkörnyékében Mező-Telegdi vidékén. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 475. — ²⁾ A topographiájára nézve lásd *Derges.*]

Koppány folyó, lásd L u p a.

Kopriwni, rivus, patak. Említi IV. Bélának Dénes bán számára kiállított

1244. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, Belovár megyében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 154.]

Kopronichka folyó, lásd C o p n i c h a.

Kopus. Említi a székesfejérvári, illetőleg a császmái káptalannak bizonyos magyar- és horvátországi birtokügyet illető 1270. évi okirata. ¹⁾ — Baranya megyében, a Mohácsi víz vagy ennek valamely forrás-csermelye Püspök-Márok és Geresd vidékén. Azonosnak tartom azon Hodus vízzel, melyet úgy czen 1270., mint pedig a pécsi káptalannak egyik 1293. évi bizonyító oklevele nevez meg. ²⁾

[¹⁾ Rövid kivonatban közli Véghelyi: *A galgóczi levéltár* czimű czikkében a *Századok* 1876. évf. 579. l. Egészen közölve lásd Nagy Imre által a *Haz. Okmár*-ban VII, 120. — ²⁾ Lásd ezt tüzetesebben baranyamegyei *Hodus* alatt.]

Kopus ¹⁾ lásd somogy-tolnai C o p u s

[¹⁾ Fejér I, 292. V. II, 541—543. Wenzel IX, 236. 237.]

Koranitza. Említi Béla ifj. királynak Radus és testvérei számára kiállított 1224. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, a Koranna mellékvíze, a Kis-Koranna. ²⁾

[¹⁾ Bárdosy: *Supplementum ad Annal. Scepi.* p. 45. — ²⁾ *Minor Koranna*, jegyzi meg Bárdosy.]

Koranna, rivus, patak. Említi Béla ifj. királynak egyik érdemet jutalmazó 1224. évi okirata. ¹⁾ — A Kis-Kapella-hegység keleti oldalán Priboj és Babina potok közt levő Plitvieza-tavakból folyó, az otocsáni, ogulini és szluini czerdek

területeit szeldelő s Károlyvárosnál a Kulpába jobbfelől szakadó *Koranna*.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 446. 467. Kercselich: *Not. prae.* p. 190. Katona V, 435.]

Korcsolyás tó, lásd Sokord piscina.

Kormontw ¹) lásd Kormuntu.

[¹] IV. Béla 1268. évi okiratának 1383. évi átiratában Knauznál: *Mon.* I, 558. nota 9.]

Kormuntu, *Kormontw, piscina, halas*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele. ¹) — Komárom megyében, a Csalóközben, P. Bálvány-Szakállas vidékén.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 454. Knauz: *Mon.* I, 558.]

Kornycha, *stagnum, tó*. Említi Was mesternek Panala föld iránt történt osztozkodást tárgyazó 1264. évi bizonyító oklevele. ¹) — Szatmár megyében, a fejérgyarmati I. járás területén, a Tisza- és a Szamos-zugban fekvő Panyola határában.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 388.]

Korogh ¹) lásd Karagh.

[¹] Wenzel X, 387.]

Kórógyi ér, lásd Couroug.

Kórógyi víz, lásd Karagh.

Koroug ¹), **Korough** ²), lásd Karagh.

[¹] Fejér IV. III, 141. — ²) Jerney 76. I.]

Korósduna. Említi a pozsonyi főispánnak Saulus birtokállapotáról szóló 1237. évi jelentő okirata. ¹) — Pozsony megyében, a csalóközi Nagy-Duna, mely az okirat szerint *ulgo vocatur Korósduna*. Nyilván *Koros-* azaz *Öreg-Duna*.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 48. XI, 304. (itt mint 1238. évi okirat szerepel.)

Korpona ¹) lásd Corpona.

[¹] Fejér II, 83.]

Koruschka, *fluvius, folyó*. Említi István szlavoniai bánnak kiváltságokat tartalmazó 1252. évi okirata. ¹) — Horvátországban, *Kőrös* megyében.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 166.]

Korzan ¹) lásd Corzan.

[¹] Fejér IV. III, 452.]

Kossachyna ¹) l. Kossathyna.

[¹] Fejér IV. III, 507.]

Kossathyna, *Kossachyna, aqua, fluvius, víz, folyó*. Említi IV. Bélának a lovarrend számára kiállított 1269. ¹) és 1272. évi okirata. ²) — Horvátországban, az egykori Dubicza megyében, a mai *Gradiskai* kerület novskai járásában, a Száva vízkörnyékében. Pesty az 1269. évi okirat alapján Kossadunának írja ³) de az idéztem okiratok egyike sem igazolja ez olvasást. Megjegyzem azonkívül, hogy a határleírásban említett villa Vrachiche ma e néven elő nem fordul. A Smersenycha, Theiner szerint Guersenicha, az okirat szerint a Pakranak a Szávába való torkolatánál létezett. Pesty úgy ezt mint az alább előjövő locum Kalystu-t helységnek veszi, de én azt hiszem, hogy az okirat locus szava itt nem bir a helység = község jelentéssel, hanem csak geographiai helytárgyat jelent.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 507.

— ²) X. Gergely pápa 1275. évi átiratában Theinernél: *Mon. Histor.* I, 314.

— ³) *Az eltűnt régi vármegyék* II, 233.]

Kostrosin, *Major Kostrosin, fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának Kunch comes

számára kiállított 1255. évi adománylevele. ¹⁾ — Szepes megyében, a Hernád jobbfeleli mellék-csermelye, Szepes-Olaszi déli vidékén. ²⁾ A Major Kostrosin mutatja, hogy egy Minor Kostrosinak is kellett léteznie. E csermelyek a Gálmus hegyről futottak le a Hernádba.

[¹⁾ *Haz. Oklevéltár* 30. l. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Cyha*.]

Kosztajnica patak Boszniában, lásd *Kastaynancha*.

Kosztajnicai víz a báni területen, l. *Castanicha*.

Kothna ¹⁾ lásd *Kochua*.

[¹⁾ *Fejér V. I.*, 243.]

Kothua ¹⁾ lásd *Kochua*.

[¹⁾ *Fejér VII. II.*, 21.]

Kotinua fluvius ¹⁾ lásd *Katinna*.

[¹⁾ *Cod. Patrius VII.*, 71. 72. 73.]

Kousouch, *Kusouch, flumen, folyam*. Említi IV. Bélának Lipig földet illető s Sebret fiai számára kiállított 1257. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, a régi Gerzenceze, a mai *Belovár* megyében, az Ilova jobboldali vízkörnyékében.

[¹⁾ *Haz. Okm. VII.*, 70.]

Kouachna, *stagnum, tó*. Említi István ifj. királynak több helységet tárgyzó 1270. évi adománylevele. ¹⁾ — *Bereg* megyében, a kászonyi járásban, a Csaroda és Szernye közti területen, Bótrágy vidékén. ²⁾ Lehoczky nem említi.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm. VIII.*, 261. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Boltrag*. Megjegyzem emellett, hogy Fejér V. Istvánnak Mihály számára kiállított 1272. évi okirata közlésében e tó nevét kihagyta. L. *Cod. Dipl. V. I.*, 244. VII. II, 21.]

Kovácsovai patak, l. *Koachou*.

Kowachos rew, *Kovochoš Rev, portus, rév*. Említik egyik hiteles helynek Hamva birtok elzálogosítását tárgyzó 1293. évi okiratai. ¹⁾ ²⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a Sajó réve Hamva és *Kövecses* között, a tornaljai járásban.

[¹⁾ *Haz. Okm. VII.*, 233. — ²⁾ *U. o. VII.*, 234.]

Koyacha, *fluvius, folyó*. Említi V. Istvánnak Teresztenye földet tárgyzó 1272. évi adománylevele. ¹⁾ — *Torna* és *Gömör* megyék határterületén, egy ma e néven nem ismert víz, mely alkalmasint közvetítetten jutott jobbfelől a Bódvába. Valószínűnek hiszem, hogy e víz neve *Kovácsi* volt. Az okiratban említett terra *Kochy* alatt azonban nem a sz. Andráshoz tartozó *Kovácsi* puszta értendő, hanem egy Teresztenétől dél-nyugatra, Gömör megye délkeleti határterületén létezett *Kovácsi*. ²⁾

[¹⁾ *Zichy-Codex I.*, 31. — ²⁾ Az okirat többi topographiájára nézve lásd *Farkaspotoka*.]

Koztonichafeu ¹⁾ lásd *Kastaynancha*.

[¹⁾ *Theiner I.*, 315.]

Kökeszi víz, lásd *Kezeo-pataka*.

Kökút Tótiban, lásd *Puteus lapideus*.

Kölkedi tó, lásd *Kulked*.

Köris patak, lásd *vasmegyei Keurus*.

Körös-erek, lásd *Tekereu, Zakaler*.

Körös foka, lásd *Solfuca*.

Körös folyók Biharban, lásd *Crisius*.

Körös folyó Somogyban, lásd Cur-
rus.

Körösfői patak, lásd Senegetho
pataka.

Köröstuueh ¹⁾ lásd Currus.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 201.]

Körtvélyesi patak-Szepesben, lásd
Custresi és Logina.

Körtvélyesi tiszai rév, lásd Quor-
tueles.

Köuzdi halászhók és halasok, *piscat-
urae et piscinae in Köuzd*. Említi IV. Bé-
lának az egri egyház régi birtokait s jogait
előszámoló s megerősítő 1261. évi ok-
irata. ¹⁾ — Az okirat alapján a Tisza
mentén keresendő. Azt hiszem Kövesd
nevé hely rejlik alatta.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 41. Ka-
tona VI, 344.]

Kövesdi csermely, lásd Kuesd.

Kövi patak, a Turócz keleti ága,
lásd gömörmegeyi Turuch.

Krakkói vagy Vajasdi viz, lásd
Tyri fluvius.

Krapina folyó, lásd Crapina.

Krassow ¹⁾ lásd baranyamegyei Ka-
raso.

[¹⁾ Fejér V. III, 450. Kováchich:
Supplem. I, 45.]

Kraszna folyó, lásd Crazna.

**Krepelmalmi római kettős hypo-
caustum**. Falazott nyomuk mai napig
maradt fenn Ó-Buda vidékén. ¹⁾

[¹⁾ Römer: *Műrégészeti Kalauz* I, 90.]

Krepche, *Crepche*, *lacus*, tó. Említi a
zágrábi káptalannak Róbert comes szá-
mára kiállított 1228. évi bizonyító ok-
levele. ¹⁾ — Horvátországban, Zágráb
megyében, a sziszeki alispánság terüle-

tén, a Száva mentén, Sziszektól keletre,
a Száva balpartvidékén. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 465. Tkalcic:
Mon. Epp. Zagrab I, 62. — ²⁾ V. ö. a
Cerita és Locou alatt mondottakkal.]

Krestecz ¹⁾, **Kresztecz** ²⁾ l. Pres-
tuez.

[¹⁾ Fejér I, 429. — ²⁾ Fejér II, 69.]

Kriss, Kris ¹⁾ lásd Crisius.

[¹⁾ Fejér V. II, 514. Endlicher:
Mon. Árp. 561. Kováchich: *Suppl. Vest.*
Com. I, 36. Katona VI, 796.]

Krisius triplex ¹⁾ lásd Crisius.

[¹⁾ Fejér IV. III, 41.]

Kriszosz, (*Κρισος*) ¹⁾ l. Crisius.

[¹⁾ Konstantin császár: *De adm. Imp.*
c. XL.]

Krumpsayff ¹⁾ l. Crumpsayff.

[⁴⁾ *Haz. Okmtár* VI, 356.]

Krucicz, Kruzicze ¹⁾ lásd Kis
Zudeze.

[¹⁾ Fejér IV. I, 346.]

Kryonborod ¹⁾ l. Brisneborod.

[¹⁾ Fejér VII. V, 569.]

Kuach, *rivulus*, *csermely*. Említi Ist-
ván ifj. királynak Makramal földtért
tárgyazó 1262. évi adománylevele. ¹⁾
— Az egykori Patak, a mai Zemplén
megyében, a sátoralja-ujhelyi járásban,
a Bodrog vízkörnyékében. { Az okirat
szerint cadit in alium fluium Potok
uocatum. *Kovács*-nak ejtendő. ²⁾

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VI, 111. *Árp. Uj*
Okm. XI, 518. *Magy. Tört. Tár* II, 175.
— ²⁾ Lásd Pesty: *Az eltűnt régi várme-
gyék* I, 143.]

Kuachbike völgyi forrás, folyó,
fons, fluvius in valle Kuachbike. Említi a
veszprémi káptalannak bizonyos birtok-
felosztást tárgyazó 1292. évi bizonyító

oklevele. ¹⁾ — *Veszprém* megyében, a devecseri járásban, Ajka vidékén, a Bakonyban, a Torna vízkörnyékében. Az okirat szerint cadens in fluuium Thor-nua. Az oklevélben említett Oyka = *Ajka*. Pesty *Kovácsbika*-nek ejti s az eltiúnt vizek közé sorolja. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 95. *Haz. Okm.* I, 89. — ²⁾ *Századok* I, 75.]

Kubalkút, *Kubalkut, Kubulkuth, fous, forrás*. Említik IV. Bélának a Grechhegyi vár számára kiállított 1242. ¹⁾, ugyanannak a zágrábiak számára kiállított 1266. évi kegylevelei ²⁾ és a Grechhegyi vár 1266. évi határleírása. ³⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében *Zágrábnái*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 262. Jerney 77. I. — ²⁾ Fejér IV. III, 335. L. azonk. Kercselich: *Not. prae.* p. 125. Katona VI, 460. Jerney 77. I. — ³⁾ Fejér VII. V, 586.]

Kubrai patak, lásd *Cubra*.

Kubulkum ¹⁾, **Kubulkuth** ²⁾ lásd *Kubalkut*.

[¹⁾ Jerneynél 77. I. — ²⁾ Fejér IV. I, 262. Jerneynél 77. I.]

Kubulduforem, *palus, tó*. Említi IV. Bélának Komárom városát és várát tárgyzó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Duna és Vág-duna közti területen, Komárom vidékén. Az okiratban említett Wrs = *Örs*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 446. Knauz: *Mon.* I, 552.]

Kuchuhethe ¹⁾ lásd *Kutsahere*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 460.]

Kuczar, *Kutzar*. Említi egy 1296. okirat alapján Jerney. ¹⁾ — Folyóvíz *Veszprém* megyében.

[¹⁾ *Magy. Nyelv.* 81. I.]

Kuchard, *aqua, conae, piscaturae terrae Kuchard, in aqua Kuchard*. Említi a váradi káptalannak Kuchard földet tárgyzó, Ábrahám számára kiállított 1272. évi bizonyítványlevele ¹⁾ és ugyanannak ugyanezen ügyben kiállított másika 1272. évi okirata. ²⁾ — Erdélyben, *Kis-Küküllő* vagy *Torda-Aranyos* megyében. E megyékben találjuk Oláh- és Székely-Kocsárdot. Avagy a *Szatmár* megyei Kocsord értetik-e itt? Az okiratok kellő felvilágosítást nem adnak.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 265. — ²⁾ Fejér V. I, 268.]

Kuchurdfoka. Említi az egri káptalannak Péter és fia számára kiállított 1296. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Szatmár* megyében, a mátc-szalkai járásban, Nagy-Dobos vidékén, a Kraszna baloldali vízkörnyékében, hol Nagy-Dobostól délkeletre, a Kraszna jobb partvidékén *Kocsord* helységet találjuk. ²⁾ E felett szakad ki a Kraszna jobboldalából egy ág, mely a főfolyóval egyenközüleg haladva, N.-Dobos keleti vidékén visszatér az anyamederbe. Lehet, hogy az okirat Kuchurdfoka e Kraszna-ágra vonatkozik.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 225. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Egy.*]

Kuegeg, *Ruegeg, Rueggeg, torrens, zuhatag*. Említi IV. Béla kiküldött bíráinak Jenő földet tárgyzó 1236. évi ítéletlevele. ¹⁾ — *Bihar* megyében, Száldobágy és Kis-Jenő vidékén ²⁾, a *Szabes-Körös* zuhataga vagy mellékvíze. Jerney *Kőrecses*-nek ejti egy helyt ³⁾, *Rüggeg*-nek más helyt ⁴⁾, Pesty is *Rüggeg*-nek. ⁵⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 65. Kubinyi: *Magy. tört. emlékek* I, 14. — ²⁾ A topographiájára nézve lásd *Jenő*. —

3) *Magy. Nyelvkincsek* 79. l. — 4) U. o. 114. l. — 5) *Századok* I, 75.]

Kuesd, *virulus, esermely*. Említi II. Endrének a pécsi egyház birtokait előszámoló és megerősítő 1235. évi okirata. ¹⁾ — *Tolna* megyében, a központi járásban, az Okrágyi patakba szakadó s ezzel a Sárvízbe ömlő *Köresdi* esermely. ²⁾ Jerney tévesen Baranyában keresi. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 438. Koller: *Hist. Epp. Quing.* II, 86. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Hydus*. — ³⁾ *Magy. Nyelvk.* 80. l.]

Kueskut ¹⁾ lásd *Quiescut*.

[¹⁾ Fejér I, 389.]

Kueskuth. Említi az esztergomi káptalannak IV. Lászlóhoz intézett, évnélküli jelentő okirata. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, hol e kút mint Vágmenti határterminus szerepel. Az okirat szerint pertinet ad villam Zakalus. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 576. — ²⁾ V. ö. *Chyug*.]

Kuespotok. Említi IV. Bélának a turóczyi monostor 1252. évi alapítólevele. ¹⁾ — *Liptó* megyében, Német-Lipce vidékén, a Vág baloldali mellék-vize. Jerney *Köves-patak*-nak ejti. ²⁾ Az okiratban említett két rendbeli villa Scelech az okirat szerint Liptó megyében fekszik, következőleg nem nyomozhatni a trencsén- és zólyom megyei Szelecz vagy a nyitrai megyei Szelőcze helyein, hanem inkább azonosítom a liptó megyei, rózsahegy-i járású Három-Szlécsessel, annyiival is inkább, mivel az okiratban említett Lypehe = *Német-Lipce*, a három Szlécs keleti szomszédságában.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 303. *Haz. Okm.* VI, 71. — ²⁾ *Magy. Nyelvk.* 80. l.]

Kuhnek, *Kunech, potok*. Említi Mária királynőnek Dobouch földet tárgyazó 1259. évi adománylevele ¹⁾ és IV. Lászlónak Csák Dominik fiai számára kiállított 1280. évi adománylevele. ²⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében, mint az okirat mondja.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 502. — ²⁾ Fejér V. III, 24.]

Kuhubur, *stagnum, tó*. Említi István ifjabb királynak Sándor bán számára kiállított 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szatmár* megyében, a szatmári járásban Kak vagy Kaak határában, melynek birtokrészt képezte. ²⁾

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VIII, 199. Waltherr: *Magy. Akad. Ért.* VI, 430. W. ö. Fejér IV. III, 465. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Huzetow*.]

Kukenegurpothok, *Kukenegerpatak*, *Kukenegerpatak, rivus, flumen, patak, folyam*. Említi IV. Bélának Mohol fia számára kiállított 1248. évi adománylevele ¹⁾ és az egri káptalannak bizonyos birtokcserére vonatkozó 1296. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — *Sáros* megyében, a héthársi járásban, a Tarczának egyik manap e néven nem ismert baloldali mellék-vize és pedig vagy a *Harcsar-Lucska*i, mely közvetlenül szakad a Tarczába, vagy a *Tarkői* esermelyke, mely a Héthársi víz által közvetítve jut a Tarczába. ³⁾ Az okiratokban említett Torkow = *Turkő*, Weresalma = *Vörösalma* a héthársi járásban. Bathamezey és Thorkeueley ma e vidéken

ismeretlenek, ha csak talán az elsőnek a mai *Pusztamező*, a másodiknak pedig ugyancsak a mai *Tarkő* nem felel meg. Nagy Imre azon megjegyzésére, hogy a IV. Béla-féle okiratot már Fejér is közlé, arra figyelmeztetek, hogy előfordul az, mint a fennebbi idézetből kitet-szik, Bárdosynál is.

[¹] Bárdosy: *Supplement. ad Annal. Scap.* p. 48. *Haz. Okmtár* VII, 38. — ²) *Árp. Uj Okm.* X, 228. — ³) Valóbb-szinűnek tartom a *Harcász-Lucskai* vizet, mert egy 1281. évi okirat alap-jára fektetett combinatio folytán a Tarkői víznek talán inkább a *Veresabna* felel meg. Lásd *Veresabna*.]

Kukenespataka. Említi az egri káptalannak Gömör helységet tárgyzó 1291. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Gömör-Kis-Hont* megyében a tornaljai járásban, a Sajó vízkörnyékében, a Sajó-Gömör és Királyi közti vidéken. ²)

[¹] *Árp. Uj Okm.* X, 55. — ²) A topographiára nézve lásd *Gyartyanos-pataka*.]

Kukenus, piscatura, halászbó. Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyzó 1261. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Ekel vagy Szakállos birtokok területén.

[¹] *Árp. Uj Okm.* XI, 514.]

Kukenus potoka. Említi IV. Bélának Ehelős fiai számára kiállított 1269. évi oklevele. ¹) — *Vas* megyében, a körmöndi járásban, Halastó helység határában, a Rába vízkörnyékében.

[¹] *Cod. Patrius* VI, 156.]

Kukenus, fluvius, folyó. Említi a zalavári conventnek a kőkenyesi birtó-

kat tárgyzó 1298. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Zala* megyében, a zalaegerszegi járásban fekvő Kőkenyes-Mindszentnél, a Zala jobboldali vízkörnyékében. ²)

[¹] *Cod. Patrius* VII, 272. — ²) V. ö. a *Drauoc* alattiakkal.]

Kukerkuta. Említi IV. Béla kiküldött biráinak Jenő földet tárgyzó 1236. évi ítéletlevele. ¹) — *Bihar* megyében, a Kis-Körös és Száldobágy közti területen. ²)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 65. Kubinyi: *Magy. tört. eml.* I, 14. — ²) A topographiára nézve lásd *Jeneu*.]

Kukukeretu (?) Említi sz. Istvánnak a pécsváradi apátság számára kiállított 1015. évi okirata. ¹)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* I, 298. Koller: *Hist. Epp. Quinq.* I, 80. Katona: *Hist. Crut.* I, 201. Péterffy: *Conc. Sacr.* I, 4. Batthyán: *Leg. Eccl.* I, 375. Kollar: *Hist. Dipl.* p. 82.]

Kukullu, duo fluvii, folyók. Említi V. Istvánnak Chiel confes számára kiállított 1271. évi okirata. ¹) — Erdélyben, a Vörösbükknön, a Küküllő- és Tordoló-hegyeken eredő s legnagyobb részökben *Kis-Küküllő* megyébe eső s Balázsfalvánál egymással egyesülő *Kis- és Nagy-Küküllő* folyók. E folyóvizek nevei magyar eredetűek, a mennyiben a *Kukuljo* összetételeiből keletkeztek, a mit azonban Szabó Károly, ki a nevet *kékellő* vagy népiesen *küküllő* szóból származtatja ²), észre nem vett. Jo = *folyó*, tehát Küküllő = *Küküllő-folyó*. Ebből lett a Küküllő. A székely krónikában aqua, fluvius Küküllőnek neveztetik. ³) Hunfalvy azt gyanítja, hogy a Küküllő

névben a »Kökény« szó rejlik, mivel a rumánok a Küküllőt a szláv »Tirnava« azaz Tövispatak (Dornbach) névvel jelölik ⁴⁾, míg ellenben Roesler a »Kaukland«-ból véli származtathatni. ⁵⁾ Német *Kökel-Fluss* neve a magyar Küküllőnek utánpéztése. ⁶⁾ Mindkét Küküllő nevezetes kulturális jelentőséggel bír, főleg a római idöszakban. A római út-vonal a Nagy-Küküllő-völgyben vonult Zelelakától Apulumba vagyis Gyulafehérvárra, magát e folyót is néhány helyen átszelve. ⁷⁾ Számos római tárgy került a Nagyküküllő mellékéről az udvarhelyi, segesvári és medgyesi múzeumokba ⁸⁾. *Székeljudvarhely, Keresztúr, Segesvár, Medgyes és Balázsfalva* mint kiváló lelőhelyek ismeretesek. ⁹⁾ *Medgyesen* őszállatmaradványok ¹⁰⁾, urnák ¹¹⁾, őskori ezüst ékszerek ¹²⁾, népvándorlási tárgyak ¹³⁾ találtattak. *Mikeszázán* egy római feliratos kö. ¹⁴⁾ *Segesvárott* az elefas fossilis maradványai kerültek ki a Küküllőből, vidékén is számos őszállatcsontok, kova-eszközök, bronzedények, barbár-érmek ¹⁵⁾, római castrum- és útnyomok, érmek, sirok, feliratos emlékek ¹⁶⁾ találtattak, valamint népvándorlási ezüst- és bronz-tárgyak. ¹⁷⁾ *Nagy-Ekemezőn, Asszonyfalva* vidékén régi sánczok ¹⁸⁾, arany s ezüst-érmek ¹⁹⁾, réz-tárgyak ²⁰⁾; *Fejéregyházán* sarlók, keltek ²¹⁾ és egyéb helyeken is. De a Kis-Küküllő mentén is számos régiséget találtak. Így *Küküllővárt* római feliratos emlékek ²²⁾, *Magyar-Bényén* pedig nagyszerű arany karperecz. ²³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 136. —

²⁾ *A magyar helynevekről* Toldy Uj

Magy. Múzeumában I. f. I. k. 374. 1. — ³⁾ *A nemes székelj nemzet constitútiójá* pp. 283. 284. — ⁴⁾ *Ethnographie v. Ung.* 151. 229, 250. 290. II. Századok 1876. évf. 344. 1. Ellenmondást látok azonban a jeles nyelvtudós nyilatkozataiban, annyiban a mennyiben t. i. egy későbbi helyt azt mondja, hogy a magyarok ideérkezéskor a szláv Tirnavat magyarrá, Küküllőre fordították. *A rumun történetírás.* III. közl. a Századokban XII, 665. — ⁵⁾ *Rumänische Studien* p. 28. — ⁶⁾ Hunfalvy i. h. 392. 1. ¹¹²⁾ jegyz. — ⁷⁾ Lásd Mommsen-Kieper. *dáciai térképét* in *Corp. Inscript. Latint* Vol. III. Tab. II. Gooss: *Dacia Trajani* és Ackner *dáciai térképét*, mely *Die römischen Alterthümer u. deutschen Burgen in Siebenbürgen* című munkájához van csatolva. Megjegyzendő azonban, hogy ezen római útnak a folyón való átvonulásának pontjai e térképeken kevésbbé szabatosan határozvák meg, főleg a Gooss térképén. — ⁸⁾ Lásd Ackner imént idézett térképét. — ⁹⁾ Mommsen-Kiepert és Gooss térképei. — ¹⁰⁾ *Erdélyi Múzeumegylet Évkönyvei* V, 123. — ¹¹⁾ Gooss: *Chronik der archaeologischen Funde Siebenbürgens* 36. 1. — ¹²⁾ *Catalog des k. Antikenkabin.* 377. 379. — ¹³⁾ *Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde.* Uj folyam V, 254. — ¹⁴⁾ Mommsen: *Corp. Inscript. Lat.* Vol. III, 964. Neugebauer: *Dacien aus den Überresten des klassisch. Altherthums* 253, 2. *Jahrbuch der k. k. Central-Commission zur Erforsch. u. Erhaltung der Baudenkmale* 1856. évf. 20. — ¹⁵⁾ *Archiv des Ver. f. Sieb. Landeskund.* Uj folyam II, 389. s. kk. II. Gooss: *Chronik d. Arch. Funde Sieb.* 50—51. II. — ¹⁶⁾ *Transsilvania* II, 254. *Archiv des Vereins für Siebenb. Landesk.* Uj foly. II, 389. V, 287. IX, 49. Neugebauer: *Dacien* 255. *Mittheilung. d. k. k. Central-Commission* 1859. évf. 70. *Archiv f. österr. Gesch* XXIV, 402. Mommsen: *Corp. Inscr. Lat.*

Vol. III, 6258. — ¹⁷⁾ Gooss: *Chronik d. arch. Funde Siebenb.* 135. l. — ¹⁸⁾ *Jahrbuch d. k. k. Central-Commission* 1856. évf. 20. — ¹⁹⁾ Neigebaur: *Dacien* 254. l. Gooss: *Chronik* 21. és 74. l. — ²⁰⁾ *Archiv d. Ver. f. Sieb. Laudesk.* Új foly. X, 14. — ²¹⁾ Gooss: *Chronik* p. 62. — ²²⁾ Mommsen-Kiepert dácizai térképén mint lelőhely szerepel. — ²³⁾ Hampel az *Arch. Ért.* XIV, 214 215.]

Kukurd, *aqua, víz*. Említi egy 1272. évi oklevéltöredék. ¹⁾ — *Bihar* vagy *Szatmár* megyében? Jerney *Kükörd*-nek ejti. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. III, 71. Szirmai: *Szatmár vármegye* 217. l. — ²⁾ *Magy. Nyelvk.* 82.]

Kukurd, *piscina, halas*. Említi az imént idézett 1272. évi oklevéltöredék. ¹⁾ — *Bihar* vagy *Szatmár* megyében? E halastó vizét a hasonló folyóból kapta, mint az okiratból kitetszik, melyben »Kukurd vizéből eredő halas tó«-ról van szó.

[¹⁾ Fejér VII. III, 71. Szirmai: *Szatmár várm.* 217. l.]

Kulbasa, *rivus, patak*. Említi István ifj. királynak Fyzer várat és tartozékait tárgyzó 1270. évi adománylevele. ¹⁾ — Az Abauj megye területén, K.- és N.-Izra tóból eredő, *Abauj* és *Zemplén* megyék területét hasító s Mihályi áttellenében a Ronyvára jobbfelől szakadó *Kolbászi* víz. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VIII, 258. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Bykpotok*.]

Kulbeer, *stagnum, tó*. Említi István ifj. királynak Sándor bán számára kiállított 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szatmár* megyében, a szatmári járás-

ban, Kak vagy Kaak vidékén, melynek birtokrészét képezte e tó.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VIII, 199. Walther: *Magy. Akad. Érk.* VI, 430. V. ö. Fejér IV. III, 465. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Huzentov*.]

Kuldotoo ¹⁾ lásd *Kuldu to va*.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VI, 33.]

Kuldotova, *Kuldotoo*. Említi Dénes nádornak bizonyos birtokügyre vonatkozó 1236. évi ¹⁾ és Miklós kir. étekfogónak a veszprémi püspök számára kiállított 1255. évi ítéletlevele. ²⁾ — *Zala* megyében, a keszthelyi járásban, Szántó vidékén. ³⁾

[¹⁾ *Haz. Okmár* VI, 33. — ²⁾ *Haz. Okmár* V, 28. — ³⁾ Az okiratok topographiájára nézve l. *Yeroso*.]

Kulhus, *Kutus, rivus, patak*. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi ¹⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság birtokait megerősítő 1214. évi okirata. ²⁾ — *Bihar* megyében, Nagyvárád környékén. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 209. — ²⁾ Fejér III. I, 157. 475. Katona V, 180. — ³⁾ A topographiára nézve lásd *Hydes*.]

Kulked *villae stagnum. Kölkedő tó*. Említi II. Endrének a sz.-mártoni apátság számára kiállított 1229. évi adománylevele. ¹⁾ — *Somogy* megyében, a lengyeltóti járásban fekvő *Kölked* vidékén.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 177.]

Kulnyk ¹⁾ lásd *Kalnich*.

[¹⁾ Wenzel XII, 468.]

Kulpa, lásd *Culpa*.

Kumlospathaka, *Kumlovs rivus, patak*. Említi IV. Bélának Borsva helységét tárgyzó 1264. évi ¹⁾ és István ifj.

királynak Fyzer várát és tartozékait tárgyzázó 1270. évi adománylevele. ²⁾ — *Aban* megyében, a füzéri és gönczi járásokban folyó *Komlósi víz*, mely a Szurok hegység keleti oldalán ered és balfélől szakad a Bósvába. ³⁾ Manap *Hollóházai víz* nevén ismeretes. ⁴⁾

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VI, 122. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 257. — ³⁾ Az okiratok topographiájára nézve lásd *Borsua* és *Bykpotok*. — ⁴⁾ L. Hunfalvynál: *A magy. lírod. term. visz. leírása*. III, 345.]

Kumluspotok, *Sumlospotok*. Említi egy 1212. évi okirat alapján Jerney. ¹⁾ — *Sáros* megyei folyóvíz, melyet Jerney egy helyt *Komlós*-, más helyt meg *Somlyós-pataknak* ejt.

[¹⁾ *Magy. Nyelckincsek* 75. 119. II.]

Kumuloer, *Kumuloér*, *paludes*, *tarak*. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi ¹⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság számára kiállított birtokmegerősítő 1214. évi okirata. ²⁾ — *Zemplén* megyében, a Bodroghözben, Jerney *Komló-ér*-nek ejti. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 206. — ²⁾ Fejér III. I, 156. 473. — ³⁾ *Magy. Nyelck.* 75. I.]

Kundura ¹⁾ lásd *Cundura*.

[¹⁾ Jerneynél 68. I.]

Kunech potock ¹⁾ lásd *Kuhnek*.

[¹⁾ Fejér V. III, 24.]

Kunotho, *Kunothou* ¹⁾ lásd *Cunou*.

[¹⁾ Fejér I, 434, VII. V, 97.]

Kunus, *fluvius*, *folyó*. Említi az egri káptalannak Felicián mester számára kiállított 1284. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Ung* megyében, a Szobránczi vízbe

szakadó *Konyusi víz*, az *Ung* jobboldali vízkörnyékében. Az okiratban említett Tyba, Tyboua, Tybwa = *Tiba*, Wngwar = *Ungvár*.

[¹⁾ *Codex Patrius* VI, 313.]

Kupcsina folyó, lásd *Cupchina*. **Kuper**, *Kwpeer*, *lacus*, *tó*, Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzázó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Aranyos vidékén. ²⁾ E tóról mondja az okirat »cuius via est communis.«

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 448. Knauz: *Mon.* I, 554. — ²⁾ Az okirat idevonatkozó topographiájára nézve lásd *Louch*.]

Kurchwa, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Lászlónak Jenke földjét tárgyzázó 1288. évi adománylevele. ¹⁾ — *Ung* megyében, a szobránczi járás területén fekvő Jenke környékén, az Ungnak ma e néven ismeretlen mellékveze vagy kiágazása. ²⁾

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VI, 332. — ²⁾ Az okirat topographiáját illetőleg lásd *Bresenche*.]

Kurcza folyó, lásd *Curice*.

Kures ¹⁾ lásd vas megyei *Keurus*. [¹⁾ Fejér VII. II, 218. 219.]

Kurmur, *stagnum*, *tó*. Említi István ifj. királynak Sándor bán számára kiállított 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szatmár* megyében, a szatmári járásban, Kak vagy Kaak vidékén, melynek birtokrésztét képezte. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 199. Walther: *Magy. Akad. Évk.* VI, 430. V. 6. Fejér IV. III, 465. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Huzentow*.]

Kurtes, *Kurthes* ¹⁾ lásd *Kurtus*. [¹⁾ Fejér IV. I, 352. IV. III, 243—245.]

Kurth. Említi egy 1124. évi okirat alapján Jerney. ¹⁾ — Szerinte folyó *Herces* megyében, s azt *Kürt*-nek ejti.

[¹⁾ *Magy. Nyelckincsck* 82. l.]

Kurth ¹⁾ lásd *Kurtus*.

[¹⁾ Fejér IV. I, 351.]

Kurtueles, *Kuurtuelcs*, *piscatura*, *halászó*. Említi IV. Lászlónak a pozsonyi káptalan számára kiállított 1277. évi adománylevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, az alsó csalóközi járásban, Kürt határában, az érsekújvári Duna halashelye.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IV, 82. 83. Rimely: *Capitul. Eccl. Colleg. Poson.* 299. 300. II.]

Kurtuelis, *Kurtuelis vivarium*, *Curtuelou*, *stagnum*, *haltenyéztő*, *tó*. Említi II. Bélának a dömösi prépostság számára kiállított 1138. évi adománylevele ¹⁾ és Béla király névtelen jegyzője. ²⁾ — *Csongrád* megyében, a mai Hód-Mező-Vásárhelyhez tartozó Körtvélyes-pusztá és a Pusztá-Szer között levő tiszamenti területen, hol manap is sok tóvíz létezik, mint a Székes-tó, Dóczy-tó, Hód-tó stb. Szabó Károly szerint Névtelenünk Körtvélytava a legnagyobb hihetőség szerint nem más mint a mai *Dóczy* tó, a Tisza jobb partján levő Dóczy kertészközség határában. Itt most is egy nagykiterjedésű tó terül el s ugyan e község határában szanaszét maig is több százados vad körtvélyfák láthatók. ³⁾ Podhráczky ⁴⁾ és Jerney szerint az 1138-dik évi okirat *vivarium* Körtvélyese ugyancsak a Dóczyán levő tó ⁵⁾ s ez magából az okiratból is valószínűvé válik: *Iuxta Ticiam est vivarium*

— mondja ez — *quod dicitur Kurtuelis*. ⁶⁾ Jerney azonban megkülönbözteti az 1138. évi okirat Kurtuelisét Béla király jegyzőjének Curtueloujától. Hell egészen tévesen a Duna közelében mutatja Pest megyében. ⁷⁾

[¹⁾ Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 94. Fejér: *Cod. Dipl.* II, 104. — ²⁾ *Hist. hung. de sept. ducib.* cap. XL. Schwandtner-nél I, 31. Endlichernél 36. l. Szabónál 54. l. — ³⁾ Lásd tud. jegyz. a Névt. magy. ford. 54. l. 1. jegyz. — ⁴⁾ *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 290. l. — ⁵⁾ *Magy. Nyelck.* 79. l. — ⁶⁾ V. ö. *Citei vivarium*. — ⁷⁾ *Tabula Geogr. Ung. Vet.*]

Kurtus, *Kurthacs*, *Kurtcs*, *Kurthes*, *Kurth*, *Kyurtus*, *aqua*, *pathaka*, *fluvius*, *víz*, *patak*, *folyó*. Említi az esztergomi káptalannak egy 1244. ¹⁾, IV. Bélának egy 1256. ²⁾, az esztergomi káptalannak egy 1264. ³⁾, IV. Bélának egy 1265. ⁴⁾, a sági conventnek egy 1272. ⁵⁾ és Péter nádornak egy 1278-ik évi okirata. ⁶⁾ — A Jávoros-hegy déli oldalán eredő, *Nógrád* és *Hont* határterületén folyó s Szelestényen alól az Ipolyba jobbfelől szakadó *Kürtös*. Az 1244., 1264. és 1265. évi okiratokban említett Palachta, Palahita, Palafha = *Palajta* Hont m. lukanényei járásában. Az 1265. éviben olvasható Cholomia = *K.* és *N.-Csalomia* Hont m. balogi járásában *Kurdos* = *K.* és *N.-Kürtös* Nógrád m. balassa-gyarmati járásában, Prybul = *A.* és *F.-Pribel* Hont m. lukanényei járásában. A mons Hradyscha = a mai *Sági várhegy*, melyen, minthogy rajta négven év előtt földből hányt szarvak voltak, hihetőleg az 1075. évi benezés zárda

állott. Az 1278-ik évi okiratban említett Vtzergar = A.- és F.-*Esztergyály* Nógrád m. balassa-gyarmati járásában. Az 1244. 1264. és 1265. évi okiratokból érdekes megtudnunk azt, hogy a *Palojtai víz*, mely a Kürtös mellékveze, a XIII. században szintén *Kürtös*-nek nevezte-tett. Az 1244. évi ugyanis mondja: terra Palahta, iuxta fluvium Kurth. Az 1264. évi: terra Palatha, iuxta fluvium Kurthes, és az 1265. évi: villa Pa-lachta... existens super Kurtus.⁸⁾ A Palojtai víz kulturális jelentőségének egyik igen érdekes adata a *palojtai* po-gányvár.⁹⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 351. 352. Jerney 82. l. — ²⁾ Wenzel: *Árp. Új Okm.* VII, 420. Knauz: *Magy. Sion* II, 684. Ugyanő: *Cod. Strig.* II, 72. Ugyanő: *Mon.* I. 433. — ³⁾ Fejér IV. III, 243—245. Jerney 82. l. — ⁴⁾ Fe-jér IV. III, 280, 281. — ⁵⁾ *Árp. Új Okm.* III, 281. — ⁶⁾ *Árp. Új Okm.* IV, 172. — ⁷⁾ Lásd *Magy. Sion* III, 808. — ⁸⁾ Az 1256. évi okirat topo-graphiájára nézve lásd *Corpona*. — ⁹⁾ Rómer: *Résultats généraux du mouve-ment archéologique en Hongrie* p. 87. És ugyanott: *Magyarorsz. őstört. térképe.*]

Kuru flumen ¹⁾ lásd Curice.

[¹⁾ Fejér II, 77.]

Kusouch flumen ¹⁾ l. Kousouch.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 70.]

Kustiza, Kusticza, Kustiza, piscina, halas. Említi I. Gézának a garammel-léki sz.-benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ¹⁾ és II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1124. évi ok-irata. ²⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún* me-gyeiben, Kis-Alpár vidékén, a Tisza mentén. Hornyik szerint talán *Kis-Tisza* ? Így nevezetik ugyanis köznyel-

ven a szikrai kanyarulatnál Alpárban a Holttiszának egy régi medre.³⁾ Jerney is *Kis-Tiszának* ejti.⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 435. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 57. Hornyik: *Kecs-kemét vár. tört.* I, 195. — ²⁾ Fejér II, 76. — ³⁾ I. h. I, 195. a jegyzetben. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvk.* 74. 76. ll.]

Kutak, lásd Albertföld, Al-docut, Almakuth, Bagala, Bagun, Belus Studeniehe, Berwenni, Biryeh, Bissenor-um puteus, Buchu, Bureut, Centum putea, Chabakuta, Chathakutfen, Cheguercuta, Cheyd, Colomani Regis pu-teus, Cutfew, Cyker, Detrich-kuta, Dirsidi, Draguani val-lis puteus, Egun puteus, Fri-gidus puteus, Fula Kuta, Gyurskut, Gyznoukwth, Ha-lapna, Hijnog, Hotuandi, Hua-lenkutha, Hydegkuth, Jula-kuta, Kauaskuth, Kelemes-cuta, Kenezkuta, Komakuta, Kubalkut, Kueskuth, Kuker-kuta, Kükuth, Laurencij pu-teus, Leprosorum puteus (Sopronban), Leprosorum puteus (Veszprémben), Lubawod, Macel-lariorum puteus, Malena uocati hominis puteus, Ma-thur, Monoroskuth, Névtelen kutak, Ó-Buda vidéki róm. kút, Parvus puteus, Puteus lapideus, Puteus vetus, Quies-cut, Rukerkuta, Salsus pu-teus, Senketekuta, Sicule puteus, Silibus puteus, Som-kut puteus, Teek puteus.

Tempne kut, Tiszorno-Hradistya, Tonthnetkuta, Tuhud puteus, Vrcuta, Vrkuta, Vether puteus, Vidakuta, Vuchmes, Wyda, Zdeneczi puteus, Zilukut.

Kutel ¹⁾ lásd Ketelpotaca.

[¹⁾ *Magy. Tört. Tár* II, 175. *Árp. Uj Okm.* XI, 519. *Haz. Okmtár* VI, 111.]

Kutharhalma, Gutharzolma, Guthar-zotma, vadum, gázló. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirat ¹⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság birtokait megerősítő 1214. évi okirata. ²⁾ — Bihar megyében, a Sebes-Körös átkelője. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 209. — ²⁾ Fejér III. I, 157. 475. Katona V, 180. — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Hydes*.]

Kutinai patak vagy **Kutinica,** lásd Katinna.

Kutsahere, Kuchuhethe, Cuthsaheri. Említi Gertrud királynénak és segéd-bíráinak Uriás apát számára kiállított 1214. évi ítéletlevele ¹⁾, IV. Bélának a pannonthalmi apátság jogait tartalmazó 1260. évi nagy privilegiuma ²⁾ és ugyanannak Deáki birtokot a pannonthalmi apátság számára megerősítő 1268. évi okirata. ³⁾ — Pozsony megyében, a külső járásban, Deáki és Taksony határában. Nyilván a Holtvág ere. Jerney szerint Nyitrában létezett. ⁴⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 135. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 474. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 460. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvk.* 81. l.]

Kutus ¹⁾ lásd Kulhus.

[¹⁾ Fejér III. I, 157.]

Kutusd, ricus, patak. Említi a pécsi káptalannak Basel nevű birtokot tárgyazó 1217. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Ez okiratban feltüntetett topographiai meghatározások valószínűvé teszik, hogy alatta a sz. Jakab hegye éjszaki oldalán eredő bő *Abaligeti víz* vagyis a *Kattyá* értetik. Mindenesetre az Almásvíznek valamelyik mellékfolyója *Somogy-megyében*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 153.]

Kuuesheer, fluvius, folyó. Említi az egri káptalannak Gömör helységet tárgyazó 1291. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Gömör-Kis-Hont megyében, a tornaljai járásban Gömör-Panyit vidékén, a Sajó baloldali mellékveze. *Köves-ér*-nek ejtendő s össze nem tévesztendő a Küvecsesi patakka. ²⁾ Az okirat szerint meatus fluuÿ penes ortos eiusdem ville (Inferior Panyeh t. i.) folyik s minthogy a határ továbbá in eodem meatu aque currit ad meridiem, bizonyosnak veszem, hogy itt az ugyancsak délnyugati futással bíró *Gömör-Panyiti* patak értendő.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 53.]

Kuurew. Említi a zaztyi apátság 1067. évi alapítólevele. ¹⁾ — Szabolcs és Zemplén megyék határán a Tiszának a Bodrog-torok közelében levő réve, Rakamaztól éjszaknyugatra. ²⁾ *Kőrér*-nek ejtem.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 26. Jerneynél (1072.) 167. l. — ²⁾ Az okirat idevonatkozó topographiájára nézve lásd *Tyccha piscina*.]

Kuurtueles ¹⁾ lásd Kurtueles piscatura.

[¹⁾ Wenzel IV, 83. Rimely 300. l.]

Kuutfeupotoka, *fluuius, folyó*. Említi Péter nádornak a Péter gróf és Oslari Madach és rokonaik közt elintéztet határpererről szóló 1278. évi bizonyító oklevele.¹⁾ *Kútfő patakának* hangzik. — *Nógrád* megyében, az Ipoly jobb-oldali vízkörnyékében Esztergály vidékén. Az okirat szerint *cadit fluuius Kuutfeu potoka uocatus in fluuium Rechke*.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IV, 172. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Kurtus*.]

Kuyar, *stagnum, tó*. Említi a pannonhalmi apátnak bizonyos birtokosztást illető 1258. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Győr* megyében? Itt ma is találhatók *Kajár* és *Tarján* nevű helyek. Úgy látszik az ugyanezen okmányban említett piscina azonos a stagnum Kuyar-ral.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 313.]

Kuzephonua, *fluuius, folyó*. Említik egyik hiteles helynek Hamva birtok elzálogosítását tárgyazó 1293. évi okiratai.¹⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a *Hamvai* víznek egy melléksermelye vagy ága Hamva délszaki vidékén.²⁾

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 233. U. o. VII, 234. — ²⁾ Lásd ehhez *Honua*.]

Kuzepmalaka. Említi Domonkos ispánnak Mária királynéhez intézett évnélküli jelentő okirata.¹⁾ — *Nyitra* megyében, a vágújhelyi járásban, Patvarócz vidékén, a Vág jobb partkörnyékén, a Vág és Dubova között.²⁾ *Középmalakának* azaz *Középmocsárnak* ejtendő.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 273. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Dobou*.]

Kuzlemachar, *locus, hely*. Említi V. Istvánnak Neke számára kiállított 1262. évi adománylevele.¹⁾ — *Ugocha* megyében, a Fekete-Eger mocsártól délre, Halmi és Bábony táján. Vagy egy az imént említett mocsárnak külön nevű része, vagy pedig egy a Túrral közlekedett posványosság.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. III, 46. Szirmai: *Not. Comit. Ugocha* p. 148.]

Kuzpotocfeu. Említi a nyitrai káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1295. évi okirata.¹⁾ — *Nyitra* megyében, Gimes vidékén, a Zsitva jobboldali vízkörnyékében. Jerney szerint *Kis-patak-fő*-nek ejtendő, határhelynek veszi, mert az okirat *locus*-nak mondja.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 356. — ²⁾ *Magy. Nyelvek*. 74. 1.]

Kükuth, *aqua, víz*. Említi II. Endrének a pécsi egyház birtokait előszámláló és megerősítő 1235. évi okirata.¹⁾ — *Baranya* megyében, Pécsvárad vidékén²⁾, *Kő-kút*-nak ejtendő.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 438. Koller: *Hist. Eppat. Quinq.* II, 86. —

²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Hydas*.]

Küküllő, lásd *Kukullu*.

Kürtös, lásd *Kurtus*.

Kvarok¹⁾ lásd *Kwarok*.

[¹⁾ Gyurikovitsnál: *De situ et ambitu Slav. et Croat.* P. II. p. 10.]

Kved¹⁾ lásd *Koed*.

[¹⁾ Knauz: *Mon.* I, 380.]

Kwarok, *Kvarok, aquaeductus, vízvezető*. Említi sz. Istvánnak a pécsi egyházmegye határait kijelölő 1009. évi okirata¹⁾ és sz. Lászlónak a pécsi egy-

házmegye határait tárgyzó 1093. évi okirata.²⁾ — Tudósaink, mint Koller³⁾, Gyurikovits⁴⁾, Fejér⁵⁾, Pesty⁶⁾ a *Kuveždini* patakra magyarázzák, mely a Csalmai vízbe s ezzel a Sidbe, majd meg a Szávába jut. Pauler Gyula is Száva-Sz.-Demeter, a mai Mitrovitz és a régi Sirmium közelében létezettnek írja, bár tartózkodik minden további magyarázattól⁷⁾, ellenben Pray Probus császár szerémi vízvezetékét érti alatta.⁸⁾ Mindenesetre Szerém megyében, a rumai alispánság területén nyomozandó ez a Kwarok s Osegovich rosszul javasolja, hogy azt Tolna vagy Fejér megyében vagy még jobban Pest megyében és a Jászságban keressük, hol szerinte a Savus, 'másképp Sadva vagy Zagyva, legtöbb hasonlatossággal bir a Száva folyó nevével és a melyből könnyebben huzható valamely kőárok a Dunába, mint Slavoniában a Dunától a Szávaig.⁹⁾ Kérdés azonban, hogy csakugyan a Kuveždini patak rejlik-e alatta vagy pedig Prayék nézete fogadandó el? Nézetem szerint egy egyszerű folyóvízről, minő a Kuveždini is, a Kwarok nem érthető. Ellenkezik az egyrészt az okirat előadásával, másrészt pedig az okiratban e víznek megjelölésére használt kifejezéssel. Az 1009-ik évi okirat szerint ugyanis a negyedik határ dicitur Kwarok, sicut incipiens a Danubio super Zauum fluuium terminatur. Elkezdődött tehát a Dunánál s végződött a Szávánál s így nem lehet szó a Kuveždini patakról, melynek eredete a Frusagora déli lejtőjén lévén, a Dunától messzire esik. Nem is ömlik közvetlenül a Szávába,

hanem a Csalmai vízbe. Az 1093. évi okiratban szerepelnek a termini aqueductus, qui Kwarok dicitur. Ebből kétségtelen, hogy a Kwarok alatt *vízvezeték* értendő. Nem is tudok összes árpádkor, okiratainkból csak egy példát is felhozni arra nézve, hogy közönséges vízfolyás aqueductusnak, vízvezetéknek, kőároknak neveztetett volna. A Gyula nádornak egyik 1224. évi okiratában említett aqueductus a Tiszának csakis egy halast tápláló mesterséges ágára magyarázható, s így Prayék nézete nagyon valószínűnek tetszhetik, annyi-val is inkább, mivel a régi Sirmium közelében *Fossae* nevű helynévvel találkozunk.¹⁰⁾ Itt csak az az újabb nehézség, hogy ez a Kwarok összefüggött a Dunával és a Szávával, ha az okirat szavai ugyan betű szerinti értelemben veendőek. Tudvalevő, hogy a Frusagora összefüggő láncza Banostor és Mitrovitz között huzódik el. A Dunát a Szávával összekötő vízvezetéknek tehát a nevezett hegytömeget át kellett volna szelnie¹¹⁾, a mi mindenesetre meggondolásra való dolog. De aztán mi célból is történt a két folyónak összekapcsolása? Hajózási csatornára itt ugyan gondolni sem lehet, és lett legyen Sirmium, Herodiannak e »nagy városa«¹²⁾ még annyira fontos kereskedelmi emporium is. Ivóvizet vezető csatornának meg nem volt célja, hogy a Dunával, Szávával kapcsolatban legyen. A tudománynak mindenesetre jeles szolgálatot fogna tenni az, ki magán a helyszínén e kérdés érdekében gondosabb topographiai tanulmányokat tenne, a miben

Marsili kutatásai és felvételei nagy tájékoztatásul szolgálhatnak.¹³⁾ A vízvezetéknek, ha olyan fennállott, nyomai mindenestre még fel lesznek találhatók, úgy a mint megvannak nyomai azon útnak is, mely Sirmiumot az Alma móns-on át összekapcsolta Malatával (Bononia = Banostorral)¹⁴⁾. Végül nem hagyhatni szó nélkül, hogy Timon és Bonbardi »Révárok«-nak ejtik a Kwarokot¹⁵⁾, a mi azonban sem az okirati, sem a topographiai körülményeknek meg nem felel.

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* I, 292. Koller: *Hist. Eppat. Quinq.* I, 62—72. Inchofer; *Annal. Eccl.* p. 290. Bonbardi: *Topographia Magn. Reg. Hung. Lib.* III. c. 14. p. 270. Timon: *Imago Nov. Hung.* cap. VIII. Kollar: *Hist. dipl. jur. Patr. R. Hung. Lib.* II. c. 2. Gyurikovits: *De situ et ambitu Slav. et Croat.* Pars II. pp. 9. 10. 13. — 2) Fejér I, 481. Koller: *Hist. Eppat. Quinq.* I, 171. Jerney: *Magy. Nyelv.* 77. 1. — 3) Terminus Kwarok (Kőárok) írja ő, est rivus, qui oritur in radice montis monasterii Graecij rjtus Kuvesdin, dicti; vnde meridiem versus defluens Sauo miscetur . . . Is a Danubio, seu a parte septentrionali, quam Danubius alluit, fluit ad meridiem; hoc itaque sensu incipit a Danubio. Neque siue hic riuus, siue alius aquaeductus incipere a ripa Danubii et in Sauum duci potest, propterea, quod iis locis, quibus limes noster quaerendus esset, ripa Danubii praerupta est, et praeceps; media item inter Danubium et Sauum catena montium obstat. — 4) *De situ et ambitu Slavoniae et Croat.* P. II. p. 10. — 5) *Cod. Dipl.* I, 482. jegyzet alatt. — 6) *Az eltűnt régi vármegyék* II, 166. — 7) *A magyarok megtelepedéséről* című tanulmányban. *Száradok* 1877. évf. 482. 1. — 8) *Specimen*

Hierarchiae I. 228. És v. ö. Lányi-Knauz: *Egyháztörténelmével* I, 308. 1. 4. jegyz. — 9) *Unius e Croatia. Resp.* pag. 82. — 10) Lásd Spruner *Atlaszát*. — 11) Totus itaque terminus Kőárok — írja Gyurikovits — quem ducta a Danubio inter Szuszek et Banostor linea usque ad originem rivi Kuvesdiensis per hunc rivum cum Savo conjungimus, acetate St. Stephani regis in Regione Hungaris obnoxia positus fuit. — 12) *Hist.* VII, 2. — 13) Lásd Mommsen-Kiepert térképét in *Corp. Inscript. Lat.* Vol. III. Tab. IV. Rómer pannoniai térképén is fel van ez út tüntetve in *Actis Nov. Mus. Nat.* — 14) *Danubius Pannonico-Mysius* II, 246. 247. — 15) *Imago Nov. Hung.* c. VIII. — *Topograph. M. Reg. Hung.* L. III. c. XIV. p. 270.]

Kwkenegerpatak rivus¹⁾ lásd Kukenegurpothok.

[1] *Haz. Okmár* VII, 38.]

Kwpeer¹⁾ lásd Kuper.

[1] IV. Béla 1268, évi okiratának 1383. évi átiratában Knauznál: *Mon.* I, 554. nota 7.]

Kwrthws¹⁾ lásd Kurtus.

[1] Wenzel VII, 420. Knauz: *Mon.* I, 433. *Cod. Strig.* II, 72. *Magy. Sion.* II, 684.]

Kychespotoka, *Kylouspotok*, *riculus*, *csermely*. Em'lti IV. Lászlónak György mester számára kiállított két rendbeli 1285. évi adománylevele. 1) 2) — *Sáros* megyében, a sóvári járásban fekvő Kende falu határában. Az egyik okirat szerint é' patak feje a Kendy föld elválasztó határát teszi s minthogy e Kendy föld kétségenkívül megfelel a mai Kende-nek, azért a kérdésben levő patak mindenestre a Tarczának egy ma e néven ismeretlen mellékveze.

- [¹] *Árp. Uj Okm.* XII, 436. —
²) *Árp. Uj Okm.* XII, 440.]

Kygous, *Kigous*, *stagnum*, tó. Említi IV. Bélának Samud helységet tárgyzó 1257. évi okirata.¹⁾ — *Baranya* megyében, a siklósi járásban fekvő Sámód határában, az Okor kiágazásai által képezett tómcésár.²⁾ Jerney *Kigyós*-nak ejti.³⁾ Nevét, jelentő értelemmel bírván⁴⁾, vagy a benne tartózkodó kigyóktól kapta, vagy onnan, hogy kigyógyűrűzésekben kóválygott az alluviumban, a mit valóbszinűnek hiszek.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV, II, 420. *Árp. Uj Okm.* XI, 436. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Draucha*. — ³) *Magy. Nyelvk.* 73. l. — ⁴) Szabó: *A magy. helynevekről* Toldy *Uj Magy. Muzéumában* I. foly. I. k. 373. l.]

Kyhuspotok¹⁾ lásd *K y c h e s p o t o k a*.

[¹] Wenzel XII, 440.]

Kynsznetinche, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Lászlónak Jenke földet tárgyzó 1288. évi adománylevele.¹⁾ — *Ung* megyében, a szobránczi járás területén, Jenke vidékén, az Ungnak ma e néven ismeretlen mellékveze vagy kiágazása.²⁾

[¹] *Hazai Okmtdár* VI, 331, — ²) Az okirat topographiáját illetőleg lásd *Bresinche*.]

Kyris, *fluvius*, *folyó*. Említi a bakonybéli apátság jószágait és vagyonát összeíró 1086. évi okirat.¹⁾

[¹] *Árp. Uj Okm.* I. 34.]

Kysberetnek¹⁾ l. *Kisbeteznek*.

[¹] Fejér VI, II, 376. Jerney 74.]

Kysduna¹⁾ lásd *Danubius parvus*.

[¹] Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 329.]

Kysered, *piscatura*, *halászó*. Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyzó 1297. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Komárom* megyében, a csalóközi vagy a gesztesi járás területén.²⁾

[¹] *Hazai Okmtdár* VI, 424. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Fulweyz*.]

Kyspotok. Említi az egri káptalannak III. Endréhez intézett 1298. évi jelentő okirata.¹⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a rimaszombati járásban fekvő Rimócza környékén, a Rima mellékveze.²⁾

[¹] *Árp. Uj Okm.* X, 318. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Hulusukapathaka*.]

Kyssobenkye, *Kissobenkye*, *fluvius*, *folyó*. Említi a váradi káptalannak bizonyos malmot illető 1275. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Bihar* megyében. Jerney kérdőjel mellett *Kis-sobenkée*-nek ejti.²⁾

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* V, II, 280. — ²) *Magy. Nyelvkincsek* 74. l.]

Kythcze, *portus*, *rév*. Említi IV. Bélának Wys és Chenke helységeket tárgyzó 1239. évi okirata.¹⁾ — *Zemplén* és *Szabolcs* megyék határterületén, a Bodroghöz nyugati szögében Viss és Kenyézli vidékén, a Tisza réve Kenyézlőnél.²⁾ *Ticzenek* azaz *Tisza*nak vélem olvasandónak.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 73. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Therewker*.]

Kyurtus¹⁾ lásd *Kurtus*.

[¹] Wenzel III, 281.]

Kyusar, *piscina*, *halas*. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtok-

osztást tárgyzó 1260. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, mint a csalóközi járásban fekvő P.-Bálvány-Szakálloshoz tartozó birtokrész említettik. ²⁾ *Külső-sár*-nak olvasom, minek helyességéről az utána következő ellentétes *Belső* is tanúskodik. Összefüggésben van-e ez elnevezés az okiratban említett Kava és Szakállos pusztáktól délkeletre eső Külső- és Belső-Landor pusztá elnevezéseivel? megmondani nem tudom.

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 102. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Fecsz.*]

Kyzentoa. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyzó 1260. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a csalóközi járásban, P.-Bálvány-Szakállos határában, a Vág mentén létezett halas. ²⁾

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 102. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Fecsz.*]

Kyzwathnite, Kyzwechynite, fluvius, folyó. Említi a leleszi conventnek Bezew helység határjárásáról szóló 1287. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Ung* megyében, a szobránczi járás területén fekvő Bező vidékén, az Ung mellékvize, a Laborecz balvidéki, vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 465.]

Kyzwechynite ¹⁾ lásd *Kyzwathnite*.

[¹⁾ *Wenzel* XII, 465.]

Labanthu, Labanthu. Említi IV. Bélának a turóczi monostor részére kiadott 1252. évi alapítólevele. ¹⁾ — *Győr* megyében, a Csalóközben, a tósziget-csilizközi járásban, Kulcsod és Radvány vidékén. Jerney *Lábántó*-nak ejti. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 305. *Hazai Okmánytár* VI, 73. — ²⁾ *Magy. Nyelvtrekksek* 82. 1.]

Labanthu ¹⁾ lásd *Labanthu*.

[¹⁾ Jerneynél 82. 1.]

Labarch ¹⁾ lásd *Laborch*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 381.]

Labatinnich. Említi IV. Bélának bizonyos határjárást tárgyzó 1256. évi okirata. ¹⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 110. *Wenzel: Árp. Uj Okm.* XI, 418.]

Labenza ¹⁾ lásd *Loponch*.

[¹⁾ Egy 865. évi okiratban Szabó Károlynál: *Magyarorsz. tört. forrásai* I, k. I. füz. 69. l. 4. jegyz.]

Laboan ¹⁾ lásd *Labuantow*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 453. IV. Béla 1268. évi okiratának Uláslzó-féle átiratában Knauznál: *Mon.* I, 558. nota 5.]

Laboan ¹⁾ lásd *Labuan*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 454.]

Laboantho ¹⁾ lásd *Labuantow*.

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának Uláslzó-féle átiratában Knauznál: *Mon.* I, 555. nota 12.]

Laborch, Labarch, Laborcz, Loborch, Loborecy, Lothorecz, aqua, fluvius, flumen, víz, folyó, folyam. Említi az egri káptalannak egy 1200. ¹⁾, a budai káptalannak egy 1248. ²⁾, a székesfejérvári káptalannak egy 1249. ³⁾, IV. Bélának egy ugyancsak 1249. ⁴⁾ és 1254. ⁵⁾, az egri káptalannak egy 1266-ik évi okirata, ⁶⁾ és Béla király névtelen jegyzője. ⁷⁾ — *Zemplén* megyében, a Jazieli hágónál, Cserteszfalu felett eredő, Zemplén megye homonnai és nagymihályi területét locsoló, helyenkint Ung megyével határt képező s kettős ágban

részint az Ondavába, főrészében azonban a Bodrogba szakadó *Laborecz*. Hogy a Hazai Okmánytárban olvasható Lothercz alatt nem a Latorcza, hanem ugyancsak a Laborecz értendő, magának az okmánynak szövegéből kétségtelenné válik.⁸⁾ Ép oly kétségtelen, hogy Jerney tévesen magyarázza a Névtelen jegyző Loborecz fluviusát a Latorczára⁹⁾, a mely hibát egyébiránt mások is elkövették.¹⁰⁾ Eredetiek azon elménezkedések, melyekkel egyesek a Laborecz nevét származottnak hirdetik. Béla Névtelenje szerint nevét Ungvárnak Laborecz nevű kapitányától kapta, kit a magyarok a folyó mellett felakasztottak.¹¹⁾ A Névtelen e közlése azonban ép olyan szó-játék mint a milyen az, melyet egy fiúst alatt ugyanazon fejezetben a hungváriak elnevezésével üz. Jászay szerint Lab-orcu eredetileg annyit tesz, mint kerek-, gömbölyű arcú, innen a lab, laboda, labda.¹²⁾ De hogy az eféle értelmezés minő vonatkozással birjon a folyó elnevezésére, csakugyan bajos volna megmondani.¹³⁾ Tény, hogy a név maga szláv származású.¹⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. I, 185. — ²⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 48. *Századok* V, 682. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 300. — ⁴⁾ *Cod. Patrius* VI, 55. — ⁵⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 226. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 361. 362. *Hazai Okmánytár* VI, 79. Katona: *Hist. Crit.* VI, 217. — ⁶⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 381. — ⁷⁾ *Hist. hung. de sept. ducib.* cap. XIII. Schwandtnernél I, 13. Endlicher-nél 15. l. Szabónál 21. l. — ⁸⁾ Műt azonban az okirat közlője, Szabó K. meg nem jegyezt. — ⁹⁾ *Magy. Nyeltek.* 83. l. — ¹⁰⁾ L. Szabó K. megjegyzését

a Névt. magy. ford. 21. l. 4. jegyz. — ¹¹⁾ Cap. XIII. — ¹²⁾ *A magy. nemz. napjai az arany bulláig.* 191. l. — ¹³⁾ Az 1254. évi okirat topographiájára nézve lásd *Cemerua*. — ¹⁴⁾ Hunfalvy: *A magy. folyó- és helynevek. Egyet. Phil. Közl.* IV, 591.]

Laborecz¹⁾ lásd *Laborch*.

[¹⁾ Fejér VII. I, 185.]

Laborca¹⁾ lásd *Liburcha*.

[¹⁾ Fejér IV. I, 346.]

Labuan, *Laboan*, *piscina*, *halas*. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele.¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, P. Bálvány-Szakállos vidékén. E halastó, mely egy másik Labuantowtól²⁾ különbözött, a komáromi gróf személyes birtokát képezte.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 454. Knauz: *Mon.* I, 558. — ²⁾ Lásd *ezt*.]

Labuan¹⁾ lásd *Labuantow*.

[¹⁾ Wenzel XI, 514. Knauz: *Mon.* I, 558.]

Labuantho¹⁾ lásd *Labuantow*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 450.]

Labuantow, *Laboan*, *Labuan*, *Labuantho*, *Labuantho*, *Labwan*, *Labwantow*, *stagnum*, *piscina*, *tó*, *halas*. Említi a győri káptalannak bizonyos birtokosztást tárgyazó 1261. évi bizonyító¹⁾ és IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele.²⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Ekel és Szakállos birtokterületén az 1261. évi okirat szerint, — Vár- és Nemes-Bogya határában az 1268-iki okirat szerint, — Me gyeres és P.-Bálvány-Szakállos vidékén az 1268-iki okirat alábbi szakasza

szerint. Felerészben a bogyai, felerészben a gutai helységhez tartozott.

[¹) *Árp. Uj Okm.* XI, 514. — ²) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 450. 453. Knausz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 555. 558. Jerney (1168.) *Magy. Nyelvk.* 82. 1.]

Labwan ¹) lásd *Labuantow*.

[¹) IV. Béla 1268. évi okiratának 1383. évi átiratában Knauznál: *Mon.* I. 558. nota 12.]

Labwantow ¹) lásd *Labuantow*.

[¹) IV. Béla 1268. évi okiratának 1383. évi átiratában Knauznál: *Mon.* I, 555. nota 12.]

Lac, *piscina*, *halas*. Említi Kálmán királynak a zobori monostor birtokait megerősítő 1112. vagy 1213. ¹) és IV. Bélának ezt megerősítő 1249. évi okirata. ²) — Az okiratok szerint a nyitrai megyei zoborhegyi monostor tulajdonát képezte Vra, Wra réten. ³)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 85. Wurum: *Eppat. Nitr. Memor.* 112. 1. — ²) Fejér V. I, 312. — ³) Az okiratok némely topographiájára nézve lásd *Forras*.]

Lachina. Említi II. Endrének Egyed számára kiállított 1217. évi kegylevelé. ¹) — Ha e név alatt folyó rejlik, mint gyanítható, akkor ez a Szávának egy mellékveze, *Zágráb* megyében, az Odra és Száva közt fekvő Rucha környékén.

[¹) *Árp. Uj Okm.* XI, 146. Tkalcic I, 38.]

Lacus felicis, *Ad lacum felicis*. Csak az Itinerarium Antonini említi mint helynevet, mely Azaotól 18 római mértföldre fekszik ¹) és megkülönböztetendő ama másik *Lacus*, *locus felicistől*, melyet ugyanazon Itinerarium említ s a mai Ardackernek felel meg. ²) Meghatározása

bizonytalan. Schoenvisner ³), Rómer ⁴) és Hampel ⁵) *Csér*hez határozzák Esztergom megyében, Mannert *Esztergom* vidékére ⁶), Salamon legujabban szellemes combinatio alapján *Tatához* Komárom megyében. ⁷) A *tatai tóvidék* most is híres, míg ma Csévnél és Esztergomonál tóvizek már nincsenek. Már pedig a római helynév nyilván egy mellette levő tóvíztől neveztetett el s ez Salamon véleményét nagyon valószínűvé teheti. Bizonyossá e combinatioja azonban csak úgy lesz, ha azt majd feliratos s egyéb kétségtelen emlékek igazolni fogják. ⁸) Tatánál igaz, már is több rendbeli római régiség találtatott, de Mommsen azon nézetén van, hogy azok oda máshonnan kerültek. ⁹)

[¹) Wesseling kiad. pag. 246. — ²) Lásd Böcking jegyz. in *Not. Dignit.* II, 740. v. 24. — ³) *Iter per Pan. rip.* 103. l. — ⁴) *Pannonia térképe* 1873. — ⁵) *Arch. Közl.* VIII. III, 175. — ⁶) *Geogr. d. Griech. u. Römer* III, 661. — ⁷) *Budapest története* I, 245. Azonk. *Századok* XIV, 508. — ⁸) Torma cikké a *Századok*-ban XIV, 504. — ⁹) *Corp. Inscript. Lat.* III. I, 537.]

Lacus, lásd *Névtelen tó*.

Ladeus portus, *rév*. Említi Béla király névtelen jegyzője. ¹) — *Szabolcs* megyében, a Tisza réve Tisza-Ladány-nál. ²) A Névtelen szerint ezen keltek át Tas, Szabolcs és Tőhötöm.

[¹) *Hist. hung. de sept. ducibus* c. XX. Schwandtnernél I, 18. Endlichernél 22. l. Szabónál 31. l. — ²) Lásd Hell: *Tabula Geogr. Ung. Vet.* Szabó K. jegyz. a Névt. magy. ford. 31. l. 1. jegyz. Podhráczky: *Béla kir. névt. jegyz. idején* és *hitelessége* 223. és 229. ll. Hogy a Lad = víz jelentésű, ugyancsak Podhráczky mondja.]

Ladykpataka, *Radikpataka, fossata, árok*. Említik Roland nádornak Naragh helysége¹⁾ és Jákófalva határjárására vonatkozó két rendbeli 1299. évi okiratai.²⁾ — *Borsod* megyében, a szendrei járásban Nyárád és Ormos vidékén, a Sajó baloldali vízkörnyékében, a Szuha mellékvize.³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 638. —

²⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 341. — ³⁾ A topographiára nézve lásd *Zvcha*.]

Lagena, lásd *L o g i n a*.

[¹⁾ *Századok* VI, 229. *Hazai Okmtár* VII, 253. 254. 263. 264.]

Lagna¹⁾ lásd *L o n a a*.

[¹⁾ Tkalcic I, 79. Wenzel XI, 327.]

Lajbiczi patak, lásd *L u b i c h a*.

Lajta folyó, lásd *L i t a h a*.

Lakauch, *fluvius, folyó*. Említi II. Endrének egyik 1231. évi okirata.¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében a belovári alispánságban, a Garics-hegy egyik vize.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 228.]

Lakaucy¹⁾ lásd *L u k a u c y*.

[¹⁾ Wenzel XI, 229.]

Lambachi csermely, lásd *L y m p a c h*.

Lamiztha, *rivulus, csermely*. Említi az egri káptalannak III. Endréhez intézett 1298. évi jelentő okirata.¹⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a rimaszombati járásban fekvő Rimócza és Keczege vidékén, a Rima mellékvize.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 318. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Hulusukapathaka*.]

Lamnicha, *fluvius, folyó*. Említi III. Endrének az Aba. nemzetiség számára kiállított 1299. évi törvénykezési kiad-

ványa.¹⁾ — *Zemplén* megyében, a varannói járás területén folyó s a Tapolciba jobbról szakadó *Lomniczai* patak.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 331.]

Lampna, *aqua, víz*. Említi IV. Bélának Budizlaus számára kiállított 1256. évi adománylevele.¹⁾ — *Zólyom* megyében, a zólyomi járásban Tót-Pelsőcz vidékén, a Korpona mellékvize. Az okiratban említett Plyseuch = *Tót-Pelsőcz*.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VI, 85.]

Lampnicha major fluvius¹⁾ lásd *Lumpnizta superior*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 382. Bárdosy: *Supplem.* p. 85.]

Lana¹⁾ lásd *L o n a a*.

[¹⁾ *Cod. Dipl.* IV. I, 386. 387. *Haz. Okmtár* VII, 34.]

Lanha¹⁾ lásd *L o n a a*.

[¹⁾ *Hazai Okmtár* VII, 8.]

Lapási vagy Pogrányi víz, lásd *P o g r a n*.

Lapideus fons, *kőforrás*. Említi II. Endrének Kaijan föld határát tárgyzó 1202. évi okirata.¹⁾ — Horvátországban.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 16.]

Lapideus portus, *kőréc*. Említi II. Endrének Wratizló comes számára kiállított 1209. évi adománylevele.¹⁾ — *Zágráb* megyében, a Száva réve, a zágrábi alispánság éjszaknyugati területén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 91.]

Lapincs, lásd *L o p o n c h*.

Lápos, lásd *L a p u s*.

Lápos-Er, *Lopus er, aqua, víz*. Említi Roland nádornak bizonyos határpert

clintézó 1253. évi okirata ¹⁾ és IV. Bélának Karacha földet tárgyazó 1256. évi okirata. ²⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, a mai Karesák valamelyike és Abony határában. ³⁾

[⁴⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 244. Bartal: *Comment.* II, XVIII. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 426. — ³⁾ A topographiára nézve lásd *Barch.*]

Laposfeu ¹⁾ lásd *Lapus feu*.

[¹⁾ *Knauz: Mon.* I, 247.]

Lapsa, *Lypta, fluvius, folyó*. Említi IV. Lászlónak egyik 1279. évi birtokmegerősítő okirata. ¹⁾ — *Somogy* megyében, az igali járás területén, a Kapos egy baloldali, ma e néven nem szereplő mellékvíze, nyilván a Lápapusztától nyugati irányban haladó valamely folyóvíz, in medio cuius fluvii vadit (a határ) ad partem occidentalem vsque terram Castri Symigiensis, tehát Somogyvárig. Az ugyanitt említett Ecclesia S. Nicolai = a Mernyéhez tartozó Sz. Miklós pusztá, az igali járásban.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 542. *Árp. Uj Okm.* IX, 237. Jerneynél (1270.) *Magy. Nyelvkincs.* 83. l.]

Lapsar, *aqua, fluvius, palus*. Említi IV. Bélának bizonyos patonyi részjószágot tárgyazó 1268. évi engedélyező ¹⁾ és a pozsonyi káptalannak III. Endréhez intézett 1298. évi jelentő okirata. ²⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, az alsó-csalóközi járásban, Nagy-Abony vidékén. ³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 179. — ²⁾ *Haz. Oklevéltár* 165. l. — ³⁾ Az 1298. évi okirat topographiájára nézve lásd *Ca-naer.*]

Lapsar, *vena aque, vízér*. Említi a kiküldött királyi bírának bizonyos földbirtokot illető 1262. évi ítélevelé. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, a Karesák határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 520.]

Lapus, *aqua, fluvius, flumen, víz, folyó, folyam*. Említi II. Endrének Fenteus erdőséget tárgyazó 1231. évi adománya ¹⁾ és a nyitrai káptalannak bizonyos birtokügyet tárgyazó 1246. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — A Polyana-Rotundától a Cziblesig terjedő hegységben eredő csermelyek egyesüléséből keletkező, *Szolnok-Doboka* és *Szatmár* megyék területét hasító s Mező-Aranyos meg Monostor között a Szamosba szakadó *Lápos*. Hunfalvynál kiemelve találjuk e folyót eredeti magyar elnevezéseért. ³⁾ Azon tereket, melyeket az árvíz tavasszal és ősszel elborít, *laposoknak* mondják. ⁴⁾ A Lápos folyóvíz is nyilván onnan kapta nevét, hogy partjait számoss ilyen lapos kíséri.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 232. 233. — ²⁾ *Haz. Okm.* I, 24. *Árp. Uj Okm.* VII, 215. — ³⁾ *Ethnographie v. Ung.* 248. l. — ⁴⁾ Lásd Szabó Károlyt: *A magy. helynevekről* Toldy *Uj Magy. Múzeumában* I. f. I. k. 274. l. Czuczor-Fogarasi: *A magy. nyelv szótára* III, 1294.—1295.]

Lapusfeu, *Laposfeu, Capusfeu, lacus, tó*. Említi Gyula nádornak Csehtó halast érdeklő 1224. évi okirata. ¹⁾ — *Bács-Bodrog* megyében, Zenta vidékén, az I-ső tiszai járásban. ²⁾ Rupp tévesen *Kapusfőtó*-nak írja. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 470. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VI, 426.

Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 247. —
 2) Lásd ide *Chechtoo*. — 3) *Budapest helyrajzi tört.* 16. 1.]

Laskó vagy **Laksó**, lásd *Seck-zov*.

Laste, *rivulus, csermely*. Említi a zágrábi káptalannak Chocholt comes testvére számára kiállított 1243. évi bizonyoságlevele. ¹⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 148.]

Lata piscina ¹⁾ lásd *Fo eud*.

[¹⁾ Fejér I, 455. VI. II, 356. *Haz. Okmtár* IV, 6.]

Latericia ¹⁾ lásd *Latricia*.

[¹⁾ Fejér III. I, 155. VII. V, 205.]

Lateritia ¹⁾ lásd *Latricia*.

[¹⁾ Fejér III. I, 471. 472.]

Lathorcha ¹⁾ lásd *Latricia*.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VI, 129. 130. *Wenzel* VIII, 291. 309.]

Latorcza, lásd *Latricia*.

Latorcza ¹⁾ lásd *Luburcha*.

[¹⁾ Fejér VI. II, 262.]

Latorica ¹⁾ lásd *Latricia*.

[¹⁾ Fejér III. I, 473.]

Latorza ¹⁾ lásd *Latricia*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 268.]

Latricia, *Latericia, Lateritia, Latorica, Lathorcha, Laturcha, Latorza, Loturcha, Lecurtha, Luthurta, Lotrucha, aqua, fluvius, portus, viz, folyó, rév*. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. ¹⁾, II. Endrének egy 1214. ²⁾, IV. Bélának egy 1265. ³⁾, István ifj. királynak egy 1270. ⁴⁾ és egy 1272. ⁵⁾, végül IV. Lászlónak egy 1282. évi okirata. ⁶⁾ — A Magura és Beszkéd hegyeken eredő, *Bereg, Ung és Zemplén* megyék területét hasító s Zemplén felett a Bodrocskával egyesülő

Latorcza. Hogy a *Lecurtha* és *Luthurta* alatt ugyancsak a *Latorcza* értetik, az illető okiratok kétségenkívülivé teszik, hiszen említik, hogy a határvonal e vizen keletre haladt, a mi csakis a *Latorczáról* érthető, minthogy ennek itt levő összes mellékvizei éjszak és déli irányúak, tehát azok mentében keletre jutni nem lehetett. — A mai *Laturka* helység e víztől kapta elnevezését. ⁷⁾ Maga a név szláv eredetű. ⁸⁾ *Culturalis* jelentőségét e víznek számos adat bizonyítja. Nevezetesen a *munkácsi* silex és obsidián leletek *Beregben* ⁹⁾; a *klacsanói* ¹⁰⁾, *munkácsi* ¹¹⁾, *nagy-ábránkai* ¹²⁾ tumulusok ugyancsak *Beregben*; a *klucsarkai* és *nagy-lucsakai* ősi temetők szintén *Beregben*. ¹³⁾ Azonkívül azon szapora kőkori és későbbkori leletek, melyek *Munkács vidékén, Liget, Kishegy, Klacsanó, Dávidpuszta, Zsófia-falva* körül, a *Szarka* szőlőhegy alján előkerülnek s kovaköves eszközökből, agyagedényekből, vésőalakú vakareczokból, csontvázakból és érmekből állanak ¹⁴⁾; továbbá a *podheringi* bronzkori erőd mű s a *nagy-lucsakai, klacsanói, szuszkói, szolycai, püdpölöczi, egreskei* bronz-tárgyak ¹⁵⁾ s végül a *szolycai* ősi magyar sír. ¹⁶⁾ — Hydrographiai tekintetben feltűnő *Pesty* azon állítása, hogy a *Latorcza*, úgy mint az *Ung* s egyéb vizek a honfoglalás óta nagyon megfogytak. Állítja ezt pedig híres tudósunk azért, mivel szerinte Árpád honfoglaló seregéből »egyes csapatok a *Latorcza* és *Ung* vízébe beleveszték, már pedig e két patak ma oly csekély, hogy bajos volna belefűlni, még ha valaki akarna is. A mint azok meg-

fogytak, megfogytak a többi folyók is, a nélkül, hogy a jelen nemzedék szem-beli tapasztalása e körülményt tisztába vagy legalább kérdés alá hozta volna. »¹⁷⁾ Azonban én Pestynek e nézetét el nem fogadhatom. Először is nem ismerem a honfoglalás történetében ezen itt szóban levő epizódot, legalább a névtelen jegyző és Kézai Simon mester, a honfoglalás történetének főforrásai, nem szólnak róla. De ha szólanának is, maga a belefulás egyáltalán nem képezhet érvet arra nézve, hogy e vizek valamikor nagyobbak voltak. Hiszen ez a belefulás akkor történhetett, midőn *időközi áradás* dagasztotta fel a Latorcza vagy az Ung vizét. Így a Névtelen szerint Ketel is majdnem hogy belé fült a Ketel patakába, e csekély, mocsáros patakba s »társai segítségével alig szabadult meg a haláltól.«¹⁸⁾ Másutt ugyanazon Névtelen meg arról értesít, hogy Szoard, Kádöcsa és Huba magyarjai három nap semmiképen át nem mehetének a Nyitrán.¹⁹⁾ De ez adatokból sem következtethető az, hogy akár a Ketelpataka, akár a Nyitra a X-ik században nagyobb volt mint ma. Magából a Névtelen jegyzőből megtudjuk, hogy Ketel lova megbolyán, az *árvízben* merült el, a Nyitrán pedig a magyarok az *árvízek miatt* nem tudtak semmiképen átmenni. Árvizek dagaszthatták tehát az Ungot és Latorczát is az időben, midőn azokba egyes csapatok állítólag belevesztek. Ezt pedig annyi-val is inkább állítom, mivel vizeink fogyásának nyomozásában azon eredményre jutottam, hogy vizeink általán

igen is jelentékenyen fogytak *geographiai terjedelmökben*, de nem fogytak valami különösen *mennyiségileg* is. Hajdan a *víz-fenek* kétségtelenül sokkal nagyobb volt, de a *vízmennyiség* csak nagyon csekély mértékben apadhatott.²⁰⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 204 — 205. — ²⁾ Fejér III. I, 155. 156. 471 — 473. Katona V, 180. Jerneynél 83. l. — ³⁾ Fejér IV, III, 268. *Hazai Okm. társ VI*, 129. 130. Jerneynél 83. l. — ⁴⁾ *Árp. Új Okm.* VIII, 262. 290. 291, 309. *Zichy-Codex* I, 22. *Hazai Okm. társ VI*, 168. 169. — ⁵⁾ Fejér V. I, 244. VII. II, 22. — ⁶⁾ *Zichy-Codex* I, 50. 51. — ⁷⁾ Lehoczky: *Bereg vármegyei helynevek magyarázata a Századokban* VII, 67. — ⁸⁾ Hunfalvy: *A magy. folyó- és helynevek. Egyet. Phil. Közl.* IV, 591. — ⁹⁾ Römer: *Résultats généraux du mouvement archéologique en Hongrie* p. 12. s ugyanott: *Magyarors. őstört. térképe.* — ¹⁰⁾ *Arch. Ér.* I, 47. Römer i. m. p. 155. — ¹¹⁾ Römer i. m. p. 155. — ¹²⁾ *Magyarors. őstört. térképe.* — ¹³⁾ Römer i. m. p. 184. — ¹⁴⁾ Lehoczky cikke az *Arch. Értesítőben* XIV, XXXIV, s ugyanő az *Arch. Közleményekben* VII. II, 157. — ¹⁵⁾ Lehoczky cikke az *Arch. Értesítőben* XIV, XXXV—XXXVI. Hampel cikke u. o. XIV, 228. — ¹⁶⁾ Pulszky Fer. értekezése az *Arch. Értesítőben* XII, 224. — ¹⁷⁾ *Magyarország vízhálózata a régi korban* című nagyérdekű cikkében a *Századok*-ban I, 73. — ¹⁸⁾ Béla kir. névt. jegyzője: *Hist. de sept. ducib.* cap. XV. — ¹⁹⁾ U. o. cap. XXXVII. — ²⁰⁾ Lásd a *Vizek apadása* című cikket.]

Laturcha ¹⁾ lásd Latricia.

[¹⁾ *Zichy-Codex* I, 50. 51.]

Laurencij puteus, *Lőrincz kuta*. Em-líti a váci káptalannak bizonyos bir-tokosztást tárgyzó 1275. évi bizonyító

oklevele. ¹⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún* megyében, a kecskeméti felső járás területén. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 140. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Füzeg.*]

Lazar, *aqua, fluvius, portus, viz, folyó, rév.* Említi IV. Bélának Dominik mester számára kiállított 1263. évi adománylevele ¹⁾ és István alországbírónak bizonyos birtokviszonyokat tárgyzó 1300. évi ítélőlevele. ²⁾ — A régi Valkó, a mai *Verőce* megyében Szlavonországban, a Vukának ma ily néven elő nem forduló mellékveze a Gorjani és Dobszín közti területen. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 141. 142. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 386. — ³⁾ A topographiára nézve lásd *Asantu.* Azonk. v. ö. Pestyvel: *Az eltűnt régi vármegyék* I, 349.]

Lazistyei víz, lásd *Paluga*.

Lazou, *fluvius, folyó.* Említi V. Istvánnak Teresztenye földet tárgyzó 1272. évi adománylevele. ¹⁾ — *Torna* megye délnyugati részében, a Lászi pusztát hasító *Egerszegi víz*, mely Torna és Gömör határterületén, Egerszegtől nyugatra ered s Perkupától délkeletre a Bódvába szakad jobbfelől. ²⁾ Mint az okirat mutatja, a XIII. században *Lászi* néven szerepelt.

[¹⁾ *Zichy-Codex* I, 30. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Farkas-potoka.*]

Lazpotoka. *Lazpothoka.* Említi IV. Lászlónak György mester számára kiállított két rendbeli 1285. évi okirata. ¹⁾ — *Sáros* megyében, az Oblik hegynék valamely csermelye, mely a

Tarczának közvetve vagy közvetlenül való balfelöli mellékveze.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 436. 441.]

Laz potoka. Említi a vácsi káptalannak bizonyos birtokegyezségre vonatkozó 1268. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Nógrád* megyében, a szécsényi járásban, A- és F.-Ludány vidékén, az Ipoly-nak egyik, ma e néven nem ismert baloldali mellékveze. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 195. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Brekere potoka.*]

Lébényi víz, lásd *Libya*.

Lebniki víz, lásd *Lybnic*.

Lechen potoka ¹⁾ lásd *Lechunc pataka*.

[¹⁾ Fejér VI. II, 281. VII. V, 563.]

Lechunc pataka, *Lechune Pataka*, *Lechen potoka, fluvius, folyó.* Említi a vácsi káptalannak bizonyos birtokeserére vonatkozó 1300. évi okirata. ¹⁾ — Az okiratból csak azt vehetem ki, hogy e víz *Esztergom egyházmegye* területén folyt.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 280. 281. VII. V, 562. 563.]

Lechune Pataka ¹⁾ lásd *Lechunc pataka*.

[¹⁾ Fejér VI. II, 280.]

Lecurtha ¹⁾ lásd *Latricia*.

[¹⁾ Wenzel VIII, 262.]

Lednik ¹⁾ lásd *sárosmegyei Rednik*.

[¹⁾ Fejér III. I, 115. Wagner III, 144.]

Lehudfoka. Említi II. Endrének Miklós comes számára kiállított 1232. évi adománylevele. ¹⁾ — *Arad* megyében, a Körös egy foka.

[¹) *Árp. Uj Okm.* VI, 505. *Hazai Okmtár* I, 13.]

Lekenyk, *Läheinnähe, Lich in Nich, fluvius, folyó*. Említi II. Endrének Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele ¹) és IV. Bélának a turopolyai várjobbágyság számára kiállított 1255. évi kiváltságlevele. ²) — *Zágráb* megyében, a sziszeki alispánság területén, a Dusziczai és a Polyánai csermelyek egyesüléséből támadó s aztán az Odrába jobbfelől szakadó *Lekeniki víz*. ³) Fejér és Theiner igen ronsoltan adják e víz nevét: vadit (a határ) *per Lich in Nich*.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 225. Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagrab* I, 43. Theiner: *Mon. Hist.* I, 77. Kercselich: *Hist. Eppat. Zagr.* p. 45. Farlat: *Illyr. Sacr.* V, 359. Katona: *Hist. Crit.* V, 252. Pray: *Specim. Hierarch.* II, 310. — ²) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 289. — ³) A Lekenikre magyarázza Tkalcic is *Monumentái Indexében* pag. 262.]

Lendva folyó, l. *Lyndua maior*.

Lenozou (?) Említi IV. Bélának Cser-töt és rokonait a szegszárdi apátság szabad jobbágyságai közé soroló 1239. évi okirata. ¹) — *Fejér* megyében? Lenáz-tató?

[¹) *Árp. Uj Okm.* VII, 68. *Hazai Okmtár* IV, 22.]

Lepau *fluvius, folyó*. Előkerül a Pentinger-féle térképen Brigantio = Brigetio és Gardelaca vagyis Ó-Szőny és Sárissáp között és pedig Ó-Szőnytől öt, Sárissáptól tizenhárom római mért-földre ¹) s így nem lehet a Süttöi cser-mely, mint Rómer térképe mutatja ²), hanem a *Tatai víz* vagy *Általér*, mely az

Ondódnál Fejér megyében egyesülő csermelyekből támad s Komárom me-gyében Almásnál a Dunába szakad. Nagy kérdés azonban, hogy egyáltalán *folyóra* vonatkoztatható-e, miután a Peu-tingeri térképnek Katancsich-féle kiadá-sában ugyan mint Lepau *fl.* szerepel, de Böckingnél mint *Lepauist* ³), Rómer-nél pedig mint *Lepavista* olvasható.

[¹) *Tabula Peutingeriana* Katancsich-nál: *Orbis Antiquus* I, XLIII. — ²) *Pan-onia térképe* az *Act. Nov. Mus. Nat.* végén. — ³) *Notitia Dignitatum* II, 721.]

Lepietnica ¹) lásd *Lipietnich* a.

[¹) Bárdosy: *Supplem.* p. 59.]

Leprosorum puteus, *bélpoklosok kútja*. Említi Ulrik borsmonostori apát-nak egyik 1245. évi beiktató okirata. ¹) — *Sopron* megyében, a soproni járás-ban fekvő Küllő vidékén. ²)

[¹) *Győri tört. és rég. füzetek* III, 326. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Ikua*. Megjegyzem a mellett, hogy Sopron megye egyik igen avatott bu-vára, Nagy Imre, a bélpoklosok kútjá-nak helyiségét topographiai pontossággal kijelölni szintén nem tudta. Lásd *Győri füz.* III, 326.]

Leprosorum puteus, *bélpoklosok kútja*. Említi sz. Lászlónak a veszprémi egyház birtokait megerősítő és bővítő 1082. évi okirata. ¹) — *Veszprém* me-gyében.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* I, 449. VI. II, 351. *Haz. Okmtár* IV, 1. Pray: *Specim. Hierar. Hung.* I, 265. Róka: *Vitae Veszpr. Praes.* 25. 1.]

Leprosorum transitus, *bélpoklosok átkelője*. Említi II. Endrének Egyed számára kiállított 1217. évi kegyle-vele. ¹) — *Zágráb* megyében, a Száva

átjárója a sziszeki alispánságban fekvő Prevlaka vidékén.

[¹) *Árp. Uj Okm.* XI, 145. Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 37.]

Lepus ¹) lásd *Jepus*.

[¹) Fejér III. I, 158. Jerney 84. l.]

Lerchenicze, *fluvius, folyó*. Említi III. Endrének Madács fia számára kiállított 1300. évi adománylevele. ¹) — *Zólyom* megyében, a Litorczának, melyet az okirat Latorczának és Luburczának is nevez, vagyis a Micsinyei patak mellékvize, tehát a Garam baloldali vízrendjéhez tartozó víz, a beszercebányai járásban fekvő Cserin vidékén. ²)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 262. Katona: *Hist. Crít.* VI, 1240. — ²) Az okirat topographiájára nézve l. *Luburcha*.]

Lescenche, *aqua, víz*. Említi a székesfejérvári káptalannak IV. Bélához intézett évnélküli jelentő okirata. ¹) — *Zala* megyében, a keszthelyi járásban, a Prágától keletre eredő Szigliget nyugati oldalán a Balatonba szakadó *Lezenczei* patak. Az okiratban említett Drugd = *Dörögd*, Erek = *Erek-pusztu*, Lechunche = *Lezencze*, Tadeuke = *Tátika*, Topulca = *Topolca*.

[¹) *Haz. Okmtár* VI, 165.]

Lescones ¹) lásd *Lesconz*.

[¹) Wenzel I, 235. Theiner I, 81.]

Lesconz, *Lescones, Lescouz, Lescoues, Lescouez, rivulus, rivus, csermely*. Említi Imre királynak a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele ¹), IX. Gergely pápának a zágrábi püspök számára több királyi privilegiumot megerősítő 1227. évi

bullája ²) és Roland bánnak a topuskói apátság javára hozott 1266. évi ítéletlevele. ³) — A horvát-szlavon végvidéken, a *báni kerületben*, a Petrinjai víznek egy ma e néven nem szereplő mellékvize, melylyel együtt jobbfelől a Kulpába szakad. ⁴)

[¹) Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 14. — ²) *Árp. Uj Okm.* I, 235. Theiner: *Mon. Hist.* I, 81. — ³) *Árp. Uj Okm.* XI, 562. Tkalcic I, 134. — ⁴) A topographiájára nézve lásd *Globoky*.]

Lescoues ¹) lásd *Lesconz*.

[¹) Tkalcic I, 14.]

Lescouz ¹) lásd *Lesconz*.

[¹) Tkalcic I, 14.]

Lesenica ¹) lásd *Legnica*.

[¹) Theiner I, 79.]

Lesko, *torrens, zuhatag*. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi okirat ¹) és II. Endrének a leleszi prépostság számára kiállított 1214. évi birtokmegerősítő oklevele. ²) — *Ung* megyében, Kapos vidékén. E néven ma ismeretlen. ³)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 205. — ²) Fejér III. I, 155. 472. Katona V, 180. — ³) A topographiára nézve lásd *Beatricze fossatum*.]

Leskouch, *Lokouch, rivulus, csermely*. Említi IV. Bélának bizonyos birtokviszályt tárgyazó 1256. évi elintéző okirata. ¹) — Horvátországban, *Belovár* megyében, a régi Garig, a mai Garesnica mellékvize. ²)

[¹) *Haz. Okmtár* VII, 54. 55. — ²) V. ö. a *Garig* alattiakkal.]

Leskouez ¹) lásd *Lesconz*.

[¹) Tkalcic I, 134. Wenzel XI, 562.]

Lesnica, *Lesnissa, Leseñica; aqua, rivus, flumen, víz, patak, folyam*. Említi II. Endrének a templomosrend számára kiállított 1210. évi birtokmegegerősítő okirata ¹⁾ és IX. Gergely pápának a zágrábi püspök számára több királyi privilegiumot megerősítő 1227. évi bullája. ²⁾ — *Horvátországban*, II. Endre okirata szerint Pozsega megyében, ma már a *Gradiskai ezred* területén, a Száva mellékvize.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 106. 107. —

²⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 237. Theiner: *Mon. Hist.* I, 79.]

Lesz patak, lásd *Cech p o t o k a*.

Letfok, *Let foka, Let-Foka, Let Fok,*

lucus; locus, tó, hely. Említi IV. Bélának Drauch helységet tárgyzó 1264. évi adománylevele. ¹⁾ — *Baranya* megyében, a Drávatorok körüli részében a baranyavári járásban. ²⁾ Úgy látszik e tó, mely Daróczhoz tartozott, egy fok által érintkezésben állott a Drávával vagy a Dunával.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 189. 190. *Árp. Uj Okm.* VIII, 87. 88. Jerney 85. l. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Draucha*.]

Leucheteg, *riculus, csermely*. Említi a vasvári káptalannak Lapsa birtokrészét illető 1256. évi bevalló okirata. ¹⁾ — *Vas* megyében, a Rába baloldali vízkörnyékében, nyilván a Soroknak egy ma e néven nem ismert mellékesermelye. ²⁾

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 61. — ²⁾ A topographiájára nézve l. *Surk*.]

Leuna, *fluvius, folyó*. Említi a nyitrai káptalannak Renald számára kiállított 1263. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ —

Endered villa határában. Endered, Endréd nevű helyek ma Bars, Somogy, Sopron, Szatmár és Vas megyékben fordulnak elő. Nyitra megyében ilyen nincs.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 71. *Haz. Okm.* VI, 119.]

Leytha aqua ¹⁾ lásd *L i t a h a*.

[¹⁾ Fejér V. I, 110.]

Lezco pótoka, *Liszkopotoka*. Említi a nyitrai káptalannak Liburcha helységet illető 1242. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Trencsén* megyében, Nemsova vidékén, a Vágnak ma e néven ismeretlen jobboldali mellékvize. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 472. (hibás kelettel.) *Haz. Oklevéltár* 10. l. — ²⁾ Az okirat topographiájára és palaeographiai közlésére nézve lásd *trencsénmegyei Toplitcha*.]

Lezenczei patak, lásd *L e s c e n c h e*.

Lezkoa, *fluvius, folyó*. Említi a pozsegai káptalannak bizonyos birtokcserére vonatkozó 1264. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Horvátországban*, Podwrs határában, valószínűleg a mai *pozsega* megyei Podversko határában folyt víz.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 114.]

Lezneche, *rivulus, csermely*. Említi az egri káptalannak III. Endréhez intézett 1298. évi jelentő okirata. ¹⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a rimaszombati járásban fekvő Rimócza és Keczege vidékén. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 318. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Halusukapathaka*.]

Lhubulha. Említi a székesfejérvári káptalannak István mester számára kiállított 1291. évi bizonyító oklevele. ¹⁾

— *Zala* megyében, a lendvai járás területén, a Murának ma e néven nem szereplő baloldali mellékveze. Az okiratban említett Capcha = *Kapcza*, Lyndva = *Lendva*.

[¹) *Árp. Uj Okm.* X, 60.]

Libanz ¹) lásd *Libauz*.

[¹) Fejér II, 285. Jerney 85.]

Libauz ¹) *Libanz, portus, rév.* Említi III. Bélának a fejevári keresztesek birtokait elősoroló és megerősítő 1193. évi okirata. ¹) — *Somogy* megyében, a csurgói járás területén, Csurgó vidékén. ²) Jerney Fejér megyében keresi. ³)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* II, 285. Batthyán: *Leg. Eccl.* II, 286. Katona: *Hist. Crit.* IV, 410. Pray de Prior. *Aur.* p. 117. Schmitth: *Agr. Eppi* I, 101. *Mon. Eccl. Strig.* I, 143. Jerney: *Magy. Nyelvek.* 85. l. — ²) Lásd ehhez *Abram piscina*. — ³) I. k. 85. l.]

Liberce, *Lyberche, Lyberchen, fluvius, folyó.* Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztást illető 1271. évi ¹) és a váci káptalannak szintén bizonyos birtokosztályra vonatkozó ugyancsak 1271. évi bizonyító oklevele. ²) — *Nógrád* megyében, a losonci járásban, a Holi Vrch délszaki lejtőiről, Ablovától északkeletre folyó, Pusztá-, Nagys- és Lis-Liberce mellett elfolyó s a Sztregovába balfelől szakadó *Libercei* patak, az Ipoly jobboldali vízkörnyékében. ³)

[¹) *Árp. Uj Okm.* VIII, 353, 354, 355. — ²) *Árp. Uj Okm.* VIII, 364, 365. — ³) Az okiratok topographiájára nevezve lásd *Chakapataka*.]

Libercei patak, lásd *Liberce*.

Libonza ¹) lásd *Libouza*.

[¹) Fejér II, 284.]

Liborceza parva ¹) l. *Liburcha parva*.

[¹) Fejér IV, I, 472.]

Libouza, *Libonza, Lyboa, aqua, fluvius, víz, folyó.* Említi III. Bélának a fejevári keresztesek birtokait felsoroló 1193. évi okirata ¹) és a veszprémi káptalannak Hoholt comes számára kiállított 1232. évi bizonyító levele. ²) — *Zala* megyében, Uj-Udvar határában, a Mura s illetőleg a Dráva balparti vízkörnyékében. Jerney *Libucza*-nak ejti. ³)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* II, 284. Batthyán: *Leg. Eccl.* II, 286. Katona: *Hist. Crit.* IV, 410. Schmitth: *Agr. Eppi* I, 101. Pray de Prior. *Aur.* p. 117. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 143. — ²) *Árp. Uj Okm.* VI, 514. — ³) *Magy. Nyelvek* 85. l.]

Libsayff ¹) lásd *Ydiswys*.

[¹) *Haz. Okmár* VI, 355.]

Liburcha, *Liborceza, Laborceza magna, fluvius, folyó.* Említi a nyitrai káptalannak *Liburcha* helységet illető 1142. évi bizonyító ¹) és IV. Bélának Bagomér számára kiállított 1244. évi adománylevele. ²) — *Trencsén* megyében, a Vág jobboldali mellékveze a puchói járásban fekvő *Liboresa* vidékén. ³)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 472. (hibás kelettel.) *Hazai Oklevéltár* 10. l. — ²) Fejér IV. I, 346. — ³) Az 1242. évi okirat topographiájára és palaeographiai közlésére nézve lásd *trencsén-megyei Toplica*, az 1244-ik éviére nézve pedig *Drietoma* és *Zudchan*.]

Liburcha, *Liborceza parva.* Említi a nyitrai káptalannak imént említett 1242. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Trencsén* megyében a Vág jobboldali vízkörnyékében, a *Liburcha magna* mellékveze.

[¹] Fejér IV. I, 472. *Haz. Oklevéltár* 10. l.]

Libyn, *aqua, viz*. Említi II. Endrének a lébényi apátság megerősítését tárgyazó 1208. évi okirata. ¹) — *Moson* megyében, a magyaróvári járásban, a Ráb-czába balfelől szakadó *Lébényi* víz.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 60. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 84. l.]

Lich ¹) lásd *Lekenyk*.

[¹] Fejér III. I, 225. Theiner I, 77.]

Lihcinnihc ¹) lásd *Lekenyk*.

[¹] Tkalcic I, 43.]

Lilic, *portus, rév*. Említi II. Endrének Vratizlaus és testvérei számára kiállított 1209. évi adománylevele. ¹) — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a Száva révén, Otok vidékén.

[¹] Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 20. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XI, 93.]

Lindgrábeni patak, lásd *Tyskou*.

Lindua minor ¹) lásd *Lyndua minor*.

[¹] Wenzel VI, 514.]

Linduai tavak, *halasok, halászó helyek, stagna, piscinae, piscaturae in Lindua*. Említi IV. Lászlónak István bán számára kiállított 1278. évi adománylevele. ¹) — *Zala* megyében, Lendva határában. ²)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* V. II. 431. — ²) V. ö. *Lyndua*.]

Lintax ¹), **Liutax** ²), lásd *Litaha*.

[¹] Ruppnál: *Magyarorsz. helyrajzi leírása* I. II, 477. — ²) Podhráczkynál: *Béla kir. népt. jegyz. idejekora és hitelessége* 413. l.]

Lipcsa folyó, lásd *zolyommegyei Lypche*.

Lipcei vagy Lipcze-patak, lásd *liptómegeyei Lypche*.

Lipietnica, *Lepietnica, fluvius, folyó*.

Említi Henrik krakói és siléziai hercegnek a németek számára kiállított 1204. évi okirata ¹) és Boleslaus krakói hercegnek ugyanezen ügyben kiállított 1252. évi okirata. ²) — *Szepes* megyében, Bárdosy szerint a Poprád mellékvize Ó-falu vidékén.

[¹] Bárdosy: *Supplement. ad Anal. Scep.* 6. 57. ll. — ²) U. o. p. 59.]

Lipocha, *fluvius, folyó*. Említi Mária királynénak a verőczei polgárok szabadságaira és földjök határára vonatkozó 1248. évi privilegiuma. ¹) — Szlavonországban, *Verőcze* megyében, Verőcze vidékén, a Dráva jobboldali vízkörnyékében. ²)

[¹] *Árp. Uj Okm.* II, 203. — ²) A topographiájára nézve lásd *Donoch*.]

Lipochpotoka, *Lypoulchpotoka, rivulus, csermely*. Említi az egri káptalanak a lipóczi birtok felosztását tárgyazó 1282. évi bizonyító eklevele ¹) és III. Endrének az Aba nemzetség számára kiállított 1299. évi törvénykezési kiadványa. ²) — *Sáros* megyében, a Libánka déli lejtőjéről lefolyó s Keczer-Lipócz felett az Ósvába balfelől szakadó *Veresvágási* víz, mely aztán az Osva vizével együtt a Tarczába jut. ³)

[¹] *Árp. Uj Okm.* IX, 341. — ²) *Árp. Uj Okm.* X, 331. — ³) Az okirat topographiájára nézve lásd *sáros- és zemplénmegyei Bistra és Elsoa*.]

Lipolth, *Lipot, Lypouch, fluvius, folyó*.

Említi Mária királynénak Dobouch földet tárgyazó 1259. évi adománylevele ¹) és IV. Lászlónak Csák Dominik fia

számára kiállított 1280. évi adománylevele. ²⁾ — Horvátországban, a Száva balvidéki vízkörnyékében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 501. — ²⁾ Fejér V. III, 23.]

Lipót ¹⁾ lásd Lipolth.

[¹⁾ Fejér V. III, 23.]

Lipouchothaua. Említi IV. Bélának Fülöp és Detrik grófok számára kiállított 1243. évi adománylevele. ¹⁾ — Gömör-Kis-Hont megyében, a nagyőrcei járásban fekvő Kövitől délnyugatra, a Turócz folyó mentén létezett tó, a rimaszombati járásban fekvő Lipócz vidékén. ²⁾ Jerney *Lipócz-tarát*-nak ejti. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 292. —

²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Baduspataka*. — ³⁾ *Magy. Nyelvek*. 85. l.]

Lipoupataka, Lypoupatak. Említi IV. Bélának Fülöp és Detrik grófok számára kiállított 1243. évi adománylevele. ¹⁾ — Gömör-Kis-Hont megyében, a Vashegyről jövő patakok egyesüléséből keletkező Turócz keleti ágának, a Kövi víznek egy mellékpataka, tehát a Sajó jobboldali vízkörnyékében. ²⁾ Pesty *Lipó patak*-nak írja. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 292 293. Jerney 85. l. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Baduspataka*. — ³⁾ *Századok* I, 73.]

Lipoveczi víz, lásd belovármegyei Lypouch.

Liscopotoca, Lizopotoca lacus, Lisco. Említi IV. Bélának Miklós főispán számára kiállított 1240. évi adománylevele ¹⁾ és az egri káptalannak bizonyos birtokeserére vonatkozó 1281. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — Borsod megyében, a szent-péteri járásban, a Lubnának

vagyis a Varbói víznek mellékpataka, illetőleg tó Ludna vidékén. ³⁾ Az 1240. évi okiratban említett villa Cantlo = *Kondó*, Cozonch = *Kazincz*, Turduna = *Tardona*. ⁴⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 102. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 345. — ³⁾ Az 1281. évi okiratban mint *lacus*, tó szerepel. — ⁴⁾ Az 1281. évi okirat topographiájára nézve pedig lásd *Galaturkapotaka*.]

Liscorih, fluvius, folyó. Említi IV. Bélának a templomosok számára kiállított 1272. évi okirata. ¹⁾ — Az egykori Dubicza megyében, a mai Boszniában, a Száva jobbvidéki vízkörnyékében. Az okirat szerint az Isprasba vagyis a Verbászba szakad. Lehet, hogy a *Schinnich* víz, mindenesetre a Verbász egy baloldali mellékvize, mely a régi Dubicza megyének legdélibb határvonalát képezte. Hogy e Liscorih folyót nem kereshetjük a Verbász alsó folyásában, illetőleg torkolata közelében, abból bizonyos, hogy az okirat határleírása szerint a régi Dubicza megyének határa nem vonult a Harschaba, a Boborina és a Verbaska folyóvizeken át, miket az okirat mindenesetre felemlít, ha a Liscorih folyó ezek szélességi fokába esett volna. Nézetem szerint Dubicza megyének délkeleti határvonala a Verbász folyón contra cursum aque versus meridiem a Plaschnizáig terjedt le, hol aztán éjszaknyugatnak fordult, felhúzódva a Kernio Berdo hegyek magaslatára, ezekről aztán a Rahovicza völgybe leereszkedve. A Rakfeu, Kohnafeu, Tudinafeu nevű hegyek iránt aligha fog valaki manap minket tájékoztatni, de a Rakowech-

ben felismerni vélem a mai *Rahoriczel* és, a hasonlónévű patakot, míg a Jastrobicha alatt talán a mai, a Rahovecztől keletre eső *Jablonicza* lappang.²⁾

[¹⁾ X. Gergely pápa 1275. évi átírtában Theinernél: *Mon. Hist.* I, 315. — ²⁾ A többire nézve lásd *Castanicha* és *Tempmifeu* alatt.]

Liscouch, *Liscovch*, *Lyscouch*, *Lis touch*, *Listorch*, *Lystouz*, *Lyztouch*, *Lyz touz*, *Lyztout*, *rivulus*, *rivus*, *fluvius*, *csermely*, *patak*, *folyó*. Említik Béla hercegnek Adrian birtokot illető ¹⁾ és IV. Bélának Stepko számára kiállított 1244. évi okleveleik ²⁾, továbbá a zágrábi káptalannak Stepko comes számára kiállított 1245. évi bizonyító oklevele. ³⁾ — Horvátországban, a *báni* kerületben, a Száva jobboldali vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 176. *Hazai Okmány* III, 8. U. o. VII, 31. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 171. Tkalcic: *Mon.* I, 82. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 202. Tkalcic I, 83.]

Liscowichepothoc, *rivulus*, *csermely*. Említi II. Endrének a templomosok számára kiállított 1209. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Kőrös* megyében, a Kaproncza mellékvizé.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 100. Tkalcic: *Mon.* I, 23.]

Lisen ¹⁾ lásd *Liseu*.

[¹⁾ Fejér III, I, 224.]

Liseu, *Liseu*, *Lixeu*, *rivus*, *fluvius*, *patak*, *folyó*. Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi okirata ¹⁾, II. Endrének Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele ²⁾ és IX. Gergely pápának több királyi privilegiumot megerősítő

1227. évi bullája. ³⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a *Lissevoi* patak, mely jobbról szakad a Kassinába.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 12. — ²⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 43. Fejér: *Cod. Dipl.* III, I, 224. Theiner: *Mon. Hist.* I, 76. Kerschlich: *Hist. Epp. Zagr.* p. 45. Farlat: *Illyr. Sacr.* V, 359. Pray: *Hierarch. Spec.* II, 310. Katona: *Hist. Crit.* V, 252. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 233. Theiner: *Mon. Hist.* I, 80.]

Lisna, *Liszna*, *Lysna*, *rivulus*, *csermely*. Említi I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ¹⁾ és II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1124. évi okirata. ²⁾ — Bars megyében, a Garam egy ma e néven ismeretlen mellékvizé, Sz. Benedek vidékén.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 429. Knauz: *Mon.* I, 53. — ²⁾ Fejér II, 69.]

Lisnicha ¹⁾ lásd *Disnicha*.

[¹⁾ Tkalcic I, 108. Wenzel XI, 415.]

Lisniche ¹⁾ lásd *Wolko*.

[¹⁾ Fejér III, II, 423.]

Lissevoi patak, lásd *Liseu*.

Listouch ¹⁾ lásd *Liscouch*.

[¹⁾ Wenzel VII, 202.]

Listowch ¹⁾ lásd *Liscouch*.

[¹⁾ Wenzel VII, 202.]

Liszkói víz, lásd *Lysco*.

Liszkopotoka ¹⁾ lásd *Lezco potoka*.

[¹⁾ Fejér IV, I, 472.]

Liszna ¹⁾ lásd *Lisna*.

[¹⁾ Fejér I, 429.]

Liszói víz, l. somogy megyei *L y z e u*.

Lita ¹⁾ lásd *Litaha*.

[¹⁾ Fejér VII, I, 273. *Mon. Boic.* I, 11. 154.]

Litacha ¹⁾ lásd **L i t a h a**.

[¹) Fejér VII. IV, 47.]

Litaha, *Litahahe*, *Litacha*, *Lita*, *Leytha*, *Lintax*, *Liutax*, *Saar*, *Sar*, *Sár*, *aqua*, *fluvius*, *flumen*, *portus*, *víz*, *folyó*, *folyam*, *rév*. Említi több rendbeli okirat a XI. és XIII-dik századokból, nevezetesen III. Henriknek egy 1044. ¹⁾ és 1045. ²⁾, Salamonnak egy 1074. ³⁾, Imre királynak egy 1203. ⁴⁾, II. Endrének két rendbeli 1208. ⁵⁾ ⁶⁾, egy 1209. ⁷⁾, IV. Bélának 1230. ⁸⁾, 1235—1241. ⁹⁾, Fridrik osztrák hercegnek egy 1241. ¹⁰⁾, IV. Bélának egy 1255. ¹¹⁾, 1256. ¹²⁾, Ottokár cseh királynak egy 1271. ¹³⁾, IV. Lászlónak 1274. ¹⁴⁾, Henrik mosoni főispánnak 1279. ¹⁵⁾ évi okirata és két rendbeli évnélkül kelt okirat. ¹⁶⁾ ¹⁷⁾ Azonkívül több külföldi krónikás, mint Freisingeni Otto ¹⁸⁾, Augiensi Hermann ¹⁹⁾ és mások. ²⁰⁾ — A Stájer határhegységekben eredő, Ausztriát locsoló, Ausztria és Magyarország közt egy részébea határt képező, aztán *Sopron és Moson* megyék területét szel-
delő s Óvár vidékén a Duna mosoni ágába szakadó *Lajta* folyó. A Lajta-név, németül *Leitha*, nyilván a német *Lit-aha* = *Litfluss*, *Lithwasser* elnevezéstől származik. Régi magyar neve: *Sárvíz*, *Sárfolyó*, amint még XIII. századbeli okirataink is csak e néven ismerik. ²¹⁾ Ép azért képez kiváló ethnographiai nevezetességet. ²²⁾ Hogy a rómaiak minő névvel jelölték, nem tudjuk ²³⁾ Mannert azonban azt hiszi ²⁴⁾, hogy a VI. századbeli Jornandes góth püspök által pannoniai folyóul említett Scarniunga ²⁵⁾ a Lajtára vonatkozik. Mannert e nézete

mindazonáltal csak tudományos vélekedés, ép úgy mint azoké, kik a Scarniungát másképp magyarázzák. ²⁶⁾ Katona tévedése, ki a budai krónikában említett Zelicat a Lajtára magyarázza ²⁷⁾, nyilvánvaló. — A Lajta mint országos határfolyó 1043. óta szerepel. Az Aba Sámuel és III. Henrik császár között létrejött békekötéskor Alsó-Ausztria és Magyarország között határuil jelöltetett ki, a mi utóbb az I. Endre és III. Henrik között 1053-ben kötött béke folytán végleges megállapodást nyert. ²⁸⁾ Mellette állott, a mai Királyudvar területén azon Cyperon nevű királyi várkastély, melybe Kálmán király meghívta a keresztetsek vezérét Gottfriedot békés alkudozásra. ²⁹⁾ Ugyanitt állott a Boldogságos Szüzről czimzett cisterczita apátság, mely a XIII. század végén alapítatott s melynek romjai még a múlt század végén is látszottak. Végre e folyó mellett Brucknál ütöttek tábornot Gottfried és Balduin hadseregökkel. ³⁰⁾

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* I, 335. —

²⁾ Hormayr: *Archiv für Süddeutschland*.

II, 233. Fejér VII. IV, 47. — ³⁾ Meichelbeck: *Hist. Frisingensis* I, 268.

Árp. Uj Okm. I, 29. — ⁴⁾ Fejér V. I,

293. — ⁵⁾ Fejér III. I, 63. 64. —

⁶⁾ Wenzel VI, 324. — ⁷⁾ Wenzel VI,

334. 335. Fejér III. II, 471. — ⁸⁾ Fejér

III. II, 215. Jerney 115. l. —

⁹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 1. — ¹⁰⁾ *Mon.*

Boica non coll. Vol. I. pp. 11. és 154.

Fejér VII. I, 273. — ¹¹⁾ Fejér IV. II,

314. — ¹²⁾ Weiss: *Urkundenbuch des*

Stiftes Heiligen Kreutz 13. l. Wenzel II,

271. 272. — ¹³⁾ Fejér V. I, 110. —

¹⁴⁾ *Haz. Okmtár* III, 21. — ¹⁵⁾ *Árp.*

Uj Okm. IX, 251. — U. o. XII, 279.

— ¹⁶⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 420. —

17) Fejér IV. I, 199. — 18) *De Gestis Friderici I. Imp.* Lib. I. cap. XXXII. és XLIV. Muratorinál: *Scriptor.* IV, 667. 676. — 19) Pertznél: *Scriptor.* Tom. V. p. 124. — 20) L. Ruppót: *Magyarorsz. helyrajzi tört.* I. II, 477. Podhráczkyt: *Béla névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 413 l. — 21) V. ö. Hunfalvy: *Ethnographie* 248. Wenzel: *Árp. Uj Okm.* XII, 279. Nagy Imre: *Győri füzetek* III, 304. Ugyanő: *Századok* V, 372. Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 292. II. Endrének 1208. évi okirata világosan mondja: fluvius *Sar, qui dividit terram Theutonicam ab Ungaria.* — 22) Hunfalvy: *Egyet. Phil. Közl.* IV, 592. — 23) Hunfalvy: *Ethnographie* 52. — 24) *Geogr. d. Griech. u. Röm.* III, 561. 584. — 25) *De Gothor. origine et reb. gest.* c. LII. — 26) *Lásd Scarniunga.* — 27) *Hist. Critica* II, 56. — 28) Lásd Szalay Lászlót: *Magyarorsz. tört.* I, 65. 139. II. és főleg Nagy Imrét: *A Lajta mint határfolyam.* Megjelent a *Századok*-ban V, 370. — 29) Katona: *Hist.* I, 515. — 30) Rupp: *Magyarorsz. helyrajzi tört.* I. II, 477.]

Litene, Litona, Lytighe, Lythyme, fluvius, fluvius, folyó. Említi IV. Bélának Mohol fia számára kiállított 1248. évi adomány-¹⁾, IV. Lászlónak Péter comes számára kiállított 1288. évi adomány-²⁾ és az egri káptalannak bizonyos birtokcseréire vonatkozó 1296. évi bizonyító oklevele.³⁾ — *Sáros* megyében, a hét-hársi járás területén, a Jávor és Csorgó hegyek déli és nyugati lejtőiről lefutó csermelyek egyesüléséből keletkező, Olejnok és Litény mellett elfolyó s Pécsi-Ujfalutól délre a Tarczába balfelől szakadó *Olejnoki víz.*⁴⁾ Ez okiratok érdekesen bizonyítják, hogy a ma *Olejnok*-nak nevezett⁵⁾ víz a XIII. században *Litényinek* nevezetett.

[1] Bárdosy: *Supplement. ad Anal. Sceps.* p. 48. — 2) Wenzel: *Árp. Uj Okm.* IX, 467. — 3) *Árp. Uj Okm.* X, 227. — 4) Az okirat topographiájára nézve lásd *Kukene-gur-pothok* és *Ozyu-potak.* — 5) Hunfalvy: *A magy. bírod. term. visz. leírása* III, 359.]

Litényi víz, lásd *Litene.*

Lithahe, Litahe fluvius ¹⁾ lásd *Litaha.*

[1] Freisingeni Otto: *De Gestis Frid. I. Imp.* Lib. I. c. XXXVII, XLIV.]

Litona ¹⁾ lásd *Litene.*

[1] Bárdosy: *Suppl.* p. 48.]

Litorcza ¹⁾ lásd *Luburcha.*

[1] Fejér VI. II, 262.]

Littava, lásd *Litua.*

Littosus rivus. Említi a koronajavak megvizsgálására kiküldött bírának a vasvári káptalan számára kiállított 1237. évi okirata. ¹⁾ — *Vas* megyében, a Gyöngyös baloldal vízkörnyékében, a Bárdosi és Szilvágyi vizek közti területen. Az okiratban említett Kijniz = *Kenéz*, Megyehyd = *Megyekid*, Wep = *Vép.*

[1] *Haz. Okmtár* IV, 21.]

Litua, Lytaua, Lytava, Lythwa, Lytowa, Lytova, Lyptova, Lyptowa, Lytowa, Zilva, fluvius, folyó. Említik II. Bélának a bozói prépostság számára kiállított megerősítő 1135. évi okirata ¹⁾, IV. Lászlónak Ders és Demetert hűtlenségért elmarasztaló 1276. évi oklevele ²⁾, a sághi conventnek bizonyos birtokátengedést tárgyazó 1281. ³⁾ és ugyanannak a Palást helység birtokosai között fenforgott per barátságos kiegyenlítéséről szóló 1282. évi bizonyító oklevelei. ⁴⁾ — *Hont* megyében, a Szenohrádnál eredő,

Laczko, Littava, Csábrágh mellett elhaladó s Palástnál a Korponába balfelől szakadó *Littava* vagy *Csábrágh*.⁵⁾ Fejér *Zitca*-ja hibás palaeographiai közlés. Hogy Hunt fiának, az öregebb Dersnek *Darad* nevű vára a folyó mellett feküdt, IV. László 1276. évi okiratából bizonyos.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 83, VII. V, 101. Pray: *Diatribé* p. 155. Katona: *Hist. Crit.* III. n. CCCXC. — ²⁾ A kér-kereskény-bagonyai tört. bizottság jelentésében a *Századok*-ban III, 626. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 326. 327. — ⁴⁾ *Árp. Uj Okm.* IV, 247. 248. — ⁵⁾ A topographiára nézve lásd *Corpona* és *Hurhudpotoka*.]

Lixeu ¹⁾ lásd *Liseu*.

[¹⁾ Wenzel I, 233. Theiner I, 80.]

Lizcou, *Lizem*, *aqua*, *víz*. Említi III. Bélának a fejérvári keresztetek birtokait elősoroló és megerősítő 1293. évi okirata. ¹⁾ — *Somogy* megyében, a csurgói járás területén, Csurgó vidékén, a Dráva baloldali vízkörnyékében. ²⁾ Vajjon nem-e a *Liszói* víz?

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 285. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 143. Batthyán: *Leg. Eccl.* II, 286. Katona: *Hist. Crit.* IV, 410. Schmitth: *Agr. Eppi* I, 101. Pray: *de Prior. Aur.* p. 117. — ²⁾ L. ehhez *Abram piscina*.]

Lizcouch, *rivulus*, *csermely*. Említi IV. Bélának bizonyos határjárást tárgyzó 1256. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a belovári alispánság azon területén, mely a Császsma, a Lónya és az Illova vizeinek választóját képezi. E Lizcouch csermely Ebrisk és Lescbuch föld határában folyt s másutt már oda nyilatkozta,

hogy e földet a Garesniczai és a Herczegovánczi vizek közötti területen lehet nyomoznunk ²⁾ s így e Lizcouch vizet az Illova jobboldali vízkörnyékében hiszem folytának.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 415. Tkalcic: *Mon.* I, 108. — ²⁾ Lásd *Gariy* alatt.]

Lizem ¹⁾ lásd *Lizcou*.

[¹⁾ Fejér II, 285.]

Lizopotaka lacus ¹⁾ lásd *Liscopotoca*.

[¹⁾ Wenzel XII, 345.]

Lizw, *virulus*, *csermely*. Említi IV. Lászlónak Modor helységet tárgyzó 1287. évi adománylevele. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a szemcezi járás területén, Modortól éjszakkeltre, a Kis-Kárpátokról, nevezetesen a Baba-hegyről délkeleti irányban lefutó apró csermelyek egyike, mely a Királyfai vízbe jutva a Csádé folyónak éjszaki ágával egyesül s végül a Csádé, s illetőleg a Fekete víz által a Dudvágba levezettetik. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 452. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Borzonch*.]

Loasztu, *Louasztu*, *Luasztu*, *Luasztu*.

Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, P.-Bálvány-Szakállos határában, a Vágduna által képezett halas. Hogy halastó értendő alatta, azt magának az okiratnak c szavai által látom bizonyítva, hogy e helytől a határ venit ad *aliam piscinam*. Úgy látszik *Lóasztató*-nak, helyesebben *Lóasztató*-nak ejtendő.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 454. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 558.]

Lobila rivulus ¹⁾ lásd *Lubella*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III. 160.]

Loborch ¹⁾ lásd *Laborch*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 226. Wenzel VII, 361. 362. *Haz. Okm.* VI. 79. Katona VI, 217.]

Loborcey fluvius ¹⁾ lásd *Laborch*.

[¹⁾ Béla névtelen jegyzője, cap. XIII.]

Locauch, *Locauc, rirus, patak*. Említi Imrének 1201. ¹⁾ és IX. Gergely pápának 1227. évi okirata. ²⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a jaskai alispánságban Turen vidékén, Potogoria villa határában. E Potogoria nem más mint Podgoria, mely a hasonnevű megyének adott nevet s várának romjai ma is szemlélhetők Jaszkához északnyugatra. Az itt szóban levő patak tehát a Kupcsina vízrendszeréhez tartozott.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 14. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 236. Theiner: *Mon. Hist.* I, 79.]

Lococha, *Locoucha, Lokocha, Lukocsa, aqua, rivulus, fluvius, víz, csermely, folyó*. Említi IV. Bélának Radun számára kiállított 1250. évi adománylevele ¹⁾, III. Endrének több hive számára kiállított birtokmegerősítő 1293. okirata ²⁾ Demeter főispánnak III. Endréhez intézett 1293. évi jelentő okirata ³⁾ és III. Endrének Mike comes számára kiállított 1296. évi adománylevele. ⁴⁾ — *Zólyom* megyében, a Garam baloldali mellékveze, a *Lukaviczi* víz. ⁵⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 61. —

²⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 109. 110. —

³⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 118—120. —

⁴⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 34. 35. —

⁵⁾ *Schematismus historicus Dioecesis Neosoliensis pro anno 1876.* pag. 101.]

Locou, *lucus*, tó. Említi a zágrábi káptalanának Robert comes számára ki-

állított 1228. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ Horvátországban, *Zágráb* megyében, a sziszeki alispánság területén, Sziszek keleti vidékén, a Száva mentén. A határ ugyanis a Kulpának és Szávának összefolyása után procedit versus septemtrionem per aquam Zaue per magnum spacium, de quo exiens pervenit... versus orientum flectendo... ad unum lacum, qui Locou nominatur. Ebből kétségtelen, hogy e tónak a Száva balpartvidékén kellett léteznie. Hogy pedig jelentékeny tó volt, abból tetszik ki, hogy a határ aztán per medium eiusdem lacus vadit in magna longitudine. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 465. Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 62. — ²⁾ A topographiájára nézve lásd *Cerita*.]

Locoucha ¹⁾ lásd *Lococha*.

[¹⁾ Fejér VI. II, 35.]

Locus invndantis aque. Említi a zátyi apátság 1067. körüli alapítólevele. ¹⁾ — *Heves* megyében, a tarnai járásban, a Szikszó pusztá s Bessenyő közti területen, az Eger vagy a Laskó kiöntései által képezett vízes terület. Foltiny előadása szerint ezt is Borsod megyében, Szihalom határában kellene keresnünk ²⁾, de hogy a zátyi apátság birtokai az Eger jobbpartjára is kiterjedtek, másutt már előadtam. ³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 24. — ²⁾ *Néhány hely a zátyi apátság alapító-leveléből.* (*Századok* V, 548—550.) — ³⁾ Lásd *Bissenorum puteus* és *Sceksor*.]

Lodomera, *fluvius, folyó*. Említi Tamás nyitrai főispánnak Susolul helységre vonatkozó 1209. évi okirata. ¹⁾ — *Bars* megyében, a garami járásban, a Garam mellékveze. ²⁾

[1] *Árp. Uj Okm.* VI, 339. Knauz: *Magy. Sion*. II, 129. — 2) A topographiára nézve v. ö. *Tepla rivulus*.]

Logina, *Logyna*, *Lagena*, *aqua*, *fluvius*, *víz*, *folyó*. Említik IV. Bélának Vitk számára kiállított 1253. 1) és Kunch comes számára kiállított 1255. évi adománylevelei 2), továbbá a szepesi káptalannak bizonyos birtokcserét tárgyazó 1295. évi bevalló 3), Bald comesnek Chudrun és fia számára kiállított 1296. évi adománys okirata 4) és a szepesi káptalannak ugyanezen ügyre vonatkozó 1297. évi bevallója. 5) — *Szepes* megyében, a löcsei járásban fekvő Körtevényes és Görgő faluk vidékén 6), a Hernád baloldali mellékveze, a *Körtevényesi víz* vagy ennek valamely mellékpatakja.

[1] *Haz. Okm.* VI, 273. — 2) *Hazai Oklevéltár* 30. l. — 3) Nagy Imre: *A Görgöy-család árpádokori okmányai a Századok*-ban VI, 228. Azonk. *Haz. Okm.* VII, 246. — 4) Ugyanaz ugyanott VI, 229. *Haz. Okmtár* VII, 253. 254. — 5) *Hazai Okmtár* VII, 263. 264. — 6) Az 1255-ik évi okirat topographiájára nézve lásd *Cyha*.]

Logna 1) lásd *L o n a a*.

[1] Tkalcic I, 79. Wenzel XI, 327.]

Logyna *aqua* 1) lásd *L o g i n a*.

[1] *Haz. Oklevéltár* 30. l.]

Loigna magna 1) lásd *L o n a a*.

[1] Tkalcic I, 23. Wenzel XI, 100.]

Loigna siccus, *száraz Loigna*. Említi II. Endrének a templomosok számára kiállított 1209. évi okirata. 1) — Horvátországban, *Zágráb* és *Kőrös* megyék határterületén, a Lónyának egy jobboldali száraz medre Lupoglava éjszakeleti vidékén. 2)

[1] *Árp. Uj Okm.* XI, 100. Tkalcic: *Mon.* I, 23. — 2) A topographiára nézve lásd *Bogord*.]

Loiriu, *Louruj*, *portus*, *réc*. Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele 1) és IX. Gergely pápának a zágrábi püspök számára több királyi privilegiumot megerősítő 1227 évi okirata. 2) — Horvátországban, *Verőcze* megyében, a verőczei alispánságban Gačićse vidékén, a ma már nem létező Zomon víz réve.

[1] Tkalcic: *Mon.* I, 15. — 2) *Árp. Uj Okm.* I, 237. Theiner: *Mon.* I, 79.]

Lokanech, *fluvius*, *folyó*. Említi II. Endrének Marcell gróf számára kiállított 1228. évi birtokmegerősítő okirata. 1) — Szlavonországban, *Verőcze* megyében, a Dráva vízkörnyékében.

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 138.]

Lokauech, *rivus*, *patak*. Említi a zágrábi káptalannak Péter comes számára kiállított 1284. évi bizonyító oklevele. 1) — Horvátországban, a *báni kerületben* Glina vidékén.

[1] *Árp. Uj Okm.* XII, 427.]

Lokeu, *lacus*, *tó*. Említi a zágrábi káptalannak bizonyos határügyet tárgyazó 1270. évi bizonyító oklevele. 1)

[1] *Árp. Uj Okm.* XI, 604. Tkalcic I, 151.]

Lokocho 1) lásd *L o c o c h a*.

[1] Wenzel X, 120.]

Lokos folyó, lásd *L u l k u s*.

Lokouch, *aqua*, *víz*. Említi a veszprémi káptalannak Apáthy nevű birtok eladására vonatkozó 1263. évi bizonyító oklevele. 1) — *Zala* megyében, a Mura vízkörnyékében.

[1] *Árp. Uj Okm.* VIII, 77.]

Lokouch rivulus¹⁾ lásd belovármegyei
L eskouch.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 55.]

Loky¹⁾ lásd **L u k y**

[¹⁾ *Tkalcic* I, 81.]

Lomka, *Loncha, flumen, folyam.* Em-
líti II. Endrének Ciriacus prépost szá-
mára kiállított 1217. évi adomány-
levele.¹⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 217.
Kersselich: *Hist. Eppat. Zugr.* p. 45.
Farlat: *Illyr. Sacr.* V, 359. Katona:
Hist. Crit. V, 252. Pray: *Spec. Hierarch.*
II, 310. *Tkalcic*: *Mon.* I, 40. Theiner:
Mon. Hist. I, 74.]

Lomnicza¹⁾, **Lomnitza**²⁾ l. **Lump-**
nitza superior.

[¹⁾ Fejér VI, 328. — ²⁾ Fejér I, 45.]

Lomniczai patak Zemplénmegyében,
lásd **L am n i c h a.**

Lomniczi víz Szepesmegyében, lásd
Lumpnitza superior.

Lompnich rivulus¹⁾ lásd **Lump-**
nitza superior.

[¹⁾ Fejér IV. I, 354.]

Lomzkipotok, *rivulus, csermely.* Em-
líti IV. Bélának a Grech hegyi vár
számára kiállított 1242. évi kegy-
levele.¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb*
megyében, a Száva vízkörnyékében. A
Grech hegyi vár alatt a *zágrábi* értetik.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 262. A
Grech hegyi vár 1266. évi határleirá-
sában (Fejér VII. V, 586.) mint . . .
potok fordul elő.]

Lonaa, *Lana, Lona, Lagna, Logna,*
Loigna magna, Lanha, Lunha, Lonya,
Louna, aqua, fluvius, flumen, víz, folyó,
folyam. Említi II. Endrének 1209.¹⁾,
ugyanannak bizonyos cserét jóváhagyó
1221. évi²⁾, IV. Bélának Dénes her-

cegegyik okmányát megerősítő 1242.³⁾,
ugyanannak a topuskói apátság érdeké-
ben kibocsátott 1242.⁴⁾, Junk comes
számára kiállított 1244.⁵⁾, IV. Bélá-
nak Miklós és Tamás grófok fiai szá-
mára kiállított 1245.⁶⁾, a császmái káp-
talannak bizonyos birtokosztást illető
1247.⁷⁾, IV. Bélának Tiborcz mester
számára kiállított 1257.⁸⁾, Wecherin
várjobbágy birtokviszonyaira vonatkozó
1257.⁹⁾, Márton comes számára kiállí-
tott 1257.¹⁰⁾, IV. Bélának bizonyos
birtokosztást illető 1269. évi okirata¹¹⁾
és a miszlai káptalannak 1289. évi
okirata.¹²⁾ — A Zágráb és Kőrös me-
gyék határterületén, a Krapina forrásai
közelében Magyerononál eredő, *Zágráb*
és *Kőrös* határain folyó s illetőleg ezek
területét hasító *Lónya*, mely Lónya vidé-
kén a Szávába szakad balfelől.

[¹⁾ *Tkalcic*: *Mon.* I, 23. *Árp. Uj*
Okm. XI, 100. — ²⁾ *Haz. Okm.* VII, 8.
— ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 256.
257. — ⁴⁾ *Tkalcic* I, 79. *Árp. Uj Okm.*
XI, 327. — ⁵⁾ *Tkalcic* I, 81. —
⁶⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 386. 387.
— ⁷⁾ *Haz. Okm.* VII, 34. — ⁸⁾ *Hazai*
Okmtár VII, 66. — ⁹⁾ *Hazai Okmtár*
VII, 73. — ¹⁰⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 454.
— ¹¹⁾ *Hazai Okmtár* VII, 115. —
¹²⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 482.]

Loncha¹⁾ lásd **L o m k a.**

[¹⁾ Fejér III. I, 217.]

Loncoue, *fluvius, folyó.* Említi Arnold
főispánnak és Rednald comesnek Hohold
comes számára kiállított 1235. évi bizo-
nyító oklevele.¹⁾ — Zala megyében, a
letenyei járásban, a Murába szakadó
Tolmácsi, másképp Béczi víznek mellék-
csermelye. Az okirat szerint flunius
Loneoue, qui fluit de villa Cornaha.

[1] *Árp. Uj Okm.* VII, 7.]

Loncoue, *fluvius, folyó*. Említi Arnold főispánnak és Rednald comesnek Hohold comes számára kiállított 1235. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Zala megyében, a letenyei járásban, a Mura baloldali mellékveze, a *Tolmácsi* másképp *Bécsi* víz. Az okirat szerint fluit per villam Tolmac. Hogy pedig az előbbtől különbözik, maga az okirat világosan mondja: fluius Loncoue, qui fluit de villa Cornaha, in quo descendit usque dum cadit in alium fluvium, qui similiter Loncoue uocatur, qui fluit per villam Tolmac.

[1] *Árp. Uj Okm.* VII, 7.]

Longum stagnum, *hosszú tó*. Említi a váradi káptalannak Nabrádi János számára kiállított 1274. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Szatmár* megyében, a Szamos mellett.

[1] *Árp. Uj Okm.* XII, 125.]

Lonkoch, *Lonkochz, fluvius, folyó*. Említi a keresztesek uj-udvari conventjének bizonyos birtokeladásra vonatkozó 1273. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Zala megyében, a csáktornyai járás területén, Uj-Udvar, másképp Uj-Curia vidékén, a Mura jobboldali mellékveze. ²⁾

[1] *Árp. Uj Okm.* IX, 42. 43. —

²⁾ Uj-Udvarra nézve lásd Rupp: *Magyarország helyrajzi tört.* I. I, 343.]

Lónya ága, lásd Névtelen víz folyás.

Lonya aqua ¹⁾ lásd L o n a a.

[1] Tkalcic I, 81.]

Lopdi, *piscina, halas*. Említi I. Endrének a tihanyi apátság 1055. évi alapítólevele. ¹⁾ — A tihanyi apátság birtokterületén létezett ugyan, de mint

királyi halastó nem képezte a tihanyi apátság tulajdonát.

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* I, 391. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 86. 1.]

Loponch, *Loponsu, Labenza, aqua, fluvius, víz, folyó*. Említi IV. Bélának bizonyos birtokesperét illető 1257. évi okirata ¹⁾, ugyanannak Tyba számára kiállított 1263. évi adománylevele ²⁾ és Béla király névtelen jegyzője. ³⁾ — A Bajorországban eredő s Királyfalváig az ország határát képező, majd Vas megye területét hasító s Sz.-Gothard átellenében a Rábába balfelől szakadó *Lapincs* nem pedig a *Lajta*, mint egyes német írók hiszik. ⁴⁾ Mint Labenza már egy IX. századi oklevélben olvasható. ⁵⁾ Szabó Károly szerint a magyar Lapincs név a német Lafnitz magyarosítása s Béla király névtelen jegyzőjének szószármaztatása ⁶⁾ üres szójáték. ⁷⁾ De Hunfalvy Pál ⁸⁾ és Podhráczky ⁹⁾ a Lapincset magyar névnek tartják. Jerney szerint a Névtelen Loponsuja *Lop-paucs*-nak ejtendő, ma Lapincs, Lapinka és Lapinceza. ¹⁰⁾ De Jerney nyilván rosszul tolmácsolja a névtelen jegyzőt, mert ennek Laponsuja *Loponcs*-nak ejtendő. — A Lapincs kulturális jelentőségét erősen támogatja a *farkasfai* és *királyfalvai* 20—30 ösi tumulus. ¹¹⁾

[1] *Hazai Okmtár* I, 33. 34. *Árp. Uj Okm.* VII, 459. 460. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 60. — ³⁾ *Hist hung. de sept. ducib.* cc. XLVIII. XLIX. Schwandtner-nél I, 38. Endlicher-nél 44. 1. Szabónál 69. 1. — ⁴⁾ Így Hormayr is: *Herzog Leopold* című emlékbeszédében. München 1831. 4. 14. II. — ⁵⁾ Szabónál: *Magy. tört. farrásai* I. k. 1. füz. 69. 1. 4. jegyz. — ⁶⁾ A *lopra törtent*

átuszból magyarázza i. h. XLVIII. fej.
— ⁷⁾ Lásd Szabó K. tud. jegyzetét a Név. magy. ford. 69. l. 4. jegyz. Tekli: *Hunyadiak kora* VI, 19. l. 4. jegyz. Podhráczky: *Béla kir. névt. jegyz. idejékora és hitelessége* 45. 46. ll. és Pesty: *A helynevek és a tört.* 8. l. 4. jegyz. — ⁸⁾ *Ethnographie v. Ung.* 248. és 381. ll. — ⁹⁾ *Béla kir. névtelen jegyz. idejékora és hitelessége* 343. l. — ¹⁰⁾ *Magy. Nyelv-kincsek* 86. l. — ¹¹⁾ Römer: *Résultats généraux du mouvement archéologique en Hongrie* pp. 158. 159. Ugyanott: *Magyarország őstört. térképe.*]

Loponsu ¹⁾ lásd **Loponch.**

[¹⁾ Béla névtelen jegyzője cap. XLVIII. XLIX.]

Lopuchostauara. (?) Említi IV.

Lászlónak György mester számára kiállított 1285. évi adománylevele. ¹⁾ — Ha e név alatt valamely víz, nevezetesen tó lappang, akkor az *Sáros és Zemplén* megyék határán a Tapoly-Hermánytól délre eső vidéken, a Sávári hegyek környékén keresendő. Nem valószínűtlen az sem, hogy egy s ugyanaz a sárosszegyei Lipochpotokával ²⁾, illetőleg ennek egyik tószertü kiöntvényével.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 436. — ²⁾ V. ö. sárosszegyei *Lipochpotoka* rivulus.]

Lopuser ¹⁾ lásd **Lapos-Er.**

[¹⁾ Wenzel XI, 426.]

Lošenica, rivus, patak. Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele. ¹⁾ — Szlavonországban, *Verőcze* megyében, a verőczei alispánságban, Vaska vidékén, a Dráva jobboldali vízkörnyékében.

[¹⁾ Tkaleic: *Mon.* I, 15.]

Loseuduna, Losiuduna, Losyuduna.

Említi III. Bélának Zund helység határ-szabályozását tárgyazó 1173—1196. évi intézkedő okirata ¹⁾ és II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi adománylevele. ²⁾ — *Bács-Bodrog* megye délnyugati területén a Duna egyik ága. III. Béla okirata szerint a határ reuertitur per Danubium ad locum, *vbi Losiuduna derivatur a Danubio.* Nézetem szerint *Lassuduna*-nak ejtendő, mire a bácsmegyei *Mosztonya*, vagyis *lassan folyó mocsár* is figyelmeztet. ³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 61. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 224. — ³⁾ Az okirat tographiáját illetőleg lásd *Bozgyafoka.*]

Losiuduna ¹⁾ lásd **Loseuduna.**

[¹⁾ Wenzel XI, 61.]

Losoncz vize, lásd **Lusunch.**

Losuncha, Loswncha, magna Loswncha, fluvius, folyó. Említi a pécsi káptalannak Drask fiai javára kiállított 1267. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Szlavonországban, *Verőcze* megyében Vaska és Nováki vidékén, a Dráva jobboldali vízkörnyékében. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 425. — ²⁾ Lásd ehhez *Iwzopotok.*]

Loswncha ¹⁾ lásd **Losuncha.**

[¹⁾ Fejér: IV. III, 425.]

Losyuduna ¹⁾ lásd **Loseuduna.**

[¹⁾ Wenzel XI, 61.]

Lothorcz ¹⁾ lásd **Loboroch.**

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 79.]

Lothur, aqua, víz. Említi IV. Béla királynak Corlardus comes számára kiállított 1233. évi adománylevele. ¹⁾ — Erdélyben, az Olt mellékvize, mit maga az okirat hirdeti e szavakkal: aqua

Lothur vocata, que fluit ad aquam Olth.
Jerney Lator-nak ejti.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. IV, 81.
— ²⁾ *Magy. Nyelvkincsek* 83. l. Ugyan-
itt lásd e folyóvíz közelebbi meghatá-
rozását.]

Lotrucha ¹⁾ lásd *Latricia*.

[¹⁾ *Hazai Okmtár* VI, 168. Wenzel
VIII, 309. *Zichy-Codex* I, 22.]

Loturcha ¹⁾ lásd *Latricia*.

[¹⁾ *Hazai Okmtár* VI, 169. Wenzel
VIII, 290. *Zichy-Codex* I, 22.]

Luaztw ¹⁾ lásd *Loaztu*.

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának
1383. évi átiratában Knauznál: *Mon.*
558. nota 11.]

Louch, *Louth*, *Lowth*, *piscina*, *halas*.
Említi IV. Bélának Komáromot tár-
gyazó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ —
Komárom megyében, a Csalóközben,
Aranyosban. — E halas az ara-
nyosi ma már nem létező víz, az Erchen
mellett létezett. Két felerészében a két
Aranyos között volt felosztva. Az ok-
iratban erre vonatkozólag említett villa
Ekl = *Ekel*, Megerch, Megerech =
Megyerchs, villa Oronos = *Aranyos*, a
másik villa Oronos = az Aranyoshoz
tartozó Alsó- és Felső-Aranyostelek-
puszta.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 448.
Knauz: *Mon.* I, 554.]

Louna campus, ubi stat aqua,
víz 'N' hely. Említi IV. Bélának Tiborc
mester számára kiállított 1257. évi ado-
mánylevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Be-*
lovár megyében, a Lojnsko-poljének va-
lamily lónyavízi kiöntvénye.

[¹⁾ *Hazai Okmtár* VII, 66.]

Louna ¹⁾ lásd *Lounaa*.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 66.]

Louruj portus ¹⁾ lásd *Loiriu*.

[¹⁾ *Tkalcic* I, 15.]

Louth *piscina* ¹⁾ lásd *Louch*.

[¹⁾ Fejér VI. III, 448.]

Lowth ¹⁾ lásd *Louch*.

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának
Ulászló féle átiratában Knauznál: *Mon.*
I, 554. nota 5.]

Lökösházai rév, lásd *Vadum*
ante domum Leukes.

Luaztu ¹⁾, **Luazto** ²⁾, lásd *Loaztu*.

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának
Ulászló-féle átiratában Knauznál: *Mon.*
I, 558. nota 11. — ²⁾ Fejér IV. III,
454.]

Lubawod, *puteus*, *kút*. Említi II.
Endrének Ochuz bán számára kiállított
1221. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvát-
országban, *Zágráb* megyében, a zágrábi
alispánság területén.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 223.
Árp. Új Okm. XI, 162. *Tkalcic*: *Mon.*
I, 50. Theiner: *Mon. Hist.* I, 78.]

Lubella, *Lubela*, *Lobila*, *Lubulla*,
Luhela, *Lybola*, *Lybula*, *Lyuhela*, *Jukei*,
aqua, *rivulus*, *fluvius*, *flumen*, *víz*, *cser-*
mely, *folyó*, *folyam*. Említi Mihály főis-
pánnak Endre comest illető 1269. évi
okirata ¹⁾, IV. Bélának Vida földet tár-
gyazó 1269. évi adománylevele ²⁾, IV.
Lászlónak Palugya földet tárgyzó
1273. ³⁾, János mester számára kiállít-
ott 1278. ⁴⁾ és Serafil comes számára
kiállított 1284. ⁵⁾, IV. Lászlónak Pa-
lugya helységet tárgyzó 1285. ⁶⁾ évi
adománylevelei, végre III. Endrének
Mátyás számára kiállított 1290. évi
átíró ⁷⁾, Okoliehnaí Péter számára kiál-

lított 1293. évi adománylevele.⁸⁾ — *Liptó* megyében, a szent miklósi járásban, a Szedlicskón eredő s a Vágba balfelől szakadó *Kelecsényi* vagy *Lubellai* víz. Az 1285. évi okiratra nézve megjegyzem, hogy az abban tárgyalt földtér, mely a Lybola folyó mellett fekszik, ugyan Palugya földéből szakított ki, de azért a Lybola alatt még sem a Palugyai, hanem a *Lubellai* víz értendő. Nagy-Palugyának határa idáig terjedt volt a XIII. században. A turóczi conventnek egy 1296. évi erre vonatkozó okiratában előfordul a possessio *Lybule vocata*⁹⁾, vagyis a *Lubellai* folyóvíz mellett fekvő Nemes- és Király-Lubella a sz.-miklósi járásban.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 251. 252. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 160. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 17. — ⁴⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 233. — ⁵⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V, III, 227. — ⁶⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 442. 443. — ⁷⁾ *Századok* IX, 161. — ⁸⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 111. 112. — ⁹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 597.]

Lubenai víz, lásd *Lubeniza*.

Lubenik, *rius*, *patak*. Említi II. Endrének Vratislaus és testvérei számára kiállított 1209. évi adománylevele.¹⁾ — Horvátországban, *Varasd* megyében, a zlatári alispánság területén *Bistrica Marija* vidékén, a Krapina baloldali mellékvize. Az okiratban említett *prédium Bystriza* = *Bistrica Marija*, *Globoucez* = *Globočec*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 92. 93. Tkalcic: *Mon.* I, 19.]

Lubeniza, *rius*, *patak*. Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele¹⁾ és illetőleg

IX. Gergely pápának a zágrábi püspök számára több királyi privilegiumot megerősítő 1227. évi bullája.²⁾ — Horvátországban, *Kőrös* megyében, a körösi alispánság területén a *Lubenai* víz, mely balfelől szakad a *Glogovniczába*.³⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 14. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 235. Theiner: *Mon. Hist.* I, 81. — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Cernez*.]

Lubesiza, *Lubessiza*, *rivulus*, *csermely*.

Említi II. Endrének Ciriacus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele.¹⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 40. Theiner: *Mon. Hist.* I, 74. Fejér: *Cod. Dipl.* III, I, 216. Kercselich: *Hist. Eppat. Zagr.* p. 45, Farlat: *Illyr. Sacr.* V, 359. Kátóna: *Hist. Crit.* V, 252. Pray: *Spec. Hier.* II, 310.]

Lubicyn, *fluvius*, *folyó*. Említi az egri káptalannak Tarcha föld iránt történt egyezségről szóló 1287. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Sáros* megyében, a héthársi járásban, a több *csermely* egyesüléséből keletkező s a *Poprádba* jobbfelől, *Palocsától* éjszakkeletre szakadó *Lubotini* víz. Az okiratban említett *Polowcha* = *Palocsa*, *Tarcha* = *Tarcsa*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V, III, 382.]

Lublow, *Lyblo*, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Bélának Jordán comes számára kiállított 1256. évi adománylevele.¹⁾ — *Szepes* megyében, a Jankovecz éjszaki oldalán eredő s a *Poprádba* jobbfelől szakadó *Lublyói* vagy *Jakubjáni* víz.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV, II, 382. Wagner: *Analecta Scepusi* I, 134. Bárdosy: *Supplementum ad Anal. Scep.* p. 85.]

Lublyói víz, lásd *Lublow*.

Lubna. Említi IV. Bélának Miklós gömöri főispán számára kiállított 1240. évi adománylevele.¹⁾ — *Borsod* megyében, a szentpéteri járásban, a mai *Varbói* víz, mely Ördöglyuka közelében eredve *Varbó*, *Paresznya*, *Radistyán*, *Lászlófalva* és *Kápolna* mellett északkeletre folyva Sz. Péternél a Sajóba szakad balfelől. Közeliében található az Alaeskához tartozó *Ludna* helység és a Kondóhoz tartozó *Lubna* puszta. Nevét nyilván ez utóbbtól kapta. Tavát is alkotott folyásában.²⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VII, 102. —
²⁾ Lásd *Lubunapotaka* lacus.]

Lubna, fluvius, folyó. Említi *Vrbas* megye hatóságának *György* számára kiállított 1273. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Az egykori *Orbasz* megyében, a mai Boszniában, a *Verbasz*-folyó jobb partvidékén s nem a *Dráva-Drina*-közben, mint *Libloy-Schuler* véleményezte²⁾, sem nem a *Száva-Drina*-közben, mint *Timon* gondolta³⁾, sem nem a *temesi* tartományban, mint azt az 1778. évi királyi bizottság kijelenté az udvarhoz intézett fölterjesztésében.⁴⁾ Egyébiránt *Orbasz* megye terjedelmét és határait ma sem ismerjük s *Pesty Frigyes* kételkedik a felett, vajjon e megyének voltak-e valaha megállapított határai.⁵⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* IX, 44. — ²⁾ *Siebenbürgische Rechtsgeschichte* I, 170. —
³⁾ *Imago Antiq. et nov. Hung.* 23. l. —
⁴⁾ *Szentkláray: Száz év Délmagyarorsz. újabb történetéből.* — ⁵⁾ *Az eltűnt régi vármegyék* II. 450.]

Lubochna, Lubohna, rivulus, fluvius. Említi a *turóczi conventuek* IV. *László*-hoz *Neczpál*¹⁾ és *Jeszen* határjárása

ügyében intézett két rendbeli 1287. évi jelentő okirata.²⁾ — *Turóc* megyében, a *szent-márton-blatniczai* járásban fekvő *Zsámbokrét* és *Jeszen* vidékén, a *Turóc*znak, úgy látszik a *Prickopai* patak által közvetített jobboldali mellékvize.³⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* XII, 468. —
²⁾ *Haz. Okmtár* VI, 322. *Fejér: Cod. Dipl.* V. III, 341. — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *turóc*megyei *Bela* és *Kalmich*.]

Lubohna rivulus¹⁾ l. *Lubochna*.
[¹⁾ *Hazai Okmtár* VI, 322. *Fejér* V. III, 341.]

Lubotini víz, lásd *Lubicyn*.

Lubou villae portus, rév. Említi IV. Bélának a *németújvári* monostor számára kiállított 1263. évi adománylevele.¹⁾ — *Nyitra* megyében, a *Vág* réve *Lukanál*.²⁾

[¹⁾ *Fejér: Cod. Dipl.* IV. III, 117. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Dobou*.]

Lubulla¹⁾ lásd *Lubella*.

[¹⁾ *Fejér* V. III, 227.]

Lubunapotaka, lacus, tó. Említi az *egri káptalannak* bizonyos birtokcseréire vonatkozó 1281. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Borsod* megyében, a *szent-péteri* járásban, *Ludna* vidékén.²⁾ A *Varbói víz*³⁾ által alkotott tó.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* XII, 345. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Galaturkapotaka*. — ³⁾ Lásd *borsod*megyei *Lubna*.]

Luburcha, Latorcza, Litorcza, aqua, víz. Említi III. *Endrének* *Madács* fia számára kiállított 1300. évi adománylevele.¹⁾ — *Sólyom* megyében, a *Felső-Micsinyénél* eredő s *Nagy-Réttől* nyu-

gatra a Garamba balfelől szakadó *Micsinyei* patak. Az okiratban említett terra Chepen, Cseren = *Cserin*, *Cserény*, Likua = *Lukoro* a besztercebányai járásban. S minthogy az okirat szerint a terra Cheren a Zolna és a Luburcha között fekszik, azért a Luburcha alatt csakis a Micsinyei vizet érthetni.²⁾ Megjegyzem azonkívül, hogy az okiratban említett aqua Rhen, és fluvius Hhreni alatt, melyet egy másik okiratban aqua Byn-nek olvasunk³⁾, nem hazai folyó értetik, hanem a *Rajna*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 261. 262. Katona VI, 1240. — ²⁾ V. ö. azonk. *Zampor* és *Zolna*. — ³⁾ Fejér VI. II, 261. 295. Wenzel X, 374.]

Lubus, *pothol*, *flumen*, *patak*, *folyam*. Említi II. Endrének az esztergomi káptalan számára kiállított 1222. évi adománylevele.¹⁾ — *Hont* megyében, a Selmeczi pataknak valamely ma e néven nem ismert jobboldali mellékveze, melylyel együtt az Ipolyba jutott jobbfelől. Az okiratban említett terra Zbehle = *Szebeléb* a németi járásban.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 409. Knauz: *Magy. Sion* II, 210. Ugyanő: *Cod. Strig.* II, 23. Ugyanő: *Mon. Eccl. Strig.* I, 237.]

Lubus, *palus*, *tó*. Említi II. Endrének Rudger fia számára kiállított birtokmegerősítő 1219. évi okirata.¹⁾ — *Hont* megyében, a németi járásban, Szebeléb vidékén. Az imént említett Lubus folyó által képezett tóvíz. Az okiratban említett Zuykplip = *Szebeléb*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 402. Knauz: *Magy. Sion* II, 209. *Cod. Strig.* I, 22. *Mon. Eccl. Strig.* I, 221.]

Lubicha, *Lubycha*, *Lybicza*, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Bélának a turóczi monostor részére kiállított 1251. évi alapítólevele¹⁾, ugyanannak Késmárk városa számára adott 1269. évi kiváltságlevele²⁾ és Bald grófnak a szepesi szászok érdekében hozott 1294. évi okirata.³⁾ — *Szepes* megyében, az Ihla déli és a Jankovecz nyugati oldalán eredő s a Poprádba jobbfelől Késmárk alatt szakadó *Lajbici* patak.

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 22. l. — ²⁾ *Haz. Okm. VI*, 158. Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 515. — ³⁾ Fejér VI. I, 328. Bár-dosy: *Supplementum* p. 391.]

Lubyn, *piscatura*, *halászó*. Említi II. Endrének a topuskói cisterciták számára kiállított 1211. évi adománylevele.¹⁾ — A horvát-szlavon végvidéken, a *báni kerület*-ben.²⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 25. *Árp. Uj Okm.* XI, 110. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Brathchouycha*.]

Lučelniczai csermely, lásd *Lucilniza*.

Luchinik ¹⁾ lásd *Luchnuch*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 389.]

Luchna, *riculus*, *csermely*. Említi IV. Bélának Muthna erdőt tárgyazó 1263. évi adománylevele.¹⁾ — *Turóc* megyében, az egykori Muthna-erdő határa, a Turócznak egyik ma e néven nem ismert jobboldali mellékveze. Minthogy az okirat szerint a határ e folyón tért vissza oda, a honnan kiindult, t. i. az Alsó-Stubnyától nyugatra fekvő Turócz vizétől, azért kétségtelen, hogy a Luchna alatt a *Mutnái* víz értetik.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 57.]

Luchnuch, *Luchinik, Luthgut, Lutgut, rivulus, csermely*. Említi II. Endrének Tamás főispán számára kiállított 1208.¹⁾ illetőleg 1216. évi adománylevele²⁾, és IV. Bélának Bazin földet tárgyazó Kozma és Achilles grófoknak adományozó 1256. évi okirata.³⁾ — *Pozsony* megyében, Modor s Bazin vidékén, a Dudvágnak ma e néven ismeretlen mellékveze.⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 466. —

²⁾ Fejér III. II, 475. (metatio nélkül) *Árp. Új Okm.* XI, 137. — ³⁾ Fejér IV. II, 389. *Árp. Új Okm.* II, 270. —

⁴⁾ Az okiratok topographiájára nézve lásd *Balase*.]

Luchonya, *fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának Mohol fiának Detreszáma kiállított 1248. évi adománylevele.¹⁾ — *Sáros* megyében, a Tarczának ma e néven nem jelölt mellékveze Veresalma nyugati vidékén.²⁾

[¹⁾ *Hazai Okmtár* VII, 38. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Kukeneburg-pothok*.]

Luchuna, *fluvius, folyó*. Említi Eynard mesternek bizonyos peres földet szabályozó 1257. évi ítéletlevele.¹⁾ — *Szlavonországban*, *Verőcze* megyében, a verőczei alispánság területén, a Dráva jobbvidéki vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VII, 468.]

Lucilniza, *rivus, patak*. Említi II. Endrének Vratizlaus és testvérei számára kiállított 1209. évi adománylevele.¹⁾ — *Horvátországban*, *Varasd* megyében, a krapina-toplicai alispánságban folyó *Lučelniczai* csermely.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 19. *Árp. Új Okm.* XI, 93.]

Lucovcha¹⁾ lásd *L v c o v c h a*.

[¹⁾ Fejér VII. V, 569.]

Lucsivnai patak, lásd *V ö r ö s p a t a k*.

Lucskii vagy **Teplai viz**, lásd *liptómegyei T e p l a*.

Lucy, *portus, rév*. Említi Béla király névtelen jegyzője.¹⁾ — *Zemplén* és *Szabolcs* megyék határterületén a Tiszának ma is nevezetes átkelési pontja *Lucz*-nál.²⁾ Ezen evezének át a Névtelen szerint Árpád vezér követei Öcsüb és Velek is.

[¹⁾ *Hist. hung. de sept. ducib.* cap. XX. Schwandtnernél I, 18. Endlichernél 21. l. Szabónál 30. l. — ²⁾ V. ö. Szabó K. tud. jegyz. a Névtelen magy. ford. 30. l. 6. jegyz. Podhráczkyval: *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 223. l. Hellel: *Tabula Geogr. Ung. Vet.*]

Lucymy villae rivus, patak. Említi Kálmán királynak a zobori monostor birtokait megerősítő 1211. évi okirata¹⁾ és IV. Bélának ezt megerősítő 1249. évi oklevele.²⁾ — *A Nyitra* megyében fekvő zoborhegyi monostor birtokához tartozott folyóvíz.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 86. —

²⁾ Fejér V. I, 313.]

Lúc folyó, lásd *L y u c h*.

Luczi tiszai rév, lásd *L u c y p o r t u s*.

Ludaseer¹⁾ lásd *L u d o s e r*.

[¹⁾ Jerneynél 87. l.]

Luder. Említi II. Endrének Jolán királyné szolgálója számára kiállított 1220. évi adománylevele.¹⁾ — *A régi Valkó*, a mai *Verőcze* megyében, *Szlavonországban*. Jerney *Lud-ér*-nek olvassa.²⁾

[¹) Schwartner: *Introduct. in rem diplomat.* 321. I. Spiess: *Archiv. Nebenarbeiten.* I, 144. Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 286. — ²) *Magy. Nyelvtíncs.* 87. I.]

Ludoser, Luduseer. Említi Miklós alországbirónak a Salamon nemzetségnemesi és Pozsony megye várjobbágysai közti 1239. évi ítéletlevele. ¹) — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, a mai Légh határában. ²)

[¹) *Árp. Uj Okm.* VII, 85. Jerney-nél is említették egy 1300. évi okirat alapján. *Magy. Nyelvtíncs.* 87. I. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Beilhonos Euren.*]

Ludrev. Említi V. Istvánnak IV. Béla király Potos földét tárgyazó adományát megerősítő 1272. évi okirata. ¹) — *Győr* megyében, a Csalóközben, a Csiliz egy réve.

[¹) *Árp. Uj Okm.* VIII, 381.]

Ludun, Ludun, rivulus, csermely. Említi IV. Bélának Gergely számára kiállított 1254. évi adománylevele ¹) — *Zemplén* megyében, a Laborecznak e néven ma ismeretlen mellékzve Leszna és Márk-Csemernya vidékén. ²)

[¹) *Árp. Uj Okm.* VII, 362. *Hazai Okmány VI*, 79. *Katona VI*, 217. Fejér *Cod. Dipl.* IV. II, 226. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Cemerna.*]

Ludylevscekura. Említi II. Endrének Miklós comes számára kiállított 1232. évi adománylevele. ¹) — Az egykori Zaránd, a mai *Arad* megyében, a Körös egy érét, fokát sejtem alatta.

[¹) *Árp. Uj Okm.* VI, 505. *Hazai Okm.* I, 13.]

Lufeu Sara, fluvius, folyó. Említi Moys országbirónak bizonyos birtok-egyezséget illető 1276. évi bizonyító

oklevele. ¹) — *Somogy* megyében, a kaposvári járásban, Hetes vidékén. *Lófő* sarának ejtendő.

[¹) *Codex Patrius* VI, 216.]

Lugur, piscina, halas. Említi III. Endrének Lugur halast tárgyazó 1297. évi bizonyító okirata. ¹) — Az okirat szerint a Dudvág halastava. *Piscina* Lugur vocata, *super fluviu Duduag existens.*

[¹) *Árp. Uj Okm.* V, 168.]

Luhela ¹) lásd *Lubella.*

[¹) Wenzel VIII, 251. *Századok* IX, 161. 162.]

Lukács-fürdő Budán. Hogy a rómaiak vizét használták s illetőleg el is vezették, bizonyítják azon vízvezetési agyagesövek, melyek itt előkerültek. ¹)

[¹) Rómer: *Műrégészeti Kalauz* I, 89.]

Lukai víz, lásd *Luky.*

Lukaucy, Lakaucy, fluvius, folyó. Említi II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi adománylevele. ¹) — Szlavonországban, *Verőcze* megyében, a verőczei alispánságban, a Dráva jobboldali vízkörnyékében Novák és Miholjac vidékén.

[¹) *Árp. Uj Okm.* XI, 229.]

Lukaviczai csermely Sárosban, lásd *Kiolocoycha.*

Lukaviczai víz Zólyomban, lásd *Lococha.*

Luki ¹) lásd *Luky.*

[¹) Fejér IV. II, 503.]

Lukocsa ¹) lásd *Lococha.*

[¹) Fejér IV. II, 61.]

Lukogpataka, Lukvapataka, fluvius, folyó. Említi IV. Bélának a zólyomi vendégek számára kiállított 1263. évi

adománylevele. ¹⁾ — *Zólyom* megyében. Nagy-Szalatna éjszaki vidékén, a Garam jobboldali vízkörnyékében, a *Lukovai* patak, mely a Zolnába s ezzel együtt a Szalatnába, majd a Garamba jut. A besztercebányai egyházi Névtárban *Lukovafalvai*-nak neveztetik ²⁾, de e nevet a magyar korona helységnévtára nem ismeri. ³⁾ — Pesty c viz fenléte iránt bizonytalanságban volt. ⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 143, V. II, 188. — ²⁾ *Schematismus historicus Dioecesis Neosol. pro an. 1876.* pag. 104. sub. nota 1. — ³⁾ L. Kollerffy *Helységnévtárát* 1877-re 539. l. — ⁴⁾ *Századok* I, 75.]

Lukovai patak, lásd *Lukogpataka*.

Lukvapataka ¹⁾ lásd *Lukogpataka*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 143. Pesty: *Századok* I, 75.]

Luky, *Luki*, *Luqui*, *Loky*, *aqua*, *fluvius*. Említi IV. Bélának Junk comes számára kiállított 1244. évi birtokmegerősítő ¹⁾, Mária királynénak Dobouch föld adományozását tárgyzó 1259. évi okirata ²⁾, a pozsegai káptalannak Gergely kenéz számára kiállított 1268. évi bizonyító oklevele ³⁾, Erzsébet özvegy királynénak Benedek grófnak Vrbua birtokot adományozó 1275. évi okirata ⁴⁾ és IV. Lászlónak Csák Dominik fiai számára kiállított 1280. évi adománylevele. ⁵⁾ — Horvátországban, a Száva balvidéki vízkörnyékében, *Kőrös* megyében, a körösi alispánságban, a *Luki* vagy *Lukai* víz, a mely a *Csernécz*-ba szakad jobbfelől ⁶⁾ s ezzel együtt a Glogovniczába jut.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 81. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 503. — ³⁾ *Árp. Új Okm.* XI, 578. — ⁴⁾ *Árp. Új Okm.* IV, 56, XII, 147. — ⁵⁾ Fejér V. III, 25. — ⁶⁾ Az 1268. évi okirat szerint fluvius Luqui cadit ad aquam *Chernech*. Erre nézve lásd *Cernez* alatt.]

Lulkus, *Zulkus*, *fluvius*, *foljó*. Említi Jakab a keresztesek esztergomi háza mesterének Hakara ¹⁾ föld eladását tárgyzó 1257. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Nógrád* megyében, a Nőtines környékén, a Nőtinesi pusztán eredő s N.-Csalomia irányában az Ipolyba balfelől szakadó *Lokos*. Az okiratban említett Vodka = *Vadkert* a balassagyarmati járásban. Jerney egy helyt Sulykos, máshelyt pedig Szulkos-nak ejti. ³⁾

[¹⁾ Fejénnél Sakata. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 115. Knauz: *Mon.* I, 446. — ³⁾ *Magy. Nyelv.* 120. 134.]

Lumnicha. Említi IV. Bélának Fülöp és Detrik grófok számára kiállított 1243. évi adománylevele. ¹⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében, az Ilsa vízkörnyékében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 292.]

Lumno, *viculus*, *csermely*. Említi a zágrábi káptalannak Sernov helységet tárgyzó 1278. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Horvátországban, a *báni kerület*ben, a petrinjai járásban, Blinja vidékén a Száva jobboldali vízkörnyékében.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 198. *Árp. Új Okm.* XII, 245.]

Lumpnicz ¹⁾ lásd *Lumpnitza superior*.

[¹⁾ Fejér V. III, 304.]

Lumpnitza superior, *Lumpnicz*, *Lumpnich*, *major*, *Lomnicza*, *Lomnitza*, *Lompnich*, *viculus*, *fluvius*, *csermely*, *foljó*.

Említi Boleslaus krakói hercegnek egy 1244. ¹⁾), IV. Bélának egy 1256. ²⁾), a szepesi káptalannak egy 1285. ³⁾), III. Endrének, illetőleg IV. Lászlónak egy 1290. ⁴⁾ és Bald szepesi grófnak egy 1294. évi oklevele. ⁵⁾ — *Szepes* megyében, az Ihlán eredő *Lomniczi* víz, mely Podolnicztól délre szakad jobbfelől a Poprádba.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 354. —

²⁾ Fejér IV. II, 382. Wagner: *Anal. Scrp.* I, 134. Bárdosy: *Supplem.* p. 85.

— ³⁾ Fejér V. III, 303. 304. Bárdosy: *Supplem.* p. 233. — ⁴⁾ Fejér VI. I, 45. Wagner: *Anal. Scrp.* I, 112. Katona VI, 1028. — ⁵⁾ Fejér VI. I, 328. Bárdosy: *Supplem.* p. 391.]

Lunha flumen ¹⁾ lásd *L o n a a*.

[¹⁾ Wenzel VII, 454.]

Lupa, *aqua*, *víz*. Említi sz. Istvánnak a pécsi egyházmegye határait kijelölő 1009. évi okirata. ¹⁾ — A Somogy megyében Fiad környékén eredő, *Somogy* és *Tolna* megyék területét hasító s most már csatornázott mederben a Kaposba balfelől szakadó *Koppány*, mely régi időkben *Kupán*nak neveztetett, a melynek a *Lupa* csakis eltorzítása. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 292. Koller: *Hist. Eppat. Quinq.* I, 62—72. Inchoffer: *Annal. Eccl.* p. 290. Bonbardi: *Topogr. Mag. Reg. Hung.* Lib. III. c. 14. Timon: *Imago Nov. Hung.* c. 8. Koller: *Hist. dipl. Jur. Patr. Reg. Hung.* L. II. c. 2. — ²⁾ Lásd Lányi-Knausz: *Egyháztörténelmé* I, 308.]

Lupenicz, *aqua*, *víz*. Említi Merozlai fiainak János számára kiállított 1286. évi engedélyező okirata. ¹⁾ — *Szepes* megye éjszakkéleti részében, a Poprád

mellékvize. Az okiratban említett Kny-sen = *Gnézda* (Guiesen.)

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 335. Bárdosy: *Supplem.* p. 255.]

Luplan, *fons*, *forrás*. Említi Ugolin kalocsai érseknek bizonyos birtokügyet tárgyzó 1234. évi itéletlevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében, a Pakra mellékvize, a Száva balvidéki vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 558.]

Luqui ¹⁾ lásd *L u k y*.

[¹⁾ Wenzel XI, 578.]

Lureu ¹⁾ lásd *E q u o r u m p o r t u s*.

[¹⁾ Kubinyi: *Magy. tört. eml.* I, 62.]

Lusa, *fluvius*, *folyó*. Említi II. Endrének Pethlend föld iránt támadt viszályt eloszlato 1233. évi okirata. ¹⁾ — *Sopron* megyében, a Rábaközben, a Rábának valamelyik ma e néven ismeretlen ága. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 333.

— ²⁾ Nagy Imre is azt állítja, hivatkozva egy XV. századból okiratra (*Cod. Patrius* I, 9.) Azonban korábbi, a fent jelzett XIII. századi adatra is lehetett volna hivatkozni. — Az okirat topographiájára nézve egyébiránt lásd *Balamus*, *Balanus*.]

Lusunch, *aqua*, *víz*. Említi a váci káptalannak bizonyos birtokügyet tárgyzó 1299. évi okirata. ¹⁾ — *Nógrád* megyében, a Dobrocestől éjszakra eredő s az Ipolyba jobbfelől szakadó *Losoncz*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* V, 228.]

Lusuch ¹⁾ lásd *L u z y c h*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 120. 121.]

Lusva, *aqua*, *víz*. Említi egy 1234. évi okirat alapján Jerney. ¹⁾ — Jerney *Losvá*-nak ejti.

[¹⁾ *Magy. Nyelvk.* 168. l.]

Lutea piscina, *sáros, iszapos halastó.* Említi I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ¹⁾ és II. Istvánnak ezen alapítványt megerősítő 1124. évi okirata. ²⁾ — *Csongrád* megyében, a tiszáninneni járásban, Csány határában.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 433. Knauz: *Mon.* I, 56. Hornyik: *Kecskem. vár. tört.* I, 193. — ²⁾ Fejér II, 74. VII. V. 97.]

Lutaz, *fons, rivus fluens de fonte Lutaz, forrás, patak.* Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi okirata ¹⁾, II. Endrének a zágrábi püspök számára kiállított 1221. évi adománylevele ²⁾ és illetőleg IX. Gergely pápának a zágrábi püspökség számára több privilegiumot megerősítő 1227. évi bullája. ³⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén Vugra vidékén, a Szepniczai víznek mellékcsermelye.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 12. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 233. Theiner: *Mon. Hist.* I, 80. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 233. Theiner I, 79.]

Luthurta ¹⁾ lásd *Latricia*.

[¹⁾ Fejér V. I, 244. VII. II, 22.]

Luthynt ¹⁾ lásd *Luchnuch*.

[¹⁾ Fejér III. II, 466. Wenzel XI, 137.]

Lutosa vallis, *pärca vallis lutosa, sáros völgy.* Említi IV. Lászlónak Leonárd számára kiállított 1282. évi megerősítő okirata ¹⁾, a szepesi káptalannak III. Endréhez intézett 1290. évi jelentő okirata ²⁾ és III. Endrének a fentebbi Leonárd számára kiállított 1294. évi megerősítő oklevele. ³⁾ —

Szepes megyében, a Poprád baloldali vízkörnyékében, a Landok és Szepes-Béla közti vidéken.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VI, 276. — ²⁾ *Cod. Patrius* VI, 355. — *Árp. Uj Okm.* X, 10. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 302.]

Lutosa via, *sáros út.* Említi II. Endrének Chof nevű helységet tárgyzó 1208. évi adománylevele. ¹⁾ — *Moson* megyének Ausztria felé eső határterületén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 325.]

Lutosi fontes, *iszapos források.* Említi a szepesi káptalannak III. Endréhez intézett 1290. évi jelentő okirata. ¹⁾ — *Szepes* megyében, Landok, Rokusz és Szepes-Béla vidékén. ²⁾ Az okirat megjegyzi e forrásokról, hogy jelző melléknévvel nem bírtak.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 10. *Haz. Okm.* V, 355. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd szepesmegyei *Béla*.]

Lutosus fons. Említi Mihály comesnek IV. Bélához intézett s Revisnye birtokot illető 1272. évi jelentő okirata. ¹⁾ — *Árva* megyében, az alsókubini járásban fekvő Revisnye vidékén, ettől éjszakkeletre a Revisnyei és a Benyo-Lehotai vizek közti térségen. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IV, 2. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Chenk*.]

Lutosus fons. Említi Mihály comesnek előbb említett 1272. évi okirata. ¹⁾ — *Árva* megyében, az imént jelzett területen. Hogy ez az előbbtől s a következőtől különbözik, maga az okirat mondja, mert szerinte »tres fontes lutosi« léteztek e helyt.

[¹⁾ I. h. i. l.]

Lutosus fons. Említi ugyancsak Mihály comesnek 1272. évi okirata. ¹⁾ — *Árca* megyében, a jelzett területen.

[¹⁾ I. h. i. l.]

Lutum magnum, *nagy sár.* Említi III. Bélának a székesfejevári keresztesek birtokait előszámoló és megerősítő 1193. évi okirata. ¹⁾ — Az okirat szerint Cudev ²⁾, Guden ³⁾ birtok határában. Összeköttetésben állott a Sum vízzel. Talán a *Sárrét*?

[¹⁾ Knauz: *Mon.* I, 145. Fejér: *Cod. Dipl.* II, 288. Batthyán: *Leg. Eccl.* II, 286. Katona: *Hist. Crit.* IV, 410. Pray de Prior. *Aur.* p. 117. Schmitth: *Eppi Agr.* I, 101. — ²⁾ Knauz közlésében. — ³⁾ Fejér közlésében.]

Lutynt ¹⁾ lásd *Luchnuch.*

[¹⁾ Fejér III. II, 466.]

Luues ¹⁾ lásd *Luuth.*

[¹⁾ Fejér V. II, 193.]

Luuth, *Luues, aqua, víz.* Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztokodást tárgyazó 1260. évi bizonyító ¹⁾ és Erzsébet királynénak Lothard számára kiállított 1270. évi adománylevele. ²⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, Böös határában Várkony felé. ³⁾

[¹⁾ *Haz. Okm.* VI, 102. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 193. *Haz. Okm.* I, 49. — ³⁾ Az 1270. évi okirat topographiájára nézve lásd *Aruksartuu.*]

Luz házai halászók, *piscariae domus de Luz.* Említi III. Honor pápának a templomosrend számára kiállított birtokmegerősítő 1227. évi bullája. ¹⁾ — Az okirat *Rassan* és *Kar*-nak nevezi a halászó helyeket.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 201.]

Luz házai rév, *portus domus de Luz.* Említi III. Honor pápa inént idézett 1227. évi bullája. ¹⁾

[¹⁾ I. h. i. l.]

Luzych, *Lyzych, Lusuch, fluvius, folyó.* Említi IV. Bélának a német-ujvári monostor számára kiállított 1263. évi adománylevele ¹⁾ és Domonkos ispánnak Ujhely helység határjárását tárgyazó évnélküli jelentő okirata. ²⁾ — *Nyitra* megyében, a vág-ujhelyi járásban, Vág-Ujhely déli vidékén, a Vág vízkörnyékében. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 120. 121. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 272. 273. — ³⁾ A topographiára nézve lásd *Dobou.*]

Lvcovcha, *Lucovcha, torrens, zuhatag.* Említik az esztergomi káptalannak Leustach számára kiállított ¹⁾ és Byncha föld eladását tárgyazó 1228. évi oklevelei. ²⁾ — *Bars* megye területén, a Garam mellékveze. ³⁾ E megyében, a Garam mellett találjuk a Zsarnóczához tartozó *Lukavicza* pusztát.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 462. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 569. — ³⁾ Lásd ide vonatkozólag *Bela torrens.*]

Lvzna pothok. Említi II. Endrének Szebeléb földet tárgyazó 1222. évi okirata. ¹⁾ — *Hont* megyében, a németi járásban fekvő Szebeléb vidékén, a Selmeczi pataknek a Lubus vize által közvetített ²⁾, ma e néven nem szereplő mellékveze, melylyel együtt az Ipolyba jutott. ³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 409. Knauz: *Magy. Sion* II, 210. *Cod. Strig.* II, 23. *Mon.* I, 237. — ²⁾ Az okirat szerint *Lvzna pothok cadit in flumen lubus*, mely

azonban manap szintén e néven ismeretlen. Lásd *Lubus*. — ³⁾ A topographiára nézve lásd ugyancsak *Lubus*.]

Lwdun ¹⁾ lásd *L u d u n*.

[¹⁾ *Haz. Okm. VI*, 79.]

Lyberche ¹⁾, **Lyberchen** ²⁾ lásd *L i b e r c e*.

[¹⁾ Wenzel VIII, 353. 354. 355. —

²⁾ Wenzel VIII, 353.]

Lybicza ¹⁾ lásd *L u b i c h a*.

[¹⁾ Fejér VI. I, 328.]

Lyblo ¹⁾ lásd *L u b l o w*.

[¹⁾ Bárdosy: *Supplem.* p. 85.]

Lybnic, *rivulus, csermely*, Említi II. Endrének Bors comes alapítványát megerősítő 1225. évi okirata. ¹⁾ — *Sopron* megyében, a ma már nem létező *Lebniki* vagy *Leuteri víz*, mely a Gyöngyösbe szakadt. Az okiratban idevonatkozólag említett terra Sydan = K.- és N.-Zsidány, Supran, Suprun = *Sopron*, Mychse, Mikse, Myxe maior et minor = *Micske*, Lutsmann, Lucmann = *Lócsmánd*, Pula maior et minor = A.- K.- és F.-Pulya, Nygván, Niguan = *Likvánd*, Prozna = *Peresznye*, Baran = *Barom*, Gerolt = *Horvát-Gyirót*, mind a pulyai járásban, ellenben Oys = *Kápt.* és *Nemes-Viss*, Sira = *Zsira*, Vnd = *Und*, Zahan, Zakan = *Szakony* a sághi járásban.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 61.]

Lyboa ¹⁾ lásd *L i b o u z a*.

[¹⁾ Wenzel VI, 514.]

Lybola ¹⁾ lásd *L u b e l l a*.

[¹⁾ Wenzel XII, 443.]

Lyborcza ¹⁾ lásd *L y b u r c h a*.

[¹⁾ Fejér IV. I, 472.]

Lybula ¹⁾ lásd *L u b e l l a*.

[¹⁾ Wenzel XII, 442. 443.]

Lykova, *fluvius, folyó*. Említi az egri káptalannak bizonyos birtokátengedést tárgyazó 1298. évi bizonyító oklevele. ¹⁾

— *Zemplén* megyében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 316.]

Lympach, *fluvius, folyó*. Említi Lőrincz grófnak Lympach birtokot eladómanýozó 1279. évi okirata. ¹⁾ — *Sopron* megyében, a Rábeza baloldali mellék-vize, a *Lambachi* csermely. Az okiratban említett Chirislagh, Chirislag = *Kirschschlag* Ausztriában, Kiryl, Keryl = *Karló* Sopron megye felső-pulyai járásában, Lengenpach, Lenpach, Lympach = *Lambach* s össze nem tévesztendő a vas-, avagy a pozsonymegyei *Limbach* okkal.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 596.]

Lyndua, *Lyndwa, Lyndua maior, aqua, fluvius, víz, folyó*. Említik a veszprémi káptalannak Hoholt comes számára kiállított 1232. ¹⁾, 1236. ²⁾ és 1239-ik évi bizonyító oklevelei. ³⁾ — A Dobrai hegyek déli oldalán Matyasócznál eredő, *Vas* és *Zala* megyék területét locsoló s Szent-Királytól délre a Murába balfelől szakadó *Lendva*. ⁴⁾ Ez okiratból kitetszik, hogy e folyó tulajdonképi neve *Lindva* és nem *Lendva*, mikép ezt, a mai használatnak megfelelőleg, Hunfalvy is írja. ⁵⁾ A *Lindva* névnek inkább is felel meg a német *Limbach*, illetőleg *Lindenbach*. *Lindva* neve nem szláv eredetű, hanem a magyarok letelepedésével keletkezett, alkalmasint a besenyőkkel került Magyarországra. A »Lind« és »va« összetételéből alakult. A »Lind« névtag jelentőségét Hunfalvy sem ismeri, de a »va« utótág a sirján, permis, wotják

nyelvben ép úgy jelent »vizet«, »folyót«, mint a »ja« és »jog« a vogul és ostják nyelvben s így a Lendva, illetőleg Lindva »Lind-folyó« értelemmel bír.⁶⁾ A mi pedig a folyó kulturális jelentőségét illeti, az kitetszik azon 30 tumulusból, hamvedrekből, arany s ezüst gyűrűkből, karpereczekből, lánczokból, réz- és ezüst érmekből, melyek *Alsó-Lendván* kerültek napfényre.⁷⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 514. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 18. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 91. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 85. 1. Fejér *Cod. Dipl.* IV. I, 166. — ⁴⁾ A topographiára nézve lásd *Dobronuc.* — ⁵⁾ *Ethnographie von Ungarn* 248. 250. II. *Egyet. Phil. Közl.* IV, 594. — ⁶⁾ L. Hunfalvy: II. hh. 248. 250. 262. II. és IV, 595. — ⁷⁾ *Arch. Értesítő* I, 19. és Römer: *Résultats généraux du mouvement archéologique en Hongrie* p. 159.]

Lyndua, *Lindua*, *Lyndua minor*, *fluvius*, *folyó*. Említik a veszprémi káptalannak Hohold comes számára kiállított 1232.¹⁾ és 1239. évi bizonyító oklevelei.²⁾ — *Vas* megyében, a Lendva hasonnevű mellékvíze. Az 1232. évi okirat kijelenti, hogy a határ a Lyndua folyótól transit *ad aliud fluvium Lindua*. Még világosabb az 1239. évi okirat, mely szerint *minor autem Lyndua fluens per parvam terram cadit in maiorem Lynduam*, és alább *minor Lyndua cadit in maiorem Lynduam*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 514. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 91. Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 166.]

Lyndwa¹⁾ lásd *Lyndua*.

[¹⁾ Fejér IV. I, 166.]

Lypeche, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Bélának a lipesei vendégek számára kiállított 1261. évi privilegiuma.¹⁾ — *Liptó* megyében, a Magurka-hegyen eredő, Lipese mellett elhaladó s Olaszi vidékén a Vágba balfelől szakadó *Lipesci* vagy *Lipcze-patak*. Kulturális jelentősége mellett tanuskodik a *Német-Lipcsén* talált bronz öntőminta.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 501. — ²⁾ *Archaeolog. Értesítő* XIII, 107.]

Lypche, *aqua*, *fluvius*, *víz*, *folyó*. Említi IV. Bélának Endre comes számára kiállított 1263. évi adománylevele.¹⁾ — *Zólyom* megyében, a Kalistya és Bukovecz között eredő s Tót-Lipcsénél a Garamba jobbfelől szakadó *Lipcsa*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 41. Knauz: *Mon.* I, 493.]

Lypeniche rivulus¹⁾ lásd *Lypenich*.

[¹⁾ Tkalcic I, 243.]

Lyphina, *fluvius*, *folyó*. Említi a pozsegai káptalannak bizonyos birtokcserét tárgyazó 1279. évi bizonyító oklevele.¹⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 262. Kubinyi: *Magy. Tört. Eml.* I, 115. 116.]

Lypnich, *Lyppeniche*, *aqua*, *rivulus*, *víz*, *csermely*. Említi Mihály zágrábi püspöknek Ugrin comes számára kiállított 1299. évi adománylevele.¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a križi alispánságban, a Lónya és Glogonicza közti területen Gulynchi birtok határában.²⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 243. — ²⁾ Lásd ehhez a *Rosech* aqua alatt mondottakat.]

Lypolchpathaka. Említi IV. Bélának Péter honti várjobbágy számára kiállított 1256. évi adománylevele. ¹⁾ — *Hont* megyében, P. Olvár vidékén, az ipolysági járásban az Ipoly jobboldali vízkörnyékében. Az okiratban ugyan »völgy«-nek neveztetik, de a név hiven mutatja, hogy azt a hasonnevű pataktól kapta.

[¹⁾ Wenzel: *Árp. Uj Okm.* VII, 420. Knauz: *Magy. Sion* II, 683. U. ö. *Cod. Strig.* II, 70. U. ö. *Mon. Eccl. Strig.* I, 433.]

Lypouch ¹⁾ lásd *Lipolth.*

[¹⁾ Fejér IV. II, 501.]

Lypouch, aqua, viz. Említi a császári káptalannak egyik 1264. ¹⁾ és Jakab gróf számára kiállított 1272-ik évi bizonyító okirata. ²⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a križi alispánságban, a *Lipovecki* víz.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 109. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 406. Kubinyi: *Magy. Tört. Eml.* I, 86.]

Lypouch potoka. Említi IV. Bélának Miklós gömöri főispán számára kiállított 1240. évi adománylevele. ¹⁾ — *Borsod* megyében, a Sajó jobboldali vízkörnyékében Dédes határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 101.]

Lypouch potaka, Wyboukpotooka, Wyboukpotoka. Említi II. Bélának a bozóki prépostság számára kiállított 1135. évi megerősítő okirata ¹⁾ és az ipolysági conventnek a Palást helység birtokosai között fenforgott per barátságos kiegyenlítéséről szóló 1282. évi bizonyító oklevelc. ²⁾ — *Hont* megyében, a bozóki járásban, a Littava mellékveze.

[¹⁾ Fejér *Cod. Dipl.* II, 83. VII. V, 101. Pray: *Diatriba* I, 155. Katona: *Hist. Crit.* III. n. CCCXC. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* IV, 248.]

Lypoulchpotoka ¹⁾ lásd *Lipochpotoka.*

[¹⁾ Wenzel X, 331.]

Lypoupatak ¹⁾ l. *Lipoupataka.*

[¹⁾ Jerney: *Magy. Nyelvk.* 85. 1.]

Lypta ¹⁾ lásd *Lapsa.*

[¹⁾ Fejér V. II, 542.]

Lyptova ¹⁾ **Lyptowa** ²⁾ lásd *Litua.*

[¹⁾ Wenzel IV, 247. — ²⁾ Wenzel IV, 247.]

Lys ¹⁾ lásd *Ekl villae paludes.*

[¹⁾ Fejér IV. III, 448. Knauz: *Mon.* I, 554.]

Lysco, aqua, viz. Említi István ifj. királynak Torda Győr fia számára kiállított 1260. évi adománylevele. ¹⁾ — *Zala* megyében, a novai és zalaegerszegi járásban, a Cserta egyik alkotó csermelye, a *Liszko*i víz, melylyel együtt a Kerkába jut. Az okiratban említett Lysco = N.- és K.-*Liszko*, Vrmand = *Ormandlak*, mindkettő a zalaegerszegi járásban.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VI, 106. 107.]

Lyscouch ¹⁾ lásd *Liscouch.*

[¹⁾ *Haz. Okmtár* III, 8.]

Lyscovech pothoca. Említi Kálmán királynak Abraham comes birtokcseréjét megerősítő 1237. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében, a Pakra mellékveze, a Száva balvidéki vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 39.]

Lysna, *virulus, csermely*. Említi IV. Bélának Márton comes érdekében kiállított 1257. évi okirata.¹⁾ — Horvátországban, a régi Gerzencze, a mai *Belovar* megyében, a križi alispánságban, az Illova jobboldali vízkörnyékében, a garicsi hegy délnyugati lejtőjéről lefolyó valamelyik, ma e néven nem szereplő víz.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 455. —

²⁾ V. ő, a topographiára nézve *Bursounouch*.]

Lysna¹⁾ lásd barsmegyei *Lisna*.

[¹⁾ Fejér II, 69.]

Lysnichá, *rivus, patak*. Említi III. Endrének Somogy villát tárgyzó 1293. évi kiváltságlevele.¹⁾ — *Szepes* megyében, a Hernád mellékvize.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 246.]

Lysniche¹⁾ lásd *Wolko*.

[¹⁾ Fejér III. II, 423.]

Lystouz¹⁾ lásd *Liscouch*.

[¹⁾ Tkalcic I, 83.]

Lytaua¹⁾, **Lytava**²⁾ lásd *Litua*.

[¹⁾ Wenzel IX, 326. — ²⁾ Wenzel IV, 247.]

Lythyné¹⁾ lásd *Litene*.

[¹⁾ Wenzel X, 227.]

Lytighe¹⁾ lásd *Litene*.

[¹⁾ Wenzel IX, 467.]

Lytoua¹⁾, **Lytova**²⁾ lásd *Litua*.

[²⁾ Wenzel IX, 326. — ²⁾ Wenzel IV, 247.]

Lytowa¹⁾ lásd *Litua*.

[¹⁾ Wenzel IX, 327.]

Lyubapotoka. Említi a pozsegai káptalannak Aladár mester számára kiállított 1291. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében,

Orlavica vidékén, az Orlyava mellékvize.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 523.]

Lyuch, *Lyuk, fluvius, flumen, folyó, folyam*. Említi II. Endrének Dénes tárnokmester számára kiállított 1228. évi adománylevele.¹⁾ — *Kolozs* és *Torda* megyék területén²⁾, a Branistye-erdőben Kolozsban eredő, előbb *Monori* patak-nak, alább *Lúcz* folyónak nevezett víz, mely Torda megyében Sárpatok felett szakad jobbfelől a Marosba.³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 131. Kemény: *Dipl. Trans. Suppl.* I, 35—38. Teutsch és Firnhaber: *Urkundenbuch* 42—45. *Haz. Okm. táár* VI, 21. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Bodagd*. — ³⁾ Lásd Szabó K. jegyzetét a *Haz. Okm.* VI, 22. l. 8. jegyz.]

Lyuhela¹⁾ lásd *Lubella*.

[¹⁾ Wenzel VIII, 251. 252. *Századok* IX, 162.]

Lyuk¹⁾ lásd *Lyuch*.

[¹⁾ Fejér III. II, 131.]

Lyuna, *aqua, víz*. Említi Kálmán királynak a zobori monostor birtokait megerősítő 1112. évi okirata¹⁾ és IV. Bélának ezt megerősítő 1249. évi okmánya.²⁾ A Nyitra megyében létező zoborhegyi apátság birtokhatárában.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 87. — ²⁾ Fejér V. I, 314.]

Lyzkouch, *fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának Monthus számára kiállított 1266. évi adománylevele.¹⁾ — *Nógrád* megyében és nem a Hont megyei Olvár puszta helyén, mint ezt maga az okirat is világosan megjegyzi. Az Ipoly vízkörnyékében létezett, ma ily néven elő nem forduló folyóvíz.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 134.]

Lyzou, *fluvius*, folyó. Említi a zalavári conventnek Buknyi János számára kiállított 1296. évi bizonyító oklevele.¹⁾ *Somogy* megyében, a Kanizsa baloldali mellékveze a *Liszói víz*. Az okirat szerint a határ primo incipit in fluvio qui de Saag descendit et accipit nomen Lyzou. E Ság, melyet XV-ik századi okiratok is említene²⁾ mint pusztá ma is fenn van Liszó és N.-Bátró között. Az okirat szerint továbbá a határ descendit in fluvium Lyzou, per cuius meatum uadit ad alium fluuium Feuldhypataka uocatum, mely alatt a Sz. Péteri vizet kell értenünk. Az okiratban említett castrum de Patruh = Nagy-Bátró a csurgói járásban, mely későbbi okiratokban mint *Petroh* is szerepel.³⁾

[¹⁾ *Haz. Okm. VII*, 255. 256. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* X. VI, 271. V. ö. Telekivel: *Hunyadiak kora* VI. 97. l. 4. jegyz. — ³⁾ Gyurikovics a *Tud. Gyűjtemény* 1836. évf. XI. db. 18. l. És Telekinél i. m. VI, 96. l. 8. jegyz.]

Lyztouc¹⁾, **Lyztouch**²⁾, **Lyztouz**³⁾ lásd *Liscouch*.

[¹⁾ Tkalcic I, 82. — ²⁾ Wenzel VII, 171. — ³⁾ Tkalcic I, 83.]

Lyzych¹⁾ lásd *Luzych*.

[¹⁾ Wenzel VIII, 273.]

Macellariorum, *Macellorum puteus*, *mészárosok kútja*. Említi III. Endrének az esztergomi egyház jobbágysai érdekében kibocsátott 1294. évi okirata.¹⁾ — *Esztergom* megyében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 317. Knauz: *Cod. Strig.* I, 207. Katona: *Hist. Crét.* VI, 1114.]

Machabinac, *fluvius*, folyó. Említi IV. Lászlónak Mátyás számára kiállított 1277. évi adománylevele.¹⁾ — *Turóc* megyében²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 202. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Sarnacha*.]

Machalaspataka, *aqua*, víz. Említi az egri káptalannak Endre egri püspök számára kiállított 1295. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Heves* megye éjszaki részében Pétervásártól keletre Fedémesnél, a fedémesi völgyben folyó víz, mely a Laskó- vagy Laksóba s ezzel együtt a Tiszába jut. Az okiratban említett Anaras = *Aranyos*, Fedemus = *Fedemes*, mindkettő a mátrai alsó járásban.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 202.]

Machalathu (?) Említi IV. Bélának a turóczyi monostor 1252. évi alapítólevele.¹⁾ — Ha e név alatt valamely folyóvíz (Machalató) rejlik, akkor nem vélem másutt kereshetni mint *Pozsony* délkeleti részében Galantha és Királyrév között s talán a mai *Dernyen* patak, mely A.-Szelytől délre szakad jobbfelől a Dudvágba. E vidéken most sem Feldegues, sem Thukad, sem Zakalus nevű helyek nem találhatók.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 297. *Haz. Okm.* VI, 67.]

Machalmicha, *fluvius*, folyó. Említi IV. Lászlónak Csépan földet tárgyazó 1282. évi adománylevele.¹⁾ — *Bereg* megyében, a Latorcza-Szernye közben. Manap ily néven ismeretlen.²⁾

[¹⁾ *Zichy-Codex* I, 50. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Mercice*.]

Machicus, *fluvius*, folyó. Említi István szlavoniai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyazó 1249. évi ítéletlevele.¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a *Kulpa* vízrendszerében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 299.]

Machkarwv, Macskarév. Említi István esztergomi érseknek a garammel-leki sz. Benedek apátság számára kiállított 1251. évi adománylevele.¹⁾ — A Garam folyó réve. Ily nevű sziget is létezett a Garam folyóban.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 82. —

²⁾ Lásd Jerney: *Magy. Nyelvk.* 87. l.]

Machlyn, lacus, tó. Említi II. Endrének Marcell gróf számára kiállított 1228. évi birtokot megerősítő okirata.¹⁾ — Szlavonországbán, *Verőcze* megyében, a Dráva-Száva-közben.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 139.]

Mácsa patak, lásd *Marza*.

Macskarév¹⁾ lásd *Machkarwv*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 82.]

Macua, flumen, folyam. Említi IV. Lászlónak a vasvári káptalan népei számára kiállított 1283. évi privilegiuma.¹⁾ — *Vas* megyében, a vasvári járásban, a Csörnőczbe szakadó *Mákfa* víz. *Macua* = *Mákfa*.

[¹⁾ *Haz. Okm.* IV, 64.]

Madacha¹⁾ lásd *Madasa*.

[¹⁾ Fejér V. I, 322.]

Madacsa, Modocha, Madochea, Madacsa piscinae minores, kisebb halasok. Említi sz. Istvánnak a zalai apátság 1019. évi alapítólevele.¹⁾ — *Tolna* megyében, Madocsa határában. A *kisebb* halasok említése nyilván jelezzi az itt létezett *nagyobb* halasokat. Madocsa egyáltalán nevezetes vízfogó tanya volt már a XI-ik században. István király jogot ad itt vizahalászatra 1019-ben a zalavári, 1036-ban a bakonybéli apátságnak, Kálmán király pedig 1108-ban

a veszprémi apáczáknak. De a hajdani vizahalászathoz ma már híre sincs.²⁾

[¹⁾ Knauz: *Mon.* I, 41. Piter: *Vita S. Gunth.* p. 162. Koller: *Hist. Eppat. Quinq.* I, 81. Katona: *Hist. Crit.* I, 247. Pray: *Annal.* I, 29. Fejér: *Cod. Dipl.* I, 306. Fuxhoffer-Czinár: *Monast.* I, 189. Kollár: *Hist. dipl. Jur. Patr.* p. 84. — ²⁾ Höke: *Adatok Tolna megye monasteriologiájához* IV. fejr. *Magy. Sion* VII, 432—433.]

Madasa, Porthmadacha, Madacha, Madochea, Madocha, Madusa, Modocha, Madochea, Modusa, Moducha, Modosa portus, rév. Említi a bakonybéli apátság birtokállapotainak 1036.¹⁾ illetve 1086. évi jegyzéke²⁾, Kálmán királynak 1108.³⁾, vagy 1109.⁴⁾, II. Gézának 1145.⁵⁾, a budai káptalannak bizonyos birtokátengedésről tanuskodó 1227.⁶⁾, IV. Bélának 1259.⁷⁾, a kalocsai káptalannak 1289.⁸⁾ és Lodomér érseknek 1296. évi oklevele.⁹⁾ — A Duna réve, mely a *Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún* megyei Harta és a *Tolna* megyei Madocsa között létezett, de nyilván felsőbb helyre is kiterjedt. Az okiratok szerint az inferior pars portus Madocha esett Harta és Madocsa közé, felső része tehát ezekről éjszakra, úgy látszik Böleske vidékén keresendő, melylyel szemben, a pesti oldalon ma is létezik egy *Révbér* nevű pusztá.^{10) 11)}

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VI, 37. Jerney 87. l. Fuxhoffer-Czinár I, 159. Fejér I, 328. IV. I, 411. Péterffy I, 5. — ²⁾ *Árp. Új Okm.* I, 36. — ³⁾ Fejér II, 49. Jerney 87. — ⁴⁾ Fejér VII. I, 142. — ⁵⁾ Fejér II, 123. Fuxhoffer-Czinár I, 268. — ⁶⁾ *Haz. Okm.* VII, 12. 13. — ⁷⁾ Fejér V. I, 322. — ⁸⁾ *Haz. Okm.* 115. l. — ⁹⁾ Fejér VI. II,

41. — ¹⁰⁾ Lásd a nagy tábornokari térképet Sect. G. 10. — ¹¹⁾ Lásd ehhez *Zalaasvanya.*]

Madicapotoka ¹⁾ lásd Magita-pataka.

[¹⁾ Fejér VI. II, 221. Jerney 87. l.]

Madocha ¹⁾ lásd Madasa.

[¹⁾ Fejér II, 123. VI. II, 41. Fuxhoffer Czinár I, 268.]

Madochea ¹⁾ lásd Madasa.

[¹⁾ Fejér II, 49. Jerney 87. l.]

Madusa ¹⁾ lásd Madasa.

[¹⁾ Jerney 87.]

Magfew ¹⁾ lásd Mogfew.

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának 1383. évi átiratában. Knauznál: *Mon I*, 557. nota 4.]

Magica pataka ¹⁾ lásd Magita-pataka.

[¹⁾ Fejér VII. IV, 117.]

Magitapataka, *Madicapotoka*, *Magica pataka*, *rivulus*, *csermely*. Említi IV. Bélának Liszka-Olaszit a szepesi egyház számára adományozó 1248. ¹⁾, az egri káptalannak Antoleus számára bizonyító 1255. ²⁾ és a jászói prépostnak Liszka-Olaszi határjárását tárgyazó 1299. évi okirata. ³⁾ — *Abauj* és *Zemplén* határterületén, a Hegyalja egyik hegyéről *Magitáról* vagy *Margitáról* lefolyó víz, mely a Mesees patak mellékvize Liszka-Olaszi és Bodrog-Keresztúr vidékén.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 22. V. ö. Katona VI, 124. Wagner: *Anal. Scrp.* I, 303. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 87. — ²⁾ Fejér VII. IV, 117. *Árp. Uj Okm.* VII, 406. Jerney 87. l. — ³⁾ Fejér VI. II, 221.]

Magna palus, *nagy tó*. Említi II. Endrének Demeter mester számára ki-

állított 1234. évi adománylevele. ¹⁾ — *Abauj* megyében Peel birtok határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 548.]

Magna palus, *nagy tó*. Említi IV. Bélának a turóczi monostor 1252. évi alapítólevele. ¹⁾ — *Nyitra* és *Pozsony* megyék határterületén a Sellye és Zsigárd közti vidéken a Holtvág s Dudvág mentén. ²⁾ Hogy e palus magna különbözött az okiratban említett magnum stagnum Sampsa-tól ³⁾, magából az okiratból világos, hiszen a határ per magnum paludem descendit ad magnum stagnum, Sampsa vocatum. Ebből azonban az is kivehető, hogy a nagy Sampsa-tóval összeköttetésben állott. Nyilván a Holt- és Dudvág kiömlési vizével van dolgunk, mert az okirat szerint a határ a Holtvág felől jöven a nagy mocsáron át a Dudvágba esett, ezen felfelé haladva ismét a nagy mocsárba jutott.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 294. *Haz. Okm.* VI, 67. — ²⁾ A topographiára nézve l. *Sampsa*. — ³⁾ L. *ezt.*]

Magna palus, *nagy tó*. Említi a bakhonybéli apátság jóságait összeíró 1086. évi okirat. ¹⁾ — Kigousi praedium határterületén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 34.]

Magna piscina, *nagy tó*. Említi Kálmán királynak a zabori monostor birtokait megerősítő 1112. vagy 1113. évi okirata ¹⁾ és IV. Bélának ezt megerősítő 1249. évi okirata. ²⁾ — Az okirat szerint a Nyitra megyében fekvő zaborhegyi monostor tulajdonához tartozott.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 85. *Wurum: Eppat. Nitr. Memor.* 112. l. — ²⁾ Fejér V. I, 312.]

Magna vena, *nagy ér*. Említi a veszprémi káptalannak Apáthy nevű birtok eladására vonatkozó 1263. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Zala megyében, a Murának egy ere. *Magna vena, que exit de Mura*, mondja maga az okirat.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 177.]

Magnoer ¹⁾ lásd pozsonymegyei N o ger, N a g y e r.

[¹⁾ Fejér IV. I, 152. Wenzel VII, 85.]

Magnum potok, *nagy patak*. Említi IV. Bélának Monthus számára kiállított 1266. évi adománylevele.¹⁾ — Nógrád megyében, az Ipoly vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 134.]

Magnum potak, *nagy patak*. Említi a pécsi káptalannak Ivánka számára kiállított 1232. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Horvátországban, Pozsega megyében, a Pakra mellékveze.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 513.]

Magnum stagnum, *nagy tó*. Említi a pécsváradi conventnek Végbalára vonatkozó 1281.¹⁾ és a pécsi káptalannak ugyanezen birtokra vonatkozó 1293. évi okirata.²⁾ — Baranya megyében, a baranyavári járásban, a Duna-Dráva-szögben levő valamelyik nagy állóvíz. E terület, hová úgy a Dunának mint a Drávának szapora fokai s erei szakadnak s állóvizekké szaporodnak, ma is el van árasztva általok.³⁾

[¹⁾ *Haz. Okm.* VII, 177. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 545. — ³⁾ A topográfiára nézve lásd *Skalch*.]

Magnum et longum stagnum, *nagy és hosszú tó*. Említi IV. Bélának a sz.

mártoni apátság jószágait és jövedelmeit megerősítő 1234—1270. évi okirata.¹⁾ — Ez okirat szerint iuxta Danobium et habet alveum fluentem de Danobio intus et retro. A predium Budruc, melyhez tartozott, ma pusztá hely Vének átellenében Győr megyében, a Kis-Duna jobbpartján.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 20. — ²⁾ Lásd Sztachovics *történeti térképét* Győr megye és város egyetemes leírásában.]

Magnum stagnum, *nagy tó*. Említi II. Endrének Pachun nevű földbirtokot tárgyazó 1224. évi adománylevele.¹⁾ — Vas megyében, a vasvári járásban, Pácson vidékén. Az okiratban említett Pachun = Pácson.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 424. *Haz. Okm.* IV, 12.]

Magnus fluvius, *nagy folyó*. Említi IV. Bélának Merga és Mothkó számára kiállított 1253. évi adománylevele.¹⁾ — Horvátországban, Kőrös megyében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 391. Tkalcic: *Mon.* I, 100.]

Magnus fluvius, *nagy folyó, névtelen folyam, flumen, aqua, víz*. Említi I. Lászlónak a veszprémi egyház birtokait megerősítő és bővítő 1082. évi okirata¹⁾, II. Endrének bizonyos határjárást tárgyazó 1233. évi okirata.²⁾ — Veszprém és Fejér megyében, a Bakonyban Herend környékén eredő, a veszprémi hegyfokot megkerülő s Ösitől keletre Fejér megyében a Sárvízbe szakadó *Séd*.³⁾ Ősi kulturális jelentőségéről tanuskodik a Hajmáskér és Kádárta között levő tumulus Veszprém-ben.⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 449. 450. — ²⁾ *Cod. Patrius* IV, 15. 16. —

³⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Gjurguizurma*. Azonkívül lásd *Peyth fluvius*, *Sowl*, *Wesprimiensis fluvius*. —

⁴⁾ Rómer: *Résultats généraux du mouvement archéologique en Hongrie* p. 159. Ugyanott: *Magyarorsz. őstört. térképe*.]

Magnus portus, *nagy rév*. Említve van Jaska város 1257. évi határleírásában. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a jaskai alispánság területén, a Kupcsina valamely alkotó vízének réve.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 579.]

Magsar, *Mugsar*. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi ¹⁾ és II. Endrének e prépostság birtokait megerősítő 1214. évi okirata. ²⁾ — *Bihar* megyében, a bihari járásban Narher praedium határában. ³⁾ Jerney Mag-sár-nak ejti. ⁴⁾ De vajjon nem téves olvasása-e a Nag-, Nagsar-, azaz *Nagy-sár-nak*?

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 210. — ²⁾ Fejér III. I, 158. 476. Katona V, 180. — ³⁾ V. ö. *Hydes torrens*. — ⁴⁾ *Magy. Nyelv.* 88. 1.]

Magyarádi halas, *piscina in Magyarad*. Említi IV. Bélának az egri egyház birtokait és jogait megerősítő 1261. évi okirata. ¹⁾ — *Heves* megyében, a Tisza-Halászhoz tartozó Magyarád pusztán, a Laksó és Tisza által alkotott közben. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 36. — ²⁾ V. ö. *Cseyvich*.]

Magyarádi másik halas, *piscina in Magyarad*. Említi IV. Bélának imént idézett 1261. évi okirata. ¹⁾ — *Heves* megyében, az említett Magyarád pusztán. Hogy e pusztá vidékén két külön halastó létezett, az okiratból világos,

mint melyben *duae piscinae* in Magyarád említetnek.

[¹⁾ I. h. i. l.]

Magyarosi római vízvezeték. *Háromszék* megyében a magyarosi határban, Komollóval szemben, a Furuzs cseréjének Verestorony nevű pontjától nem messze nagymennyiségű római vízvezetők csövek kerültek felszínre, melyekből a szentgyörgyi székház padlásán több példány hevert még 1869-ben. Orbán azon véleményben van, hogy e vízvezeték a Feketeügynek csakis balpartjára mehetett, a miből aztán következteti, hogy maga a római telep, melyet e vízvezetők csatorna friss ivóvízzel látott el, a folyó balpartján feküdt vagy legalább oda is kiterjedt. ¹⁾

[¹⁾ *A Székelyföld leírása* III, 196. Gooss: *Chronik d. arch. Funde Siebenbürg.* 91. 1.]

Maja patak, lásd *Maya*.

Mákfai víz, lásd *Macua*.

Maköbkepataka ¹⁾ lásd *Darochpatak*.

[¹⁾ Wenzel V, 220. Teutsch és Firnhaber I, 214.]

Makói víz, lásd *Makotew*.

Makotew. Említi az erdélyi káptalannak egyik 1299. évi jelentő okirata. ¹⁾ — *Kolozs* megyében, a kolozsvári járásban, a *Makói víz*, mely a Nádasba torkollik jobbfelől s azzal együtt a Kis-Szamos vízkörnyékéhez tartozik. ²⁾ *Makó-tő-nek* olvasandó.

[¹⁾ *Árp. Új Olm.* V, 220. Teutsch és Firnhaber: *Urkundenbuch* I, 214. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Darochpatak*.]

Malaca. Említi István ifj. királynak Echy gróf számára kiállított 1261. évi

adománylevele. ¹⁾ — *Sáros* megyében, *Sóvár* vidékén. A *Malaca*, mely mint *Malaka*, *Mlaca*, *Mlaka* sokszor előfordúl az okiratokban, szláv szó *s* = *mocsár*, *terra aquosa*. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 5. VIII, 12.

— ²⁾ Miklosich: *Die slav. Elem. im Magyarischen* i. h. 41. l. 476. sz.]

Malaca. Említi IV. Bélának Lokouch föld határjárását tárgyzó 1256. évi okirata. ¹⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zag.* I, 111. *Árp. Uj Okm.* XI, 420.]

Malacha, *Mlaca*, *mocsár*. Említik a császmái káptalannak Poloziticha birtokot illető 1250. ¹⁾ és 1263. évi okiratai. ²⁾ — Horvátországban, a régi Garig, a mai *Belovár* megyében, úgy látszik a Poloziticha folyóvíz által képezett mocsár.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 39. — ²⁾ U. o. VII, 90.]

Malachka patach, *torrens*, *zuhatag*. Említi Mária királynőnek a verőczei polgárok szabadságaira és földjök határaitra vonatkozó 1248. évi privilegiuma. ¹⁾ — Szlavonországban, *Verőcze* megyében, a Vaska és Verőcze közti területen, a Dráva jobboldali vízkörnyékében, a Grachiscei víz mellékcsermelye.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* II, 202. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Donoch*.]

Malachovi patak, lásd *Malaho*.

Malachycha ¹⁾ lásd *Kalysta*.

[¹⁾ Tkalcic I, 230.]

Malaho, *fluvius*, *folyó*. Említi II. Endrének Dénes gróf számára kiállított 1291. évi adománylevele. ¹⁾ — *Zólyom* megyében, a besztercebányai járásban fekvő Radványtól délre, a *Malachovi*

patak, mely Királyfalvánál szakad jobbfelől a *Garamba*. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* V, 31. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Vdurna*. Azonk. l. *Schematismus historicus Dioecesis Neosol. pro an. 1876. pag. 154.*]

Malaka, *aqua*, *stagnum*, *vallis*, *víz*, *tó*, *völgy*. Említi IV. Bélának Samód helységet tárgyzó 1257. évi okirata. ¹⁾ — *Baranya* megyében, a siklósi járásban fekvő Sámód és Vaiszló határában, az Okor vize s illetőleg annak ág-erei által képezett tó-mocsár. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 419. *Árp. Uj Okm.* XI, 435. 436. — ²⁾ Az okirat tographiájára nézve l. *Draucha*.]

Malaka. Említi IV. Bélának bizonyos birtokviszályt elintéző 1256. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a Garesnicza vízkörnyékében.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 54.]

Malaka, *fluvius*, *folyó*. Említi Domonkos ispánnak Ujhely helység határjárását tárgyzó évnélküli jelentő okirata. ¹⁾ — *Nyitra* megyében, a vágujhelyi járásban, Patvarócz vidékén, a Vág vízkörnyékében. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 273. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Dobou*.]

Malaka, *aqua*, *víz*. Említi a pécsi káptalannak Hidvégh helységet tárgyzó 1296. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Szlavonországban, *Verőcze* megyében, a Karasicza mentén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 231.]

Malapataka. Említi a pozsonyi káptalannak bizonyos birtokcserét tárgyzó 1279. évi bizonyító oklevele. ¹⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 262. Kubinyi *Magy. Tört. Eml.* I, 116.]

Malathoua, *stagnum*, tó. Említi István ifj. királynak Sándor bán számára kiállított 1268. évi adománylevele.¹⁾ — *Szatmár* megyében, a szatmári járásban, Kak vagy Kaak határában.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 199. Walther: *Akad. Évk.* VI, 430. V. ö. Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 465. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Hu-zeutow.*]

Malathoua *stagnum*, tó. Említi István ifj. királynak előbb idézett 1268. évi adománylevele¹⁾ — *Szatmár* megyében, a Kak vagy Kaak helység birtokához tartozott második tó.

[¹⁾ I. h. i. l.]

Malathoua, *stagnum*, tó. Említi István ifj. királynak említett 1268. évi okirata.¹⁾ — *Szatmár* megyében, a Kak vagy Kaak birtokhoz tartozott harmadik tó.

[¹⁾ I. h. i. l.]

Malathoua, *stagnum*, tó. Említi István ifj. királynak Sándor bán számára kiállított 1268. évi okirata.¹⁾ — *Szatmár* megyében, a Kak vagy Kaak birtokhoz tartozott negyedik tó.

[¹⁾ I. h. i. l.]

Malatin, *rivulus*, csermely. Említik IV. Bélának a lipői vendégek számára kiállított 1260. és 1263. évi kegylevelei.^{1) 2)} — *Liptó* megyében, a szmiklósi járásban, a Vágba balfelől szakadó *Malatini* patak. Az okiratban említett Lazy = *Lázi*, *Lipese*, *Lipese* = *Lipce*, *Szelecz* = *Szlécs*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 9. 10. — ²⁾ Palugyay: *Német-Lipce jogviszonyaira vonatkozó okiratok* I. szám. Közzétéve a *Magy. Sion*-ban III, 525. 526.]

Malduri patak, lásd *Meldur*.

Malena *uocati hominis puteus*, *Malena kútja*. Említi az esztergomi kereszteseknek bizonyos földosztást tárgyazó 1291. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Esztergom* megyében, Domonkos vidékén.

[¹⁾ Knauz: *Cod. Strig.* II, 177.]

Maliscapotoca, *Maliskapotoka*, *Maliskapataka*, *aqua*, *fluvius*, víz, folyó. Említi II. Endrének Sándor comes számára kiállított 1206. s illetőleg 1216. évi okirata.¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csálóközben, Csötörtök vidékén.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 174. *Haz. Okmtdr* VI, 6. 7. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 89. l. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Jablampotoca*.]

Malunjei csermely, lásd *Molona*.

Mama, *fons forrás*. Említi I. Lászlónak a veszprémi káptalan birtokait összeíró és megerősítő 1082. évi okirata.¹⁾ — *Veszprém* megyében, hol a veszprémi járásban ma is találunk egy Vörösberényhez tartozó *Mama* nevű pusztát.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 451. VI. II, 352. — *Haz. Okm.* IV, 3. Pray: *Spec. Hierar.* I, 265. Róka: *Vitae Vespri. Praes.* 28. l.]

Marag, *Narag*, *piscina*, halas. Említi III. Bélának a fejevári keresztesek birtokait elősoroló és megerősítő 1193. évi okirata.¹⁾ — *Fejér* megyében, a dunamenti Halász határában.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 288. Knauz: *Mon. Eccl. Strig.* I, 145. 146. Băthtyán: *Leg. Eccl.* II, 286. Katona: *Hist. Crit.* IV, 410. Schmitth: *Agr. Eppi* I, 101. Pray: *Priorat. Aur.* p. 117. — ²⁾ Lásd Fejér IX, 259.]

Maraha, *Marha*, *Marara*, *Marava*, *Marua*, *Moraa*, *Moraua*, *Morua*, *Morra*,

Morauua, Moravia, Morawa, Morwa, Mórova, Moroua, Morowce, Marus, Margus, Maro, Morus, aqua, fluvius, flumen, víz, folyó, folyam. E különböző neveken találjuk felemlítve a spiegelczy hóhegyen fakadó, Morvaország főfolyóját képező, Rohatecznél Magyarország határát elérő, ezt Morvaországtól és Alsó-Ausztriától elválasztó s Dévénynél a Dunába bal-felől szakadó *Morva* folyót. Plinius *Maro*-nak ¹⁾, Tacitus ²⁾ és Konstantinosz Porphyrogenetas *Marus*-nak ³⁾ nevezik. A *Maraha* név III. Henrik császár XI. századbéli okiratában ⁴⁾ és Freisingeni Ottónál ⁵⁾ kerül elő, míg a többi elnevezések hazai krónikáinkban és okiratainkban olvashatók. Nevezetesen említik: egy 1030. évi okirat ⁶⁾, Kálmán királynak egy 1112. ⁷⁾, II. Endrének egy 1217. ⁸⁾, IV. Bélának egy 1256. ⁹⁾, Ottokár cseh királynak egy 1260. ¹⁰⁾, IV. Bélának két 1261. ¹¹⁾ és 1265. ¹²⁾, István ifj. királynak egy 1268. ¹³⁾, Ottokárnak egy 1271. ¹⁴⁾, V. Istvánnak egy 1271. ¹⁵⁾, IV. Lászlónak 1274. ¹⁶⁾ és 1275. ¹⁷⁾, 1277. ¹⁸⁾, 1288. ¹⁹⁾ és III. Endrének egy 1291. évi okiratai. ²⁰⁾ Azonkívül Béla névtenlen jegyzője ²¹⁾ és Kézai Simon mester. ²²⁾ Schafarik a *Morva* nevét szláv eredetűnek vitatja, a szláv *More*-ből származtatva ezt ²³⁾, s szlávznak veszik Miklosich ²⁴⁾ és Jiricek is ²⁵⁾, de Hunfalvy ezt határozottan tagadja. ²⁶⁾ Egészen téves Reichard azon állítása, hogy Herodot *Maris*-a a Morvára vonatkozik ²⁷⁾, s ép oly téves másrészt Jordan ²⁸⁾ és Lipsius ²⁹⁾, azon állítása, hogy Tacitus *Marus*-a a Marost jelentené. A kulturtörténész előtt méltán

feltűnhetik, hogy e folyó kulturális jelentőségét az ősi hajdanban alig támogatja eddigelő valamely nevezetesebb adat. Egy óriási mahmuth-fog jó minap került mindazonáltal e folyóból Burián István pozsonyi ügyvéd birtokába.

[¹⁾ *Hist. Natur.* IV, 12. Schafarik e Marot Marosióra igazítja és tévesen a Marosra magyarázta (*Slavische Alterthümer* I, 507.), de Hunfalvy (*Ethnographie* 388. l. 78. jegyz.), Gooss (*Studien* p. 12.) és mások helyesen a *Morvára* értelmezték. — ²⁾ *Annales* II, 63. — ³⁾ Hunfalvy: *Ethnographie* 401. l. 241. jegyz. E *Marus* nevet több térképen a Morvára találjuk alkalmazva, mint Spruner-Menkénél (*Atlas Antiquus*. Tab. Pannonia. Illyricum.), Graffnál (*Atlas der Alten Geographie*. Tab. IX.), Sprunernél (*Histor. Atlas Ung.* Nr. I.), Kiepertnél (*Atlas der alten Welt* Tab. XV.), a Morvára magyarázza továbbá Severini (*Commentatio histor. de vet. incolis Hung. Cisdanubianae* p. 20.), Sommersberg (*In Regno Vannii* c. 3.), Gebhardi (*Gesch. d. Reichs Hung.* I, 99.), Ukert (*Geographie d. Griech. u. Römer* III. I, 168.), Sulzer (*Karte d. alt. Dac.* mellékelve: *Das transalpin. Dacien* című nagy munkájához.), Hirschfeld (*Epigraphische Nachlese* 25. l. *Sitzungsbericht d. kais. Akad. d. Wiss.* 1874. LXXVII, 385.), de Spruner-Menke (*Atlas Antiq.* id. tábla), Jausz (*Hist. geogr. Schul-Atlas* I. nr. 8. és 9.), Mommsen-Kiepert (*Raetia Noricum Pannonia* térképén a *Corp. Inscript. Lat.* Vol. III. Tab. IV.) és Römer (*Pannonia térképe* 1873.) térképein mint *Margus* is szerepel, mi határozott tévedés, melyre a Morvának a szerb Moravával való rokonhangzása szolgáltatott okot. E szerbországi Morava ugyanis, mely II. Endrének egy 1231. évi okiratában mint *Morawa*, illetőleg *Morowa* említettik (Fejér III. II, 230. Wenzel XI, 231.), egykor *Mar-*

gus névvel jelöltetett. (L. ennek tüzetes tárgyalását Ortvaýnál: *Margum és Contra-Margum helyfekvése*. 13. és 14. ll.)

— ⁴⁾ Hormayrnál: *Archiv für Süd-deutschland* II, 233. Fejérenél: *Cod. Dipl.* VII. IV, 47. — ⁵⁾ *De gestis Friderici I. Imp. Lib.* I. cap. XXXII. — ⁶⁾ Fejér VII. IV, 41. — ⁷⁾ Fejér VII. V, 88. — ⁸⁾ Fejér III. I, 200. — ⁹⁾ Fejér IV. II, 392. — ¹⁰⁾ Fejér IV. III, 16. — ¹¹⁾ Wenzel VIII, 1. 4. *Haz. Okm. VI*, 109. Fejér IV. III, 48. — ¹²⁾ Wenzel VIII, 128. — ¹³⁾ Wenzel VIII, 196. — ¹⁴⁾ Fejér V. I, 109. 112. — ¹⁵⁾ Wenzel VIII, 336. 337. Fejér V. I, 131. — ¹⁶⁾ Wenzel IV, 40. IX, 76. Fejér V. II, 211. VII. IV, 152. — ¹⁷⁾ *Haz. Okm. VI*, 206. U. o. VII, 158. Kovácsóczy: *Arpadia* II, 264. Fejér VII. III, 76. VII. IV, 151. — ¹⁸⁾ Wenzel IX, 178. — ¹⁹⁾ Fejér V. III, 394. — ²⁰⁾ Endlicher: *Mon. Arp.* 624. Czoernig: *Ethnographie d. österr. Monarchie* II, 332. Fejér VI. I, 109. VIII. III, 297. (német ford.) Michnay és Lichner p. 246. — ²¹⁾ *Hist. hung. de sept. ducib.* cc. XXXV. XXXVII. LVII. — ²²⁾ *Chronica Lib.* II. c. V. §. 1. — ²³⁾ *Slavische Alterthümer*. Lipcse, 1843. kiad. I, 160. és 498. II. 1. jegyz. — ²⁴⁾ *Die slav. Elem. im Magyar. i. h.* XXI. köt. 41. l. 484. sz. — ²⁵⁾ *Gesch. d. Bulgaren* 33. l. 52. jegyz. Szerinte jelentése = kék. — ²⁶⁾ *Ethnographie* 65. l. — ²⁷⁾ *Kleine geographische Schriften*. Güns, 1836. — ²⁸⁾ *Origines Slavorum* III, 183. s. v. ö. Ukerttel i. m. III. I, 168. l. 48. jegyz. — ²⁹⁾ *Sitzungsbericht d. kais. Akad. d. Wiss. Phil. hist. Classe*. 1874. LXXVII, 385.]

Marauth, fluvius, folyó. Említi István szlavoniai bánnak némely riucei nemesek kiváltságairól tanuskodó 1255. évi okirata. ¹⁾ — Az egykori Riuce, a mai Kőrös és Belovár megyék határterületén, a Császsma jobboldali vízkörnyékében. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 348. — ²⁾ Lásd *Bosouth* alatt.]

Marava ¹⁾ lásd *Maraha*.

[¹⁾ Fejér VII. IV, 41. *Haz. Okm. VI*, 206.]

Marawa ¹⁾ lásd *Maraha*.

[¹⁾ Fejér VII. III, 76. VII. IV, 152.]

Marchonpataka, Martinpataka, aqua, viz. Említi IV. Bélának Szoboszló számára kiállított 1265. évi adománylevele. ¹⁾ — *Ung* megyében, a kaposi járásban, a Latorcza jobboldali mellék-vize. Az okiratban említett Checher, Chicher = *Csicser Nagy-Kapostól* nyugatra.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 268. *Haz. Okm. VI*, 129.]

Marcusden, rivulus, rivus, csermely, patak. Említi a zágrábi káptalannak bizonyos határügyet tárgyzó 1270. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Horvátországban Jarowel és Powonia helységek határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 605. Tkalcic: *Mon.* I, 151.]

Marcus gatha, Márk gátja. Említi II. Endrének Pachun nevű földbirtokot tárgyzó 1224. évi adománylevele. ¹⁾ — *Vas* megyében, a vasvári járásban, Pacson vidékén létezett vizgát. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 424. *Haz. Okm.* IV, 11. — ²⁾ V. ö. *Seludgatha*.]

Marczal fluvius ¹⁾ lásd *Morchol*.

[¹⁾ Fejér V. III, 492.]

Margai révészek. A Bisztra mellett *Hunyad* megyében fekvő Marga helyén talált egyik feliratos kövön a *Collegium Vtriculariorum* vagyis a *révészek collegiuma* említettetik. ¹⁾ Ugyane helyt feküdt a római *Pons Augusti* ²⁾ s így a kérdés-

ben levő révések a régi római telep révéselei voltak a Bisztrán³⁾, a mit Mommsen is kiemelendőnek tart.⁴⁾ Lényegesen különböztek a *nautarum colle-* giumbeliectől, kik szintén felíratilag constatólvák hazai epigraphiánkban.⁵⁾ Mert míg az utóbbiak valóságos szállítók voltak, kik embereket és árukat a folyók hosszában közvetítettek, addig a margai révések börtömlöikkel csakis a Bisztra folyón való átszállítást teljesítették.

[1] Mommsen: *Corp. Inscript. Lat.* V. III. P. I. p. 246. nr. 1547. Marsili: *Danub. Pannonico-Mysius* II. tab. 56. Muratori 531, 4, Schwarz: *Miscellanea polit. humanitatis* p. 27. — ²⁾ Lásd *est.* — ³⁾ A *virī clari* olvasás helytelen *vti-clari* helyett. Goossnál »Collegium von Führleuten.« *Chronik d. arch. Funde Siebenbürg.* 91. lap. Lásd azonkiv. Lübker: *Reallexikon d. classisch. Alterthums.* 1860. évi II. kiad. 1029. l. — ⁴⁾ *C. I. L. i. h. p.* 246. — ⁵⁾ Lásd *Római hajósok társulata.*]

Margita- vagy Magita-hegyi víz, l.

Magita patak.

Margumi rév. Priscus Rhetor előadásából kitetszik, hogy a szerbországi Morava-torok és a mai *temesmegyei* Kubin közt a Dunán rendes átjáró rév volt.¹⁾ — A Dunához érkezve Priscusék a barbár révések kivágott és kivájt faderekakból készült dereglyéibe szállottak, úgy jöven át a Duna balpartjára. Tévesen állítja Szabó Károly, hogy a Priscus által meg nem nevezett folyó, a Morava, nem pedig a Duna.²⁾ Priscuséknek nem volt miért a Morván átszállaniok. A Konstantinápolyból a Dunához vezető út a Maritza völgyének

felső részén át haladt éjszaknyugati irányban Naissusnak, a mai Nischnek. Innen a Morava-völgyben, *a nélkül, hogy a Moravát átlépte volna*, vonult folyton a Morava jobbpartján Margumba.³⁾ Ez is a Morava jobb partján feküdt, bár nem is közvetlenül e folyó torkolatánál, hanem attól kissé délibb irányban.⁴⁾ Már pedig ugyancsak Priscusból tudjuk, hogy Margum volt korábbi években hun-római nemzetközi vásárhelynek kijelölve. Margumba érkezve tehát, Priscuséknek csakugyan nem volt okuk a Morava balpartjára átevezniök. A barbarokkal útközben való találkozást sem érthetem úgy mint Szabó, mintha t. i. ez még a Morava völgyében történt volna. Priscus, ki nem rögtön irta le élményeit, helyesen beszél ugyan a mult időben, de ezzel nem azt mondja, hogy a barbaroknak mondott hunokkal nem a Duna balparti, azaz a mai magyar területen találkozott. E hunok Attila területéről voltak Moesiába átkelendők, »mintha Attila vadászatra szándékoz-
nék menni a rómaiak földére.« Mind-ezeknél fogva tehát nem kételkedhetni azon, hogy Priscus névtelen folyója ugyanaz az Isztrosz, melyet az elbeszélés után legott említ. — De hogy itt volt a Duna e vidéki réve, nemcsak Margum város jelentősége bizonyítja, hanem még egy másik körülmény is, melyre Salamon figyelmeztet. A Margummal szemben levő Duna-balparton nem terjedelmes mocsárok, hanem egy homokos fensík terül el, mi megkönnyítette a révhez való hozzáférhetést.⁵⁾ Aldunavidéki vizsgálataim egyik ered-

ményekép bemutattam már évek előtt azt, hogy e fensíkon, közvetlenül a mai Kubin előtt, hol a római castrum nyoma most is meg van, *Contra Margum* állott, mely Augusta - Flavianus néven szerepelt a *Notitia* szerkesztésének idejében a IV-ik, *Constantia* néven pedig Priscus idejében az V-ik században. ⁶⁾ Ez állításomat Ormós ugyan kifogásolta, de minden legcsekélyebb érvelés, tehát a legcsekélyebb eredmény nélkül is. Hogy a kubiniak mitsem tudnak arról, hogy területükön *Contra-Margum* létezett, azt ugyan csak nem lehet komolyan bizonyítéknak venni. A kubiniak azt sem tudták, hogy várnak volna nyoma határukban, mert a kubini katolikus plébános egy hozzá intézett kérdésre tényleg ezt válaszolta: »Várromnak nyoma sincs az egész határban, sőt a lakosoknak ilyenről sejtelmök sincs.« ⁷⁾ Pedig Marsili már száz évvel előbb rajzban is feltüntette azt. ⁸⁾ Különben Priscus Rhetor is határozottan említi, hogy a *Dundánál fekvő Margummal szemben a folyó másik partján állott Constantia*. Ő a Moravát nem említi, a szövegében előforduló másik folyópart tehát nem vonatkozhatik a Moravára, hanem csakis az *Isztroszra*, a *Dundra*, melyet szövegében érint.

[¹⁾ *Excerpt. de legat* — ²⁾ *Kisebb tört. munkái* I, 16. l. 1. jegyz. — ³⁾ Lásd Mommsen-Kiepert: *Imperii Romani pars Graeca* című térképét a Corp. Inscr. Lat. V. III, P. I. végén Tab. I. — ⁴⁾ L. *Margum és Contra-Margum* című értekezésemet (Ért. a tört. tud. köréből VI. k. 1. sz. 1876.) — ⁵⁾ *Hol volt Attila főszállása* című értekezésében a *Századok*-ban XV, 11. — ⁶⁾ *Margum és Contra-Margum* 57—70. ll. — ⁷⁾ *Mar-*

gum és Contra-Margum 70. l. — ⁸⁾ *Danubius Pannonico-Mysius* Tab. II. Fig. XII.]

Margus ¹⁾ lásd *Maraha*.

[¹⁾ Spruner-Menke: *Atlas Antiquus*. Tábla Pannonia. Illyrium. Jausz: *Hist. geogr. Schul-Atlas* I. nr. 8. és 9. Rómer: *Pannonia térképe* 1873.]

Marha ¹⁾ lásd *Maraha*.

[¹⁾ Fejér V. II, 211.]

Mária-Nostrai patak, lásd *Dolnapatakateu*.

Marija-Bistricai csermely, lásd *varasdmegyei Bistrica*.

Maris, *Marisius*, *Marisus*, *Marisos*, *Marosius*, *Marusius*, *Marisia*, *Morisius*, *Morus*, *Moros*, *Mors*, *Morysius*, *Morusius*, *Morosia*, *Morészsz* (*Μορήσις*), *Moreses*, *Morusis*, *Morosius*, *fluvius*, *flumen*, *amnis*, *folyó*, *folyam*. Mind e nevek a Gyergyóban, a Fennalómező és Feketerecze hegyeken, nevezetesen a Marosfőn fakadó forráscsermelyekből keletkező, *Csik*, *Torda-Maros*, *Kis-Küküllő*, *Torda-Aranyos*, *Alsó-Fehér*, *Hunyad*, *Arad*, *Krassó*, *Csanád* és *Torontál* megyék területét hasító vagy érintő és Szegednél a Tiszába balfelől szakadó *Marosra* alkalmazvák. — A régiek közül Herodot *Maris* ¹⁾, Strabo *Marisos* ²⁾, Jornandes ³⁾ és a ravennai Névtelen *Marisia* ⁴⁾, Baborban született Konstantin császár *Μορήσις* néven említik. ⁵⁾ — Feltűnő, hogy Ptolemaeus nem szól róla. Hogy egykor *Duria*-nak is hívták volna, mint Gebhardi ⁶⁾, vagy *Baruch*-nak, mint Spruner ⁷⁾, *Rhabon*-nak mint Cellar ⁸⁾, Sulzer ⁹⁾, Bedeus ¹⁰⁾, avagy *Dreko n*-nak, mint Révész gondolja ¹¹⁾, tudományos combinatiók, melyek egyike-másikáról a

nyílt tévedés kimutatható. Saját forrás-műveink közül említve van a Vita Sancti Gerardiban ¹²⁾, Sz. Gellért lectionibus ¹³⁾, egy XII. századbéli párisi királyi codexben ¹⁴⁾, Béla király névtelen jegyzőjének krónikájában ¹⁵⁾ és Rogerius mester siralmas énekében. ¹⁶⁾ Okiratainkban pedig igen gyakran fordul elő a Maros folyó. A XI-ik századból ugyan csakis a bakonybéli apátság birtokállapotának 1036. évi jegyzékében találunk ¹⁷⁾, a XII-ik századból épenséggel egyetlenegy okiratban sem, de annál sürűbben a XIII-ik századból. Így említve van a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi oklevélben ¹⁸⁾, továbbá II. Endrének egy 1214. ¹⁹⁾ és 1217. évi okiratában ²⁰⁾, III. Honorius pápának egy 1218. évi bullájában ²¹⁾, II. Endrének egy 1219. ²²⁾ és 1222. évi okiratában ²³⁾, III. Honoriusnak egy 1223. évi bullájában ²⁴⁾, II. Endrének 1228. ²⁵⁾ és 1231. évi okirataiban ²⁶⁾, az erdélyi káptalannak egy 1231. évi okiratában ²⁷⁾, IV. Bélának 1238. évi okirataiban ²⁸⁾, a csanádi és orodi káptalanoknak egy 1247. évi okiratában ²⁹⁾, Lőrincz vajdának egy 1248. évi okiratában ³⁰⁾, IV. Bélának 1256. ³¹⁾ és 1266. ³²⁾, V. Istvánnak 1264. ³³⁾ és 1266. ³⁴⁾, az erdélyi káptalannak egy 1276. ³⁵⁾, IV. Lászlónak egy 1279. ³⁶⁾, Imre mesternek egy 1285. ³⁷⁾, az erdélyi káptalannak 1287. ³⁸⁾ és 1289. ³⁹⁾, IV. Lászlónak 1289. ⁴⁰⁾, az erdélyi káptalannak 1291. ⁴¹⁾, III. Endrének 1291. ⁴²⁾, Róland vajdának egy 1294. ⁴³⁾, az erdélyi káptalannak 1295. ⁴⁴⁾ és 1296. ⁴⁵⁾, és

végre III. Endrének két 1299. évi okirataiban. ⁴⁶⁾ — A mi e folyó nevét illeti, Podhráczky azt a keleten vizet jelentő *Baraval* hozza összeköttetésbe, persze a nélkül azonban, hogy igazolására csak valamire való érvet hozhatna fel. ⁴⁷⁾ Schafarik az ismeretes latin *mare* (szlávul *more*, németül *Meer*) gyökéből származtatja. ⁴⁸⁾ E származtatás azonban sem értelmi, sem történeti szempontból el nem fogadható. Nem, értelmi szempontból, mert a *mare* szó jelentménye folyóvízre nem alkalmazható. Nem, történeti szempontból, mert e név eredete chronologiailag jelentékenyen megelőzi a római korszak befolyását. Ugyanis Herodot mondja, hogy a Maris az agathirszok földjén folyt. Ezek hazánk erdélyi részének legrégibb ismert lakói, kik monarchikus államban éltek, nőközséggel birtak, arany készleteket kedveltek, hajaiakat és testeiket befestették, irigységet s fukarságot állítólag nem ismertek s mint egy közös tüzhely tagjai ellenségeskedés és harag nélkül egymás iránt viseltettek. Államilag annyira consolidált nép voltak, hogy Darius hadjárataiban ők egyedül képesek voltak úgy a skiták mint a perzsák benyomulásainak ellentállani. Hogy egy ilyen népnél geographiai elnevezéseknek létezniök kellett, kétségbe egyáltalán nem vonható. Nyilván ők magok voltak azok, kik nevet adtak az arany fővényt hőmpolygető nagy folyónak is. ⁴⁹⁾ Kik voltak azonban ethnographiailag ez agathirszok? Egészben nem sok az, a mit rólok Herodot ⁵⁰⁾, Plinius ⁵¹⁾, Solinus ⁵²⁾, Vergil ⁵³⁾, Ammianus Marcellinus ⁵⁴⁾ és

Trogus Pompejus⁵⁵⁾ közölnek. A skiták eredetének egyik mondájában mint a skiták testvérei szerepelnek. Herodot világos szavai szerint pedig szokásaikra és erkölceikre nézve a *thrákok*-hoz csatla-koztak. Jól mondja ezért egy jeles nyomozó, hogy ily határozatlan adatokból biztos következtetést nem vonhatni.⁵⁶⁾ Mindenesetre azonban azon nagy népcsaládhoz tartoztak, mely geta, dák és thrák csoportokra oszolva beszédökben egymást megértették, ha szójárásilag különböztek is egymástól.⁵⁷⁾ Hogy a Maros a szláv *Morav* = *hideg*-szóból eredne, mint Veszely véleményezi⁵⁸⁾, azonkép téves szószármaztatás. Különben is téved ez író, midőn a dákokat szlávoknak veszi. Amit pedig Wattenbach állít, mintha a Maros tulajdonképi neve *Mieresch* lett volna⁵⁹⁾, történeti szempontból annyira anachronistikus, hogy czáfolatra sem érdemes, s így abban nyugodhatunk meg leginkább, hogy a Maros *agathürsz* (nyilván *thrák*) név, melyet használatba vettek a görögök és a rómaiak.⁶⁰⁾ — Feltűnő, hogy úgy Herodot⁶¹⁾ mint Strabo⁶²⁾ a Marost a Dunába ömlesztik, de ezek az adatok egyáltalán nem érvek azon állítás mellett, *melynél fogva a Duna egykor a mai Tisza medrében folyt volna*, mint azt még egy oly jeles geolog is, mint Peters, állítja.⁶³⁾ Tagadni ugyan nem lehet, hogy a Baer által felállított, s a föld forgásának befolyásán alapuló elméletnek természettudományi jogosultsága van, de ép oly kétségtelen másrészt, hogy a Duna soha a Tisza medrében nem folyhatott. Hiszen tudvalevő,

hogy a Tisza ágya mélyebb szintű, mint a Dunáé. Másrészt az is tudvalevő, hogy a Tisza-Duna-köz nem képez vízszintes hanem domborsíkot, mely körülbelül a nagy sík közepetáján, valamivel közelebb a Dunához, éri el legnagyobb kifejlődését. Azon vizsgálatok, melyeket Suess e terület talajvíz-viszonyai érdekében tett⁶⁴⁾, ugyancsak constataáltak, hogy a nagy folyóközi síkság valószínűs vízválasztót képez. Ily tényekkel szemben tehát teljességgel elképzelhetetlen, hogy a Duna, készítve a föld rotationális befolyása által⁶⁵⁾, az alacsonyabb vízszintből a mai felsőbb vízszintre emelkedett volna. Ez merően ellenkezik a testek nehézségének törvényével. De teljességgel elképzelhetetlen a Dunának ilyszerű vándorlása még más szempontból is. A folyóvándorlás ugyanis csakis a jobb partnak kimosása következtében történhetett. Ép ennek folytán a Duna állítólagos régi Tisza-medre szükségképen megszűnt volna folyómeder lenni; a Tisza vize is szükségképen a távozó Duna nyomában haladt volna; s a két folyó közt levő földhát képződése is lehetetlen lett volna. Az ugyan megtörténhetett, főleg a régiebb időkben, hogy nagy áradások idején egyes Dunaszakadékok tuljutottak a nagy síkság vízválasztóján, honnan aztán a talajesést követve, a Tisza medrébe szivárogtak, de ez elvégre is oly tényállás volna, mely miatt csak nem mondhatni, hogy a Tisza a Duna régi medre lett volna. Ez okoknál fogva tehát Herodot és Strabo állítása tényleg mitsem bizonyíthatnak a folyóvándor-

dorlási theoria mellett, hanem ellenkezőleg állításaik csak úgy magyarázhatók, hogy a *régiek a Tisza alsó folyását is a Marosnak tartották*, olyformán, a mint a Saone alsó folyása manap is Rhonenak nevezetik, vagy a mint a Moldva a belé jobbfelől szakadó Elba folyóban vesztí el nevét. ⁶⁶⁾ — A mi pedig a Maros kulturális jelentőségét illeti, ezt ugyancsak számos adat bizonyítja. Ilyenek a *tordosi* silex- és obsidián-leletek Hunyadban ⁶⁷⁾, az *ó- és új-paulisi* silex- és obsidián-leletek Aradban ⁶⁸⁾, az *Alvinczen* előkerült kőszekercze és elephas - primigenus - fog Alsó-Fehérben ⁶⁹⁾, az *aradvidéki* ⁷⁰⁾ és *glogováczi* ⁷¹⁾ tumulusok Aradban, a *klárafalvai* tumulus Torontálban ⁷²⁾, a *tordosi* híres ősi temető s őstelep Hunyadban ⁷³⁾, a *magyar-pécskai* pogányvár Aradban ⁷⁴⁾, az Arány és Rapold közti pogányvár Hunyadban ⁷⁵⁾, az Ó-Bébán a Maros egykori Bara nevű kiágazása mellett talált ősi tárgyak, agyagedények Torontálban, a Maros-balpart vidékén ⁷⁶⁾, a Balamir és Sibot közt talált agyagedények ⁷⁷⁾, a Maros-Bogáton, Torda-Aranyos megyében talált keltek, aes collectaneum, sarlótöredékek, lándzsavégek, kard- és fűrésztöredékek, bronzollók, szürke és veres agyagedények ⁷⁸⁾, a Veczelen és Maros-Németiben levő római sánczok, ott talált római feliratok, téglák, földél-cserepek, edénytöredékek, oltár- és sírkövek, művészeti egyéb farragványok porphir-, mész- és homokkőből ⁷⁹⁾, a Déván talált római korbárbár bronz- és arany-leletek ⁸⁰⁾, téglák, mész-vakolat és csereptöredékek ⁸¹⁾, nemkülönben a Déva közelében levő

régi kőbányánál látható, kalapács és véső segélyével letört szikladarabok, megkezdett és félig kivéssett óriási négyszögművek, hengerek, oszlopok, kölapok, sarkophagok s hasonló egyéb római művek. ⁸²⁾ A római hadutak egyik ágának irányvonalára a Maros kiválóan irányadó volt. Füleházától, tehát csaknem forrásaitól, torkolatáig, tulnyomólag a balparton vonult ez út. Ez út Szegedtől Dobráig ugyan még nincsen kinyomozva, de egyes nyomaira már rátalált Rómer s Mommsen is feltüntetett azt térképén. Dobrától Apulumig vagyis Gyulafehérvárig, ez út már ki is van nyomozva. Ez is még mindig a folyó balpartja mentében halad. Apulumtól Brucláig vagyis Nagy-Enyedig, a folyó jobbpartjára kerülve, mint bizonyos útvonal halad tovább. Bruclától Füleházáig mint kinyomozott vonal halad, hol a jobb, hol a balparton a folyót Székely-Földvár, Majomfalva és Vécs vidékein átlépve. ⁸³⁾ Partjain a római erődök egymást érték, így Vécsnél, Maros - Ujvárnál, Székely - Földvárnál, Csikmónál, Dévánál, Veczelnél. Virágzó gyarmathelyek valának Szász-Régennél, Maros-Vásárbelynél, Felvincznél, Nagy-Enyednél, Gyulafehérvárnál, Alvincznél, Dévánál, Lippánál, Csanádnál. ⁸⁴⁾ Ohtom híres székhelye, a Vita S. Gerárdiban említett Marosvár, a mai Csanád helyén, felvirágzását ugyancsak a hajózható nagy folyónak köszönhette. ⁸⁵⁾ Ezek s egyéb adatok tehát nyilván fenn hirdetik e folyónak culturtörténelmi jelentőségét.

[1] Musar. IV, 49. — 2) *Geographia*

- VII, 3. 19. 13. — ³⁾ *De rebus geticis* cap. XXII. Migne párisi kiadásában p. 1267. — ⁴⁾ *Cosmographia* IV, 14. Pinder és Parthey berlini kiad. 204. l. — ⁵⁾ *De Administr. Imperio* XL. fej. Szabónál *Magy. Akad. Ért.* I, 140. Fejérnél: *Cod. Dipl.* VII. IV, 26. — ⁶⁾ *Gesch. d. Reichs Hung.* I, 97. — ⁷⁾ *Hist. Atlas.* Ung. Nr. I. — ⁸⁾ *Notitia Orbis Antiqui* 1731. kiad. §. XC. p. 479. — ⁹⁾ *Karte des Alten Dacien* mellékelve a *Gesch. des transalp. Dac.* című munkájához. — ¹⁰⁾ *Hist.-genealog.-geogr. Atlas* 1851. I. térkép. — ¹¹⁾ *Etel laka* című értekezésében. — ¹²⁾ Cap. X. XIII. XXI. Batthyánál: *De Act. et Script. S. Gerardi* 319. 331. 353. II. és Endlichernél: *Rer. Ung. Mon. Arp.* 214. 221. 231. II. — ¹³⁾ *Lectiones de S. Gerardo Eppo et Martyre.* Lect. V. Endlichernél i. h. 203. l. — ¹⁴⁾ *Magy. Sion* III, 553. — ¹⁵⁾ *Hist. de sept. duc. cap. XI.* XLIV. — ¹⁶⁾ *Miserabile Carmen* c. XXXIV. — ¹⁷⁾ *Árp Uj Okm.* VI, 38. — ¹⁸⁾ Fejér VII. V, 212. — ¹⁹⁾ Fejér III. I, 160. Katona V, 180. — ²⁰⁾ Tkalcic I, 46. — ²¹⁾ Theiner I, 13. — ²²⁾ Fejér III. I, 271. Wenzel VI, 401. Knauz: *Magy. Sion* II, 206. *Cod. Dipl. Strig. Eccl.* II, 19. *Monum.* I, 223. — ²³⁾ *Székelly Oklevéltár* I, 4. Schuller: *Archiv* I, 224—228. Teutsch és Firnhaber: *Urkundenbuch* I, 17—19. — ²⁴⁾ Fejér III. I, 423. — ²⁵⁾ Fejér III. II, 131. *Hazai Okm. tártár* VI, 21. Kemény: *Dipl. Trans. Supl.* I, 35—38. Teutsch és Firnhaber 42—45. — ²⁶⁾ Fejér III. II, 229. Wenzel XI, 220. — ²⁷⁾ Fejér III. II, 266. — ²⁸⁾ Fejér IV. I, 104—106. Bárány: *Temesmegye Emléke.* Okl. 26. l. Fejér VII. IV, 86. — ²⁹⁾ Wenzel VII. 242—243. — ³⁰⁾ Fejér VII. I, 295. — ³¹⁾ Wenzel VII, 430. — ³²⁾ Fejér IV. III, 319. — ³³⁾ Wenzel VIII, 96. *Haz. Okmánytár* VI, 123. — ³⁴⁾ Fejér IV. III, 343. Bárány: *Tem. Eml.* Okl. 45. l. Ugyanő: *Toront. hajd.* Okl. 52. l. Katona VI, 466. — ³⁵⁾ Fejér V. II, 371. — ³⁶⁾ Endlicher: *Mon. Arp.* 561. l. Fejér V. II, 514. s v. ő. Pray: *Dissert. in Annal. Vet.* p. 117. Katona VI, 796. Kováchich: *Suppl. ad Vest. Com.* I, 36. Cornides *Coll. Dipl. Szech.* nr. 39. Horvát Péter: *De initiis ac maj. Jazygum et Cumanor.* p. 73. — ³⁷⁾ Fejér V. III, 310. Katona VI, 923. — ³⁸⁾ Wenzel IV, 303. Teutsch és Firnhaber: *Urkundenbuch.* I, 141. — ³⁹⁾ Fejér VII. II, 122. — ⁴⁰⁾ Wenzel IV, 337. Szabó: *Székelly Oklevéltár* I, 23. Fridwalsky: *Mineralogia M. Princ. Trans.* 60. l. Benkő: *Transil.* I, 391. Katona: *Hist. Crit.* VII, 997. Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 453. *Székelly nemzet constitutiói* 10. l. Teutsch és Firnhaber: *Urkundenbuch* I, 147. Knauz: *Cod. Strig.* I, 165. — ⁴¹⁾ *Székelly Oklevéltár* I, 24. 25. — Wenzel X, 62. — ⁴²⁾ *Székelly Oklevéltár* I, 26. Fridwalsky i. m. 59—62. Katona VII, 1062. Fejér VI. I, 150. *Székelly nemz. Const.* 9—13. Teutsch és Firnhaber I, 167—69. — ⁴³⁾ Wenzel X, 153. — ⁴⁴⁾ Teutsch és Firnhaber I, 192. Wenzel V, 131. — ⁴⁵⁾ Fejér VI. II, 51. Katona VI, 1154. Wenzel V. 152. Teutsch és Firnhaber I, 193. — ⁴⁶⁾ Teutsch és Firnhaber I, 81. Wenzel V, 209. — Wenzel X, 332. — ⁴⁷⁾ *Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hűtelessége* 188. l. — ⁴⁸⁾ *Slavische Alterthümer* I, 507. — ⁴⁹⁾ Hunfalvy: *Ethnographia* 42. l. — ⁵⁰⁾ *Mus.* IV. lib. cap. 9—19. 102. 104. 119. — ⁵¹⁾ *Hist. Nat. Lib.* IV. c. XXVI. 10. — ⁵²⁾ *Polyhistor.* cap. X. — ⁵³⁾ Publ. Virgili M. *Opera.* — ⁵⁴⁾ *Hist. Rom.* XXXI, 2. — ⁵⁵⁾ Justinál: *Excerpt. Philippicar. Hist. Lib.* II. — ⁵⁶⁾ Lindner: *Skythien* 163. l. — ⁵⁷⁾ Edelspacher: *Decebal és a dákok* című nyomozó tanulmányában a dél-magyarországi Tört. és rég. Értesítő-ben VI, 174. — ⁵⁸⁾ *Magy. Sion* VI, 813. — ⁵⁹⁾ *Die Siebenbürger Sachsen* 10. l. *Századok* IV, 408. — ⁶⁰⁾ Hunfalvy egy

helyt a Marost azon nevekkal említi fel, melyeket a rómaiak már itt találtak (*A rumun történetírás*. III. közl. *Századok* XII, 665.), máshelyt pedig megengedi Schafariknak, hogy annak állítása lehetséges, bár a latin mare, a szláv more nemcsak a szláv nyelvben fordul elő. (*Ethnographie* 65.1.) — ⁶¹⁾ I. m. IV, 48. — ⁶²⁾ I. m. VII, 3. 19. 13. — ⁶³⁾ *De Donau u. ihr Gebiet* 359. l. — ⁶⁴⁾ *Ueber das Grundwasser der Donau*. Megjelent az *Oesterr. Revue* 1866. évf. IV. k. I. f. 128. s kk. II. Azonkiv. l. Peters imént idézett jeles művét is 358—359. II. Nagy pontossággal van a földhát emelkedése tárgyvalva Wallandt: *Magyarország vízszínmérési térképén*, mellékelve a *Math. és Term. Közlemények* II. kötetéhez. Egyébiránt eléggé tájékozottan fel van az tüntetve a Homolka-féle kézi térképen is. — ⁶⁵⁾ E befolyást kifejtve lásd Baer által in *Bullet de l'Academi imp. de St. Petersbourg* II. kötetében. Azonkiv. Suessnél: *Ueber den Lauf der Donau* című értekezésében az *Oesterr. Revue*-ben 1863. IV, 262. Petersnél i. m. 349. l. Ule-Reclusnál: *Die Erde* II. köt. Stefanovic: *Ueber das seitliche Rücken der Flüsse*. Közzétéve a *Monatsblätter d. wissenschaft. Club in Wien* II. évf. 11. sz. 125—127. II. — ⁶⁶⁾ Ily értelemben magyarázzák Herodotot és Strabot Gooss: *Studien* 9. l. Hunfalvy: *Ethnographie* 41. l. *Egyet. Phil. Közl.* VI, 587. — ⁶⁷⁾ Römer: *Résultats généraux* p. 14. — ⁶⁸⁾ Römer i. m. 11. l. Hampel: *Catalogue prehist.* *Arch. Ért.* XII, 79. *Dél-magy. Tört. és Rég. Ért.* II, 167. 200. — ⁶⁹⁾ *Erd. Muz. Évk.* V, 125. 135. Gooss: *Chronik* 10. l. — ⁷⁰⁾ Römer i. m. 154. l. — ⁷¹⁾ U. o. 154. l. Rupp: *Magyarorsz. helyrajzi tört.* III, 60. — ⁷²⁾ Römer i. m. 158. l. — ⁷³⁾ Römer i. m. 185. l. *Arch. Ért.* XII, 355. — ⁷⁴⁾ *Résultats généraux* 89. és 98. II. — ⁷⁵⁾ U. o. 100. l. — ⁷⁶⁾ Ambrus: *Ó-béhai régiségleletek* című értekezésé-

ben a délmagyarorsz. *Tört. és Rég. Ért.* IV, 162. 189—194. 207. — ⁷⁷⁾ *Arch. Közl.* IV, 164. VIII, 187. — ⁷⁸⁾ Orbán: *A Székelyföld leírása* V, 56. Neugebauer: *Dacien* 246. l. Gooss: *Chronik* 15. l. — ⁷⁹⁾ Ackner: *Die röm. Alterth. u. deutsch. Burgen in Siebenbürg.* 1—2. II. Ipolyi: *Magy. rég. repertor.* *Arch. Közl.* II, 220—221. — ⁸⁰⁾ *Arch. Értesítő* XIV, 81. — ⁸¹⁾ Ackner i. m. 2. l. Ipolyi i. m. 221. l. — ⁸²⁾ Ackner i. m. 3. l. Ipolyi i. m. 221. — ⁸³⁾ Lásd Mommsen dácziai térképét in *Corp. Inscript. Lat.* Vol. III. P. I. Tab. II. — ⁸⁴⁾ Mommsen idézett térképe. — ⁸⁵⁾ Erről tüzetesen Ortway: *Csanád* című monographiája a *csanád-egyházmegyei Tört. Adattár* III. kötetében.]

Marisca ¹⁾ lásd Maris.

[¹⁾ Gebhardinál: *Gesch. d. Reichs. Hung.* I, 126.]

Marisia ¹⁾ lásd Maris.

[¹⁾ *Ravennatis Anonymi Cosmographia* IV. 14. Pinder és Parthey kiadásában 204. l. Jornandes: *De rebús geticis* cap. XX. Migne kiadásában: *Patrolog. Curs. Complet.* Tom. LXIX. p. 1267.]

Marisos ¹⁾ lásd Maris.

[¹⁾ Strabo: *Geographia* VII, 3. 19. 13.]

Marisus ¹⁾ lásd Maris.

[¹⁾ Spruner-Menke: *Atlas Antiquus.* Tábla Pannonia. Illyricum. Spruner: *Hist. Atlas.* Ung. nr. 1. Spruner: *Hist. geogr. Schul-Atlas des Gesamtstaates Oesterr.* nr. 1.]

Mark-Csemernyai viz, lásd Csemerna.

Maro ¹⁾ lásd Maraha.

[¹⁾ Plinius: *Hist. Natur.* IV, 12.]

Maros folyó, lásd Maris.

Maros folyó réve, l. Mogorrev.

Marospotok ¹⁾ l. *Morus potoka*.

[¹⁾ Fejér V. III, 197.]

Martinpataka ¹⁾ lásd *Marchonpataka*.

[¹⁾ Fejér IV. III, 268.]

Martuvice, *Mertuvice*, *Mertuvica*, *rivus qui exit de Zowa*. Említi II. Endrének Egidius számára kiállított 1217. évi kegylevele. ¹⁾ — Horvátországban, Zágráb megyében, a Száva egyik kiszakadása, a sziszeki alispánságban fekvő Prevlaka tájékán.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 145.]

Martyna, *stagnum*, *tó*. Említi II. Endrének Marcell gróf számára kiállított 1228. évi okirata. ¹⁾ — Szlavonországban, Verőcze megyében, a verőczi járás területén, a Krasicza és a Dráva közti téren.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 139.]

Marua ¹⁾ lásd *Maraha*.

[¹⁾ Fejér V. II, 263.]

Marus ¹⁾ lásd *Maraha*.

[¹⁾ Tacitus: *Annales*. II, 63. Konstantinos Porphyrogenetas Hunfalvynál: *Ethnographie* 401. l. 241. jegyz. Spruner-Menke: *Atlas Antiquus*. Tábla Pannonia. Illyricum. Graff: *Atlas der alten Geographie*. Tab. IX. Spruner: *Hist. Atlas*. Ung. nr. I. Kiepert: *Hist. geogr. Atlas der alten Welt*. XV. tábla.]

Marza, *fluvius*, *folyó*. Említi Biter zólyomi főispánnak Numsur föld határait tárgyzó 1277. évi okirata. ¹⁾ — Turóc megyében, a Háji, Nedozeri és Raksai vizek egyesüléséből keletkező Mácsa patak, mely Parasztinánál a Tepliczába szakad jobbfelől s aztán ezzel együtt a Turóczba jut. Az okiratban említett villa Gay = *Háj*, terra

Diweh = *Divék*, villa Roxa = *Raksa*, terra Sancti Michaelis és terra Numsyr = *Szent-Mihály*, mindannyian a mosóczeni-ó-váraljai járásban.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 194.]

Mathuchyna. *aqua*, *fluvius*, *víz*, *folyó*.

Említi II. Endrének Marcell gróf számára kiállított 1228. évi birtokmegegerősítő okirata. ¹⁾ — Szlavonországban, Verőcze megyében, a Kalugyai vízzel egyesülő *Moticsinei* patak. — Amazzal együtt a Vucsicza s aztán a Krasiczába jut.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 138.]

Mathur, *puteus*, *kut*. Említi Dénes nádornak Jurk fiaira mondott 1273. évi bünvádi ítélete. ¹⁾ — Zala megyében, a pacsai járásban, Esztergály és Horváti vidékén. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 40. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Isobor*.]

Mathyaveyze. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos birtokosztozkodást tárgyzó 1260. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Komárom megyében, a csalóközi járásban, P. Bálvány-Szakállos határában, a Vágduna mentében. ²⁾ Az okiratban ugyan mint *pratun* = rét fordul elő, de neve mutatja, hogy zsombékos, vizes rétnak kellett lennie.

[¹⁾ *Hazai Okmtár* VI, 102. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Fecsz*.]

Mavaypataka. Említi IV. Bélának Fülöp és Detrik grófok számára kiállított 1243. évi adománylevele. ¹⁾ — Gömör-Kis-Hont megyében, a Turócznak egyik manap e néven ismeretlen mellék-vize, a nagyverőczi járásban fekvő Kövi vidékén. ²⁾ Pesty az eltűnt vizek közé sorolja. ³⁾

[1] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 292. Jerneynél: *Magy. Nyelv.* 91. 1. —

²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Baduspataka*. — ³⁾ *Szászadok* I, 73.]

Maxawcha ¹⁾ lásd *Morovcha*.

[1] Fejér III. II, 279. 280. 281.]

Maya, *fluvius, folyó*. Említik a zágrábi káptalannak István bán számára kiállított 1289. évi ¹⁾ és 1294. évi bizonyító oklevelei. ²⁾ — Horvátországban, a *báni kerületben*, a Glinai járásban, a Brezovopoljénél eredő s Majától éjszakra a Bruchinába balfelől szakadó s ezzel együtt a Glinába jobbfelől jutó *Maja* patak.

[1] *Árp. Uj Okm.* XII, 484. 485. Tkalcic: *Mon.* I, 226. — ²⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 234.]

Mayona, *Moyna, fluvius, folyó*. Említi IV. Bélának Serefel számára kiállított 1262. évi adománylevele. ¹⁾ — *Nyitra* megyében, a Pradlicsov-hegy déli oldalán eredő s Kúti közelében kettős ágban a Morva egyik mellékágába szakadó *Miáva*. Az okiratban erre vonatkozólag említett villa Brizona = *Brezova* a miavai járásban, Crathuow = *Kratnó* major, Chytkou = *Lieszkó*, Holbouka *Hluboka*, Jobluncha = *Jablonicz* másképp *Jablonca* mind a szeniczei járásban.

[1] *Árp. Uj Okm.* VIII, 24.]

Mechanicha ¹⁾ lásd *Mechynica fluvius*.

[1] Wenzel XI, 307.]

Mechchencha ¹⁾ lásd *Mechynica fluvius*.

[1] Wenzel VI, 459.]

Mechenica ¹⁾ l. *Mechynica fluvius*.

[1] Wenzel VI, 508.]

Mechenica sicca. Említi Gyula szlavoniai bánnak egyik 1232. évi ítélet-

levele. ¹⁾ — Horvátországban, *Pozsega* megyében, a hasonló nevű folyó ²⁾ egyik száraz medre.

[1] *Árp. Uj Okm.* VI, 508. — ²⁾ L. *Mechynica fluvius*.]

Mechenicha ¹⁾ lásd *Mechynica fluvius*.

[1] Wenzel XI, 307.]

Mechkereke, Mechkerik ¹⁾ lásd *Methkere*.

[1] Fejér IV. I, 152.]

Mechynica, Mechanicha, Mechenica, Mechenicha, Mechchencha, aqua, fluvius, víz, folyó. Említi Dénes nádornak a Woykffy-család őseinek Dráva-Száva közti régi birtoka tárgyában szóló 1228. évi ítélete ¹⁾, Gyula szlavoniai bánnak egyik 1232. évi ítélete ²⁾, Kálmán királynak Abraham comes birtokcseréjét megerősítő 1237. ³⁾ és IV. Bélának bizonyos birtokcserét helybenhagyó 1239. évi okirata ⁴⁾ — Szlavonországban, *Pozsega* megyében, a Soploniczánaka Toplicha által közvetített mellékvíze, a Pakra s illetőleg a Száva baloldali vízkörnyékében. Az 1228. évi okiratban olvassuk ugyanis: prima meta incipit in fluuiio Toplicha, ubi aqua Mechechencha cadit in eodem. — Az 1239-ikiben pedig: fluvius Mechanicha, qui eundo inferius cadit ad aquam nomine Toplicha. Ellenben az 1237-ikiben: A határ descendit in fluuium Mechynica et per Mechynica tendit ad fluuium Soplonica.

[1] *Árp. Uj Okm.* VI, 459. —

²⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 508. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 38. — ⁴⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 307.]

Mechynica minor. Említi Kálmán királynak Abraham comes birtokcseréjét

helybenhagyó 1237. évi okirata.¹⁾ — Szlavonországban, *Pozsega* megyében, a hasonló nevű folyó mellékvize²⁾ a Pakra vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 38. — ²⁾ *L. Mechynica fluvius.*]

Meddeu Seunche, *fluvius, folyó.* Említi az esztergomi káptalannak egyik határszabályozó 1266. évi bizonyító okirata.¹⁾ — *Hont* megye éjszaki részében, a Selmecz vízének egy időszakos mellékvize. Meddeu Seunche = *Meddö* vagy *Szárász-Selmecz.*

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 152.]

Medekes fluvius¹⁾, lásd **Medekus Potoka**.

[¹⁾ *Wenzel* IX, 30.]

Medekus Potoka, *Medekes fluvius, patak, folyó.* Említi IV. Lászlónak Medekes földet tárgyazó 1273. évi adománylevele¹⁾ és IV. Lászlónak Hovrán föld újdontan való adományozására vonatkozó 1286. évi okirata.¹⁾ — *Liptó* megyében, a Vágnak ma e néven nem szereplő jobboldali mellékvize. Az 1273. évi okirat szerint fluuius Medekes cadit in ipsam *venam Vaag*. Ugyanezen okirat topographiája alapján bizonyos, hogy itt nincs a Selmeczi vagy pedig a Ludrovai vizekről szó, melyek közelében találjuk a Nagy-Selmeczhez tartozó *Medokis* pusztát, hanem a Vágnak egy jobboldali mellékvizéről Bukovina, Potok és Tepla vidékén. Az 1273. évi okiratban említett *Castrum magnum* = *Liptó vára*, *Olazi* = *Olaszi*, *Topla* = *Tepla*, *Varalia* = *Váralja* Bukovina közelében, alias *Bakonya*.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 30. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* IV, 282. *Fejér: Cod. Dipl.* V. III, 338. *Jerneynél: Magy. Nyelvek.* 90. 1.]

Medgyes¹⁾ lásd **Megyespoto k.**

[¹⁾ *Századok* I, 73.]

Mednicha, *aqua, palus, víz, tó.* Említi IV. Bélának Junk comes számára kiállított 1244. évi birtokmege erősítő okirata.¹⁾ — Horvátországban, *Kőrös* megyében, a Glogovnicza és Lónya közti területen, Verbovecz délszaki vidékén.²⁾

[¹⁾ *Tkalcic: Mon, Eppat. Zagr.* I, 81. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Dulebka.*]

Medueganuga, *fluvius, folyó.* Említi a császári káptalannak Jakab számára kiállított 1278. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, Garig birtok határában, a Császsma, Lónya és Illova közé foglalt területen, melynek közepén ma is láthatók a régi Garich vár romjai.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 242. — ²⁾ Lásd *Divich* alatt.]

Medues, *aqua, víz.* Említi II. Endrénak Marczell gróf számára kiállított 1228. évi birtokmege erősítő okirata.¹⁾ — Szlavonországban, *Verőcze* megyében, a Dráva-Száva-közben, a Krasiczának egy manap e néven nem szereplő jobboldali mellékvize, nyilván a *Harkanovczei víz.*²⁾ — Az okirat szerint a határ per fluuium Wlchyche periendo in bono spacio peruenit et intrat ad aquam Medues. Ez nem úgy értendő, hogy az Wlchyche fluvius szakadt a Meduesbe, hanem ellenkezőleg, mert a Vuciczka folyó a Krasiczába szakad.

Az okiratban említett terra Kos = Koska.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 139.]

Medus, aqua, fluvius. Említi II. Gézának a kissingi azaz németújvári monostor számára kiállított 1157. évi okirata ¹) és V. Istvánnak Goszton fiai számára megerősített 1271. évi nemességi privilegiuma. ²) — Vas megyében, a Hubárút keletoldalán eredő *Medvesi* csermely, mely balról szakad a Rábába.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 117.

— ²) *Árp. Uj Okm.* VIII, 349.]

Medvag ¹) lásd *Medyag*.

[¹] Fejér VII. V, 306.]

Medvesák folyó, lásd *Circuniza*.

Medvesi csermely, lásd *Medus aqua*.

Medwefeu (?) Említi IV. Bélának Miklós gömöri főispán számára kiállított 1240. évi adománylevele. ¹) — Borsod megyében.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 102.]

Medwyge ¹) lásd *Menyge*.

[¹] Wenzel VIII, 261.]

Medyág, Medvag. Említi IV. Bélának a turóczi monostort 1252. évi alapító oklevele. ¹) — Győr megyében, a Csalóközben. ²) Jerney *Medve-ág*-nak ejti s tónak gondolja ³) E nézetet Fejér közlése, mint ki *Medvag*-ot ír, igazolni látszik, azonkívül *Medve* helysége is a Duna mentén. Ennek daczára azonban valóbszínűnek hiszem, hogy *Megye-ág*-nak olvasandó, mely név okiratainkban elég gyakori. Nagy Imrének kétségtelenül correctebb palaeographiai közlése: *Medyag* megerősít e nézetemben.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 306. *Haz. Okmtár* VI, 73. — ²) Az okirat

idevonatkozó topographiáját l. *Asoanthu* alatt. — ²) *Magy. Nyelvkincsek* 90. I.]

Medyespóthoka, fluvius, folyó. Említi IV. Lászlónak György mester számára kiállított 1285. évi adománylevele. ¹) — Sáros megyében, a sóvári járásban, Kellemes vidékén, a Szekeső baloldali mellékvize, vagy maga a *Kellemesi víz*, vagy a mi valóbszínű egy attól jobban északi irányban futott, ma többé nem létező víz. Az okirat mindenesetre kétségtelenné teszi, hogy az Kellemes vidékén keresendő és nem a hanusfalvai Megyesnél, mert az okirat szerint a Medyespóthokát a Sebes folyótól jöve, déli irányban érhetni el s ez a *Kellemesi népek földtől választ el*. Ez utóbbi körülmény valóbszínűvé teszi, hogy tulajdonképp egy manap már eltűnt vízről van szó, miután a Kellemesi víz Kellemes helység déli határa mentén folyik, az okirat pedig inkább a mellett szól, hogy e víznek Kellemes helység északi határa mentén kellett folynia.

[¹] *Árp. Uj Okm.* XII, 441.]

Meenkeri, Meenkyri, Menkery, Menkyri, palus, tó. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele. ¹) — Komárom megyében, a Csalóközben, Aranyos területén. Fele részben a szolgagyőrieké, félrészben az aranyosiaké volt. ²)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 448. Knauz: *Mon.* I, 554. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Louch*.]

Meenkyri ¹) lásd *Meenkeri*.

[¹] Fejér IV. III, 448.]

Megapotok, rivulus, csermely. Említi II. Endrének Potho főispán számára

szóló 1208. évi adománylevele.¹⁾ — *Moson* megyének ausztriai határszélén, a Lajta mellékveze. Az okiratban említett villa quadam nomine Chof in Comitatu Musuniensi fekiadt.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VI, 324.]

Mege, *aqua, víz.* Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele.¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Tany és Gellér között.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 452. Knauz: *Mon.* I, 557. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 91. l. — ²⁾ Az okirat idevonatkozó topographiájára nézve lásd *Babana.*]

Megeag, *aqua, víz.* Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele¹⁾ és V. Istvánnak Potos föld birtokát megerősítő 1272. évi okirata.²⁾ — *Győr* megyében, a Csalóközben, Kulesod mellett. Nyilván a Csiliznek egy szakadéka³⁾, vagy pedig egy abba szivárgó vízér.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 455. Knauz: *Mon.* I, 557. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 381. — ³⁾ Az 1272. évi okirat szerint Megeag *iuxta Chylch*. Az ez okiratban említett Bolon = *Balony*, Potos = *Patás*, Raduan = *Radvány*. A többi topographiára nézve lásd *Chychow.*]

Megeag, *Megye-ág, aqua, víz.* Említi Erzsébet királynénak Lothard számára kiállított 1270. évi adománylevele.¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, Báka és Böös vidékén, a Csiliz kiágazása.²⁾

[¹⁾ Fejér (hibás kelettel): *Cod. Dipl.* V. II, 193. *Haz. Okmánytár* I, 49. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Aruk-sartau.*]

Megeg, *Meggeagh, aqua, lacus, víz, tó.*

Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele.¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, a Füss és a Csiliz közti vidéken, Füssstől éjszakra. Az okiratban említett villa Fyur alatt, melyet Fejér Fyuznak, Knauz alább folyton Fyusnak ír, *Füss* rejlik; a villa Pothouch, Potouch, Potthoch, Pottouch megfelel a györmegyei *Patás*nak²⁾ s így ennek földi Komárom egy részére is kiterjedtek a Csiliz balpartján; a villa Rodouan, Ulászló átíratában Bodonan, Fejérnél Bodovan = *Radvány* Györmegyeiben.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 450. Knauz: *Mon.* I, 556. Jerneynél: *Magy. Nyelvk.* 91. l. — ²⁾ Erre vonatkoztatja Sztachovics is: *Győr megye és város egyet. leírásában* p. 483. és a mellékelt tört. térképen.]

Megeliz, *piscatura, halászó.* Említi a győri káptalannak bizonyos földbirtokosztást tárgyzó 1261. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Ekel vagy Szakállas birtokok területén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 514.]

Megepotok, *rivus, patak.* Említi a zágrábi káptalannak Ivánka comes számára kiállított 1269. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Horvátországban, *Varasd* megyében, a zlatári alispánság területén, a Zlatár- és Batina-víz közti területen, a Krapina jobboldali mellékveze.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 141.]

Megepotoka. Említi az esztergomi káptalannak egyik határszabályozó 1266. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Hont*

megye éjszaki részében. Az okirat szerint Megepotoka cadit in aquam Seunche, vagyis a Selmeczebe.

[¹) *Árp. Új Okm.* VIII, 152.]

Megerch-, *Megerch-nél levő víz, aqua ad Megerch, Megerch.* Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele. ¹) — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Megyeres-nél. ²) Az okirat szerint Megyeres egészen körül volt véve sással ³), jelölül, hogy határa vízborított volt.

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 453. Knauz: *Mon.* I, 558. Jerney: *Magy. Nyelvt.* 91. l. — ²) Az okirat idevonatkozó topographiájára nézve lásd *Ygyz.* — ³) Megerch sita est inter arundines.]

Megerech ¹) lásd *Megerch*.

[¹) Fejér IV. III, 453.]

Meges Potach, *palus, tó.* Említi II. Endrének Rudger fia számára kiállított 1219. évi birtokmegerősítő okirata. ¹) — *Hont* megyében, a németi járásban, Szebeléb vidékén. ²) A hasonló egykori patak által képezett tó.

[¹) *Árp. Új Okm.* VI, 402. Knauz: *Magy. Sion* II, 209. — ²) A topographiára nézve lásd *Lubus*.]

Meges pothek, *flumen, folyó.* Említi II. Endrének az esztergomi káptalan számára kiállított 1222. évi adománylevele. ¹) — *Hont* megyében, a németi járás területén fekvő Szebeléb határában a Selmeczi folyónak valamely ma e néven már nem szereplő jobboldali mellékvíze, az Ipoly vízkörnyékében. ²)

[¹) *Árp. Új Okm.* VI, 409. Knauz: *Magy. Sion* II, 210. Ugyanő: *Cod. Strig.* II, 23. Ugyanő: *Mon.* I, 237. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Lubus*.]

Megespotok *fluvius* ¹) lásd *nyitra-megyei Megyespotok*.

[¹) *Haz. Okmtár* VII, 130.]

Megeto, *stagnum, tó.* Említi Roland nádornak bizonyos határpert tárgyzó 1253. évi okirata. ¹) — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, valamelyik Karsa vidékén. ²) — Jerney *Megye-tó*-nak ejti. ³)

[¹) *Árp. Új Okm.* II, 244. Bartal: *Commentar.* II, XIX. — ²) A topographiára nézve l. *Barch.* — ³) *Magy. Nyelvt.* 91. l.]

Megye-ág ¹) lásd *pozsonymegyei Megeág*.

[¹) Fejér V. II, 193.]

Megyeagh ¹) lásd *komárommegyei Megeag*.

[¹) IV. Béla 1268. évi okiratának 1383. évi átiratában Knauznál: *Mon.* I, 556. nota 4.]

Megyepothoka, *fluvius, folyó.* Említi IV. Lászlónak Benedek comes fiai számára kiállított 1281. évi adománylevele. ¹) — Szlavonországban, *Pozsega* megyében, a Soplunczának a Desinche által közvetített mellékvíze, a Száva balparti vízkörnyékében.

[¹) *Árp. Új Okm.* IX, 293.]

Megyecr *portus* ¹) lásd *Moger*.

[¹) Fejér II, 129. VI. I, 225. Wenzel: *Budai Regestár a Tört. Társ.* I, 76. 105.]

Megyesi víz, lásd *sárosmegyei Reditnik*.

Megyespotok, *Medgye, Megespotok, fluvius, folyó.* Említi V. Istvánnak Joachim számára kiállított 1271. évi adománylevele. ¹) — *Nyitra* megyében, a privigyei vagy zsámbokréti járás terit-

letén, a Kis-Nyitra valamely ma e néven nem ismeretes mellékvíze, Divék-Ujfalu és Szucsán vidékén.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 146. Pestynél: *Századok* I, 73. *Haz. Okmány* VII, 130. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Therepeze*.]

Mehadiai hévvizek, aquae, fontes calidi. A római korszakból számos emlék, falomladvány, téglatöredék, szobor, érem s fogadalmi tábla hirdeti, hogy e hódítók itt is, úgy mint másutt, az ásványvizek gyógyítóhatását hasznosították.¹⁾ E vizeket Herculesnek, Aesculapnak, Hygaeának szentelték, nekik itt oltárt, templomot emeltek. Garofalo Pascal azon véleményen van, hogy a mehadiai hévvizek csakis az Antoninusok korában jöttek használatba s hogy a mehadiai római emlékek mind ezek idejéből valók. De e véleményt megczáfolja azon felírás, mely mint fogadalmi tábla oly egyénektől származik, kik kétségenkívül Hadrian idejében szerepeltek²⁾, s nem szenved kétséget, hogy már Traján korában a mehadiai fürdő virágozni kezdett, annyival is inkább, mivel Hercules, kinek mint említve volt, a gyógyítóvizek főleg szentelve voltak, Traján családjának, az ulpiai családnak pártfogójául és fentartójául tekintetett. Feltűnő azonban, hogy a régi emlékek e fürdők specialis nevéről hallgatnak. Egy feliratos kővön mint *fontes calidi*³⁾, két másikon egyszerűen mint *aquae*⁴⁾ tétetik róluk említés, de téved azért mégis Grisellini⁵⁾, Fessler⁶⁾ és Böhm⁷⁾, kik úgy vélekednek, hogy itt nyomozandó azon *Ad Aquas*, mely hazánk terü-

letén létezett, és Pestynek sem adhatni igazat, midőn oda nyilatkozik, hogy Grisellini véleménye egyszerűen el nem vehető.⁸⁾ Az az *Ad Aquas* sem a Dunánál, sem a Csermánál, hanem Erdélyben Kis-Kalánál létezett.⁹⁾ A mai Hercules-fürdő helyén római község, municipium vagy colonia egyáltalán nem létezett.¹⁰⁾ A mai Mehadia mezőváros területén volt ugyan római gyarmat s bele is esett a Tibiscumba vezető útvonalba, de, hogy ez sem volt az *Ad Aquas* névvel megjelölve, az kétségtelenül kiviláglik abból, hogy a peutingeri térképen az ez útmenti gyarmat-sorozatban elő nem fordul. Hogy a mai Mehadia mezőváros vidékén a peutingeri térkép *Ad Mediam*-ja volt, azt bizonyosul elfogadhatjuk¹¹⁾, bár áll másrészt az, hogy a mai Mehadia név nem római, mint Mannert s utána sokan hívék¹²⁾, hanem *Mihald*-ból keletkezett magyar eredetű név, a mint azt Pesty kétségbevonhatatlanul bebizonyítja.¹³⁾ — A rómaiak után századokig tartó homály következett a Herkules-fürdőkre. A rómaiak után tényleg az egész barbár korszakban, de még a magyar állam megalakulása után sem találkoztunk többé nevével. Mindamellett fel nem tehető — jegyzi meg helyesen Szörény megye monographusa — hogy ne lettek volna ismeretesek s ne használtattak volna. Mehadiának egész környéke birtokos nemesség kezében volt, mint az ország más vidékein. Ismerjük e birtokos családokat és birtoklási viszonyaikat, és ezek tökéletesen kizárják a lehetőséget, hogy a fürdők léte-

zése és hire feledékenységre ment volna. ¹⁴⁾ Tudvalevő, hogy a törökök is ugyancsak használták, s azért úgy Garofalo ¹⁵⁾ mint egyéb írók állítása ¹⁶⁾, mintha e hévizek Hamilton alatt *újbol felfedeztetek* volna, kétségtelenül túlzáson alapúl s legfelebb oda módosítandó, hogy az időtájt eszközöltek e helyt nagyobb mérvű ásátásokat római régiségek után.

[¹⁾ A feliratokat lásd közölve Mommsennél: *Corp. Inscript. Lat.* Vol. III. P. I, Nr. 1546. 1560. 1561. 1563. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1570. 1571. 1573. 1574. 1575. 1578. 1579. 1580. — Pestynél: *A szörényi lánság tört.* II, 311 — 322. II. — Griselininél: *Versuch einer polit. u. natürl. Gesch. d. tem. Ban.* I, 265 — 278. II. — Schwarzottnál: *Die Hercules-Büder bei Mehadia* 33 — 41. II. — Garofalonál: *Dissert. epist. de thermis Herculanis nuper in Dacia detectis* 25. 26. 32. 40. 41. 63. 64. 68. 69. 75. 78. 79. 83. II. — Muratorinál: *Nov. thesaur. Vet. Inscript.* I. k. 58, 8. — 63, 4. — 64, 7. — 65, 5. — 245, 1. — 332, 3. II. k. 746, 4. — 796, 2. — 797, 4. — 843, 4. — Orellinél: *Inscript. lat. sel. ampl. collectio* I. k. Nr. 866. 1560. 1561. 1581. — Maffeinél: *Museum Veronense* 248, 9. — Neigebaurinál: *Dacien* p. 11. 12. — Ackner-Müllernél: *Die röm. Inschriften in Dac.* Nr. 23. 27. 36. — Arnehnél: *Wiener Sitz. Berichte* XL. köt. 346. 349. 350. II. — Laurianinál: *Magazinul Istoricu pentru Dacia* II, 123 — 126. — Katanesichinál: *Geogr. Vet.* II, 140. 231. — *Tud. Gyűjt.* 1819. 10. füz. 123. l. — Böhménél: *Gesch. des temeser Banats.* Lipcse, 1861. II, 278 — 286. II. E feliratokat illetőleg azonban meg kell jegyezmem, hogy Grisellini tévesen sorolta a mehádiai feliratos kövek közé az általa XIII. sz. alatt közlöttet (i. m.

p. 273.) Követte őt e tévedésben Pesty is (i. m. II, 318. l. 13. sz.), ki azonkívül is rosszul jegyzi meg azt, hogy Mommsen e feliratot nem közli. Nagyon is közli, csak hogy nem ott, ahol azt érdemes tudásunk kereste t. i. a mehádiai kövek, hanem a *zalatnaiak* között (*C. I. L.* III. I. p. 215. Nr. 1279. 1280.), még pedig teljesebben közli mint Grisellini s ennek nyomán Pesty. — A Hercules-fürdőben talált egyéb régiségeket illetőleg lásd még a fennidézett műveken kívül Böhmöt: *Délmagy. külön tört.* I, 32 — 33. II. Ugyanőt: *A toplecei vízvezeték és a mehádiai régiségek* című értekezése a *Tört. és rég. Ért.* VI, 163 — 168. Azonban az itt közölt feliratos kövek rosszul vannak olvasva. — Vass Józsefet: *Erdély a rómaiak alatt* 41. l. Fodort: *Mehadia vagy a Hercules fürdő.* Kolozsvár, 1844. — Millert: *Hercules Mehadiensis animadversionibus criticis illustratus.* Pest 1806. Munk: *A Herkulesfürdő és környéke.* Pest, 1872. — Délmagy. *Tört. és rég. Értesítő.* Temesvár V, 17. 18. 30. 31. 129. — ²⁾ Mommsennél i. h. 1562. sz. a. Pestynél i. m. 18. sz. a. Schwarzottnál i. m. XVIII. sz. a. Böhménél i. m. XIX. sz. a. Griselinénél i. m. XVIII. sz. a. — ³⁾ A forrásokat l. idézve *Fontes calidi* alatt. — ⁴⁾ A forrásokat l. idézve *Aquae* alatt. — ⁵⁾ I. m. I, 162. — ⁶⁾ *Gesch. d. Ung.* X, 473. — ⁷⁾ *Gesch. d. tem. Ban.* II, 144. — ⁸⁾ *A szörényi lánság tört.* II, 324. — ⁹⁾ Lásd *Aquas* alatt. — ¹⁰⁾ Mommsen *C. I. L.* III. I. p. 248. — ¹¹⁾ Mommsen-Kiepert térképén *Ad Mediam Mehadia* déli szomszédságában van feltüntetve. *Corp. Inscr. Lat.* V. III. P. I. T. II. Magával Mehádiával azonosítja Aschbach: *Ueber Traj. stein. Donaubücke* i. h. 200. 207. l. Hunfalvy: *Ethnographie* 85. l. Sikler: *Handbuch. d. alten Geogr.* I, 200. l. Vass: *Erdély a rómaiak alatt* 41. l. Torma: *Dacia, Pannonia és Sarmatia* című tér-

képén a *M. Tud. Akad. Évkönyvei*-ben XI. köt. II. darab. Roesler: *Das vorrömische Dacien*, a bécsi tud. Akad. *Sitzungsberichte* XLV. kötetében 345. l. Miletz: *Szőrény vármegye tört. és rég. emlékei* 4. 18. ll. — ¹²⁾ L. Katanesich: *Orbis Antiquus* I, 373. — ¹³⁾ *A szőrényi bánság tört.* II, 325. És *Századok* 1875. évf. 652. l. — ¹⁴⁾ *A szőrényi bánság tört.* II, 323. — ¹⁵⁾ Garofalonak úgy bécsi 1737., mint mantuai 1739. évi kiadásainak címei fönnen hirdetik azt. 1737. évi kiadásában tárgyalt ugyanis de thermis Hereulanis *nuper in Dacia detectis*. 1739. évi kiadásában pedig de usu et praestantia thermarum Hereulanarum, *quae nuper in Dacia Trajani detectae sunt*. — ¹⁶⁾ Schwarzwott például ugyancsak említi a *durch Graf Hamilton im eigentlichsten Wortsinne wieder neu aufgefundenen Heilquellen*. I. m. a *Bereztésben*.]

Mehsedpothoka, *rivulus, csermely*. Említi a váradi káptalannak a Chanád-nemzetségbeliek közti vizsályt fogantató 1257. évi okirata. ¹⁾ — *Bihar* megyében, a mező-telegdi járásban, Mező-Telegd és Szabolcs vidékén, a Sebes-Körös mellékvize, mit maga az okirat is hirdet, midőn mondja, hogy a határ peruenit ad illum locum, ubi quidam riulus, qui Mehsepothoka vocatur defluit in Crysium. *Mély-séd-patakára* magyarázom. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VII, 476. — ²⁾ V. ö. *Melsed fluvius*.]

Meldur villae rivulus, *Melduri csermely*. Említi a szépesi káptalannak bizonyos egyezsége vonatkozó 1297. évi okirata. ¹⁾ — *Szépes* megyében, a Poprádba balfelől szakadó *Malduri* patak. Az okiratban említett Meldur = *Maldur*, Toprich = *Toporec* a poprádvölgyi járásban.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 119. Bárdosy: *Supplementum* p. 403.]

Meler, *Miler, Myler*. Említi I. Gézának a garammelléki sz. benedeki apátság 1075. évi alapítólevele ¹⁾, II. Istvánnak ez alapítványt megerősítő 1124. évi okirata ²⁾, a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi ³⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság birtokait megerősítő 1214. évi okirata. ⁴⁾ — *Jász - Nagy - Kán - Szolnok* megyében, Szolnoknak a Tiszán inneni, vagyis a Tiszának balparti határában. Iuxta Zounuk super aquam, que vocatur Meler, mondja az egyik okirat; contulit Ecclesie S. Crucis regias porciones portus de Zounuk, qui est iuxta Myler, mondják a többiek s így nyilván a Tiszának egy ere. Hogy halászatra alkalmas víz volt, magok az okiratok hirdetik. *Mély-ér*-nek ejtendő. ⁵⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* I, 436. Knauz: *Mon.* I, 58. — ²⁾ Fejér II, 77. — ³⁾ Fejér VII. V, 212. — ⁴⁾ Fejér III. I, 160. Katona: *Hist. Crit.* V, 180. — ⁵⁾ Jerney: *Magy. Nyelvk.* 91. l.]

Melichnek, *fluvius, folyó*, Említi IV. Bélának Devecher fiai számára megújított 1244. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a belovári alispánság területén fekvő két Zdenci éjszaki határában, a Császmavízkönyékében. Az okirat szerint a határ a Zdenci csermelyen éjszaki irányban haladva, per eundem riulum procedit supra ad septentrionem, et peruenit ad fluuium Melichnek nuncupatum, s így alkalmasint a Császmába szakadó Barna egyik manap e néven nem szereplő mellékvize.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 160.]

Mellymochar ¹⁾ lásd *Melmochar*.

[¹] Fejér IV. III, 268. Jerney 91. l.]

Melmochar, *Mellymochar*, *stagnum*, *tó-mocsár*. Említi IV. Bélának Szoboszló számára kiállított 1265. évi adománylevele. ¹⁾ — *Ung* megyében, a kaposi járásban, az Ung és Latorcza közti téren, Csieser határában, hol manap is egy Mocsár nevű helység létezik. Hogy folyóáradat képezte és táplálta, az okirat mondja, mint mely szerint *stagnum Melmochar ad quod aqua defluit tempore inundacionis*, de Basanen . . . enje supra quoddam fossatum iuxta Rippam aque Latorcha existens. *Mély mocsár*-nak ejtendő.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 268. *Haz. Okmár* VI, 129. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 91. l.]

Melnicha, *Milniza*, *rivulus*, *csermely*.

Említi a zágrábi káptalannak János viador számára kiállított 1234. ¹⁾ és István szlavoniai bánnak Jaco fia számára kiállított 1258. évi bizonyító oklevele. ²⁾ — Horvátországban, *Varasd* megye határterületén, a zlatári alispánságban, a Krapinának közvetlen vagy a Batinai víz által közvetített, ma e néven nem ismert mellékvíze. Az 1234. évi okiratban említett terra Budindol ily néven ma ismeretlen, de az okirat alapján azonosnak vélem a varasd megyei *Budinacina*-val, a terra Hraschine = *Hraschina* Varasd megye zlatári alispánságában. Az 1258-ikiben említett terra Seelniza = a Budinseina politikai községhez tartozó *Selnica* a zlatári alispánságban.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VI, 559. XI, 273.

— ²⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 451. Tkalcic: *Mon.* I, 120.]

Melpataka, *lucus*, *tó*. Említi az egri káptalannak bizonyos birtokeserőre vonatkozó 1281. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Borsod* megyében, a sz. péteri járásban, Ludna vidékén. ²⁾ Ez, valamint a következők is *Mély-patak*-nak ejtendők.

[¹] *Árp. Uj Okm.* XII, 345. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Galuturka-potaka*.]

Melpatak, *rivulus*, *csermely*. Említi a szepesi káptalannak bizonyos birtokosztzkodást tárgyazó 1300. évi okirata. ¹⁾ — *Szepes* megyében, a Zedelnik mellékvíze.

[¹] *Haz. Okmár* VI, 458.]

Melpotok. Említi Péter nádornak a Péter gróf és Oszlari Madach s rokonaik közt elintéztet határpererről szóló 1278. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Nógrád* megyében, a balassa-gyarmati járásban, az Ipoly jobboldali vízkörnyékében, Esztergály vidékén. Az okiratban ugyan mint vallis, és vallis potok fordul elő, de a völgy kétségtelenül az azt locsoló pataktól vette nevét. ²⁾

[¹] *Árp. Uj Okm.* IV, 172. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Kurtus*.]

Melpotok, *aqua*, *fluvius*, *víz*, *folyó*.

Említi IV. Lászlónak Somosi Péter számára kiállított 1284. évi okirata. ¹⁾ — *Sáros* megyében, az alsó-tarcai járásban, a Tarcaza vízkörnyékben.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 232. *Árp. Uj Okm.* IX, 389. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 91. l.]

Melpotok, *riculus*, *csermely*. Említi IV. Bélának Seekek birtokot tárgyazó 1256. évi okirata. ¹⁾ — *Szepes* megyében, a Poprád vízkörnyékében, Szombat-hely és Poprád vidékén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 432.]

Melsed, *fluvius*, *folyó*. Említi V. Istvánnak a dézsvári vendégek számára kiállított 1261. évi oklevele. ¹⁾ — *Szolnok-Doboka* megyében, a dézsi járásban, Dézs vidékén, a Szamosnak egy ma e néven nem szereplő baloldali mellékveze. ²⁾ *Mély-Séd* = Mély-víznek vélem ejtendőnek.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 10. (Fejérmél: *Cod. Dipl.* VIII. VII, 95. csak hiányosan van az okirat közölve.) — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Geckenus*.]

Melsuen, *piscina*, *halastó*. Említi az esztergomi János-lovagok conventjének Gutta helységet tárgyazó 1281. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, Gutta vidékén. Az okiratból azonban ki nem vehető, hogy vajjon a csalóközi Gutta, avagy pedig a Vág-Duna és Nyitra-közi Ó-Guta pusztáról van-e az okiratban szó?

[¹⁾ Knauz: *Cod. Strig.* I, 81.]

Mély csermelyek és folyó víz, lásd *Profundus rivulus*.

Ménés folyó, lásd *Menus*.

Ménés-ítató vízfolyás, l. *Menusi tou*.

Menesuth stagnum ¹⁾ lásd *V z h*.

[¹⁾ *Haz. Oklevéltár* 115. l.]

Menkery ¹⁾, **Menkyri** ²⁾, l. *Meenkeri*.

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának 1383. évi átiratában, Knauznál: *Mon.*

I, 554. nota 6. — ²⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának Ulászló-féle átiratában, Knauznál i. h. i. l.]

Menus, *fluvius*, *folyó*. Említi a váci káptalannak bizonyos birtokjogi viszonzására vonatkozó 1300. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Nógrád* megyében, a szécsényi járásban, a Sós-Hartyánnál eredő s az Ipolyba balfelől szakadó *Ménés*. Kulturális jelentősége kitetszik a *doldányi* majorhegyi őstelep sílex- és obsidiánleleteiből ²⁾ és tumulusaiból ³⁾, valamint a Ménés vízkörnyékében levő *Puszt-Géczen* előkerült kelta vasleletből. ⁴⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* V, 254. — ²⁾ Römer: *Résultats généraux du mouvement archéologique en Hongrie* p. 14. Hampel: *Catalogue de l'exposition préhistorique*. Budapest, 1876. Römer: *Magyarors. őstört. térképe*. *Arch. Ért.* XIV. 226. — ³⁾ Römer i. m. p. 157. és térképén. — ⁴⁾ Pulszky Ferencz: *A puszt-géczi lelet*ről szóló cikkében *Arch. Értesítő* XIV, 6—8.]

Menusi tou. Említi IV. Bélának az egri egyház régi birtokait és jogait előszámláló és megerősítő 1261. évi okirata. ¹⁾ — *Heves* megyében, a tiszai járásban, Tisza-Nána vidékén. Pestynek úgy látszik, hogy azonos a ma is Soly mos falu területén ismeretes *Ménés-ítató* nevű vízfolyással. ²⁾ Az okirat alapján *Ménesi tó*-nak olvasandó. ³⁾ Szent-László idejében környéke a csikósok tanyája volt.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 39. —

²⁾ *A helynevek és a történelem* című értekezésében 36. l. — ³⁾ Pesty i. h. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 91. l.]

Menyge, *Medryge*, *locus lutosus*, *sáros hely*. Említi V. Istvánnak Mihály comes

számára kiállított 1270.¹⁾ s illetőleg 1272. évi adománylevele.²⁾ — *Bereg és Szabolcs* megyék határterületén Eszeny vidékén.³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 261. —

²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. I, 244. VII. II, 21. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 92. I. —

³⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Boltray*.]

Mequin, *riculus, csermely*. Említi IV Bélának Babonég és István grófok számára kiállított 1256. évi adománylevele.¹⁾ — Az Unna vízkörnyékében *Török-Horvátországban* vagyis *Bosznia* területén. Az Unnával a Stergomla csermely közvetíti.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. IV, 119. — ²⁾ V. ö. Pestyvel: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 234. A topographiára nézve pedig lásd *Stergomla*. — Megjegyzem még, hogy Pestynél mint *Mekyn* és *Mequin* is szerepel (I. m. II, 483.)]

Mercice, *fluvius, folyó*. Említi IV. Lászlónak Csépán földet tárgyazó 1282. évi adománylevele.¹⁾ — *Bereg* megyében, a Závidfalva és Árdánháza vidékén eredő, a Szernye-mocsáron keresztül folyó s aztán a Szernyével jobbfelől egyesülő *Mércze*. Nyilvánvaló ez adatból, hogy a *Mércze* egyik ága felhatolt Nagy-Dobrony tájára is, különben a legújabb időkig is a Szernye-vízrendszer nagyon fejletlennek mutatkozott.²⁾ Az okiratban említett Chepanfelde ma *Bereg* megyében nem található, de hollétezettége iránt jól tájékoztat az okirat, miután mondja, hogy *kelet felől est contigua et vicina terre dubron*. Ez a *Dubron* = K.- és N.-*Dobrony* a kászonyi járásban. Továbbá az okiratban említett

Escen = *Eszény* Szabolcs megyében, a kisvárdai f. járásban. Egyéb okiratok szerint *sita inter Dobron et Ogteluk* azaz *Dobrony* és a *szabolcsmegyei Agtelek* között.³⁾

[¹⁾ *Zichy-Codex* I, 50. — ²⁾ V. ö. *Bereg* megye térképével *Görög Atlaszában*. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* VIII, 290. 308. *Zichy-Codex* I, 22. *Haz. Okmtár* VI, 168.]

Mercosyn, *riculus, csermely*. Említi a zágrábi káptalannak a topuskói apátság számára kiállított s *Povonna* birtok vételét tárgyazó 1278. évi bizonyító oklevele.¹⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 193.]

Mércze folyó, lásd *Mercice*.

Merenaе villae stagnum, *Merényei tó*. Említi II. Endrének a sz. mártoni apátság számára kiállított 1229. évi adománylevele.¹⁾ — *Somogy* megyében, *Merénye* határában.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 176. — ²⁾ V. ö. Jerneyvel: *Magy. Nyelvk.* 92. I.]

Merenaе villae stagnum, *tó*. Említi II. Endrének imént idézett 1229. évi okirata.¹⁾ — *Somogy* megyében, *Merénye* határában létezett *második* tó.

[¹⁾ I. h. i. I.]

Merenaе villae stagnum, *tó*. Említi II. Endrének 1229. évi okirata.¹⁾ — *Somogy* megyében, *Merénye* határában létezett *harmadik* tó.

[¹⁾ I. h. i. I.]

Merene, *rivus, patak*. Említi a győri káptalannak IV. Lászlóhoz intézett 1283. évi jelentő okirata.¹⁾ — *Sopron* megyében, a *Lepcséfalvától* délnyugatra,

a Brenn-hegy éjszaki oldalán eredő s az Ikvának egyik alkotó vizét képező *Spittelviz*, a *Spittelbach*, mely Kis-Czenknél egyesül a Nyéki, Harkai és Haraesonyi egyesült vizekkel, ekkép az Ikvát alkotva. — Nemesak a határjárás igazolja ezt, hanem egy 1429. évi okirat is, mely a határjárás azon pontjánál, melyben az 1273-iki okiratban Merene patakról van szó, a Soprontól jövő Ikva említettik. ²⁾ A Spittelviz ősi kulturális jelentőségét bizonyítja a *somfalcai* tumulus ³⁾, a soproni kavicsgödörökben talált igen érdekes kelta tárgyak, vas, bronz, agyag-edények ⁴⁾, a Sopron vidékén lelt római bronzlapok ⁵⁾ és borostyánkő diszítések. ⁶⁾

[¹⁾ *Győri tört. és rég. füzetek* III, 315. — ²⁾ Lásd Nagy Imre jeles nyomozásait a *Győri füzetek*-ben III, 305. és 325. II. valamint a *Századok*-ban V, 372. — ³⁾ Römer: *Résultats généraux* p. 157. — ⁴⁾ Pulszky Ferencz cikke az *Arch. Ért.* XIV, 153—155. — ⁵⁾ *Arch. Ért.* XIII, 120. — ⁶⁾ Römer jelentése az *Arch. Ért.* XIII, 163.]

Merene Vruthuhy, fluvius, folyó.

Említi IV. Lászlónak a veszprémi egyház számára kiállított 1276. évi okirata. ¹⁾ — Zala megyében, a *Merényei* víz, mely P.-Kápolna vidékén a kiskomáromi vízzel egyesülve, azzal együtt a Zalába ömlik jobbfelől. Az okiratban említett villa Korus = *Karós*, Merene = *Merénye*, mindkettő a kanizsai járásban.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. II, 48.]

Merényei víz, l. zalamegyei Merene.

Mergustow, stagnum, tó. Említi a pécsváradi káptalannak bizonyos birtokcserét tárgyazó 1299. évi bizonyító

oklevele. ¹⁾ — A régi Valkó megyében, Grabsafalva határában. *Méryes-tó*-nak ejtem. Grabsafalva egykori fekvését nem tudom kijelölni, de az okiratból kitetszik, hogy az in partibus ultradrawanis, in Comitatu de Wolkow, iuxta possessionem Zombothel vocatam feküdt. Mint-hogy pedig a Zobathel, Zobodhel, Sombochel, Zumboel neveken emlegetett Szombathelyt a pápai tizedlajstrom mint az eszéki esperesség plébániáját tünteti fel, azért a nézetem vagyok, hogy az a mai *Verőczében*, az eszéki alispánság területén nyomozandó. Közlebbi utasítást egyébiránt sem ezen Szombathelyre, sem a mellette feküdt Grabsafalvára s az okiratban említett villa Nemetre és Eleucyarewre nézve Pesty sem ad. ²⁾

[¹⁾ *Zichy-Codex* I, 95. — ²⁾ Az elünt régi vármegyék I, 286. 291. 321. 344.]

Merivicha ¹⁾ lásd *Moriuicha*.

[¹⁾ Wenzel IX, 411.]

Mernyei víz, l. somogymegyei Sar.

Meroucha, rivus, patak. Említi Lőrincz mesternek Prenchol comes számára kiállított 1270. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Horvátországban, a régi Riuche, a mai *Kőrös* megyében, a kőrösi alispánság területén Machky határában, a Velika jobboldali mellékvizé. Az okirat szerint a határ in eadem (Meroucha) descendit ad partem merydionalem, et cadit ad rium Velyka. Pesty Moroucha-nak írja. ²⁾ Az okiratban említett terra villicata Macek ³⁾ = *Machky* a Velika jobb partján, a comitatus Ryiuca ⁴⁾ pedig = *Rovisčei* megye, mely a mai Rovisčében birta székvárát s Kőrös meg Belovár megyéknek e tájon való határterületén terjedt ki.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VIII, 327. — ²) Az eltűnt régi vármegyék II, 296. — ³) Fejér töredékes közlésében tévesen *Mauk*. (*Cod. Dipl.* V. I, 94.) IV. Lászlónak egy 1274. évi okiratában quadam terra Castri de Ryuche, que uillicatus *Machyk* nuncupatur, iuxta aquam Velyka existens. (Wenzel IX, 50.) — ⁴) Fejérnél tévesen *Rymche*. (U. o. i. l.)]

Mertuvica, Mertuvice ¹) lásd *M a r t u w i c e*.

[¹] Wenzel XI, 145.]

Mescenicha, rivulus, fluvius, csermely, folyó. Említi IV. Bélának a lovagrend számára kiállított 1272. évi okirata. ¹) — Az egykori Dubicza megyében, a mai Boszniában, a Száva jobboldali vízkörnyékében, a Kozára hegység nyugati oldalán eredő s Török-Dubicza vidékén az Umába szakadó *Míchanicza*. Nevezetes a folyó azért, mert az okirat szerint itt végződött a verbászi határ. ²)

[¹] X. Gergely pápa 1275. évi átiratában, Theinernél: *Vet. Mon.* I, 315. — ²) Lásd Pestyt is: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 236. Az okirat topographiájára nézve pedig *Castanicha* és *Liscorih* alatt.]

Mescies fluvius ¹) lásd *M e s c e s p a t a k a*.

[¹] Wenzel VII, 406. 407. Fejér VII. IV, 116. 117.]

Mescespataka, Mescies fluvius, Mezespathaka, Mezespotoka, Mézes-Pataka, folyó. Említi IV. Bélának Liszka-Olaszit a szepesi egyház számára adományozó 1248. évi okirata ¹), az egri káptalanak Antoleus comes számára kiállított 1255. ²) és a jászói prépostnak Liszka-Olaszi határjárását tárgyzó 1299. évi okirata. ³) — *Zemplén* megyében, Liszka-

Olaszi és Keresztúr vidékén, a Bodrog jobbfelőli mellékgyze, több hegylajai patakna, névszerint a Fővényes és Magita patakoknak egyesítő fővize. Jerney *Meszes-pataká*-nak ejti. ⁴) Az okiratban említett helynevek megfelelnek a Zemplénmegye tokaji járásában fekvő *Bodrog-Keresztúr*nak, *Szegi-Lonynak*, *Tolcséd*nak, *Mádnak*, *Erdő-Bényének*. ⁵)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 22. V. ö. Katona VI, 124. Wagner: *Anul. Scap.* I, 303. Jerney 92. l. — ²) Fejér VII. IV, 116. 117. *Árp. Uj Okm.* VII, 406. 407. Jerney 92. l. — ³) Fejér VI. II, 221. Jerney 92. — ⁴) I. h. 92. l. — ⁵) Egyebekre nézve lásd *Besdinér*.]

Mestur, fons, forrás. Említi II. Endrének bizonyos határjárást tárgyzó 1233. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Veszprém* megyében, a veszprémi járásban, a Séd baloldali vízkörnyékében. ²)

[¹] *Haz. Okmtár* IV, 15. — ²) A topographiára nézve l. *Gyurguizurma*.]

Methkere, Mechkereke, Mechkerik. Említi Miklós alországbirónak a Salamon nemzetség nemesei és Pozsony megye várjobbágysai közti 1239. évi ítéletlevele. ¹) — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, a mai Légh határában, a Nagyér szakadéka. ²)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 152. *Árp. Uj Okm.* VII, 85. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Beilhonos Ewren*.]

Meydaruk. Említi a győri káptalanak bizonyos birtokosztást tárgyzó 1297. évi bizonyító oklevele. ¹) — *Komárom* megyében, a léli sziget közelében, a gesztesi járás területén. *Mély-árok* nevet sejtnek alatta.

[¹] *Haz. Okmtár* VI, 424.]

Meyle Eurim¹⁾ l. *Beyle Eürin*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 474.]

Meyle Ewrin¹⁾ l. *Beyle Eürin*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 156.]

Mezdöi, Nagy-Mesdei forrás, *csermely, fons, rivulus in Magna Mesde, Mezde*. Említi IV. Lászlónak Tamási Arnold és társai számára kiállított 1278. évi adománylevele.¹⁾ — *Szepes* megyében, Tamásfalva határában, a Hernád vízkönyékében. Az okiratban említett Lethun = *Léthánfalva*, villa S. Ladislai = *Csötörtökhely*, villa Thomasi = *Tamásfalva*. — Jerney *Mesgye*-nek ejti.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 435. *Haz. Okmánytár* VI, 231. Bárdosy: *Supplement. ad Anal. Scap.* p. 125. — ²⁾ *Magy. Nyelvt.* 92. 1.]

Mezeed, *piscina, halas*. Említi az esztergomi János-lovagok conventjének Gutta helységet tárgyzó 1281. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Komárom* megyében, Gutta vidékén.²⁾

[¹⁾ Knauz: *Cod. Strig.* I, 81. — ²⁾ V. ö. *Melsuen*.]

Mezes, *fons, forrás*. Említi IV. Bélának Locsman vármegye adományát tárgyzó 1262. évi privilegiuma.¹⁾ — *Sopron* megyében, a Répeze vízkönyékében, a soproni vagy pulyai járás területén.²⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* VIII, 54. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Bykig*.]

Mezespotoka¹⁾, **Mezespataha**²⁾ lásd *Mescespataka*.

[¹⁾ Fejér VI. II, 221. Jerney 92. 1. — ²⁾ Jerney 92. 1.]

Mézes-Pataka¹⁾ lásd *Mescespataka*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 22.]

Mezeuraba, *Mezew Raba*. Említi IV. Lászlónak Bika helységet tárgyzó 1287. évi adománylevele.¹⁾ — *Győr* megyében, a Rába szakadéka. *Mező-Rábnak* ejtendő.

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* XII, 456. Jerney: *Magy. Nyelvt.* 92. 1.]

Miáva folyó, lásd *Mayona*.

Mich portus in Beseneu¹⁾ lásd *Michaelis portus*.

[¹⁾ Fejér III. I, 160.]

Michaelis, *Mychaëlis Besseneö, Mich, in Beseneu, portus, rév*. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi¹⁾ és II. Endrénnek a leleszi prépostság birtokait megerősítő 1214. évi okirata.²⁾ — *Bihar* megyében, a Sebes-Körösnek egy már a XIII. század elején elavult nevű révén.³⁾ Az 1211. évi okirat szerint: ad ripam Crisy que *antiquitus* portus Michaelis *dicebatur*, az 1214-iki pedig: ad ripam Crisy, qui loquus portus Michaelis *dicebatur*. Mindkettő tehát constatálja a név már azonkori elavultságát. Úgy látszik, az 1211. évi okirat további szövege: in portu Michaelis Besseneö, annyiban hibás, a mennyiben a Michaelis után a vessző kimaradt, a Besseneö nem vonatkozván a révre.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 209. 212. — ²⁾ Fejér III. I, 160. 475. Katona V, 180. — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Hydes*.]

Michanicza vize, l. *Mescenicha*.

Michocha, *lacus, tó*. Említi IV. Bélának Drauch helységet tárgyzó 1264. évi adománylevele.¹⁾ — *Baranya* megyében, a baranyavári járásban levő

Daróc határában, a Duna közelében s a Dráva-torkolat környékén. ²⁾]

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 189. *Árp. Uj Okm.* VIII. 87. — ²⁾ A topographiára nézve l. *Draucha*.]

Micsinyei patak, lásd *Luburcha*.

Micz patak, lásd *Mych*.

Mihal aqua, viz. Emliti Kozma comes curialisnak bizonyos peres földön megtörtént határjárását illető 1283. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Ekecs és Szaklós vidékén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 371.]

Mikházai római fürdő. Tojásdad alakú alapfalaiban e fürdő még szemlélhető *Mikházán*, *Maros-Torda* megyében, az ott levő római castrumtól éjszaknyugatra mintegy 130 lépésnyire. Az épület harmincz lépés hosszú és 20 lépés széles s márványpadozatának nyomai még láthatók. A benne levő számos agyagső kétségtelenné teszi, hogy az épület fürdőhelyiség volt, nyilván katonai fürdőhelyiség. ¹⁾

[¹⁾ Orbán Balázs: *A Székelyföld leírása* IV, 88—89. Gooss: *Chronik d. arch. Funde Siebenbürg.* 93.]

Milecpatak. Említi egy Apátfalva határjárására vonatkozó 1263. évi okirat. ¹⁾ — *Borsod* megyében. Pesty az eltűnt vizek közé sorolja.

[¹⁾ Pesty: *Magyarosz. vízhálózata a régi korban.* Megjelent a *Századokban* I, 74.]

Miler ¹⁾ lásd *Meler*.

[¹⁾ Fejér III. I, 160. Jerney 91. l.]

Miley, aqua, viz. Említi II, Endrének a lébenyi apátság megerősítését tárgyzó 1208. évi okirata. ¹⁾ — *Moson*

megyében, a magyaróvári járásban, Lébénytől keletre, egy manap ismeretlen víz.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 60.]

Miliare ¹⁾ lásd *Crisius*.

[¹⁾ Jornandes: *De reb. get. c.* XXII.]

Miliczközi patak lásd *Mylychkwipatak*.

Miller ¹⁾ l. baranyamegyei *Myler*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 420. Jerney 91. l.]

Milniza ¹⁾ lásd *Melnicha*.

[¹⁾ Wenzel XI, 451. Tkalcic I, 120.]

Milos rivulus, csermely. Említi II. Endrének Dénes tárnokmester számára kiállított 1228. évi adománylevele. ¹⁾ — *Kolozs* megyében, a Marosnak a Lúczy víz által közvetített, ma e néven ismeretlen jobboldali mellékveze. ²⁾

[¹⁾ *Hazai Okmánytár* VI, 21. Kemény: *Dipl. Trans. Supl.* I, 35—38. Teutsch és Firnhaber: *Urkundenbuch* 42—45. (Fejér is közli ez okmányt *Cod. Dipl.* III. II, 131. de e folyó nála kimaradt.) — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Bodagd.* Azonkiv. v. ö. Szabó K. jegyzetével a *Hazai Okmánytár* VI. 21. 9. jegyz.]

Miraceh ¹⁾ lásd *Miroht*.

[¹⁾ Wenzel I, 247.]

Mirag ¹⁾ lásd *Mirod*.

[¹⁾ Wenzel II, 296.]

Mirel aqua, Mireltu, viz, tó. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos föld eladását tárgyzó 1276. évi bizonyító okirata ¹⁾ és az esztergomi káptalannak az előbbi okmányt átíró 1294. évi okirata. ²⁾ — *Komárom* megyében, Monostor pusztá határában. Gyanítom, hogy a Mirel *Miler*, a Mireltu *Milertu* helyett áll. ³⁾

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* VII. III, 78. 79. — ²) Fejér VII. III, 101, — ³) V. ö. *Err. aqua, lacus.*]

Mirhi *viculus, esernely*. Említi Tamás nyitrai comesnek egy 1208. évi okirata. ¹) — *Trencsén* megyében, Borecsz vidékén, a Vág jobboldali mellékveze. Az okiratban említett Bursix = *Borcsicz*, Prus = *Pruska*.

[¹] *Cod. Patrius* VII, 6.]

Miroch ville portus ¹) lásd **M i r t o k**.

[¹] Fejér III. I, 473.]

Mirod, *Mirdg, Myrag, Myrond, aqua, fluvius, víz, folyó*. Említi a vasvári káptalannak Lőrincz számára kiállított 1248. évi bizonyító, ¹) Miklós vasvármegyei alispánnak az előbbi okiratot átíró 1248. évi okirata ²), Pál pozsonyi prépostnak bizonyos peres birtokügyre vonatkozó 1257. évi ítéletlevele ³) és Omode győri püspöknek bizonyos földbirtokra vonatkozó 1265. évi bizonyító oklevele. ⁴) — *Vas* megyében, a Rába mellékveze, a Sz. Gothard és Csákány közti területen. Pesty szerint eltűnt víz. ⁵)

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 276. —

²) *Codex Patrius* III. 11. — ³) *Árp. Uj Okm.* II, 296, 297. — ⁴) *Árp. Uj Okm.* VIII, 133. — ⁵) *Századok* I, 76.]

Mirogna fons, *fons magna, forrás*. Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele. ¹) — A horvát-szlavon végvidéken, a *báni kerületben*, a Petrinja víz-környékében. A Petrinja jobb partján találunk egy Mlinoya nevű helységet, azt hiszem ennek vidékén keresendő a fennebbi forrás. Hogy a *fons magna* paleographiai hiba, azt már maga a hely-

telen egyeztetés is bizonyítja, fons himnemü lévén.

[¹] Tkaleic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 14. *Árp. Uj Okm.* I, 235. Theiner I, 81.]

Miroht, *Miracch, Miroth, Miruhe, Miruht, Miruth, Miruhe, Myruht, lacus, piscina, tó, halas*. Említi II. Endrének a pannonhalmi apátság régi birtokait újból megerősítő 1213. évi okirata ¹), Urias pannonhalmi apátnak II. Endre által megerősített 1226. évi rendelete ²), IX. Gergely pápának a pannonhalmi apátság számára kiállított 1227. évi bullája ³), II. Endrének Mirot halast illető 1228. évi megerősítő okirata ⁴), Dénes nádornak bizonyos birtokügyre vonatkozó 1237. évi ítéletlevele ⁵) és IV. Bélának a pannonhalmi apátság jogait tárgyzó 1260. évi nagy privilegiuma. ⁶) — E halastó a Tisza mellett létezett *Szabolcs* megyében, valame-lyik Kenéz vidékén. *Sita inrta Knesa*, mondja az 1228. évi okirat; *super Titiam in introitu Kenesa in supra dictum flumen, ad quod est lacus, qui vocatur Miruhe*, mondja az 1213. évi. ⁷)

[¹] *Árp. Uj Okm.* I, 131. VI, 362. Fuxhoffer-Czinár: *Monast.* I, 35. 75. Sztachovics: *Registrum tabularii M. Sancti Mart.* p. IX. — ²) *Árp. Uj Okm.* I, 216. — ³) *Árp. Uj Okm.* I, 247. — ⁴) *Árp. Uj Okm.* I, 248. 249. Sztachovics pag. XV. — ⁵) *Árp. Uj Okm.* II, 71. 72. Knauz: *Mon.* I, 325, Sztachovics: *Registrum* pag. XXXV. — ⁶) *Árp. Uj Okm.* XI, 472. — ⁷) Ehhez lásd *Kenesna*.]

Mirorien, *fons, forrás*. Említi a tepuskói apátság és a gorrai várjobbágyok közti határjárásra vonatkozó 1272. évi okmány töredéke. ¹) — Horvát-

szághban, a *béni kerületben*, a Petrinja vízkörnyékében.

[¹] Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 165.]

Miroth ¹) lásd *Miroht*.

[¹] Wenzel I, 216. Fuxhoffer-Czinár I, 75.]

Mirto ville portus ¹) lásd *Mirtok*.

[¹] Fejér III. I, 156.]

Mirtok, *Mirto*, *Miroch*, *Myrtok*, *ville portus*, *rér*. Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211 ¹), II. Endrének a leleszi prépostság birtokait megerősítő 1214. évi okirata ²), és egy e prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1231. évi okirat. ³) — *Ung* megyében, a kaposi járásban fekvő Visszoka vidékén, mely ma is mint rév és majorság ismeretes.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 206.

— ²) Fejér: III. I, 156. 473. Katona V., 180. — ³) Fejér VII. V, 206.]

Miruhc ¹) lásd *Miroht*.

[¹] Wenzel I, 131.]

Miruhe ¹) lásd *Miroht*.

[¹] Wenzel VI, 362.]

Miruht ¹) lásd *Miroht*.

[¹] Wenzel I, 243. Sztachovics: *Registrum* p. IX.]

Miruth ¹) lásd *Miroht*.

[¹] Wenzel I, 249. Fuxhoffer-Czinár I, 35. Sztachovics: *Registrum* p. XXXV.]

Miszla-patak, lásd *Mizla* és *Scortas*.

Mixe comitis puteus ¹) lásd *Be-lus Studeniche*.

[¹] *Hazai Oklevéltár* 138. l.]

Mizla, *Myzla*, *aqua*, *fluvius*, *víz*, *folyó*. Említi az egri káptalannak Koxo helység határjárását tárgyzó 1262. évi bizonyító oklevele ¹), a jászói convent-

nek bizonyos birtokosztást tárgyzó 1284. évi bizonyító oklevele ²), III. Endrének Hannus kamaragróf számára kiállított 1297. évi adománylevele ³), és bizonyos egyezkedést tárgyzó hiteles helyi 1299. évi bizonyító oklevél. ⁴) — *Abauj* megyében, a Hernád jobb oldali mellékvíze, a Holicza délkeleti oldalán eredő s Hidas-Németinél a Hernádba szakadó *Miszla-patak*, mely alábbi folyásában *Szilca- és Szartos-patak* neveket is veszi fel. ⁵) Az okiratokban említett Baxa = *Baksa*, Barcha = *Bárca*, Fízy, Fyzy = *Füzi* puszta Zsebes szomszédságában, Koxo = *Koksó*, Lebenye = *Lebenye-puszt*a, Sceplak = *Széplak*, Zebes = *Zsebes*.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VIII. 39. 40. —

²) *Codex Patrius* VI, 306. — ³) *Árp. Uj Okm.* V, 169. — ⁴) *Haz. Okm. táár* VI, 453. — ⁵) Lásd ide *Scortas* és *Zyrrua*.]

Mlaca. Említi II. Endrének Ciriaceus prépost számára kiállított 1217. évi adománylevele. ¹)

[¹] Tkalcic I, 41. 42. Theiner I, 75. Fejér III. I, 220. 221. Kereselich p. 45. Farlat V, 359. Katona V, 252. Pray: *Hierarch.* II, 310.]

Mlaca. Említi Vrbaz megye hatóságának György számára kiállított 1273. évi bizonyító oklevele. ¹) — Az egykori Vrbaz vagyis Orbasz megyében, a mai Boszniaiban, a Verbasz folyó jobb oldali vidékén, Lipyé birtokhatárában. ²)

[¹] *Árp. Uj Okm.* IX, 44. — ²) V. ö. *Lubna*.]

Mlaca. Említi II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi

adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a Császmá mentén.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 228.]

Mlaca. Említi II. Endrének imént idézett 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a Császmá mentén, de az előbbi mocsártól különböző.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 228.]

Mlaca. Említi II. Endrének Tamás comesszá számára kiállított 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a két előbbtől különböző s a Glogovniczával közlekedett mocsárvíz.

[¹⁾ I. h. i. l.]

Mlaca. Említi Roland bánnak Bense számára kiállított 1265. évi beiktató oklevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a belovári alispánságban a Raici víz által képezett posványos. Az okirat szerint ugyanis a határ per Mlacam cadit in fluvium Konzka.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 95.]

Mlaca gcterna. Említi IV. Bélának bizonyos birtokügyet illető 1265. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, a Zalatinnik mellett. ²⁾

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 98. — ²⁾ *L. est.*]

Mlaca, rivus, patak. Említi II. Endrének Egidius számára kiállított 1217. évi kegylevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén, a Dugoselo politikai községhez tartozó Čista Mlaka vidékén, a Száva baloldali mellékveze.

[¹⁾ Tkalcic I, 37. Wenzel XI, 145.]

Mlaca. Említi II. Endrének Vratisló és testvérei számára kiállított 1209. évi privilegiuma. ¹⁾ — Horvát-

országban, *Zágráb* megyében, Szávamenti mocsár, valamelyik Otok vidékén.

[¹⁾ Tkalcic I, 20. Wenzel XI, 83.]

Mlaca longum et fossata. Említi II. Endrének Ochuz bán számára kiállított 1221. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a zágrábi alispánság területén Rodos föld határában, úgy látszik két külön Szávamenti mocsárhely.

[¹⁾ Tkalcic I, 49. *Árp. Uj Okm.* XI, 162. Theiner I, 78. Fejér VII, V, 222: (ez utóbbinál a longum Mlacz. hiányzik.)

Mlaca ¹⁾ lásd M a l a c h a.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 90.]

Mladonyai patak, lásd hontmegyei Bebre.

Mlaka. Említi a zágrábi káptalannak István bán számára kiállított 1294. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Horvátország Drogomech határában a *báni kerület* glinaí járásában.

[¹⁾ Thalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 234.]

Mlaka. Említi a császmái káptalannak Chák Pál számára kiállított 1292. évi bizonyító okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, Goricha föld határában.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 227.]

Mlaka. Említi a császmái káptalannak imént idézett 1292. évi okirata. ¹⁾ — Horvátországban, *Belovár* megyében, Goricha föld határában, de az előbbtől külön.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* VII, 228.]

Mlaka aqua, víz. Említi Gyula szlavoniai bánnak egyik 1231. évi ítéletlevele. ¹⁾ — Szlavonországban, *Pozsega* megyében, a Pakra mellékveze, valószí-

nűben a Pakra által alkotott mocsáros. Az okirat szerint per cuius (Mlakae t. i.) meatum cundo intrat (a határ) iterum in Pukur.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VI, 508.]

Mlaka. Említi II. Endrének Jolánta királynő szolgálója számára kiállított 1220. évi adománylevele. ¹) — Szlavonországban, a régi Valkó, a mai *Vučez* megyében.

[¹] Spiess: *Archiv. Nebenarbeiten* I, 144. Schwartner: *Introductio in rem diplomat.* p. 324. Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 286.]

Mlaka, aqua, viz. Említi IV. Bélának a Grechhegyi vár számára kiállított 1242. évi kegylevele, ¹) és a Grechhegyi vár 1266. évi határleírása. ²) — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a Száva mentén.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 262. — ²) Fejér: *VII. V*, 586.]

Mlaka minor. Említi IV. Bélának a Grechhegyi vár számára kiállított 1242. évi kegylevele ¹) és a Grechhegyi vár 1266. évi határleírása. ²) — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a Száva mentén.

[¹] Fejér IV. I, 262. — ²) Fejér VII. V, 586.]

Mlaka paludes. Említi IV. Bélának a Grechhegyi vár számára kiállított 1242. évi kegylevele ¹) és a Grechhegyi vár 1266. évi határleírása. ²) — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a Száva mentén.

[¹] Fejér IV. I, 263. — ²) Fejér VII. V, 587.]

Mlaka. Említi a császmái káptalanak Hruseuch nevű földet tárgyzató 1275. évi bizonyító oklevele. ¹) —

Hruseuch nevű földbirtok határában Horvátországban.

[¹] *Árp. Uj Okm.* XII, 158. 159.]

Mlata lacus, tó. Említi István szlavóniai bánnak Podgoria vár tartozékait tárgyzató 1249. évi ítéletlevele. ¹) — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a jaskai alispánság területén, Brebrovác vidékén. A Mlata nyilván Mlaca helyett áll.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VII, 299.]

Mochar. Említi IV. Lászlónak Medekes földet tárgyzató 1273. évi adománylevele. ¹) — Mocsár *Liptó* megyében. ²) A mocsár szó szláv eredetiségéről lásd Miklosichot. ³) A mit az akadémiai nagy szótár írói e szó magyar eredetiségéről mondanak, el nem fogadható. ⁴)

[¹] *Árp. Uj Okm.* IX, 31. — ²) A topographiára nézve lásd *Medekus potoke*. — ³) *Die slavischen Elemente im Magyarischen* 41. l. 480. sz. — ⁴) *A magy. nyelv szótára* IV, 580—581.]

Mochato lacus, tó. Említi az esztergomi keresztések conventjének Fennénához intézett 1291. évi jelentő okirata. ¹) — *Komárom* megyében, a gesztei járásban fekvő *Mocsa* vidékén, hol manap is még több rendbeli tóvízre akadunk. Az okiratban említett Byllem = *Billeg pusztá*, Mocha = *Mocsa*, Temerd = *Tömörd pusztá*, Wygman = *Igmánd*. Jerney helyesen *Mocsa-tó*-nak ejti. ²)

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* VI. I, 94. — ²) *Magy. Nyelvek*. 93. l.]

Mochelnitza, rivulus, fluvius, csermely, folyó. Említi IV. Bélának Radun számára kiállított 1250. évi adománylevele. ¹) — *Zólyom* megyében, a Garam vízkörnyékében.

[¹] Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 60. 61.]

Mochirad, *riculus*, *csermely*. Említi Iván comesnek brezohai birtokrészét tárgyzázó 1280. évi adománylevele. ¹⁾ Horvátországban Zágráb megyében.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon. Epp. Zagr.* I, 205. *Arp. Uj Okm.* XII. 320.]

Mochnya. Említi IV. Lászlónak egy 1285. évi oklevele ¹⁾ — *Sáros* megyében, a Német-Jakabvágástól nyugotra eredő s Mochnyánál a Hrabkói vízzel egyesülő s ezzel együtt a Szinyei vízbe vagyis másképp Svinkába szakadó *Mochnyai* másképp *Német-Jakabvágási* víz.

[¹⁾ Pesty: *Jelentés a sárosmegyei levéltárakról* című nagyérdekű közleményében a *Századok* XV. évf. VIII. füz. 85. l.]

Mochula palus ¹⁾ lásd szepesmegyei Névtelen mocsártó.

[¹⁾ Bárdosy: *Supplem.* p. 93.]

Mocilniza, *rius*, *patak*. Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele. ¹⁾

[¹⁾ Tkalcic I, 13.]

Mocsai tó, lásd M o c h a t o.

Modicus rivulus, *his csermely*. Említi a zágrábi káptalannak Svinicza föld eladását tárgyzázó 1202. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Horvátországban, Svinicza föld határában.

[¹⁾ Tkalcic I, 210.]

Modocha ¹⁾ lásd M a d a s a.

[¹⁾ *Haz. Oklevéltár* 115.]

Modochea ¹⁾ lásd M a d a s a.

[¹⁾ Fejér VII. I, 142.]

Modosa ¹⁾ lásd M a d a s a.

[¹⁾ Wenzel I, 36. Fejér IV. I, 411. Fuxhoffer-Czinár I, 159.]

Moducha ¹⁾ lásd M a d a s a.

[¹⁾ Jerney: *Magy. Nyelvk.* 87. l.]

Modusa ¹⁾ lásd M a d a s a.

[¹⁾ Fejér I, 328.]

Moger, *Megyer*, *portus*, *réc*. Említi II. Gézának a budai egyház jogait megerősítő és bővítő 1148. évi okirata ¹⁾, Lodomér esztergomi érseknek egyik 1292. évi oklevele ²⁾ és Béla király névtelen jegyzője. ³⁾ — *Pest-Pilis-Solt-Kiskún* megyében, a Duna pesti partján levő Káposztás-Megyer és az ezzel csaknem egészen szemben a budai oldalra eső Békás-Megyer helységeknel. ⁴⁾ Tévednek tehát mindazok, kik e révet a szent-endrei szigeten levő Pócs-Megyer-nél keresik. ⁵⁾ De téved másfelől Wenzel is, ki az Anonymusnak portus Moger-jét a pest-kelenföldi révre magyarázza. ⁶⁾ — A névtelen szerint e réven keltek át Árpádék a Dunán, azt Magyar-révnek nevezve, mivelhogy a hét fejedelmi személy, kiket hét magyarnak neveztek, ott hajózott át a Dunán.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 129. Katona: *Hist. Crit.* III, 593. Pray: *Annal.* I, 136. Schmitth: *Agr. Eppi.* I, 68. Péterffy: *Conc. Sacra.* I, 128. Wenzel: *Budai regesták a Magy. Tört. Tárból* I, 76. — ²⁾ Fejér VI. I. 225. Katona VI, 1097. Péterffy I, 127. Wenzel: *Budai regesták* i. h. I, 105. — ³⁾ *Hist. Hung. de septem ducibus* cap. XLVI. Schwandtner-nél I, 36. Endlicher-nél 42. l. Szabónál 65. l. — ⁴⁾ Ide helyezik azt helyesen Szabó (A névtelen magyford. 65. l. 3. jegyz.), Podhráczky (*Béla kir. névt. jegyz. idejekora és hitelessége* 64. és 331. ll.) Jerney: *Magy. Nyelvkincsek* 88. l.), Römer (*A régi Pest* 50. l.) — ⁵⁾ Mint például Hell (*Tabula Geogr. Ung. Vet.* Cornides mellékletében), Spruner (*Hist. Atlas* Nr. I. Ung.), Fessler (*Die Gesch. d. Ung.* I. kötetéhez csatolt utol-

só térképen.) — ⁶⁾ *Magy. Tört. Tár I.*, 82. l. 4. jegyz.]

Mogfeu ¹⁾ lásd *Mogfew*.

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának Ulászló-féle átiratában Knauznál: *Mon. I.*, 557. nota 4.]

Mogfew, *Magfew*, *Mogfeu*, *aqua*, *víz*.

Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Füss határában. ²⁾ Jerney *Mag-fő*-nek ejti. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 452. Knauz: *Mon. I.* 557. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd erre vonatkozólag *Babana*. — ³⁾ *Magy. Nyelck.* 87. l.]

Mogoroch potoka, *Mogorove potoca*.

Említi Kálmán királynak Abraham comes birtokcseréjét jóváhagyó 1237. évi okirata ¹⁾ és IV. Lászlónak Benedek comes fiai számára kiállított 1281. évi adománylevele. ²⁾ Szlavonországban, *Pozsega* megyében, a Soplonica mellék-vize, a Száva balvidéki vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 38. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 293.]

Mogorove potoca ¹⁾ lásd *Mogoroch potoka*.

[¹⁾ Wenzel VII, 38.]

Mogorreuu ¹⁾ lásd *Mogorrew*,

[¹⁾ *Hazai Okmtár VI*, 21.]

Mogorrew, *Mogorreuu*, *locus*, *hely*. Említi II. Endrének Széplak és Gyeka földet tárgyzó 1228. évi adománylevele. ¹⁾ — *Torda-Aranyos* megyében, a Maros folyó révé, mely a Maros balpartján fekvő Magyaró helység közelében fektött. Innen neve *Magyarrévő*, azaz *Magyarrév*. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 131. *Hazai Okmtár VI*, 21. Kemény: *Dipl. Trans. Suppl. I*, 35 — 38. Teutsch és

Firnhaber: *Urkundenbuch*. 42 — 45. Jerney (1222. évből) *Magy. Nyelckincs*. 89. l. — ²⁾ Lásd Szabó K. jegyzetét a *Haz. Okmtár VI*, 21. l. 2. jegyz. Jerney i. h. 89. l. Az okirat topographiájára nézve pedig lásd *Bodagd*.]

Mogorteluk, *palus*, *tó*. Említi IV.

Bélának Karacha földet tárgyzó 1256. évi okirata. ¹⁾ — *Pozsony* megyében, a Csalóközben, valamelyik Karesa határában Abony felé. E tó révé vadum fueuзоim-nak hivatott. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okmtár XI*, 426. — ²⁾ Lásd *Fuenzoim*.]

Mogoshydotoka, *Mogoshid*, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Lászlónak György

mester számára kiállított 1285. ¹⁾ és ugyanannak ugyanaz számára kiállított másik 1285. évi adománylevele. ²⁾ — *Sáros* megyében, a sóvári járásban P.-Magoshegy vidékén, a Tarczának baloldali mellék-vize. Hogy az egyik okiratban említett Magoshid alatt a mai *Magoshegy* értendő, kétségtelen, hisz innen az okirat a határt *lemenőnek* mondja.

[¹⁾ *Árp. Uj Okmtár XII*, 436. — ²⁾ *Árp. Uj Okmtár XII*, 440.]

Mohácsi víz, lásd baranyamegyei *Hodus*.

Mohin Potoka, *locus*, *hely*. Említi Pascasius nyitrai püspöknek a szkalkai apátság számára kiállított 1297. évi okirata. ¹⁾ — *Trencsén* megyében, a trencsényi járásban Ujezdő éjszaki vidékén a Vág jobboldalán. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 100. Wurum: *Eppat. Nitr. Mem.* 172. Jerneynél: *Magy. Nyelck.* 94. l. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Bechokutya*.]

Moholnicha, *riculus*, *csermely*. Említi

Demeter zólyómi főispánnak III. Endréhez intézett 1293. évi jelentő okirata. ¹⁾ — *Zólyom* megyében, a Garamnak ma e néven nem szereplő mellékvíze, a besztérczebányai járásban a Badin és Szielnicza közti területen.

[¹⁾ *Árp. Uj Okmtár* X, 120.]

Molchapotok, *Molchatew*, *Mulscha fluvius*. Említi IV. Bélának Endre comes számára kiállított 1263. évi adománylevele ¹⁾, az esztergomi káptalannak IV. Lászlóhoz intézett 1282. évi jelentő ²⁾, IV. Lászlónak Ponik földet tárgyazó 1284. évi ³⁾ és III. Endrének Mike comes számára kiállított 1296. évi adománylevele. ⁴⁾ — *Zólyom* megyében, a besztérczebányai járásban, a Pojniki hegyen eredő, Muolesa mellett elfolyó s Salkovától nyugatra a Garamba balfelől szakadó *Molcsai* vagy *Muolcsai* patak. ⁵⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* III, 42. Knauz: *Mon.* I, 493. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dip.* V. III, 114. *Árp. Uj Okm.* XII, 364. *Haz. Okm.* VI, 287. — ³⁾ Fejér V. III, 238. *Haz. Okmtár* VI, 304. — ⁴⁾ Fejér VI. II, 35. Jerney 94. — ⁵⁾ Mint *Molcsai* patak szerepel Hunfalvynál: *A magy. birod. term. visz. leírása* III, 289. L. azonkiv. *Schematismus historicus Diocesis Neosoliensis pro 1876.* pag. 99.]

Molchatew ¹⁾ lásd *Molchapotok*.

[¹⁾ Fejér VI. II, 35. Jerney 94.]

Molcsai vagy Muolcsai patak, lásd *Molchapotok*.

Molona, *Moluna*, *rivulus*, *fluvius*, *csermely*, *folyó*. Említi István szlavoniai bánnak Podgoria vár tartozékait illető 1249. évi ítélete. ¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a jaskai alispánság területén fekvő Malunje határá-

ban, a *Malunjei* csermely, mely a Kupcsina s általa a Kulpa vízrendszeréhez tartozik.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 292.]

Moluna ¹⁾ lásd *Molona*.

[¹⁾ Wenzel VII, 292.]

Moluneuren. Említi IV. Bélának Csertőt és rokonait szabad jobbágyokká tevő 1239. évi okirata. ¹⁾ — *Fejér* megyében? *Malom-örcény*-nek ejtem. Wenzel szerint *Hydus cum insula Moluneuren* usque ad *Hydus Seege*. Ez azonban téves közlés. A Hazai Okmánytárban ugyanis, mely után Wenzel közölte, áll: *Hydus cum insula a Moluneuren* usque stb. Így tehát nem szigetről, hanem vízről van szó.

[¹⁾ *Hazai Okmtár* IV, 23. *Árp. Uj Okm.* VII, 68.]

Mon ¹⁾ lásd *Monupothok*.

[¹⁾ *Századok* I, 75.]

Monerouspatak, *fluvius*, *folyó*. Említi a leleszi conventnek Bezew helység határjárásáról tárgyazó 1287. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Ung* megyében, a szobránczi járásban fekvő Bező vidékén, az Ung mellékvíze, a Laborez balvidéki vízkörnyékében.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 465.]

Monori patak lásd *Lyuch*.

Monoros, *fluvius*, *folyó*. Említi IV. Bélának Kunch comes számára kiállított 1255. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szepes* megyében, a Hernádnak valamely ma e néven nem ismert baloldali mellékvíze. ²⁾

[¹⁾ *Hazai Oklevéltár* 31. l. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Cyha*.]

Monoroskuth, *fons*, *forrás*. Említi az

egri káptalannak Gömör helységet tárgyazó 1291. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — *Gömör-Kis-Hont* megyében, a tornaljai járásban, a Sajó-Gömör és Beretke közti területen, a Sajó vízkörnyékében. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* X, 53. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Gyartyanos-pataka*.]

Montanus rivulus, *hegyi csermely*.

Említi a szépesi káptalannak Sztoyan Miklós gróf számára kiállított 1298. évi bizonyító oklevele. ¹⁾ — Az okirat szerint rivulus montanus intrat Petenam.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* V, 196.]

Monupothok, [*Nonupatack*, *Mon*, *ri-vulus*, *csermely*. Említik IV. Bélának a bártfai ezisterczita-egyház számára kiállított 1247. évi okiratai. ¹⁾ — *Sáros* megyében, Gáboltó vidékén, a Tapoly baloldali mellékvize, mely azonban ma nap e néven ismeretlen. ²⁾ Pesty az el-tűntek közé sorolja. ³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. I, 469, VI. II, 376. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Breznicza*. — ³⁾ *Századok* I, 75.]

Monurospotok. Említi IV. Lászlónak Miklós számára kiállított 1275. évi adománylevele. ¹⁾ — *Hont* megyében, a szántói járás területén, az Ipoly-nak egy a Bori, másképp Százdi patak által közvetített jobboldali mellékvize. Mint *vallis* fordul ugyan elő, de neve azonos az általa locsolt azon völgy nevével és azon hegyével, melyet az esztergomi keresztetek conventjének egyik 1291. évi okirata ²⁾ Monoroweghe-nek és Munuros collisnak nevez. ³⁾ *Jerney Monyóros-patak*-nak ejti. ⁴⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 269. — ²⁾ Fejér VI. I, 133. 135. — ³⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Bur*. — ⁴⁾ *Magy. Nyelvtud.* 94. 1.]

Monyóros ¹⁾ lásd *Fekete w y z*.

[¹⁾ Wenzel XI, 232.]

Moraua ¹⁾ lásd *Mar a h a*.

[¹⁾ Fejér III. I, 200. IV. II, 392. IV. III, 16. V. I, 109. 112. 131. Wenzel VIII, 196.]

Morauia ¹⁾ lásd *Mar a h a*.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VII, 158.]

Morauua, lásd *Mar a h a*.

Moravicza, lásd *K a l y s t a*.

Morawa ¹⁾ lásd *Mar a h a*.

[¹⁾ Fejér IV. II, 392. IV. III, 48. VI. I, 109. VII. V, 88. Wenzel VIII, 1. 128. 337. Czoernig II, 332.]

Morchol, *Morzol*, *Murzol*, *Marczal*, *aqua*, *alveus*, *fluvius*, *vena*, *víz*, *meder*, *folyó*, *ér*. Említi egy 1086. ¹⁾, IV. Bélának egy 1234—1270. ²⁾, Móricz, comes-nek egy 1263. ³⁾, a veszprémi káptalannak egy 1271. ⁴⁾, a türjei convent-nek egy 1279. ⁵⁾ és 1281. ⁶⁾, végre Erzsébetkirálynénak egy 1290. évi okirata. ⁷⁾ — A *Győr* megyében, a Bakony délnyugati végén eredő, *Győr*, *Zala* és *Veszprém* megyék területén folyó s részben Marczaltónél, részben Gyirmoth előtt az Öreg-Rábába jobbfelől szakadó posványos *Marczal*. Nevét Hunfalvy szerint a magyarok letelepedésekor nyerte ⁸⁾, de ez csak annyiban állhat, a mennyiben a honfoglalók egy régibb, nyilván *kelta* nevet nyelvöknek hangzatosbba tettek. Nem kell ugyanis az etymologusoknak felejtetniök, hogy ott, hol ma a *Marczal* a Rábába szakad, a rómaiak *Mursellája* állott. ⁹⁾ Nyilvánvaló tehát,

hogy már a rómaiak is illetőleg a kelták idejében e folyó névadó volt. Ettől kapta nevét az említett gyarmathely s ebből lett a mai Marczal név is. Az okiratokban előforduló nevek megfelelnek Mörichhidának, az ehhez tartozó Teke pusztának és Tétnek a sokoróaljai járásban. Az 1263. évi okiratban említett Pok ma már nem létezik, de egykor Tétől éjszaknyugatra létezett. Harazthy manap már szintén nem áll fenn, de egykor Tétől éjszakra, Poktól éjszakkeltre állott.¹⁰⁾ A Marczal kulturális jelentősége több nevezetes leletből derül ki. Nevezetesen a koronczói silex- és obsidian-, bronz- és vas-kori tárgyakból¹¹⁾, az Árpás és Ponyvád között levő tumulusokból¹²⁾, a marczaltői sirhalomból¹³⁾, a rába-szent-miklósi kőkori és római leletekből.¹⁴⁾

[¹⁾ Árp. Uj Okm. I, 32, 38. — ²⁾ Árp. Uj Okm. II, 25. — ³⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV, II, 85. Fuxhoffer-Czinár: *Monasteriologia* II, 46. — ⁴⁾ Árp. Uj Okm. VIII, 367. *Haz. Okm.* I, 51. — ⁵⁾ *Cod. Patr.* VI, 256. — ⁶⁾ *Cod. Patr.* VI, 268. 269. — ⁷⁾ Fejér V. III, 492. — ⁸⁾ L. Hunfalvy: *Ethnographia v. Ung.* 248. l. — ⁹⁾ Említi az *Itinerarium Ant.* Meghatározza Mannert: *Geogr. d. Griech u. Röm.* III, 687. Mommsen-Kiepert: *Rac-tia Noricum Pannonia* térképen a C. I. L. végén, Römer: *Pannonia térképén* 1872. és legújabbán Salamon: *Buda-Pest tört.* I, 119. Hogy pedig e név kelta eredetű, azt avatott tudósok állítják. Lásd Zeuss: *Grammatica Celtica*-ját és Salamon id. művét I, 119. — ¹⁰⁾ V. ö. Sztachovics Remig régészeti térképét Győr megye és város leírásában. Azonkívül lásd *Halagos*. — ¹¹⁾ *Arch. Ért.* I, 3. II, 119. 149. III, 24. Hampel: *Catalogue de l'exposition préhistorique*. Budapest, 1876. Römer: *Résultats généraux* p. 13. Ebenhöch: *A koronczói vi-*

déknek kő-, bronz- és vaskorszaki leletei. Megjelent az *Arch. Közlemények*-ben VII. II, 166—180. Ugyanő: *Koronczó története*, közzétéve a *Győri tört. és rég. füz.* IV, 67. s kk. II. — ¹²⁾ Römer: *Résultats généraux* p. 159. Ugyanott *Magyarors. őstört. térképe*. — ¹³⁾ Römer i. m. p. 159. — ¹⁴⁾ Sztachovics: *Győr megye régészeti térképe*.]

Morchuna, Murzuna, fluvius, folyó.

Említi a pozsegai káptalannak Zoboo fia számára kiállított 1280. évi bizonyító oklevele.¹⁾

[¹⁾ Árp. Uj Okm. IX, 286. Kubinyi: *Magy. tört. eml.* I, 119.]

Morcua, piscina, halas. Említi az egri

káptalannak bizonyos birtokeserére vonatkozó 1281. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — Zemplén megyében, a szerenesi járásban, Hernád-Németi vidékén. Az okiratban idevonatkozólag említett Harnadnemyty = *Hernád-Németi*, Kok = *Kak* vagy *Kaak*.

[¹⁾ Árp. Uj Okm. XII, 344.]

Morészesz (Μορήσης)¹⁾ l. Maris.

[¹⁾ Konstantin császár: *De Adm. Imp.* XL. fej. Szabónál: *Magy. Akad. Ért.* I, 140. Fejérnél: *Cod. Dipl.* VII. IV, 26. (Morures-nak fordítva.)]

Morisensis fluvius¹⁾ lásd Maris.

[¹⁾ Egy XII-ik századbéli *párisi királyi codex*. Lásd *Magy. Sion* III, 553.]

Morisius¹⁾ lásd Maris.

[¹⁾ Béla *Névtelenje* Cap. XI. XLIV. — Rogerius: *Miserab. Carm.* c. XXXIV. — *Lectiones de S. Gerardo Eppo et Martyre*. Lect. V. Endlichernél: *Mon. Arp.* 203. l.]

Moriuicha, Meriucha, palus, tó, Em-

líti a zágrábi káptalannak bizonyos birtokeserére vonatkozó 1284. évi bizonyí-

tó oklevele. ¹⁾ — A horvát-szlavon végvidéken, a *báni kerületben*, a glinai járásban, a Glina jobb partja mentén levő tóvíz Bornoucz határában.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 411. XII, 424.]

Moróa ¹⁾ lásd *M a r a h a*.

[¹⁾ Béla névtelen jegyzője cap. LVII.]

Moros ¹⁾ lásd *M a r i s*.

[¹⁾ *Székelv. Oklevéltár* I, 23. *Vita S. Gerardi* cap. XXI.]

Morosia ¹⁾ lásd *M a r i s*.

[¹⁾ Wenzel VI, 38.]

Morosius ¹⁾ lásd *M a r i s*.

[¹⁾ *Vita S. Gerardi* c. X. XIII.]

Morothwa, *aqua*, *viz*. Említi IV. Lászlónak Kizw helységet tárgyzó 1274. évi adománylevele. ¹⁾ — *Nyitra* megyében, a Nyitra mentén, Keszi vidékén. A szláv *Mrteo* = *holt-ból* keletkezett név. *Morotva*, *morotvány*, *laeus*, *palus*, *Sumpf*, *Morast*. ²⁾ Nem alakulhatott közvetlenül a latin *mortua aqua* után, mint azt Czuczor-Fogarasiék leghihetőbbnek hiszik. ³⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* IX, 53. — ²⁾ Miklosich: *Die slavischen Elemente im Magyarischen* p. 42. Hunfalvy: *A magyar folyó- és helynevek. Egyet. Phil. Közl.* IV, 591. — ³⁾ *A magyar nyelv szótára* IV, 615.]

Morothwa veniens de Peturreu ¹⁾ lásd *torontálmegyei M o r t u a*.

[¹⁾ Wenzel VII, 244.]

Moroua ¹⁾ lásd *M a r a h a*.

[¹⁾ Béla névtelen jegyzője c. XXXV. XXXVII. Endlicher kiadásában: *Mon. Árp.* pp. 31. 33.]

Moroucha *rivus* ¹⁾ l. *M o r o v c h a*.

[¹⁾ Fejér IV. I, 256. 257.]

Morova ¹⁾ lásd *M a r a h a*.

[¹⁾ Spruner: *Hist. Atlas. Ung.* Nr. I. Béla király névtelen jegyzője c. XXXV. XXXVII. Schwandtner kiad. *Scriptor. Rer. Hung.* I, 27. és 29. II.]

Morovcha, *Moroucha*, *Maxavcha*, *aqua*, *rivus*, *fluvius*, *víz*, *patak*, *folyó*. Említi István zágrábi püspöknek 1232. évi oklevele ¹⁾ és IV. Bélának Dénes hercegnek egyik okmányát megerősítő 1242. évi oklevele. ²⁾ — Horvátországban, *Belorár* megyében, a križi alispánság területén, Császma nyugati határában, a Császma-Lónya-közben.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* III. II, 279. 280. 281. Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* 69. 70. Katona: *Hist. Crit.* V, 619. Farlat: *Illyr. Sacr.* V, 364. — ²⁾ Fejér IV. I, 256. 257.]

Morowe *fluvius* ¹⁾ *M a r a h a*.

[¹⁾ Kézai Simon *Krónikája* Lib. II. c. V. §. 1.]

Mors ¹⁾ lásd *M a r i s*.

[¹⁾ Szabó: *Székelv. Oklevéltár* I, 4. Fejér: *Cod. Dipl.* III. I, 423.]

Mortis Vuasarakuta rea. Említi I. Endrének 1055. évi okirata. ¹⁾ — Jerney szerint *Martos-vására-kuta-réve* nek ejtendő ²⁾, de ez téves állítás, mert a *rea* nem = *rév*, hanem megfelel a *ra* ragnak s az egész szó helynévről értendő.

[¹⁾ Fejér I, 391. — ²⁾ *M. Nyelvk.* 90.1.]

Mortua, *stagnum*, *tó*. Említi IV. Bélának Chon földét tárgyzó 1255. évi adománylevele. ¹⁾ — *Abauj* megyében, a kassai járásban a Csány és Szina közti területen. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 410. Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 317—318. (metatio nélkül.) — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Gunupotoka*.]

Mortua magna. Említi IV. Bélának az egri egyház számára kiállított 1248.

évi birtokcserélő okirata.¹⁾ — *Hajdu* megyében, Csegétől nyugatra a Tisza mellett, hol e néven most is említetik egy vízállásos és halászható terület, melyben jelenleg is sok hal található. E Nagy-Morotvától²⁾ délre van egy emelkedettebb terület, melyet a Tisza árja soha sem önt el s régóta szántóföldnek használtatik. Erre vonatkozik az adománylevélnek e kitétele: cum contigua terra, hogy t. i. Nagy-Morotva a mellette fekvő száraz földdel adományoztatott az egri püspöknek. Az okiratban említett Csege = *Csege*, Kecskes = most is e néven fenlevő pusztá Csegétől délkeletre félórai távolságra, Puchlako alkalmasint a Csege és Kecskes között levő *Puszlúka* határrész, Vetges = *Völgyes* nevű manap is fenlevő lapos, Teulgescherethye = *Tölgyescserétje* nevű rét és erdő a csegei határban, Kecskes pusztá társzomszédságában.³⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 18. Kátona VI, 121. Wagner: *Dipl. Saros* p. 457. Schmitth: *Eppi Agr.* I, 166. — ²⁾ Ennek ejti helyesen Jerney is: *Magy. Nyelvek.* 95. l. — ³⁾ Balássy: *A zámí és ohatí apátságok.* Ért. a tört. tud. köréből 1881. IX. k. VI. sz. 32. l.]

Mortua, Mortva magna. Említi IV. Bélának az egri egyház régi birtokait és jogait megerősítő 1261. évi okirata.¹⁾ — Az előbbivel azért nem azonosíthatom, mivel az okirat szerint e nagy morotva in *Csereukeuz* létezett, a Csereköz nevű pusztá pedig Tisza-Halász déli vidékén, a Tiszaágak által alkotott szigeten manap is fenn van e néven, *Heves* megyében,

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 36.]

Mortua, fluvius, folyó. Említi Fülöp esztergomi prépostnak Parassa villát illető 1258. évi okirata.¹⁾ — E folyó Parassa (Prosa)? helység határában folyt, úgy látszik *Hont* megyében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 478.]

Mortua, Mortua magna, Morothwa veniens de Peturreu, Mostua, Moztua, stagnum, tó. Említi II. Endrének a tihanyi apátság jószágait megerősítő 1211. évi okirata¹⁾, a csanádi és orodi káptalanoknak egyik 1247. évi határjárási jelentése²⁾ és IV. Bélának bizonyos birtokosztályozást tárgyzó 1256. évi okirata.³⁾ — *Torontál* megyében, a Tisza és Aranka közti szögben, hol Pádetől délre manap is találjuk a Morotva pusztát.⁴⁾ Jerney Fejérnek palaeographiai helytelenségeit észre nem véve, azok alapján hibásan *Mostava*-nak ejti e Morotvát.⁵⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 189. *Árp. Uj Okm.* I, 115. — ²⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 244. — ³⁾ *Árp. Uj Okm.* VII, 429. — ⁴⁾ V. ö. *Harangud aqua.* ⁵⁾ *Magy. Nyelvek.* 95. l.]

Mortua magna ¹⁾ l. torontálmegyei Mortua.

[¹⁾ Wenzel VII, 429.]

Mortun ¹⁾ lásd szepesmegyei Mortunpotoka.

[¹⁾ Fejér V. III, 478. Bárdosy p. 298. *Haz. Okmár* VI, 348.]

Mortunpotoka, viculus, csermely. Említi IV. Bélának Herbord comes számára kiállított 1248. évi adománylevele.¹⁾ — *Zala* megyének egykori Dráván tuli részében, a mai *Kőrös* megye területén, a kapronczai járásban fekvő

Rasinja vidékén, a Dráva jobboldali vízkörnyékében.²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 34. *Árp. Uj Okm.* VII, 264. — ²⁾ V. ö. Pestyvel: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 175.]

Mortunpotoka, *Mortunpotaka*, *Mortunpataka*, *Mortun*, *riculus*, *csermely*. Említi a szepesi káptalannak Detrik fiai számára kiállított 1289. évi bizonyító oklevele.¹⁾ — *Szepes* megyében, a Hernád baloldali mellékvize. Az okiratban említett villa Compositi = *Káposztásfalva*, Luche, Leuche = *Lócsa*, Meho, Mochol = *Machalfalva*, S. Georgius = *Csütörtökhely*.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. III, 477. 478. Bárdosy: *Supplement.* p. 298. *Haz. Okm.* VI, 347. 348.]

Mortunus, *lacus*, *tó*. Említi IV. Kelemen pápának a tihanyi apátság birtokviszonyait feltüntető 1266. évi bullája.¹⁾

[¹⁾ Fuxhoffer-Czinár: *Monasteriologia* I, 167.]

Mortuus lacus, *holt tó*. Említi Lodomér esztergomi érseknek a tihanyi apátság ügyében hozott 1297. évi okirata.¹⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VI. II, 89.]

Mortuus Vagh¹⁾ lásd *Holtwag* Nyitra megyében.

[¹⁾ Fejér VI. II, 100.]

Mortyncastrug. Említi II. Endrének Tamás comes számára kiállított 1231. évi adománylevele.¹⁾ — Horvátországban, *Zágráb* megyében, a sziszeki alispánság területén, a Száva jobboldali kiágazása.

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XI, 221.]

Morua¹⁾ lásd *Maraha*.

[¹⁾ Wenzel VIII, 4. IX, 76. 178. *Haz. Okmtár* VI, 109.

Morus¹⁾ lásd *Maraha*.

[¹⁾ Spruner: *Hist. geogr. Schul-Atlas des Gesamtstaates Oesterr.* Nr. I.]

Morus¹⁾ lásd *Maris*.

[¹⁾ Béla Névtelenje cap. XI, XLIV. — Knauz: *Magy. Sion* II, 170.]

Moruses¹⁾ lásd *Maris*.

[¹⁾ Fejérnél: *Cod. Dipl.* VII. IV, 26.]

Moruspotoka, *Moruspotoca*, *Marospotok*. Említik az esztergomi keresztesek conventjének Kemencze és Berzencze határügyét tárgyzó 1273.¹⁾ és 1283. évi okiratai.²⁾ — *Hont* megyében, az ipolysági járásban, az Ipoly baloldali vízkörnyékében.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* V. II, 140. — ²⁾ Fejér V. III, 197. Kubinyi: *Magy. Tört. Eml.* I, 131.]

Moruzna, *aqua*, *víz*. Említi a pozsegai káptalannak bizonyos egyezségekre vonatkozó 1272. évi bizonyító oklevele.¹⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* XII, 62.]

Morva folyó¹⁾ lásd *Maraha*.

[¹⁾ Fejér V. III, 394.]

Morva réve, lásd *Tozy*.

Morwa¹⁾ lásd *Maraha*.

[¹⁾ Wenzel VIII, 336.]

Morzol fluvius¹⁾ lásd *Morchol*.

[¹⁾ *Haz. Okmtár* I, 51. VI, 256. 268. 269. Wenzel II, 25. VIII, 367.]

Morzol, *lacus*, *paludes*, *tavak*, *mocsarak*. Említik IV. Bélának a pannonhalmi apátság jószágait és jövedelmeit megerősítő 1234—1270.¹⁾ és a türjei conventnek Apsa földterület felosztását tárgyzó 1279. évi oklevelei.²⁾ — A Marczal vize által alkotott tóvizek,

részben a ma már nem létező Apsa, részint pedig Naryhag villa határában.

[¹) *Árp. Uj Okm.* II, 25. — ²) *Haz. Okmtár* VI, 256.]

Mošćenica csermely, lásd *Moschenicha*.

Mosceniza, *Meseniza parca, rivus, putak*. Említi Imrének a zágrábi káptalan számára kiállított 1201. évi adománylevele. ¹) — Horvátországban, a *báni területben*, a Kulpa jobboldali víz-környékében, a Mošćenica csermely mellék-vize. ²)

[¹) Tkalcic: *Mon.* I, 14. Theiner: *Mon. hist.* I, 82. *Árp. Uj Okm.* I, 236. — ²) V. ö. *Moschenicha*.]

Moschenicha, *Moscheniza, fluens, fluvius, folyó*. Említi a zágrábi káptalannak Róbert comes számára kiállított 1228. évi oklevele ¹) és Vinodol birtok határjárását tartalmazó 1266. évi okirata. ²) — Horvátországban, a *báni területben*, a Kulpa jobboldali mellék-vize, a *Mošćenica csermely*, mely Mošćenica vidékén torkollik be a Kulpába. ³) Pesty Frigyes szerint az 1266. évi okiratban említett száraz és folyó Moscheniczának »ma megfelel a Száva jobb partján, Kosztajniczához éjszaknyugatra fekvő Moschenitza helység« (*Az eltűnt régi vármegyék* II, 475. l. 2. jegyz.) Vagyis jeles tudásunk ezen előadásából azt kell következtetnünk, hogy a patak maga már eltűnt, pedig az manap is feltekinthető még. Azonkívül hibázott Pesty anyyiban is, amennyiben Mošćenica helységet a *Száva* partján fekvőnek mondja, holott az a *Kulpa* partján fekszik.

[¹) Tkalcic: *Mon.* I, 62. *Árp. Uj Okm.* VI, 465. — ²) Tkalcic: *Mon.* I, 135. — ³) A topographiára nézve l. *Cerita*.]

Moscheniza sicca. Említi Vinodol birtok határjárását tartalmazó 1266. évi okirat. ¹) — Horvátországban, a *báni területben*, a Kulpa jobboldali víz-környékében, a Kulpába szakadó Mošćenica csermely egy száraz medre. ²)

[¹) Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 135. — ²) V. ö. *Moschenicha*.]

Mosochana, *aqua, viz*. Említi Keled szlavoniai albánnak Mosochana nevű földet tárgyazó 1234. évi ítéletlevele. ¹)

[¹) *Árp. Uj Okm.* XII, 681.]

Mosoni Dunaág, lásd *Agduna*.

Mosonycha, *aqua, viz*. Említi a császári káptalannak Pál számára kiállított 1277. évi bizonyító oklevele. ¹) — Horvátországban, *Belovár* megye belovári alispánságában Palesnik határában. Az okiratban említett terra Polichna = *Palesnik*. ²)

[¹) Tkalcic: *Mon. Eppat. Zagr.* I, 186. — ²) V. ö. a *Charnarcha* alatt mondottakkal. Azonkívül Pestyvel: *Az eltűnt régi vármegyék* II, 265.]

Moštanica víz, lásd *Mozlauiniza*.

Mostua ¹) l. torontálmegyei *Mortua*.

[¹) Fejér VII, V, 189.]

Mothnica ¹) lásd *Mutniche*.

[¹) Tkalcic: I, 193.]

Mothochech, *rivulus, csermely*. Említi a pozsegi káptalannak Benedek comes számára kiállított 1282. évi bizonyító oklevele. ¹) — Szlavonországban, *Pozsega* megye területén.

[¹) *Árp. Uj Okm.* XII, 375.]

Moticsinai patak, lásd *Mathuchyna*.

Motiluiza, *ricus, patak*. Említi IX. Gergely pápának a zágrábi püspök számára több királyi privilegiumot megerősítő 1227. évi okirata.¹⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 234. Theiner: *Mon. Hist.* I, 79.]

Moyna¹⁾ lásd *Mayona*.

[¹⁾ Wenzel VIII, 24.]

Mozlauiniza, *rivulus, csermely*. Említi Roland bánnak a topuskói apátság javára hozott 1266. évi ítéletlevele.¹⁾ — Horvátországban, a *báni* területben, a petrinjei járásban, a Kulpa jobb oldali vízkörnyékében, Vinodol határában, a Petrinjába szakadó *Moštanica* viz.²⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 133. *Árp. Uj Okm.* XI, 561. — ²⁾ A topographiára nézve lásd *Globokoy* alatt.]

Moztua¹⁾ l. torontálmegyei *Mortua*.

[¹⁾ Fejér VII. V, 189.]

Mresnicza folyó, l. *Coranicha*.

Muchulafew. Említi II. Endrének a győri káptalan és M. mester közti pert elintéző 1231. évi okirata.¹⁾ — Győr megyében, a Csalóközben, a tósziget-csilizközi járásban, az egykori *Zoa*, a mai Szava vidékén a Duna által képezett mocsolya.²⁾

[¹⁾ *Árp. Uj Okm.* I, 283. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Curgu*.]

Muciai halászlók, *piscariae Ecclesiae S. Nicolai de Mucia*. Említi III. Honor pápának a laberiai sz. miklósi kolostor számára kiállított birtokmegerősítő 1218. évi bullája.¹⁾

[¹⁾ Theiner: *Árp. Mon. Hist.* I, 10. *Uj Okm.* I, 153.]

Mugsar, *lucus, tó*. Említi a székesfejérvári keresztesek Csuz földét tárgyazó 1276. évi bizonyító-¹⁾ IV. Lászlónak Benedek és Pál számára kiállított 1277. évi adomány-²⁾ és IV. Lászlónak Csuz föld adományozását Benedek mester és testvérei részére tárgyazó 1279. évi oklevele.³⁾ — *Fejér* megyében, a székesfejérvári járásban, a Csősz és Bögöd pusztá közötti területen, a Sárvíz mentén létezett mocsár. *Lucus posteriori*nak mondatik az okiratban. De Bugud transeundo lacum posteriorem vulgariter Mugsar uocatum.⁴⁾ Jerney a Csepel-szigeten keresi, de tévesen.⁵⁾ A Mugsar névre nézve figyelmeztetek azon észrevételre, melyet már előbb tettem erre nézve.⁶⁾

[¹⁾ *Haz. Okmtdr* I, 66. — ²⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* II, 56. — ³⁾ *Győri tört. és rég. füz.* III, 113. — ⁴⁾ A topographiára nézve lásd *Eleusar*. — ⁵⁾ *Magy. Nyelv.* 95. l. — ⁶⁾ Lásd *Magsar*.]

Mugsar¹⁾ lásd *Magsar*.

[¹⁾ Fejér III. I, 476.]

Muhulya, *palus, tó*. Említi IV. Bélának Göbelin és Hermann testvérek számára kiállított 1258. évi adománylevele.¹⁾ — *Szepes* megyében, a Lőcse, Igló és Olaszi közti területen.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II, 464. Wagner: *Anal. Scepi.* I, 80. Katona: *Hist. Crit.* VI, 274.]

Muhuspotok, *fons, forrás*. Említi István ifj. királynak Fyzer várat és tartozékait tárgyazó 1270. évi adománylevele.¹⁾ — *Abauj* megyében, a füzéri járás területén, Pányok és Ujvár vidékén, a Hernádnak egy ma e néven nem ismert baloldali mellékesermélye.²⁾

[¹] *Árp. Uj Okm.* VIII, 257. —
²) Az okirat topographiájára nézve lásd
Bylspotok.]

Muhy et Sarustelek terrae rivulus. Említi az erdélyi káptalannak Péter számára kiállított 1289. évi bizonyító oklevele. ¹) — Erdélyben.

[¹] *Haz. Oklevéltár* 118.]

Mulaka. Említi IV. Bélának Novák földet tárgyazó 1255. évi adománylevele. ¹) — Szlavonországban, Verőcze megyében, a verőczei alispánságban fekvő Nováki határában. Mulaka nyilván = Malaka, Mlaca vagyis mocsár.

[¹] Tkalcic I, 104. *Árp. Uj Okm.* XI, 408.]

Mulscha fluvius ¹) lásd *Molchapotok.*

[¹] Wenzel III, 42. Knauz: *Mon.* I, 493.]

Munurouspotok, rivulus, esermely. Említi II. Endrének Demeter mester számára kiállított 1234. évi adománylevele. ¹) — Abanuj megyében, a Hernád vízkörnyékében.

[¹] *Árp. Uj Okm.* VI, 549.]

Muolcsai vagy Molcsai patak, lásd *Molchapotok.*

Muora ¹) lásd *Mura.*

[¹] *Nachrichten vom Zustande der Ge-
 genden u. Stadt Juvavia.* Salzburg, 1784.
 115. l. és *Árp. Uj Okm.* VI, 4.]

Mura, Muora, aqua, fluvius, viz, folyó. Említi számos okirat. Arnulf császárnak 890. ¹), Márton comes 1137. ²), Fülöp német királynak 1190. ³), Imre királynak 1203. ⁴), IV. Bélának 1226. ⁵), a veszprémi káptalannak 1232. ⁶), a zalavármegyei nemesek 1232. ⁷), a zalamegyei bíráknak 1232. ⁸), a vasvári káptalannak 1234. ⁹), Bertalan püspök-

nek 1236. ¹⁰), a zágrábi káptalannak 1244. ¹¹), IV. Bélának 1249. ¹²), 1254. ¹³) másík 1254. ¹⁴), István ifj. királynak 1259. ¹⁵), Csák királyi tárnokmesternek 1260. ¹⁶) a veszprémi káptalannak 1263. ¹⁷), a zala-sz. adorjáni conventnek 1263. ¹⁸), a székesfejérvári káptalannak 1291. ¹⁹), a keresztesek újudvari conventjének 1298. ²⁰) és a panonhalmi conventnek szintén 1298. évi oklevelei. ²¹) — A Salzburgban, a Mura zugon eredő, Rackersburgtól országunk határán kanyarodó, Deklesinnél pedig Zala megyébe jutó s Légrádnál a Drávába halfelől szakadó *Mura*. Történeti térképeinken mint *Marus* ²²), *Murus* ²³), *Murius* ²⁴) is szerepel. Schafarik szláv eredetűnek állítja nevét, a latin *mare*, a szláv *more*-ből származtatva ²⁵), de Hunfalvy ezt határozottan tagadja, figyelmeztetve, hogy a *mare* szó nemcsak a szláv nyelvben fordul elő. ²⁶) Frölich Strabo *Noaros*-át a Murról érti ²⁷), Mommsen pedig Ptolemaeus *Savaria*-ját. ²⁸)

[¹] *Nachrichten vom Zustande der Ge-
 genden u. Stadt Juvavia.* Salzburg, 1784.
 115. l. *Árp. Uj Okm.* VI, 4. —
²) Fejér: *Cod. Dipl.* II, 88. Pez: *Cod. Dipl.* VI. c. 355. — ³) Fejér II, 266. — ⁴) Fejér II, 414. — ⁵) Tkalcic: *Mon.* I, 56. *Árp. Uj Okm.* XI, 193. — ⁶) *Árp. Uj Okm.* VI, 514. —
⁷) *Árp. Uj Okm.* XI, 250. — ⁸) Fejér III. II, 316. — ⁹) *Haz. Okm.* VI, 29. —
¹⁰) *Árp. Uj Okm.* VII, 23. —
¹¹) *Árp. Uj Okm.* VII, 184—185. —
¹²) *Árp. Uj Okm.* VII, 283. — ¹³) *Cod. Patrius* VI, 82. — ¹⁴) Fejér VII. I, 300. — ¹⁵) *Árp. Uj Okm.* XI, 463. —
¹⁶) *Árp. Uj Okm.* VII, 532. — ¹⁷) *Árp.*

Uj Okm. VIII, 76. 77. — ¹⁸⁾ Fejér IV. III, 179. Fuxhoffer-Czinár: *Monast.* I, 239. — ¹⁹⁾ Árp. Uj Okm. X, 59. 60. — ²⁰⁾ Árp. Uj Okm. X, 326. 327. — ²¹⁾ Árp. Uj Okm. XII, 628. *Haz. Okm.* IV, 96. — ²²⁾ Kiepertnél: *Hist. geogr. Atlas d. alt. Welt* XV. tábla. — ²³⁾ Graffnál: *Atlas d. alten Geogr.* IX. tábla. Sprunernél: *Hist. Atlas.* Ung. Nr. I. *Hist. geogr. Schul-Atlas d. Gesamtstaates Oesterr.* Nr. I. Rómernél: *Pannonia térképe.* 1873. — ²⁴⁾ Jausznál: *Hist. geogr. Schul-Atlas* I. Nr. 3. Rhodénél: *Hist. Schulatlas* VI. tábla. Hunfalvynál: *Ethnographie v. Ung.* 52. és 247. ll. — ²⁵⁾ *Slavische Alterthümer.* Azonkiv. lásd Podhráczkyt: *Béla kir. névt. jegyz. idejénora és hitelessége* 279. l. Szerinte Mara = Bara = Mura. — ²⁶⁾ *Ethnographie* 65. l. — ²⁷⁾ *A pannonok földje és népe.* *Egyet. Phil. Közl.* V, 441. 451. — ²⁸⁾ *Corp. Inscript. Lat.* Vol. III. P. I. p. 507.]

Mura-ér, lásd *Magna vena.*

Murányi víz, lásd gömörmegyei *Ilisua.*

Mursianus, *Musianus, lacus, tó.* Említi a VI. századbéli Jornandes góth püspök. ¹⁾ — Hunfalvy a mai *Ilmensee-re* magyarázza ²⁾, ellenben Schafarik szerint e lacus vagy »*Halmypis*« azaz »lacus Myris« most Ramsin a déli Dunaparton, vagy pedig egy »Mursa« (azaz Eszék) városánál levő moesár. ³⁾

[¹⁾ *De reb. Get. c. V.* Migne kiadásában *Patrolog. Cours. Complet.* LXIX. köt. p. 1255. — ²⁾ *Ethnographie v. Ung.* 76. l. — ³⁾ *Slavische Alterthümer* II, 661.]

Murzol alveus és aqua ¹⁾ lásd *Morchol.*

[¹⁾ Wenzel I, 32—38.]

Murzuna ¹⁾ lásd *Morchuna.*

[¹⁾ Wenzel IX, 286. Kubinyi I, 119.]

Musianus lacus ¹⁾ lásd *Mursianus.*

[¹⁾ Jornandes Mignenél: *Patrolog. Cours. Complet.* Tom. LXIX. p. 1255.]

Musina, aqua, víz. Említi IV. Bélának Hudina comes számára kiállított 1245. évi adománylevele. ¹⁾ — Horvátországban, Belovár megyében, a Császnai vízkörnyékében.

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 86. — Árp. Uj Okm. XI, 339.]

Musnalou, Musnalow, Musvatou, piscina, halas. Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — Komárom megyében, a Csalóközben, P. Bálvány-Szakállas vidékén, a komáromi gróf személyes tulajdonát képezte.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 454. Knauz: *Mon.* I, 558.]

Musnalow ¹⁾ lásd *Musnalou.*

[¹⁾ IV. Béla 1268. évi okiratának 1383. évi átíratában Knauznál: *Mon.* I, 558. nota 12.]

Musun lutum ¹⁾ lásd moson-soproni *Ferten.*

[¹⁾ Béla névtelen jegyzője c. LVII.]

Musvatou ¹⁾ lásd *Musnalou.*

[¹⁾ Fejér IV. III, 454.]

Muthno ¹⁾ l. moson-soproni *Ferten.*

[¹⁾ Az *Itinerarium Antonini* 233—266. alapján Katanchich I, 301.]

Mutniche, Mothnicha, rivulus, csermely. Említi a zágrábi káptalannak a topuskói apátság számára kiállított s Povonna birtok vételét tárgyazó 1278. évi bizonyító oklevele. ¹⁾

[¹⁾ Tkalcic: *Mon.* I, 193.]

Mutniki viz, lásd *Luchna*.

Mühlgraben viz, l. vasmegyei *Dobra*.

Myban ¹⁾ lásd *Myhan*.

[¹⁾ Fejér III. I, 471.]

Mych, *clausura, fluvius, vízrekeszték, folyó.* Említi István ifj. királynak a beregszászi vendégek számára kiállított 1255. évi adománylevele ¹⁾ és bizonyos birtokügyre vonatkozó 1299. évi bizonyító okirat. ²⁾ — *Bereg* megyében, a tiszaháti és kászonyi járások területén folyó *Micz* patak, mely Beregszász-Végar-dó környékén a Vérkéből támadt s a Csarodába vagy Határpatakba ömlött s a Vérke-Szernye meg Tisza között elterülő vidék elposványosításához jelentékenyen járult. Megszűnése a vidék műszaki csatornázásának természetes következménye ³⁾. Az 1299. évi okiratban említett Feyrche = Fejérese, Mark = *Márok*, Popy = *Márok-Papi*, Suran = *Surány*.

[¹⁾ *Haz. Oklevéltár* 33. l. — ²⁾ *Zichy-Codex* I, 92. — ³⁾ L. Lehoczky: *Beregrárm. monogr.* I, 39.]

Mychaëlis Besseneõ portus ¹⁾ lásd *Michaelis portus*.

[¹⁾ Fejér VII. V, 212.]

Myhan, *Myban, stagnum, tó.* Említi a leleszi prépostság birtokviszonyaira vonatkozó 1211. évi ¹⁾ és II. Endrének a leleszi prépostság számára kiállított birtokmegegerősítő 1214. évi okirata. ²⁾ — *Zemplén* megyében, Lelesz vidékén, a király-helmeczi járásban, a Latorcza vizéből táplált tó. Az okirat gyaníttatja, hogy kettős tó volt.

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* VII. V, 204. — ²⁾ Fejér III. I, 155. 471. Katona V, 180.]

Myler, *Miller, aqua, víz.* Említi IV. Bélának Samud helységet tárgyzó

1257. évi okirata. ¹⁾ — *Baranya* megyében, a siklósi járásban fekvő Sámód határában, az Okor valamely ágának neve. ²⁾

[¹⁾ Fejér: *Cod. Dipl.* IV. II. 420. *Árp. Új Okm.* XI, 436. Jernex: *Magy. Nyelvkincs.* 91. l. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve l. *Draucha*.]

Myler, *aqua, fluvius, víz, folyó.* Említi IV. Bélának a pannonhalmi apátság jószágait és jövedelmeit megerősítő 1234 — 1270. évi okirata ¹⁾, és ugyanannak Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele. ²⁾ — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Füss és Csicsó között, egy a Csicsói tóval közlekedésben állott ér. Az 1234 — 1270. évi okiratban említett Asvantv = Ásványtő, csárda a Nagy-Duna partján Csicsótól délre, Némától nyugatra, Chico = *Csicsó*, Kezu = *Keszi*, Nema = *Néma*, Renka = *Ronka*. Harazty ma pusztá hely Füss mellett. ³⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* II, 18. 19. — ²⁾ Knauz: *Mon.* I, 557. Fejér IV. III, 453. — ³⁾ Az 1268. évi okirat idevontatkozó topographiájára nézve lásd *Chychov*.]

Myler, *Myller, aqua, víz.* Említi IV. Bélának Komáromot tárgyzó 1268. évi adománylevele. ¹⁾ — *Komárom* és *Győr* megyék határterületén, a Csalóközben Kulesod és Csicsó között, hol most a Csiliz folyik. Az okirat világosan mondja, hogy a határ Csicsótól kiindulva per aliam aquam, Myler dictam, ascendendo, venit ad villam Culchud. A Csiliz alsó folyása tehát Mylér = *Mélyér*-nek is neveztetett, Valóbbszinű azonban, hogy ennek egy Kulcsod vidékén kiszakadt erét kell értenünk. ²⁾

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 452. Knauz: *Mon.* I, 557. — ²) Az okirat idevonatkozó topographiájára nézve lásd *Chychow.*]

Myler, *aqua, viz.* Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele. ¹) — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Nagy- és Kis-Keszi közt. ²)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 451. Knauz: *Mon.* I, 556. — ²) Az okirat idevonatkozó topographiájára nézve l. *Babana.*]

Myler. Említi az esztergomi káptalannak bizonyos határjárásra vonatkozó, évnélküli jelentése. ¹) — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Bálvány-Szakállas vidékén, a Vágduna közelében, mely az okiratban Dudvágnak nevezetik.

[¹) *Árp. Uj Okm.* IX, 576.]

Myler, *piscina, halas.* Említi IV. Bélának Komáromot tárgyazó 1268. évi adománylevele ¹), és ugyanannak Néma helység hovátartozására vonatkozó 1268. évi okirata. ²) — *Komárom* megyében, a Csalóközben, Ekecs, Gellér és Tany vidékén. ³)

[¹) Fejér: *Cod. Dipl.* IV. III, 443. Knauz: *Mon.* I, 556. Jerney: *Magy. Nyelvk.* 91. l. — ²) *Árp. Uj Okm.* XI, 574. — ³) Az első okirat idevonatkozó topographiájára nézve lásd *Ekech vidéki mocsarak.* A második okiratban említett Gwynn = *Gönyő*, Kezeu = *Keszi*, Nema = *Néma*, Thon = *Tany.*]

Myler ¹) lásd *Meler.*

[¹) Fejér VII. V, 212.]

Mykertou, *Mykertu, fluvius, folyó.* Említi IV. Lászlónak a szolgagyőri vár több jobbágját nemesítő 1277. évi ok-

levele ¹) s a komárommegyei ispánnak egy kelet nélküli okirata. ²) — *Komárom*, *Nyitra* és *Pozsony* megyék határterületén, a Vágközben. Az 1277. évi okiratban említett Kezeu nem lehet a komárommegyei N.- és K.-Keszivel azonos, miután az okirat azt mondja: Kezeu super fluvium Mylertou, et iuxta eiusdem fluvium in Vagkuz, a Mylertounak e szerint a Vágduna s illetőleg a Dudvág és a Vág közötti területen kellett folynia.

[¹) *Árp. Uj Okm.* IX, 178. — ²) *Cod. Patrius* VII, 330.]

Mylho, *fluvius, folyó.* Említi IV. Lászlónak Radván helységet tárgyazó 1287. évi privilegiuma. ¹) — *Zólyom* megye éjszaknyugati szögében, a besztercebányai járásban fekvő Radvány vidékén, a Garamnak valamely ma e néven nem ismert jobboldali mellékveze.

[¹) *Árp. Uj Okm.* XII, 454.]

Myller ¹) lásd *Myler Komárom és Győr* határterületén.

[¹) Fejér IV. III, 452.]

Mylpotoka. Említi IV. Lászlónak György mester számára kiállított 1285. évi adománylevele. ¹) — *Sáros* megyében, a Tarcza mellékveze.

[¹) *Árp. Uj Okm.* XII, 436.]

Mylychkwi patak, *rivus de Mylychkw.* Említi István ifj. királynak Fyzer várat és tartozékait tárgyazó 1270. évi adománylevele. ¹) — *Abauj* megyében, a füzéri járásban, Füzér éjszaki vidékén a *Nagy-Milicz-hegyről* lefolyó s közvetve a Ronyvába jutó csermely. ²)

[¹) *Árp. Uj Okm.* VIII, 257. — ²) Az okirat topographiájára nézve lásd *Bykpotok.*]

Myrag ¹⁾ lásd Mirod.

[¹⁾ Wenzel II, 297.]

Myroud ¹⁾ lásd Mirod.

[¹⁾ Wenzel VIII, 133.]

Myrtok ville portus ¹⁾ l. Mirtok.

[¹⁾ Fejér VII V, 206.]

Myruht ¹⁾ lásd Miroht.

[¹⁾ Wenzel XI, 472.]

Mysuch, *rivulus, csermely*. Említi II. Endrének Fenteus erdőséget tárgyazó 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szatmár* megyében, a nagy-somkúti járásban fekvő Fentös vidékén, a Szamos mellékfolyója. ²⁾

[¹⁾ *Árp. Új Okm.* XI, 232. — ²⁾ Az okirat topographiájára nézve lásd *Bevezet.*]

Mysuch, *fluvius minor*. Említi II. Endrének Fenteus erdőséget tárgyazó 1231. évi adománylevele. ¹⁾ — *Szatmár* megyében, a nagy-somkúti járásban fekvő Fentös vidékén, a Szamosnak az imént említett másik Mysuch csermely által közvetített mellékvize.

[¹⁾ I. h. i. l.]

Myzla ¹⁾ lásd Mizla.

[¹⁾ *Cod. Patrius* VI, 306. 453. Wenzel VIII, 39. 40.]